JACK LONDON

OPERE ALESE

volumul II

Editura pentru literatură Universală

L
U

Editura

pentru Literatură

Universală

Jack London

opere alese

în 3 volume

vol. II

Bucureşti—1966

Colţ-Alb

Traducere de
MIRCEA ALEXANDRESCU

Jack London

WHITE FANG

Methuen & Co. Ltd.

London f.a.

PARTEA ÎNTÎI

CAPITOLUL 1

Pîrtia cărnii

Pădurea de molift negru şerpuia mohorîtă de-a lungul malurilor îngheţate. Vîntul despuiase de curînd arborii de veşmîntul lor alb de gheaţă, şi în lumina palidă a asfinţitului, trunchiurile negre, prevestitoare de nenorocire, păreau că se pleacă unul spre altul. O tăcere nemărginită domnea asupra întinderii, şi întreg ţinutul nu era decît o pustietate nesfîrşită şi fără de viaţă, încremenită, atît de însingurată şi rece, că nici tristeţe nu mai trezea. Te îmbia parcă să rîzi, dar un rîs ce înfiora mai mult decît orice tristeţe, un rîs fără voioşie, ca zîmbetul sfinxului, un rîs rece ca gheaţa, în care sălăşluia ceva din grozăvia celor nestrămutate. Suprema şi inimitabila înţelepciune a veşniciei rîdea de zădărnicia vieţii, de strădaniile ei. Era

Wildul[1] sălbaticul Wild de la miazănoapte, cu inima de gheaţă.

Dar viaţă totuşi ***era,*** undeva departe în acest ţinut, o viaţă sfidătoare. În josul apei îngheţate trudea un atelaj de cîini-lupi. Blana lor zburlită prinsese chiciură, iar răsuflarea le îngheţa în aer de cum ieşea din gură în pufăituri de aburi, aşternîndu-li-se apoi în cristale pe blană. Prinşi în hamuri şi şleauri de piele, cîinii trăgeau după ei o sanie. Era o sanie fără tălpici, făcută din scoarţă groasă de mesteacăn, cu fundul de-a dreptul pe zăpadă. Botul îi era adus în sus şi răsucit ca un sul, anume ca să treacă peste coama de zăpadă afînată ce se ridică dinainte în valuri. Pe sanie se afla legată zdravăn o ladă lungă şi îngustă. Mai erau şi altele — pături, o secure, un ibric pentru cafea şi o tigaie; dar în ochi îţi sărea mai întîi lada lungă şi îngustă, care ocupa mai tot locul.

Înaintea cîinilor păşea anevoie un bărbat încălţat cu rachete de zăpadă. În urma săniei, un altul. În lada de pe sanie

---

[1] ***Wild*** — termen care desemnează, în primul rînd, totalitatea animalelor sălbatice şi a locurilor unde trăiesc acestea, în al doilea rînd, în dialectul nord-american, termenul indică o zonă de vegetaţie caracterizată prin trăsături specifice, care cuprinde ţinuturile din preajma Cercului Polar şi a zăpezilor veşnice. Autorul se referă aici la Alaska care face parte, aproape în întregime, din Wild. Pădurile acestei regiuni alternează cu stepa, iar solul ei conţine bogate zăcăminte minerale, între care cărbune şi aur. Cea mai mare parte din an e iarnă, şi zăpada care acoperă pămîntul nu începe să se topească decît prin iunie, cînd o vară scurtă îngăduie apariţia unei vegetaţii sărace, crescute în grabă.

zăcea un al treilea, pentru care truda se sfîr- şise, un om pe care Wildul îl doborîse şi îl răpusese, pentru a nu se mai putea urni sau lupta vreodată. Prin natura lui, Wildul nu iubeşte mişcarea. Pentru el viaţa e o ocară, căci viaţa înseamnă mişcare; şi Wildul năzuieşte întotdeauna să nimicească mişcarea. El îngheaţă apa pentru a o opri să alerge spre mare, alungă seva din arbori de-i face să îngheţe pînă-n măduvă, dar cel mai sălbatic şi mai grozav îl hărţuieşte şi-l doboară Wildul pe om — omul, făptura cea mai neastîmpărată, mereu răzvrătită împotriva zicalei după care mişcarea trebuie să ducă pînă la urmă la nemişcare.

Totuşi înaintea şi în urma săniei, neînfricaţi şi dîrji, păşeau anevoie cei doi oameni care nu fuseseră încă răpuşi. Îşi acoperiseră trupurile cu blănuri şi piei moi. Genele, obrajii şi buzele le erau atît de încărcate de cristalele răsuflării lor îngheţate, că nici nu li se mai putea desluşi chipul. Ai fi spus că sînt nişte arătări, ciocli dintr-o lume a duhurilor la înmormîntarea unei stafii. Nu erau însă decît oameni care răzbăteau prin pustietate, prin ţinutul amăgirii şi tăcerii, bieţi vîntură- lume, porniţi într-o aventură uriaşă, luptîndu-se cu străşnicia unei lumi tot atit de îndepărtată, străină şi încremenită precît e hăul văzduhului.

Mergeau fără vorbă, cruţîndu-şi suflarea pentru truda trupurilor. Pretutindeni domnea tăcerea, care îi apăsa ca o povară. O simţeau cum le apăsa creierii, întocmai cum în adîncuri

scafandrul simte o presiune de mai multe atmosfere. Îi strivea sub greutatea imensităţii fără margini şi a unui destin nestrămutat. Îi strivea pînă în cele mai tainice ascunzişuri ale sufletului, storcind din ei, aşa cum storci sucul dintr-o boabă de strugure, toate patimile şi exaltările. Înşelătoare şi neîngăduita preţuire de sine a omului, pînă ce-şi dădeau seama că erau pieritori şi mărunţi, bieţi atomi, biete fire de praf ce se mişcau cu prea puţină viclenie şi fără un dram de minte în vîltoarea jocului marilor elemente şi forţe oarbe dezlănţuite.

Trecu o oră, şi încă una. Lumina palidă a zilei scurte, lumină fără soare, începuse să se destrame, cînd un urlet slab şi îndepărtat străpunse atmosfera încremenită. Urletul crescu în icniri repezi, pînă ce a- junse la cea mai înaltă notă, unde stărui tremurător şi încordat, apoi se stinse încet. De n-ai fi simţit în el o sălbăticie jalnică şi o poftă mistuitoare, ai fi putut crede că e vreun suflet rătăcit care se tînguie. Omul din faţă întoarse capul pînă ce privirea lui o întîlni pe a celui din urmă. Şi atunci, pe deasupra lăzii lungi şi înguste, amîndoi dădură din cap cu înţeles.

Un nou urlet ascuţit străpunse nesfîrşita tăcere. De astă dată, cei doi oameni îşi dădură seama dincotro venea: venea din urmă, de undeva de pe întinderea de zăpadă peste care trecuseră. Un al treilea urlet, ce părea răspunsul, se auzi tot dinapoia lor, dar din stînga celui de-al doilea.

— Ne-au luat urma, Bill, spuse omul din faţă.

Glasul îi răsună răguşit, de parcă venea dintr-altă lume, iar ca să vorbească, se trudise de-a binelea.

— Carnea e rară, îi răspunse tovarăşul. N-am mai văzut urme de iepure nu ştiu de cîte zile.

După aceea nu mai scoaseră o vorbă, deşi rămaseră cu urechile ciulite la urletele de pradă ce nu mai conteneau înapoia lor.

La căderea nopţii vîrîră cîinii într-un desiş de molift de pe malul apei şi înjghebară tabăra. Sicriul aşezat lîngă foc le slujea deopotrivă de scaun şi de masă. Cîinii-lupi, înghesuiţi ceva mai departe de foc, mîrîiau şi se ciorăvăiau între ei, dar nu prea se arătau dornici să se afunde în beznă.

— Henry, mi se pare că se aţin pe lîngă tabără mai aproape ca de obicei, observă Bill.

Henrv, care sta plecat asupra focului, potrivind ibricul de cafea cu o bucată de gheaţă, dădu din cap. Şi nici nu se grăbi să vorbească pînă ce nu-şi luă locul pe sicriu şi nu începu să mănînce.

— Ştiu ei unde le e pielea la adăpost. Tot e mai bine să înfulece decît să fie înfulecaţi. Cîinii ăştia nu-s proşti de loc.

Bill dădu din cap.

— Eh, nu ştiu, zău.

Tovarăşul îl privi mirat:

— Nu te-am mai auzit pînă acum să te îndoieşti de deşteptăciunea lor.

— Henry, spuse celălalt, mestecîndu-şi tacticos fasolea, ai auzit ce larmă au făcut cînd le-am dat de mîncare?

— S-au bătut pe ea mai mult ca de obicei, recunoscu Henry.

— Cîţi cîini avem. Henry?

— Şase.

— Bine, Henry... zise Bill, oprindu-se o clipă pentru a da mai multă greutate vorbelor sale. După cum ţi-am spus, Henry, avem şase cîini. Am scos din sac şase peşti şi am dat fiecărui cîine cîte unul, dar un cîine a rămas fără peşte.

— Ai numărat greşit.

— Avem şase cîini, o luă celălalt de la capăt, calm. Am scos şase peşti. Ureche-Tăiată a rămas fără peşte. După aia m-am dus la sac şi i-am dat şi lui un peşte.

— Avem numai şase cîini, spuse Henry.

— Henry, continuă Bill, nu vreau să spun că toţi erau cîini, dar şapte au primit peşte.

Henry se opri din mîncat şi, aruncînd o privire pe deasupra focului, numără cîinii.

— Acum îs doar şase, spuse el.

— L-am văzut pe celălalt rupînd-o de fugă prin nămeţi, zise Bill cu nepăsare. Am văzut şapte.

Henry îl privi compătimitor şi spuse:

— Ce n-aş da să se termine odată drumul ăsta!

— Ce vrei să spui? întrebă Bill.

— Vreau să spun că încărcătura pe care o ducem cu noi îţi cam zdruncină nervii şi că ai început să ai vedenii.

— M-am gîndit la asta, răspunse Bill cu seriozitate. Şi cum îţi spuneam, cînd l-am văzut că o tuleşte peste nămeţi, m-am uitat pe zăpadă şi i-am văzut urmele. După aia am numărat cîinii, şi tot şase mi-au ieşit la socoteală. Urmele mai sînt şi acum pe zăpadă. Vrei să le vezi? Hai să ţi le arăt.

Henry nu răspunde, ci mestecă mai departe, în tăcere, pînă ce îşi termină mîncarea. O încheie cu o ceaşcă de cafea, apoi îşi şterse gura cu dosul palmei şi zise:

— Adică, crezi că...

Un urlet tmguitor, de o jale sălbatică, venind de undeva din beznă, îi curmă vorba. Se opri să-l asculte, apoi îşi încheie fraza, arătînd în direcţia de unde venea urletul:

— Era vreunul dintre ei?

Bill dădu din cap.

— Al dracului să fiu dacă nu-i aşa! Doar ai auzit şi tu ce larmă au făcut cîinii.

Urlet după urlet, şi altele care le răspundeau, transformară tăcerea într-un adevărat balamuc. De pretutindeni se auzeau urlete, iar cîinii îşi arătau spaima ghemuindu-se unul într-altul şi atît de aproape de foc, încît dogoarea le pîrlea părul. Înainte de a-şi aprinde pipa, Bill mai azvîrli cîteva lemne pe foc.

— Mi se pare că te-ai cam pierdut cu firea, spuse Henry.

— Henry... Bill trase gînditor din pipă, şi după un răstimp urmă: Henry, mă gîndeam... zău că dînsul e mult mai fericit decît o să fim noi amîndoi vreodată!

Făcu semn către cel de al treilea, arătînd cu degetul mare în jos, spre lada pe care erau aşezaţi.

— Cînd om muri noi, Henry, mare noroc dacă om avea destui bolovani peste hoiturile noastre, ca să ne apere de cîini.

— Dar noi n-avem familie, nici bani şi nici toate alelalte ca dînsul, adăugă Henry. Nu-i de nasul nostru să ne ducă atîta cale ca să ne îngroape.

— Ce mă frămîntă pe mine, Henry, este ce caută la capătul pămîntului, prin locuri uitate de Dumnezeu, unul ca ăsta, care la el acasă e cineva şi care niciodată n-a dus lipsă nici de mîncare, nici de căldură; asta nu pricep eu.

— Ar fi putut să trăiască pînă la adînci bătrîneţe dacă ar fi rămas la el acasă, încuviinţă Henry.

Bill dădu să mai spună ceva, dar îşi luă seama. Se mulţumi să arate cu degetul spre zidul de întuneric ce-i apăsa de

pretutindeni. În bezna de nepătruns nu puteai desluşi vreo formă, ci doar o pereche de ochi care străluceau ca jăraticul. Henry mai arătă cu capul către o a doua şi o a treia pereche. În jurul taberei se afla un cerc de ochi sclipitori. Din cînd în cînd, cîte o pereche de ochi se mişca sau dispărea, ca să reapară după o clipă.

Neliniştea clinilor crescuse şi, cuprinşi de spaimă, dădură buzna spre foc, tîrîndu-se şi ghemuindu-se la picioarele, oamenilor. În învălmăşeală, unul din cîini nimeri peste foc şi începu a schelălăi de durere şi de spaimă cînd mirosul de păr pîrlit se răspîndi în aer. Larma făcu o clipă ca cercul de ochi să oscileze neliniştit şi chiar să se retragă puţin, pentru ca, îndată ce cîinii se potoliră, să se strîngă din nou.

— Al dracului ghinion că nu mai avem muniţie, Henry!

Bill îşi sfîrşi pipa şi-l ajută pe tovarăşul său să aştearnă culcuşul de blană şi păturile peste crengile de molift pe care le aşezaseră pe zăpadă înainte de cină.

Henry mormăi ceva şi începu să-şi dezlege mocasinii.

— Cîte cartuşe ziceai că ne-au rămas? întrebă el.

— Trei, se auzi răspunsul, şi aş fi vrut să fie trei sute. Le-aş fi arătat eu atunci, lua-i-ar naiba!

Ridică pumnul ameninţător spre ochii ce sclipeau, apoi îşi puse cu grijă mocasinii în faţa focului.

— De s-ar muia odată gerul, urmă el. Sînt cincizeci de grade sub zero de două

săptămîni. Ce bine-ar fi fost să nu fi pornit la drumul ăsta, Henry. Nu-mi place întorsătura pe care o ia. Nu mă prea simt în apele mele. Şi cum îţi spuneam, aş vrea să se sfîrşească odată drumul ăsta, să putem sta amîndoi în faţa focului la Fort McGuiry, aşa cum stăm acum, şi să jucăm cărţi. Uite ce-aş vrea eu!

Henry mai mormăi ceva şi se vîrî în culcuş. Nu aţipi bine, că-l trezi glasul tovarăşului său:

— Ascultă, Henry, cînd a venit ăla de-a luat un peşte, de ce oare n-or fi sărit cîinii pe el? Asta mă frămîntă pe mine.

— Te frămînţi prea mult, Bill, răspunse Henry, somnoros. Nu erai aşa altădată. Mai tacă-ţi gura şi culcă-te şi să vezi că mîine dimineaţă o să te simţi iară în apele tale. Cred că nu stai bine cu stomacul şi de-aia eşti aşa.

Cei doi tovarăşi dormeau unul lîngă altul, în acelaşi culcuş, răsuflînd din greu; focul sta să se stingă, şi ochii strălucitori strîngeau cercul în jurul taberei. De spaimă, cîinii se strînseseră grămadă, şi din cînd în cînd mîrîiau ameninţător la vreo pereche de ochi care se apropia. La un moment dat se făcu atîta larmă, încît Bill se trezi. Ieşi din culcuş cu băgare de seamă, ca să nu-şi trezească tovarăşul, şi mai puse lemne pe foc. De îndată ce flăcările se înălţară, cercul de ochi se trase înapoi. Mai aruncă o privire spre cîinii ghemuiţi unul într-altul. Se frecă la ochi şi se uită la ei cu mai multa atenţie. Apoi se strecură din nou sub pături.

— Henry, zise el! Ei, Henry!

Trezit din somn, Henry mormăi şi întreabă:

— Ce s-a mai întîmplat?

— Nimic, se auzi răspunsul, numai că i-am numărat din nou şi iar îs şapte.

Henry primi această noutate printr-un mormăit care se transformă în sforăială şi adormi din nou.

Dimineaţă Henry se trezi primul şi îl trase afară din culcuş şi pe tovarăşul său. Deşi era 6 dimineaţa, mai aveau încă trei ceasuri pînă să se lumineze de ziuă. Şi în bezna nopţii, Henry începu să pregătească gustarea de dimineaţă, în timp ce Bill împăturea aşternutul şi pregătea sania de plecare.

— Ascultă, Henry, întrebă el pe neaşteptate, cîţi cîini zici că avem?

— Şase.

— Greşit! proclamă Bill, triumfător.

— Sînt iar şapte? întrebă Henry.

— Nu, cinci; unu a tulit-o.

— La naiba! strigă Henry mînios, lăsînd gătitul şi venind să numere cîinii. După care-i spuse: Ai dreptate, Bill. Grăsanul a şters-o.

— Şi a rupt-o de fugă, de parcă scăpăra în urma lui. Nu l-am putut vedea din pricina fumului.

— N-are sorţi de scăpare, încheie Henry. L-au înghiţit de viu. Pun rămăşag că schelălăia cînd le aluneca pe gîtlej, bătu-i-ar Dumnezeu să-i bată!

— Cînele ăsta a fost întotdeauna nebun, zise Bill.

— Dar oricît de nebun ar fi un cîine, nu cred să fie chiar pînă într-atît de nebun încît s-o tulească şi să-şi facă singur felul!

Aruncă o privire cercetătoare spre ceilalţi cîini, prinzînd într-o clipă trăsăturile caracteristice ale fiecărui animal: Mă prind că nici unul din ăştia n-ar face una ca asta!

— Nici cu bîta nu-i poţi urni de lîngă foc, încuviinţă Bill. Am spus eu întotdeauna că Grăsanului îi lipseşte o doagă.

Acesta a fost epitaful cîinelui care şi-a găsit moartea pe pîrtiile de la miazănoapte, şi oare cîţi alţi cîini şi cîţi alţi oameni nu vor fi avut parte nici măcar de unul pe potriva acestuia?

CAPITOLUL 2

Lupoaica

O dată micul dejun terminat, cei doi legară pe sanie sărăcăciosul lor bagaj şi o porniră prin întuneric. În aceeaşi clipă, în gerul şi bezna nopţii începură să se audă urlete de o jale sălbatică, ce se chemau şi-şi răspundeau. Conversaţia se curmă. Pe la 9 se crăpă de ziuă. La vremea prînzului, cerul se coloră spre miazăzi, pînă ce orizontul deveni trandafiriu, marcînd linia pe care rotunjimea pămîntului o pune între însorita lume a Sudului şi cea a Nordului. Dar culoarea trandafirie păli iute. Geana de lumină cenuşie mai ţinu pînă la 3, cînd se destrămă şi ea, iar linţoliul nopţii arctice se aşternu peste ţinutul singuratic, cufundat în tăcere.

Pe măsură ce se lăsa întunericul, urletele sălbatice care veneau din dreapta, din stînga şi din urmă se auzeau tot mai aproape, atît de aproape, încît nu o dată stîrniră teamă printre cîinii ce trăgeau din greu la sanie, pricinuind chiar momente de panică.

După un astfel de acces de panică, Bill, care, împreună cu Henry, izbutise să înhame din nou cîinii, zise:

— Mai bine şi-ar vedea de vînat prin alte părţi şi s-ar căra odată, să ne lase în pace!

— Ne cam scoate din sărite! spuse Henry, aprobator.

După aceea nu mai schimbară nici un cuvînt pînă veni vremea să-şi aşeze tabăra pentru noapte.

Henry stătea aplecat asupra oalei cu fasole care dădea în clocot, şi din cînd în cînd arunca înăuntru bu-

căţi de gheaţă. Deodată se auzi o lovitură, însoţită de un strigăt al lui Bill şi de schelălăitul de durere al unuia dintre cîini.

Henry tresări şi se îndreptă tocmai la timp pentru a mai vedea o arătare întunecată care se făcea nevăzută peste zăpezi, la adăpostul întunericului. Îl zări apoi pe Bill în mijlocul cîinilor, cu un aer triumfător, dar în acelaşi timp cam dezamăgit, ţinînd într-o mînă o bîtă zdravănă, iar în cealaltă, coada şi o bucată de somon uscat la soare.

— A înşfăcat jumătate, spuse Bill, dar şi eu i-am ars una. Îl auzi cum mai chelălăie?

— Cum arăta? întrebă Henry.

— Nu l-am putut vedea! Dar avea patru picioare, bot şi păr şi arăta ca orice cîine.

— O fi vreun lup domesticit.

— Al dracului de domesticit, lup sau ce-o fi el, dacă vine aici chiar la vremea mesei şi ia o bucată de peşte!

În noaptea aceea, după ce-şi terminară cina şi se aşezară pe lada lunguiaţă, trăgînd din pipă, cercul de ochi scînteietori se strînse în jurul lor mai mult ca de obicei.

— Ce bine-ar fi să se ia după vreo turmă de elani sau alt vînat şi să se care de-aici, să ne lase în pace, zise Bill.

Henry îngînă ceva pe un ton nu prea prietenos, apoi timp de aproape un sfert de oră rămaseră tăcuţi, Henry privind la foc, iar Bill, la cercul de ochi care sticleau în întuneric, dincolo de văpaia focului.

— Tare-aş vrea să fim acum la McGurry! începu el din nou.

— Mai termină odată cu ce-ai vrea tu şi cu văicărelile astea! izbucni Henry, mînios. Nu ţi-e bine la stomac. Asta-i cu tine. Ia o lingură de bicarbonat, c-ai să te îndulceşti şi-ai să fii un tovarăş mai plăcut.

Dimineaţă Henry fu trezit de blestemele furioase ce ieşeau din gura lui Bill. Se sprijini într-un cot şi îşi văzu tovarăşul în mijlocul cîinilor, în apropierea focului bine întreţinut, cu braţele ridicate ameninţător şi cu faţa schimonosită de furie.

— Hei! strigă Henry. Ce s-a întîmplat?

— A şters-o şi Broscoiul.

— Nu zău?

— Pe cinstea mea!

Henry sări din culcuş şi se repezi spre cîini. Îi numără cu luare-aminte şi apoi se alătură tovarăşului său, blestemînd forţele Wildului, care le răpiseră încă un cîine.

— Broscoiul era cel mai puternic din toţi, zise Bill după un timp.

— Şi era un cîine cu judecată, adăugă Henry.

Iată cel de-al doilea epitaf în decurs de două zile.

Posomoriţi, îşi luară gustarea, după care înhămară la sanie cei patru cîini rămaşi. Ziua nu se deosebea de cele de pînă atunci. Cei doi înaintau tăcuţi şi anevoie peste întinderea îngheţată. Tăcerea nu era tulburată decît de urletele urmăritorilor, care, nevăzuţi, se ţineau după ei. Pe la mijlocul după-amiezii, o dată cu căderea nopţii, urletele începură să se audă tot mai aproape, pe măsură ce

urmăritorii, după obiceiul lor, înaintau; cîinii fură cuprinşi de nelinişte şi de spaimă, şi în agitaţia lor, încurcară şleaurile, sporind amărăciunea celor doi oameni.

— Hei, asta o să vă vină de hac, javre smintite! zise Bill cu sete în seara aceea, rămînînd în picioare după ce izbutise să facă rînduială printre ei.

Henry lăsă gătitul şi veni să vadă ce se întîmplă. Tovarăşul lui nu numai că legase cîinii, dar îi priponise cu beţe, aşa cum fac indienii. În jurul gîtului fiecărui cîine el strînsese o cureluşe de piele. Aproape de grumaz, dar îndeajuns de departe ca animalul să nu-l poată ajunge cu dinţii, atîrnase, legat de cureluşă, cîte un băţ gros şi lung de patru sau cinci picioare. Celălalt capăt al băţului era fixat, cu ajutorul unei cureluşe de piele, de un par înfipt în pămînt. Cîinele nu putea să roadă pielea la capătul băţului ce era spre el. Băţul îl împiedica să ajungă la curea, în celălat capăt.

Henry încuviinţă din cap.

— E singurul mijloc de a-l ţine pe Ureche-Tăiată, zise el. E în stare să taie cureaua cu dinţii, aşa cum ar tăia-o cu un cuţit, ba chiar de două ori mai repede. În felul ăsta, mîine dimineaţă o să-i găsim pe toţi bine sănătoşi.

— Pun rămăşag că aşa o să fie, afirmă Bill. Dacă mai lipseşte vreunul, renunţ să mai beau cafea.

— Ştiu prea bine, ticăloşii, că n-avem cartuşe ca să-i ucidem, observă Henry înainte de culcare, arătînd spre cercul clipitor care îi împresura. Dacă le-am putea ciurui pielea cu cîteva gloanţe, ce cuviincioşi ar mai fi după aia! În fiecare noapte vin tot mai aproape. Dă-te la o parte din faţa focului şi uită-te cu atenţie... acolo! L-ai văzut pe ăla?

Un timp, cei doi oameni îşi alungară urîtul urmărind mişcarea formelor nedesluşite în preajma luminii focului. Privind mai de aproape şi stăruitor spre locul unde sclipea în întuneric o pereche de ochi, încetul cu încetul începea să se desluşească forma animalului. Puteau chiar să zărească cum aceste forme se mişcă în răstimpuri.

Un zgomot ce venea dinspre locul unde erau cîinii le atrase atenţia. Ureche-Tăiată scheuna nerăbdător la intervale scurte, smucindu-se de-a lungul băţului spre întuneric, oprindu-se din timp în timp, pentru ca apoi, şi mai înfuriat, să se năpustească din nou cu colţii în el.

— Ia te uită, Bill! murmură Henry.

În plină lumină a focului, un animal ce aducea a cîine se furişa pieziş. Păşea cu

luare-aminte, dar şi cu îndrăzneală, observîndu-i prudent pe cei doi oameni şi cu atenţia fixată asupra cîinilor. Ureche-Tăiată se întindea de-a lungul băţului spre cel care se furişase şi scheuna cît îl ţineau puterile.

— Smintitul ăsta de Ureche-Tăiată nu prea arată speriat, zise Bill cu glasul scăzut.

— E o lupoaică, îi şopti Henry, şi asta explică dispariţia Grăsanului şi a Broscoiului. Ea e momeala

haitei. Atrage cîinele, şi apoi ceilalţi se reped şi-l mănîncă.

Focul trosnea. Un butuc carbonizat se prăbuşi cu o bufnitură puternică. Auzind zgomotul, intrusul sări înapoi în beznă.

— Henry, eu, unul, cred... spuse Bill.

— Ce crezi?

— Cred că pe ăsta l-am cotonogit eu cu bîta.

— Nu mă îndoiesc de loc, răspunse Henry.

— Şi tocmai asta voiam să spun, urmă Bill, că obişnuinţa animalului ăstuia cu focul de tabără dă de bănuit şi e nefirească.

— Ştie de sigur mai multe decît se cuvine să ştie un lup care se respectă, încuviinţă Henry. Un lup care vine să se amestece cu cîinii la vremea mesei se vede c-a învăţat ceva pe lumea asta.

— Villan avea o dată un cîine care s-a înhăitat cu lupii, gîndi Bill cu glas tare. Ar fi trebuit să-mi amintesc de asta. Eu l-am împuşcat într-o zi chiar în haită, pe o păşune de elani, dincolo de Little Stick. Şi Villan a plîns ca un copil. Nu-l văzuse de trei ani, spunea el. Şi tot timpul ăsta stătuse cu lupii.

— Cred c-ai brodit-o, Bill. Lupul ăsta e un cîine, şi a mîncat de multe ori peşte din mîna omului.

— Şi dacă am noroc, lupul ăsta, care nu-i decît un cîine, o să fie în curînd mîncare pentru cîini, declară Bill. Nu ne mai dă mîna să mai pierdem din animale.

— Dar nu mai ai decît trei cartuşe, obiectă Henry.

— Nu trag decît la sigur, răspunse el.

Dimineaţă Henry aţîţă focul şi pregăti micul dejun, însoţit la treabă de sforăiturile tovarăşului său.

— Dormeai prea bine, îi spuse Henry, zgîlţîindu-l să se scoale pentru micul dejun. Nu m-a lăsat inima să te trezesc.

Somnoros încă, Bill începu să mănînce. Observă că ceaşca îi era goală şi întinse mîna spre ibric. Dar ibricul era prea departe, lîngă Henry.

— Ia spune, Henry, îl dojeni el cu blîndeţe, nu cumva ai uitat ceva?

Henry privi cu atenţie în jur şi dădu nedumerit din cap. Bill ridică ceaşca goală.

— Nu mai capeţi cafea, zise Henry.

— Dar de ce? S-a terminat cumva? întrebă Bill, îngrijorat.

— Nu.

— Doar nu-ţi închipui că o să-mi facă rău la stomac?

— Nu.

Un val de sînge năvăli în obrazul lui Bill.

— Cafeaua e caldă acum şi vreau să ştiu de ce nu-mi dai şi mie, stărui el.

— Iuţilă a întins-o, răspunse Henry.

Fără grabă, cu aerul unui om resemnat, Bill întoarse capul şi, de unde se afla, numără cîinii.

— Cum s-a întîmplat? întrebă el, nepăsător.

Henry ridică din umeri.

— Nu pot înţelege. Afară doar dacă nu cumva Ureche-Tăiată i-o fi ros cureaua. Nu încape îndoială că de unul singur n-ar fi putut face această ispravă.

— Secătura, rosti Bill rar, şi cu glas grav, fără a trăda cîtuşi de puţin furia ce clocotea în el.

— Pentru că n-a putut să-şi roadă cureaua lui, l-a slobozit pe Iuţilă.

— Eh, oricum, Iuţilă a terminat cu toate necazurile; cred că la ora asta l-au mistuit şi ţopăie peste cîmpii în burţile a douăzeci de lupi.

Acesta a fost epitaful dedicat de Henry celui de al treilea cîine pierdut.

— Şi acum ia puţină cafea, Bill.

Dar Bill clătină din cap.

— Hai, stărui Henry, ridicînd ibricul.

Bill îşi feri ceaşca.

— Să nu mă mişc de aici dacă iau! Am spus că nu mai beau cafea dacă dispare vreun cîine, şi mă ţin ele făgăduială.

— E o cafea al dracului de bună! căută Henry să-l ispitească.

Dar Bill era încăpăţînat şi se mulţumi doar cu uscăţele pe care le înghiţi o dată cu blestemele mormăite la adresa lui Ureche-Tăiată pentru festa pe care le-o jucase.

— Diseară am să-i leg în aşa fel încît să nu mai poată ajunge unul la celălalt, zise Bill pe cînd o porneau iarăşi la drum.

Nu străbătuseră mai mult de o sută de iarzi, cînd Henry, care era în frunte, se aplecă să ridice de jos un obiect pe care-l lovise cu rachetele de zăpadă. Era întuneric şi nu putu desluşi ce e, dar pipăindu-l, recunoscu obiectul. Îl aruncă înapoi; obiectul lovi sania şi apoi se ciocni de rachetele lui Bill.

— Poate că o să mai ai nevoie de el, spuse Henry.

Bill scoase un strigăt. Era tot ce mai rămăsese din Iuţilă — băţul cu care fusese legat.

— L-au mîncat cu piele cu tot, constată Bill. Băţul e neted ca un fluier. Au mîncat cureaua de la amîndouă capetele. Sînt al dracului de înfometaţi, Henry! Or să ne înfulece şi pe mine şi pe tine înainte de a sfîrşi drumul ăsta.

Henry rîse sfidător:

— Nu mi s-a mai întîmplat pînă acum să se ţină lupii aşa după mine, dar am mai trecut eu prin altele şi mai rele, şi tot am scăpat teafăr şi nevătămat! Bill, fiule! Nu ajunge un pumn de blestemaţi d-ăştia să-i cureţe pe subsemnatul.

— Nu ştiu, nu ştiu, zău, mormăi Bill, parcă presimţind o nenorocire.

— Bine, ai să vezi tu cînd o să ajungem Ia McGurry.

— Nu prea mă simt eu în apele mele, stărui Bill.

— Eşti bolnav, asta e, zise Henry sentenţios. Ai nevoie de chinină, şi cum ajungem la McGurry, o să te doftoricesc eu.

Bill mormăi, nemulţumit de diagnostic, şi se cufundă în tăcere.

Ziua era la fel ca toate celelalte. Se lumină la 9. La 12, soarele, nevăzut, încălzi orizontul spre miazăzi, apoi începu după-amiaza cenuşie şi rece, care după trei ore fu înghiţită de noapte.

La ora cînd soarele încerca zadarnic să apară, Bill trase puşca din sanie şi zise:

— Ţine-o drept înainte, Henry, vreau să văd cum stau lucrurile.

— Mai bine rămîi lîngă sanie, se împotrivi tovarăşul. N-ai decît trei cartuşe, şi cine ştie ce se poate întîmpla.

— Acum cine cobeşte? întrebă Bill, triumfător.

Henry nu răspunse, ci continuă să înainteze anevoie singur, aruncînd necontenit priviri îngrijorate în urmă, spre singurătatea cenuşie în care dispăruse tovarăşul său. După o oră, cum sania trebuia să facă mereu ocoluri spre a se feri de cioturile de copaci, Bill îl ajunse din urmă.

— Au luat-o care încotro, pînă hăt-departe, zise el. Nu ne slăbesc din ochi, dar au grijă şi de vînat. Sînt siguri de noi, dar ştiu ei că mai au de aşteptat pînă să ne înhaţe. Iar între timp se mulţumesc cu ce le iese în cale.

— Adică vrei să zici că ei cred că-s siguri de noi, îl corectă foarte apăsat Henry.

Dar Bill nu-l luă în seamă:

— Am văzut cîţiva dintre ei. Sînt jigăriţi rău. Cred că de săptămîni n-au mai înfulecat altceva decît pe Grăsanul, pe Broscoiul şi pe Iuţilă, şi sînt atît de mulţi,

că asta nu le-a putut ajunge nici pe o măsea. Sînt tare slabi. Le ies coastele ca la scîndurile de spălat şi li s-a lipit burta de spate. Au ajuns la disperare, ascultă-mă ce-ţi spun. Or să înnebunească, şi atunci să te ţii!

După cîteva clipe, Henry, care mergea în urma săniei, scoase un şuierat înăbuşit, ca un semnal de

alarmă. Bill se întoarse şi privi, apoi opri calm cîinii. În fund, după ultima cotitură, în văzul lor, gonea cu paşi mărunţi, furişîndu-se chiar pe pîrtia pe care mergeau ei, o formă acoperită de blană. Gonea cu nările în pămînt şi avea un mers ciudat, de parcă aluneca fără nici un fel de sforţare. Cînd se opreau ei, se oprea şi ea, ridicînd capul şi privindu-i fix, cu nările tremurînde, adulmecîndu-i.

— E lupoaica, zise Bill.

Cîinii se trîntiseră în zăpadă, iar Bill trecu pe lîngă ei ca să ajungă lîngă tovarăşul său. Se uitara împreună la ciudatul animal care îi urmărea de zile întregi şi care le înjumătăţise ceata de cîini.

După o cercetare minuţioasă, fiara înaintă cîţiva paşi. Repetă mişcarea de cîteva ori, pînă ce ajunse la vreo sută de iarzi de cei doi oameni. Se opri, cu capul ridicat, în apropierea unui desiş de molifţi, cercetînd cu ochii şi cu nările echipamentul celor doi oameni, care o observau. Se uita la ei ciudat de stăruitor şi cu o privire cum numai cîinii o au; dar în pofta ce se putea citi în ochii animalului nu era nimic din afecţiunea unui cîine. Doar o poftă nesăţioasă, stîrnită de foame, tot atît de crudă ca şi colţii ei, tot atît de neîndurătoare ca şi gerul.

Era mare pentru un lup, şi deşi jigărit, se vedea că e unul dintre cei mai mari din speţa lui.

— Măsoară aproape două picioare şi jumătate în înălţime, remarcă Henry. Şi

mă prind că n-are mai puţin de cinci picioare în lungime.

— Ciudată culoare pentru un lup, observă Bill. Eu, unul, n-am mai văzut lup roşu. E aproape de culoarea scorţişoarei.

Animalul, desigur, nu avea culoarea scorţişoarei. Blana lui era o adevărată blană de lup. Culoarea dominantă era cenuşiul, cu o slabă nuanţă roşietică — o nuanţă care înşela: apărea şi dispărea; era mai mult o iluzie optică schimbarea de la cenuşiu, un

cenuşiu puternic, la reflexele vagi roşietice, o culoare greu de descris în cuvinte obişnuite.

— Ai spune că-i un cîine zdravăn, bun pentru sanie, zise Bill. Nu m-aş mira să-l văd dînd din coadă. Şi apoi strigă către el: Hei, mătăhălosule! Vin-aici, cum îţi zice!

— Ia te uită cum nu se teme de tine! rîse Henry.

Bill îl ameninţă cu mîna şi strigă cît îl ţinu gura, dar animalul nici gînd să se sperie. Singura schimbare pe care o putură observa la el fu un neastîmpăr şi mai mare.

Continua să-i privească cu stăruinţa lacomă a foamei. Cei doi oameni reprezentau carne, iar lui îi era foame, şi dacă ar fi cutezat, s-ar fi repezit şi i-ar fi mîncat.

— Uite ce e, Henry, începu Bill coborînd glasul fără să vrea, din pricina gîndului ce-i venise. Avem trei cartuşe. Dar e o lovitură sigură. Trag la mare precizie. Ne-a înhăţat trei cîini şi trebuie să-l dăm gata. Ce zici?

Henry dădu din cap. Bill trase binişor puşca de la locul ei de pe sanie. Tocmai o ducea la umăr, dar nu mai ajunse cu ea în poziţie, deoarece, chiar în clipa aceea, lupoaica sări din drum în desişul de molifţi şi se făcu nevăzută.

Cei doi se priviră. Henry şuieră prelung şi cu înţeles.

— Ar fi trebuit să mă gîndesc la asta, se mustră Bill cu glas tare, punînd puşca la loc. Desigur că un lup care ştie să vină printre cîini cînd le dai de mîncare ştie şi

ce e o puşcă. Îţi spun eu, Henry, asta-i de vină de tot necazul nostru. Dacă nu era asta, am fi avut acum şase cîini în loc de trei. Şi-ţi mai spun, Henry, că pun eu mîna pe ea! E însă vicleană şi nu-i chip s-o împuşti la loc deschis. Am s-o pîndesc, şi să nu-mi mai spui pe nume dacă n-o dobor!

— Numai să nu te depărtezi prea mult pentru asta, îl sfătui tovarăşul său. Dacă tabără haita pe tine, cele trei gloanţe nu fac nici cît o ceapă degerată, Fiarele astea-s al naibii de flămînde şi, o dată asmuţite, s-a zis cu tine, Bill!

În seara aceea îşi aşezară tabăra mai devreme. Cei trei cîini nu puteau trage sania tot atît de repede şi tot atîtea ceasuri ca şase, şi dădeau semne vădite de osteneală, iar cei doi bărbaţi se culcară devreme, după ce Bill avu grijă să lege cîinii în aşa fel încît să nu se ajungă cu botul.

Dar lupii deveneau tot mai îndrăzneţi, iar oamenii fură treziţi din somn de mai multe ori. Se apropiaseră atît de tare de ei, încît cîinii fură cuprinşi de o spaimă nebună; din cînd în cînd era nevoie să se mai aţîţe focul pentru a-i ţine pe tîlhari la distanţă,

— Am auzit, zise Bill, vîrîndu-se sub pături după ce avusese grijă să mai arunce cîteva lemne pe foc, am auzit nişte marinari povestind despice rechini că se ţin după vapoare. Eh, lupii îs rechinii uscatului, îşi ştiu ei mai bine treaba decît noi şi nu se aţin pe urmele noastre doar de florile mărului. Au să pună ei gheara pe noi. Sigur că au să pună, Henry.

— Pe jumătate au şi pus gheara pe tine dacă vorbeşti aşa! îl repezi Henry. E pe jumătate snopit în bătaie cel ce spune dinainte că e. Şi aşa cum vorbeşti tu, înseamnă că te-au şi mîncat pe jumătate.

— Au pus ei gheara pe alţii mai ceva ca noi, răspunse Bill.

— Mai tacă-ţi gura şi nu mai cobi atît, că mă scoţi din sărite!

Henry se întoarse pe o parte, supărat, dar se miră că Bill nu e şi el la fel de înfuriat. De obicei Bill nu era aşa, se supăra repede cînd îi spuneai vorbe aspre. Henry căzu pe gînduri şi fu obsedat de ideea asta pînă adormi, iar cînd pleoapele i se închiseră, se gîndea în sinea lui: „Desigur că Bill e tare abătut. Mîine o să trebuie să am grijă de el, să-l mai înveselesc.”

CAPITOLUL 3

Urletul foamei

Ziua începu cu bine. Nu pierduseră peste noapte nici un cîine, şi cei doi oameni o porniră mai departe la drum, cu sufletul uşor, prin tăcere, beznă şi frig. Bill părea că uitase presimţirile rele din ajun, şi cînd pe la amiază cîinii răsturnară sania la un hîrtop, începu să glumească.

Toate cele erau talmeş-balmeş. Prinsă între un trunchi de copac şi o stîncă uriaşă, sania rămăsese cu fundul în sus, şi pentru a face rînduială, se văzură nevoiţi să deshame cîinii. Amîndoi erau aplecaţi peste sanie, încercînd s-o întoarcă pe faţă, cînd Henry îl zări pe Ureche-Tăiată rupînd-o la fugă.

— La mine, Ureche-Tăiată! strigă el, ridicîndu-se şi uitîndu-se după cîine.

Dar Ureche-Tăiată o zbughi, lăsîndu-şi urmele pe zăpadă, iar ceva mai departe, pe pîrtie, înapoia lor, îl aştepta lupoaica. Cînd ajunse însă aproape de ea, Ureche-Tăiată deveni brusc mai prevăzător. Îşi încetini mersul, înaintînd cu paşi mărunţi, apoi se opri. O privi cu luare-aminte şi cu neîncredere, şi totuşi plin de dorinţe. Părea că lupoaica îi zîmbeşte, arătîndu-i colţii mai degrabă cu bunăvoinţă decît cu vrăjmăşie. Făcu, jucăuşă, cîţiva paşi spre el, apoi se opri. Ureche-Tăiată se apropie de ea, încă neîncrezător şi prudent, ţinîndu-şi coada în sus, urechile ciulite şi capul ridicat.

Se dădu şi mai aproape, încercînd să ajungă bot în bot, dar ea se dădu înapoi, sprintenă şi sfioasă. Cum făcea el un pas înainte, ea se retrăgea. Pas cu pas, îl ademeni departe de tovărăşia oamenilor, care-i dădea siguranţă. Într-un rînd, străbătut parcă de o vagă presimţire, Ureche-Tăiată aruncă o privire îndărăt către sania răsturnată, spre ceilalţi cîini din atelaj şi spre cei doi bărbaţi care-l strigau.

Însă orice gînd îi va fi încolţit în minte, lupoaica i-l spulberă pe dată înaintînd spre dînsul, întinzîndu-şi botul pentru o clipă, pentru ca apoi, de cum începea el să înainteze, să se tragă puţin înapoi.

Între timp, Bill îşi aminti de puşcă. Dar era prinsă sub sania răsturnată, şi în vreme ce Henry îi ajuta să întoarcă încărcătura, Ureche-Tăiată şi lupoaica ajunseseră prea aproape unul de altul şi prea departe de ei ca să poată risca un glonte.

Cînd Ureche-Tăiată îşi dădu seama de greşeală, era prea tîrziu. Înainte de a pricepe care era pricina, cei doi îl văzură întorcîndu-se şi luînd-o la fugă înapoi spre ei. După aceea zăriră o duzină de lupi jigăriţi şi cenuşii care goneau prin zăpadă, venind de-a curmezişul pîrtiei, ca să-i taie calea. Pe dată pieriră şi sfiala şi voia bună a lupoaicei. Scoţînd un urlet, se năpusti asupra lui Ureche-Tăiată, care o dădu la o parte, după care, retragerea fiindu-i tăiată şi dorind să ajungă la sanie, îşi schimbă drumul, încercînd să facă un ocol. Apăreau tot mai mulţi lupi care se alăturau urmăririi. Lupoaica se ţinea

după el la distanţă doar de un salt şi-l urmărea de una singură.

— Unde te duci? îl întrebă deodată Henry pe tovarăşul său, apucîndu-l de braţ.

Bill îl dădu la o parte.

— Nu mai pot să îndur asta, zise el. Dacă o să le viu de hac, n-o să ne mai înhaţe nici un cîine.

Cu arma în mînă, se înfundă în desişul care străjuia pîrtia. Era limpede ce avea de gînd să facă. Luînd sania ca centru al cercului pe care îl descria Ureche-Tăiată, Bill plănuia să taie acest cerc într-un punct, înaintea urmăritorilor. Cu puşca în mînă, în plină zi, Bill ar fi fost în stare să vîre lupilor spaima în oase şi să-şi salveze cîinele.

— Hei, Bill! îi strigă Henry din urmă. Bagă de seamă! Nu te băga în primejdie!

Henry se aşeză pe sanie, urmărindu-l cu privirea. Nu-i mai rămăsese altceva de făcut. Pe Bill îl pierduse

din vedere, îl zărea însă în răstimpuri pe Ureche- Tăiată, apărînd şi dispărînd prin desişuri şi printre molifţi. Henry găsea că situaţia e deznădăjduită. Cîinele îşi dădea bine seama de primejdie, dar continua să fugă, descriind un cerc tot mai larg, în timp ce haita de lupi alerga înăuntrul acestui cerc, descriind altul mai mic. Era zadarnic să-ţi închipui că Ureche-Tăiată ar fi putut depăşi urmăritorii atît de mult încît să taie cercul pe care îl descriau lupii, înaintea acestora, şi să ajungă la sanie.

Cele două cercuri se apropiau cu repeziciune, Henry ştia că undeva, prin zăpezile acelea, într-un loc pe care desişurile şi arborii îl ascundeau, haita, Ureche-Tăiată şi Bill erau pe punctul de a se întîlni. Totul se petrecu prea repede, cu mult mai repede decît se aşteptase. Auzi o împuşcătură, şi alte două, trase una după alta, şi înţelese că Bill şi-a terminat muniţia. Apoi auzi urlete şi chelălăieli. Recunoscu urletul de durere şi de spaimă al lui Ureche-Tăiată şi auzi strigătul unui lup, strigătul unui animal rănit. Şi asta a fost totul. Urletele se curmară. Chelălăitul se stinse în depărtare. Liniştea se aşternu din nou peste ţinutul însingurat.

Henry rămase mult timp aşezat pe sanie. Nu mai simţea nevoia să se ducă să vadă ce s-a întîmplat; ştia şi aşa, ca şi cînd totul s-ar fi petrecut sub ochii lui. La un moment dat se ridică brusc şi apucă repede securea de sub chingi. Dar căzu din nou pe gînduri şi rămase aşa vreme îndelungată, în timp ce cîinii — mai

rămăseseră doar doi — se ghemuiau, tremurînd, la picioarele lui.

În cele din urmă se ridică în silă de pe sanie, lipsit de orice vlagă, şi începu să înhame cîinii. Îşi trecu o funie peste umăr şi se înhămă alături de ei. Nu izbuti să ajungă prea departe. La prima umbră a întunericului se grăbi să aşeze tabăra, avînd grijă să adune cît mai multe lemne de foc. Dădu de mîncare cîinilor. Îşi pregăti şi lui cina, apoi îşi aşternu culcuşul în apropierea focului.

Nu avu însă parte să se bucure de somn. Nu apucase să închidă ochii, că lupii se apropiară atît de mult, încît nu se mai putea simţi în siguranţă. Ca să-i vadă, nu trebuia să mai facă nici o sforţare. Erau strînşi în jurul lui şi al focului, formînd un cerc îngust, iar la lumina flăcărilor îi vedea fără greutate stînd, care întinşi pe jos, care în picioare, care tîrîndu-se înainte pe burtă sau dînd tîrcoale; unii chiar dormeau. Ici şi colo puteau să desluşească cîte unul încovrigat în zăpadă, ca un cîine, bucurîndu-se de somnul care lui nu-i era hărăzit.

Făcu un foc straşnic, pentru că ştia că numai flăcările lui stăteau între carnea trupului său şi colţii lor flămînzi. Cei doi cîini se lipiseră de el, de o parte şi de alta, căutînd apărare, urlînd, chelălăind şi mîrîind cu disperare ori de cîte ori vreun lup se apropia mai mult ca de obicei. În astfel de clipe, cînd cîinii începeau să mîrîie, întregul cerc era cuprins de agitaţie, şi lupii veneau pînă la picioarele lor, încercînd să înainteze şi formînd un cor de urlete şi gemete lacome. Apoi cercul se culca din nou, şi ici-colo cîte un lup reîncepea să picotească.

Dar cercul avea tendinţa de a se strînge mereu în jurul lui. Pas cu pas, centimetru cu centimetru, un lup tîrîndu-se ici, altul dincolo, cercul se strîngea, pînă ce fiarele ajungeau la un salt de el. Atunci Henry lua din foc cioturi aprinse şi azvîrlea cu ele în haită. Urmarea era întotdeauna o retragere grăbită, însoţită de urlete furioase şi de mîrîituri speriate

ori de cîte ori cîte un ciot bine ţintit nimerea şi pîrlea blana vreunei fiare prea cutezătoare.

Zorile îl găsiră cu privirea rătăcită, frînt de oboseală, cu ochii holbaţi de nesomn. Îşi găti micul dejun încă pe întuneric, şi la 9, cînd, o dată cu lumina zilei, haita de lupi se retrase, începu să-şi pună în aplicare planul pe care şi-l făurise în nesfîrşitele ore ale nopţii. Tăie cîţiva brazi tineri, îi aşeză în cruce şi construi o schelă, legînd-o sus de trunchiurile arbori

lor. Folosi chingile săniei drept frînghii şi, cu ajutorul cîinilor, sui sicriul pe schelă.

— Pe Bill l-au mîncat şi poate că şi pe mine au să mă mănînce, dar de tine e sigur că nu se vor atinge, tinere, spuse el, adresîndu-se trupului neînsufleţit din mormîntul cocoţat în copac.

Apoi o porni la drum, alături de sania care, uşurată, sălta în urma celor doi cîini ce se arătau foarte ascultători; ştiau şi ei că dacă ajung la Fort McGurry, vor fi în siguranţă. Acum lupii îi urmăreau şi mai făţiş; mergeau calm în urma lor, înşirîndu-se de o parte şi de alta, cu limbile lor roşii atîrnînd; pe sub piele li se vedeau coastele ce unduiau la fiecare mişcare. Erau foarte slabi, păreau nişte saci de piele întinşi pe o ramă de oase, cu nişte coarde drept muşchi, atît de slabi, încît era de mirare că se mai ţineau pe picioare şi nu se prăbuşeau de-a dreptul în zăpadă.

Nu cuteză să mai meargă pînă la căderea nopţii. La amiază soarele abia că încinse orizontul spre sud, dar partea de sus a cercului său, palidă şi aurie, apăru deasupra orizontului. Henry luă aceasta drept un semn bun. Ziua creştea. Se întorcea soarele. Dar cum se stinse mîngîierea luminii, îşi aşeză tabăra. Mai rămîneau cîteva ceasuri de lumină cenuşie pînă la asfinţitul întunecat, pe care Henry le folosi ca să-şi facă o provizie zdravănă de lemne de foc.

O dată cu noaptea veni şi groaza. Nu numai că lupii, lihniţi, deveniră şi mai îndrăzneţi, dar începu să se facă simţită şi lipsa de odihnă. Aţipi fără voie,

ghemuindu-se lîngă foc, cu păturile pe umeri şi cu securea între picioare. De o parte şi de alta, cei doi cîini se înghesuiau în el. Deodată se trezi şi văzu în faţa lui, la cîţiva paşi, un lup mare, cenuşiu, unul dintre cei mai mari din haită. Şi în timp ce-l privea, fiara se întinse tacticoasă, ca un cîine leneş, căscîndu-i drept în faţă şi privindu-l ca pe o pradă pe care o păstrase pentru mai tîrziu, dar pe care curînd avea s-o înfulece.

Întreaga haită arăta aceeaşi siguranţă. Număra vreo douăzeci de lupi, care îl priveau flămînzî sau dormeau liniştiţi în zăpadă. Îi aminteau de nişte copii aşezaţi în jurul unei mese întinse, aşteptînd doar să li se dea voie şă mănînce, şi el era mîncarea! Se întreba cum şi cînd va începe ospăţul.

Pe cînd îngrămădea lemne pe foc, se trezi privindu-şi propriul trup, cu o admiraţie pe care n-o mai simţise nicicînd, îşi urmări muşchii în mişcare şi privi cu interes mecanismul ingenios al degetelor, îşi îndoi degetele încet, de mai multe ori, la lumina focului, mai întîi unul cîte unul, apoi toate deodată, întinzîndu-le sau mişcîndu-le repede, ca pentru a apuca ceva. Studie conformaţia unghiilor şi se ciupi tare de vîrful degetelor, apoi încet, măsurînd durata senzaţiei nervoase. Îl fascină acest lucru, şi deodată începu să-şi preţuiască propria carne, atît de minunat alcătuită. Aruncă o privire plină de teamă asupra lupilor care şedeau roată în jurul lui, aşteptîndu-l, şi îi fulgera prin minte că minunatul lui trup, carnea aceasta vie, nu era decît vînat, prada unor animale hrăpăreţe, care trebuia să fie sfîşiată cu colţii lor flămînzi, să le slujească să-şi ţină zilele, aşa cum şi lui, de atîtea ori, elanul sau iepurele îi serviseră drept hrană în astfel de împrejurări.

Se trezi dintr-un somn care fusese pe jumătate coşmar şi zări în faţa lui pe lupoaica cea roşcată. Şedea în zăpadă, la nu mai mult de şase picioare de el, şi-l privea lacomă. Cei doi cîini chelălăiau şi

mîrîiau la picioarele lui, dar ea nu le dădea nici o atenţie. Îl fixa pe om, şi o bună bucată de vreme îi întoarse şi el privirile. În ochii ei nu era nimic ameninţător, ci doar o mare nostalgie; omul ştia însă că această nostalgie nu exprima nimic altceva decît o foame cumplită. Omul acesta era hrană, şi văzîndu-l, i se trezise senzaţia gustativă. Gura i se deschise, începură să-i curgă bale şi se linse pe bot cu plăcere la gîndul ospăţului ce avea să urmeze.

Îl trecu un fior de spaimă. Luă repede un ciot aprins, să-l zvîrle în lupoaică. Dar abia îl atinse, şi, înainte ca degetele să i se fi încleştat pe proiectil, lupoaica făcu un salt înapoi, punîndu-se la adăpost; omul îşi dădu seama că era obişnuită să se arunce cu lucruri în ea. Sărise înapoi mîrîind şi arăţîndu-şi colţii albi pînă la rădăcină; apoi nostalgia făcu loc unei ferocităţi carnivore care-l cutremură. Privi la mîna în care avea ciotul aprins, remarcînd delicata ingeniozitate a degetelor care îl ţineau, cum se desprindeau ele, cu toate asperităţile, de pe suprafaţa acestuia, încolăcindu-se deasupra, dedesubtul şi în jurul lemnului aspru, pe cînd degetul mic, fiind prea aproape de partea care ardea, simţind durerea, se retrăsese automat de lîngă căldura vătămătoare către un loc mai rece; şi în aceeaşi clipă i se păru că vede aceste degete, simţitoare şi delicate, sfîrtecate de colţii albi ai lupoaicei. Niciodată nu-şi iubise trupul atît de mult ca acum, cînd existenţa lui era atît de nesigură.

Cît a fost noaptea de lungă n-a făcut altceva decît să alunge haita flămîndă, aruncînd în ea cioturi aprinse. Ori de cîte ori îl fura somnul, cîinii îl trezeau cu chelălăielile şi mîrîitul lor. În sfîrşit, se făcu ziuă, dar pentru prima dată lumina ei nu izbuti să-i mai împrăştie pe lupi. În zadar aşteptă să-i vadă plecînd. Rămaseră pe loc, înconjurîndu-l şi pe el, şi focul, şi arătînd o aroganţă posesivă care îi zdruncină curajul dobîndit o dată cu ivirea zorilor.

Făcu o încercare disperată să pornească la drum. În clipa în care părăsi pavăza focului, cel mai îndrăzneţ dintre lupi se repezi la el, dar saltul fusese prea scurt. Scăpă sărind înapoi, în timp ce fălcile lupului clămpăniră la numai un lat de palmă de şoldul lui. Restul haitei se ridicase, gata să se năpustească asupră-i, şi ca să-i poată alunga la o distanţă respectabilă, se văzu silit să arunce în dreapta şi în stînga cioturi aprinse.

Nici în plină zi nu mai îndrăzni să părăsească focul pentru a tăia alte lemne. La douăzeci de paşi de el se înălţa un molift uscat. Îşi petrecu jumătate din zi pentru a-şi întinde focul pînă la copac, ţinînd necontenit la îndemînă o jumătate de duzină de cioturi aprinse, gata să le arunce în duşmani. O dată ajuns la copac, cercetă pădurea din jur, pentru a-l doborî în direcţia spre care se găsea mai mult lemn de foc.

Noaptea se scurse ca şi cea dinainte, cu deosebirea că nevoia de somn îl copleşea. Mîrîitul cîinilor nu mai avea nici un efect. De altfel, mîrîiau tot timpul, iar simţurile sale amorţite şi adormite nu mai înregistrau vreo schimbare de tonalitate sau de intensitate. Tresări din somn. Lupoaica era la mai puţin de un metru de el. Cu un gest mecanic luă un ciot aprins, pe care i-l vîrî în gura deschisă, fără să-l lase din mînă. Lupoaica sări cît colo, gemînd de durere, şi în timp ce el se desfăta cu mirosul de carne şi păr ars, o văzu la o distanţă de vreo douăzeci de picioare, scuturînd din cap şi urlînd mînioasă.

De astă dată, înainte de a aţipi din nou, îşi legă de mîna dreaptă un ciot aprins. Abia închisese ochii de cîteva minute, cînd, atingîndu-i carnea, flacăra îl trezi. Ceasuri de-a rîndul făcu la fel. Ori de cîte ori era trezit în felul acesta, gonea lupii cu vreascuri aprinse, aţîţa focul şi îşi potrivea din nou ciotul de pin în mînă. Totul merse strună, numai că o dată se întîmplă să-şi lege slab ciotul de pin. De

cum i se închiseră ochii, ciotul se desprinse de mînă.

Începu să viseze. Se făcea că se afla la Fort McGurry. Era cald şi bine şi juca o partidă de cribbage[1] cu şeful factoriei[2]. Se mai făcea că fortul era

[1] ***Cribbage*** — joc de cărţi.

[2] ***Factorie*** — agenţia unei case comerciale într-o colonie sau într-o regiune depărtată; în speţă, un punct pentru achiziţionarea blănurilor şi pentru aprovizionarea vînătorilor cu unelte şi materiale.

asediat de lupi care urlau chiar în faţa porţilor, şi din vreme în vreme, el şi şeful factoriei se opreau din joc ca să asculte şi să rîdă de strădania zadarnică a lupilor de a pătrunde înăuntru. După aceea — ce vis ciudat! — se auzi un trosnet. Uşa fu izbită în lături şi văzu lupii năvălind în salonul cel mare al fortului. Se repezeau chiar spre el şi spre şeful factoriei. O dată cu deschiderea bruscă a uşii, larma stîrnită de urletele lor crescuse înspăimîntător. Urletele acestea îl obsedau acum. Încetul cu încetul, visul se prefăcu în altceva — nu-şi mai dădu seama în ce anume; dar în toate aceste întîmplări îl urmăreau stăruitor urletele.

Atunci se trezi şi-şi dădu seama că urletele erau adevărate. În jurul lui era un vălmăşag de mîrîituri şi chelălăieli. Lupii îi dădeau tîrcoale, erau cu toţii în jurul lui şi peste el. Colţii unuia dintre ei i se înfipseseră în braţ. Instinctiv, sări în foc. Pe cînd sărea, simţi tăişul colţilor care îi sfîşiau carnea piciorului. Apoi începu o luptă cu vreascuri aprinse. Un timp, mănuşile lui groase îi apărară mîinile, şi folosind palmele ca pe nişte lopeţi, împroşcă tăciunii în toate direcţiile, pînă ce focul începu să semene cu un vulcan.

Dar asta nu dură prea mult. Faţa i se băşică de dogoare, sprîncenele şi genele prinseră a se pîrli, iar picioarele nu mai puteau îndura arsura. Sări la marginea focului, ţinînd în fiecare mînă cîte un ciot aprins. Lupii fuseseră alungaţi. De jur împrejur, pe locurile unde căzuseră cărbunii aprinşi, zăpada sfîrîia, şi în fiece

clipă, cîte un lup care da înapoi vestea printr-un salt şi un urlet sălbatic că nimerise cu labele peste vreun tăciune.

După ce aruncă vreascuri aprinse în duşmanii din apropiere, omul îşi lăsă în zăpadă mănuşile pîrlite şi tropăi pe loc ca să-şi răcorească picioarele. Cei doi cîini lipseau, şi îşi dădu bine seama că ei nu fuseseră decît un fel la ospăţul prelungit care începuse acum

cîteva zile cu Grăsanul şi care, după toate aparenţele, avea să se termine cu el într-una din zilele următoare.

— Încă n-aţi pus gheara pe mine! strigă el, ridicind sălbatic pumnul spre jivinele lihnite, şi auzindu-i glasul, întregul cerc începu să se agite şi izbucniră mîrîituri din toate părţile, iar lupoaica se tîrî prin zăpadă pînă aproape de el, fixîndu-l cu lăcomie.

Începu să pună în aplicare noul plan ce-i încolţise în minte. Lărgi focul într-un cerc mare şi se ghemui la mijloc, pe aşternut, ca să-l ferească de zăpada care se topea. Cînd dispăru în spatele adăpostului de flăcări, întreaga haită se apropie curioasă pînă la marginea acestuia, ca să vadă ce se întîmplase cu el. Pînă acum nu se putuseră apropia de foc, dar iată că de astă dată se aşezară în jurul lui, aşa cum obişnuiesc să se aşeze cîinii, clipind, căscînd sau dezmorţindu-şi trupurile jigărite la căldura neobişnuită. Se aşeză apoi şi lupoaica şi, ridicînd botul spre stele, începu să urle. Unul cîte unul, lupii se alăturară, pînă ce întreaga haită, aşezată pe zăpadă, cu boturile ridicate spre cer, începu să urle de foame.

Veniră zorile şi lumina zilei. Focul se mai, molcomise. Provizia de lemne era pe sfîrşite şi trebuia adusă alta. Omul încercă să iasă din cercul de flăcări, dar lupii se năpustiră asupra lui. Vreascurile aprinse îi făcură să sară în lături, dar nu înapoi. Zadarnic încercă să-i împrăştie. Tocmai cînd renunţase, făcînd un salt înapoi în cercul lui de foc, un lup sări la el, fără să-l ajungă însă, şi se trezi cu

toate cele patru labe pe jăratic. Se porni pe un urlet de spaimă şi se tîrî înapoi în zăpadă, să-şi răcorească labele.

Omul se aşeză pe pătură, ghemuindu-se, cu trupul aplecat înainte. Umerii care-i atîrnau greu şi capul sprijinit pe genunchi arătau că renunţase la luptă, în răstimpuri îşi mai ridica ochii, ca să vadă cum se stinge focul. Cercul de flăcări şi cărbuni se întrerupea, din loc

în loc, lăsînd goluri. Spărturile acestea creşteau, iar spaţiile dintre ele se micşorau.

— Acum cred că puteţi pune gheara pe mine în orice clipă, îngînă el. Fie ce-o fi, eu mă culc.

Deodată se trezi, şi într-o spărtură a cercului, exact în faţa lui, o văzu pe lupoaică, cu privirea aţintită asupra lui.

Se trezi din nou, puţin mai tîrziu, deşi lui i se păru că trecuseră ceasuri întregi. Se petrecuse o schimbare ciudată, atît de ciudată, încît se trezi de-a binelea. Se întîmplase ceva. La început nu-şi putu da seama ce anume, apoi pricepu totul. Lupii plecaseră. Numai zăpada călcată în picioare mai arăta cît de strîns îl înghesuiseră. Somnul îl năpădise din nou, copleşindu-l, iar capul i se lăsase pe genunchi, cînd deodată tresări şi se trezi.

Se auzeau strigăte de oameni, hîrşîit de sănii, trosnet de hamuri şi chelălăitul nerăbdător al cîinilor ce trăgeau încordaţi. Dinspre albia rîului, patru sănii se îndreptau către tabăra dintre arbori. Şase oameni stăteau în jurul celui ghemuit în mijlocul cercului de foc, care abia mai pîlpîia, scuturîndu-l şi încercînd să-l trezească. Acesta îi privi ca beat şi mormăi ceva într-o limbă, ciudată, somnoroasă:

— O lupoaică roşie... la vremea mesei s-a amestecat cu cîinii... Mai întîi a mîncat din hrana cîinilor... Apoi i-a mîncat pe cîini... şi după asta l-a mîncat pe Bill.

— Unde-i ***lord*** Alfred? îi răcni unul dintre ei la ureche, scuturîndu-l cu putere.

Clătină încet din cap:

— Nu, pe el nu l-a mîncat lupoaica... e cocoţat într-un copac, la ultima tabără.

— Mort? strigă celălalt.

— Şi într-o ladă, răspunse Henry. Şi smucindu-şi cu putere umărul din strînsoarea celui care îl întrebase; îi spuse răstit: Ei, dă-mi pace... îs frînt de oboseală... noapte bună.

Ochii clipiră şi se închiseră. Bărbia îi căzu în piept. Şi chiar în clipa în care îl lăsară binişor pe aşternutul de pături, începu să sforăie.

Dar se mai auzea şi un alt zgomot. Slab şi de la mare depărtare se auzea urletul haitei flămînde, care luase urma altei cărni decît aceea a omului care tocmai îi scăpase printre degete.

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL 1

Bătălia colţilor

Lupoaica auzi cea dintîi larma glasurilor omeneşti şi lătratul cîinilor de ham, şi tot ea sări prima de lîngă omul înghesuit în cercul lui de flăcări ce stăteau să se stingă. Haita nu se arătă dispusă să renunţe la vînatul pe care-l încolţise şi şovăi cîteva clipe, pentru a se asigura că într-adevăr se auzea larmă, apoi o porni pe urmele lupoaicei.

În frunte gonea un lup mare, cenuşiu, unul din cele cîteva căpetenii ale haitei. Îndruma haiticul pe urmele lupoaicei şi mîrîia ameninţător la membrii mai tineri ai haitei, sau le arăta colţii ori de cîte ori cei mai ambiţioşi încercau să-l întreacă. Cînd o văzu pe lupoaică mergînd agale prin zăpadă, iuţi pasul.

Lupoaica veni lîngă el, ca şi cum acolo i-ar fi fost locul, şi luă şi ea pasul haitei. Lupul nu mîrîia la ea şi nici nu-şi arăta colţii cînd se întîmpla să-l întreacă cu cîte un salt. Dimpotrivă, părea binevoitor cu ea, chiar prea binevoitor ca să-i poată fi pe plac acesteia, deoarece se arăta doritor să gonească alături de ea, şi cum se apropia prea tare de ea, lupoaica mîrîia şi-şi arăta colţii. La nevoie nu se dădea în lături să-şi înfigă colţii adînc în

umerii lui. În asemenea momente el nu se supăra de loc. Se mulţumea să sară într-o parte şi, făcînd cîteva salturi stîngace, alerga drept înainte, purtîndu-se ca un ţap logodit.

Acesta era singurul lui necaz în conducerea haitei, dar lupoaica avea alte griji. De cealaltă parte gonea un lup bătrîn şi tare jigărit, încărunţit şi brăzdat de semne rămase amintire din nenumăratele lui lupte.

Acesta se ţinea tot timpul de-a dreapta ei, pesemne pentru că n-avea decît un singur ochi — pe cel stîng. Îi făcea şi el curte, întorcîndu-se spre ea pînă ce botul lui, plin de cicatrice, îi atingea trupul, umărul sau grumazul. Lupoaica însă respingea şi atenţiile lui, folosindu-şi colţii, dar cînd se nimerea ca să se lege de ea amîndoi în acelaşi timp, văzîndu-se atît de brutal înghiontită, trebuia să muşte la repezeală în dreapta şi în stînga, ca să-i respingă pe cei doi curtezani, menţinîndu-se în acelaşi timp în fruntea haitei şi adulmecînd mai departe drumul. În asemenea împrejurări, tovarăşii ei îşi arătau colţii, mîrîind unul la altul ameninţător. S-ar fi putut bate, dar acum atît curtea pe care i-o făceau, cît şi rivalitatea lor erau mai prejos de foamea tot mai aprigă care pusese stăpînire pe haită.

Ori de cîte ori era respins, lupul cel bătrîn se dădea pe dată în lături, şi ferindu-se de obiectul dorinţelor sale, care avea colţi ascuţiţi, se izbea de un lup tînăr, de trei ani, care gonea în dreapta lui, adică tocmai pe partea pe care el nu vedea. Tretinul era cît un lup matur, şi dacă ţinem seama de starea de slăbiciune şi de înfometare a haitei, forţa şi curajul lui erau puţin obişnuite. Deşi tînăr, gonea totuşi cu capul la nivelul umărului lupului ăl bătrîn şi chior. Cînd cuteza să alerge în rînd cu el (lucru ce se întîmpla rar), un mîrîit şi o muşcătură îl dădeau înapoi, la nivelul umărului căpeteniei. Uneori, totuşi, se furişa încet şi prudent între lupul ăl bătrîn şi lupoaică. Lucrul acesta era întîmpinat cu îndoită sau chiar

întreită duşmănie, îndată ce lupoaica începea să mîrîie nemulţumită, lupul ăl bătrîn sărea asupra tretinului, încăierîndu-se cu el. Uneori se încăiera cu el şi lupoaica, ba chiar şi căpetenia mai tînără, ce se ţinea în stînga ei.

Atunci, faţă în faţă cu trei rînduri de colţi ascuţiţi, tretinul se oprea brusc, se trăgea înapoi şi se aşeza pe picioarele dindărăt, proptindu-se ţeapăn pe cele dinainte şi ţinîndu-şi botul ameninţător şi coama zburlită. Învălmăşeala din fruntea haitei care gonea stîrnea

întotdeauna agitaţie şi în coada haitei. Lupii care veneau din urmă dădeau peste lupul cel tînăr şi-şi arătau nemulţumirea muşcîndu-l de picioarele dinapoi şi de coaste. Vina era însă numai a lui, pentru că totdeauna lipsa de hrană şi nervii sînt tovarăşi nedespărţiţi; dar cu încrederea nemărginită a tinereţii, el repeta mereu mişcarea, cu încăpăţînare, deşi niciodată nu izbutea să iasă altfel decît înfrînt.

Dacă ar fi existat hrană, dragostea şi lupta ar fi destrămat haita. Dar acum situaţia haitei era disperată. Era vlăguită după o foamete atît de îndelungată. Şi se mişca mai încet ca de obicei. În urmă se tîrau cei mai slabi, cei foarte tineri, precum şi cei foarte bătrîni. În frunte mergeau cei puternici. Dar toţi, fără deosebire, arătau mai degrabă a schelete decît a lupi în lege. Totuşi, în afară de cei ce şchiopătau, mersul celorlalţi nu trăda vreun efort sau oboseală. Muşchii lor zdraveni păreau un izvor nesecat de energie. După fiecare contracţie ca de oţel a unui muşchi, urma alta, şi încă una, la nesfîrşit.

Goniră multe mile în acea zi. Mai goniră şi toată noaptea. Ziua următoare îi găsi tot gonind. Goneau printr-o lume îngheţată şi moartă. Nu era nici urmă de viaţă. Prin nesfîrşita încremenire doar ei se mişcau, doar ei trăiau şi căutau alte vieţuitoare pe care să le sfîşie ca să poată supravieţui.

Trecură peste dealuri scunde şi traversară o duzină de pîrîiaşe ce brăzdau un şes întins pînă ce strădania să le fie răsplătită. Dădură peste elani. Zăriră mai

întîi un mascul mare. Acesta însemna carne şi viaţă, şi nici nu era străjuit de vreun foc misterios şi nici de proiectile aprinse zburătoare. Copitele late şi coarnele răsfirate le mai cunoscuseră ei, şi de aceea părăsiră obişnuita lor răbdare şi prevedere. Lupta fu scurtă şi sălbatică. Elanul cel mare fu încolţit din toate părţile. Lupii cădeau spintecaţi sau se prăvăleau cu ţeasta crăpată de loviturile dibace pe care animalul le dădea cu copitele lui grele. Îi zdrobea şi-i sfărîma cu coarnele lui uriaşe. Îi strivea cu picioarele în zăpadă, sub el, în învălmă-

şeala luptei. Dar soarta lui era totuşi pecetluită, şi înainte ca să fi încetat a se împotrivi, înainte ca să-şi dea sfîrşitul, se prăbuşi cu lupoaica, sfîrtecîndu-i sălbatică gîtlejul, şi cu alţi colţi înfipţi în tot trupul, sfîşiindu-l de viu.

Acum aveau hrană din belşug. Elanul cîntărea peste opt sute de pfunzi — erau deci cîte douăzeci de pfunzi de carne pentru fiecare din cei patruzeci de lupi din haită. Dar aşa cum puteau posti uimitor de mult, lupii erau în stare să şi înghită cantităţi uriaşe, aşa că foarte curînd, din superbul animal viu, care, cu cîteva ceasuri înainte, înfruntase haita, nu mai rămaseră decît cîteva ciolane împrăştiate ici şi colo.

Acuma se puteau odihni şi dormi în voie.. Cu pînte- cele pline, lupii mai tineri începură să se hîrjonească, şi hărţuiala lor ţinu cîteva zile, pînă ce haita se destrămă. Foamea trecuse. Lupii se aflau acum în patria vînatului, dar deşi vînau încă în haită, erau mai prevăzători, şi din micile turme de elani pe care le întîlniră în drum, nu sfîşiară decît elani bătrîni şi betegi sau femele greoaie.

Veni o zi în această ţară a belşugului în care haita de lupi se desfăcu în două, şi fiecare parte apucă în altă direcţie. Lupoaica, cu căpetenia cea tînără, care se ţinea în stînga ei, şi cu Chiorul, care se ţinea în dreapta ei, îşi îndrumară ceata devale, către fluviul Mackenzie, pe care-l trecură, îndreptîndu-se spre ţinutul lacurilor de la răsărit. Zi de zi, aceste resturi ale haitei se micşorau. Doi cîte doi, cîte un mascul şi o femelă, lupii

dezertau. Uneori, cîte un mascul singuratic era alungat de colţii ascuţiţi ai rivalilor săi. În cele din urmă rămaseră doar patru: lupoaica, şeful cel tînăr, Chiorul şi tretinul cel ambiţios.

In vremea din urmă lupoaica devenise tot mai sălbatică. Cei trei pretendenţi purtau urmele colţilor ei. Totuşi, nu-i răspundeau niciodată cu aceeaşi monedă, nu se apărau împotriva ei, îşi întorceau grumazul şi, dînd din coadă sau făcînd paşi mărunţi, încercau să-i potolească mînia. Dar deşi erau blînzi cu ea, se purtau

cu cruzime unul faţă de celălalt. Tretinul devenise din cale-afară de ambiţios în sălbăticia lui. Îl înhăţă pe cel mai bătrîn din partea unde se afla ochiul cu care nu vedea şi-i zdrenţui urechea, fîşii-fîşii. Deşi cel bătrîn şi cărunt era chior, el folosi în lupta împotriva tinereţii şi vigorii celuilalt înţelepciunea adunată de-a lungul unor ani îndelungaţi de experienţă. Ochiul pierdut şi botul lui brăzdat de cicatrice stăteau mărturie a amarnicelor încercări prin care trecuse. Supravieţuise prea multor lupte ca să piardă măcar o clipă şovăind ce să facă.

Lupta începu cinstit, dar nu se termină tot astfel. Şi nu se poate şti care i-ar fi fost sfîrşitul dacă al treilea lup n-ar fi luat partea celui bătrîn şi dacă Chiorul, împreună cu şeful cel tînăr nu l-ar fi atacat pe ambiţiosul tretin, hotărîţi să-l răpună. Era ameninţat din amîndouă părţile de colţii nemiloşi ai tovarăşilor săi de odinioară. Uitate erau zilele cînd vînaseră împreună, uitat era vînatul ce-l doborîseră împreună, uitată foamea pe care o înduraseră laolaltă. Acestea erau de domeniul trecutului. Acum se punea problema dragostei — dintotdeauna mai cumplită şi mai crudă decît goana după hrană.

Şi în acest timp, lupoaica — pricina acestui conflict — şedea mulţumită şi urmărea lupta. Ba chiar o urmărea cu plăcere. Era vremea ei — şi asta nu se întîmpla prea des — era vremea cînd coamele se zburleau şi colţii se înfruntau sau sfîşiau carnea numai şi numai spre a o cuceri.

Şi în această luptă pentru dragoste, tretinul, care era la prima aventură, îşi pierdu viaţa. Cei doi rivali străjuiau acum trupul celui ucis. Se uitau ţintă la lupoaică, ce şedea în zăpadă rînjmd. Dar în dragoste, ca şi în luptă, lupul cel bătrîn era înţelept, foarte înţelept. Cel tînăr tocmai îşi răsucise capul ca să-şi lingă o rană de pe grumaz. Sta cu ceafa către rivalul său. Cu ochiul lui unic, lupul ăl bătrîn observă acest lucru. Se repezi şi-şi înfipse colţii. Îi făcu o rană lungă, sfîşiind carnea

în adîncime. În treacăt, colţii săi îi deschiseră carotida. Apoi bătrînul sări într-o parte.

Lupul cel tînăr scoase un urlet groaznic, dar urletul i se opri la jumătate, într-o tuse sîcîitoare. Sîngerînd şi tuşind, aproape răpus, se năpusti asupra Chiorului, şi în timp ce viaţa i se scurgea, în timp ce picioarele îi slăbeau, ochii i se împăienjeneau, iar salturile lui deveneau din ce în ce mai scurte, se prinse la luptă cu dînsul.

În tot acest timp, lupoaica şedea şi rînjea. Lupta îi trezea o bucurie nelămurită, pentru că aşa e dragostea în Wild, aşa e tragedia celor două sexe în lumea sălbăticiunilor, care de fapt nu e tragedie decît pentru cei ce pier. Căci pentru supravieţuitori nu e tragedie, ci împlinire şi ispravă.

Cînd căpetenia cea tînără rămase ţeapănă în zăpadă, Chiorul păşi mîndru peste trupul ei, îndreptîndu-se către lupoaică. Şi portul lui trăda un amestec de triumf şi de nelinişte. Era sigur că va fi respins şi rămase mirat cînd văzu că ea nu-i arată, mînioasă, colţii. Era întîia oară că îl întîmpina cu bunăvoinţă. Îşi frecă botul de-al lui, mirosindu-l, şi chiar consimţi să sară în juru-i, să zburde şi să se zbenguie cu el cum se zbenguie puii de lup. Şi el, în ciuda anilor lui cărunţi şi în ciuda experienţei lui pline de înţelepciune, se purta ca un căţelandru, dacă nu chiar ceva mai nebunatic.

Uitaţi erau rivalii înfrînţi şi povestea de dragoste scrisă cu sînge pe zăpadă. Uitaţi, afară, poate, de clipa cînd Chiorul

se opri să-şi lingă rănile ce se uscau. Şi atunci buzele-i se schimonosiră într-un mîrîit, şi, fără voie, părul de pe ceafă şi de pe grumaz i se ridică, în vreme ce, cu ghearele înfipte spasmodic în zăpadă, pentru a se ţine mai bine, se pregătea să sară. Dar în clipa următoare, cînd sări pe urma lupoaicei, care o pornise sfioasă prin pădure, uitase totul.

Apoi goniră unul lîngă altul, ca doi buni prieteni care au ajuns la o înţelegere. Zilele treceau, şi viaţa lor era acum nedespărţită: vînau, ucideau şi mîncau prada

împreună. După un timp, lupoaica începu să dea semne de nelinişte. Părea că e în căutarea unui lucru pe care nu-l putea găsi. Gropile de sub arborii doborîţi păreau s-o atragă, şi adulmeca îndelung printre crăpăturile mai mari din stîncă, pline cu omăt, şi prin scobiturile de sub maluri. Pe Chiorul toate acestea nu-l interesau, dar o însoţea cu bunăvoinţă în căutările ei, şi cînd în unele locuri cercetările se prelungeau mai mult ca de obicei, se culca şi aştepta pînă ce lupoaica era gata s-o pornească din nou la drum.

Nu se opriră niciunde, ci străbătură ţinutul de-a curmezişul, pînă ajunseră din nou la fluviul Macken- zie, apoi o luară încet devale, de-a lungul malurilor lui, părăsindu-le adesea pentru a vîna în susul micilor săi afluenţi, dar de fiecare dată se întorceau. Uneori dădeau peste alţi lupi, de obicei perechi; dar nici unii, nici ceilalţi nu păreau încîntaţi de cunoştinţă, nu se arătau bucuroşi de întîlnire sau dornici să înjghebe din nou o haită. De cîteva ori întîlniră lupi singuratici. Erau întotdeauna masculi, care voiau cu orice preţ să se alăture Chiorului şi tovarăşei sale. Treaba asta îl supăra pe bătrîn, şi cînd lupoaica mergea cap la cap cu el, zburlindu-se şi arătîndu-şi colţii, lupii cei singuratici o luau la sănătoasa, urmîndu-şi calea.

Într-o noapte cu lună, pe cînd străbăteau codrul adormit, Chiorul se opri brusc. Ridică botul în sus, coada îi înţepeni, iar nările i se dilatară, adulmecînd aerul. Rămase cu un picior în

aer, ca un cîine. Nu desluşea încă ce este şi continua să adulmece văzduhul, încercînd să priceapă vestea ce i-o aducea. Lupoaica se mulţumi să adulmece o dată, nepăsătoare, apoi, ca să-l liniştească, o porni mai departe. Deşi o urmă, bătrînul era şovăielnic şi nu se putea stăpîni să nu se oprească în răstimpuri, pentru a cerceta mai atent primejdia.

Lupoaica se strecură cu grijă pînă la marginea unui luminiş mare din inima pădurii. Rămase un timp singură. Tîrîndu-se şi furişîndu-se, cu simţurile încordate, neîncrezător pînă în vîrful fiecărui firicel de păr,

Chiorul i se alătură totuşi. Stătură unul lîngă altul pîndind, ascultînd şi adulmecînd.

Le ajunse la urechi larmă mare de cîini încăieraţi, de strigăte răguşite ale bărbaţilor, de glasuri femeieşti ascuţite, care se ciorovăiau, şi deodată auziră ţipătul strident şi tînguitor al unui copil. Nu puteau zări nimic, decît nişte adăposturi mari făcute din piele, văpăile focului, ascunse uneori de trupurile ce treceau prin faţa lor, precum şi fumul ce se înălţa agale în văzduhul încremenit. Dar miile de mirosuri ale taberei de indieni le mîngîiau nările, povestindu-le fel de fel de lucruri, pe care Chiorul nu le pricepea de fel, dar pe care lupoaica le cunoştea în cele mai mici amănunte.

Lupoaica simţi o tulburare ciudată; adulmeca mereu, mereu, cu o plăcere tot mai mare. Chiorul deveni bănuitor. Îşi trădă temerile şi dădu să plece. Ea se întoarse şi, ca să-l liniştească, îi atinse ceafa cu botul şi apoi îşi aruncă iarăşi privirea spre tabără. Pe chipul ei se citea o nouă încordare, dar nu era încordarea foamei. Fremăta de un dor care-i dădea ghes să se apropie de foc, să se dondănească acolo cu cîinii şi să se tragă deoparte, să se ferească din calea picioarelor oamenilor care se împleticeau.

Cuprins de nerăbdare, Chiorul se dădu aproape de ea; neliniştea puse din nou stăpînire pe lupoaică şi simţi iarăşi nevoia apăsătoare de a găsi ceea ce căuta. Se întoarse şi, spre marea uşurare a Chiorului, se înfundă din nou în pădure, şi

atunci el i-o luă înainte, pînă ce ajunseră la adăpost, îndărătul copacilor.

Şi cum lunecau tăcuţi ca două umbre, în lumina lunii, dădură peste dîra unui animal. Cele două boturi se lăsară spre urmele din zăpadă. Erau foarte proaspete. Urmat de lupoaică, Chiorul o luă înainte cu băgare de seamă. Perniţele late ale labelor lor se lăţiseră şi mai mult, şi în contact cu zăpada păreau de catifea. Chiorul zări o slabă mişcare albă în mijlocul albului zăpezii. Alunecase el iute pînă atunci, dar pe lîngă iuţeala cu care alerga acum, asta nu era nimic.

Peticul alb pe care abia îl putea zări şi pe care el îl descoperise ţopăia înaintea lui.

Goneau de-a lungul unei poteci, străjuită de ambele părţi de molifţi tineri. Printre arbori se putea vedea capătul potecii deschizîndu-se într-un luminiş scăldat de razele lunii. Chiorul se apropia cu repeziciune de forma albă care gonea. Cu fiecare săritură cîştiga teren. O ajunse. Încă un salt, şi avea să-şi înfigă colţii în ea. Dar saltul acela nu l-a mai făcut. Forma cea albă — un iepure — se ridică în aer, drept în sus, zbătîndu-se, sărind şi ţopăind, executînd un dans fantastic deasupra lui, în aer, fără să atingă pămîntul.

Cu un ţipăt scurt de spaimă, Chiorul sări înapoi, apoi se piti în zăpadă şi, chircindu-se, mîrîi ameninţător la obiectul spaimei lui, care era de neînţeles. Dar lupoaica se repezi cu sînge rece înaintea lui. Cumpăni o clipă, apoi sări la iepurele care juca în aer. Făcu o săritură în înălţime, dar nu de ajuns de înaltă ca să ajungă la pradă, şi colţii îi clămpăniră în gol cu un hăpăit metalic. Mai făcu un salt, şi încă unul.

Tovarăşul ei îşi îndreptă spinarea, urmărind-o cu privirea. Îşi arătă nemulţumirea faţă de eşecurile ei repetate şi, la rîndu-i, făcu un salt energic în sus. Colţii i se înfipseseră în iepure şi-l trăgeau la pămînt. Dar în acelaşi timp lîngă el se auzi un trosnet suspect. Văzu cu uimire un molift tînăr aplecat deasupra lui, gata să-l lovească. Fălcile i se descleştară şi sări înapoi, ca să scape de ciudata ameninţare. Rămase rînjit şi

horcăind răguşit şi cu părul zburlit de furie şi spaimă. În aceeaşi clipă moliftul cel subţirel se ridică la loc, şi iepurele se înălţă din nou, continuîndu-şi jocul în văzduh.

Lupoaica era mînioasă. Ca să-l mustre, îşi înfipse colţii în grumazul tovarăşului ei; iar el, speriat şi ne- înţelegînd pricina acestui atac neaşteptat, cuprins de spaimă, îi răspunse sfîşiind cu cruzime botul lupoaicei. Cum nici ea nu se aşteptase ca dînsul să se supere de mustrare, sări la el, mîrîind indignată. De astă dată lupul îşi dădu seama de greşeala lui şi încercă s-o împace. Dar nici că se sinchisi şi continuă să se răzbune,

pînă ce Chiorul părăsi orice încercare de a o îndupleca şi, întorcînd capul, primi pedeapsa colţilor ei, care i se înfigeau în grumaz.

Între timp, iepurele juca deasupra lor, în aer. Lupoaica se aşeză în zăpadă, iar Chiorul, mai speriat de tovarăşa lui decît de misteriosul molift, sări din nou la iepure. Şi în timp ce cădea la pămînt cu prada în dinţi, ochii îi erau aţintiţi la puietul eu pricina. Ca şi mai înainte, acesta se plecă spre el. Zburlit, dar strîngînd bine iepurele în dinţi, Chiorul se ghemui, aşteptînd lovitura care trebuia să vină. Dar lovitura nu veni. Copăcelul rămase aplecat deasupra lui. Ori de cîte ori făcea o mişcare, se mişca şi copăcelul, şi lupul mîrîia la el printre fălcile încleştate; cînd stătea locului, copăcelul rămînea neclintit; atunci îşi dădu seama că e mai bine să nu se mişte. Între timp simţi gustul plăcut al sîngelui cald de iepure care i se prelingea în gură.

Tovarăşa lui îl scăpă din încurcătură. Îi luă iepurele, şi în timp ce puietul se apleca ameninţător asupra ei, lupoaica ronţăi tacticos capul iepurelui. Copăcelul se ridică brusc şi nu-i mai tulbură de fel, rămînînd perpendicular, în poziţia ce-i fusese sortită de natură. Apoi, lupoaica şi Chiorul înfulecară prada pe care misteriosul molift o prinsese pentru ei.

Mai erau în pădure şi alte dîre la capătul cărora atîrnau în văzduh iepuri, şi cei doi lupi le cercetară pe toate, lupoaica mergînd în frunte, şi Chiorul urmînd-o şi învăţînd cu luare-aminte cum se jefuiesc

cursele — o învăţătură care avea să-i prindă bine mai tîrziu.

CAPITOLUL 2

Vizuina

Lupoaica şi Chiorul mai dădură tîrcoale vreo două zile taberei indienilor. El era nemulţumit şi îngrijorat, dar pe tovarăşa lui tabăra o ademenea şi nu-i mai venea să plece. Cînd însă într-o dimineaţă văzduhul fu străbătut de un pocnet de puşcă la doi paşi de ei, şi un glonte se turti de un trunchi de copac la numai cîţiva centimetri de capul Chiorului, nu mai stătură mult pe gînduri şi o luară la sănătoasa în salturi lungi, punînd multe mile între ei şi primejdia aceea.

Nu merseră prea departe — cale de vreo cîteva zile doar. Nevoia lupoaicei de a găsi ceea ce căuta ajunsese imperioasă. Era din ce în ce mai grea şi nu putea să alerge decît anevoie. O dată, pe cînd urmărea un iepure pe care înainte l-ar fi înhăţat cu uşurinţă, se lăsă păgubaşă şi se opri ca să se odihnească. Chiorul veni lîngă ea, dar cînd îi atinse duios ceafa cu botul, deodată lupoaica se repezi să-l muşte cu atîta cruzime, încît, căutînd să se ferească de colţii ei, se rostogoli pe spate într-o poziţie caraghioasă. Lupoaica devenise mai năbădăioasă decît fusese vreodată, în schimb el se arăta mai răbdător şi mai îndatoritor ca oricînd.

În sfîrşit, lupoaica găsi ceea ce căuta. Locul se afla la cîteve mile în susul unui rîu, care vara îşi vărsa apele în fluviul Mackenzie, dar care acum era îngheţat pînă în adîncuri, pînă în fundul albiei lui stîncoase — un rîu ţeapăn, un sloi de gheaţă de la izvor pînă la vărsare. Lupoaica îşi tîra paşii, sfîrşită, de-a lungul pîrîiaşului, mergînd mult în urma tovarăşului ei, cînd ajunse în dreptul unui mal de lut înalt, care se boltea deasupra capetelor lor. Se abătu din drum şi porni într-acolo. Torenţii de primăvară şi zăpezile care se topeau mîncaseră malul, şi într-un loc, într-o crăpătură îngustă, scobiseră o mică văgăună.

Se opri la gura văgăunii şi cercetă peretele cu luare-aminte. Apoi o apucă întîi la vale şi apoi la deal, de-a lungul malului, pînă în punctul unde masa abruptă ieşea din linia dulce a peisajului. Se întoarse la văgăună şi intră prin deschizătura îngustă. Se văzu nevoită să înainteze pe brînci, pe o distanţă de trei picioare, apoi pereţii se depărtară şi se înălţară, formînd o încăpere mică, rotundă, cu un diametru de aproape şase picioare. Tavanul era foarte jos şi aproape

că dădea cu capul de el. Înăuntru era uscat şi plăcut. Lupoaica cercetă locul cu mare grijă, în timp ce Chiorul, care se întorsese din drum ca s-o caute, stătea la intrare şi o urmărea răbdător. Îşi lăsase capul în jos, cu botul în pămînt, îndreptat asupra unui punct situat lîngă picioarele ei cinchite, şi dădu ocol de cîteva ori acelui punct; apoi, cu un oftat obosit, care aducea mai degrabă cu un geamăt, ea se încovrigă, întinse picioarele şi se lăsă jos cu capul spre gura vizuinei. Chiorul, cu urechile ciulite de curiozitate, îi rînji vesel, iar dinăuntrul văgăunii lupoaica văzu profilîndu-se vîrful cozii lui stufoase care se mişca vesel. Urechile ascuţite ale lupoaicei se lăsară o clipă pe spate, lipindu-se de cap cu o mişcare molatică; limba îi atîrna tihnită, arătînd astfel că era mulţumită şi satisfăcută.

Chiorului îi era foame. Stătea culcat la intrarea în văgăună şi dormea, dar somnul îi era agitat. Se trezea, ciulea urechile spre lumea strălucitoare din jur, unde soarele de april scînteia peste zăpezi. Cînd aţipea, îi ajungea la urechi murmurul îndepărtat al unor şuvoaie de apă nevăzute, şi atunci se trezea şi asculta atent. Soarele se întorsese, şi întregul ţinut de la miazănoapte, care se trezea acum, îl chema. Viaţa începuse să se întoarcă pe aceste meleaguri. În aer plutea duhul primăverii — al vieţii ce creştea sub mantia de nea, al sevei care urca în arbori, al mugurilor ce spărgeau cătuşele de gheaţă.

Îi aruncă tovarăşei sale priviri neliniştite, dar aceasta nu arăta c-ar avea

de gînd să se ridice. Privea afară; o jumătate de duzină de păsări-de-zăpadă fîl- fîiau în faţa lui. Dădu să se ridice, apoi din nou îi aruncă o privire tovarăşei sale; se lăsă în jos şi aţipi. Auzi un ciripit ascuţit şi se frecă somnoros cu labele la nas, o dată, de două ori. Apoi se trezi. Un ţînţar singuratic îl bîzîia pe la nas. Era un ţînţar cît toate zilele, care peste iarnă zăcuse amorţit într-o buturugă uscată şi pe care soarele tocmai îl readusese la viaţă. Bătrinul lup nu se mai putu împotrivi chemării lumii înconjurătoare. Cu atît mai mult că era şi flămînd.

Se tîrî spre tovarăşa lui şi încercă s-o înduplece să se ridice. Dar numai ce mîrîi o dată la el, că lupul ieşi singur în lumina strălucitoare a soarelui, unde simţi că zăpada de sub labe e afinată şi mersul mai anevoios. O luă în sus, de-a lungul albiei îngheţate a rîului, pe acolo pe unde zăpada umbrită de copaci era încă tare şi curată. Rătăci vreme de opt ceasuri şi se întoarse după lăsatul serii, mai lihnit decît la plecare. Vînat găsise el, dar nu-l putuse prinde. O luase peste crusta de zăpadă care se topea, înfundîndu-se în omăt, în timp ce iepurii lunecau la suprafaţă mai uşor ca oricînd.

Se opri la gura vizuinei cu o tresărire bruscă de neîncredere. Zgomote slabe, ciudate răzbeau dinăuntru. Nu erau zgomote făcute de tovarăşa lui, şi totuşi îi erau vag cunoscute. Se tîrî cu luare-aminte înăuntru. Lupoaica îl întîmpină cu un mîrîit ameninţător, care totuşi nu-l tulbură, dar rămase cuminte, la distanţă;

stătea însă cu urechea ciulită la alte zgomote — scîncete slabe şi clănţănituri.

Tovarăşa lui îi porunci supărată să-şi ia tălpăşiţa, şi el se încovrigă, adormind în faţa intrării. Cînd se crăpă de ziuă şi o lumină slabă pătrunse în vizuină, se întrebă iarăşi de unde ar putea să vină zgomotele acelea vag cunoscute. O notă nouă se simţea în mîrîitul ameninţător al tovarăşei sale. O notă de gelozie, şi lupul se arătă foarte grijuliu să păstreze o distanţă respectuoasă. Totuşi descoperi, adăpostiţi între picioarele ei, înşiraţi de-a lungul pieptului ei, cinci mici ghemotoace vii, ciudate, tare pricăjite şi slabe, care scheunau subţire şi ai căror ochi încă nu vedeau lumina. Rămase uimit. Nu era întîia oară în lunga şi aventuroasa lui existenţă că i se întîmpla una ca asta. I se mai întîmplase de multe ori, şi totuşi de fiecare dată fusese o surpriză pentru el.

Tovarăşa lui îl privi cu nelinişte. În fiece clipă scotea un mîrîit gros, şi cîteodată, cînd i se părea că el se apropie prea mult, mîrîitul cel gros i se urca în gîtlej, devenind ascuţit. Din propria ei experienţă

lupoaica nu-şi amintea să fi păţit vreodată aşa ceva, dar instinctul — experienţa tuturor lupoaicelor — îi spunea că au fost şi lupi care şi-au mîncat puii nou- născuţi şi lipsiţi de apărare. Acest instinct şe manifesta ca o teamă puternică, şi asta o făcu să-l oprească pe Chior să cerceteze mai îndeaproape puii al căror părinte era.

Dar nu exista nici o primejdie. Chiorul simţea un îndemn care, la rîndu-i, era un instinct moştenit din moşi-strămoşi. Nu-şi punea probleme în legătură cu el, şi nici grijă nu-şi făcea în privinţa lui. Exista acolo, sădit în fiinţa lui; şi era cel mai firesc lucru din lume ca să-i dea ascultare, şi întorcînd spatele proaspetei sale familii, s-o pornească pe pîrtie în căutarea vînatului din care trăia.

La cinci-şase mile de vizuină rîul se desfăcea în unghi drept, iar braţele sale o apucau printre munţi. Chiorul o luă de-a lungul braţului stîng şi descoperi o urmă proaspătă. O mirosi şi, dîndu-şi seama cît era de nouă, se ghemui iute, scrutînd în direcţia în care se depărta. Apoi se întoarse cu bună- ştiinţă şi o luă de-a lungul braţului drept. Urma era mai mare decît a labei lui şi-şi dădea seama că un vînat care lăsa astfel de urmă nu prea era de nasul lui.

La o jumătate de milă mai sus, în lungul braţului drept, auzul lui fin prinse un zgomot de dinţi care ronţăiau. Pîndi vînatul şi descoperi că e un porc-ghimpos[1], care, în picioare lîngă un

[1] În original: ***porcupine (Erethizon),*** animal nord-american, care aparţine ordinului rozătoarelor.

copac, îşi încerca dinţii în scoarţă. Chiorul se apropie cu grijă, dar fără prea mare nădejde. Cunoştea el soiul, deşi nu-l mai întîlnise niciodată atît de departe spre miazănoapte, şi niciodată în lunga-i existenţă nu se ospătase cu carne de porc-ghimpos. Învăţase însă de

mult că în viaţă există ceva care se cheamă Întîmplare sau Noroc, şi continuă să se apropie; nu putea şti ce avea să se întîmple, întrucît cu fiinţele vii lucrurile se petrec întotdeauna altfel decît ar fi de aşteptat.

Porcul-ghimpos se strînse ghem, iţind în toate direcţiile suliţele-i lungi şi ascuţite care-l apărau de orice atac. In tinereţe, Chiorul adulmecase o dată prea de aproape un ghem de ace ca acesta, care la prima vedere părea neînsufleţit, şi, din senin, se pomenise izbit cu coada drept în faţă. Un ac îi rămăsese înfipt în bot şi-l purtase săptămîni de-a rîndul, o adevărată flacără care îl ardea, pînă cînd, în cele din urmă, a ieşit. Aşa că se ghemui jos, cît putu mai comod, cu nasul la depărtare de un picior de coada porcului. Stătea astfel nemişcat, în aşteptare. Nu se ştie niciodată. S-ar putea să se întîmple ceva neprevăzut. S-ar putea ca porcul-ghimpos să se descolăcească şi s-ar putea ivi prilej pentru o îndemînatică şi ucigătoare lovitură de labă, ţintită în pîntecele moale, pe care nimic nu-l ferea.

Dar la capătul unei jumătăţi de oră se ridică, mîrîi mînios la ghemul neclintit şi porni mai departe. In trecut prea de multe ori aşteptase în zadar să se descolăcească vreun porc-ghimpos ca să-şi mai piardă astăzi vremea. Merse mai departe în susul braţului din dreapta. Ziua trecea, şi osteneala lui ră- mînea fără răsplată.

Simţea cu putere imboldul instinctului patern ce se trezise în fiinţa lui. Trebuia să găsească o pradă. După- amiază dădu

peste un gotcan. Ieşind dintr-un tufiş, se întîlni faţă în faţă cu pasărea aceea înceată la minte. Stătea pe o buturugă, la mai puţin de un picior de botul lui. Se văzură în aceeaşi clipă. Pasărea tresări, încercînd să-şi ia zborul, dar el o lovi cu laba, izbind-o de pămînt, apoi tăbărî pe ea şi o prinse cu colţii, în timp ce ea încerca să o pornească repede prin zăpadă şi să se înalţe din nou.

Cînd colţii i se înfipseră în carnea fragedă şi oasele moi, Chiorul se porni s-o mănînce de-a binelea, cum făcea întotdeauna. Deodată, însă, îşi aminti de ceva şi, întorcîndu-se pe drumul pe care venise, o porni spre vizuină, cu gotcanul în bot.

Cam la vreo milă mai sus de confluenţă, înaintînd cu pas catifelat, după cum îi era obiceiul — ca o umbră ce aluneca cercetînd prudent fiecare colţ al potecii — lupul bătrîn dădu peste urme proaspete, ca acelea pe care le descoperise de dimineaţă. Merse de-a lungul dîrei, gata, la fiecare cotitură a pîrîului, să întîlnească animalul care lăsase acele urme.

Îşi iţi capul pe după un colţ de stîncă, acolo unde rîul făcea un cot neaşteptat de mare, şi ochii lui ageri descoperiră ceva care-l făcu să se ghemuiască repede jos. Era cel care bătătorise poteca, un rîs uriaş, care sta cinchit, aşa cum stătuse şi el mai devreme în ziua aceea, în faţa ghemului de ţepi. Dacă pînă atunci Chiorul fusese o umbră care aluneca, de astă dată se prefăcu în stafia unei asemenea umbre, şi tîrîndu-se şi făcînd un ocol, se aşeză, cu vîntul în faţă, lîngă cele două trupuri nemişcate şi tăcute.

Se întinse în zăpadă, punînd gotcanul alături, şi, privind prin cetina unui molift cu coroana joasă, urmări jocul vieţii ce se desfăşura sub ochii lui — rîsul care aştepta şi porcul-ghimpos care aştepta şi el, amîndoi agăţîndu-se de viaţă. Aceasta era ciudăţenia jocului; modul de viaţă al unuia consta în a-l mînca pe celălalt, iar

modul de viaţă al celuilalt consta în a se feri ca nu cumva să fie mîncat. Şi între timp Chiorul, lupul cel bătrîn, stînd ghemuit la pîndă, îşi juca şi el rolul, aşteptînd un capriciu ciudat al întîmplării care l-ar fi putut ajuta să dobîndească o pradă, căci acesta era modul lui de viaţă.

Trecu o jumătate de ceas, un ceas, şi nu se întîmplă nimic. Ghemul de suliţe ar fi putut fi luat drept un bolovan, pînă într-atît era de neclintit; rîsul, la rîndul lui, ar fi putut să pară o stană de piatră; iar Chiorul ai fi zis că era mort. Şi totuşi, în aparenta lor încremenire, cele trei jivine trăiau o încordare aproape dureroasă, şi cu greu s-ar fi putut întîmpla vreodată să fie mai treze decît erau acum.

Chiorul se mişcă uşor şi privi cu o şi mai mare încordare. Se întîmpla ceva. Porcului-ghimpos i se păru că în cele din urmă duşmanul plecase. Încet, cu băgare de seamă, începu să se dezvăluie, să-şi strîngă armura de nepătruns. Nu-l înfiora nici o presimţire. Încet, încet, ghemul cel ţepos se desfăcu şi se alungi. Chiorul, care sta la pîndă, simţi deodată că i se umezeşte botul şi, fără să vrea, începură să-i curgă bale, stîrnite de bucata de carne vie care se desfăşura ca un ospăţ dinaintea lui.

Porcul-ghimpos nu apucase să se dezvăluie cu totul, cînd îşi descoperi duşmanul. În aceeaşi clipă, rîsul lovi. Lovitura fu fulgerătoare. Laba cu gheare ţepene, încovoiate ca ghearele de pasăre, ţîşni sub pîntecele moale şi se trase înapoi cu o mişcare repede, spintecînd carnea. Dacă porcul-ghimpos s-ar fi

desfăşurat în întregime sau dacă nu şi-ar fi descoperit duşmanul cu o fracţiune de secundă înainte de lovitură, laba ar fi scăpat neatinsă; dar pe cînd se retrăgea, o lovitură piezişă de coadă înfipse în ea ace ascuţite.

Totul se petrecu într-o clipită — lovitura, răspunsul, urletul de agonie al porcului, urletul de durere năprasnică şi de uimire al pisicii celei mari. Chiorul tresări, uluit, se ridică pe jumătate, cu urechile ciulite, cu coada ţeapănă şi tremurîndă. Rîsul fu cuprins de furie. Făcu un salt fioros către jivina care îl lovise. Dar porcul-ghimpos, urlînd şi grohăind, cu trupul sfîrtecat, încercînd anevoie să se strîngă ghem spre a se apăra, izbi din nou cu coada, şi din nou pisica cea mare urlă de durere şi de uimire. Apoi se trase mai departe şi strănută, cu botul plin de ţepi, ca o enormă pernă de ace. Încercînd să scoată ţepii care usturau cumplit, îşi frecă botul cu labele, şi-l vîrî în zăpadă, şi-l frecă de ramuri şi rămurele şi, turbînd de durere şi de spaimă,

sărea neîncetat încoace şi încolo, înainte şi înapoi, în sus şi în jos.

Rîsul strănuta necontenit, şi cu ciotul lui de coadă biciuia cît putea aerul, cu lovituri iuţi şi violente. Apoi, trecîndu-i furia, se odihni o clipă, care păru nesfîrşit de lungă. Chiorul pîndea. Şi nici chiar el nu putu să nu tresară şi să nu se zburlească subit cînd, în cele din urmă, fără veste, rîsul făcu un salt în înălţime, scoţînd totodată un urlet prelungit şi înfricoşător. Apoi o zbughi de acolo, apucînd-o drept înainte şi urlînd la fiecare salt.

Abia după ce larma stîrnită de rîs se pierdu în depărtare, Chiorul cuteză să scoată capul. Păşea cu atîta grijă, ca şi cînd întreaga întindere de zăpadă ar fi fost presărată cu ţepi de porc-ghimpos, ameninţătoare, gata să-i împungă perniţele moi ale labelor. Porcul îl întîmpină cu un urlet furios, clănţănind din dinţii lui lungi. Izbutise să se strîngă ghem, ca o minge, dar nu mai era acelaşi ghem perfect de mai înainte; prea îi fuseseră sfîrtecaţi muşchii. Fusese aproape spintecat şi sîngera din belşug.

Chiorul hăpăi guri întregi de zăpadă îmbibată cu sînge, pe care o mestecă cu multă plăcere şi o înghiţi. Pentru el asta însemna doar o gustare care abia îi deschise pofta; dar era os prea bătrîn ca să uite de pază. Aşteptă. Se pitulă la pîndă, în timp ce porcul-ghimpos scrîşnea din dinţi şi grohăia, icnind şi scoţînd din cînd în cînd gemete slabe, dar stridente. Mai trecu puţin, şi Chiorul văzu că ţepii se lasă, că trupul porcului e cuprins

de un tremur puternic. Tremurul încetă brusc. Pentru ultima oară, dinţii cei lungi clănţăniră sfidători. Apoi, acele se lăsară cu totul, şi trupul se destinse, rămînînd încremenit.

Cu o labă nervoasă şi nesigură, Chiorul întinse porcul în toată lungimea lui şi-l întoarse pe spate. Nu se întîmplă nimic. Era mort de-a binelea. Îl cercetă cu atenţie o clipă, apoi îl apucă grijuliu cu colţii şi o porni în josul rîului, mai cărîndu-l, mai trăgîndu-l, ţinînd capul într-o parte, ca să nu calce pe masa ghimpoasă. Îşi aminti de ceva, lăsă prada din gură şi alergă înapoi, spre locul unde lăsase gotcanul. Nu şovăi nici o clipă. Ştia bine ce avea de făcut, aşa că mîncă degrabă gotcanul. Apoi se întoarse şi îşi luă povara.

După ce tîrî în văgăună rodul vînătorii lui din ziua aceea, lupoaica îl cercetă, iar apoi îşi întoarse botul spre el şi-l linse uşurel pe grumaz. Dar în clipa următoare îl goni de lîngă pui cu un mîrîit mai puţin aspru ca de obicei şi care mai curînd cerea iertare decît ameninţa. Frica instinctivă pe care i-o insufla părintele odraslelor ei scădea; doar se purta cum se cuvenea să se poarte un tată, nearătînd nici o dorinţă nelegiuită de a devora tinerele fiinţe pe care ea le adusese pe lume.

CAPITOLUL 3

Puiul cenuşiu

Era altfel decît fraţii şi surorile lui. Blăniţa acestora trăda de pe acum nuanţa aceea roşcată, moştenită de la mama lor, lupoaica; şi numai el semăna cu tatăl. Dintre toţi puii, el singur era cenuşiu — viţă curată de lup — şi, de fapt, şi la făptură îi semăna Chiorului, cu o singură deosebire, şi anume că avea doi ochi, şi nu unul, ca tătîne-su.

Puiul cenuşiu nu făcuse ochi de prea multă vreme, totuşi vedea foarte bine. Încă înainte ca să fi deschis ochii, simţise, gustase şi mirosise. Îşi cunoştea bine cei doi fraţi şi cele două surori. Începuse să se hîrjo- nească cu ei, timid şi neîndemînatic, ba chiar să se ciorovăiască, şi ori de cîte ori se întărîta, scotea din gîtlejul lui micuţ un sunet ciudat şi răguşit (premergător mîrîitului). Şi cu mult înainte de a fi deschis ochii, învăţase, cu ajutorul pipăitului, gustului şi miro-

sului, să-şi recunoască mama — izvor de căldură, de hrană lichidă şi de duioşie. Mama avea o limbă delicată, mîngîietoare, care îl alinta cînd trecea peste trupuşorul lui moale, făcîndu-l să se ghemuiască lîngă ea şi să aţipească.

Cea mai mare parte din prima lui lună de viaţă trecuse astfel, în somn; dar acum vedea foarte bine şi stătea treaz timp mai îndelungat, începînd să cunoască îndeaproape lumea. Şi lumea în care trăia era întunecoasă, dar nu-şi putea da seama de aceasta, pentru că nu cunoştea alta. Lumina era palidă, dar ochii lui nu simţiseră niciodată nevoia de o altă lumină. Lumea lui era foarte mică. Marginile îi erau pereţii vizuinei, dar cum nu ştia nimic despre lumea largă dinafară, nu se simţea stînjenit de hotarele strînse ale existenţei sale.

Descoperi însă curînd că unul dintre pereţii lumii în care trăia se deosebea de ceilalţi. Era gura văgăunii şi izvorul de lumină. Făcuse această descoperire cu mult înainte încă de a fi avut gînduri proprii, de a fi avut o voinţă conştientă. Exercitase asupra lui o atracţie căreia nu i se putuse împotrivi, şi aceasta încă înainte ca ochii să i se fi deschis şi să o fi putut vedea. Lumina acestui perete îi izbise pleoapele lipite, iar ochii şi nervii lui optici palpitaseră la micile raze sclipitoare în care străluceau culori calde şi ciudat de plăcute. Viaţa din trupul său, din fiecare fibră a fiinţei sale, şi care era însăşi substanţa acesteia, deosebită de viaţa lui sufletească, tînjea după lumină, împingîndu-l spre ea la fel cum iscusitele

procese chimice ale plantei o împing către soare.

La început, înainte de a se ivi măcar zorile unei vieţi conştiente, se tîrîse mereu spre gura văgăunii. Fraţii şi surorile lui făceau la fel. Pe atunci, nici unul nu se tîra vreodată spre colţurile întunecate ale peretelui din fund. Lumina îi atrăgea de parcă ar fi fost plante; procesele chimice vitale care se petreceau în

trupurile lor cereau lumina, care le era necesară existenţei; şi, călăuzite de procesele chimice, trupurile lor mici, ca de păpuşi, se tîrau orbeşte, aidoma cîrceilor viţei-de-vie. Mai tîrziu, cînd fiecare îşi dezvoltă individualitatea, simţind imbolduri şi dorinţe, atracţia luminii crescu. Puii se tîrau şi se întindeau necontenit spre ea, dar de fiece dată maica lor îi gonea îndărăt.

Astfel, puiul cel cenuşiu mai cunoscu şi alte atribute ale mamei sale decît limba moale, mîngîietoare. Tot tîrîndu-se spre lumină, descoperi că mama avea şi un bot colţuros, care îl mustra, îmbrîncindu-l; mai tîrziu descoperi şi laba care-l culca la pămînt şi-l rostogolea o dată şi încă o dată, cu lovituri iuţi şi sigure. Astfel învăţă ce e durerea; şi pe deasupra se deprinse să evite durerea, întîi abţinîndu-se de la anumite acţiuni; apoi, dacă nu se putea abţine, ferindu-se şi retrăgîndu-se. Acestea erau acţiuni conştiente, rezultatele primelor lui generalizări în legătură cu lumea, înainte se dădea automat înapoi din faţa durerii, tot aşa cum automat se tîra spre lumină. După aceea începu să se dea înapoi din faţa durerii, pentru că ştia că este durere.

Era un puiuţ foarte crud. La fel erau şi fraţii şi surorile lui. Era şi de aşteptat. Doar era un animal carnivor. Făcea parte dintr-o speţă care ucidea şi se hrănea cu carne. Tatăl şi mama lui se hrăneau numai cu carne. Laptele pe care-l supsese o dată cu prima pîlpîire de viaţă era lapte extras direct din carne, şi acum, la o lună, cînd abia de o săptămînă deschisese

ochii, începu să mănînce şi el carne — bucăţi pe jumătate mestecate, pe care lupoaica le scuipa celor cinci pui pe care mamelele ei nu mai ajungeau să-i sature.

Era cel mai sălbatic dintre pui. Putea să scoată mîrîituri răguşite mai puternice decît toţi ceilalţi. Micile lui furii erau mult mai grozave decît ale fraţilor săi. Învăţă cel dintîi cum dintr-o singură lovitură iscusită de labă să dea de-a dura un alt pui din vi-

zuină. Şi tot el fu cel dintîi care a apucat un alt pui de ureche, trăgîndu-l, tîrîndu-l şi mîrîind printre fălcile încleştate. Şi, fireşte, tot el era acela care-i dădea cel mai mult de furcă mamei atunci cînd era vorba să nu-i lase să se apropie de gura vizuinei.

Pe puiul cel cenuşiu lumina îl fascina din zi în zi mai mult. Mereu pornea după aventuri — cale de un cot — spre intrarea vizuinei, şi de fiece dată era alungat înapoi. Numai că el nu ştia ce este o intrare. Nu ştia nimic despre intrări — locuri prin care se trecea dintr-un loc într-altul. Nu ştia de existenţa unui alt loc, şi încă şi mai puţin de vreun drum într-acolo. Prin urmare, pentru el intrarea în vizuină era un perete — un perete de lumină. Acest zid era pentru el ceea ce soarele era pentru cei dinafară. Se simţea atras spre el, aidoma gîzelor. Se trudea necontenit să ajungă acolo. Viaţa care creştea atît de iute în el îl împingea fără preget spre zidul de lumină. Viaţa din el ştia că acesta era singurul drum spre lumea dinafară, drumul pe care era sortit să păşească. El însă nu ştia nimic despre asta. Nu ştia nici măcar că există un „afară".

Un singur lucru ciudat se petrecea cu peretele acesta de lumină. Tată-său (pentru că ajunsese să-şi recunoască tatăl ca pe un alt locuitor al lumii, o fiinţă ca şi mama lui, care dormea lîngă lumină şi aducea carne), tată-său obişnuia să meargă chiar prin acest zid albicios şi îndepărtat şi să dispară. Puiul cel cenuşiu nu putea pricepe aceasta. Deşi mama lui

nu-i dăduse voie niciodată să se apropie de peretele acela, el se apropiase de ceilalţi pereţi, unde vîrful botişorului său gingaş întîlnise o piedică tare. Aceasta îi pricinuia durere. Şi după ce se aventură astfel de vreo cîteva ori, lăsă pereţii în pace. Nu se preocupă de această dispariţie în perete, ci o privi ca pe o ciudăţenie a tatălui lui, după cum laptele şi carnea pe jumătate mestecate erau ciudăţeniile mamei.

De fapt, puiului cenuşiu nu-i era dat să gîndească — cel puţin în felul obişnuit oamenilor. Creierul lui lucra pe căi întunecate. Totuşi, concluziile lui erau tot atît de pătrunzătoare şi de limpezi ca şi cele ale oamenilor. Avea un fel de a accepta faptele, fără să întrebe de ce şi pentru ce. În realitate era un act de clasificare. Nu era tulburat niciodată de întrebarea de ce se în- tîmpla un anumit lucru. Îi era de ajuns să ştie ***cum*** se întîmpla. Astfel, după ce se ciocni de cîteva ori cu botul de peretele din fund, se împăcă definitiv cu gîndul că el nu va putea să treacă prin pereţi. În acelaşi fel primi şi ideea că tată-său putea să facă acest lucru. Totuşi, nu era cîtuşi de puţin tulburat de dorinţa de a descoperi cauza deosebirii dintre tată-său şi el. Logica şi fizica nu făceau parte din bagajul lui intelectual.

Ca mai toate vieţuitoarele din Wild, cunoscu şi el de timpuriu foamea. Veni o vreme cînd nu numai că se termină carnea, dar nici lapte nu mai ţîşnea din pieptul mamei. La început, puii chelălăiră şi plînseră, răzbind-o mai mult cu somnul. Nu trecu prea mult, şi-i cuprinseră chinurile foamei. Uitate erau acum şi lovi-turile de labă, şi ciondănelile, şi micile furii sau încercările de a mîrîi; uitate erau şi expediţiile înspre îndepărtatul zid alb. Puii dormeau, în timp ce viaţa din ei pîlpîia şi se stingea.

Chiorul era disperat. Rătăcea departe, în lung şi în lat, şi nu dormea decît puţin în vizuină, unde acuma domnea jalea şi disperarea. Lupoaica îşi părăsi şi ea puii,

plecînd după pradă. În primele zile după naşterea puilor, Chiorul se dusese de cîteva ori pînă la tabăra indienilor şi jefuise cursele de iepuri; dar o dată cu topirea zăpezii şi cu dezgheţul rîurilor, ridicaseră tabăra, şi această sursă de hrană secase.

Cînd puiul cel cenuşiu reveni la viaţă şi începu din nou să arate interes pentru îndepărtatul perete alb, descoperi că populaţia lumii în care trăia scăzuse. Nu-i mai rămăsese decît o soră. Ceilalţi pieriseră. Şi pe mă-

sură ce se înzdrăvenea, se vedea nevoit să se joace singur, deoarece sora lui nu mai putea să-şi ridice capul şi nici nu se mai mişca. Trupuşorul lui începuse să se rotunjească de la carnea pe care o mînca; pentru ea, însă, hrana venise prea tîrzu. Dormea fără întrerupere — un schelet pricăjit, acoperit cu piele, în care flacăra vieţii pîlpîia din ce în ce mai slab şi în cele din urmă se stinse.

Apoi veni o vreme cînd puiul nu-şi mai văzu tatăl ivindu-se şi apoi dispărînd prin perete, nici dormind în faţa intrării. Aceasta se petrecu pe la sfîrşitul celei de a doua perioade de foamete, care fu mai puţin grea. Lupoaica ştia de ce Chiorul nu se mai întorsese, dar n-avea cum să-i spună puiului celui cenuşiu întîmplările pe care le văzuse. Într-un rînd, vînînd ea însăşi în susul braţului stîng al rîului, prin locurile pe unde trăia rîsul, urmase o dîră a Chiorului, veche de o zi. Îl găsise, sau mai bine zis găsise ce mai rămăsese din el la capătul dîrei. Numeroase erau urmele luptei care avusese loc şi ale retragerii rîsului în vizuina lui după victorie. Înainte de a pleca, lupoaica îi descoperise vizuina, dar urmele arătau că rîsul era înăuntru şi nu cuteză să se aventureze.

Mai tîrziu, cînd pleca la vînat, lupoaica luase obiceiul să ocolească braţul stîng. Ştia ea că în vizuina rîsului erau pui şi că rîsul era o fiinţă fioroasă, precum şi un luptător grozav. Era nevoie de o jumătate de duzină de lupi ca să pui pe fugă un rîs, să-l faci să se caţăre în copac, scuipînd şi zburlindu-se; dar ca un lup singuratic să

înfrunte un rîs, asta era cu totul altceva, mai ales cînd era vorba de un rîs care avea pui flămînzi.

Dar Wildul e Wild, şi maternitatea e maternitate, şi fie în Wild, fie aiurea, mamele întotdeauna îşi apără puii cu sălbăticie, şi avea să vină o vreme cînd pentru puiul cel cenuşiu lupoaica avea să se aventureze de-a lungul braţului stîng al apei, înfruntînd vizuina dintre stînci şi mînia rîsului.

CAPITOLUL 4

Zidul lumii

Cînd lupoaica începu să părăsească văgăuna, pornind după vînat, puiul se deprinsese să respecte legea care-l oprea să se apropie de intrare. Nu numai că această lege îi fusese impusă în nenumărate rînduri de botul şi de laba mamei, dar creştea în el şi instinctul fricii. Niciodată în scurta-i existenţă din vizuină nu întîlnise ceva de care să se teamă. Totuşi, frica exista în el. O moştenise de la strămoşi de care-l despărţeau mii şi mii de vieţi. Era o moştenire directă de la Chiorul şi de la lupoaică; dar şi ei, la rîndul lor, o moşteniseră de la generaţiile de lupi dinaintea lor. Frica! Această moştenire a Wildului, de la care nu se poate sustrage nici, un animal şi nici nu e cu putinţă să te descotoroseşti de ea.

Astfel, puiul cenuşiu cunoştea frica, deşi nu ştia din ce era făcută. O privea poate ca pe una din opreliştile vieţii. Pentru că aflase că existau asemenea oprelişti. Cunoscuse foamea, şi cînd n-o putuse potoli, simţise opreliştea. Piedica tare a vizuinei, ghionturile zdravene pe care maică-sa i le dăduse cu botul, loviturile ei de labă care-l făcuseră să se rostogolească, foamea neastîmpărată pe

care o cunoscuse de atîtea ori îi dăduseră să înţeleagă că pe lume nu există numai libertate, că în viaţă există anumite hotare şi oprelişti. Aceste hotare şi oprelişti erau tot atîtea legi. A le păzi însemna să scapi de durere şi să-ţi făureşti fericirea.

Dar el nu gîndea în felul acesta omenesc. Se mulţumea să clasifice lucrurile în două categorii — unele care pricinuiau durere şi altele care nu pricinuiau. In urma acestei clasificări, el se ferea de lucrurile care pricinuiau durere, de hotare şi oprelişti, aşa că se bucura de satisfacţiile şi răsplata vieţii.

Astfel, supunîndu-se legii statornicite de maică-sa şi dînd ascultare acelui lucru necunoscut şi fără nume — frica — nu se apropia de gura văgăunii. Aceasta ră-măsese pentru el un perete alb de lumină. Cînd mama lui lipsea, dormea mai tot timpul, iar cînd se trezea, stătea foarte cuminte, înăbuşindu-şi chelălăielile care îi gîdilau gîtlejul, gata-gata să se prefacă în sunete.

Odată, pe cînd şedea întins şi treaz, auzi un zgomot ciudat în dreptul peretelui alb. Nu ştia că afară se afla un viezure care tremura de propria-i îndrăzneală şi adulmeca cu luare-aminte vizuina. Puiul ştia doar că sforăitul acesta de adulmecat era ceva straniu, ceva neclasificat de el şi, prin urmare, necunoscut şi grozav — pentru că necunoscutul făcea parte din elementele principale care alcătuiau frica.

Puiului i se zburli părul pe spinare, dar rămase tăcut. De unde ştia el că faţă de

cel ce adulmeca afară trebuie să se zburlească? Din propria-i experienţă nu cunoştea aşa ceva, totuşi era expresia vădită a fricii ce sălăşluia în el şi pentru care în propria lui viaţă nu exista vreo explicaţie. Dar frica era însoţită de un alt instinct — acela de a se ascunde. Puiul era prada unei spaime nebune, totuşi rămase culcat şi nemişcat, mut, îngheţat, încremenit, de parcă ar fi fost mort. Întorcîndu-se la vizuină şi dînd peste urmele viezurelui, maică-sa mîrîi şi se năpusti în vizuină, începînd să-l lingă şi să-şi frece botul de botişorul lui, cu o dragoste neobişnuit de pătimaşă. Iar puiul simţi că într-un fel sau altul scăpase dintr-o mare primejdie.

Erau însă alte forţe care acţionau în puiul de lup, şi între acestea, cea mai puternică era creşterea. Instinctul şi legea îi cereau să fie ascultător. Dar creşterea îi cerea să nu fie. Mama şi frica îl sileau să nu se apropie de peretele cel alb. Creşterea este viaţă, şi viaţa este sortită întotdeauna să tindă către lumină. Şi nimic nu putea stăvili fluxul de viaţă care creştea în el,

care creştea cu fiece îmbucătură de carne pe care o înghiţea, cu fiece suflare. În cele din urmă, frica şi supunerea fură înlăturate într-o zi de izbucnirea vieţii, şi, cu mers crăcănat, puiul o porni, îndreptîndu-se spre gura vizuinei.

Ca nici un alt perete cu care avusese de-a face, acesta părea să se dea înapoi din faţa lui pe măsură ce înainta. Botişorul lui moale, pe care-l repezea înainte căutînd, nu se lovi de nici o suprafaţă tare. Materialul din care era făcut peretele părea că poate fi pătruns şi că poate ceda tot atît de uşor ca lumina. Şi cum în ochii lui aceasta avea aparenţa unei forme, puiul intră în ceea ce pentru el fusese un perete şi se scăldă în substanţa din care era alcătuit.

Era uluitor. Tîrîş, pătrunsese în acea materie solidă, şi lumina strălucea tot mai tare. Frica îl trăgea înapoi, dar legile dezvoltării îl împingeau înainte. Se pomeni deodată la gura vizuinei. Peretele în care credea că se află se dădu tot atît de brusc înapoi dinaintea lui pe o distanţă nemăsurată. Lumina deveni dureros de strălucitoare. Îl ameţea. De asemenea îl ameţea această subită şi colosală întindere a spaţiului. Automat ochii i se adaptară la această strălucire, potrivindu-se să facă faţă distanţei mărite la care se aflau lucrurile. În primul moment peretele se retrăsese dincolo de marginile cîmpului său vizual; dar acum îl zări din nou; se afla însă la foarte mare depărtare, şi înfăţişarea i se schimbase. Acum era un perete bălţat, alcătuit din arbori care străjuiau pîrîul, din muntele din faţă, care

domnea peste arbori, şi din cerul care domnea peste munte.

Îl cuprinse o spaimă nespusă. Acesta era un aspect nou al necunoscutului, care-l înfricoşa. Se chirci la gura vizuinei şi privi lumea. Era tare speriat. De vreme ce acest aspect îi era necunoscut, îi era duşman. De aceea i se ridică părul măciucă şi buzele i se încreţiră uşor, scoţînd un mîrîit sălbatic şi ameninţător. Mic şi speriat cum era, sfida şi ameninţa lumea întreagă.

Nu se întîmplă nimic. Continuă să privească şi, fascinat, uită să mai mîrîie. Uită şi de frică. Pentru moment frica fusese gonită de legile dezvoltării, iar acestea îmbrăcaseră haina curiozităţii. Începu să cerceteza obiectele din apropiere — un cot al pîrîului, care scîn-teia în soare, un pin uscat, situat la poalele unei pante, şi panta însăşi, care urca drept pînă la el, oprindu-sa la două picioare de gura văgăunii, unde stătea chircit. Pînă atunci puiul cenuşiu trăise numai pe loc neted. Nu încercase niciodată durerea căderii Nu ştia ce e căderea. Astfel, călcă cu îndrăzneală pe aer. Picioarele dinapoi îi rămaseră pe buza văgăunii, iar el căzu înainte, cu capul în jos. Se izbi straşnic cu nasul în pă- mînt şi începu să chelălăiască. Apoi se trezi rostogo- lindu-se pe povîrniş la vale, tot mai la vale. O panică îngrozitoare îl cuprinse. Necunoscutul îl apucase în cele din urmă. Îl înşfăcase cu sălbăticie şi era pe cale să-i facă un rău cumplit. De astă dată spaima pusese pe fugă legile

dezvoltării, şi scînci ca orice căţelandru speriat.

Necunoscutul îl tîra spre nu ştiu ce durere înfricoşătoare, şi el chelălăia şi scîncea într-una. Puiul de lup încerca o senzaţie cu totul nouă, diferită de aceea da a sta ghemuit şi îngheţat de frică, în timp ce necunoscutul îl pîndea undeva prin preajmă. Acum, necunoscutul îl înhăţase zdravăn. Tăcerea nu putea fi de nici un folos. De altfel, nu de frică, ci de groază era scuturat.

Dar panta deveni lină, iar la poale era acoperită cu iarbă. Aici puiul mai pierdu din viteză. Cînd, în cele din urmă, se opri, scoase un ultim urlet chinuit, urmat de un prelung chelălăit plîngăreţ şi, ca şi cum i s-ar fi întîmplat ceva cu totul neobişnuit, ca şi cum pînă atunci s-ar mai fi spălat de mii de ori în viaţa lui, începu să lingă lutul uscat cu care se mînjise.

Apoi se ridică şi privi în jur, de parcă ar fi fost primul pămîntean ajuns pe Marte. Străbătuse zidul lumii, necunoscutul îl slobozise din strînsoarea lui, şi iată că era nevătămat. Dar primul om pe Marte ar fi fost desigur mai puţin stingherit decît era puiul de lup. Fără să fi ştiut ceva dinainte, fără să i se fi spus că există aşa ceva, se văzu deodată explorator într-o lume cu totul nouă.

Acum, că îngrozitorul necunoscut îi dăduse drumul, uită că necunoscutul era înspăimîntător. Era stăpînit de curiozitatea pe care i-o trezeau lucrurile din jur. Cercetă iarba de sub el, muşchiul care creştea ceva mai încolo şi trunchiul mort al pinului uscat ce zăcea la

marginea unui luminiş între arbori. O veveriţă, care foşnea sprintenă în jurul rădăcinii pinului, dădu peste el, speriindu-l foarte. Puiul se ghemui la pămînt şi începu să mîrîie. Dar nici veveriţa nu era mai puţin înspăimîntată. O zbughi în sus pe arbore, şi de acolo, unde se simţea în siguranţă, începu să trăncăne cît o ţinea gura.

Asta îl făcu pe pui să prindă curaj şi, cu toate că ciocanitoarea pe care o întîlni după aceea îl făcu să tresară, îşi continuă drumul fără grijă. Atît de mare era încrederea lui în sine, încît atunci cînd o pasăre, pasărea-elanului[1] ţopăi obraznică spre el, puiul întinse o labă jucăuşă. Drept răspuns, pasărea îl lovi cu pliscul în vîrful botului, ceea ce îl făcu să se culce la pămînt şi să scîncească. Zgomotul pe care-l făcu se dovedi insuportabil pentru pasărea-elanului, şi aceasta se puse în siguranţă luîndu-şi zborul.

Dar puiul învăţă ceva. Fără să vrea, mica lui minte înceţoşată făcuse o clasificare. Erau lucruri vii şi altele care nu erau vii. Şi el trebuia să fie cu ochii în patru la cele vii. Lucrurile ce nu erau vii rămîneau mereu în acelaşi loc, pe cînd cele vii se mişcau şi nu putea şti de ce erau în stare. Din partea lor se putea aştepta la lucruri neprevăzute, şi de aceea se cuvenea să fie oricînd gata să le facă faţă.

---

[1] ***Pasărea-elanului*** — o pasăre care are obiceiul să se aşeze pe spinarea elariilor, vînîndu-le paraziţii ascunşi în blană; trăieşte doar în regiunea Cercului Polar.

Înaintă nespus de stîngaci. Se poticni de nişte vreascuri şi de tot soiul de alte obstacole. O rămurea, pe care o credea departe, în clipa următoare îl pocnea peste nas sau îi zgîria coastele. Locul era plin de hîrtoape. Uneori făcea un pas prea lung şi cădea în bot. Alteori făcea un pas prea scurt, se împiedica şi se lovea la labe. Mai erau apoi prundişul şi bolovanii care i se rostogoleau sub labe; şi de la ele află că materia moartă nu este toată într-o stare de echilibru stabil, cum erau lucrurile în vizuina lui, şi că anumite lucruri mici, neînsufleţite pot să cadă sau să se răsucească mai degrabă decît cele mari. Dar cu fiecare păţanie mai învăţa ceva. Cu cît mergea mai mult, cu atît mergea mai bine! Se adapta. Învăţa să-şi calculeze mişcările muşchilor, să-şi cunoască posibilităţile fizice, să măsoare distanţele dintre obiecte şi dintre el şi acestea.

Norocul îi surîse, cum le surîde de obicei începătorilor. Născut să trăiască din vînat (deşi nu o ştia), dădu peste o pradă la doi paşi de gura văgăunii, chiar la prima lui expediţie în lume. Din pură întîmplare nimeri într-un cuib de gotcani, ascuns cu iscusinţă. Mai exact, a picat în cuib. Încercase să meargă de-a lungul unui pin prăbuşit. Coaja putredă cedase sub picioarele lui şi, cu un urlet deznădăjduit, puiul se rostogoli pe panta rotunjită, prăvălindu-se printre frunzele şi tulpinile unui mic tufiş, pînă ce ajunse chiar în inima lui, la pămînt, şi se trezi în mijlocul a şapte pui de gotcan.

Făceau mare zgomot, şi la început se sperie de ei. Observă apoi că erau foarte mici şi deveni mai îndrăzneţ. Puii se mişcau. Puse laba pe unul din ei; acesta îşi iuţi mişcările, ceea ce pentru el a fost un izvor de desfătare. Îl mirosi. Îl ridică în bot. Puiul de gotcan se zbătu, gîdilîndu-i limba. În aceeaşi clipă simţi o senzaţie de foame, fălcile i se strînseră. Se auzi un trosnet de oase plăpînde, şi sîngele cald i se prelinse în gură. Era bun la gust. Era carne, la fel cu aceea pe care i-o dădea mama lui, numai că o simţea vie între dinţi şi, era deci cu atît mai bună. Şi astfel mîncă gotcanul. Şi nu se opri pînă ce nu înghiţi tot cuibul. Se linse apoi pe bot, aşa cum făcea şi mama lui, şi dădu să iasă tîrîş.

Fu întîmpinat de nişte aripi care fîlfîiau vijelios. Îl năuci şi-l orbi iuţeala şi mînia cu care-l izbeau. Îşi ascunse capul între labe şi chelălăi. Loviturile se înmulţeau. Mama puilor era cuprinsă de furie. Se înfurie apoi şi el. Se ridică, mîrîind şi pocnind-o cu labele, îşi înfipse colţişorii într-o aripă, trăgînd şi smucind cu putere. Găina-sălbatică se bătea cu el, revărsînd asu- pră-i o ploaie de lovituri cu aripa rămasă liberă. Era prima lui bătălie. Puiul era în extaz. Uită totul despre necunoscut; nu-i mai era teamă de nimic. Lupta sfî- şiind o fiinţă vie care-l lovea, şi această fiinţă era vînat. Pofta de a ucide începea să pună stăpînire pe el. Abia nimicise cîteva făpturi mici. Acum va nimici o făptură mare. Era prea ocupat şi prea fericit ca să-şi dea seama că e

fericit. Fremăta de bucurie într-un fel cum nu i se mai întîmplase pînă atunci.

Strîngea bine aripa şi mîrîia printre colţii încleştaţi. Găina îl trase afară din tufiş. Apoi, cînd dădu să-l tragă înapoi la adăpostul tufişului, puiul de lup smuci pasărea departe, la loc deschis. În tot acest timp, pasărea ţipa şi lovea cu aripa liberă, iar penele îi zburau ca nişte fulgi de zăpadă. Teribilă era acum încordarea puiului. Tot sîngele rasei lui de animale de pradă se trezise în el şi clocotea. Asta era viaţa, deşi el n-o ştia. Îşi îndeplinea menirea pe lume, săvîrşea faptele pentru care era făcut — ucidea prada şi se bătea pentru a o ucide. Îşi justifica existenţa, adică făcea lucrul cel mai important din lume, deoarece viaţa culminează atunci cînd înfăptuieşte cît mai deplin lucrul pentru care a fost înzestrată.

După un timp, găina încetă lupta. Puiul o mai ţinea de aripă. Zăceau amîndoi la pămînt, privindu-se. Puiul încercă să mîrîie ameninţător, sălbatic. Pasărea îi ciuguli botul, care-l durea din pricina întîmplărilor de pînă atunci. Puiul tresări, dar ţinu cu nădejde. Pasărea continuă să-l ciugulească mereu, mereu.

După ce tresări, puiul începu să chelălăiască. Încercă să se tragă înapoi, uitînd că, ţinînd de aripă, o trăgea după el. O ploaie de împunsături se abătu asupra botului său, şi aşa destul de prăpădit. Avîntul de luptă îi scăzu şi, dînd drumul prăzii, întoarse spatele şi o tuli prin luminiş, într-o retragere lipsită de glorie.

Se aşeză să se odihnească de cealaltă parte a luminişului, la marginea

tufişurilor; limba îi atîrna, respiraţia grea îi umfla pieptul, iar botul, care îl mai durea încă, îl făcea să scîncească fără încetare. Şi cum zăcea el acolo, avu deodată sentimentul că ceva grozav îl ameninţă. Necunoscutul, cu toate spaimele lui, se năpusti asupra puiului, care se trase instinctiv înapoi, la adăpostul tufişului. În aceeaşi clipă îl atinse un curent de aer, şi un trup mare, înaripat, trecu deasupra lui, ameninţător şi tăcut. Un şoim coborînd din azur fusese cît pe-aci să-l înhaţe.

În timp ce puiul de lup zăcea în tufiş, venindu-şi în fire după spaima pe care o trăsese şi privea cu teamă afară, găina îşi luă zborul din cuibul pustiit, de cealaltă parte a luminişului. Din cauza pierderii pe care o suferise, pasărea nu dădu nici o atenţie săgeţii înaripate venite din cer. Dar puiul o văzu şi luă aceasta drept un avertisment, o lecţie; văzu cum şoimul se năpusteşte cu iuţeală în jos, cum trupul lui pluteşte o clipă chiar deasupra pămîntului, cum ghearele se înfig în trupul găinii, auzi ţipătul de durere şi de spaimă al acesteia şi văzu cum şoimul ţîşneşte în sus, în înaltul cerului, ducînd găina cu el.

Trecu vreme îndelungată pînă ce puiul îşi părăsi adăpostul. Învăţase multe. Lucrurile vii însemnau carne. Ele erau bune de mîncat. De asemenea înţelese că lucrurile vii, cînd sînt destul de mari, pot face rău. Era mai bine să mănînce făpturi mici, ca puii de gotcan, şi să lase în pace făpturile mari, ca de pildă găina cea mare. Totuşi, simţi că-l împunge ambiţia

şi dorinţa ascunsă de a se mai măsura o dată cu găina pe care şoimul o luase cu el. Dar poate că mai erau şi alte asemenea găini. Avea să se ducă să vadă.

Coborî pe malul povîrnit spre rîu. Nu mai văzuse niciodată apă. Terenul părea bun. Era neted. Puiul de lup păşi cu îndrăzneală şi se cufundă, urlînd de frică, prins de necunoscut. Îi era frig şi gîfîia, respirînd repede. Apa îi năvăli în plămîni, în locul aerului care îi întovărăşise întotdeauna actul respiraţiei. Sufocarea pe care o simţi era ca durerea morţii. Pentru el, aceasta însemna moarte. Conştient nu ştia nimic despre moarte, dar, ca orice vietate a Wildului, avea instinctul morţii. Pentru el, moartea era cel mai mare rău. Era însăşi esenţa necunoscutului, suma spaimelor necunoscutului, nenorocirea cea mai mare şi de neînchipuit care se putea întîmpla, despre care nu ştia nimic şi din cauza căreia se temea de toate.

Ieşi la suprafaţă, şi aerul plăcut îi năvăli în botul deschis. Nu se mai cufundă a doua oară. Ca şi cum ar fi fost un vechi obicei de-al lui, dădu din toate cele patru labe şi începu să înoate. Malul se afla la o distanţă de un iard. Însă puiul ieşise la suprafaţă cu spatele la el, şi primul lucru asupra căruia i se opriră privirile fu malul de dincolo, spre care începu îndată să înoate. Hăul era mic, dar acolo pînza apei se lărgea, măsurînd vreo douăzeci de picioare.

Pe la mijlocul apei, puiul fu luat de curent, care-l purtă la vale. Simţi cum îl prinde viitoarea în miniatură ce se afla în

pragul acelui ochi de apă. Nu prea era cu putinţă să înoate aici. Apa liniştită devenise dintr-o dată furioasă. Puiul era cînd la fund, cînd la suprafaţă. Ceva îl scutura cu putere şi fără întrerupere, fiind cînd răsturnat şi răsucit, cînd izbit de cîte un bolovan. Şi ori de cîte ori era izbit, se pornea să che- lălăiască. Înaintarea era marcată printr-o serie de che- lălăieli, după care s-ar fi putut socoti numărul bolovanilor ce-i întîinise în cale.

Sub vîltoare era un al doilea ochi de apă. Şi aici, prins de curent, fu purtat domol şi depus tot atît de domol pe un pat de prundiş. Se tîrî afară din apă ca apucat şi se aşeză. Învăţase încă ceva despre lume. Apa nu era însufleţită. Totuşi se mişca. De asemenea arăta tot atît de solidă ca şi pămîntul, dar solidă nu era de loc. Trase concluzia că lucrurile nu erau întotdeauna ceea ce păreau a fi. Teama de necunoscut a puiului era o neîncredere moştenită, care acum fusese întărită de experienţă. De aici înainte, în ce priveşte natura lucrurilor, el avea să arate în mod constant neîncredere faţă de aparenţe. Va trebui să cunoască natura reală a fiecărui lucru înainte de a se încrede în el.

Puiului de lup îi era hărăzit să mai aibă o aventură în ziua aceea. Îşi aduse aminte că pe lumea asta mai exista şi mama lui. Şi atunci simţi că o doreşte mai mult decît orice pe lume. Nu numai trupul, dar şi creierul lui era obosit din pricina întîmplărilor prin care trecuse. Toate zilele pe care le trăise pînă atunci nu aduseseră vreodată atîta trudă pentru creierul lui cît îi adusese această singură

zi. Şi, pe deasupra, îi era şi somn. Aşa că o porni în căutarea vizuinei şi a mamei lui, simţind în acelaşi timp un val de singurătate şi de neputinţă copleşitoare.

Se tîrî prin nişte tufişuri, cînd deodată auzi un strigăt ascuţit care îl sperie. Un fulger galben îi trecu prin faţa ochilor. Văzu o nevăstuică sărind cu iuţeală dinaintea lui. Era o făptură mică şi nu-i fu teamă de ea. Apoi, ceva mai încolo, zări la picioarele lui o făptură foarte mică, de-abia de cîţiva centimetri — un pui de nevăstuică, neascultător ca şi el, plecat în căutare de aventuri. Puiul de nevăstuică încercă să se dea în lături din faţa lui. El însă îl dădu peste cap cu laba. Atunci puiul de nevăstuică scoase un sunet ciudat, neplăcut. Şi în clipa următoare, fulgerul cel galben se ivi din nou în faţa lui, auzi din nou ţipătul acela de intimidare, şi în acelaşi timp primi o lovitură în grumaz, simţind cum dinţii ascuţiţi ai nevăstuicii, mama puiului, i se înfigeau în carne.

Pe cînd chelălăia şi scîncea, tîrîndu-se înapoi, o văzu pe mama puiului sărind la acesta şi făcîndu-se

nevăzută, împreună cu el, în desişul vecin. Îl mai durea încă ceafa din pricina muşcăturii dinţilor ei, dar amorul propriu îi era şi mai greu rănit şi se aşeză, plîngînd înfundat. Această nevăstuică era atît de mică şi de sălbatică! Mai avea însă de învăţat ceva, şi anume, că în ciuda faptului că era puţină la trup şi la greutate, nevăstuică era cel mai feroce, mai răzbunător şi mai de temut dintre toţi ucigaşii Wildului. Dar foarte curînd avea să-şi însuşească măcar o parte din această învăţătură.

Puiul de lup încă mai scîncea în clipa în care nevăstuica se ivi din nou. Acum, cînd odrasla ei era în siguranţă, ea nu-l mai atacă. Se apropie cu mai multă băgare de seamă, aşa că puiul de lup avu răgazul să-i observe trupul slab, ca de şarpe, şi capul ridicat lacom, ce părea, de asemenea, a fi de şarpe. Ţipătul ei ascuţit făcu să i se zburlească părul pe spate şi îi răspunse mîrîind ameninţător. Nevăstuica se apropia tot mai mult. Un salt mai iute decît vederea lui, lipsită de experienţă, şi trupul cel slab şi galben dispăru pentru o clipă din faţa ochilor săi. În clipa următoare îi atîrna de gît, cu dinţii înfipţi în blana şi în carnea lui.

La început mîrîi şi încercă să lupte, dar era prea tînăr — era doar prima lui zi în lume; mîrîitul i se transformă într-un scîncet, iar lupta — într-o sforţare de a se salva. Nevăstuica nu-l slăbea din strînsoare. Se agăţase de el, încercînd să pătrundă cu dinţii spre artera cea mare în care clocotea viaţa. Nevăstuica era o mare băutoare de sînge şi prefera să-l

soarbă direct dintr-un gîtlej în care mai palpita viaţa.

Puiul cel cenuşiu ar fi murit şi n-ar fi avut ce povesti dacă nu s-ar fi ivit lupoaica, sărind printre tufişuri. Nevăstuica dădu drumul puiului şi ţîşni spre gîtul lupoaicei, dar nu nimeri; în schimb o apucă de falcă. Lupoaica îşi smuci capul ca pleasna unui bici, desfăcîndu-se din strînsoare şi zvîrlind nevăstuica în văzduh. Şi pe cînd mai era încă în aer, fălcile lupoaicei înhăţară trupul slab şi galben, şi nevăstuica cunoscu moartea între colţii care o sfărîmau.

Puiul fu din nou obiectul unui acces de dragoste din partea mamei. Bucuria ei că-l regăsise părea mai mare chiar decît a lui că fusese regăsit. Îl frecă cu botul, îl mîngîie şi-i linse rănile pe care i le lăsaseră dinţii nevăstuicii. Apoi, mama şi puiul se ospătară mîncîndu-l pe băutorul de sînge, după care se întoarseră la vizuină şi se culcară.

CAPITOLUL 5

Legea prăzii

Puiul creştea repede. Se odihni două zile, apoi din nou se aventură pe afară. În această nouă expediţie dădu peste puiul nevăstuicii pe care o mîncase împreună cu maică-sa, lupoaica, şi avu grijă ca puiul să aibă aceeaşi soartă. De astă dată

însă nu se mai rătăci. Cînd simţi oboseala, îşi găsi drumul înapoi spre vizuină şi se culcă. De atunci, în fiecare zi era, pe afară, străbătînd întinderi din ce în ce mai mari.

Începu să cunoască măsura exactă a puterii şi slăbiciunii lui şi să ştie cînd trebuie să fie îndrăzneţ şi cînd cu băgare de seamă. Învăţă că-i mai nimerit să fie mereu cu băgare de seamă, în afară de unele rare momente, cînd, sigur pe curajul său, se lăsa în voia micilor lui accese de furie şi toane.

Ori de cîte ori dădea peste un gotcan rătăcit, era asemenea unui drăcuşor dezlănţuit. Nu scăpa un prilej sa nu raspundă cu sălbăticie la trăncănelile veveriţei pe care o întîlnise prima oară pe pinul cel uscat, iar întîlnirea cu pasărea-elanului îl făcea aproape întotdeauna să se dedea la cea mai sălbatică furie, căci nu putea să uite cum îl pişcase de bot prima pasăre de felul ăsta pe care o întîlnise.

Uneori i se întîmpla însă ca nici măcar o asemenea pasăre să nu-i mai trezească interesul, şi asta se întîmpla de obicei cînd el însuşi se simţea ameninţat de vreun alt carnivor care îi dădea tîrcoale. Nu-i ieşea din minte şoimul, iar umbra lui mişcătoare îl făcea de fiecare dată să se ghemuiască în cel mai apropiat desiş. Nu se mai tîra şi nici nu mai mergea crăcănat, ci căpătase mersul mamei lui, un mers furişat şi tiptil, parcă neurmărind nici un scop, lunecînd totuşi cu o agilitate pe cît de amăgitoare, pe atît de imperceptilă.

Cît despre vînat, norocul nu îi surîsese decît la început. Şapte pui de gotcan şi un pui de nevăstuică — acesta era bilanţul victimelor ce le făcuse. Pe zi ce trecea, pofta de a ucide devenea tot mai puternică şi simţea cum îi creştea dorinţa lacomă de a mînca veveriţa care flecărea cît o ţinea gura, dînd de veste tuturor sălbăticiunilor că puiul de lup era pe aproape. Dar cum păsările puteau să-şi ia zborul în văzduh şi veveriţele să se caţăre în copaci, nu-i rămînea altceva de făcut decît să încerce să se tîrască neobservat pe urmele veveriţei cînd aceasta se afla pe pămînt.

Puiul de lup îi purta mare respect mamei lui. Dînsa se pricepea să facă rost de carne şi niciodată nu uita să-i aducă partea lui. Apoi, ei nu-i era frică de nimic, iar lui nici prin cap nu-i trecea că neînfricarea ei se întemeia pe experienţă şi cunoaştere. Pentru el, asta însemna forţă. Mama lui reprezenta forţa, şi cînd se făcu mai mare, o simţi pe propria-i piele, în mustrarea mai aspră a labei ei, în timp ce ghionţii de dojană pe care odinioară i-i dădea cu botul făcură loc tăişului colţilor ei. Şi acesta era un alt motiv pentru care îşi respecta mama. Ea îl obliga să i se supună, şi pe măsură ce creştea, maică-sa devenea tot mai nărăvaşă.

Foametea se abătu din nou asupra ţinutului, şi puiul de lup simţi iar, mai limpede, muşcătura ei. Lupoaica se jigărise alergînd mereu în căutare de vînat. Abia de mai dormea în vizuină, cheltuindu-şi mai tot timpul pe urmele

vînatului; zadarnic însă. De astă dată foametea nu dură mult, dar, atît cît ţinu, fu aprigă. Puiul nu mai găsea lapte la pieptul mamei şi nici nu mai căpăta vreo îmbucătură de carne.

Înainte vînase în joacă, pentru plăcerea în sine; acum pleca la vînat cu o seriozitate crîncenă, dar nu găsea nimic. Totuşi, nereuşita încercărilor sale îi grăbi dezvoltarea. Cercetă obiceiurile veveriţei cu mai multă atenţie şi se strădui să se strecoare cu mai multă şiretenie în urma ei, ca s-o surprindă. Urmări cu luare-aminte şoarecii-de-pădure şi încercă să-i scoată din găurile lor, apoi învăţă multe lucruri despre deprinderile păsării-elanului şi ale ciocănitoarei.

Şi iată că veni o zi cînd umbra şoimului nu-l mai făcu să se ghemuiască în desiş. Devenise mai puternic, mai înţelept şi mai sigur pe sine. Şi, pe deasupra, îl cuprinsese disperarea. Se aşeză deci la vedere, într-un loc deschis, şi-l provocă pe şoim să se lase din înaltul cerului deasupra lui — era carne, carne după care pîntecele lui tînjea atît de mult. Dar şoimul refuză să coboare şi să se măsoare cu el, iar puiul de lup se tîrî într-un desiş, gemînd de foame şi de ciudă.

Foametea încetă. Lupoaica se întoarse acasă cu vînat. Era o carne ciudată, deosebită de cea pe care o aducea înainte. Un pui de rîs, cam de o vîrstă cu puiul de lup, dar nu atît de voinic. Şi toată această pradă era numai pentru el. Mama îşi astîmpărase foamea în altă parte, dar el nu ştia că îşi potolise foamea înfulecînd ceilalţi pui ai rîsului. Şi nici deznădejdea

actului ei nu o cunoştea. Nu ştia decît că puiul cu blana catifelată era carne, şi mîncă desfătîndu-se cu fiecare îmbucătură.

Pîntecele plin trage la lenevie, şi puiul zăcea în vizuină, alături de mama lui. Îl treziră din somn mî- rîiturile ei — niciodată n-o mai auzise mîrîind aşa de cumplit. Se prea poate că era întîia oară în viaţa ei că mîrîia atît de cumplit. Avea un motiv, şi nimeni nu-l cunoştea mai bine decît ea. Nu poţi jefui cuibul unui rîs şi să scapi nepedepsit. În faţa vizuinei, în strălucirea luminii amiezii, puiul o văzu pe mama puiului de rîs pîndind. Zărind-o, i se zburli părul. Îl cuprinsese frica, de asta dată fără să fie nevoie să mai asculte glasul instinctului. Şi dacă această privelişte n-ar fi fost de ajuns, atunci strigătul de furie al nepoftitului oaspete, care începuse ca un mîrîit şi apoi se transformase brusc într-un răcnet răguşit, era desigur destul de convingător.

Puiul simţi imboldul vieţii din el, se ridică şi mîrîi voiniceşte, în rînd cu maică-sa. Ea însă îl dădu deoparte cu dispreţ. Din pricina intrării scunde, rîsul nu putu să sară înăuntru, şi cînd încercă să se năpustească tîrîş, lupoaica se azvîrli asupră-i, ţintuindu-l locului. Puiul nu izbuti să vadă mai nimic. A urmat un vacarm înfricoşător de mîrîituri, de stupituri şi scrîşnete. Cele două jivine se vînzoliră încoace şi încolo, rîsul sfîşiind şi rupînd cu ghearele şi muşcînd în acelaşi timp, în vreme ce lupoaica se folosea numai de colţi.

Într-un rînd, puiul se repezi şi el şi-şi înfipse colţii într-unui din picioarele dinapoi ale rîsului. Se agăţă de el urlînd sălbatic. Deşi nu şi-a dat seama, prin greutatea lui, puiul a paralizat mişcările piciorului, şi în felul acesta i-a fost de mare ajutor maică-si. Datorită unei întorsături neaşteptate a luptei, deodată se trezi prins sub cele două trupuri, şi dădu drumul piciorului. În clipa următoare, cele două jivine se despărţiră şi, înainte de a se repezi din nou una asupra celeilalte, rîsul îl pocni pe pui cu uriaşa lui labă dinainte, sfîşiindu-i grumazul pînă la os şi izbindu-l de perete. La larma ce domnea se adăugă acum şi chelălăitul strident, de durere şi spaimă, al puiului. Încăierarea ţinu însă atît de mult, încît avu vreme să se sature de chelălăit şi să aibă o a doua izbucnire de curaj; şi sfîrşitul luptei îl găsi din nou aninat de un picior dinapoi al rîsului, mîrîind printre dinţi cu furie.

Rîsul era mort. Lupoaica era însă vlăguită şi se simţea rău. La început îşi mîngîie puiul şi îi linse grumazul rănit, dar sîngele pe care-l pierduse o slăbise, şi timp de o zi şi o noapte rămase nemişcată, abia respirînd, zăcînd lîngă duşmanul răpus. O săptămînă încheiată nu părăsi vizuina decît ca să bea apa, şi atunci mişcările ei erau anevoioase şi dureroase. La capătul acestei săptămîni rîsul fusese devorat, iar rănile lupoaicei fiind suficient cicatrizate, aceasta putu să reînceapă goana după pradă.

Puiul îşi simţea umărul ţeapăn şi avea dureri şi şchiopătă o bucată de vreme de

pe urma grozavei răni pe care o primise. Dar acum lumea îi părea schimbată. Se mişca cu mai multă siguranţă, cu un simţămînt de vitejie pe care nu-l cunoscuse în zilele de dinaintea luptei cu rîsul. Trăise viaţa sub unul din cele mai frumoase aspecte ale ei: se bătuse, îşi înfipsese colţii în carnea unui duşman şi supravieţuise, şi din pricina aceasta era mai îndrăzneţ şi adoptase un aer sfidător pe care nu-l avea înainte. Nu se mai speria de fleacuri, şi sfiala de altădată dispăruse în mare măsură, cu toate că necunoscutul, cu misterele şi spaimele lui de nepătruns, veşnic ameninţător, nu încetă o clipă să-l apese.

Începu să-şi însoţească mama la vînătoare şi văzu multe isprăvi vînătoreşti, la care lua şi el parte. Şi pe căile lui înceţoşate începu să desluşească legea prăzii. Erau două moduri de trai — al lui şi al celorlalţi. Modul lui de trai era al lui şi al maică-si. Celălalt era propriu tuturor vietăţilor care se mişcau. Dar acesta din urmă era şi el împărţit: o parte cuprindea făpturile pe care cele de un neam cu el le ucideau şi le mîncau. În această categorie intrau animalele care nu ucideau sau micile animale de pradă. Cealaltă parte cuprindea jivinele care ucideau sau mîncau pe cei din neamul lui sau erau ucise şi mîncate de cei din neamul lui. Şi din această clasificare răsări legea. Scopul vieţii era prada. Viaţa însăşi era tot pradă. Viaţa se hrănea cu viaţă. Existau unii care-i mîncau pe alţii şi alţii care erau mîncaţi. Legea era: MĂNÎNCĂ, ORI

VEI FI MÎNCAT. El nu formula desluşit legea, nu statornici condiţii şi nici nu făcu reflecţii morale asupra ei. Nici măcar nu se gîndea ce înseamnă această lege; el pur şi simplu trăia această lege, fără a se gîndi cîtuşi de puţin la ea.

Vedea legea acţionînd pretutindeni în jurul lui. El mîncase puii de gotcan. Şoimul mîncase găina. Şoimul ar fi vrut să-l mănînce şi pe el. Mai tîrziu, cînd se făcu şi el mai grozav, vru să mănînce şoimul. Mîncase puii de rîs. Şi de n-ar fi fost ucisă şi mîncată, mama puilor de rîs l-ar fi mîncat pe el. Aşa mergeau lucrurile. Toate vietăţile din jurul lui înfăptuiau această lege, iar el însuşi era indisolubil legat de această lege. Era un animal de pradă. Singura lui hrană era carnea, carnea vie, care, ori de cîte ori se ivea el, fie că fugea cu iuţeală, fie că îşi lua zborul, fie că se căţăra pe copaci, fie că se ascundea sub pămînt, sau îl înfrunta şi se lupta cu el, sau se năpustea asupra lui şi-l urmărea.

De-ar fi gîndit cum gîndesc oamenii, puiul ar fi conchis că viaţa nu era decît o nemăsurată aviditate, iar că lumea întreagă nu era decît o arenă bîntuită de o puzderie de făpturi avide, care urmăresc alte făpturi sau sînt ele înseşi urmărite de făpturi avide, care vînează sau sînt vînate, care mănîncă sau sînt mîn- cate în neştire, fără noimă, cu silnicie, într-o uriaşă învălmăşeală şi într-o haotică dezlănţuire a lăcomiei şi a setei de sînge, un loc unde domneşte nestăvilită, oarbă şi nemiloasă întîmplarea.

Dar puiul nu gîndea aşa cum gîndesc oamenii. Nu privea lucrurile în mare, n-avea un orizont larg. Avea un singur ţel, şi nicicînd nu era preocupat decît de cîte un singur gînd şi de cîte o singură dorinţă deodată.

Însă, afară de legea prăzii, mai existau sumedenie de alte legi mai mărunte, pe care urma să le înveţe şi cărora trebuia să le dea ascultare. Lumea era plină de surprize. Clocotul vieţii din el, freamătul muşchilor săi însemnau fericire fără sfîrşit. Doborîrea vînatului însemna să treci prin momente de înfrigurare şi exaltare. Momentele lui de furie, ca şi luptele lui, însemnau tot atîtea plăceri. Spaima însăşi şi taina necunoscutului îl făceau să simtă că trăieşte.

Dar mai existau şi momente de destindere şi mulţumire. Să ai pîntecele plin, să picoteşti alene în bătaia soarelui — toate acestea însemnau o răsplată deplină pentru strădaniile şi zbuciumul lui, pe lîngă că acestea constituiau în sine o răsplată. Ele erau tot atîtea expresii ale vieţii, şi viaţa-i totdeauna fericită cînd se exprimă pe sine. De aceea puiul se împăca foarte bine cu mediul înconjurător care-i era ostil. Şi se arăta foarte vioi, foarte fericit şi foarte mîndru de sine.

PARTEA A TREIA

CAPITOLUL 1

Meşterii focului

Dăduse peste ei pe neaşteptate. Şi era vina lui. Fusese neprevăzător. Părăsise vizuina şi coborîse la rîu, să bea apă. Poate că nu băgase de seamă pentru că încă nu se dezmeticise. (Toată noaptea colindase după vînat şi abia atunci se trezise.) Lipsa lui de prevedere se datorase poate şi faptului că era atît de obişnuit cu poteca spre ochiul acela de apă. O bătuse adesea şi niciodată nu i se întîmplase nimic.

Apoi, trecînd pe lîngă pinul cel uscat, merse devale, traversă luminişul şi o apucă prin pădure. În aceeaşi clipă, văzu şi adulmecă ceva. În faţa lui, şezînd în tăcere, se aflau cinci făpturi cum nu mai văzuse vreodată. Era întîia oară că dădea ochi cu neamul omenesc. Dar zărindu-l, cei cinci nu săriră în picioare, nu-şi arătară colţii şi nici nu mîrîiră. Nu se mişcară, ci rămaseră locului, tăcuţi, şi parcă prevestind ceva rău.

Puiul nu se mişcă nici el. Instinctele lui fireşti ar fi trebuit să-l împingă să o ia la goană nebuneşte, dar iată că brusc încolţi în el, pentru prima oară, un alt instinct contrar. Îl cuprinse o teamă nespusă.

Senzaţia copleşitoare a propriei lui slăbiciuni şi nimicnicii îl ţintui locului. Avea în faţă nişte întruchipări ale puterii şi energiei ce-l depăşeau mult şi bine.

Puiul de lup nu văzuse oameni niciodată, totuşi în fiinţa lui sălăşluia o reacţie instinctivă în privinţa omului. Într-un fel nedesluşit recunoscuse în el pe animalul care dobîndise întîietatea printre celelalte animale ale Wildului. Puiul privea omul nu numai cu ochii lui, ci cu aceia ai tuturor strămoşilor lui — cu ochi care în bezna nopţilor de iarnă dăduseră tîrcoale multor focuri de tabără, privind din inima desişurilor, de la o distanţă ce ferea de primejdii, pe ciudatul animal cu două picioare ce domnea peste vieţuitoare. Puiul de lup stătea ca vrăjit sub puterea sentimentelor moştenite, stăpînit de frica şi de respectul izvorîte din veacuri de luptă şi din experienţa acumulată a generaţiilor. Şi pentru un lup care nu era decît pui, această moştenire atîrna greu. Dacă ar fi fost mai mare, ar fi luat-o la fugă. Dar aşa, nu făcu decît să se ghemuiască, înlemnit de frică, aproape gata să arate supunerea pe care cei din rasa lui o arătaseră cînd pentru prima oară lupii au venit să se aşeze şi să se încălzească în preajma unui foc făcut de oameni.

Unul dintre indieni se ridică, veni spre puiul de lup şi se aplecă asupra lui. Puiul se ghemui la pămînt cît putu mai mult. Era necunoscutul care, în cele din urmă, luase formă şi îi apărea în carne şi oase, aplecat deasupra lui şi întinzînd mîna să-l apuce. Involuntar, părul i se zburli; rînji,

descoperindu-şi colţii săi micuţi. Mîna ce atîrna asupră-i ca un destin rămase în cumpănă şi, rîzînd, omul zise: ***„Wabam wabisca ip pit tah!”*** („Ia te uită, ce colţi albi!”)

Ceilalţi indieni pufniră în rîs zgomotos şi-l îndemnară să ridice puiul. Şi pe cînd mîna se lăsa tot mai mult, în sufletul puiului se dădea o luptă între instincte. Trăia două mari porniri — să cedeze şi să lupte. Purtarea lui a reprezentat un compromis. A făcut şi una, şi alta. A cedat pînă în clipa în care mîna a fost gata-gata să-l atingă. Apoi a luptat, căci fulgerător colţii apucară să muşte înfigîndu-se în mînă. În clipa următoare primi o lovitură în cap care-l dădu de-a berbeleacul. Îi pieri orice poftă de luptă. Tinereţea şi instinctul supunerii puseră stăpînire pe el. Se aşeză cîineşte, scîncind. Dar omul pe care-l muşcase de mînă era supărat. Puiul primi o lovitură în cealaltă parte a capului, după care se ridică şi chelălăi mai tare ca oricînd.

Cei patru indieni porniră a rîde şi mai zgomotos; plnă şi omul care fusese muşcat începu şi el să chicotească. Şi făcură cu toţii cerc în jurul puiului, care urla de groază şi durere. Dar între acestea, puiul auzi ceva. Indienii auziră şi ei acel ceva. Puiul, însă, cunoscînd ce era, după un prelung şi ultim chelălăit — mai mult de triumf decît de durere — tăcu şi aşteptă sosirea maică-si, a crudei şi neîmblînzitei lui mame, care înfrunta în luptă şi ucidea orice adversar şi nu se temea niciodată. Lupoaica alerga mîrîind.

Auzise strigătul puiului şi venea în goană să-l scape.

Sări drept în mijlocul lor, desfigurată de îngrijorarea şi îndîrjirea ei maternă. Puiului, însă, această furie protectoare îi făcu plăcere. Scoase un scîncet slab de bucurie şi sări s-o întîmpine, în timp ce ani- malele-oameni se traseră în grabă cu cîţiva paşi înapoi. Cu părul zburlit şi scoţînd un mîrîit din adîncul gîtlejului, lupoaica se opri lîngă puiul ei, înfruntîndu-i pe oameni. Avea o expresie cruntă şi schimonosită ameninţător, şi de grozav ce mîrîia, botul îi era încreţit de la vîrf şi pînă în dreptul ochilor.

Apoi, unul dintre oameni scoase un strigăt.

— Kiche! Era o exclamaţie de uimire.

Puiul simţi că, la auzul acestui strigăt, maică-sa se făcuse mică.

— Kiche! strigă din nou omul, de astă dată cu asprime şi cu autoritate.

Apoi puiul o văzu pe maică-sa, lupoaica cea neînfricată, ghemuindu-se, pînă ce atinse pămîntul cu burta, şi chelălăind, şi dînd din coadă, şi făcînd semne paşnice. Puiul nu mai înţelegea nimic. Era speriat. Teama de oameni îl năpădi iarăşi. Glasul instinctului nu-l înşelase. Iată că maică-sa venea să-l confirme. Se supusese şi ea animalelor-oameni.

Omul care vorbise se apropie de lupoaică. Îi puse mîna pe cap, şi ea se ghemui mai mult. Nici nu muşcă, nici nu încercă să muşte măcar. Ceilalţi se apropiară şi ei, făcînd roată în jurul ei, punînd mîna pe ea, lucru la care lupoaica nu reacţionă. Oamenii se arătau foarte

însufleţiţi şi dădeau din gură, scoţînd zgomote nenumărate. Despre aceste zgomote, puiul ajunse la concluzia că nu prevesteau nici un pericol şi, mai zburlindu-se cîteodată, dar dîndu-şi toată silinţa să fie cît mai supus, se ghemui lîngă mama lui.

— Nu-i nimic nefiresc, zise unul dintre indieni. Tatăl ei a fost lup. Dar nu e mai puţin adevărat că mama ei a fost căţea; n-o lega fratele meu în pădure cîte trei nopţi la rînd în vremea împerecherii? Aşa că tatăl lui Kiche a fost lup.

— E un an de cînd a fugit, nu-i aşa, Castor-Cenu- şiu? zise un alt indian.

— Nimic nefiresc în asta, Limbă-de-Somon, răspunse Castor-Cenuşiu. Era pe vremea foametei, şi nu se găsea carne pentru cîini.

— A trăit printre lupi, zise un al treilea indian.

— Aşa s-ar părea, Trei-Acvile, răspunse Castor- Cenuşiu, punînd mîna pe pui. Şi aceasta-i dovada.

La atingerea mîinii, puiul mîrîi puţin, şi aceasta se trase înapoi ca să-l lovească. Puiul însă îşi acoperi colţii şi se încovoie, supus, în timp ce mîna se-ntoarse şi-l frecă după urechi, precum şi în sus şi în jos pe spate.

— Aceasta-i dovada, urmă Castor-Cenuşiu. De bună seamă, Kiche îi e mamă. Dar tatăl lui a fost lup. Aşadar, în vinele lui e puţin sînge de cîine şi mult de lup. Fie ca să aibă colţi albi, şi Colţ-Alb să-i fie numele. Am zis. E cîinele meu. Oare Kiche n-a fost cîi- nele fratelui meu? Şi oare n-a murit fratele meu?

Puiul, care primise astfel un nume pe lumea asta, zăcea şi aştepta. O vreme, animalele-oameni continuară să facă zgomote din gură. Castor-Cenuşiu scoase un cuţit din teaca ce îi atîrna de gît, intră în desiş şi tăie un băţ. Colţ-Alb îl urmărea cu privirea. Omul crestă băţul la cele două capete şi în crestături strînse nişte curele din piele netăbăcită. Una o legă în jurul gîtului lui Kiche. Apoi o duse în dreptul unui puiet de pin, în jurul căruia o legă pe cealaltă.

Colţ-Alb o urmă pe maică-sa şi se aşeză lîngă ea. Mîna lui Limbă-de-Somon se întinse spre el şi-l răsturnă. Kiche privea îngrijorată. Colţ-Alb simţi din nou că i se face frică. Nu-şi putu stăpîni cu totul un mîrîit, dar nu făcu nici o încercare să muşte. Mîna cu degetele încovoiate şi răsfirate îl mîngîie jucăuşă pe pîntece, rostogolindu-l pe o parte şi pe alta. Arăta foarte caraghios şi stîngaci aşa cum zăcea acolo pe spate, cu picioarele în sus. Şi pe deasupra, era cu totul neputincios în această poziţie, ceea ce făcea ca întreaga făptură a lui Colţ-Alb să se revolte. Nu putea face nimic pentru a se apăra. Colţ-Alb ştia că dacă acest animal-om ar fi vrut să-i facă vreun rău, n-ar fi avut nici o scăpare. Cum ar fi putut să sară în lături cînd stătea cu picioarele în aer? Dar constrîngerea îl făcu să-şi stăpînească frica şi se mulţumi să mîrîie încet. Nu-şi putuse opri acest mîrîit; dar animaluî-om nu se arătă supărat şi nu-l lovi peste cap. Ba mai mult chiar, lucru ciudat, Colţ-Alb încercă o neînţeleasă senzaţie de plăcere cînd mîna îl freca încoace şi încolo. Cînd

îl rostogoli pe o parte, încetă cu totul să mai mîrîie, apoi, cînd degetele îl ciupiră de sfîrcul urechii, senzaţia plăcută crescu; iar cînd, după ce-l mai mîngîie şi îl mai scarpină încă o dată, omul îi dădu pace şi plecă, lui Colţ-Alb îi pierise orice urmă de frică. Avea să mai cunoască de multe ori frica în relaţiile lui cu oamenii, dar era pentru el un semn că în cele din urmă se va întovărăşi cu omul, fără să-i fie teamă.

După un timp, Colţ-Alb auzi apropiindu-se zgomote ciudate. Le recunoscu cu repeziciune, deoarece numaidecît îşi dădu seama că erau zgomote făcute de animalul-om. Peste cîteva clipe, pe potecă se ivi tot restul tribului, înşirat în flanc cîte unul. Erau mulţi bărbaţi, multe femei şi copii, în total patruzeci de suflete, încărcaţi cu toţii cu fel de fel de materiale de-ale

taberei şi merinde. Erau şi o mulţime de cîini; iar aceştia, cu excepţia căţeluşilor, purtau şi ei poveri. Pe spate, în saci legaţi strîns pe sub burtă, cîinii purtau lucruri ce cîntăreau între douăzeci şi treizeci de pfunzi.

Colţ-Alb nu mai văzuse cîini niciodată, dar la vederea lor îşi dădu seama că erau de un neam, deose- bindu-se doar întrucîtva de el. Şi aceştia, cînd îi zăriră pe lupan şi pe mama lui, arătară că se deosebeau prea puţin de lupi. Dădură năvală. Colţ-Alb se zvîrli, mîrîi şi dădu să muşte cînd valul de cîini, cu boturile deschise, se apropie, şi apoi se prăbuşi, simţind în trup ascuţişul colţilor lor, dar îşi înfipse şi el dinţii în picioarele şi burţile de deasupră-i. Se iscase mare larmă. Dar putu să audă şi urletul maicăsi, care lupta ca să-l apere, precum şi strigătele animalelor-oameni şi bufniturile bîtelor care-i loveau pe cîini, şi chelălăitul de durere al acestora.

Nu trecură decît cîteva secunde pînă se ridică. Văzu animalele-oameni gonind cîinii cu bîtele şi cu pietre, apărîndu-l şi scăpîndu-l de colţii sălbatici ai celor ce erau de un neam cu el şi totuşi întrucîtva deosebiţi. Şi deşi n-avea minte ca să poată concepe limpede o noţiune atît de abstractă cum este dreptatea, îşi dădu seama în felul lui de simţul de dreptate al animalelor- oameni şi îi taxa drept ceea ce erau — şi anume, drept făuritori şi înfăptuitori ai legii. Îşi mai dădu seama de puterea cu care aplicau legea. Spre deosebire de celelalte animale pe care le întîlnise vreodată, nici nu muşcau şi nici

nu înhăţau cu gheara. Îşi sporeau puterea vie cu puterea lucrurilor neînsufleţite, şi aceste lucruri neînsufleţite le împlineau porunca. Astfel, beţe şi pietre, mînuite de aceste fiinţe ciudate, zburau prin aer ca nişte făpturi vii, pricinuind amarnice dureri cîinilor.

Pentru mintea lui, aceasta era o forţă neobişnuită, o forţă de neînţeles, supranaturală, o forţă dumnezeiască. Prin natura lui, Colţ-Alb nu putea şti nimic despre zei; în cel mai bun caz putea şti că există lucruri care erau dincolo de înţelegerea lui; dar uimirea şi teama ce i-o insuflau animalele-oameni semănau oarecum cu uimirea şi teama omului la vederea vreunei făpturi cereşti, în vîrf de munte, aruncînd cu amîndouă mîinile trăsnete asupra unei lumi uluite.

Şi ultimul cîine fusese gonit. Zarva se potolise, iar Colţ-Alb îşi linse rănile şi cugetă asupra acestei prime mostre a cruzimii haitei şi asupra cunoştinţei pe care o făcuse cu haita. Nu visase niciodată că seminţia lui cuprindea pe altcineva decît pe Chiorul, pe maică-sa şi pe el. În ochii lui, alcătuiseră un neam aparte, şi aici descoperise brusc multe făpturi care erau vădit de un neam cu el. Încerca o ciudă subconştientă că aceste neamuri se năpustiseră asupra lui, căutînd să-l extermine. Îi mai era ciudă că maică-sa era legată cu un băţ de gît, cu toate că acest lucru îl făcuseră animalele-oameni, care erau superioare. Mirosea a capcană şi a robie. Totuşi, despre capcană şi robie nu ştia nimic. Se bucurase de libertatea de a umbla de

colo-colo, de a fugi şi de a se întinde pe jos, după plac; şi acum această libertate îi era ştirbită. Mişcările maică-si erau mărginite la o lungime de băţ, şi de aceeaşi lungime de băţ era îngrădit şi el, pentru că încă nu se simţea în stare să se dezlipească de lîngă maică-sa.

Asta nu-i plăcea. Şi nu-i plăcu nici cînd animalele- oameni se ridicară şi o porniră la drum, deoarece unul dintre ei, mai mic de stat, apucă de un capăt al băţului şi o trase în urma lui pe Kiche, prizonieră, iar în urma Iui Kiche o porni şi el, Colţ-Alb, foarte tulburat şi amărît de această nouă păţanie.

O luară devale de-a lungul rîului, mergînd mult mai departe decît umblase vreodată Colţ-Alb, pînă ce dădură de capătul văii, în locul unde rîul se vărsa în fluviul Mackenzie. Aici — într-un loc unde, cocoţate pe nişte pari, aşteptau nişte canoe şi unde erau spaliere pentru uscatul peştelui — aşezară tabăra; şi Colţ-Alb privi uimit. În ochii lui superioritatea animalelor-oa- meni creştea clipă de clipă. O vedea în puterea lor asupra mulţimii de cîini cu colţi ascuţiţi. Asta dovedea forţă. Dar pentru puiul de lup mai grozavă era puterea lor asupra obiectelor neînsufleţite; capacitatea lor de a imprima mişcare obiectelor inerte, de a schimba însăşi faţa lumii.

Mai ales acest din urmă fapt îl tulbura în mod deosebit. Îi atrase luarea-aminte înjghebarea unor structuri din prăjini; totuşi asta nu reprezenta în sine o ispravă deosebită din partea unor făpturi care aruncau beţe şi pietre la mari distanţe.

Dar cînd, acoperite cu scoarţe şi piei, aceste structuri se prefăcură în corturi, Colţ-Alb rămase uluit. Dimensiunile lor uriaşe îl impresionară. Se înălţau pretutindeni în juru-i, aidoma unor monstruoase forme vii ce creşteau repede. Ocupau mai toată circumferinţa cîmpului lui vizual. Îi insuflau teamă. Se profilau sinistre deasupra lui; şi cînd adierea le clătina, imprimîndu-le uriaşe mişcări, se chircea de frică, cu ochii îngrijoraţi aţintiţi asupră-le, gata să sară în lături dacă ar fi încercat să se năpustească asupra lui.

Curînd însă îi pieri toată frica de corturi. Văzu cum femeile şi copiii intrau şi ieşeau nevătămaţi, îi văzu şi pe cîini încercînd adesea să intre, fiind alungaţi cu ocări şi pietre. Într-un rînd se depărtă de lîngă Kiche şi se tîrî cu băgare de seamă spre peretele celui mai apropiat cort. Îi dădea ghes curiozitatea perioadei de dezvoltare — nevoia de a învăţa, de a trăi şi de a întreprinde lucruri care îmbogăţesc experienţa. Ultimii cîţiva ţoii pînă la peretele celui mai apropiat cort îi străbătu tîrîndu-se cu mare grijă şi cu o încetineală obositoare. Întîmplările din acea zi îl făcuseră să se aştepte ca necunoscutul să se mai manifeste în chipurile cele mai uluitoare şi de necrezut. În cele din urmă atinse cu botul pînza. Aşteptă. Nu se întîmplă nimic. Apoi mirosi ciudata ţesătură, impregnată cu miros de om. O apucă cu colţii şi trase încet. Nu se întîmplă iarăşi nimic, deşi părţile adiacente se mişcară. Trase mai tare. Pînza se mişcă şi ea mai tare. Era

minunat. Trase şi mai tare, o dată şi încă o dată, pînă ce începu să se clatine întregul cort. Ţipătul ascuţit dat de o indiană dinăuntru îl făcu s-o tulească degrabă îndărăt lîngă maică-sa. Dar din acea clipă nu se mai sperie de formele acestor corturi.

O clipă mai tîrziu, se depărtă din nou de lîngă Kiche. Băţul fiind legat de un ţăruş înfipt în pămînt, ea nu-l putea urma. Cu un aer îngîmfat şi războinic, îi ieşi înainte, cu pas domol, un căţeluş. După cum avea să audă mai tîrziu Colţ-Alb, numele acestui căţeluş era Lip-Lip. Dobîndise oarecare experienţă luptînd cu alţi căţei şi era un mic tiran.

Lip-Lip era de un neam cu Colţ-Alb, dar fiind numai un căţelandru, nu părea periculos; aşadar, Colţ-Alb se pregătea să-l întîmpine cu prietenie. Cînd însă străinul începu să păşească ţanţoş, arătîndu-şi colţii, Colţ-Alb se burzului şi el, şi, la rîndu-i, îi arătă colţii. Îşi dădură ocol, măsurîndu-se unul pe altul, mîrîind şi zburlindu-se. Treaba asta dură cîteva minute, şi lui Colţ-Alb începu să-i facă plăcere, de parcă ar fi fost o joacă. Dar deodată, cu o iuţeală puţin obişnuită, Lip-Lip sări asupra lui, îl muşcă cu putere şi sări înapoi. Simţi muşcătura în grumaz, acolo unde fusese rănit de către rîs şi unde mai simţea o durere profundă lîngă os. Surpriza şi durerea îl făcură pe Colţ-Alb să urle; dar în clipa următoare se năpusti ca turbat asupra lui Lip-Lip, muşcîndu-l cu patimă.

Lip-Lip însă era crescut în tabără şi luase parte la multe bătălii între căţei. De

trei ori, de patru ori, de şase ori, colţişorii lui ascuţiţi îl apucară pe noul venit, pînă ce, gemînd fără ruşine, Colţ-Alb fugi lîngă maică-sa, căutînd apărare. Aceasta a fost prima din numeroasele încăierări pe care avea să le aibă cu Lip-Lip, pentru că de la bun început au fost duşmani, duşmani născuţi, cu firi sortite să se ciocnească mereu.

Kiche îl linse mîngîietor, încercînd să-l înduplece să rămînă lîngă ea, dar curiozitatea nu-i dădea pace de fel, şi cîteva clipe mai tîrziu o porni din nou. De astă dată dădu peste Castor-Cenuşiu, unul dintre animalele- oameni, oare sta pe vine şi învîrtea ceva cu nişte surcele şi cu muşchi uscat, împrăştiat în faţa lui în ţărînă. Colţ-Alb se apropie şi începu să-l urmărească. Castor-Cenuşiu scoase din gură nişte sunete pe care el, Colţ-Alb, socotind că nu erau neprieteneşti, se apropie şi mai mult.

Femeile şi copiii îi aduceau mereu surcele şi vreascuri lui Castor-Cenuşiu. Fără îndoială că asta era o treabă însemnată. Colţ-Alb deveni atît de curios, încît se apropie pînă ce atinse genunchiul lui Castor- Cenuşiu, uitînd că acesta era un animal-om grozav. Deodată zări ceva ciudat, ca o ceaţă, ridicîndu-se dintre surcelele şi din muşchiul aflate în faţa lui Castor- Cenuşiu. Apoi, chiar din mijlocul surcelelor se ivi ceva viu, ceva care se încolăcea şi se întorcea şi care avea culoarea soarelui de pe cer. Colţ-Alb habar n-avea ce era focul. Se simţi atras de el aşa cum se simţise atras de lumina gurii vizuinei pe vremea cînd era încă mic

de tot. Făcu tîrîş cîţiva paşi, apropiindu-se de flacără, îl auzi pe Castor-Cenuşiu chicotind deasupra capului său şi pricepu că nici aceste sunete nu erau neprieteneşti. Apoi botul lui atinse flacăra, şi în aceeaşi clipă scoase micuţa lui limbă, întinzînd-o spre foc.

Rămase paralizat o clipită. Necunoscutul, care pîndea în mijlocul surcelelor şi muşchiului, îl apucase cu sălbăticie de nas. Se trase brusc înapoi, izbucnind într-o explozie înnebunită de scîncete. Auzindu-l, Kiche, priponită de băţ, sări mîrîind şi se înfurie teribil, pentru că nu-i putea veni în ajutor. Castor- Cenuşiu pufni de rîs şi, lovindu-şi coapsele, povesti întregii tabere păţania, pînă ce toţi începură să rîdă în hohote. Colţ-Alb însă se aşeză cîineşte şi începu să plîngă, să plîngă — o făptură mică, oropsită şi vrednică de milă în mijlocul animalelor-oameni.

Era cea mai mare durere din cîte încercase vreodată. Şi botul şi limba îi fuseseră fripte de vietatea aceea de culoarea soarelui, care crescuse plămădită de mîinile lui Castor-Cenuşiu. Plînse şi plînse fără întrerupere, şi fiecare scîncet al lui era salutat cu hohote de rîs de animalele-oameni. Încercă să-şi aline durerea din bot cu limba, dar şi limba îi era friptă, şi cele două dureri alăturate îl făceau să sufere şi mai mult, aşa că plînse mai departe, mai disperat şi mai neputincios ca niciodată.

Apoi îl cuprinse ruşinea. Ajunse să deosebească rîsul şi înţelesul lui. Nu ne este dat să ştim cum ajung unele animale

să deosebească rîsul şi să-şi dea seama cînd oamenii rîd de ele; dar în acelaşi fel ajunse şi Colţ-Alb să afle ce era rîsul. Se ruşină că animalele- oameni rîdeau de el. Se întoarse şi o zbughi la fugă, nu din pricina suferinţei pricinuite de foc, ci din pricina rîsului, care răzbise mai adînc, rănindu-l în suflet. Şi se refugie lîngă Kiche, care, la capătul băţului, se zbătea ca turbată, lîngă Kiche, singura făptură din lume care nu rîdea de el.

Se înseră şi apoi se lăsă noaptea, iar Colţ-Alb zăcea lîngă maică-sa. Botul şi limba îl mai dureau, dar pe el îl frămînta un necaz mai mare. Era chinuit de dor. Simţea un gol, simţea nevoie de liniştea şi de pacea rîului şi a văgăunii săpate în malul înalt. Viaţa devenise prea agitată. Erau atît de multe animale-oameni, bărbaţi, femei şi copii, care toţi făceau zgomot şi-l zgîridăreau. Mai erau şi cîinii, care veşnic se hărţuiau şi se hîrjoneau între ei, pricinuind hărmălaie şi vălmăşag. Singurătatea odihnitoare a singurului fel de viaţă ce cunoscuse pînă atunci se dusese. Aici chiar şi aerul fremăta. Bolborosea şi bîzîia fără întrerupere. Schimbîndu-şi necontenit intensitatea şi variind brusc tonurile, îi asmuţea nervii şi-i chinuia simţurile, iritîndu-l şi neliniştindu-l şi ţinîndu-l necontenit sub ameninţarea unor întîmplări iminente.

Se uita după animalele-oameni cum mergeau încoace şi încolo în jurul taberei. Colţ-Alb îi privea cam în felul în care oamenii îi privesc pe zeii pe care şi-i făuresc. Erau făpturi superioare, adevăraţi zei. Pentru mintea lui cea slabă,

erau făcători de minuni, aşa cum erau zeii în ochii oamenilor. Erau făpturi născute să domine, posedînd tot felul de forţe necunoscute şi de necrezut, stăpîni peste cele însufleţite şi peste cele neînsufleţite, pe cele mişcătoare făcîndu-le să-i asculte, iar celor nemişcătoare imprimîndu-le mişcare, şi în stare să plămădească viaţă din muşchi şi din surcele, şi anume o viaţă de culoarea soarelui şi capabilă să muşte. Erau meşterii focului! Erau nişte zei!

CAPITOLUL 2

Robia

Zilele erau pline de experienţe pentru Colţ-Alb. Pe cînd Kiche stătea legată de băţ, el gonea prin toată tabăra, cercetînd, căutînd şi învăţînd. Află repede multe din rînduielile animalelor-oameni, dar obişnuinţa nu-l făcu să-i dispreţuiască. Cu cît îi cunoştea mai bine, cu atît mai temeinic îşi afirmau superioritatea, cu atît mai mult îşi desfăşurau forţele lor tainice, cu atît mai vîrtos ieşea la lumină asemănarea lor cu zeii.

Omul are adesea parte de durerea de a-şi vedea zeii răsturnaţi şi altarele sfărîmate: dar lupul şi cîinele sălbatic, care au venit să se ghemuiască la

picioarele omului, niciodată n-au încercat această durere. Căci spre deosebire de om — ai cărui zei aparţin lumii nevăzutului şi închipuirii, fiind fumuri şi neguri ale imaginaţiei, ce se feresc să îmbrace haina realităţii, coroane rătăcitoare ale năzuinţei către bunătate şi putere, excrescenţe ale eului în domeniul spiritului — lupul şi cîinele sălbatic care se apropie de foc îşi găsesc zei în carne şi oase, zei care pot fi pipăiţi, care ocupă loc în spaţiu şi au nevoie de timp pentru a-şi îndeplini menirea şi existenţa. Nu e necesară nici o strădanie pentru a crede în asemenea zei; şi nici un efort de voinţă nu te poate face să-ţi pierzi credinţa în asemenea zei. Nu există altă cale. Iată-l stînd în două picioare, cu o bîtă în mînă, uriaş de puternic şi pătimaş, uriaş în mînie şi în dragoste, dumnezeire, mister şi forţă întrupate în carne ce sîngerează cînd e sfîşiată şi e bună de mîncat, ca orice carne.

Aşa s-au petrecut lucrurile şi cu Colţ-Alb. Animalele-oameni erau fără îndoială zei, zei de care n-ai cum să scapi. Aşa cum maică-sa, Kiche, le arătase supunere cînd o strigaseră pentru prima oară pe nume, la fel începu şi el să li se supună. Le făcea loc să treacă, socotind că acesta era un drept neîndoielnic al lor. Cînd umblau, se dădea la o parte din calea lor. Cînd îl chemau, venea. Cînd îl ameninţau, se ghemuia. Cînd îi porunceau să plece, o tulea degrabă. Pentru că undeva, departe, în spatele dorinţelor lor, stătea forţa de a-şi înfăptui dorinţa, forţa care putea să

pricinuiască durere, care se manifesta prin lovituri de pumn şi de bîtă, prin pietre azvîrlite şi prin şfichiuiri usturătoare de bici.

Le aparţinea şi el, aşa cum le aparţineau toţi cîinii. Zeii aceştia îi porunceau ce trebuie să facă. Aveau dreptul să-i stîlcească şi să-i calce în picioare trupul sau să-i arate milă. De acest lucru şi-a dat repede seama. I-a venit greu să se deprindă, pentru că era împotriva pornirilor puternice şi precumpănitoare ale fiinţei lui; dar deşi n-a învăţat cu plăcere această lecţie, a învăţat-o totuşi, şi, în cele din urmă, pe nesimţite, se acomodă. Asta însemna într-un fel să-şi pună soarta în mîinile altora, trecînd asupra lor şi răspunderile existenţei lui. Acest lucru era în sine o compensaţie, pentru că întotdeauna e mai uşor să ai un reazem decît să fii singur.

Dar nu se dărui, cu trup şi suflet, animalelor-oa- meni de la o zi la alta. Nu se putu lepăda dintr-o dată de obiceiurile vieţii sălbatice şi de amintirile Wildului. Erau zile cînd se tîra la marginea pădurii şi stătea ascultînd ceva care îl chema departe. Şi de fiecare dată se întorcea plin de neastîmpăr şi îndoială şi începea să geamă încet şi plin de nostalgie lîngă Kiche şi îi lingea botul, nerăbdător şi cercetător.

Colţ-Alb învăţă repede rînduieîile taberei. Cunoscu samavolnicia şi lăcomia cîinilor mai bătrîni cînd i se arunca de mîncare — carne sau peşte. Ajunse să ştie că bărbaţii erau mai drepţi, copiii mai cruzi, şi femeile mai blînde şi mai dispuse

să-i arunce o bucată de carne sau un os, şi după două sau trei păţanii neplăcute cu mamele căţeluşilor tineri, îşi dădu seama că întotdeauna era mai bine să le lase în pace, să se ţină mai departe de ele şi chiar să le ocolească ori de cîte ori le vedea venind.

Amărăciunea vieţii lui era însă Lip-Lip. Mai mare, mai vîrstnic şi mai puternic, Lip-Lip şi-l alesese pe Colţ-Alb drept obiect al persecuţiilor lui. Colţ-Alb era dispus să lupte, dar nu era pe măsura lui Lip-Lip. Acest adversar era prea mare. De aceea devenise visul urît şi plin de spaime al vieţii lui. De cîte ori se aventura departe de maică-sa, tiranul îşi făcea negreşit apariţia, mergînd pe urmele lui, mîrîindu-l, lovindu-l şi pîndind prilejul cînd nici un animal-om nu se află prin apropiere ca să se năpustească asupra lui şi să-l silească să dea lupta. Şi cum Lip-Lip cîştiga întotdeauna, bucuria lui era fără margini. Pentru el aceste lupte deveniră cea mai mare plăcere, aşa cum pentru Colţ-Alb ele deveniră cel mai mare chin.

Însă Colţ-Alb nu se lăsă intimidat. Deşi avea de suferit cel mai mult şi de fiecare dată ieşea bătut, moralul rămînea neştirbit. Totuşi, aceste bătăi avură şi urmări dăunătoare. Deveni răutăcios şi posac. De felul lui era sălbatic, dar din pricina acestor nesfîrşite persecuţii deveni şi mai sălbatic. Voioşia, zburdălnicia firească a căţelandrului de lup abia de se mai manifestau. Nu se mai juca şi nu se mai hîrjonea cu ceilalţi căţei din tabără. Nu i-ar fi dat voie Lip-Lip. În clipa

în care Colţ-Alb apărea lîngă ei, Lip-Lip se şi năpustea asupra lui, sîcîindu-l şi chinuindu-l sau încăierîndu-se cu el, pînă ce-l punea pe fugă.

Toate întîmplările acestea îl făcură pe Colţ-Alb să-şi piardă multe din apucăturile lui de căţelandru şi începu să se poarte ca şi cînd ar fi fost cu mult mai matur. Cum nu era lăsat să-şi cheltuiască energia la joacă, se închise în sinea lui, ascuţindu-şi mereu mintea. Deveni şiret; avea timp să născocească tot felul de şiretlicuri. Împiedicat să-şi primească partea lui de carne şi de peşte atunci cînd se dădea de mîn- care tuturor cîinilor din tabără, ajunse un hoţ iscusit. Se vedea silit să scotocească după pradă, şi scotocea bine, deşi adesea, din pricina acestui lucru, se dovedea o adevărată pacoste pentru femeile din tabără. Se de-prinse repede să se furişeze prin tabără, să fie viclean, să ştie ce se petrece pretutindeni, să vadă şi să audă tot, să judece în consecinţă şi să afle fel de fel de căi şi mijloace de a-l ocoli pe neîmpăcatul lui asupritor.

Persecuţia era abia la început, cînd, cu multă şiretenie, îi jucă prima festă, cu adevărat mare, căpătînd astfel gustul răzbunării. După cum Kiche, cînd mersese cu haita lupilor, amăgise şi dusese la pieire cîinii din taberele oamenilor, tot aşa şi Colţ-Alb îl ademeni pe Lip-Lip, făcîndu-l să încapă în fălcile răzbunătoare ale lui Kiche. Bătînd în retragere în faţa lui Lip-Lip, Colţ-Alb o luă pe căi ocolite, care duceau cînd încoace, cînd încolo în jurul corturilor din care era

alcătuită tabăra. Era iute de picior, mai iute decît oricare alt căţel de talia lui, mai iute chiar decît Lip-Lip. Dar în această cursă de urmărire el nu fugea pe măsura puterilor lui. Se ţinea doar la un salt de urmăritor.

Aţîţat de fugăreală şi de apropierea stăruitoare de victimă, Lip-Lip uită de prevedere şi de locul unde se afla. Cînd îşi dădu seama, era prea tîrziu. Ţîşnind cu cea mai mare iuţeală după un ***tepee,*** dădu buzna peste Kiche, care stătea culcată, la capătul băţului de care era priponită. Scoase un chelălăit de spaimă, şi fălcile ei răzbunătoare i se încleştară în trup. Kiche era legată, totuşi nu putu să scape de ea prea uşor. Îl buşi la pămînt ca să nu mai poată fugi şi îl sfîşie, împlîntîndu-şi colţii în el.

Cînd, în cele din urmă, izbuti să se tragă într-o parte şi să scape de ea, se ridică ciufulit şi rănit atît la trup, cît şi în orgoliul său. Pretutindeni unde colţii ei îl împunseseră, părul i se adunase smocuri-smocuri. Rămase în picioare pe locul unde izbutise să se ridice, deschise gura şi slobozi un scîncet puternic, prelung, sfîşietor, de căţel. Dar nici măcar acest lucru nu-i era dat să-l sfîrşească. Tocmai cînd ajunsese pe la mijlocul scîncetului, Colţ-Alb se repezi, înfigîndu-şi colţii într-unui din picioarele dinapoi ale lui Lip-Lip, care, nemaiavînd chef de luptă, o tuli fără ruşine, urmărit de victima sa, care-l hărţui tot drumul, pînă la ***tepee***-ul ocupat de stăpînii lui. Aici femeile îi săriră într-ajutor, şi în cele din urmă Colţ-Alb, care

se transformase într-un adevărat demon, fu alungat numai de o salvă de pietre.

Veni şi ziua în care Castor-Cenuşiu, socotind ea nu mai era nici o primejdie ca Kiche să fugă, îi dădu drumul. Nespus de mult se bucură Colţ-Alb de eliberarea maică-si. O întovărăşi vesel prin tabără, şi atîta timp cît se ţinea în preajma ei, Lip-Lip păstra distanţa. Ba Colţ-Alb se mai zburli o dată la el şi păşi ţanţoş; Lip-Lip se făcu însă că nu ia în seamă provocarea. Nu era nici el prost, şi oricît de aprigă ar fi fost dorinţa lui de răzbunare, putea să aştepte pînă ce-l va prinde pe Colţ-Alb singur.

În aceeaşi zi, mai tîrziu, Kiche şi Colţ-Alb dădură împreună o raită pe la marginea pădurii de lîngă tabără. Îşi dusese mama într-acolo pas cu pas, şi acum, că se oprise, încerca s-o atragă mai departe. Rîul, vizuina şi codrii tăcuţi îl chemau şi ar fi vrut ca dînsa să-l urmeze. Mai alergă cîţiva paşi, se opri şi privi înapoi. Kiche stătea nemişcată. Gemu rugător şi începu să fugă jucăuş încoace şi încolo printre tufişuri. Fugi înapoi la ea, îi linse botul şi se depărtă iarăşi. Kiche tot nu se mişca. Se opri privind-o cu o încordare şi cu o nerăbdare vădită, dar care se mis-

tuiră încet după ce lupoaica întoarse capul şi se uită înapoi spre tabără.

Ceva îl chema acolo, afară, sub cerul liber. Maică-sa auzi şi ea chemarea. Dar mai auzi şi cealaltă chemare, mai puternică, chemarea focului şi a oamenilor — o chemare la care, dintre toate animalele, numai lupului îi fusese dat să răspundă, lupului şi cîinelui-lup, care sînt fraţi.

Kiche se întoarse şi porni încet spre tabără. Mai puternică decît durerea fizică ce i-o pricinuise băţul acela era chemarea taberei din sufletul ei. Nevăzuţi şi tainici, zeii o ţineau strîns în puterea lor şi nu-i dădeau drumul. Colţ-Alb se aşeză la umbra unui mesteacăn şi scheună încet. Mirosea tare a pin, şi mireasma uşoară a pădurii umplea văzduhul, amintindu-i de viaţa slobodă pe care o trăise înainte de zilele robiei. Dar el nu era decît un căţeluş, şi mai puternică decît chemarea omului sau a Wildului era chemarea mamei. Pînă atunci, în fiece clipă a scurtei lui existenţe fusese strîns legat de ea. Nu sunase încă ceasul independenţei lui. Aşadar, se ridică şi, cu aer nemîngîiat, se înapoie spre tabără, oprindu-se o dată, de două ori, scheunînd şi ascultînd chemarea care încă mai răsuna în adîncurile pădurii.

În Wild, vremea şederii mamei cu puiul ei este scurtă; dar sub stăpînirea omului este uneori şi mai scurtă. Aşa se petrecură lucrurile cu Colţ-Alb. Castor-Cenuşiu avea o datorie către Trei-Acvile. Iar Trei- Acvile se pregătea să plece la drum în susul fluviului Mackenzie pînă la

Lacul Sclavilor. O bucată de pînză stacojie, o piele de urs, douăzeci de cartuşe şi Kiche plătiră datoria. Colţ-Alb văzu cum o urcară pe maică-sa în canoe lîngă Trei-Acvile şi încercă s-o urmeze. Cu o lovitură, Trei-Acvile îl aruncă înapoi spre ţărm. Îmbarcaţia se dezlipi de ţărm. Colţ-Alb sări în apă şi înotă după ea, surd la strigătele ascuţite ale lui Castor-Cenuşiu, care îl chema să se întoarcă. Îl

uitase chiar şi pe animalul-om, pe zeu, atît de mare îi era spaima că-şi pierde mama.

Dar zeii sînt obişnuiţi să li se dea ascultare, şi Castor-Cenuşiu porni mînios cu un canoe în urmărirea lui. Cînd îl ajunse, se aplecă şi îl trase din apă apucîndu-l de ceafă. Nu-l lăsă dintr-o dată pe fundul luntrei. Ţinîndu-l spînzurat cu o mînă, începu să-l bată cu cealaltă. Şi ce mai bătaie! Avea o mînă grea. Fiecare lovitură izbea straşnic, şi îi cără o mulţime de lovituri.

Din pricina loviturilor care se revărsau asupra Iui cînd dintr-o parte, cînd din alta, Colţ-Alb se legăna încoace şi încolo, ca un pendul zănatic şi descentrat. Simţămintele pe care le încerca erau felurite. La început păru surprins, apoi îl cuprinse o frică trecătoare şi chelălăi de cîteva ori în timp ce mîna îl izbea. Dar acestei stări îi urmă repede furia. Firea lui liberă se afirma, şi Colţ-Alb îşi arătă colţii, mîrîind cutezător la zeul cel mînios. Dar lucrul acesta nu-i folosi decît ca să-l mînie şi mai tare pe zeu. Loviturile căzură mai repede, mai grele, mai dureroase.

Castor-Cenuşiu continuă să lovească, iar Colţ-Alb să mîrîie. Dar lucrurile nu puteau merge aşa la nesfîrşit. Unul din doi trebuia să cedeze, şi Colţ-Alb cedă. Frica îl cuprinse din nou. Era pentru prima oară că încăpuse pe mîna unui om. Loviturile cu băţul sau cu piatra, pe care le suferise întîmplător în trecut, erau mîngîieri pe lîngă ceea ce se petrecea acum. Se prăbuşi urlînd şi chelălăind. O vreme, fiecare lovitură de pumn era

urmată de un chelăîăit, dar frica se prefăcu în spaimă. Şi în cele din urmă chelălăielile se transformară într-un şir neîntrerupt, fără legătură cu ritmul pumnilor.

În cele din urmă, Castor-Cenuşiu se sătură. Colţ- Alb, atîrnînd moale, continua să urle. Stăpînul părea mulţumit de acest fapt şi-l aruncă cu brutalitate în fundul canoelui. Între timp, acesta o luase la vale. Castor-Cenuşiu apucă vîsla. Colţ-Alb era în drumul lui. Îl lovi sălbatic cu piciorul. În acea clipă, firea slobodă a lui Colţ-Alb scăpără din nou, şi puiul îşi înfipse colţii în piciorul încălţat cu mocasini. Bătaia primită nu însemna nimic pe lîngă aceea ce o primi acum. Mîna lui Castor-Cenuşiu era cumplită; aşij- derea era şi frica lui Colţ-Alb. Îl lovea nu numai cu mîna, ci şi cu vîsla aceea tare, de lemn; era numai răni, şi cînd îl aruncă din nou în canoe, îl durea tot trupul lui mic. Castor-Cenuşiu îl lovi din nou cu piciorul. De astă dată Colţ-Alb nu se mai repezi să muşte. Robia îl mai învăţase o lecţie. Niciodată, oricare ar fi împrejurarea, să nu cuteze să-şi muşte zeul, care îi era domn şi stăpîn; trupul domnului şi stăpînului era sfînt şi nu trebuia să fie necinstit de colţii unuia ca el. Fără îndoială că asta constituia cea mai mare dintre crime, o ocară ce nu putea fi nici iertată şi nici trecută cu vederea.

Cînd canoele trase la ţărm, Colţ-Alb zăcea nemişcat şi scîncea încet, aşteptînd voia lui Castor- Cenuşiu. Era voia lui Castor-Cenuşiu să ajungă la mal, căci îl

azvîrli pe mal, izbindu-l cu putere în deşert şi lovindu-i iarăşi rănile. Se tîrî tremurînd la picioarele lui şi aşteptă gemînd. Lip-Lip, care urmărise întreaga întîmplare de pe mal, se repezi la el, dîndu-l peste cap şi înfigîndu-şi colţii in el. Colţ-Alb era prea slăbit ca să se mai apere, şi n-ar fi fost bine de el dacă stăpînul nu şi-ar fi repezit piciorul, zvîrlindu-l pe Lip-Lip cu atîta putere, încît acesta se prăbuşi la pămînt la vreo douăzeci de picioare de acolo. Se arăta simţul de dreptate al animalului-om; şi chiar atunci, în starea jalnică în care se afla, Colţ- Alb simţi un mic fior de recunoştinţă. Şchiopătă supus pe urmele lui Castor-Cenuşiu, străbătînd tabăra pînă la ***tepee***-ul stăpînului său, şi aşa învăţă Colţ-Alb că dreptul de a pedepsi zeii şi-l păstrau pentru ei şi nu-l acordau făpturilor mai mici decît ei.

În seara aceea, pe cînd pretutindeni domnea tăcerea, Colţ-Alb îşi aminti de maică-sa şi gemu după ea. Gemu însă prea tare şi-l trezi pe Castor-Cenuşiu, care-l bătu. După această întîmplare, se tînguia mocnit ori de cîte ori zeii se aflau aproape. Cîteodată, însă, rătăcind singur spre liziera pădurii, Colţ-Alb dădea frîu liber durerii, plîngînd cu gemete şi scîncete puternice.

În această perioadă ar fi putut să plece urechea către amintirile vizuinei şi rîului şi să se întoarcă în Wild. Îl opri însă amintirea maică-si. Aşa cum animalele-oameni, atunci cînd vînau, plecau şi se întorceau, tot aşa mama lui va reveni şi

ea din cînd în cînd în sat. Rămase deci în robie, aşteptînd-o.

Dar această robie nu era cu totul nefericită. Erau şi multe lucruri care îl interesau. Se întîmpla mereu cîte ceva. Lucrurile ciudate pe care le făceau aceşti oameni erau fără sfîrşit, şi lui Colţ-Alb îi trezeau întotdeauna curiozitatea. Pe de altă parte, învăţă cum să se descurce cu Castor-Cenuşiu. Ascultare, ascultare, neclintită şi fără abatere, iată ce i se cerea; în schimb, scăpa de lovituri şi îi era îngăduit să trăiască în pace.

Uneori, însuşi Castor-Cenuşiu îi azvîrlea cîte o bucată de carne şi îl apăra de cîini pe cînd o mînca. Şi o asemenea bucată de carne era ceva de preţ. I se părea chiar mai de preţ — şi nu ştia nici el de ce — decît o duzină de bucăţi de carne din mîna unei femei. Castor-Cenuşiu nu alinta şi nici nu mîngîia niciodată. Poate că greutatea mîinii lui, poate că simţul lui de dreptate, poate că simplul fapt că se afla în puterea lui şi poate că toate acestea la un loc l-au impresionat pe Colţ-Alb; căci între el şi morocănosul lui stăpîn se născu o anumită afecţiune.

Pe nesimţite şi pe ocolite, cu ajutorul băţului, al pietrelor şi al bătăilor cu pumnul gol, cătuşele robiei lui Colţ-Alb se strîngeau. Trăsăturile rasei lui, care la început au făcut posibilă venirea lui la focurile oamenilor, erau trăsături ce puteau fi dezvoltate. Aceste trăsături se dezvoltau în el şi începu să îndrăgească tot mai mult viaţa de tabără, aşa plină

de necazuri cum era ea. Dar Colţ-Alb nu-şi

dădea seama de aceasta. Simţea doar că-l doare că o pierduse pe Kiche, mijea în el speranţa că ea se va întoarce şi nutrea un dor năprasnic pentru viaţa slobodă pe care o dusese în trecut.

CAPITOLUL 3

Proscrisul

Lip-Lip continua să-i amărască zilele lui Colţ-Alb pînă într-atît, încît îl făcu mai rău şi mai crud decît îi era felul. Sălbăticia făcea parte din structura lui, dar o atît de mare sălbăticie era peste poate. Ajunsese de pomină pentru răutatea lui chiar şi printre animalele-oameni. Ori de cîte ori în tabără izbucnea tulburare şi zarvă, ori de cîte ori se isca bătaie şi ciorovăială sau se întîmpla ca vreo femeie să se vaiete că s-a furat vreo bucată de carne, bănuielile cădeau asupra lui Colţ-Alb, şi de obicei chiar aşa era. Nici nu se mai osteneau să caute pricina purtării lui. Vedeau doar efectele, şi acestea erau rele. Devenise un făţarnic şi un hoţ, un pehlivan şi un instigator; şi nu o dată femeile mîniate îi spuneau în faţă, în vreme ce el sta cu ochii în patru, gata să se ferească de vreun proiectil aruncat la iuţeală, că era neam de lupi, că pe deasupra mai era şi un netrebnic şi că n-o să sfîrşească bine.

Se trezi tratat ca un proscris în mijlocul taberei mişunînd de lume. Toţi căţeii

urmau exemplul lui Lip-Lip. Între ei şi Colţ-Alb exista o deosebire. Se prea poate că-l simţeau că era de viţă sălbatică şi instinctiv îi arătau duşmănia pe care cîinele domestic o are pentru lup. În orice caz, ei se alăturară lui Lip-Lip ca să-l prigonească. Şi după ce se declarară împotriva lui Colţ-Alb, găsiră destule motive să continue să i se arate potrivnici. Fiecare în parte şi toţi laolaltă îi simţeau din cînd în cînd colţii şi, spre cinstea lui, Colţ- Alb mai mult dădea decît primea. Cînd se lupta cu fiecare în parte, pe mulţi dintre ei îi putea bate; dar nu prea îi era hărăzit să se înfrunte cu cîte unul singur, începutul oricărei lupte între el şi un căţel oarecare constituia pentru toţi căţeii din tabără un semnal să alerge şi să se năpustească asupra lui.

Prigonit fiind de haita întreagă, învăţă două lucruri importante: cum să se ferească în luptele în care se aruncau cu toţii asupra lui şi cum, atunci cînd se măsura cu un singur adversar, să-i dea lovituri cît mai crîncene în cel mai scurt timp cu putinţă. A se ţine dîrz pe picioare în mijlocul unei mase potrivnice era o chestiune de viaţă şi de moarte, şi lucrul acesta Colţ-Alb îl înţelese foarte bine. Îndemînarea lui în a se ţine pe picioare ajunsese aproape egală cu aceea a pisicilor. Chiar cînd zăvozii cei mari, cu trupurile lor grele, îl îmbrînceau fie înapoi, fie în lături, şi chiar cînd îl dădeau înapoi sau într-o parte, fie azvîrlindu-l, fie tîrîş, el întotdeauna se ţinea pe picioare, cu labele înfipte în ţărîna-mumă.

Înainte de a se încăiera, cîinii obişnuiesc să îndeplinească anumite preliminarii: mîrîie, se zburlesc şi îşi dau tîrcoale, păşind băţos. Dar Colţ-Alb se deprinse să omită aceste preliminarii. Orice întîrziere însemna să-şi ridice împotrivă pe toţi ceilalţi căţei. Trebuia să acţioneze iute şi apoi s-o tulească. Astfel învăţă să nu-şi trădeze intenţiile: se năpustea, muşca şi sfîşia pe loc, fără de veste, fără a-i da duşmanului timp să se pregătească. În felul acesta pricinuia chiar de la început răni grele. De asemenea învăţă cît preţuieşte elementul surpriză. Un cîine luat pe neaşteptate, care se trezeşte muşcat de grumaz sau cu o ureche sfîşiată înainte de a-şi fi dat seama ce se petrece, era un cîine pe jumătate bătut.

În plus, era nespus de uşor să dai de-a berbeleacul un cîine dacă-l luai pe neaşteptate; iar un cîine dat de-a berbeleacul îşi arată întotdeauna, pentru o clipă, moalele gîtului — punctul vulnerabil unde trebuia atins pentru a-i curma viaţa. Colţ-Alb cunoştea acest punct. Moştenise aceste cunoştinţe de-a dreptul de la generaţiile de lupi-vînători din care se trăgea. Aşadar, metoda pe care o folosea Colţ-Alb cînd lua ofensiva era următoarea: în primul rînd, să găsească un căţei singur; în al doilea rînd, să-l ia prin surprindere şi să-l dea de-a berbeleacul; în al treilea rînd, să-i înfigă colţii în moalele gîtului.

Nefiind încă destul de dezvoltat, fălcile lui nu erau nici destul de mari şi nici îndeajuns de puternice ca muşcăturile lui

la gît să fie mortale; dar mulţi căţei se învîrteau prin tabără cu răni la gît, mărturii ale tentativelor lui Colţ-Alb. Şi într-o bună zi, prinzînd pe unul din duşmani singur la marginea pădurii, îl tăvăli de mai multe ori şi, năpustindu-se la gîtul lui, izbuti să-i rupă carotida, lăsînd să i se scurgă viaţa din trup. În noaptea aceea se făcu mare zarvă. Fusese văzut, şi vestea ajunsese la urechile stăpînului cîinelui ucis, femeile îşi aduseră aminte de toate ciozvîrtele de carne furate, şi Castor-Cenuşiu fu asaltat de nenumărate glasuri mînioase. El păzi însă cu hotărire intrarea cortului său, unde îl ascunsese pe vinovat, şi refuză să-l dea pe mîna tribului, care cerea răzbunare.

Colţ-Alb ajunse urît de oameni şi de cîini. În această perioadă a dezvoltării lui nu avu nici o clipă de linişte. Colţii tuturor cîinilor, mîinile tuturor oamenilor îl urmăreau. Era întîmpinat cu mîrîituri de cei de un neam cu el şi cu blesteme şi pietre de către zeii săi. Trăia într-o permanentă încordare. Era întotdeauna în stare de alarmă, pregătit de atac, atent să nu fie atacat, cu ochii în patru să nu se trezească lovit de vreo piatră căzută din senin, gata oricînd să acţioneze cu repeziciune şi cu sînge rece, să se năpustească fulgerător şi să-şi înfigă colţii sau să fugă mîrîind ameninţător.

Cît despre mîrîit, se pricepea să mîrîie mai straşnic decît oricare cîine din tabără, tînăr sau bătrîn. Rostul mîrîitului e să avertizeze sau să sperie şi e nevoie de discernămînt ca să-l foloseşti cum se

cuvine. Colţ-Alb ştia cînd şi cum să mîrîie. Şi mîrîitul lui îmbina tot ce se poate închipui ca sălbăticie, cruzime şi urîciune. Cu botul schimonosit de spasme continue, cu părul zburlindu-se în mod repetat, scoţînd şi retrăgînd limba ca un şarpe roşu, cu urechile pleoştite, cu ochii scăpărători de ură, cu buzele încreţite şi strînse, cu colţii descoperiţi şi umezi de bale, putea opri pentru o clipă aproape pe oricare adversar. Şi atunci cînd era luat prin surprindere, o asemenea oprire temporară îi dădea un răgaz esenţial, în care să chibzuiască şi să hotărască ce avea de făcut. Dar adesea, pauza astfel obţinută se prelungea şi ducea la renunţarea la atac. Şi nu puţini erau chiar cîinii în toată puterea cuvîntului din faţa cărora Colţ-Alb izbutea să bată în retragere în chip onorabil, graţie mîrîitului său.

Exclus din haita căţeilor mai răsăriţi, metodele lui sîngeroase şi deosebit de eficace îi permiteau să facă haita să plătească pentru persecuţiile la care era supus. Curios era faptul că, deoarece nu-i era îngăduit să meargă cu haita, nici un membru al haitei nu îndrăznea să umble de unul singur. Colţ-Alb nu îngăduia acest lucru. Din pricina tacticii lui de pîndă şi hărţu- ială, căţeilor le era frică să umble singuri. Cu excepţia lui Lip-Lip, se vedeau siliţi să se strîngă laolaltă, pentru a se apăra unii pe alţii împotriva cumplitului duşman pe care şi-l făcuseră. Un căţel care se aventura singur pe malul rîului fie că era sortit să moară, fie să ridice în picioare întreaga tabără urlînd de durere

şi spaimă în timp ce fugea de puiul de lup care-l prinsese în cursă.

Dar represaliile exercitate de Colţ-Alb nu încetară nici atunci cînd căţeii învăţară bine că trebuie să stea laolaltă. Îi ataca ori de cîte ori îi prindea singuri, iar ei îl atacau cînd erau mai mulţi laolaltă. Era de ajuns să-l vadă ca să se năpustească după el. În astfel de împrejurări, sprinteneala lui îl punea la adăpost. Dar vai de acela care îşi întrecea tovarăşii într-o asemenea urmărire! Colţ-Alb învăţase să se întoarcă brusc împotriva urmăritorului care alerga în fruntea haitei şi să-l sfişie înainte ca ceilalţi să poată interveni. Asta se întîmpla destul de des, pentru că, în focul urmăririi, cîinii nu prea mai erau în stare să judece, în timp ce Colţ-Alb niciodată nu-şi pierdea sîngele rece. Aruncînd din goană priviri în urmă, era totdeauna gata să se-ntoarcă în loc şi să-l doboare pe urmăritorul prea zelos care îşi întrecea tovarăşii.

Căţeii trebuie să se joace, şi, date fiind împrejurările, jocul lor a luat forma acestui război în miniatură. Şi aşa, persecutarea lui Colţ-Alb ajunse principalul lor joc — un joc ucigător, în treacăt fie spus, şi întotdeauna serios. În schimb, lui Colţ-Alb, fiind mai iute de picior, nu-i era teamă să se aventureze în orice direcţie. În vremea cînd o aştepta zadarnic pe maică-sa să se întoarcă, nu o dată ispitise haita să-l urmărească frenetic prin pădurile vecine. Dar întotdeauna îi pierdeau urma. Zgomotul şi lătrăturile îi vesteau prezenţa haitei, în

vreme ce el continua să gonească singur, cu paşi catifelaţi, în tăcere, o umbră mişcătoare printre copaci, aşa cum obişnuiau să gonească şi tatăl şi mama lui. Afară de asta, avea legături mai strînse cu Wildul decît ceilalţi căţei şi-i cunoştea mai bine secretele şi şiretlicurile. Unul din şiretlicurile lui favorite era să-şi piardă urma într-o apă curgătoare şi apoi să se ascundă şi să stea liniştit într-un desiş apropiat, în timp ce în juru-i răsunau urletele lor buimăcite.

Urît atît de cei de un neam cu el, cît şi de oameni, neîmblînzit şi încolţit fără preget, şi purtînd el însuşi război neîncetat, Colţ-Alb se dezvoltă repede şi unilateral. Terenul nu era de fel propice pentru blîn- deţe şi iubire. N-avea nici cea mai vagă bănuială c-ar exista aşa ceva. Legea pe care o învăţase era să dea ascultare celor puternici şi să-i asuprească pe cei slabi. Castor-Cenuşiu era un zeu şi era puternic. De aceea Colţ-Alb îi dădea ascultare. Dar un cîine mai tînăr sau mai mic decît el era slab, şi, prin urmare, se cuvenea să fie nimicit. Întreaga lui dezvoltare fu orientată în direcţia forţei. Spre a face faţă primejdiei permanente de a fi atacat şi chiar ucis, Ia dînsul însuşirile necesare pentru jaf şi apărare se dezvoltară peste măsură. Deveni mai iute în mişcări decît ceilalţi cîini, mai repede de picior, mai iscusit, mai periculos, mai mlădios şi mai zvelt, înzestrat fiind cu muşchi şi tendoane de oţel, mai rezistent, mai crud, mai feroce şi mai inteligent. Fusese necesar să

dobîndească toate aceste însuşiri pentru că altminteri n-ar fi putut să se afirme şi să supravieţuiască în mediul potrivnic în care trăia.

CAPITOLUL 4

Pîrtia zeilor

Către toamnă, cînd zilele se scurtează şi cînd în aer începe să se. simtă muşcătura gerului, lui Colţ-Alb i se ivi un prilej de a se elibera. De cîteva zile domnea mare agitaţie în sat. Se desfăcea tabăra de vară, şi întregul trib, cu mic, cu mare, se gătea să plece la vînătoarea de toamnă. Colţ-Alb urmări cu ochi curioşi toate aceste pregătiri, şi cînd începură să demonteze corturile şi să încarce totul în canoele trase la mal, înţelese. Canoele începură să plece, şi unele se şi făcuseră nevăzute în josul fluviului.

Hotărî să rămînă pe loc. Aşteptă prilejul să se strecoare din tabără şi să se furişeze în pădure. Acolo îşi ascunse urma intrînd în apa fluviului, în care începuse să se ţeasă întîia pojghiţă de gheaţă. Se tîrî apoi în inima unui desiş şi aşteptă. Timpul trecea, şi cu oarecare întreruperi Colţ-Alb dormi ceasuri de-a rîndul. Într-un timp îl trezi glasul lui Castor-Cenuşiu, care-l striga. Se mai auzeau şi alte glasuri. Colţ-Alb desluşi glasul soţiei lui Castor-Cenuşiu, precum şi

pe acela al lui Mit-sah, fiul lui Castor-Cenuşiu, care luau parte la căutarea lui.

Colţ-Alb tremura de frică, dar deşi se simţi îndemnat să iasă din ascunziş, rezistă totuşi. După un timp, glasurile se stinseră în depărtare, şi cîtăva vreme după aceea se tîrî afară, ca să se bucure de izbîncla isprăvii sale. Se lăsa întunericul, şi o bucată de vreme zburdă ici şi colo printre arbori, bucurîn- du-se de libertate. Apoi, dintr-o dată, îşi dădu seama cît era de singur. Ascultînd cu urechea ciulită liniştea pădurii şi tulburat de ea, se aşeză să cumpănească. Faptul că nu se mişca şi că nu se auzea nimic i se păru neliniştitor. Simţea că îl pîndeau primejdii nevăzute şi nesimţite. I se păreau suspecte formele arborilor ce se profilau, precum şi umbrele negre care puteau ascunde tot soiul de pericole.

Apoi i se făcu frig. Nu se mai afla la adăpostul cald al cortului şi n-avea unde să se ghemuiască. Labele îi erau îngheţate şi le ridica pe rînd. Îşi încovrigă coada stufoasă ca să le acopere, şi în aceeaşi clipă avu o vedenie. Nimic straniu. Un şir de imagini-amintiri ce i se întipăriseră în minte. Văzu iarăşi tabăra, corturile şi văpaia focului. Auzi vocile ascuţite ale femeilor, glasurile răguşite de bas ale bărbaţilor şi mîrîitul cîinilor. Îi era foame şi îşi aminti de bucăţile de carne şi de peşte pe care obişnuiau să i le arunce. Aici, în pădure, nu se afla carne şi nu se afla nimic altceva decît o tăcere ameninţătoare, care însă nu putea fi mîncată.

Robia îl muiase. Lipsa de răspundere îl slăbise. Nu mai ştia să se descurce singur. În jurul lui se căsca noaptea. Simţurile lui, obişnuite cu freamătul şi zarva din tabără, cu necontenita ciocnire de imagini şi sunete, se lăsaseră pe tînjeală. Nu ştiau ce să facă, nu vedeau şi nu auzeau nimic. Îşi încordă simţurile, ca să prindă vreo fisură în liniştea şi nemişcarea ce domneau în natură. Simţurile îi erau amorţite de inactivitate şi de simţămîntul că se pregătea ceva cumplit.

Tresări de spaimă. Ceva uriaş şi fără formă trecuse pe dinaintea ochilor săi. Era umbra unui copac pe care o aruncase luna, din faţa căreia fuseseră măturaţi norii. Liniştindu-se, începu să scîncească încetişor; apoi, de frică să nu atragă asupră-şi primejdiile care pîndeau, amuţi.

Un arbore, al cărui trunchi îngheţase de gerul nopţii, trosni cu mare zgomot. Acesta se afla chiar deasupra lui. Colţ-Alb scheună înspăimîntat. Fu cuprins de panică şi o luă la fugă spre sat. Simţi o nevoie copleşitoare de a fi apărat şi de a se afla în tovărăşia omului. În nări îi stăruia mirosul fumului de tabără. În urechi îi răsunau cu putere sunetele şi strigătele taberei. Din pădure ieşi în luminişul scăldat de lumina lunii, unde nu erau nici umbre, nici beznă. Dar nici urmă de sat. Uitase, satul plecase.

Se opri brusc din fuga-i sălbatică. N-avea unde să se refugieze. Abătut, îşi purtă paşii prin tabăra părăsită, adulmecînd grămezile de gunoi şi resturile împrăştiate de zei. Ar fi fost fericit să audă răpăitul pietrelor aruncate

după el de vreo indiană supărată, ar fi fost bucuros ca mîna lui Castor-Cenuşiu să se abată mînioasă asupră-i; şi l-ar fi salutat cu plăcere pe Lip-Lip, precum şi întreaga haită de potăi laşe care mîrîiau.

Ajunse pe locul unde se înălţase cortul lui Castor- Cenuşiu. Se aşeză în mijlocul spaţiului pe care îl ocupase. Îşi îndreptă botul spre lună. Gîtlejul îi fusese cuprins de spasme, şi din gura care i se deschise ieşi un urlet sfîşietor, ce exprima însingurarea şi frica lui, dorul de Kiche, toate suferinţele şi necazurile din trecut, precum şi teama de suferinţele şi primejdiile viitoare. Era urletul prelung al lupului, sonor şi jalnic, primul urlet de acest fel pe care îl scosese vreodată.

Zorile îi împrăştiară spaima, dar îi sporiră singurătatea. Faptul că acolo, unde cu puţin înainte mişunau încă oamenii, nu mai era decît un loc gol îl făcu să se simtă şi mai singur. Nu zăbovi mult pînă să ia o hotărîre. Se avîntă în pădure şi apucă de-a lungul malului, în josul fluviului. Alergă toată ziua, fără să se odihnească. Părea făcut să gonească fără încetare. Trupul lui oţelit nu cunoştea oboseala, şi chiar cînd aceasta îl răzbi, rezistenţa pe care o moştenise îi dădu putere pentru sforţări fără sfîrşit şi-l ajută să-şi poarte mai departe trupul chinuit.

Acolo unde fluviul şerpuia prin defileuri abrupte el se căţăra pe munţii înalţi din care erau alcătuite. Trecu prin vad sau înot nenumăratele rîuri şi pîraie ce se vărsau în fluviu. Mergea adesea pe pojghiţa de gheaţă care începea să se

formeze pe margini şi nu o dată aceasta se sparse şi se văzu nevoit să lupte ca să scape cu viaţă din curentul îngheţat. Tot timpul era cu ochii în patru în căutarea locului unde pîrtia zeilor ar fi putut părăsi fluviul ca s-o apuce spre interiorul ţinutului.

Colt-Alb era mai inteligent decît erau de obicei cei din seminţia lui; totuşi, mintea nu-i devenise pînă într-atît de cuprinzătoare încît să îmbrăţişeze şi celălalt mal al fluviului Mackenzie. Dar dacă pîrtia zeilor va fi urmat celălalt mal? Una ca asta nici prin gînd nu i-a trecut. Mai tîrziu, după ce va fi umblat mai mult, după ce va mai fi crescut şi va fi ajuns mai înţelept şi mai învăţat în privinţa potecilor şi apelor, se prea poate ca să fi fost în stare să conceapă şi să întrevadă o asemenea posibilitate. Dar pe atunci această facultate aparţinea încă viitorului. Aşadar, alergă orbeşte înainte, deoarece în mintea lui nu încăpea decît acel mal al fluviului Mackenzie pe care se afla el.

Goni toată noaptea, şi în beznă dădu peste tot felul de piedici, care îl întîrziau, dar nu-l speriau. A doua zi pe la amiază, cînd s-au împlinit treizeci de ore de cînd alerga fără întrerupere, muşchii lui de fier începură să se moleşească. Doar rezistenţa morală îl mîna înainte. Nu mîncase de patruzeci de ore şi era lihnit de foame. Băile repetate în apa îngheţată îşi făcuseră de asemenea efectul. Blana lui frumoasă era plină de noroi. Perniţele late ale labelor îi erau o rană şi sîngerau. Începu să şchiopăteze, şi ceas

de ceas şchiopăta tot mai rău. Şi la toate aceste nenorociri se adăugă şi faptul că cerul se întunecă şi porni să cearnă zăpada — o zăpadă rece, umedă, care se topea, o zăpadă lipicioasă şi lunecoasă, care-i ascundea peisajul pe care îl străbătea şi, acoperind hîrtoa- pele, făcea ca mersul să fie mai anevoios şi mai dureros.

în noaptea aceea, Castor-Cenuşiu voise să-şi aşeze tabăra pe malul drept al fluviului Mackenzie, pentru că într-acolo urmau să pornească la vînătoare. Dar puţin înainte de lăsarea întunericului, Kloo-kooch, nevasta lui Castor-Cenuşiu, zărise un elan coborînd să se adape pe malul stîng. Şi dacă elanul n-ar fi venit să se adape, dacă, din pricina zăpezii, Mit-sah n-ar fi abătut canoele de la drumul lui, dacă Kloo-kooch n-ar fi zărit elanul şi dacă soţul ei, Castor-Cenuşiu, n-ar fi răpus elanul cu un glonte norocos, tot ce a urmat s-ar fi petrecut altfel. Castor-Cenuşiu nu şi-ar fi aşezat tabăra pe malul stîng al fluviului, şi Colţ-Alb ar fi trecut mai departe, sortit fie să-şi afle moartea, fie să-şi găsească fraţii sălbatici şi să ajungă şi el unul dintre ei, adică să trăiască lupeşte pînă la sfîrşitul zilelor sale.

Se lăsase noaptea. Zăpada cădea tot mai deasă, şi Colţ-Alb, scheunînd încet, ca pentru sine, în vreme ce înainta poticnindu-se şi şchiopătînd, dădu peste o pîrtie proaspătă în zăpadă. Atîta era de proaspătă, încît înţelese pe dată cine o făcuse. Scîncind de nerăbdare, o apucă înainte pe pîrtia care pornea de la malul

fluviului şi se pierdea printre copaci. Zgomotele taberei îi ajunseră la ureche. Zări văpaia focului, o văzu pe Kloo-kooch, care gătea, şi pe Castor-Cenuşiu, care, stînd pe vine, molfăia o bucată de seu crud. Era carne proaspătă în tabără!

Colţ-Alb se aştepta să fie bătut. La gîndul acesta se ghemui şi se zburli puţin. Apoi o porni din nou. Îi era teamă şi îi era urîtă bătaia pe care ştia că avea s-o capete. Dar mai ştia totodată că îi va fi dat să aibă parte de binefacerile focului, de ocrotirea zeilor, de tovărăşia cîinilor — aceasta din urmă deşi era, e drept, o tovărăşie duşmănoasă, era totuşi o tovărăşie, şi era de natură să-i satisfacă instinctele gregare.

Tîrindu-se şi furişîndu-se, se apropie de lumina focului. Castor-Cenuşiu îl văzu şi se opri din mestecat. Colţ-Alb se tîrî încet, tăvălindu-se în ticăloşia înjosirii şi supunerii sale. Se tîrî spre Castor-Cenuşiu, înaintînd pas cu pas, tot mai încet şi mai anevoios. În cele din urmă se culcă la picioarele stăpînului, căruia i se încredinţă de bunăvoie, cu totul, cu trup şi suflet. Hotărîse, nesilit de nimeni, să se aşeze la focul omului şi să accepte să fie condus de acesta. Colţ-Alb tremura, aşteptînd ca pedeapsa să cadă asupra lui. Mîna se mişcă deasupră-i. Fără să vrea, se ghemui, spre a primi lovitura aşteptată. Dar aceasta nu veni. Cu coada ochiului privi în sus. Castor-Cenuşiu tocmai rupea în două bucata de seu! Castor-Cenuşiu îi întindea o bucată de seu! Foarte supus şi întrucîtva neîncrezător, mai întîi mirosi seul şi apoi

începu să mănînce din el. Castor-Cenuşiu porunci să i se aducă carne şi îl păzi de ceilalţi cîini în timp ce o mînca. După aceea, recunoscător şi mulţumit, Colţ-Alb se aşeză la picioarele lui Castor-Cenuşiu, privind focul care-l încălzea, clipind şi moţăind, cu certitudinea că ziua de mîine îl va găsi nu rătăcind disperat peste împăduritele întinderi pustii, ci în tabăra animalelor-oameni, alături de zeii cărora li se dăruise şi de care depindea acum.

CAPITOLUL 5

Legămîntul

Decembrie începuse de mult cînd Castor-Cenuşiu întreprinse o călătorie în susul fluviului Mackenzie. Mit-sah şi Kloo-kooch îl însoţiră. Una din sănii, trasă de cîinii pe care Castor-Cenuşiu şi-i cumpărase sau îi împrumutase, o mîna el. Cealaltă, mai mică, la care trăgea un atelaj de căţei, era mînată de Mit-sah. Părea mai degrabă o jucărie, dar era o plăcere de-a lui Mit-sah, care simţea că începe şi el să facă o treabă de bărbat pe lumea asta. În felul acesta învăţa să mîne şi să dreseze cîinii; iar căţeii erau dresaţi pentru atelaj. De altfel, sania era şi ea de un folos, pentru că ducea aproape două sute de pfunzi de echipament şi hrană.

Colţ-Alb îi văzuse pe cîinii din tabără ostenind în hamuri, astfel că nu se supără peste măsură cînd îl înhămară şi pe el. Îi puseră în jurul gîtului o zgardă căptuşită cu muşchi şi legată prin două şleauri de o curea care trecea în jurul pieptului şi peste spate. De această curea era legat ştreangul cel lung cu care trăgea la sanie.

Erau şapte căţei în atelaj. Ceilalţi erau născuţi mai devreme şi aveau care nouă luni, care zece, pe cînd Colţ-Alb nu avea decît opt. Fiecare cîine era legat de sanie printr-un singur ştreang. Nu erau două ştreanguri de aceeaşi lungime, iar diferenţa dintre ele era egală cu cel puţin lungimea unui trup de cîine. Ştreangurile erau prinse cu ajutorul unor juveţe de partea dinainte a săniei. Sania, care n-avea tălpici, era din coajă de mesteacăn, iar partea dinainte era adusă în sus, ca să nu se afunde în zăpadă. Această construcţie îngăduia ca greutatea săniei şi a încărcăturii să fie distribuită pe o suprafaţă mai mare, pentru că zăpada era prăfuită şi foarte afînată. Potrivit aceluiaşi principiu, al aşezării poverii pe o suprafaţă cît mai largă, la capătul ştreangurilor cîinii se desfăceau în evantai în faţa botului săniei, în aşa fel încît nici unul să nu calce pe urmele celuilalt.

Formaţia aceasta în evantai mai avea un tîlc. Ştreangurile de diferite lungimi îi împiedicau pe cîini să-i atace pe cei care goneau înaintea lor. Ca să poată ataca pe un altul, oricare din cîini ar fi trebuit să se întoarcă spre cel legat de un ştreang mai scurt. În acest caz s-ar fi aflat în faţă

cu cîinele atacat şi ar fi avut de înfruntat biciul vizitiului. Dar folosul cel mai mare era că acela dintre cîini care încerca să-şi atace tovarăşul din faţa lui trebuia să tragă la sanie mai repede, şi cu cît sania mergea mai repede, cu atît cîinele atacat fugea la rîndu-i mai repede. Astfel, cîinele din urmă nu putea niciodată să-l prindă pe cel din faţă. Cu cît fugea mai repede, cu atît cel din faţă fugea şi el mai repede, şi împreună cu ei, întregul atelaj. Aşa că sania mergea din ce în ce mai iute, şi astfel, printr-un şiretlic, omul îşi sporea puterea asupra animalelor.

Mit-sah semăna cu tatăl lui, a cărui înţelepciune bătrînească o moştenise în mare măsură. În trecut observase că Lip-Lip îl persecuta pe Colţ-Alb, dar pe atunci Lip-Lip nu le aparţinea şi Mit-sah nu îndrăznise niciodată mai mult decît să-i arunce ca din întîmplare cîte o piatră. Acum, însă, Lip-Lip era cîinele lor şi se porni să-şi pună în aplicare planul de răzbunare, înhămîndu-l pe Lip-Lip la capătul ştreangului celui mai lung. Lucrul acesta îl făcea pe Lip-Lip să fie înaintaş, ceea ce, în aparenţă, însemna o cinste; în realitate, însă, îl lipsea de orice cinste, şi în loc să fie el tiranul şi stăpînul haitei, era acum urît şi persecutat de aceasta.

Cum gonea la capătul ştreangului celui mai lung, cîinii îl vedeau tot timpul înaintea lor. De fapt nu-i vedeau decît coada stufoasă şi picioarele dinapoi care goneau — o privelişte mult mai puţin fioroasă şi înfricoşătoare decît coama-i zburlită şi colţii lui strălucitori. Afară de asta, cîinilor, cînd îl vedeau gonind, le

venea să alerge după el, căci aveau — aşa era mentalitatea lor — simţămîntuî că fugea de ei.

În clipa în care sania pornea, atelajul o lua pe urmele lui Lip-Lip, într-o urmărire care ţinea cît era ziua de lungă. La început, Lip-Lip era înclinat să se întoarcă împotriva urmăritorilor, apărîndu-şi cu mînie rangul; dar ori de cîte ori făcea acest lucru, Mit-sah îl plesnea peste bot cu biciul său împletit din maţe de

caribu[1] care măsura treizeci de picioare, silindu-l să renunţe şi să gonească mai departe. Lip-Lip putea să înfrunte haita, nu însă şi biciul acela, şi tot ceea ce îi rămînea de făcut era să-şi ţină întins ştreangul cel lung şi să-şi ferească pulpele de colţii tovarăşilor săi.

Dar în ungherele tainice ale minţii indianului se aflau tertipuri încă şi mai viclene. Ca să-i aţîţe să-l urmărească fără preget pe înaintaş, Mit-sah îl favo- riză faţă de ceilalţi cîini. Aceste favoruri treziră în ei invidia şi ura. Mit-sah îi dădea carne de faţă cu ei şi numai lui. Pe ceilalţi asta îi scotea din fire. Lătrau ca turbaţi, ţinîndu-se unde nu-i putea ajunge biciul, în timp ce Lip-Lip, apărat de Mit-sah, înfuleca bucata de carne. Dar chiar şi atunci cînd n-avea carne de dat, Mit-sah ţinea atelajul la distanţă, lăsîndu-l să creadă că îl hrăneşte cu carne pe Lip-Lip.

Colţ-Alb se puse cu nădejde pe treabă. Străbătuse cale mai lungă decît ceilalţi cîini pînă a se supune legiuirii zeilor şi înţelesese mai cu temei decît ei că era zadarnic să te împotriveşti voinţei lor. Pe deasupra, prigoana pe care o îndurase din partea haitei îl făcuse să o considere mai puţin însemnată în ordinea lucrurilor şi să-l preţuiască mai mult pe om. Cît priveşte prietenia, se deprinsese să nu depindă de cei de o seamă cu el. Afară de asta, pe Kiche o uitase aproape cu desăvîrşire; şi singurul sentiment pe care-l manifesta era devotamentul faţă de zeii pe care îi acceptase ca stăpîni.

---

[1] ***Caribu*** — specie de reni nord-americani ***(Rangifer caribu).***

Aşadar, muncea din greu, se deda cu disciplina şi era ascultător. Credinţa şi zelul îi caracterizau truda. Acestea-s trăsăturile esenţiale ale lupului şi cîinelui sălbatic cînd sînt domesticiţi, şi Colţ-Alb avea aceste trăsături într-o măsură neobişnuită.

Între Colţ-Alb şi ceilalţi cîini existau relaţii, dar acestea erau întemeiate pe luptă şi pe duşmănie. Să se joace cu ei nu apucase niciodată. Ştia doar cum trebuie să lupte, şi acest lucru îl făcea plătindu-le însutit muşcăturile şi semnele cu care-l blagosloviseră în zilele cînd Lip-Lip era căpetenia haitei. Dar Lip-Lip nu mai era în fruntea haitei decît atunci cînd gonea înaintea celorlalţi la capătul ştreangului său, trăgînd sania care se hurduca în urmă. În tabără Lip-Lip se ţinea pe lîngă Mit-sah, Castor-Cenuşiu sau Kloo-kooch. Nu cuteza să se aventureze departe de zei, căci acuma colţii tuturor cîinilor îi erau potrivnici, şi îi fu dat să soarbă pînă la fund cupa persecuţiei de care Colţ-Alb avusese parte odinioară.

O dată cu răsturnarea lui Lip-Lip, Colţ-Alb ar fi putut ajunge căpetenia haitei. Era însă prea morocănos şi prea singuratic pentru aşa ceva. Se mulţumea doar să-şi burduşească tovarăşii de ham. Altminteri, nici nu se uita la ei. Se dădeau în lături cînd trecea Colţ-Alb, şi nici chiar cei mai îndrăzneţi dintre ei nu cutezau vreodată să-i fure carnea. Ba, dimpotrivă, îşi înfulecau degrabă porţia lor de carne, de teamă că le-ar putea-o lua el. Colţ-Alb cunoştea bine legea: asupreşte-i pe cei slabi şi dă ascultare celor puternici. Îşi

mînca cît mai repede tainul de carne, şi apoi vai de cîinele care nu isprăvise încă! Un mîrîit şi o fulgerare a colţilor, şi cîinelui aceluia nu-i mai rămînea decît să-şi plîngă mîhnirea la stelele nepăsătoare, în timp ce Colţ-Alb termina porţia pentru el.

Cu toate acestea, în răstimpuri, cîte un cîine se aprindea de revoltă, dar era pe dată înfrînt. Astfel, Colţ-Alb se menţinea în formă. Era mîndru de izolarea sa în sînul haitei şi adesea lupta să şi-o păstreze. Dar asemenea lupte durau puţin. Era prea iute pentru ceilalţi. Şi aceştia se pomeneau muşcaţi şi însîngeraţi înainte de a-şi fi dat seama ce se petrecuse şi erau biruiţi mai înainte chiar de a fi început să se bată.

La fel de severă ca disciplina pe care le-o impuneau zeii cînd trăgeau la sanie era şi disciplina menţinută de Colţ-Alb printre tovarăşii lui. Nu le îngăduia nici o libertate. Îi silea să-i poarte un respect neclintit, între ei puteau să facă ce pofteau. Nu-l privea. Îl interesa doar să nu-l tulbure în izolarea lui, să-i facă loc ori de cîte ori binevoia să treacă printre ei şi să nu-i conteste autoritatea în nici o împrejurare. Ajungea ca vreunul să schiţeze un pas mai băţos, să strîmbe din buze sau să se zburlească la el, că, gata, se şi năpustea asupra lui, nemilos şi crud, convingîndu-l la iuţeală că greşise.

Era un tiran cumplit. Era neînduplecat ca oţelul, îi asuprea cu înverşunare pe cei slabi. Nu în zadar înfruntase primejdiile necruţătoarei lupte pentru existenţă pe vremea cînd fusese pui, cînd, singuri şi

lipsiţi de orice sprijin, maică-sa şi el ţinuseră piept sălbăticiunilor Wildului şi supravieţuiseră. Şi nu în zadar se învăţase să umble cu băgare de seamă ori de cîte ori trecea vreo jivină mai puternică. Îi asuprea pe cei slabi, dar îi respecta pe cei puternici. Şi în cursul îndelungatei lui călătorii cu Castor-Cenuşiu, umblă cu băgare de seamă printre zăvozii din taberele anima- lelor-oameni necunoscuţi pe care-i întîlniră.

Lunile treceau. Călătoria lui Castor-Cenuşiu continua. De pe urma îndelungatelor ceasuri de drum şi a trudei necontenite la sanie, forţa lui Colţ-Alb spori; şi s-ar fi părut că dezvoltarea inteligenţei lui era aproape deplină. Ajunsese să cunoască foarte bine lumea în care trăia. Concepţia lui de viaţă era rece şi materialistă. Lumea, aşa cum o vedea el, era sălbatică şi brutală, o lume lipsită de căldură, o lume în care mîngîierea, dragostea şi luminoasa gingăşie sufletească nu existau.

Nu-l iubea pe Castor-Cenuşiu. Era un zeu, e drept, dar un zeu foarte crud. Colţ-Alb îi recunoştea bucuros autoritatea, dar această autoritate se baza pe superioritatea inteligenţei şi a forţei brutale. Era în fiinţa lui Colţ-Alb ceva care-l făcea să dorească să i se supună, pentru că altminteri nu s-ar fi întors din Wild ca să i se supună. Existau în firea lui străfunduri care nu fuseseră explorate niciodată. O vorbă bună, o mîngîiere din partea lui Castor-Cenuşiu ar fi putut găsi ecou în aceste adîncuri; dar Castor-Cenuşiu nici nu mîngîia, nici nu rostea vorbe bune.

Nu-i stătea în fire. Dominaţia lui era sălbatică şi cîrmuia cu sălbăticie, împărţind dreptatea cu bîta, pedepsind abaterile cu bătaia şi răsplătind meritele nu cu blîndeţe, ci doar abţinîndu-se de a bate.

Aşadar, Colţ-Alb n-avu parte de nici una din fericirile pe care mîna omenească i le-ar fi putut dărui. De altfel, nici nu-i plăceau mîinile animalelor-oameni. Era plin de bănuială în faţa lor. E drept că uneori mîinile acestea îi dădeau carne; însă de cele mai multe ori îl loveau. De mîinile lor era bine să te ţii departe. Azvîrleau pietre, mînuiau tot felul de beţe, bîte şi bice, dădeau palme şi pumni, iar atunci cînd îl atingeau, se pricepeau să-l facă să sufere, ciupindu-l şi smucindu-l. Prin aşezările străine întîlnise mîini de copii şi aflase că ele loveau cu cruzime. Şi într-un rînd, un copil de-o şchioapă, care abia se ţinea pe picioare, fusese cît pe-aci să-i scoată un ochi. În urma acestor întîmplări deveni neîncrezător faţă de toţi copiii. Nu putea să-i sufere în apropierea lui. Cînd veneau spre el, cu mîinile lor ameninţătoare, se ridica.

Pe cînd se afla într-o aşezare de pe ţărmul Lacului Sclavilor, fiindu-i dat să sufere de pe urma mîinilor animalelor-oameni, ajunse să aducă o modificare legii pe care o învăţase de la Castor-Cenuşiu, şi anume legii potrivit căreia a muşca un zeu constituie o crimă de neiertat. În satul acela — după obiceiul tuturor cîinilor din toate satele — Colţ-Alb o porni după hrană. Un băieţaş tocmai

toca mărunt cu securea nişte carne de elan îngheţată. Firimituri cădeau prin zăpadă. Furişîndu-se acolo în căutare de carne, Colţ-Alb se opri şi începu să înfulece firimiturile. Băgă apoi de seamă că băiatul a lăsat securea şi că a apucat o bîtă zdravănă. Sări într-o parte tocmai la vreme ca să scape de lovitura ce cobora asupra lui. Băiatul se luă după el, iar el, fiind străin în aşezarea aceea, o luă la fugă printre două corturi şi se trezi în faţa unui mal înalt de pămînt.

Nu mai avea nici o scăpare. Singura ieşire trecea printre cele două corturi, dar băiatul îi aţinea calea. Cu bîta gata să lovească, înainta spre victima pe care o încolţise. Colţ-Alb era furios. Zburlindu-se şi mîrî- ind, îl înfruntă pe băiat, simţindu-se nedreptăţit. Cunoştea legea prăzii. Toate resturile de carne, cum erau, de pildă, firimiturile acelea îngheţate, aparţineau cîi- nelui care le găsea. Nu greşise cu nimic, nu încălcase nici o lege, şi totuşi băiatul se pregătea să-i tragă o chelfăneală. Colţ-Alb aproape că nu şi-a dat socoteală ce face. A acţionat într-un moment de furie. Şi a acţionat atît de repede, încît nici băiatul nu şi-a dat socoteala. Tot ce-a ştiut băiatul era că s-a trezit răsturnat în zăpadă şi că mîna în care ţinuse bîta fusese sfîşiată de dinţii lui Colţ-Alb.

Colţ-Alb îşi dădu seama îndată că încălcase legea zeilor. Îşi înfipsese colţii în carnea sacră a unuia dintre zei şi nu se putea aştepta decît la cea mai cumplită pedeapsă. Dădu fuga la Castor-Cenuşiu şi se ghemui după picioarele lui cînd băiatul

pe care îl muşcase şi familia acestuia veniră să ceară răzbunare. Plecară însă fără a fi primit satisfacţie. Castor-Cenuşiu îl apărase pe Colţ-Alb. Îl apăraseră şi Mit-sah şi Kloo- kooch. Ascultînd ciorovăiala şi urmărind gesturile lor violente, înţelese că fapta pe care-o săvîrşise era îndreptăţită. Şi în felul acesta înţelese că existau zei şi zei. Erau zeii lui, şi mai erau şi alţi zei, şi între ei exista o deosebire. De la zeii lui era obligat sa accepte totul, fie că era drept, fie că era nedrept, dar din partea altor zei nu era obligat să accepte nedreptatea, în acest caz era dreptul lui să se răzbune, folosindu-şi colţii. Tot o lege de-a zeilor era şi asta.

Înainte ca ziua să se fi scurs, Colţ-Alb mai află ceva despre această lege. Mit-sah aduna lemne de foc în pădure, cînd deodată se întîlni cu băiatul care fusese muşcat. Acesta mai era întovărăşit şi de alţi băieţi. Urmă un schimb de cuvinte aprinse. Apoi toţi băieţii îl atacară pe Mit-sah. Era vai de el. Plouau loviturile din toate părţile. La început Colţ-Alb privi. Găsea că asta era o răfuială a zeilor şi că nu-l privea de fel. Apoi îşi dădu seama că Mit-sah, unul din zeii lui, mînca bătaie. Nu dintr-un imbold al raţiunii făcu Colţ-Alb ceea ce făcu. Un val de furie nebună îl împinse între cei încăieraţi. Cinci minute mai tîrziu, băieţii fugeau care încotro, şi mulţi dintre ei lăsau dîre de sînge pe zăpadă, semn că dinţii lui Colţ-Alb nu-şi pierduseră vremea. Cînd Mit-sah îşi povesti păţania în tabără, Castor-Cenuşiu porunci să i se dea carne, multă carne, lui Colţ-Alb, şi acesta, stînd sătul şi

somnoros lîngă foc, pricepu că legea îşi primise confirmarea.

Prin aceste încercări Colţ-Alb ajunse să ia cunoştinţă de legea proprietăţii şi de datoria de a apăra proprietatea. De la apărarea trupului zeului său şi pînă la apărarea bunurilor lui nu era decît un pas, şi el făcu acest pas. Ceea ce aparţinea zeului său trebuia apărat împotriva întregii lumi, chiar muşcînd alţi zei. Un asemenea act nu numai că reprezenta o nelegiuire, dar era şi plin de primejdii. Zeii erau atotputernici, şi un cîine nu se putea măsura cu ei; totuşi, Colţ-Alb se deprinse să-i înfrunte, fioros de războinic şi de neînfricat. Datoria trecu peste sentimentul fricii, şi aceia dintre zei care obişnuiau să fure învăţară să nu se atingă de avutul lui Castor-Cenuşiu.

În legătură cu aceasta, Colţ-Alb a aflat repede că un zeu care fură este de obicei un zeu laş, gata s-o rupă de fugă cum se dădea alarma. A mai aflat că din momentul cînd dădea alarma şi pînă ce Castor- Cenuşiu sărea în ajutor, trecea foarte puţin timp. Şi a înţeles că nu de teama lui, ci de teama lui Castor- Cenuşiu fugea hoţul. Colţ-Alb nu dădea niciodată alarma lătrînd. Nu lătra niciodată. Sistemul lui era să se repeadă de-a dreptul la cel nepoftit şi, dacă putea, să-şi înfigă colţii în el. Fiind morocănos şi singuratic de felul lui şi neavînd nimic de-a face cu ceilalţi cîini. era deosebii de bine înzestrat să păzească avutul stăpînului său, şi în acest scop era încurajat şi dresat de Castor-Cenuşiu. Ca

urmare, Colţ-Alb deveni şi mai crud, mai neîmblînzit şi mai singuratic.

Lunile se scurgeau, întărind tot mai mult legămîntul dintre cîine şi om. Acesta era vechiul legă- mînt pe care primul lup venit din Wild îl încheiase cu omul. Şi asemenea tuturor lupilor şi cîinilor sălbatici care-i urmaseră, făcînd acelaşi lucru, Colţ-Alb perfectă legămîntul său propriu. Condiţiile erau simple. Renunţă la propria-i libertate pentru a avea un zeu în carne şi oase. Hrană şi foc, ocrotire şi prietenie erau cîteva din lucrurile ce le primea din partea zeului. În schimb, păzea avutul acestuia, îi apăra persoana, muncea pentru el şi-i dădea ascultare.

A avea un zeu înseamnă să-l slujeşti. Colţ-Alb nu-l slujea din dragoste, ci pentru că aşa îi spunea simţul datoriei, pentru că îi era teamă. Nu ştia ce înseamnă dragostea. Nu o încercase vreodată. Kiche era o amintire îndepărtată. Afară de asta, cînd se supusese omului, nu numai că părăsise Wildul şi propria lui seminţie, dar în virtutea legămîntului, dacă s-ar fi întîmplat vreodată s-o întîlnească pe Kiche, se obligase să nu-şi părăsească zeul ca să plece cu ea. Credinţa faţă de om părea o lege a fiinţei lui înseşi, mai puternică decît dragostea de libertate, şi faţă de seminţie şi rude.

CAPITOLUL 6

Foametea

Primăvara era aproape cînd Castor-Cenuşiu îşi încheie lunga lui călătorie. Era în aprilie, şi Colţ-Alb împlinise un an în ziua în care se întoarseră în satul lor şi fu deshămat de Mit-sah. Deşi mai avea pînă să fie matur, Colţ-Alb era, cu excepţia lui Lip-Lip, cel mai bine dezvoltat cîine de un an din tot satul. Moştenise statura şi forţa atît de la tatăl lui, lupul, cît şi de la Kiche, şi chiar de pe acum era la fel de mare ca şi cîinii adulţi. Nu apucase însă să devină îndesat. Era zvelt şi lung, iar forţa lui — mai mult nervoasă decît masivă. Blana lui avea culoarea sură caracteristică, şi, după toate aparenţele, era un adevărat lup. Faptul că moştenise de la Kiche o pătrime de sînge cîinesc nu-i imprimase nici un stigmat fizic, deşi exercita o oarecare înrîurire asupra psihologiei lui.

Colindă prin sat, recunoscînd, cu satisfacţie reţinută, pe diferiţii zei pe care îi cunoscuse înaintea marii călătorii. Apoi revăzu cîinii, atît căţeii care crescuseră ca şi el, cît şi dulăii care nu-i mai păreau la fel de mari şi de grozavi cum i se întipăriseră lui în minte. De aceea îi insuflau mai puţină frică decît în trecut şi păşea printre ei cu o anumită nepăsare, pe cît de nouă, pe atît de plăcută.

Între ei se afla şi Baseek, un cîine bătrîn şi cărunt, care mai înainte, cînd Colţ-Alb era mai mic, ar fi fost de ajuns să-şi arate colţii ca să-i facă să se chircească şi să se tîrască şi să fugă cît colo. Baseek îl ajutase pe Colţ-Alb să înţeleagă propria lui neînsemnătate; şi tot

de la el avea să afle multe despre prefacerile ce se petrecuseră în făptura lui. În vreme ce Baseek începuse să slăbească din pricina vîrstei, Colţ-Alb, fiind în floarea tinereţii, se întărise.

Colţ-Alb îşi dădu seama de noile relaţii în care se afla cu lumea cîinilor cu prilejul împărţirii unui elan, proaspăt ucis. I se aruncase copita şi o parte din fluierul piciorului, de care atîrna o bucată bună de carne. Se retrăsese din învălmăşeala celorlalţi cîini — de fapt se ascunsese într-un desiş — şi tocmai îşi devora prada, cînd Baseek se repezi la el. Înainte de a-şi da seama ce face, îl muşcă pe intrus de două ori şi sări în lături. Baseek rămase surprins de îndrăzneala celuilalt şi de iuţeala atacului. Stătea uitîndu-se prosteşte la Colţ-Alb, cu ţurloiul crud şi roşu între ei.

Baseek era bătrîn şi ajunsese să bage de seamă curajul mereu crescînd al cîinilor pe care pînă atunci avea obiceiul să-i terorizeze. Amarnice erau experienţele de felul acesta, pe care le făcea fără să vrea, şi pentru a le face faţă trebuia să-şi folosească toată înţelepciunea. Altădată ar fi sărit la Colţ-Alb, cuprins de un val de mînie îndreptăţită. Dar acum puterile-i slăbite nu-i îngăduiau să facă acest lucru. Se zburli fioros şi privi ameninţător pe deasupra osului la Colţ- Alb. Iar Colţ-Alb, aducîndu-şi aminte de respectul ce i-l purtase în trecut, păru eă se pleacă, se strînge şi se face mic, în vreme ce căuta o cale de a bate în retragere într-un fel nu prea ruşinos.

Dar tocmai aici greşi Baseek. Dacă s-ar fi mulţumit să-i arunce priviri fioroase şi ameninţătoare, totul s-ar fi sfîrşit eu bine. Colţ-Alb, care era gata să se retragă, ar fi plecat, lăsîndu-i carnea. Dar Baseek nu aşteptă. Consideră că şi repurtase victoria şi făcu un pas înainte, spre carne. În timp ce se pleca neatent s-o miroasă, Colţ-Alb se zburli uşor. Nici chiar atunci n-ar fi fost prea tîrziu pentru Baseek să repare lucrurile. Ar fi fost de ajuns să stea deasupra cărnii, cu capul ridicat, şi să se încrunte la el, căci, în cele din urmă, Colţ-Alb şi-ar fi văzut de drum. Dar mirosul de carne proaspătă umplea nările lui Baseek, şi lăcomia îl împinse să muşte din ea.

Asta era însă prea mult pentru Colţ-Alb. La atît de puţin timp după acele luni în care îşi dominase tovarăşii de atelaj, îi era imposibil să rămînă nepăsător în timp ce altul înfuleca carnea ce îi aparţinea. Atacă fără veste, după cum îi era obiceiul. După prima muşcătură, urechea dreaptă a lui Baseek era ruptă fîşii. Acesta rămase uluit de iuţeala cu care se petrecuseră lucrurile. Dar alte lucruri, foarte dureroase, se în- tîmplară cu aceeaşi repeziciune. Baseek se trezi dat de-a berbeleacul. Fu muşcat de gît. Pe cînd da să se ridice, cîinele cel tînăr îi înfipse de două ori colţii în grumaz. Iuţeala cu care se desfăşuraseră toate acestea era uimitoare. Se repezi zadarnic la Colţ-Alb şi, jignit, clămpăni în gol. În clipa următoare, Colţ-Alb îl muşcă de bot, şi Baseek se trase înapoi dinaintea cărnii, clătinîndu-se.

Roata se întorsese. Zburlit şi ameninţător, Colţ-Alb stătea în dreptul ţurloiului, în vreme ce Baseek se oprise ceva mai departe, gata să bată în retragere. Nu îndrăznea să lupte cu acest căţel iute ca fulgerul şi simţi din nou — cu şi mai multă amărăciune — slăbiciunea bătrîneţii care se apropia. Strădaniile lui de a salva aparenţele erau eroice, întorcînd calm spatele cîinelui celui tînăr şi ţurloiului, ca şi cînd nici unul, nici celălalt n-ar fi fost vrednici să fie luaţi în seamă, se depărta, păşind ţanţoş. Şi nu se opri să-şi lingă rănile sîngerînde pînă ce nu se convinse că nu era văzut.

Lui Colţ-Alb întîmplarea îi spori încrederea în sine, precum şi mîndria. Păşea cu mai puţină băgare de seamă printre cîinii adulţi; atitudinea lui faţă de ei era acum mai puţin împăciuitoare. Asta nu înseamnă că ar fi umblat să le caute pricină. Departe de aşa ceva. Dar în felul lui, cerea să fie respectat. Ţinea la dreptul de a-şi urma netulburat propriul drum, fără a fi nevoit să se dea în lături în faţa nici unui alt cîine. Voia să se ţină seama de el, atîta tot. Nu mai voia să fie desconsiderat şi nesocotit, aşa cum erau nesocotiţi căţeii şi cum continuau să fie cei înhămaţi la aceiaşi atelaj cu el. Se dădeau la o parte ca să facă loc cîinilor adulţi şi se vedeau siliţi de aceştia să le cedeze hrana. Colţ-Alb, însă, ursuz, singuratic, întunecat, care trecea abia aruncînd o privire în dreapta sau în stînga, temut şi fioros, distant şi străin, era acceptat ca egal de cîinii mai vîrstnici, care îl priveau uluiţi. Se

deprinseră repede să-l lase în pace, fără a se deda la acte de duşmănie împotriva lui şi fără a-i face avansuri de prietenie. Dacă îl lăsau în pace, îi lăsa în pace — o stare de lucruri care, după cîteva ciocniri, au constatat că era foarte de dorit.

Pe la mijlocul verii, lui Colţ-Alb i se întîmplă un lucru neaşteptat. Mergînd tiptil să cerceteze un cort înălţat la marginea satului cît fusese plecat cu vînătorii de elani, dădu nas în nas cu Kiche. Se opri şi se uită la ea. Nu îşi amintea decît vag de ea, dar îşi amintea de ea; despre Kiche însă nu s-ar fi putut spune aceiaşi lucru. Cînd rînji la el, cu obişnuitul ei mîrîit ameninţător, amintirile lui Colţ-Alb se limpeziră. Într-o clipită îi înviară în memorie zilele copilăriei şi toate întîmplările legate de acest mîrîit atît de cunoscut. Înainte de a-i fi întîlnit pe zei, dînsa fusese centrul universului lui. Năpădit de afecţiunea de odinioară, sări spre ea cu bucurie, dar Kiche îl primi cu colţii tăioşi, care-i sfîşiară botul pînă la os. Colţ-Alb nu pricepu. Se dădu înapoi, zăpăcit şi nedumerit.

Dar nu era vina ei. Lupoaica nu-şi recunoaşte puii după ce cresc şi ajung în preajma vîrstei de un an. Aşa că nu-şi aminti de Colţ-Alb. Pentru ea era un animal străin, un intrus; şi noii ei pui îi dădeau dreptul să fie supărată că dăduse buzna peste ea.

Unul dintre pui se întinse spre Colţ-Alb. Erau fraţi vitregi, dar nu ştiau acest lucru. Plin de curiozitate, Colţ-Alb adulmecă puiul, dar Kiche se repezi la el,

însemnîndu-l pentru a doua oară. Se mai trase cîţiva paşi înapoi. Toate amintirile şi toate gîndurile lui ce se legau de ea se mistuiră din nou, reintrînd în mormîntul din care fuseseră trezite la viaţă. O privi pe Kiche cum îşi lingea puiul şi cum, din cînd în cînd, se întrerupea, ca să mîrîie la el. În ochii lui, Kiche nu mai preţuia nimic. Se deprinsese să se descurce şi singur. Uitase ce însemnase Kiche pentru el. Nu mai exista nici un loc pentru ea în lumea lui, după cum nici el nu mai avea loc în lumea ei.

Mai stătea locului, prostit şi uluit, după ce uitase toate acele amintiri, şi se întreba cum se explicau aceste întîmplări stranii, cînd iată că Kiche îl atacă a treia oară, hotărîtă să-l pună pe fugă. Şi Colţ-Alb se lăsă alungat. Era vorba de o femelă din rasa lui, şi o lege a seminţiei sale îi oprea pe masculi să lupte cu femelele. Nu ştia nimic despre această lege, pentru că nu era o generalizare a minţii sau ceva ce decurgea din experienţa vieţii. Simţi doar un îndemn lăuntric, o poruncă a instinctului, a aceluiaşi instinct care-l îndemna să urle la lună şi la stele, nopţi de-a rîndul, şi-l făcea să se teamă de moarte şi de necunoscut.

Lunile trecură. Colţ-Alb deveni mai puternic, mai îndesat şi mai masiv, în timp ce caracterul i se dezvolta pe drumul trasat de ereditate şi de mediu. Ereditatea lui era o materie vie, care semăna cu lutul. Avea o sumedenie de posibilităţi, şi putea fi modelată în multe şi felurite forme. Mediul servea la modelarea

lutului, îi dădea o formă anume. Dacă Colţ-Alb n-ar fi tras la focul omului, Wildul l-ar fi modelat ca pe un lup adevărat. Dar zeii îi hărăziseră alt mediu, şi datorită lui devenise un cîine, care avea apucături cam lupeşti, dar care totuşi era cîine, şi nu lup.

Aşadar, în raport cu lutul firii sale şi cu influenţa mediului, caracterul său luă o formă anumită. Nu exista nici o ieşire. Zi de zi devenea tot mai urîcios, mai ursuz, mai singuratic, mai feroce; iar cîinii se încredinţau tot mai mult că era mai bine să trăiască în pace cu el decît pe picior de război, iar Castor-Cenuşiu îl preţuia tot mai mult în fiece zi.

Colţ-Alb, cu toate că însuşirile lui se accentuau mereu, avea totuşi o slăbiciune supărătoare. Nu răbda să se rîdă de el. Ura rîsul oamenilor. N-aveau decît să rîdă între ei de orice pofteau, numai de el nu, şi atunci nici nu se sinchisea. Dar îndată ce rîsul era îndreptat împotriva lui, îl cuprindea o furie cumplită. Din serios, demn şi întunecat cum era, rîsul îl făcea să turbeze de furie, pînă la ridicol. Îl supăra şi îl zdruncina atît de mult, încît ore de-a rîndul se purta ca un demon. Şi vai de cîinele care-l supăra în asemenea clipe! Cunoştea prea bine legea ca să se lege de Castor-Cenuşiu; la spatele lui Castor-Cenuşiu se aflau o bîtă şi divinitatea. Cîinii însă n-aveau decît spaţiul, şi în spaţiul acela se refugiau de cîte ori se ivea Colţ- Alb, pe care rîsul oamenilor îl scotea din minţi.

În cel de al treilea an al vieţii lui, o mare foamete se abătu peste indienii

aşezaţi de-a lungul fluviului Mackenzie. Vara lipsi peştele. Iarna, renii-caribu părăsiră obişnuitele lor poteci. Elani abia de se zărea cîte unul, iepurii aproape că dispăruseră, iar animalele de pradă pieriseră. Lipsite de hrana cea de toate zilele, istovite de foame, animalele se năpustiră unele asupra altora, sfîşiindu-se. Supravieţuiră doar cei puternici. Zeii lui Colţ-Alb trăiau din vînat. Cei bătrîni şi slabi pieriră de foame. Domnea jalea peste satul în care femeile şi copiii se lipseau de hrană, pentru ca puţinul ce-l aveau să poată intra în pîntecele vînătorilor, istoviţi şi cu ochii înfundaţi, care băteau pădurile, căutînd în zadar vînat.

Foametea îi împinse atît de departe pe zei, încît mîncară pielea tăbăcită, moale, a mocasinilor şi mănuşilor lor, în timp ce cîinii îşi mîncară hamurile de pe spate şi chiar bicele. Apoi cîinii se mîncară între ei, iar zeii îi mîncară pe cîini. Mai întîi fură sacrificaţi cei mai slabi şi mai nevolnici. Cîinii rămaşi priveau şi înţelegeau. Cîţiva dintre cei mai îndrăzneţi şi mai înţelepţi părăsiră focurile zeilor, care ajunseseră un adevărat abator, şi fugiră în pădure, unde pînă la urmă pieriră de foame sau sfîrtecaţi de lupi.

În aceste vremuri chinuite, Colţ-Alb se refugie şi el în codru. Era mai bine înzestrat pentru această viaţă decît ceilalţi cîini, deoarece se călăuzea după cele învăţate cînd fusese pui. Ajunse deosebit de dibaci în vînarea vieţuitoarelor mici. Şedea pitit ore în-

tregi, urmărind fiece mişcare a veveriţei precaute, cu o răbdare deopotrivă de mare cu foamea ce-l chinuia, aştepta pînă ce veveriţa se aventura pe pămînt. Dar nici atunci Colţ-Alb nu se grăbea. Aştepta pînă ce era sigur că va înhăţa veveriţa înainte ca să se poată refugia în copac. Atunci şi numai atunci, cu o iuţeală de necrezut, ţîşnea din ascunziş, ca un proiectil cenuşiu, şi niciodată nu-şi greşea ţinta — veveriţa care fugea, dar nu destul de iute.

În ciuda izbînzilor repurtate asupra veveriţelor, exista un impediment datorită căruia nu era chip să trăiască şi să se îngraşe de pe urma lor: nu se aflau destule veveriţe. Aşadar, se văzu forţat să vîneze şi făpturi mai mici. Cîteodată foamea era atît de aprigă, încît nu pregeta să scormonească după şoareci în găurile lor din pămînt. Şi nici nu se dădea înapoi să se bată cu o nevăstuică, tot atît de flămîndă ca şi el, dar adesea mai feroce.

În clipele cînd foamea devenea insuportabilă, se întorcea la focurile oamenilor. Dar nu intra în tabără. Pîndea în pădure, ferindu-se să fie descoperit, şi jefuia cursele, în rarele cazuri cînd se prindea vreo pradă an ele. Fură pînă şi un iepure căzut în capcana întinsă de Castor-Cenuşiu, într-o vreme cînd acesta cutreiera pădurea, clătinîndu-se pe picioare, adesea lăsîndu-se jos să se odihnească din pricina slăbiciunii şi a gîfîielii.

Într-o bună zi, Colţ-Alb întîlni un lup tînăr, jigărit, doar piele şi oase, cu

încheieturile muiate de foame. De n-ar fi fost şi el flămînd, Colţ-Alb s-ar fi întovărăşit cu acest lup şi poate că, în cele din urmă, ar fi intrat în haită alături de fraţii lui sălbatici. Dar aşa, îl doborî pe lupul cel tînăr, îl ucise şi-l mîncă.

Soarta părea să-l ocrotească. Întotdeauna cînd îl împungea mai rău foamea, găsea cîte ceva de ucis. Iar ori de cîte ori a fost vlăguit de nemîncare, a avut norocul că peste el n-a dat nici un animal de pradă mai mare. Astfel, într-un rînd, după ce prinsese puteri mîncînd două zile dintr-un rîs, se întîlni cu o haită de lupi înfometaţi. Urmă o goană nebună şi sălbatică, dar fiind mai bine hrănit decît ei, reuşi, în cele din urmă, să-i lase departe în urmă. Şi nu numai că se depărtă de ei, dar descriind un cerc larg, se întoarse înapoi pe urmele lor şi-l înşfăeă pe unul din urmăritorii lui istoviţi.

Apoi părăsi acele meleaguri, îndreptîndu-se către valea în care se născuse. Aici, în vechea vizuină, o găsi pe Kiche. După cum îi era obiceiul, părăsise şi ea focurile neospitaliere ale zeilor şi se întorsese la vechiul adăpost, ca să fete. Cînd veni Colţ-Alb, dintre toţi puii ei nu mai trăia decît unul, şi nici acesta nu avea multe zile. Vieţile tinere aveau puţini sorţi pe o astfel de foamete.

Primirea pe care Kiche i-a făcut-o fiului ei cel mare n-a fost de loc drăgăstoasă. Însă lui Colţ-Alb puţin îi păsa. Crescuse mai mare decît maică-sa. Aşadar, îi întoarse spatele şi o apucă în susul apei. Acolo unde rîul se bifurca, o luă spre stînga şi dădu de bîr- logul rîsului cu care

se măsuraseră cîndva el şi maică-sa. Aici, în bîrlogul părăsit, se cuibări şi se odihni o zi.

Pe la începutul primăverii, cînd zilele de foamete erau pe sfîrşite, îl întîlni pe Lip-Lip, care şi el se refugiase în codru, unde dusese o viaţă amărită. Colţ-Alb dădu peste el pe neaşteptate. Mergînd în direcţii opuse, la poalele unui povîrniş înalt, ocolind un colţ de stîncă, se găsiră nas în nas. Cuprinşi de o bruscă nelinişte, se opriră şi schimbară priviri bănuitoare.

Colţ-Alb arăta înfloritor. Vînătoarea îi mersese în plin, şi timp de o săptămînă mîncase pe săturate. I se făcuse chiar lehamite. Dar în clipa cînd îl văzu pe Lip-Lip, se zburli tot. Se zburlise fără să vrea, fiindcă asupra lui perspectiva sîcîielilor şi persecuţiilor lui Lip-Lip avea întotdeauna această urmare. Aşa cum în trecut se zburlea şi mîrîia la vederea lui Lip-Lip, aşa şi acum se zburli şi mîrîi fără să vrea. Nu şovăi nici o clipă. Procedă repede şi temeinic. Lip-Lip dădu să se tragă înapoi, dar Colţ-Alb îi îmbrînci zdravăn. Lip-Lip se dădu peste cap, căzînd pe spate. Dinţii lui Colţ-Alb se înfipseră în gîtul sfrijit. Urmă o luptă pe viaţă şi pe moarte, în cursul căreia Colţ-Alb îi dădu tîrcoale, umblînd cu pas ţeapăn şi cu privirile încordate. Apoi îşi urmă drumul pe la poalele povîrnişului.

Într-o zi, scurt timp după aceea, ajunse la marginea unei păduri, într-un loc unde o fîşie îngustă de cîmp deschis cobora pînă la ţărmul fluviului Mackenzie. Mai fusese el cîndva prin locurile acelea — pe atunci însă erau pustii. Acum

se ridicase un sat. Pitit după arbori, Colţ-Alb se opri să cerceteze. Priveliştea, zgomotele şi mirosurile îi erau cunoscute. Era vechiul sat, care îşi schimbase aşezarea. Dar priveliştea, zgomotele şi mirosurile nu mai erau aceleaşi ca atunci cînd fugise clin sat. Nu se auzeau nici scîncete, nici hohote de plîns. Îi ajunseră la ureche zgomote care arătau că acolo domnea mulţumirea, iar cînd auzi glasul supărat al unei femei, îşi dădu seama că era glasul unei femei sătule. În aer plutea miros de peşte. Aveau de mîncare. Foametea trecuse. Ieşi cu îndrăzneală din pădure şi intră în tabără şi se duse de-a dreptul la vatra lui Castor-Cenuşiu. Castor-Cenuşiu lipsea, dar Kloo-kooch îl primi cu strigăte de bucurie şi cu un peşte proaspăt întreg, iar el se culcă în ţărînă, aşteptîndu-l pe Castor-Cenuşiu.

PARTEA A PATRA

CAPITOLUL 1

Duşmanul propriei sale seminţii

Dacă în firea lui Colţ-Alb a existat vreo înclinare, oricît de uşoară, să lege frăţie cu cei de un neam cu el, această înclinare a fost cu totul înăbuşită cînd a ajuns căpetenia atelajului. Pentru că acum cîinii îl urau — îl urau din pricina tainului suplimentar de carne pe care i-l dădea Mit-sah; din pricina tuturor favorurilor, reale şi închipuite, pe care le primea; din pricină că întotdeauna gonea în fruntea atelajului, fîlfîindu-şi coada stufoasă şi agitîndu-şi neîncetat pulpele în faţa privirilor lor veşnic întărîtate.

La rîndu-i, Colţ-Alb îi ura tot atît de aprig. Faptul că devenise înaintaş nu era ceva care să-l mulţumească. Să fie silit să fugă gonit din urmă de haita care urla, de haita alcătuită din cîini pe care timp de trei ani îi burduşise şi-i pusese pe fiecare cu botul pe labe, era mai mult decît putea să îndure. Dar trebuia să îndure acest lucru sau să piară, şi viaţa din el nu dorea de loc să piară. În clipa cînd Mit-sah dădu ordin de plecare, întregul atelaj ţîşni spre Colţ-Alb, cu urlete aprige şi sălbatice.

Nu era nici o scăpare. Dacă s-ar fi întors, ca să se repeadă la ei, Mit-sah l-ar fi plesnit peste bot cu biciul care pişcă.

Nu-i rămînea decît să gonească tot înainte. Nu putea să înfrunte haita care urla, bizuindu-se pe coada şi pe picioarele lui dinapoi. Acestea nu erau arme potrivite cu care să facă faţă colţilor nemiloşi. Aşa că, trecînd peste propria-i fire şi mîndrie la fiecare pas pe care-l făcea, goni înainte, şi goni cît era ziua de lungă.

Nu pot fi nesocotite impulsurile firii cuiva fără a determina o deviere a acesteia. O asemenea deviere seamănă cu aceea a firului de păr, crescut din trup, care se îndreaptă în chip nefiresc către rădăcina lui şi înţeapă, devenind un agent iritant, infec- ţios, care pricinuieşte suferinţă. La fel s-au petrecut lucrurile şi cu Colţ-Alb. Fiecare impuls al fiinţei sale îl împingea să sară la haita care urla în urma lui; dar voia zeilor era ca să nu facă acest lucru, iar în spatele acesteia, ca s-o întărească, se afla biciul de treizeci de picioare, împletit din maţe de caribu, cu pleasna care muşca. Aşadar, Colţ-Alb nu putu decît să se amărască, şi în sufletul lui crescu o ură şi o răutate egală cu ferocitatea şi cu caracterul neîmblînzit al firii lui.

Dacă a existat vreodată o fiinţă care să fi fost duşmană seminţiei sale, acea fiinţă a fost Colţ-Alb. Nu cerea şi nici nu arăta îndurare faţă de alţii. Era necontenit zgîndărit de colţii haitei, care lăsau semne pe trupul lui, dar şi el necontenit îşi lăsa urmele pe trupurile cîinilor din haită. Spre deosebire de majoritatea cîinilor înaintaşi, care, după ce se aşeza tabăra şi după ce atelajul era deshămat,

se grămădeau în preajma zeilor, spre a fi ocrotiţi, Colţ-Alb se lipsea de această ocrotire. Se plimba neînfricat prin tabără, răzbunîndu-se noaptea pentru tot ce îndurase peste zi. Înainte de a fi fost pus în fruntea atelajului, haita se deprinsese să se ferească din calea lui. Dar acum lucrurile stăteau altfel. Aţîţaţi de urmărirea care durase toată ziua, influenţaţi în subconştientul lor de faptul că tot timpul îl văzuseră fugind înaintea lor, stăpîniţi de simţămîntul de superioritate ce-l avuseseră în cursul întregii zile, cîinii nu se puteau hotărî să se dea la o parte. Ori de cîte ori apărea printre ei, se stîrnea gîlceavă. Drumul lui Colţ-Alb era jalonat de mîrîituri şi muşcături. Pînă şi aerul pe care-l respira era suprasaturat de ură şi răutate, şi asta nu făcea decît să sporească ura şi răutatea din el.

Cînd Mit-sah striga, poruncind atelajului să oprească Colţ-Alh asculta. La început, treaba asta stîrnea agitaţie printre cîini. Se năpusteau cu toţii asupra înaintaşului pe care-l urau atît, dar pînă la urmă constatau că situaţia se întorcea în defavoarea lor. În ajutorul lui sărea Mit-sah, pocnind din biciul cel mare. Şi astfel, cîinii pricepură că atunci cînd atelajul era oprit din poruncă, Colţ-Alb trebuia lăsat în pace. Cînd Colţ-Alb se oprea fără poruncă, le era însă îngăduit să sară la el, şi chiar să-l sfîşie, dacă puteau. După cîteva experienţe, Colţ-Alb nu se mai opri fără poruncă. Învăţa repede. Împrejurările îl obligau să înveţe repede dacă voia să supravieţuiască în aceste

condiţii nemaipomenit de aspre în care îi fusese hărăzit să trăiască.

În tabără, însă, cîinii nu se puteau de loc deprinde să-i dea pace. În fiecare zi, după ce goneau, lătrînd, pe urmele lui, uitau lecţia ce le fusese administrată in noaptea trecută, iar în noaptea următoare trebuiau să înveţe din nou, pentru a da apoi totul uitării imediat. Afară de asta, aveau şi un motiv mai puternic ca să-l urască. Simţeau o deosebire între ei şi el — ceea ce constituia în sine un temei destul de puternic pentru a-l duşmăni. Ca şi el, erau lupi domesticiţi. Dar ei fuseseră domesticiţi de generaţii. Pierduseră multe din trăsăturile Wildului, astfel încît în ochii lor Wildul reprezenta necunoscutul, cumplitul, veşnic ameninţătorul şi veşnic învrăjbitul necunoscut. În schimb, în fizionomia lui, în pornirile lui şi în felul lui de a acţiona, Colţ-Alb păstrase pecetea Wildului. El simboliza Wildul, era personificarea lui, aşa că atunci cînd îi arătau colţii, de fapt se apărau împotriva forţelor distrugătoare ce pîndeau în umbra pădurii şi în bezna de dincolo de focul taberei.

Dar cîinii mai pricepură ceva, şi anume că trebuiau să stea împreună. Colţ-Alb era prea cumplit pentru ca vreunul dintre ei să-l poată înfrunta singur. Îl înfruntau în grup, altminteri i-ar fi ucis unul cîte unul într-o singură noapte. Dar aşa, n-avea nici o

posibilitate să-i ucidă. Ar fi putut el să dea peste cap pe cîte unul, dar haita s-ar fi năpustit asupră-i înainte ca să fi putut exploata avantajul dobîndit şi să aplice muşcătura mortală la gît. De cum se ivea un semn de gîlceavă, întregul atelaj se aduna ca să-l înfrunte. Cîinii se mai ciorovăiau între ei, dar îndată ce se ivea o sfadă cu Colţ-Alb, totul era dat uitării.

Pe de altă parte, oricît s-ar fi străduit, nu-l puteau răpune pe Colţ-Alb. Era prea iute pentru ei, prea grozav, prea înţelept. Evita locurile strîmte şi se retrăgea ori de cîte ori se arătau gata să-l împresoare. Iar să-l doboare, nu era în stare nici unul. Picioarele lui se înfigeau în pămînt cu aceeaşi îndîrjire cu care dînsul se agăţa de viaţă. În această luptă neîncetată cu haita, a trăi şi a simţi pămîntul sub picioare era totuna, şi acest adevăr nu-l ştia nimeni mai bine decît Colţ-Alb.

Aşa ajunse el duşmanul celor din seminţia lui, al lupilor acelora domesticiţi, moleşiţi de căldura focurilor oamenilor şi ale căror puteri slăbiseră la umbra protectoare a forţei omeneşti. Colţ-Alb era crud şi neîmpăcat; aşa fusese modelat lutul lui. Le jurase răzbunare tuturor cîinilor. Şi atît de crîncen se răzbuna, încît Castor-Cenuşiu, năprasnic de crud şi el, nu putea decît să se minuneze de cruzimea de care era în stare Colţ-Alb. Jura că n-a mai existat vreodată un asemenea animal; şi indienii din alte sate jurau şi ei acelaşi lucru cînd făceau pomelnicul cîinilor lor pe care-i ucisese Colţ-Alb.

Împlinise aproape cinci ani, cînd Castor-Cenuşiu îl luă într-o altă lungă călătorie, şi amintirea prăpădului ce l-a făcut în rîndurile cîinilor din numeroase sate înşirate în lungul fluviului Mackenzie, de-a curmezişul Munţilor Stîncoşi şi de-a lungul lui Porcupine River pînă la Yukon, a rămas de pomină. Colţ-Alb se desfăta răzbunîndu-se împotriva seminţiei sale. Erau cîini de rînd, nebănuitori. Nu erau deprinşi cu iuţeala şi precizia lui, cu atacurile lui năprasnice. Nu ştiau că era un casap care ucidea fulgerător. Se zburleau la el, păşind ţeapăn şi sfidător, în timp ce el, fără să-şi piardă vremea cu preliminarii complicate, trecea la acţiune, ţîşnind ca un arc de oţel, îi înhăţa de gît şi-i răpunea înainte ca să-şi dea seama ce s-a întîmplat, înainte ca să se fi dezmeticit.

Ajunse foarte iscusit la luptă. Făcea economie. Niciodată nu-şi irosea forţele, niciodată nu se angaja în lupte corp la corp. Muşca prea repede, şi dacă nu nimerea, se retrăgea de asemenea prea repede ca să aibă timp de aşa ceva. Împărtăşea, într-o măsură neobişnuită, aversiunea lupului pentru încăierare. Nu răbda contactul prelungit cu un alt trup. I se părea primejdios. Îl scotea din fire. Simţea nevoia să fie departe, slobod, pe propriile lui picioare, neatins de vreo altă făptură vie. Acestea erau apucăturile Wild- ului, care mai stăruia în el, care se afirmau prin mijlocirea lui. Această aversiune fusese accentuată în viaţa de proscris de care avusese parte de cînd era căţelandru. În orice contact pîndea

primejdia. Era o capcană, omniprezenta capcană, de care-i era o frică ce era sădită în adîncul vieţii lui, întreţesută cu fiinţa lui.

Aşadar, cîinii necunoscuţi pe care îi întîlnea n-aveau sorţi de izbîndă în faţa lui. Se ferea de colţii lor. Sau îi dobora, sau scăpa neatins din ghearele lor. Fireşte că au fost şi excepţii. Astfel, de pildă, s-a întîmplat uneori ca, năpustindu-se asupra lui mai mulţi cîini, să-l sîngereze înainte ca el să fi putut fugi; iar alteori se întîmpla ca un singur cîine să-i lase semne adînci. Dar toate acestea nu erau decît accidente. În general, însă, devenise un luptător atît de iscusit, încît îşi vedea neatins de drum.

Un alt atu pe care-l avea era că măsura exact timpul şi distanţa. Şi lucrul acesta nu-l făcea în mod conştient. Nu calcula asemenea lucruri. Totul se efectua în mod automat. Ochii lui vedeau exact, iar nervii transmiteau cu precizie imaginea în creier. Organele lui erau mai adecvate decît ale cîinilor de rînd.

Conlucrau mai bine şi mai sigur. La el coordonarea, nervoasă, mintală şi muşchiulară era mai bună, mult mai bună. Cînd ochii lui trimiteau creierului imaginea vreunei acţiuni în desfăşurare, creierul lui ştia, fără nici o sforţare conştientă, care era spaţiul în care se petrecea acţiunea, precum şi timpul necesar îndeplinirii ei. În felul acesta reuşea să evite un cîine care sărea la el, sau muşcătura lui, şi în acelaşi timp să prindă fracţiunea infinitezimală de timp în care să-şi dezlănţuie atacul. Trupul şi mintea lui reprezentau un mecanism mai perfecţionat. Dar acesta nu era meritul lui. Cu el natura fusese mai darnică decît cu animalele obişnuite, şi atîta tot.

Era în vara cînd Colţ-Alb a sosit la Fort Yukon. Către sfîrşitul iernii, Castor-Cenuşiu străbătuse munţii cei mari care formau cumpăna apelor între Ma- ckenzie şi Yukon, iar primăvara şi-o petrecuse vînînd printre pintenii de stîncă ce se ramificau către apus din şirul Munţilor Stîncoşi. Apoi, după ce se sparse gheaţa de pe Porcupine, îşi înjghebă un canoe şi vîsli devale pînă la confluenţa lui cu Yukonul, în imediata apropiere a Cercului Polar. Acolo se afla vechiul fort al Companiei ,,Hudson Bay” şi erau mulţi indieni, multă hrană şi domnea o nemaivăzută agitaţie. Era în vara anului 1898, şi mii de căutători de aur o luau în susul Yukonului, spre Dawson şi spre ţinutul Klondike. Se aflau încă la sute de mile depărtare de ţinta lor, deşi mulţi dintre ei porniseră la drum de un an de zile, iar spre a ajunge acolo străbătuseră

cel puţin cinci mii de mile, în vreme ce unii veniseră de la celălalt capăt al lumii.

Aici se opri Castor-Cenuşiu. Îi ajunsese la urechi zvonul goanei după aur şi venise şi el cu cîteva baloturi de blănuri şi cu unul de mănuşi şi mocasini cusuţi cu catgut. Nu s-ar fi pornit el la drum atît de lung dacă nu s-ar fi aşteptat să dobîndească un cîştig mare. Dar ceea ce nădăjduise era o nimica toată pe lîngă ceea ce izbuti să realizeze. Nici în visurile lui cele mai

nebuneşti nu sperase un cîştig mai mare de sută la sută: cîştigă însă mie la sută. Şi ca un adevărat indian, se instală să vîndă cu grijă şi fără grabă, chiar dacă ar fi fost nevoie să stea toată vara şi restul iernii pentru a scăpa de marfă.

La Fort Yukon, Colţ-Alb văzu pentru întîia oară oameni albi. În comparaţie cu indienii pe care-i cunoscuse, i se părea că aceştia ar aparţine unui alt neam de zei, unui neam de zei superior. I se părea că aveau mai multă putere, şi puterea era, fireşte, fundamentul divinităţii. Colţ-Alb nu ajunsese la această încheiere pe calea raţionamentelor, el nu făcuse în mintea lui o generalizare precisă cum că zeii albi ar fi mai puternici. Avea doar o senzaţie, dar această senzaţie era puternică. Aşa cum, în pruncie, dimensiunile uriaşe ale corturilor i se păruseră o expresie a puterii, la fel şi acum i se păreau casele, precum şi întăriturile fortului, clădite din bîrne groase. Asta însemna putere. Zeii albi erau puternici. Dispuneau de mai mare putere asupra materiei decît zeii pe care-i cunoştea, între care cel mai puternic era Castor-Cenuşiu. Dar în comparaţie cu aceşti zei cu pielea albă, Castor-Cenuşiu nu era decît un zeu-copil.

Colţ-Alb nu făcea decît să intuiască aceste lucruri. Nu era conştient de ele. Dar precum se ştie, conduita animalelor se bazează mai mult pe senzaţii decît pe gîndire; şi acuma fiece act săvîrşit de Colţ-Alb se baza pe senzaţia că oamenii albi erau nişte zei superiori. Era foarte bănuitor faţă de ei. Nu se putea şti ce mijloace tainice aveau în puterea lor, ce

suferinţe nebănuite erau în stare să pricinuiască. Îi iscodea cu luare-aminte, dar se temea să nu-l ia la ochi. În primele cîteva ceasuri se mulţumi să le dea tîrcoale pe furiş şi să-i urmărească de departe, de la o distanţă la care se simţea în afara oricărei primejdii. Apoi, văzînd că nu li se întîmpla nici un rău cîinilor care se apropiaseră, se apropie şi el.

La rîndu-i, devenise şi el obiectul unei mari curiozităţi din partea lor. Înfăţişarea lui de lup le atrăgea pe dată privirile, şi şi-l arătau unii altora. Gesturile lor îl puseră în gardă pe Colţ-Alb, şi cînd dădură să se apropie de el, le arătă colţii şi se dădu înapoi. Nici unul din ei nu izbuti să pună mîna pe el, şi era bine că se întîmpla aşa.

Colţ-Alb află curînd că foarte puţini din aceşti zei — nu mai mulţi de o duzină — trăiau acolo. La fiecare două sau trei zile, vaporul (care era în sine o altă manifestare uriaşă a puterii) trăgea la ţărm şi stătea cîteva ceasuri. Oamenii albi veneau cu vapoarele şi plecau cu ele din nou. Numărul acestor oameni albi părea nesfîrşit. În prima zi văzu un număr de albi mai mare decît acela al tuturor indienilor pe care-i văzuse în viaţa lui; şi în fiece zi continuau să vină din josul apei, se opreau şi apoi o porneau în susţii ei, pierzîndu-se în depărtare.

Dar deşi zeii albi erau atotputernici, cîinii lor nu prea făceau parale. De asta Colţ-Alb se convinse repede, amestecîndu-se printre cei care coborau pe mal cu stăpmii lor. Aveau forme şi mărimi felurite. Unii aveau picioare scurte — prea scurte; alţii aveau picioare lungi — prea lungi. Unii aveau păr în loc de blană, şi unii chiar foarte puţin păr. Şi nu era unul care să ştie să se bată.

Ca duşman al seminţiei sale, lui Colţ-Alb îi stătea în fire să se bată cu ei, ceea ce şi făcu, şi foarte curînd simţi un puternic dispreţ pentru ei. Erau blegi şi neputincioşi, făceau larmă multă şi se

zbăteau încolo şi încoace, încercînd cu stîngăcie să obţină prin forţă pură ceea ce el obţinea prin îndemînare şi viclenie. De pildă, se năpusteau lătrînd la el. Dînsul sărea în lături. Rămîneau nedumeriţi unde dispăruse, şi în aceeaşi clipă el îi lovea în grumaz, dîndu-i peste cap şi muş- cîndu-i de gît.

Uneori lovitura izbutea, şi, uluit, cîinele se rostogolea în noroi, în timp ce haita de cîini indieni, care aştepta, tăbăra pe el, sfîşiindu-l în bucăţi. Colţ-Alb era înţelept. Învăţase de mult că zeii se supărau dacă le ucideai cîinii. Şi oamenii albi nu făceau excepţie de la această regulă. Aşa că, după ce cădea de-a berbeleacul vreun cîine de-al lor şi-l muşca de gît, se trăgea mulţumit la o parte şi lăsa haita să tabere pe el şi să-i desăvîrşească opera. Atunci interveneau oamenii albi şi-şi vărsau toată furia pe haită, în timp ce Colţ-Alb se depărta neatins. Se oprea la o mică depărtare şi privea, în timp ce pietre, bîte, securi şi tot felul de arme se abăteau asupra semenilor lui. Colţ-Alb era foarte înţelept.

Dar şi semenilor lui le veni mintea la cap; şi, o dată cu ei, deveni şi Colţ-Alb mai înţelept. Au priceput că nu era rost de petrecere decît în primele momente după ce vaporul trăgea la ţărm. După aceea, îndată ce primii doi sau trei cîini străini erau doborîţi şi ucişi, albii îşi înghesuiau animalele înapoi pe bord şi se ră- fuiau crunt cu făptaşii. Unul din oamenii albi, văzîn- du-şi cîinele, un prepelicar, sfîrtecat sub ochii lui, scoase un revolver, trase repede şase focuri, şi

într-o clipită şase cîini din haită zăceau morţi sau pe moarte — o nouă manifestare a puterii, care se întipări adînc în mintea lui Colţ-Alb.

Lui Colţ-Alb toate aceste întîmplări îi făceau plăcere. Nu-şi iubea seminţia şi era destul de îndemînatic să scape nevătămat. La început, uciderea cîinilor oamenilor albi nu constituise decît un divertisment. După un timp, deveni o ocupaţie. N-avea nimic de făcut. Castor-Cenuşiu era prins cu negustoria lui şi voia să se îmbogăţească, aşa încît Colţ-Alb umbla creanga în preajma cheiului, unde se învîrtea şi haita de cîini indieni, şi aştepta sosirea vapoarelor. Îndată ce acosta vreunul, începea distracţia. După cîteva minute, cînd oamenii albi se dezmeticeau, haita se împrăştia. Distracţia era suspendată pînă la sosirea vaporului următor.

Nu s-ar putea spune că din această haită făcea parte şi Colţ-Alb. Nicicînd nu lega prietenie cu membrii ei, ci se ţinea deoparte, întotdeauna distant şi chiar temut de haită. E drept că lucra cu haita. El căuta gîlceavă cu cîinele străin, în timp ce haita aştepta. Şi după ce-l dobora pe străin, ceilalţi veneau să termine treaba. Dar tot atît de adevărat este că atunci dînsul se retrăgea, lăsînd haita să primească pedeapsa din partea zeilor jigniţi.

Nu trebuia să se ostenească prea mult ca să provoace gîlceavă. Era de ajuns să se arate cînd cîinii aceia străini coborau pe mal. Cum îl vedeau, se repe- zeau la el. O făceau din instinct. El reprezenta

Wildul — necunoscutul, cumplitul, veşnic ameninţătorul necunoscut care dădea tîrcoale în beznă, în jurul focurilor lumii primitive, cînd ei, ghemuiţi lîngă foc, îşi adaptau instinctele, deprinzîndu-se să se teamă de Wildul din care veniseră şi pe care îl părăsiseră şi-l trădaseră. Generaţie după generaţie, de-a lungul tuturor generaţiilor, teama de Wild se imprimase în firea lor. De secole, Wildul însemna pentru ei teroare şi nimicire. Şi în tot acest timp, stăpînii lor le îngădu- iseră să ucidă făpturile Wildului. Şi ucigîndu-le, ei se apăraseră atît pe ei, cît şi pe zeii în a căror societate vieţuiau.

Aşadar, aceşti cîini, proaspăt veniţi din lumea molatică a Sudului, cînd coborau de pe pasarelă pe malul Yukonului, era de ajuns să-l zărească pe Colţ-Alb, că şi simţeau un impuls irezistibil de a se năpusti asupra Iui, ca să-l sfîşie. Chiar şi cîinii crescuţi la oraş încercau această frică instinctivă de Wild. Nu vedeau numai cu ochii lor făptura aceea care aducea a lup şi care stătea dinaintea lor ziua-n amiaza mare. O vedeau cu ochii strămoşilor, şi memoria moştenită de la ei îi ajuta să-l recunoască pe Colţ-Alb drept lup şi îşi aminteau vechea vrajbă.

Toate acestea îi făceau viaţa plăcută lui Colţ-Alb. Dacă, văzîndu-l, aceşti cîini străini se simţeau îndemnaţi să sară la el, cu atît mai bine pentru el şi cu atît mai rău pentru ei. Îl priveau ca pe o pradă care li se cuvenea, şi tot ca pe o pradă care i se cuvenea îi privea el.

Nu degeaba văzuse lumina zilei într-un bîrlog singuratic şi dăduse primele lui

bătălii cu găina sălbatică, cu nevăstuica şi cu rîsul. Şi nu degeaba persecuţia lui Lip-Lip şi a întregii haite de căţei îi amărîse copilăria. Ar fi putut să fie altminteri, şi atunci ar fi fost şi el altminteri. De n-ar fi existat Lip-Lip, ar fi crescut şi el printre căţei şi ar fi dobîndit apucături cîineşti şi ar fi manifestat mai multă simpatie faţă de cîini. Dacă stăpînul său, Castor-Cenuşiu, i-ar fi arătat afecţiune şi dragoste, acestea ar fi găsit ecou în adîncurile fiinţei lui Colţ-Alb şi ar fi scos la lumină tot felul de însuşiri minunate. Dar lucrurile nu s-au petrecut aşa. Lutul lui Colţ-Alb fusese plămădit pînă ce ajunsese aşa cum era acum, ursuz şi singuratic, rece şi crud şi un duşman al întregii sale seminţii.

CAPITOLUL 2

Zeul cel smintit

La Fort Yukon trăiau puţini oameni albi. Veniseră de multă vreme în acel loc, îşi spuneau ***maià*** şi erau foarte mîndri de aceasta. N-aveau decît dispreţ pentru ceilalţi oameni, aşezaţi de curînd în ţinut. Cei care coborau de pe vapoare, noii-veniţi, erau cunoscuţi ca ***chechaquos,*** iar cînd li se spunea astfel, ei lăsau întotdeauna capul în jos. Îşi făceau pîine cu praf de copt. Asta era deosebirea dintre ei şi ***maià,*** care într-adevăr îşi făceau

pîinea cu maia, pentru că nu aveau praf de copt.

De fapt, toate acestea n-aveau nici o importanţă. Oamenii din fort îi despreţuiau pe noii-veniţi, şi ori de cîte ori îi vedeau la strîmtoare, se bucurau. Se bucurau mai ales cînd Colţ-Alb şi haita lui, rău famată, dădeau iama printre cîinii noilor-veniţi. Cînd sosea un vapor, oamenii din fort îşi îndeplineau obligaţia de a coborî pe mal şi de a asista la petrecere. O aşteptau cu aceeaşi nerăbdare ca şi cîinii indienilor şi nu se lăsau rugaţi să preţuiască rolul feroce şi viclean pe care-l juca Colţ-Alb.

Printre ei era însă unul căruia această joacă îi provoca o bucurie deosebită. Cum auzea sirena unui vapor, îndată venea în fuga mare. Şi după ce ultima bătălie se termina şi Colţ-Alb şi haita se împrăştiau, se întorcea agale spre fort, cu multă părere de rău. Uneori, cînd vreun cîine delicat din Sud era doborît, slobozind urletul cel din urmă sub colţii haitei, nu se mai putea stăpîni şi începea să ţopăie şi să strige de plăcere. Şi totdeauna îl privea cu jind pe Colţ-Alb.

Ceilalţi oameni din fort îl strigau Frumosu. Nimeni nu-i ştia prenumele şi, în general, în ţinut nu era cunoscut decît sub numele de Smith Frumosu. Dar era orice, numai frumos nu. Porecla şi-o datora tocmai înfăţişării lui hîde. Îi lipsea mai cu osebire frumuseţea. Natura fusese zgîrcită cu el. Mai întîi, era mic de stat; deasupra corpului lui sfrijit se afla un cap încă şi mai sfrijit. Capul său era cît o gămălie. De fapt, în copilărie, înainte ca

prietenii lui să-l fi poreclit Frumosu, i se spusese Gămălie.

La spate, pornind din creştet, capul i se teşea spre ceafă; în faţă cobora direct în pantă spre fruntea joasă şi deosebit de largă. De aici încolo, ca şi cum i-ar fi părut rău de zgîrcenia ei, natura îi aşezase, cu o mînă risipitoare, celelalte trăsături. Avea ochii mari, şi între ei era o distanţă de doi ochi. Faţa îi era uriaşă în raport cu corpul. Pentru a folosi cît mai bine spaţiul disponibil, natura îl înzestrase cu un maxilar enorm, ieşit în afară. Era larg şi greu, pornind înainte şi în jos, părînd că se odihneşte pe piept. Poate că acest aspect se datora oboselii gîtului subţire, care nu putea susţine cum se cuvine o greutate atît de mare.

Această falcă lăsa impresia că omul ar fi avut o voinţă feroce. Îi lipsea însă ceva. Poate că din pricina prisosului. Poate că falca era prea mare. Oricum, era

o impresie înşelătoare. Smith Frumosu era cunoscut prin toate colţurile ţinutului drept cel mai josnic şi cel mai nevolnic dintre laşi. Şi acum, pentru a-i întregi portretul: avea dinţi mari şi galbeni, iar caninii de sus, mai mari decît ceilalţi dinţi, se iveau ca nişte colţi de sub buzele-i subţiri. Ochii îi erau galbeni şi tulburi, ca şi cum natura ar fi rămas în pană de pigmenţi şi s-ar fi văzut nevoită să stoarcă rămăşiţe de prin toate tuburile ei. La fel îi era şi părul, cu fire rare şi inegale, gălbui ca noroiul şi gălbui-murdar, zburlite pe cap şi mijind pe obraz în smocuri şi mănunchiuri răzleţe, ca grîul grămădit şi bătut de vînt.

Pe scurt, Smith Frumosu era ceva monstruos, dar vina nu era a lui. Nu el era răspunzător de aceasta. Aşa-i fusese plămădit lutul de la bun început. Gătea, spăla vasele şi făcea toate corvezile pentru ceilalţi oameni din fort. Şi aceştia nu-l dispreţuiau. Îi arătau mai degrabă o îngăduinţă foarte omenească, o îngăduinţă pe care o arătau oricărei făpturi nedreptăţite din naştere. Afară de asta, le era şi frică de el. Furiile şi ticăloşia lui îi făceau să se teamă de un glonte, tras pe la spate, sau de otravă în cafea. Cineva trebuia totuşi să gătească, şi, oricare i-ar fi fost defectele, Smith Frumosu se pricepea la bucătărie.

Acesta era omul care se uita la Colţ-Alb, desfătîn- du-se cu isprăvile lui sîngeroase şi rîvnind să pună mîna pe el. Din prima clipă încercă să-l ademenească pe Colţ-Alb. Dar Colţ-Alb nici că se uită la el. Mai tîrziu, cînd momelile lui deveniră

stăruitoare, Colţ-Alb se zburli, rînji şi se trase înapoi. Nu-i plăcea omul. Nu-i plăcea de fel. Simţea răutatea din el şi se temea de mîna întinsă şi de încercările lui de a-i vorbi drăgălaş. Şi din toate aceste pricini îi era nesuferit acest om.

Pentru făpturile mai simple, binele şi răul sînt lucruri uşor de înţeles. Binele reprezintă toate acele lucruri care aduc uşurare, mulţumire şi curmarea durerii. De aceea le place binele. Răul reprezintă toate lucru-

rile pline de neplăcere, ameninţare şi suferinţă, şi de aceea le urăsc aşa cum se cuvine. Colţ-Alb simţea că Smith Frumosu e rău. Pe căi tainice trupul strîmb şi mintea sucită a acestuia răspîndeau emanaţii ale putreziciunii dinăuntru, asemenea negurilor care se ridică de pe o mlaştină puturoasă. Nu cu ajutorul raţiunii şi nu numai cu cele cinci simţuri, ci şi graţie altor simţuri, mai vagi şi încă necatalogate, îşi dădu seama Colţ-Alb că omul acesta era primejdios de rău, gata în orice clipă să izbească, şi că de aceea era o făptură rea, pe care era înţelept s-o urască.

Colţ-Alb se afla în tabără la Castor-Cenuşiu cînd Smith Frumosu veni pentru prima oară. La zgomotul surd al paşilor săi îndepărtaţi, înainte de a-l fi zărit, Colţ-Alb ştiu cine vine şi începu să se zburlească. Pînă atunci zăcuse pe jos în voia tihnei, dar se ridică iute, şi cînd omul sosi, se furişă, ca un adevărat lup, la marginea taberei. Nu ştia ce îşi spun, dar putea să-i vadă pe oaspete şi pe Castor-Cenuşiu cum stăteau de vorbă. Într-un rînd arătă spre el, şi Colţ-Alb răspunse cu un mîrîit, ca şi cum ar fi întins mîna asupră-i, ca şi cum n-ar fi fost aşa cum era, la cincizeci de picioare depărtare. Omul rîse şi Colţ-Alb se furişă spre pădurea care apără de toate, uitîndu-se înapoi, ca să observe ce se petrece, în timp ce luneca uşor pe pămînt.

Castor-Cenuşiu nu vru să vîndă cîinele. Se îmbogăţise din comerţ şi nu mai avea nevoie de nimic. Şi apoi, Colţ-Alb era un animal preţios. Cel mai puternic cîine de

ham pe care îl avusese vreodată şi cel mai bun înaintaş. Şi, afară de asta, nu se mai găsea un cîine ca el nici în valea fluviului Mackenzie, nici în aceea a Yukonului. Ştia să lupte. Ucidea alţi cîini tot atît de uşor cum ucid oamenii ţînţarii. (Ochii lui Smith Frumosu luciră la auzul acestor vorbe, şi fiinţa aceasta hîdă îşi linse cu poftă buzele subţiri.) Nu. Colţ-Alb nu era de vînzare la nici un preţ.

Dar Smith Frumosu se pricepea la indieni. Începu să vină des în tabăra lui Castor-Cenuşiu, ascunzînd

sub haine o sticlă sau aşa ceva. Unul din efectele ***whi- sky***-ului este că stîrneşte setea. Lui Castor-Cenuşiu începu să-i fie sete. Mucoasele lui aprinse şi stomacul ars începură să ceară tot mai mult din lichidul acela care pîrjolea, iar creierul lui, răscolit cu totul de neobişnuitul stimulent, îl împingea să facă orice pentru a-l obţine. Banii pe care îi luase pe blănuri, mănuşi şi mocasini începură să se ducă. Începură să se ducă din ce în ce mai repede, şi pe măsură ce punga îi scădea, devenea tot mai neliniştit.

În cele din urmă, banii, şi marfa, şi buna dispoziţie se duseră toate. Nu-i mai rămăsese decît setea, o stăpînă grozavă, ce sălăşluia în făptura lui şi care devenea tot mai grozavă cu fiecare respiraţie. Atunci Smith Frumosu aduse din nou vorba despre vînzarea lui Colţ-Alb; dar de astă dată preţul oferit era în sticle, şi nu în dolari, şi urechile lui Castor-Cenuşiu începură să asculte cu şi mai mult interes.

— Prinde cîinile şi ia-l sănătos, fu ultimul lui cu- vînt.

Sticlele fură predate, dar după două zile: „Prinde cîinele” au fost cuvintele cu care de astă dată Smith Frumosu i se adresă lui Castor-Cenuşiu.

Într-o seară, Colţ-Alb se furişă în cort şi se trînti la pămînt cu un suspin de uşurare. Zeul temut nu era acolo. Zile de-a rîndul îşi arătase tot mai aprig dorinţa de a pune mîna pe el, şi în acest timp Colţ-Alb fusese silit să ocolească tabăra. Nu ştia ce rău îl ameninţă din partea acelor mîini stăruitoare. Ştia doar că îl

ameninţa cu un rău şi că cel mai bun lucru pentru el era să se ţină departe, acolo unde nu-l puteau ajunge.

Dar nici n-apucă să se culce bine, cînd, mergînd pe două cărări, Castor-Cenuşiu se apropie şi-i legă o curea în jurul gîtului. Se aşeză lîngă el, ţinînd capătul curelei în mînă. În cealaltă mînă ţinea o sticlă, pe care, din cînd în cînd, şi-o răsturna deasupra capului, şi această mişcare era însoţită de zgomote gîlgîitoare.

Trecu un ceas, cînd vibraţiile unor paşi în contact cu pămîntul îi precedară pe cel ce se apropia. Colţ-Alb
fu primul care le auzi şi se zburli, cunoscînd ale cui erau, în timp ce Castor-Cenuşiu continuă să dea din cap prosteşte. Colţ-Alb încercă să tragă cureaua încet din mîna stăpînului său; dar degetele destinse se strîn- seră, şi Castor-Cenuşiu se ridică.

Smith Frumosu păşi în cort şi se aplecă asupra lui Colţ-Alb. Acesta mîrîi uşor, în sus, la făptura aceea de temut, urmărind cu încordare mişcarea mîinilor lui. Una din mîini se întinse şi începu să coboare spre capul său. Mîrîitul uşor deveni încordat şi aspru. Mîna continuă să coboare încet, în timp ce el se ghemuia cît putea, privind-o cu răutate, mîrîind tot mai nervos, pe măsură ce — cu respiraţia din ce în ce mai scurtă — se apropia de paroxism. Pe neaşteptate dădu să muşte, în- figîndu-şi colţii ca un şarpe. Mîna fu smucită înapoi, şi dinţii se închiseră în gol, cu un clănţănit ascuţit. Smith Frumosu era speriat şi supărat. Castor-

Cenuşiu îl lovi pe Colţ-Alb peste cap, făcîndu-l să se ghemuiască la pămînt cu supunere.

Privirile bănuitoare ale lui Colţ-Alb urmăreau fiece mişcare. Îl văzu pe Smith Frumosu ieşind şi apoi întorcîndu-se cu o bîtă zdravănă. După care, Castor-Cenuşiu îi dădu capătul curelei, şi Frumosu o porni. Cureaua se întinse. Colţ-Alb se împotrivi. Castor-Cenuşiu îl îzbi în neştire, spre a-l sili să se ridice şi să-l urmeze. Îl ascultă, dar se năpusti asupra străinului care-l trăgea. Smith Frumosu nu se feri; se aşteptase la asta. Învîrti iute bîta, oprind atacul la jumătatea drumului, şi-l doborî pe Colţ-Alb. Castor-Cenuşiu rîse şi încuviinţă din cap. Smith Frumosu trase din nou de curea şi, de astă dată ameţit şi şchiopătînd, Colţ-Alb se tîrî la picioarele lui.

Nu se mai repezi a doua oară. O singură lovitură de bîtă îi ajungea ca să se convingă că zeul cel alb ştia s-o mînuiască, iar el era prea înţelept ca să lupte împotriva inevitabilului. Cu coada între picioare şi cu respiraţia întretăiată de mîrîituri slabe, o porni întunecat în urma lui Smith Frumosu. Dar Smith Frumosu era cu ochii pe el, iar bîta stătea gata să lovească în orice clipă.

La fort, Smith Frumosu îl legă bine şi se duse Ia culcare. Colţ-Alb aşteptă o oră, apoi apucă cureaua cu dinţii, şi în zece secunde fu liber. Nu-şi pierduse timpul. Nici nu fusese nevoie s-o roadă cu dinţii. Tăiase cureaua de-a curmezişul, ca şi cum ar fi tăiat-o cu cuţitul. Apoi privi spre fort, zburlindu-se şi mîrîind. Se întoarse şi

porni spre cortul lui Castor-Cenuşiu. Nu-i datora supunere acestui zeu străin şi cumplit. Se dăruise lui Castor-Cenuşiu şi socotea că îi mai aparţinea lui Castor-Cenuşiu.

Dar cele petrecute înainte se repetară — cu o deosebire: Castor-Cenuşiu îl legă din nou cu o curea, şi a doua zi dimineaţă îl înapoie lui Smith Frumosu. Şi aici interveni deosebirea. Smith Frumosu îi dădu o ciomăgeală. Legat zdravăn, Colţ-Alb nu putea decît să se înfurie zadarnic şi să rabde. Fură folosite împotriva lui bîta şi biciul şi îndură cea mai cruntă bătaie de care avusese vreodată parte. Pînă şi bătaia aceea straşnic încasată de Ia Castor-Cenuşiu demult, pe vremea cînd nu era decît un pui, i se păru un fleac în comparaţie cu cea de acum.

Lui Smith Frumosu treaba asta îi făcu plăcere. Era o desfătare pentru el. Zvîcnind din bici sau lovind cu bîta, se holba la victima lui, cu o privire aprinsă, dar nătîngă, ascultîndu-i urletele de durere, gemetele şi mîrîiturile neputincioase. Pentru că Smith Frumosu era crud, aşa cum sînt mişeii. Umilindu-se şi miorlă- indu-se dinaintea loviturilor sau vorbei frumoase a altuia, se răzbuna la rîndu-i pe făpturile mai slabe decît el. Oricărei făpturi îi place puterea, şi Smith Frumosu nu făcea excepţie. Neavînd parte de putere printre ai lui, se năpustea asupra făpturilor mai mici, afirmîndu-se în acest fel. Dar Smith Frumosu nu era propria lui creaţie, şi de aceea nu se cuvenea să fie ţinut de rău. Venise pe lume cu un trup strîmb şi cu o

minte necioplită. Acesta era aluatul din care era făcut, şi lumea nu-l modelase cu generozitate.

Colţ-Alb îşi dădea seama de ce era bătut. Cînd Castor-Cenuşiu îi legase cureaua în jurul gîtului şi capătul ei îl încredinţase lui Smith Frumosu, Colţ-Alb înţelesese că voinţa zeului său era să plece cu Smith Frumosu. Şi cînd acesta îl lăsase legat în afara fortului, ştia că voinţa lui Smith Frumosu era ca să rămînă acolo. Prin urmare, nu dăduse ascultare voinţei ambilor zei şi, deci, îşi merita pedeapsa. Văzuse în treacăt cîini schimbîndu-şi stăpînul şi mai văzuse şi fugari bătuţi, cum era el acum. Era înţelept, totuşi în firea lui sălăşluiau forţe mai puternice decît înţelepciunea. Una din acestea era credinţa. Nu-l iubea pe Castor-Cenuşiu; totuşi, chiar în faţa voinţei şi a mîniei acestuia, îi arătă credinţă. Nu putea face altfel. Această credinţă era o însuşire a aluatului lui. O însuşire care deosebea specia lui de alte specii; o însuşire care le dăduse posibilitatea, lupului şi cîinelui sălbatic, să vină de pe coclauri şi să trăiască în societatea omului.

După bătaie, Coîţ-Aib fu tîrît înapoi în fort. De astă dată, Smith Frumosu îl priponi de un băţ. Nu renunţi aşa uşor la un zeu, şi aşa se petrecu şi cu Colţ-Alb. Castor-Cenuşiu era zeul lui şi, în ciuda voinţei acestuia, Colţ-Alb încă se mai agăţa de el şi nu voia să renunţe la el. Castor-Cenuşiu îl trădase şi îl părăsise, dar asupra lui faptul acesta n-avea nici un efect. Nu în zadar se dăruise el cu trup şi

suflet lui Castor-Cenuşiu. Colţ-Alb nu avea rezerve, şi legătura aceasta nu putea fi desfăcută cu uşurinţă.

Aşadar, noaptea, pe cînd oamenii din fort dormeau, Colţ-Alb apucă cu dinţii băţul de care fusese priponit. Lemnul era uscat şi fusese atît de strîns legat de gîtul lui, încît abia de-l putea ajunge cu dinţii. Numai prin- tr-un nespus de greu efort al muşchilor şi arcuindu-şi ceafa izbuti să apuce băţul cu colţii, şi doar de margini; şi numai cu preţul unei uriaşe răbdări de ceasuri

întregi izbuti să roadă băţul. Era un lucru care se presupunea că nu-l pot face cîinii. Aşa ceva nu se mai întîmplase. Dar Colţ-Alb o făcu şi pe asta şi părăsi fortul în zori, cu capătul de băţ atîrnat de gît.

Era înţelept. Dar dacă ar fi fost numai înţelept, nu s-ar fi întors la Castor-Cenuşiu, care îl trădase în două rînduri. Dar era şi credincios, şi se întoarse, spre a fi trădat şi a treia oară. Din nou se lăsă legat cu cureaua de gît de către Castor-Cenuşiu, şi Frumosu veni din nou să-l caute. Şi de astă dată fu bătut încă şi mai rău decît înainte.

Castor-Cenuşiu privea prosteşte, în timp ce omul alb mînuia biciul. Nu-i luă de fel apărarea. Nu mai era cîinele lui. Cînd bătaia se termină, Colţ-Alb era bolnav. Un cîine delicat din Sud ar fi murit după aşa ceva, el însă nu. Şcoala vieţii lui fusese mai aspră, şi era plămădit dintr-un aluat mai rezistent. Avea o prea mare vitalitate. Era prea puternic legat de viaţă. Dar se simţea tare rău. La început nu fu în stare nici să se tîrască, şi Smith Frumosu trebui să-l aştepte o jumătate de ceas. Apoi, orbecăind şi împleticindu-se, începu să meargă în urma lui Smith Frumosu înapoi spre fort.

De astă dată fu legat cu un lanţ care se dovedi mai tare decît dinţii săi, şi Colţ-Alb se strădui zadarnic să smulgă belciugul din ulucul în care era bătut. Cîteva zile mai tîrziu, treaz şi ruinat, Castor-Cenuşiu plecă în sus pe valea lui Porcupine, în lunga lui călătorie spre valea fluviului Mackenzie. Colţ-Alb rămase pe malurile Yukonului, în puterea

unui om mai mult decît pe jumătate smintit şi brută pe de-a-ntregul. Dar de unde să ştie un cîine ce este nebunia? Pentru Colţ-Alb, Smith Frumosu era un zeu adevărat, chiar dacă se arăta a fi crunt. Era un zeu smintit, în cel mai bun caz, dar Colţ-Alb nu ştia nimic despre sminteală; ştia doar că trebuia să se supună voinţei acestui nou stăpîn şi să dea ascultare tuturor toanelor şi fanteziilor lui.

CAPITOLUL 3

Domnia urii

În stăpînirea zeului celui smintit, Colţ-Alb deveni un demon. Era ţinut în lanţ, într-un ţarc din spatele fortului, şi acolo Smith Frumosu venea să-l întărite şi să-l necăjească pînă ce-l scotea din minţi cu sîcîielile lui. Foarte curînd, băgă de seamă cît de supărat era Colţ-Alb cînd rîdea de el, şi îşi făcu obiceiul să rîdă de el după ce mai întîi îi juca o festă. Rîdea zgomotos şi dispreţuitor şi în acelaşi timp arăta în bătaie de joc cu degetul spre Colţ-Alb. Cînd făcea acest lucru, Colţ- Alb îşi ieşea din minţi, şi în accesele lui de furie devenea mai descreierat chiar decît stăpînul.

Pînă atunci, Colţ-Alb nu fusese decît duşmanul celor din seminţia lui, şi încă un duşman aprig. Acum deveni duşmanul tuturor şi deveni mai crunt ca niciodată. Suferea atît de cumplit, încît ura orbeşte şi fără cea mai slabă urmă de judecată. Ura lanţul cu care era legat, ura oamenii care se uitau la el printre ulucile ţarcului, ura cîinii care îi însoţeau pe oameni şi mîrîiau cu răutate la dînsul, care stătea neputincios. Ura pînă şi ulucile ţarcului în care era închis. Dar mai mult decît pe oricine pe lumea asta îl ura pe Smith Frumosu.

Prin tot ce-i făcea lui Colţ-Alb, Smith Frumosu urmărea un scop. Într-o bună zi, cîţiva oameni se adunară în jurul ţarcului. Înarmat cu o bîtă, Smith Frumosu intră şi

dezlegă lanţul de la gîtul lui Colţ-Alb. După ce stăpînul ieşi, Colţ-Alb, slobod, începu a se învîrti ca apucat înăuntrul ţarcului, încercînd să ajungă la oamenii de afară. Era măreţ în dezlănţuirea lui. Măsurînd cinci picioare în lungime şi două picioare şi jumătate în înălţime, depăşea cu mult greutatea unui lup de talia lui. Moştenise de la mama lui linia mai greoaie a cîinelui, aşa încît cîntărea peste nouăzeci de pfunzi, fără a avea nici un pic de grăsime şi nici o singură uncie de carne de prisos. Era numai muşchi, oase şi tendoane; într-un cuvînt, era un luptător în cea mai bună formă.

Uşa ţarcului se deschise din nou. Colţ-Alb se opri. Se petrecea un lucru neobişnuit. Aşteptă. Uşa se deschise mai larg. Apoi fu împins înăuntru un cîine cît toate zilele, şi uşa fu trîntită în urma lui. Colţ-Alb nu mai văzuse niciodată un astfel de cîine (era un adevărat zăvod), dar nici mărimea şi nici înfăţişarea fioroasă a celui nou venit nu îl înspăimîntară. În sfîrşit, avea în faţă ceva care nu era nici lemn, nici fier, o făptură asupra căreia să-şi verse ura. Sări înainte cu o fulgerare a colţilor care sfîşiară grumazul dulăului. Acesta scutură din cap, mîrîi răguşit şi se năpusti asupra lui Colţ-Alb. Dar Colţ-Alb era cînd ici, cînd colo, era pretutindeni, mereu ferindu-se din calea lui şi evitîndu-l, mereu sărind la el şi sfîşiindu-l cu colţii, apoi sărind în lături la vreme, ca să scape de pedeapsă.

Oamenii de afară urlau şi aplaudau, în timp ce Smith Frumosu, în extaz, se desfăta urmărind cum Colţ-Alb îşi sfîrteca

şi îşi ciopîrţea adversarul. Încă din prima clipă era clar că zăvodul n-avea nici o şansă. Era prea greoi şi prea încet. În cele din urmă, în vreme ce Smith Frumosu îl îndepărta pe Colţ-Alb cu bîta, zăvodul fu tîrît afară de stăpînul lui. Urmă plata rămăşagurilor, şi banii zornăiră în palma lui Smith Frumosu.

Colţ-Alb privi cu încordare la oamenii strînşi în jurul ţarcului. Mirosea a luptă; şi lupta era acuma singura cale pe care-i era îngăduit să manifeste viaţa ce clocotea în el. Chinuit, aţîţat la ură, ţinut prizonier, n-avea nici un prilej de a-şi exprima ura decît atunci cînd stăpînul său găsea cu cale să-i opună vreun alt cîine. Smith Frumosu îi preţuise bine posibilităţile, căci mereu ieşea învingător. Într-o zi fură aruncaţi asupra lui trei cîini, unul după altul. În alta fu vîrît prin uşa ţarcului un lup, adult, proaspăt prins în Wild. Iar într-altă zi fură aduşi şi asmuţiţi împotriva lui în acelaşi timp doi cîini. Asta a fost cea mai cruntă luptă din cîte a dat vreodată, şi cu toate că pînă la urmă îi răpuse pe amîndoi, după această ispravă a fost mai mult mort decît viu.

Toamna, după ce căzu prima zăpadă şi după ce pe fluviu începură să curgă sloiuri de gheaţă, Smith Frumosu se îmbarcă împreună cu Colţ-Alb pe un vapor care mergea în susul Yukonului, spre Dawson. Colţ-Alb devenise faimos în întreg ţinutul. Era cunoscut pretutindeni sub numele de „Lupul luptător”, şi de obicei cuşca în care era ţinut pe puntea vaporului era înconjurată de curioşi. Se înfuria şi mîrîia la ei, sau zăcea liniştit,

cercetîndu-i cu o ură rece. Şi de ce nu i-ar fi urît? Nu-şi pusese niciodată întrebarea asta. Nu cunoştea decît ura şi se lăsa călăuzit de focul ei. Pentru el viaţa devenise un iad. Nu era făcut să îndure aspra activitate la care sînt supuse animalele sălbatice de către oameni. Şi tocmai asta-i fusese hărăzit. Oamenii îl priveau, îl întărîtau, împungîndu-l cu băţul printre gratii, ca să-l facă să mîrîie, şi apoi rîdeau de el.

Oamenii aceştia alcătuiau mediul în care trăia, şi ei plămădeau lutul din care era făcut, transformîndu-l într-o fiinţă mult mai feroce decît voise natura. Cu toate acestea, natura îi dăruise plasticitate. În condiţiile în care multe alte animale ar fi murit ori s-ar fi îmblînzit, el se adaptă şi trăi, şi aceasta fără să-i zdruncine hotărîrea. Poate că Smith Frumosu, ca un tartor şi călău ce era, ar fi fost în stare să i-o zduncine, dar pînă una-alta nu exista nimic care să arate c-ar fi putut izbuti.

Dacă Smith Frumosu avea un diavol în el, Colţ-Alb avea şi el unul; şi cei doi nutreau unui împotriva celuilalt o ură turbată. Odinioară, Colţ-Alb avusese înţelepciunea să se plece şi să se supună unui om care avea o bîtă în mînă; dar acum, această înţelepciune îl părăsi; doar simplul fapt că îl vedea pe Smith Frumosu era de ajuns ca să-i stîrnească accese de furie. Iar cînd se aflau faţă în faţă şi se vedea împins cu bîta, continua să mîrîie şi să-şi arate colţii. Nimic nu izbutea să-l facă să nu mai mîrîie. Oricît de crunt ar fi fost bătut, el tot mai mîrîia,

iar cînd Smith Frumosu renunţa şi se retrăgea, în urma lui se auzea un mîrîit de sfidare, iar uneori Colţ-Alb se repezea la gratiile cuştii, lătrîndu-şi ura.

Cînd vaporul ajunse la Dawson, Colţ-Alb coborî pe uscat. Continuă însă să trăiască, în văzul lumii, într-o cuşcă, înconjurat de curioşi. Fu expus sub numele de „Lupul luptător”, şi ca să-l vadă, oamenii plăteau cîte cincizeci de cenţi, în praf de aur. N-avea o clipă de răgaz. Dacă se culca, era întărîtat cu un băţ ascuţit, pentru că spectatorii voiau să ştie pe ce au dat banii. Şi ca spectacolul să fie mai interesant, furia lui era întreţinută mai tot timpul. Dar mai nefastă decît toate acestea luate la un loc era atmosfera în care trăia. Era privit ca cel mai înspăimîntător dintre animalele sălbatice, dar sălbăticia fusese sădită în fiinţa lui de gratiile cuştii. Fiece cuvînt, fiece gest, oricît de precaut, al oamenilor îi trezea cruzimea. Era gaz turnat peste focul cruzimii Iui. Toate acestea nu puteau să aibă decît o singură urmare, şi aceasta era că ferocitatea lui se alimenta din propria ei substanţă şi se accentua. Era încă o dovadă a plasticităţii aluatului din care fusese plămădit şi a capacităţii lui de a se modela sub presiunea mediului.

Pe lîngă faptul că trebuia să îndure privirile curioşilor, mai era folosit şi ca luptător profesionist. La intervale destul de neregulate, ori de cîte ori se putea pune la cale o luptă, era scos clin cuşcă şi dus într-o pădure, la cîteva mile de oraş. Lucrul acesta se petrecea de obicei

noaptea, ca să se evite amestecul poliţiei teritoriului. După cîteva ceasuri de aşteptare, cînd se crăpa de ziuă, îşi făceau apariţia spectatorii şi cîinele pe care trebuia să-l înfrunte. Ajunse să se bată cu cîini de toate mărimile şi speciile. Ţinutul era sălbatic, oamenii, sălbatici şi ei, şi de obicei luptele se dădeau pe viaţă şi pe moarte.

Cum Colţ-Alb continua să mai lupte, e limpede că ceilalţi cîini plăteau tributul morţii. Nu cunoscu niciodată înfrîngerea. Deprinderea lui timpurie, de pe vremea cînd se bătea cu Lip-Lip şi cu întreaga haită de căţei, îi prindea bine. Îndărătnicia cu care îşi înfigea picioarele în pămînt îi era de asemenea de folos. Nu s-a aflat nici un cîine în stare să-l doboare. Acesta era şiretlicul preferat al cîinilor-lupi — să se năpustească asupra duşmanului fie direct, fie făcînd un ocol neaşteptat, în speranţa de a-l izbi şi de a-l da peste cap. Copoi Mackenzie, cîini eschimoşi, laponi, cîini de Labrador, şi malemuţi, toţi şi-au încercat puterile împotriva lui şi toţi au dat greş. Nici unul n-a reuşit să-l doboare. Oamenii îşi povesteau unii altora acest lucru şi aşteptau de fiecare dată să vadă întîmplîndu-se minunea asta; dar Colţ-Alb mereu îi dezamăgea.

Apoi mai avea şi atuul iuţelii lui fulgerătoare. Acesta îi dădea un avantaj considerabil asupra adversarilor. Oricîtă experienţă de luptă ar fi avut, nu întîlniseră vreodată un cîine care să se mişte atît de iute. Mai era şi faptul că atacul lui pornea fulgerător. Cîinii de rînd

erau deprinşi cu preliminariile de mî-rîituri, zburlituri şi sforăieli, şi de aceea erau doborîţi şi înfrînţi înainte să înceapă lupta sau să-şi fi venit în fire de pe urma surprizei. Asta s-a întîmplat atît de des, încît s-a statornicit obiceiul ca să fie imobilizat pînă ce adversarul termina preliminariile şi era gata de luptă, ba chiar pînă ce dădea primul atac.

Dar cel mai mare avantaj al lui Colţ-Alb era experienţa. Ştia despre lupte mai mult decît oricare dintre cîinii care îl înfruntau. Se bătuse de mai multe ori, ştia cum să preîntîmpine multe tertipuri şi vicleşuguri şi cunoştea şi el multe şiretlicuri; cît despre metoda lui, aproape că nu mai putea fi îmbunătăţită.

Pe măsura trecerii timpului, ajunse să dea tot mai puţine lupte. Oamenii căutau în zadar un egal, şi Smith Frumosu se văzu nevoit să-i opună lupi. Erau prinşi în curse de indieni anume în acest scop, şi o luptă între Colţ-Alb şi un lup constituia întotdeauna o atracţie pentru mulţime. Într-un rînd au adus o femelă de rîs, şi Colţ-Alb se văzu nevoit să lupte din răsputeri ca să-şi scape viaţa. Agerimea ei era deopotrivă cu a lui; cruzimea ei era pe măsura cruzimii lui; în vreme ce el lupta doar cu colţii, ea lupta şi cu labele-i înzestrate cu gheare ascuţite.

Dar după întîlnirea cu rîsul, Colţ-Alb nu mai fu pus să lupte. Nu mai existau animale cu care să se bată, cel puţin nu exista nici unul care să fie socotit vrednic să se măsoare cu el. Aşa că rămase ca un obiect de expoziţie pînă în primăvară, cînd un oarecare Tim Keenan, mare

jucător de faraon[1], veni să se aşeze pe acele meleaguri. O dată cu el apăru şi primul buldog care călcase vreodată prin Klondike. Nu se putea ca acest cîine să nu se întîlnească cu Colţ-Alb, şi timp de o săptămînă înaintea luptei, pe care o aşteptau cu toţii, acesta a fost principalul subiect de conversaţia în anumite cercuri ale oraşului.

CAPITOLUL 4

Cu moartea de gît

Smith Frumosu îi desfăcu lanţul de la gît şi se dădu înapoi.

De astă dată Colţ-Alb nu mai atacă imediat. Rămase liniştit, cu urechile ciulite, atent şi curios, supraveghind cu grijă ciudatul animal din faţa lui. Pînă atunci nu mai văzuse asemenea cîine. Tim Keenan împinse buldogul mormăind:

— Pe el!

Scund, îndesat şi stîngaci, animalul înainta spre centrul cercului legănîndu-se. În cele din urmă se o- pri, clipind spre Colţ-Alb.

---

[1] Joc de cărţi.

Mulţimea porni să strige:

— Pe el, Cherokee! Rupe-l, Cherokee! Inghite-l!

Dar Cherokee nu părea prea dornic să se bată. Întoarse capul şi clipi spre oamenii care strigau, dînd vesel din ciotul lui de coadă. Nu-i era frică, îi era doar lene. Afară de asta, nu-şi dădea seama că urma să se bată cu cîinele ce-l avea în faţă. Nu era deprins să lupte cu un cîine de teapa ăstuia şi aştepta să i se a- ducă un cîine veritabil.

Tim Keenan intră în arenă şi se aplecă asupra lui Cherokee, mîngîindu-l pe spinare de o parte şi de alta şi frecîndu-l în răspăr cu mişcări line. Toate acestea spre a-l aţîţa. De altfel, l-au şi aţîţat, pentru că Cherokee începu să mîrîie încet, din fundul gîtlejului. Era o legătură între ritmul mîrîitului şi mişcările mîinilor lui Tim Keenan. Intensitatea mîrîitului culmina da fiecare dată cînd mişcarea în răspăr ajungea la capătul ei şi apoi scădea, pentru a creşte din nou, o dată cu începerea mişcării următoare. Sfîrşitul fiecărei mişcări dădea accentul ritmului, mişcarea încheindu-se brusc, iar mîrîitul înălţîndu-se repezit.

Acest mîrîit n-a rămas fără urmări asupra lui Colţ- Alb. Părul de pe gît şi de pe grumaz începu să i se zburlească. Tim Keenan mai împinse o dată cîinele înainte şi se trase înapoi. După ce impulsul dat se stinse, Cherokee continuă să înainteze de bunăvoie, um- blînd iute cu picioarele-i crăcănate. Atunci lovi Colţ- Alb. Izbucniră strigăte de admiraţie. Se repezise şi atacase mai degrabă ca o pisică decît ca

un cîine; şi tot cu pisicească iuţeală îşi înfipsese colţii şi sărise deoparte.

Buldogul sîngera dinapoia urechii, avînd o rană în gîtul lui cel gros. Nu dădu nici un semn, nici nu mîrîi măcar, ci se întoarse şi se luă după Colţ-Alb. Comportarea ambilor — iuţeala unuia şi dîrzenia celuilalt — stîrni patimile publicului, şi oamenii se apucară să pună noi rămăşaguri şi să le sporească pe cele încheiate iniţial. Iară şi iară Colţ-Alb sărea la el, îl muşca şi se depărta neatins; ciudatul lui adversar continua să-l urmărească fără cine ştie ce grabă, dar nici prea încet, însă cu linişte, cu încăpăţînare şi cu seriozitate. Urmărea metodic un scop — avea un scop pe care ţinea să-l atingă şi de la care nu-l putea abate nimic.

Tot ce făcea, fiecare acţiune a lui purta semnul acestui ţel pe care-l urmărea. Colţ-Alb nu ştia ce să creadă. Niciodată nu mai văzuse asemenea cîine. N-avea păr pe el, era moale şi sîngera uşor. N-avea o blană groasă care să amortizeze muşcătura lui Colţ-Alb cum se întîmpla adesea cu cîinii de un neam cu el. Ori de cîte ori dădea să muşte, colţii i se înfigeau uşor în carnea moale, iar adversarul parcă nici nu era în stare să se apere. Şi mai era ceva care îl uimea — nu chelălăia, aşa cum chelălăiau ceilalţi cîini pe care-i înfruntase. În afară de vreun mîrîit, sau de un mormăit, buldogul îşi îndura suferinţele fără murmur. Şi fără a şovăi nici o clipă, îşi continua urmărirea.

Asta nu înseamnă că Cherokee ar fi fost încet. Se întorcea şi se răsucea destul de

iute, dar pe Colţ-Alb nu-l prindea niciodată. Cherokee era şi el uluit. Nu luptase încă niciodată cu un cîine de care să nu se poată apropia. Întotdeauna, şi el şi adversarul doreau să se lupte corp la corp. Dar de astă dată avea de-a face cu un cîine care se ţinea la distanţă, ţopăind: în jurul lui şi ferindu-se cînd într-o parte, cînd într-alta. Şi cînd îşi înfigea colţii în el, nu se agăţa de el, ci îi dădea drumul pe dată, depărtîndu-se din nou ca fulgerul.

Colţ-Alb nu reuşea să ajungă la partea moale de desubtul gîtului. Buldogul era prea scurt, iar fălcile lui masive erau o apărare în plus. Colţ-Alb ţîşnea iute şi apoi se retrăgea neatins, în timp ce rănile lui Cherokee se înmulţeau. Capul şi gîtul îi erau sfîşiate şi sfîrte- cate. Sîngera din plin, dar nici ca se sinchisea. Îşi continuă urmărirea greoi, deşi la un moment dat se opri în loc derutat, clipind spre oamenii care priveau, agitînd ciotul lui de coadă în semn ca era dispus să se bată. În acea clipă Colţ-Alb se repezi la el, apoi sări deoparte, după ce i-a smuls, în trecere, rămăşiţa sfîşiată a uneia dintre urechi. După o uşoară explozie de mînie, Cherokee reluă urmărirea, rămînînd înăuntrul cercului pe care-l descria Colţ-Alb şi străduindu-se să-l înşface de gît şi să-l ţină în menghina lui ucigătoare. Se auziră strigăte de admiraţie, cînd, răsucindu-se brusc, Colţ- Alb scăpă din primejdie sărind în direcţia opusă.

Timpul trecea. Colţ-Alb continua să ţopăie, furi- şîndu-se şi fandînd, sărind înainte şi înapoi, nu fără a-şi vătăma

adversarul. Iar buldogul continua să-l urmărească cu o siguranţă înverşunată. Mai devreme sau mai tîrziu avea să-şi atingă ţelul — acela de a izbuti să-l prindă în strînsoarea care avea să-i aducă victoria. Între timp răbda toate rănile pe care celălalt i le provoca. Urechile lui erau ferfeniţă, ceafa şi umerii îi erau şfîşiate în douăzeci de locuri; pînă şi buzele îi erau rupte şi sîngerînde — toate acestea din pricina acelor muşcături fulgerătoare care nu puteau fi prevăzute şi împotriva cărora nu era chip să se păzească.

Colţ-Alb mereu încercase să-l răstoarne pe Chero- kee; dar între ei diferenţa de înălţime era prea mare. Cherokee era prea îndesat, prea aproape de pămînt Colţ-Alb întrecu măsura. Într-un rînd, făcînd una din acele volte şi ocoliri rapide, i se ivi prilejul. Îl prinse pe Cherokee cu capul întors, acesta răsucindu-se mai încet. Umărul îi era descoperit. Colţ-Alb se aruncă asupră-i, dar umărul lui fiind mai înalt, cînd îl izbi cu putere, se trezi proiectat pe deasupra adversarului. Fapt fără precedent în istoria luptelor lui, oamenii îl văzură pe Colţ-Alb pierzînd pămîntul de sub picioare. Descrise o jumătate de salt mortal, şi ar fi căzut pe spate dacă, pe cînd mai era în aer, nu s-ar fi răsucit ca o pisică, străduindu-se să cadă în picioare. Cu toate acestea, căzu pe o rînă. În clipa următoare era în picioare, dar în aceeaşi clipă colţii lui Cherokee se înfipseră în gîtul lui.

Nu-l înhăţase bine, pentru că nimerise prea jos, spre piept, dar Cherokee ţinea zdravăn. Colţ-Alb sări în picioare şi se smuci sălbatic în sus şi în jos, încercînd să se scuture de trupul buldogului. Îl scotea din fire această greutate care atîrna, trăgîndu-l în jos. Îi stînjenea mişcările, îl încătuşa. Se simţea ca într-o capcană, şi instinctele lui erau jignite şi se răzvrăteau. Îl cuprinse o revoltă turbată. Timp de cîteva minute păru smintit de-a binelea. Forţele elementare ale vieţii puseseră stăpînire pe el. Voinţa de a exista, ce sălăşluia în trupul lui, se ridica vijelios. Era dominat de această sete de viaţă a cărnii. Toată inteligenţa îi pierise. Se purta ca şi cum n-ar mai fi avut creier. Judecata-i era zdruncinată de dorinţa oarbă a cărnii de a trăi şi de a se mişca, de a se mişca cu orice risc, de a continua să se mişte, pentru că mişcarea era manifestarea existenţei lui.

Se rotea neîncetat, zvîrcolindu-se pe loc, întorcîn- du-se şi răsucindu-se, încercînd mereu să scuture cei cincizeci de pfunzi ce-i atîrnau de gît. Buldogul se mulţumea să-l ţină strîns. Uneori, rar, izbutea să atingă pămîntul cu picioarele şi să se înghesuie pentru un moment în Colţ-Alb. Dar în clipa următoare pierdea pămîntul de sub picioare şi se trezea tîrît în vîrtejul uneia din voltele nebuneşti pe care le descria Colţ-Alb. Cherokee se făcu una cu instinctul din el. Îşi dădea bine seama că făcea exact ceea ce trebuia să facă şi încerca oarecare mulţumire. În asemenea clipe închidea chiar din ochi şi, vrînd-nevrînd, se lăsa aruncat într-o parte

şi în alta, fără să se sinchisească cîtuşi de puţin că ar putea fi rănit în felul acesta. Asta nu mai avea nici o importanţă. Strînsoarea era totul, şi strîngea,

Colţ-Alb nu s-a oprit decît atunci cînd n-a mai putut de oboseală. Nu mai putea face şi nu mai pricepea nimic. Niciodată, în nici o luptă, nu i se întîm- plase una ca asta. Cîinii cu care se bătuse pînă atunci nu luptau aşa. Îl muşcau, trăgeau de el şi fugeau. Muşca şi el, trăgea şi fugea. Zăcea pe o rînă, gîfîind. Fără a-l slăbi de fel, Cherokee îl împinse, încercînd să-l dea peste cap. Colţ-Alb se împotrivi şi simţi cum fălcile îşi mută strînsoarea, dînd drumul uşor şi în- cleştîndu-se din nou, crestînd încet cu colţii. Fiecare mutare apropia strînsoarea de gît. Metoda buldogului consta în a ţine cu dinţii ceea ce apucase şi să caute să pătrundă mai adînc ori de cîte ori se ivea prilejul. Şi prilejul îl avea ori de cîte ori Colţ-Alb stătea liniştit. Cînd Colţ-Alb se zbătea, Cherokee se mulţumea doar să ţină cu dinţii.

Singura parte a trupului lui Cherokee la care puteau ajunge dinţii lui Colţ-Alb era ceafa lui bombată, îl apucă din partea proeminentă a cefei, în locul unde aceasta îi ieşea dintre umeri; nu cunoştea însă sistemul acesta de luptă al crestatului cu dinţii şi nici n-vea fălcile făcute pentru aşa ceva. Cu mişcări spas- modice, rupea şi sfîşia cu colţii, ca să-şi facă loc. Apoi o schimbare de poziţie îl opri. Buldogul izbutise să-l răstoarne pe spate şi, agăţat de gîtul lui, se suise peste el. Colţ-Alb îşi arcui picioarele dinapoi,

scormonind cu labele, ca o pisică, burta adversarului care-l încălecase; începu să zgîrie, sfîşiindu-i carnea cu mişcări prelungi. De bună seamă i-ar fi scos măruntaiele dacă Cherokee nu s-ar fi răsucit iute în jurul punctului de care ţinea cu dinţii şi dacă n-ar fi descălecat, aşezîndu-se în unghi drept faţă de Colţ-Alb.

Nu exista scăpare din strînsoare. Era ca destinul, la fel de neînduplecată. Urca încet către vîna jugulară. Între moarte şi Colţ-Alb nu mai erau decît pielea gîtului şi blana deasă care o acoperea. Acestea formaseră un ghemotoc în botul lui Cherokee şi aproape că zădărniceau strînsoarea colţilor. Dar, centimetru cu centimetru, ori de cîte ori avea prilejul, Cherokee apuca în gură tot mai multă piele şi blană. Urmarea fu că, încetul cu încetul, îl sugruma pe Colţ-Alb. Pe măsura trecerii timpului, acesta răsufla tot mai anevoie.

Se părea că lupta se apropie de sfîrşit. Partizanii lui Cherokee erau triumfători şi se arătau gata să pună orice rămăşag că va ieşi biruitor. În aceeaşi măsură partizanii lui Colţ-Alb erau descurajaţi; refuzau să încheie pariuri chiar pe zece contra unu şi de douăzeci contra unu, deşi se găsi printre ei unul destul de uşuratic încît să facă o prinsoare de cincizeci contra unu. Acesta era Smith Frumosu. Făcu un pas în arenă şi-l arătă pe Colţ-Alb. Apoi începu să rîdă batjocoritor şi dispreţuitor. Rîsul îşi produse efectul dorit. Colţ-Alb turbă de furie. Îşi adună ultimele puteri şi se ridică. Şi pe

cînd se zbătea în jurul arenei, cu cei cincizeci de pfunzi ai adversarului atîrnaţi de gît, mînia-i se preschimbă în spaimă. Forţele elementare ale vieţii puseră din nou stăpînire pe el, şi în faţa dorinţei de supravieţuire a cărnii, inteligenţa lui pieri. De jur împrejur şi iarăşi înapoi, poticnindu-se, căzînd şi ridicîndu-se, ba chiar înălţîndu-se din cînd în cînd pe picioarele dinapoi şi ridicîndu-şi în aer adversarul, se zbătea zadarnic, să scuture moartea ce-i atîrna de gît.

În cele din urmă căzu, rostogolindu-se pe spate, sfîrşit; iar buldogul îşi mută repede strînsoarea, pă- trunzînd mai adînc, crestînd tot mai afund carnea împăturită în blană şi sugrumîndu-l pe Colţ-Alb mai tare ca oricînd. Izbucniră ropote de aplauze pentru învingător şi mulţi strigară: „Cherokee! Cherokee!” Acesta le răspunse dînd puternic din ciotul lui de coadă. Dar ovaţiile nu-l distrăgeau. Nu exista nici o legătură între coada şi fălcile lui masive. Coada putea să se mişte, în vreme ce fălcile continuau să strîngă cumplit gîtul lui Colţ-Alb.

În acest moment se întîmplă ceva care abătu a- tenţia spectatorilor. Răsună un clinchet de clopoţei. Se auziră strigăte de ***dog-musher***-i. Toţi, afară de Smith Frumosu, se zgîiră, speriaţi c-ar putea să fie poliţia. Văzură venind din susul pîrtiei, şi nu dinspre oraş, o sanie, trasă de cîini, pe lîngă care alergau doi bărbaţi. Era limpede că veneau dinspre pîrîu, unde fuseseră într-o călătorie de prospecţie. La vederea mulţimii, opriră cîinii, se apropiară şi se vîrîră printre oameni,

curioşi să vadă pricina agitaţiei. Dog-musher-ul avea mustaţă, dar celălalt, un om mai tînăr şi înalt, era ras, faţa îi era îmbujorată din cauza circulaţiei intense a sîngelui şi a goanei prin aerul îngheţat.

De fapt, Colţ-Alb încetase lupta. Din cînd în cînd, mai opunea rezistenţă cu mişcări convulsive, dar zadarnic. Nu mai putea să tragă decît puţin aer în piept, şi puţinul pe care îl mai trăgea scădea sub încleştarea nemiloasă care se strîngea neîncetat. Cu toată armura lui de blană, carotida i-ar fi fost de mult deschisă dacă, atunci cînd îl înhăţase prima oară, buldogul nu l-ar fi apucat prea de jos, adică de piept. Îi trebuise mult timp lui Cherokee ca să-şi mute încleştarea mai sus, şi lucrul acesta făcuse ca fălcile să i se încurce în blană şi în cutele pielii.

Între timp, bruta josnică se trezise în Smith Frumosu, punînd stăpînire şi pe bruma de judecată sănătoasă pe care o mai avea. Cînd văzu că ochii lui Colţ-Alb încep să sticlească, ştiu fără greş că lupta era pierdută. Atunci se dezlănţui. Sări la Colţ-Alb şi începu să-l lovească cu sălbăticie, izbindu-l cu piciorul. Din mulţime se auziră şuierături şi strigăte de protest, dar atîta tot. Şi pe cînd se petreceau cele de mai sus, iar Smith Frumosu continua să-l cotonogească pe Colţ- Alb, în mulţime se produse o rumoare. Unul dintre noii-veniţi, cel mai înalt, îşi croia drum, dînd din coate în stînga şi în dreapta, fără nici o sfială şi fără nici un menajament. Cînd acesta pătrunse în arenă, Smith Frumosu tocmai se pregătea să lovească iarăşi. Cu toată

greutatea pe un picior, se afla în echilibru nestabil. În acea clipă, pumnul noului-venit îi dădu o lovitură zdrobitoare în plină faţă. Piciorul lui Smith Frumosu alunecă, şi trupul păru că i se înalţă în aer, în timp ce, răsucindu-se, se prăvăli în zăpadă. Noul- venit se întoarse cu faţa către mulţime:

— Laşilor! strigă. Bestiilor!

Era cuprins de furie — o furie binecuvîntată. Cînd fulgerau mulţimea, ochii lui cenuşii păreau metalici, ca de oţel. Smith Frumosu se ridică şi veni spre el, smiorcăind ca un laş ce era. Noul-venit nu înţelese. Nu-l ştia cît de josnic şi laş era şi crezu că vine să se bată. Aşa că strigîndu-i: „Bestie!”, îi trînti un pumn, dîndu-l peste cap, aplicîndu-i o a doua lovitură în faţă. Smith Frumosu găsi cu cale că zăpada era locul cel mai sigur pentru el şi rămase întins acolo unde căzuse, fără a mai face vreo sforţare de a se ridica.

— Matt, hai şi dă-mi o mînă de ajutor! îi strigă noul-venit ***dog-musher***-ului, care-l urmase în arenă.

Cei doi oameni se aplecară asupra cîinilor. Matt îl apucă pe Colţ-Alb, gata să-l tragă atunci cînd fălcile lui Cherokee îi vor fi dat drumul. Între timp, tînărul se strădui să i le descleşteze, apucîndu-le cu mîinile şi încercînd să i le desfacă. Zadarnic însă.

Şi pe cînd trăgea, smucea şi răsucea trupul cîine- lui, continua să strige: „Bestiilor!”

Mulţimea începu să se agite şi unii protestară chiar că le spărseseră

petrecerea, dar noul-venit îi făcu să tacă atunci cînd îşi ridică pentru o clipă capul de la lucrul lui, aruncîndu-le o privire fioroasă.

— Bestii blestemate! izbucni el în cele din urma şi-şi reluă treaba.

— Degeaba, domnule Scott, aşa n-o să le puteţi desface! zise Matt în cele din urmă.

Se opriră amîndoi şi priviră la cîinii încleştaţi.

— Nu sîngerează prea tare, constată Matt. Nu s-a curăţat încă.

— Dar poate să moară în fiece clipă, îi răspunse Scott. Uite, vezi? Şi-a înfipt colţii şi mai adînc!

Îngrijorarea şi temerile tînărului pentru soarta lui Colţ-Alb creşteau. Îl izbi cu sălbăticie pe Cherokee peste cap o dată şi apoi încă o dată. Acesta însă nu-şi desfăcea fălcile. Dădea din ciotul lui de coadă, arătînd astfel că înţelegea rostul loviturilor, dar că se ştia în drept şi că, ţinînd strîns, nu-şi făcea decît datoria.

— Nu vrea nimeni să ne dea o mînă de ajutor? strigă Scott, adresîndu-se disperat mulţimii.

Nu se oferi nimeni. În schimb, mulţimea începu să-l aclame sarcastic, acoperîndu-l cu o ploaie de sfaturi date în bătaie de joc.

— Trebuie să găsiţi o pîrghie, îl sfătui Matt.

Celălalt întinse mîna la tocul de la brîu, trase revolverul şi încercă să împingă ţeava între fălcile buldogului. Împinse, împinse cu putere, pînă ce auzi limpede scrîşnetul dinţilor încleştaţi. Amîndoi stăteau în genunchi, plecaţi asupra cîinilor. Tim Keenan intră în arenă. Se opri lîngă Scott şi-l atinse pe umăr, zicîndu-i pe un ton ameninţător:

— Nu-i rupe dinţii, străine!

— Atunci am să-i rup gîtul, replică Scott, conti- nuînd să împingă şi să-i desfacă fălcile cu ţeava revolverului.

— Nu-i rupe dinţii, îţi spun! repetă cartoforul pe un ton mai ameninţător decît înainte.

Dar dacă urmărise să-l impresioneze, nu izbutise. Scott nu-şi încetă eforturile, deşi privi în sus cu răceală şi întrebă:

— Al tău e cîinele?

Acesta scoase un mormăit.

— Atunci fă-te-ncoace şi desfă-i fălcile.

— Bine, străine, mormăi celălalt, întărîtat. Pot să-ţi spun doar că nu eu am făcut treaba asta şi nu prea văd cum aş putea s-o desfac.

— Atunci cară-te de-aici! fu răspunsul. Şi nu mă mai bate la cap. Am treabă!

Tim Keenan continua să stea plecat asupra lui, dar Scott nu-i mai dădea nici o atenţie. Izbutise să-i strecoare ţeava între fălci dintr-o parte şi se străduia s-o scoată de cealaltă parte. O dată treaba făcută, apăsă cu blîndeţe şi cu atenţie, desfăcînd puţin cîte puţin fălcile, în timp ce Matt

trăgea încet, încet gîtul sfîrtecat al lui Colţ-Alb.

— Stai să-ţi iei cîinele! îi porunci Scott proprietarului lui Cherokee.

Acesta se plecă ascultător şi îl apucă zdravăn pe Cherokee.

— Acum! anunţă Scott, opintindu-se încă o dată. Cîinii fură despărţiţi, buldogul zbătîndu-se din răsputeri.

— Ia-l de-aici! porunci Scott, şi Tim Keenan îl tîrî pe Cherokee înapoi în mulţime.

Colţ-Alb făcu cîteva sforţări zadarnice să se scoale. Izbuti o dată să se ridice pe picioare, dar fiind prea slab ca să se poată ţine, căzu, afundîndu-se în zăpadă. Ochii îi erau pe jumătate închişi şi sticloşi. Fălcile îi erau larg desfăcute, iar limba mînjită cu noroi îi atîrna moale. Arăta cu un cîine ucis prin strangulare. Matt îl cercetă.

— E aproape curăţat, zise, dar mai respiră.

Smith Frumosu se ridică şi se apropie să se uite la Colţ-Alb.

— Matt, un cîine bun de sanie cît face? întreabă Scott.

Dog-musher-ul, care şedea încă în genunchi, aplecat asupra lui Colţ-Alb, socoti o clipă, apoi zise:

— Trei sute de dolari.

— Şi unul care e mai mult mort decît viu, aşa cum e ăsta, cît face? întrebă Scott, atingîndu-l pe Colţ-Alb cu piciorul.

— Jumătate, socoti ***dog-musher***-ul.

Scott se întoarse spre Smith Frumosu.

— Ai auzit, domnule Bestie? Îţi iau cîinele şi-ţi dau o sută cincizeci pe el.

Scoase portofelul şi îi numără banii.

Smith Frumosu puse mîinile Ia spate, refuzînd să se atingă de banii oferiţi.

— Nu-i de vînzare, zise el.

— Ba cum de nu! îl asigură interlocutorul. Şi îl cumpăr eu. Ţine banii. Cîinele e al meu.

Smith Frumosu, ţinindu-şi mîinile la spate, începu să dea înapoi.

Scott sări la el, ridicînd pumnul să-l lovească. Smith Frumosu se ghemui înainte ca lovitura să fi pornit.

— E dreptul meu, scînci el.

— Ţi-ai pierdut dreptul la cîinele ăsta! se auzi răspunsul. Ai de gînd să primeşti banii, sau vrei să te pocnesc din nou?

— Bine, se grăbi să răspundă Smith Frumosu, cuprins de frică. Dar să ştii că iau banii sub imperiul constrîngerii, adăugă el. Cîinele ăsta face o avere. N-am să mă las jefuit. Orice om are dreptul lui.

— Întocmai, zise Scott, înmînîndu-i banii. Orice om are dreptul lui. Numai că tu nu eşti om. Eşti o bestie!

— Aşteaptă pînă mă întorc eu la Dawson! a- meninţă Smith Frumosu. Te dau pe mîna justiţiei.

— Dacă îndrăzneşti să deschizi gura cînd te întorci la Dawson, atunci am să fac să te dea afară din oraş. Ai priceput?

Smith Frumosu răspunse cu un mormăit.

— Ai priceput? tună celălalt, cu o furie neaşteptată.

— Da, îngăimă Smith Frumosu, trăgîndu-se înapoi.

— Da, şi mai cum?

— Da, domnule, mormăi Smith Frumosu.

— Păzea! Muşcă! strigă cineva şi izbucni în hohote de rîs.

Scott îi întoarse spatele şi se duse să-i dea o mînă de ajutor ***dog-musher***-ului, care avea de lucru cu Colţ- Alb.

Unii începură să plece; alţii stăteau în grupuri, privind şi discutînd. Tim Keenan intră şi el în vorbă cu cei dintr-un grup.

— Cine-i individul ăsta? întrebă el.

— Weedon Scott, răspunse cineva.

— Şi cine dracu e Weedon Scott? mai întreabă Keenan.

— Oho, ăsta e unul din specialiştii ăia grozavi în mine. Are trecere pe la toţi grangurii. Dacă nu vrei să ai încurcături, atunci întinde-o din faţa lui, atît îţi spun. E bine cu autorităţile. E bun prieten cu comisarul aurului.

— M-am gîndit eu că trebuie să fie cineva, îngînă stăpînul lui Cherokee. D-aia nici nu m-am atins de el de la bun început.

CAPITOLUL 5

Neîmblînzitul

— Nici o speranţă, mărturisi Weedon Scott.

Şedea în pragul colibei şi privea către ***dog-musher,*** care, dînd din umeri, îi răspunse la fel de deznădăjduit.

Se uitau amîndoi la Colţ-Alb, care mîrîia zburlit şi fioros la capătul lanţului întins, străduindu-se să ajungă la cîinii de sanie. Cum aceştia primiseră cîteva lecţii din partea lui Matt — în treacăt fie zis, aceste lecţii fuseseră administrate cu o bîtă — cîinii de sanie se deprinseseră să-l lase în pace pe Colţ-Alb; şi în momentul acesta erau lungiţi departe de el, ca şi cum ar fi uitat cu totul de existenţa lui.

— E lup, şi nu poate fi îmblînzit, constată Weedon Scott.

— Nu ştiu dacă e chiar aşa, se împotrivi Matt. Orice aţi spune, cred că e imposibil să nu fie vreo rămăşiţă de cîine în el. Un lucru ştiu sigur şi trebuie să ţinem seama de el.

Dog-musher-ul se întrerupse şi dădu din cap cu tîlc, privind spre muntele Moosehide.

— Nu ţine pentru tine ceea ce ştii, îi zise Scott tăios, după ce aşteptase destul de mult timp. Hai, dă-i drumul! Ce e?

Dog-musher-ul arătă spre Colţ-Alb cu degetul cel mare întors înapoi.

— Lup sau cîine, e totuna, ăsta a mai fost domesticit.

— Nu mai spune?!

— Vă asigur că da, ba încă a fost deprins să tragă la ham. Ia uitaţi-vă bine acolo. Vedeţi ce semne are pe piept?

— Ai dreptate, Matt. A fost cîine de ham înainte ca Smith Frumosu să fi pus mîna pe el.

— Şi nu prea văd de ce n-ar ajunge iar cîine de sanie.

— Cum adică? întrebă Scott, nerăbdător. Apoi speranţa îi pieri şi, dînd din cap, adăugă: E la noi de două săptămîni, şi dacă poţi să spui ceva, e că acum pare mai sălbatic ca oricînd.

— Să mai facem o încercare, îl sfătui Matt. Daţi-i drumul un timp.

Celălalt îl privi neîncrezător.

— Da, continuă Matt, ştiu că aţi încercat, dar n-aţi luat şi o bîtă.

— Atunci încearcă tu.

Dog-musher-ul luă o bîtă şi se îndreptă spre animalul legat în lanţ. Colţ-Alb se uită la bîtă aşa cum se uită leul din cuşcă la biciul îmblînzitorului.

— Fiţi atent cum se uită la bîtă, zise Matt. Asta-i semn bun. Nu-i prost. Nu îndrăzneşte să mă apuce atîta timp cît am bîta în mînă. Ăsta nu-i nebun de legat, cu siguranţă.

Pe măsură ce mîna omului se apropia de ceafă, Colţ-Alb se zburlea, mîrîia şi se ghemuia. Dar pe cînd se uita la mîna care se apropia, încerca să supravegheze bîta din mîna cealaltă, care atîrna ameninţătoare deasupra lui. Matt desfăcu lanţul de zgardă şi se dădu înapoi.

Lui Colţ-Alb nu-i venea a crede că era liber. Se scurseseră multe luni de cînd

trecuse în stăpînirea lui Smith Frumosu, şi în tot acest timp nu cunoscuse vreodată o clipă de libertate, în afară de împrejurările în care era lăsat liber ca să se măsoare cu alţi cîini. Şi întotdeauna după asemenea lupte era imediat închis din nou.

Nu mai ştia ce să-şi închipuie. Poate că vreo nouă drăcovenie de-a zeilor era pe cale să fie săvîrşită împotriva lui. Păşea încet şi cu grijă, aşteptîndu-se în fiecare clipă la vreun atac. Nu ştia ce să facă — era nemaipomenit! Avu grijă să se depărteze din faţa celor doi zei care-l supravegheau şi se îndreptă cu băgare de seamă spre colţul colibei. Nu se întîmplă nimic. Era pur şi simplu uluit; se întoarse din nou şi se apropie pînă la o duzină de picioare, privindu-i cu atenţie pe cei doi oameni.

— Nu cumva vrea s-o şteargă? întrebă noul lui stăpîn.

Matt dădu din umeri.

— Trebuie să riscăm. Singura cale ca să afli ceva este să aştepţi, să vezi.

— Nenorocitul... murmură Scott, compătimitor. Cred că ceea ce-i trebuie este o dovadă de bunătate din partea omului, adăugă el, întorcîndu-se şi intrînd în colibă.

Ieşi cu o bucată de carne, pe care i~o aruncă lui Colţ-Alb. Acesta sări într-o parte, cercetînd-o de la distanţă, bănuitor.

— Marş, Major! strigă Matt, ameninţător dar prea tîrziu.

Major se şi repezise asupra cărnii. În clipa în care falcile lui o apucaseră, Colţ-

Alb se năpusti asupra lui. Major se dădu peste cap, Matt se repezi, dar mai iute decît el fu Colţ-Alb. Major veni clătinîndu-se la picioarele lui, dar sîngele ce i se prelingea din gît înroşea zăpada, făcînd o pată care se întindea mereu.

— Îmi pare rău, dar a meritat asta! zise Scott în grabă.

Piciorul lui Matt însă îşi şi începuse traiectoria ca să-l lovească pe Colţ-Alb. Urmă o săritură, o fulgerare a colţilor şi un strigat ascuţit. Mîrîind sălbatic, Colţ-Alb se tîrî înapoi cîţiva paşi, în timp ce Matt se pleca să-şi cerceteze piciorul.

— M-a apucat zdravăn, zise, arătînd spre pantalonii şi indispensabilii rupţi şi spre pata roşie care creştea.

— Ţi-am spus eu că nu-i nimic de făcut cu ăsta, Matt, zise Scott, deznădăjduit. M-am gîndit eu la asta, deşi nu-mi venea să pomenesc de aşa ceva. Dar tot aici am ajuns. Vrei, nu vrei, asta e!

În timp ce vorbea, scoase în silă revolverul, deschise butoiul şi se încredinţă că e încărcat.

— Ascultaţi-mă, domnule Scott, se împotrivi Matt, cîinele ăsta a trăit într-un adevărat iad. De acolo nu putea să iasă în chip de înger alb şi imaculat. Daţi-i timp.

— Uită-te la Major, replică celălalt.

Dog-musher-ul cercetă cîinele doborît. Se prăvălise în zăpadă într-o baltă de sînge şi se vedea bine că-şi dă ultima suflare.

— Aşa-i trebuie! Aţi spus-o şi dumneavoastră domnule Scott. A încercat să-i ia carnea lui Colţ-Alb şi s-a curăţat. Era şi de aşteptat. Eu, unul, n-aş da o

para chioară pe un cîine care nu s-ar încăiera pentru bucata lui de carne.

— Dar uită-te la tine, Matt. Ai dreptate în ce priveşte cîinele, dar trebuie să stabilim o limită.

— Aşa-mi trebuie, se încăpăţînă Matt să susţină. Ce mi-a venit să-l lovesc? Aţi spus şi dumneavoastră că a făcut bine. Aşa că n-aveam nici un drept să-l lovesc.

— Ar fi o pomană să-l omoare careva, stărui Scott. E cu neputinţă să-l îmblînzeşti.

— Ascultaţi-mă, domnule Scott, daţi-i nenorocitului prilejul să se îndrepte. Nu l-a avut pînă acum. Abia a ieşit din iad, şi e pentru prima oară slobod. Daţi-i prilejul să se îndrepte, dar cu îngăduinţă, şi dacă nu se poate, atunci am să-l omor chiar eu. Asta e!

— Dumnezeu mi-e martor că nu vreau nici să-l omor şi nici să fie omorît, răspunse Scott, punînd deoparte revolverul. O să-i dăm drumul şi o să vedem ce o să poată face din el blîndeţea. Să încercăm!

Se îndreptă spre Colţ-Alb şi începu să-i vorbească cu bunătate şi blîndeţe.

— Luaţi mai bine şi o bîtă, îl povăţui Matt.

Scott dădu din cap şi continuă să încerce să cîştige încrederea lui Colţ-Alb.

Colţ-Alb era însă bănuitor. Ceva îl ameninţa. Ucisese cîinele acestui zeu, pe celalalt zeu — tovarăşul lui — îl muşcase, aşa că la ce altceva s-ar fi putut aştepta decît la o pedeapsă grozavă? Dar în aşteptarea ei era neîmblînzit. Se zburli şi-şi arătă colţii, cu privirea cercetătoare şi

cu tot trupul încordat şi gata la orice. Zeul n-avea nici o bîtă în mînă şi de aceea îi îngădui să vină foarte aproape. Mîna zeului se întinse şi coborî deasupra capului său. Colţ- Alb se strînse şi se încordă pe măsură ce se ghemuia sub ea. Asta însemna o primejdie, o perfidie, sau aşa ceva. Cunoştea el mîinile zeilor, puterea lor mult încercată, iscusinţa lor de a face rău. Afară de asta, era şi vechea lui neplăcere de a se lăsa atins. Mîrîi mai ameninţător, se ghemui mai jos, dar mîna continuă să coboare. N-ar fi vrut să muşte mîna şi răbdă primejdia apropierii ei pînă ce izbucni instinctul, care, cu nesăţiosu-i dor de viaţă, puse stăpînire pe fiinţa lui.

Weedon Scott crezuse că era destul de iute ca să se ferească de orice muşcătură sau zgîrietură. Dar încă nu ştia cît era de iute Colţ-Alb, care-l lovi cu precizia şi repeziciunea unui şarpe încolăcit.

Scott scoase un strigăt de surprindere, apucîndu-şi mîna sfîşiată şi strîngînd-o cu cealaltă. Matt trînti o înjurătură şi sări lîngă el. Colţ-Alb se ghemui şi, dîndu-se înapoi, se zburli, arătîndu-şi colţii, cu ochii scăpărînd duşmănoşi şi ameninţători! Acum se putea aştepta la o bătaie cumplită, ca bătăile ce le îndurase de la Smith Frumosu.

— Ei! Ce vrei să faci? strigă deodată Scott.

Matt se repezi în colibă şi ieşi cu o carabină.

— Nimic, răspunse el încet, cu un calm prefăcut nu fac decît să-mi ţin cuvîntul.

Cred că-i dreptul meu să-l ucid, precum am spus.

— Nu!

— Ba da. Uitaţi-vă!

Aşa cum Matt, după ce fusese muşcat, stăruise ca să-l cruţe pe Colţ-Alb, tot astfel stărui acum Weedon Scott.

— Spuneai să-i dăm prilejul să se schimbe. Ei bine, dă-i-l atunci. Abia ne-am apucat de treabă, şi nu ne putem lăsa de la bun început. De data asta am meritat-o pe bună dreptate, şi uită-te la el!

La douăzeci de picioare de ei, lîngă colţul colibei, Colţ-Alb mîrîia cu o răutate ce-ţi îngheţa sîngele în vine, şi nu mîrîia la Scott, ci la ***dog-musher.***

— Vai de mine, tot prost am să mor! exclamă ***dog-musher***-ul, uluit.

— Uite cît e de inteligent, continuă Scott degrabă. Ştie la fel de bine ca tine la ce-s bune armele de foc. Are cap, şi unui astfel de cap trebuie sa-i dai prilejul să arate ce poate. Pune arma la loc!

— Bine, m-am executat, încuviinţă Matt, sprijinind carabina de grămada de lemne. Ia te uită! exclamă el în clipa următoare.

Colţ-Alb se liniştise şi nu mai mîrîia.

— Treaba asta merită să fie cercetată mai îndeaproape. Ia priviţi.

Matt se întinse după carabină, şi în aceeaşi clipă Colţ-Alb mîrîi. Se depărtă de carabină, şi buzele rînjite ale lui Colţ-Alb se lăsară, acoperindu-i dinţii.

— Ei, şi-acum doar aşa, în joacă.

Matt apucă puşca şi porni să o ridice uşor spre umăr. Mîrîitul lui Colţ-Alb începu o dată cu mişcarea, intensificîndu-se pe măsură ce se apropia de apogeul ei. Dar o clipită înainte ca ţeava armei să se

fi îndreptat în direcţia lui, sări într-o parte şi se făcu nevăzut după colţul colibei. Matt rămase cu privirea aţintită asupra zăpezii din locul gol pe care pînă atunci îl ocupase Colţ-Alb.

Cu un aer grav, ***dog-musher***-ul lăsă carabina jos, apoi se întoarse şi îşi privi stăpînul.

— Sînt şi eu de aceeaşi părere, domnule Scott. Cîinele ăsta-i prea inteligent ca să fie ucis.

CAPITOLUL 6

Dascălul iubirii

Urmărindu-l pe Weedon Scott cum se apropia, Colţ-Alb se zburli şi începu să mîrîie, dîndu-i de veste că nu va răbda să fie pedepsit. Trecuseră douăzeci şi patru de ore de cînd sfîrtecase mîna care acum era bandajată şi imobilizată într-o eşarfă, ca să nu curgă sînge. Colţ-Alb mai luase şi altădată pedepse întîr- ziate şi se temea că l-ar aştepta şi acum aşa ceva. Cum ar putea fi oare altfel? Făptuise ceea ce pentru el era o nelegiuire — îşi înfipsese colţii în carnea sacră a unui zeu de alt soi, din cei cu pielea albă. Era în firea lucrurilor şi a relaţiilor cu zeii să-l aştepte ceva cumplit.

Zeul şedea la o distanţă de cîteva picioare. Colţ- Alb nu vedea nimic primejdios în asta. Cînd pedepseau, zeii stăteau în picioare. Pe deasupra, zeul

acesta n-avea nici bîtă, nici bici, nici armă. Şi afară de asta, dînsul era slobod. Nici legat cu lanţ, nici priponit. Avea timp să fugă dacă zeul ar da să se ridice. Pînă atunci va aştepta să vadă ce se întîmplă.

Zeul rămase tăcut şi nemişcat; şi mîrîitul lui Colţ-Alb descrescu încet, încet, într-un mormăit care-i coborî în gîtlej şi se stinse. Apoi zeul începu să vorbească, şi la primul sunet al glasului său, lui Colţ-Alb i se ridică părul pe ceafă, şi mîrîitul îi ţîşni din gîtlej. Dar zeul nu făcu nici o mişcare duşmănoasă, ci continuă să vorbească molcom. O vreme, Colţ-Alb mîrîi la unison cu el, între ritmul mîrîitului său şi cel al glasului omenesc statornicindu-se un fel de corespon-

denţă. Dar zeul continuă să vorbească la nesfîrşit. Îi vorbi lui Colţ-Alb aşa cum nimeni nu-i mai vorbise vreodată. Vorbea domol şi mîngîietor, cu o bunătate care atinse undeva o coardă în Colţ-Alb. Fără voia lui şi în ciuda tuturor avertismentelor pe care i le dădea instinctul, Colţ-Alb începu să aibă încredere în acest zeu. Încerca un sentiment de siguranţă, care era dezminţit de toată experienţa lui cu oamenii.

Trecu mult timp, după care zeul se ridică şi intră în colibă. Colţ-Alb îl iscodi cu teamă cînd ieşi. N-avea nici bici, nici bîtă, nici armă. Şi nici mîna cea nevătămată nu era la spate, ascunzînd cine ştie ce. Se aşeză ca mai înainte, în acelaşi loc, la o distanţă de cîteva picioare. Şi îi întinse o bucăţică de carne. Colţ-Alb ciuli urechile şi o cercetă bănuitor, cu un ochi la carne şi cu celălalt la zeu, pîndind ca să nu facă vreo mişcare, încordat şi gata să sară în lături la primul semn de ostilitate.

Pedeapsa continua să întîrzie. Zeul se mulţumea să-i treacă pe la nas o bucată de carne. Carnea nu părea să aibă vreun cusur. Colţ-Alb era încă bănuitor, şi deşi carnea îi era oferită cu mişcări scurte ale mîinii, nu vru totuşi s-o atingă. Zeii erau atotştiutori, şi cine putea bănui ce nemaiîntîlnită perfidie pîndea dincolo de această bucăţică de carne, în aparenţă nevătămătoare. Experienţa lui de pînă atunci, şi mai ales în relaţiile cu femeile indiene, îl învăţase că între carne şi bătaie există adesea o legătură nefastă.

În cele din urmă, zeul zvîrli carnea în zăpadă, la picioarele lui Colţ-Alb. Mirosi carnea cu grijă, dar nu se uită la ea. Pe cînd o adulmeca, îşi ţinea ochii aţintiţi la zeu. Nu se întîmplă nimic. Luă bucata de carne în bot şi o înghiţi. Tot nu se întîmplă nimic. Ba mai mult, zeul îi întinse o altă bucată de carne. Din nou nu vru s-o ia din mîna lui, şi din nou îi fu azvîrlită. Asta se repetă de cîteva ori. Dar veni un moment cînd zeul nu mai vru să i-o arunce. O ţinea în mînă, oferindu-i-o cu stăruinţă.

Carnea era bună, şi lui Colţ-Alb îi era foame. Pas cu pas şi cu mare grijă, se apropie de mînă. În cele din urmă se hotărî să mănînce carnea pe care zeul o ţinea în mînă. Fără a-şi dezlipi ochii de la el, întinse capul înainte, cu urechile lipite şi cu părul de pe ceafă zburlindu-i-se ca o creastă. Scoase un mîrîit slab din gîtlej, ca un avertisment că nu era de glumit cu el. Mîncă bucata de carne şi nu păţi nimic. Bucată cu bucată, mîncă toată camea şi nu păţi nimic. Pedeapsa continua să întîrzie.

Se linse pe bot şi aşteptă. Zeul continua să vorbească. În glasul lui era blîndeţe — lucru cu care Colţ-Alb nu se mai întîlnise. Dar şi în el se iviră simţăminte pe care de asemenea nu le încercase. Simţea o mulţumire ciudată, ca şi cum i-ar fi fost împlinită o necesitate, ca şi cum un gol din fiinţa lui a fost umplut. Apoi se trezi din nou instinctul şi auzi avertismentele experienţei trecute. Zeii erau întotdeauna şireţi şi aveau căi nebănuite de a-şi atinge ţelurile.

Ah, bănuise el! Iată că mîna zeului, atît de iscusită în a da lovituri, acum se întinse, coborînd asupra capului lui. Dar zeul continuă să vorbească. Glasul îi era blînd şi mîngîietor. În ciuda mîinii ameninţătoare, glasul inspira încredere. Iar în ciuda glasului liniştitor, mîna inspira neîncredere. Colţ-Alb era sfîşiat de simţăminte, de impulsuri contradictorii. Stătea să plesnească în bucăţele, atît de grozav era efortul necesar spre a ţine în frîu, cu o dîrzenie nemaipomenită, forţele potrivnice ce se luptau în el ca să-l domine.

Ajunse la un compromis. Mîrîi, se zburli şi lipi urechile. Dar nici nu muşcă, nici nu se dădu îndărăt. Mîna cobora. Se apropie din ce în ce mai mult. Îi atinse capătul firelor de păr ridicate. Se ghemui sub ea. Şi ea îl urmă în jos, lăsîndu-se tot mai mult asupra lui. Ghemuindu-se, aproape tremurînd, izbuti să se stăpînească. Era un chin această mînă care îl atingea şi îi jignea instinctele. Nu putea uita într-o singură zi tot răul pe care i-l pricinuiseră mîinile oamenilor. Dar era voinţa zeului, şi se strădui să arate supunere.

Mîna se ridica şi cobora mereu, bătîndu-l şi mîn- gîindu-l uşor. Şi asta continuă, dar ori de cîte ori ridica mîna, sub ea se ridica şi părul. Iar de cîte ori cobora mîna, urechile i se pleoşteau şi din gîtlej răzbea un mîrîit înfundat. Colţ-Alb mîrîi şi mîrîi, atrăgîndu-i stăruitor atenţia să se păzească. În felul acesta dădea de ştire că e gata să plătească pe loc cu aceeaşi monedă orice rău i s-ar face. Era greu de prevăzut cînd o să iasă la iveală

scopul urmărit de zeu. În orice clipă glasul acela cald care inspira încredere putea izbucni într-un răcnet de mînie, iar mîna aceea blîndă şi mîngîietoare putea să se strîngă ca o menghină, să-l imobilizeze şi să-i aplice pedeapsa.

Dar zeul continua să-i vorbească cu duioşie, şi mîna se ridica şi se lăsa mai departe, bătîndu-l uşor, fără duşmănie, cu palma. Colţ-Alb încerca simţăminte împărţite. Era ceva care îi irita instinctul. Îl îngrădea, se împotrivea voinţei lui de libertate. Şi totuşi nu-i pricinuia nici o suferinţă fizică. Dimpotrivă, din punct de vedere fizic era plăcut. Bătăile cu palma se schimbară încet şi cu grijă într-un scărpinat la rădăcina urechilor, iar plăcerea fizică parcă mai crescu puţin. Totuşi, îi mai era teamă şi veghea, aşteptîndu-se la nu ştiu ce urgie, ba suferind, ba bucurîndu-se, după cum îl stăpînea şi îl influenţa un sentiment sau celălalt.

Matt tocmai ieşea din colibă, cu mînecile suflecate, ducînd un lighean cu apă de vase murdară; scăpă ligheanul din mînă şi încremeni în clipa cînd îl văzu pe Weedon Scott bătîndu-l uşor cu palma pe Colţ-Alb pe spate.

— Ei, fir-ar al dracului!

În clipa cînd glasul lui Matt sparse tăcerea, Colţ- Alb sări înapoi, mîrîind sălbatic la el.

Matt îşi privi stăpînul cu un aer trist, dezaprobator.

— Dacă mi-aţi îngădui să spun ce gîndesc, domnule Scott, aş zice că mulţi nebuni mai are Dumnezeu în grădina lui.

Weedon Scott zîmbi cu un aer superior, se ridică şi se îndreptă spre Colţ-Alb. Îi vorbi mîngîietor, dar nu mult, apoi întinse mîna încet, o lăsă pe capul lui şi reluă alintările cu palma. Colţ-Alb se supuse, privind ţintă şi cu bănuială nu la omul care îl alinta, ci la cel care se oprise în uşă.

— Veţi fi dumneavoastră expert clasa întîi în mine, asta aşa-i, aşa-i, începu ***dog-musher***-ul pe un ton profetic, dar să ştiţi că v-aţi greşit cariera că n-aţi fugit de acasă cînd eraţi copil şi că nu v-aţi alăturat vreunei trupe de circ.

Cînd îi auzi glasul, Colţ-Alb mîrîi, dar de astă dată nu mai fugi de sub mîna care, cu mişcări prelungi, alintătoare, îl mîngîia pe cap şi pe ceafă.

Era începutul sfîrşitului pentru Colţ-Alb — sfîr- şitul vieţii de pînă atunci şi sfîrşitul domniei urii. Pentru el se iveau zorile unei vieţi noi, de o frumuseţe de neînţeles. Însă pentru asta se cerea multă gîn- dire şi nesfîrşită răbdare din partea lui Weedon Scott, iar din partea lui Colţ-Alb nu se cerea nici mai mult, nici mai puţin decît o adevărată revoluţie. Era necesar să nesocotească cerinţele şi poruncile instinctului şi raţiunii, să sfideze experienţa şi să dezmintă însăşi viaţa.

Aşa cum o cunoscuse, viaţa nu numai că nu îngăduia cele mai multe din dezmierdările de care avea parte; toate împrejurările se arătaseră potrivnice duioşiei, în voia căreia se lăsa acum. Pe scurt, după ce cîntări toate acestea, trebui să înfăptuiască o cotitură mult mai

profundă decît făcuse cînd de bunăvoie venise din Wild şi-l acceptase de stăpîn pe Castor-Cenuşiu. Pe vremea aceea nu era decît un căţelandru slăbuţ, neformat, ca orice nou-născut, o jucărie în mîna întîmplării, care începea să-l modeleze. Dar acum era cu totul altfel. Mîna întîmplării îşi făcuse treaba, şi încă foarte temeinic. De dînsa fusese plămădit şi oţelit fiorosul şi neînduplecatul „Lup luptător”, care nu iubea şi nu era iubit de nimeni. Această schimbare a constituit un fel de renaştere a fiinţei sale, întîmplată într-un moment cînd nu mai avea supleţea tinereţii, cînd fibra lui devenise ţeapănă şi noduroasă, cînd urzeala şi băteala lui alcătuiseră o ţesătură tare, aspră şi trainică, cînd spiritul lui se învîrtoşase ca fierul, iar toate instinctele şi prejudecăţile i se cristalizaseră în reguli, prevederi, aversiuni şi dorinţe definitive.

Şi, totuşi, cînd a fost să facă această nouă cotitură, tot mîna întîmplării l-a îndemnat şi l-a apăsat, muind ceea ce era uscat şi dîndu-i o formă mai frumoasă. Mîna aceasta era de fapt Weedon Scott. Pătrunsese pînă la rădăcinile firii lui, dşşteptînd cu blîndeţe forţe ce lîncezeau în el, gata să se piardă. Una din aceste forţe era dragostea. Ea luă locul plăcerii, cel mai înalt dintre simţămintele ce le încercase vreodată în relaţiile lui cu zeii.

Dar dragostea aceasta n-a izbucnit din senin, într-o singură zi. La început n-a fost decît o senzaţie de plăcere, din care s-a înfiripat încet, încet. Deşi fu lăsat slobod, Colţ-Alb nu fugi, pentru că îi

plăcea acest nou zeu. Fără îndoială că o ducea mai bine acum decît o dusese în cuşca lui Smith Frumosu, şi apoi simţea nevoia să aibă un zeu. Subordonarea faţă de om era o necesitate a firii lui. Fusese marcat cu pecetea dependenţei faţă de om în ziua aceea de demult, cînd, întorcînd spatele Wildului, se tîrîse la picioarele lui Castor-Cenuşiu ca să primească bătaia la care se aştepta. Fusese marcat din nou cu această pecete indelebilă cu prilejul înapoierii din Wild după ce a luat sfîrşit foametea aceea îndelungată şi după ce în satul lui Castor-Cenuşiu s-a găsit din nou peşte.

Aşadar, pentru că simţea nevoia să aibă un zeu şi pentru că îl prefera pe Weedon Scott lui Smith Frumosu, Colţ-Alb rămase. Spre a-şi dovedi credinţa, luă asupră-şi paza avutului noului stăpîn. Dădea tîrcoale colibei, în vreme ce cîinii de sanie dormeau, şi primul oaspete venit pe înserat trebui să se apere de el cu o bîtă, pînă ce Weedon Scott îi veni într-ajutor. Dar în scurt timp Colţ-Alb învăţă să-i deosebească pe hoţi de vizitatorii cinstiţi, să judece oamenii după pas şi după înfăţişare. Pe drumeţul care venea tropăind şi de-a dreptul spre colibă îl lăsa în pace, deşi îl supraveghea cu luare-aminte pînă ce se deschidea uşa şi era primit de stăpîn. Dar aceluia care venea tiptil, pe căi ocolite, privind în jur cu băgare de seamă, căutînd să se ascundă, Colţ-Alb nu-i dădea nici o clipă de răgaz şi trebuia s-o ia la sănătoasa degrabă şi fără demnitate.

Weedon Scott îşi propusese să-l îmblînzească pe Colţ-Alb, sau mai degrabă să răscumpere toate neajunsurile pe care oamenii i le făcuseră lui Colţ-Alb. Era o chestiune de principiu şi de conştiinţă. Îşi dădea seama că răutăţile îndurate de Colţ-Alb constituiau o datorie a omenirii faţă de el şi că trebuia răscumpărată. Şi aşa, îşi dădu osteneala să fie neînchipuit de bun cu „Lupul luptător”. În fiece zi îl mîngîia şi-l alinta pe Colţ-Alb, şi făcea treaba asta temeinic.

Deşi la început se arătase bănuitor şi ostil, cu vremea lui Colţ-Alb începură să-i placă aceste dezmierdări. Dar de un lucru nu s-a dezbărat niciodată: de mîrîit. Din clipa în care începea să-l dezmierde şi pînă în clipa în care înceta, mîrîia necontenit. Dar era un mîrîit în care se distingea o notă nouă. Un străin n-ar fi putut desluşi nota aceea nouă, pentru el mîrîitul lui Colţ-Alb nu reprezenta altceva decît o manifestare de sălbăticie primară, care-ţi măcina nervii şi-ţi îngheţa sîngele în vine. Din pricina sunetelor fioroase pe care le scosese ani de-a rîndul, încă de la primul ţipăt slab de mînie ce-i scăpase cîndva în vizuina copilăriei sale, gîtlejul lui Colţ-Alb se asprise, şi acum era cu neputinţă să se mai moaie pentru a exprima duioşia pe care o resimţea. Totuşi, urechea şi afecţiunea lui Weedon Scott erau de ajuns de fine ca să prindă acea notă nouă — înecată în sălbăticie cum era ea — acea notă care reprezenta începutul abia

perceptibil al unui gîngurit de mulţumire auzit numai de el.

Pe măsură ce zilele treceau, transformarea plăcerii în dragoste deveni tot mai rapidă. Chiar şi Colţ-Alb începu să-şi dea seama de acest lucru, deşi nu ştia ce este dragostea. Se manifesta ca un gol în fiinţa lui — ca un gol dureros, ca o foame, ca un dor — care cerea să fie împlinită. Era deopotrivă suferinţă şi nelinişte; şi nu se simţea uşurat decît atunci cînd îl vedea pe zeul cel nou. În asemenea clipe, dragostea constituia o bucurie, o mulţumire năvalnică, profundă care îl înfiora. Cînd zeul lipsea, suferinţa şi neliniştea îi reveneau; golul dintr-însul creştea şi îl apăsa cu vidul lui, iar foamea îl rodea, îl rodea neîncetat.

Colţ-Alb era pe cale să se regăsească. În ciuda vîrstei şi a rigidităţii neînduplecate a tiparului în care fusese turnat, firea lui suferea acum o prefacere, înmugureau în el simţăminte ciudate şi imbolduri neobişnuite. Vechile legi ale purtării lui se schimbau. În trecut îi plăcuse să trăiască în tihnă şi fără dureri şi urîse neplăcerea şi durerea, şi întreaga lui comportare decurgea de aici. Acum se schimbase. Din pricina noului simţămînt pe care îl încerca, se întîmpla adesea ca de dragul zeului lui să îndure cu bunăştiinţă neplăceri şi suferinţe. Astfel, cînd se crăpa de ziuă, în loc să umble de colo-colo şi să scotocească, sau în loc să zacă într-un colţ adăpostit, aştepta ore întregi pe pridvorul trist al colibei, ca să-şi vadă cît de puţin zeul. Seara, cînd zeul se întorcea acasă, Colţ-Alb îşi părăsea

culcuşul cald pe care şi-l scobise în zăpadă, ca să-l audă pocnind prieteneşte din degete şi salutîndu-l cu cuvinte de bun găsit. Se lipsea şi de carne — chiar şi de carne — numai ca să fie alături de zeul său, ca să se aleagă cu o mîngîiere din partea lui sau ca să-l însoţească în oraş.

Dragostea luase locul plăcerii. Şi dragostea cobo- rîse în adîncurile fiinţei sale, acolo unde plăcerea nu pătrunsese vreodată. Şi drept răspuns, din adîncurile fiinţei lui încolţi ceva nou — dragostea. Ceea ce i se dădea, dădea şi el. Acesta era într-adevăr un zeu, un zeu al dragostei, un zeu cald şi strălucitor, la lumina căruia firea lui Colţ-Alb se deschidea, precum se deschide o floare în lumina soarelui.

Dar Colţ-Alb nu era de felul lui prea expansiv. Prea era în vîrstă şi prea era format caracterul lui ca să se poată exprima într-alt fel. Prea era stăpînit şi prea era bine echilibrat în propria-i singurătate. Prea multă vreme fusese reţinut, distant şi posac. Nu lătrase niciodată şi nu putea să se deprindă acuma să latre de bun venit atunci cînd se apropia zeul. Niciodată nu-i stătea în cale, şi niciodată cînd îşi exprima dragostea nu se arăta extravagant sau zănatic. Niciodată nu alerga să-şi întîmpine stăpînul. Îl aştepta la oarecare distanţă; dar îl aştepta întotdeauna şi nu se clintea de acolo. Dragostea lui avea ceva comun cu adoraţia, cu o adoraţie mută, profundă. Îşi arăta dragostea numai prin privirea neclintită a ochilor şi prin aceea că urmărea fiecare mişcare a

zeului. Iar cînd acesta se uita la el şi îi vorbea, Colţ-Alb trăda o emoţie stîngace, pricinuită de dorinţa de a-şi exprima dragostea şi imposibilitatea fizică de a o exprima.

Reuşi, în multe privinţe, să se adapteze noului mod de viaţă. Înţelese că trebuia să-i lase în pace pe cîinii zeului. Totuşi, firea lui setoasă de putere nu s-a putut dezminţi şi a început prin a-i burduşi bine, ca să-i recunoască superioritatea şi să-l ştie că le era căpetenie. După care n-a mai avut cu ei decît foarte puţine neplăceri. Se fereau din calea lui ori de cîte ori venea, pleca sau se amesteca în mijlocul lor, iar cînd le arăta că vrea ceva, îi dădeau ascultare.

În acelaşi chip ajunse să-l rabde şi pe Matt — ca pe un bun al stăpînului său. Stăpînul nu îi dădea de mîncare decît rareori. Treaba asta o făcea Matt, fiindcă era treaba lui; totuşi, Colţ-Alb ghici că mîn- carea ce i se dădea venea de la stăpînul său şi că în felul acesta stăpînul îl hrănea prin mijlocirea altuia. Matt încercă să-l pună la ham şi să-l facă să tragă la sanie împreună cu ceilalţi cîini. Dar nu izbuti.

Pînă ce Weedon Scott nu-i puse el hamul şi nu-l struni, Colţ-Alb nu se lăsă. Şi atunci socoti că era voinţa stăpînului său ca Matt să-l mine şi să-l pună la treabă, la fel cum îi mîna şi îi punea la treabă pe ceilalţi cîini ai stăpînului.

Săniile din Klondike — care aveau tălpici — se deosebeau de toboganurile folosite în valea fluviului Mackenzie. Iar felul de a mîna cîinii era şi el deosebit.

Atelajul nu era în formă de evantai. Cîinii se înşirau în linie dreaptă, unul în spatele altuia, la şleauri duble. Şi aici, în Klondike, înaintaşul era într-adevăr şef. Cîinele cel mai înţelept şi cel mai puternic era înaintaş, şi cei din atelaj îl ascultau şi îi ştiau de frică. Era inevitabil ca în scurt timp acest loc să fie dobîndit de Colţ-Alb.

Precum avea să-şi dea seama şi Matt, după nenumărate neplăceri, altfel nu era chip să-l mulţumească. Colţ-Alb ceruse acest loc, iar Matt, după ce mai întîi îl încercă, încuviinţă alegerea, înjurînd cumplit. Dar deşi ziua muncea la sanie, Colţ-Alb nu încetă să păzească avutul stăpînului său peste noapte. Şi aşa, era la treabă tot timpul, veşnic de veghe şi credincios, cel mai preţios dintre toţi cîinii.

— Daţi-mi voie să vă spun ce am pe suflet, zise Matt într-una din zile. Aş vrea să vă spun că aţi fost deştept al naibii cînd aţi plătit preţul pe care l-aţi plătit pentru cîinele ăsta. După ce că l-aţi tăbăcit pe Smith Frumosu, l-aţi mai şi tras pe sfoară.

O nouă flacără de mînie se aprinse în ochii cenuşii ai lui Weedon Scott, care mormăi încruntat:

— Bestia!

Către sfîrşitul primăverii, Colţ-Alb avu un mare necaz. Fără de veste, dascălul iubirii dispăru. Desluşise el unele semne, dar nu se pricepea la asemenea lucruri şi nu ştia ce urmează după ce cineva îşi face geamantanul. Îşi aminti mai tîrziu că împachetatul precedase dispariţia stăpînului său; dar atunci nu bănuise

nimic. Seara aşteptă să se întoarcă stăpînul. La miezul nopţii, vîntul rece îl făcu să se adăpostească în spatele colibei. Acolo aţipi, cu urechile ciulite, gata să prindă primul zgomot al pasulur binecunoscut. Dar pe la 2 noaptea, neliniştea îl făcu să se ducă pe prispa rece din faţă, unde se ghemui şi aşteptă.

Dar nici urmă de stăpîn. Dimineaţa, uşa se deschise, şi Matt păşi afară. Colţ-Alb se uită la el cu încordare. Nu exista o limbă comună cu ajutorul căreia să afle ceea ce voia să ştie. Zilele veneau şi treceau, dar stăpînul nu se arăta. Colţ-Alb, care nu cunoscuse niciodată boala, se îmbolnăvi. Şi se îmbolnăvi atît de tare, încît, în cele din urmă, Matt se văzu nevoit să-l ia în colibă. Afară de asta, cînd îi scrise stăpînul, Matt închină postscriptumul epistolei sale lui Colţ-Alb.

La Circle City, citind scrisoarea, Scott dădu peste următorul pasaj:

„Blestematul de lup nu vrea să muncească. Nu vrea să mănînce. Şi-a pierdut tot curajul. Toţi cîinii îl bat. Vrea să ştie ce-i cu dumneavoastră şi nu ştiu cum să-i spun. Mai te pomeneşti că se curăţă.”

Lucrurile stăteau chiar aşa cum le zugrăvise Matt. Colţ-Alb nu mai mînca, îi era dor şi îngăduia oricărui cîine să-l burduşească. În colibă zăcea pe jos, lîngă sobă, fără să-i pese de mîncare, de Matt sau de viaţă. Putea Matt să-i vorbească cu blîndeţe sau să-l înjure, îi era totuna; se mulţumea doar să-şi întoarcă ochii trişti

spre el, apoi îşi lăsa capul înapoi în poziţia obişnuită, pe labele dinainte.

Şi într-o noapte, pe cînd citea pentru sine, mişcînd din buze şi mormăind, Matt tresări auzindu-l pe Colţ- Alb că geme. Se ridicase, ciulise urechile spre uşă şi asculta cu luare-aminte. O clipă mai tîrziu, Matt auzi un pas. Uşa se deschise, şi Weedon Scott intră. Cei doi bărbaţi dădură mîna. Weedon Scott privi în cameră.

— Unde-i lupul? întrebă el.

Apoi îl zări în picioare, lîngă sobă, pe locul unde zăcuse. Nu sărise să-l întîmpine, cum obişnuiau alţi cîini. Stătea locului, uitîndu-se la el şi aşteptînd.

— Doamne iartă-mă! exclamă Matt. Uite cum dă din coadă!

Weedon Scott străbătu camera cu paşi mari spre el, strigîndu-l. Colţ-Alb veni la el, fără să facă salturi, totuşi repede. Era stîngaci din pricina emoţiei, dar cînd se apropie, privirea lui avea o expresie ciudată. Ceva, un simţămînt nesfîrşit şi care nu poate fi numit, i se ridică ca o lumină, strălucind mai departe.

— Pe mine niciodată nu m-a privit aşa cît timp aţi lipsit, observă Matt.

Weedon Scott nu-l auzi. Se lăsase în jos, faţă-n faţă cu Colţ-Alb, alintîndu-l, frecîndu-l la rădăcina urechilor, mîngîindu-l cu mişcări lungi pe ceafă, în jos, spre urechi, ciocănindu-l uşor pe şira spinării cu buricele degetelor. Şi drept răspuns, Colţ-Alb mîrîi, şi în mîrîitul lui nota aceea de gîngureală era mai pronunţată ca oricînd.

Dar asta nu era încă totul. Nesfîrşită îi fu bucuria cînd marea dragoste pe care o simţea izvorînd mereu şi luptînd să se exprime izbuti să găsească un nou mod de exprimare. Îşi aruncă brusc capul înainte, îşi făcu loc între mîna şi trupul stăpînului, şi aici, strîns, ascuns cu totul vederii, în afară de urechi, fără să mai mîrîie, continuă să se răzgîie şi să se alinte.

Cei doi oameni se priviră. Lui Scott îi luceau ochii.

— Doamne! zise Matt, cu admiraţie în glas. Iar după o clipă, cînd îşi veni în fire, adăugă: Totdeauna am spus că lupul ăsta-i un cîine! Uitaţi-vă la el!

După întoarcerea dascălului iubirii, Colţ-Alb se însănătoşi repede. Mai petrecu două nopţi şi o zi în colibă. Apoi ieşi. Cîinii de sanie uitaseră de isprăvile lui vitejeşti. Îşi aminteau numai de ultima lui stare, adică

de slăbiciune şi boală. Văzîndu-l cînd ieşi din colibă, tăbărîră pe el.

— Arată-le eît eşti de-al dracului, îi şopti Matt încurajator, stînd în uşă şi privind. Fă-i să-l vadă pe dra- cu! Arată-le ce ştii!

Colţ-Alb n-avea nevoie de încurajare. Întoarcerea dascălului iubirii era de ajuns. Viaţa curgea din nou în el, minunată şi neîmblînzită. Lupta de plăcere, căci luptînd îşi exprima simţăminte cărora astfel nu avea cum să le dea glas. Lupta se încheie aşa cum era de prevăzut. Suferind o înfrîngere ruşinoasă, atelajul se împrăştie, şi abia după lăsarea întunericului cîinii se întoarseră pe furiş, unul cîte unul, manifestîndu-şi prin supunere şi umilinţă credinţa faţă de Colţ-Alb.

După ce a învăţat să-şi frece capul de trupul stăpî- nuîui, Colţ-Alb nu o dată mai făcu acest lucru. Asta reprezenta culmea. Mai mult decît atîta nu avea ce face. Colţ-Alb îşi păzise întotdeauna cu deosebită grijă capul. Niciodată nu-i plăcuse să fie atins. Firea lui sălbatică, teama de a suferi vreo vătămare şi de a nimeri într-o capcană dăduseră naştere pornirii reflexe de a evita orice contact. Era porunca instinctului: capul trebuie să rămînă liber. Şi acuma faptul că îşi îndesa capul în piciorul dascălului iubirii însemna că înţelegea să se pună cu bună-ştiinţă în mîinile lui. Era o expresie a încrederii sale desăvîrşite, a absolutei sale lepădări de sine, era ca şi cum ar fi spus: „Mă încredinţez ţie. Facă-se voia ta cu mine”.

Într-o seară, nu mult după întoarcere, Scott şi Matt se aşezaseră să joace o partidă de cribbage înainte de a merge la culcare.

— O sută cincizeci şi doi, o sută cincizeci şi patru şi o pereche fac şase, anunţă Matt, cînd deodată afară se auzi un strigăt şi un mîrîit sălbatic.

Se priviră unul pe celălalt, ridicîndu-se în picioare.

— Lupul a sărit la cineva, zise Matt.

Un urlet cumplit de groază şi durere îi îndemnă să se grăbească.

— Adu o lumină! strigă Scott, dînd buzna afară.

Matt îl urmă cu o lampă, şi la lumina ei văzură un om care zăcea pe spate, prăvălit în zăpadă. Cu braţele încrucişate peste faţă şi gît, încerca să se apere de caninii lui Colţ-Alb. Şi avea de ce să se apere. Turbat de mînie, Colţ-Alb îşi îndrepta atacurile spre punctul cel mai vulnerabil. De la umăr şi pînă la încheietura mîinii, mînecile surtucului şi ale cămăşii de flanelă albastră, precum şi maioul erau ferfeniţă, iar braţele erau sfîşiate şi sîngerau.

De toate acestea cei doi îşi dădură seama dintr-o privire. Într-o clipită Weedon Scott îl prinse pe Colţ- Alb de gît şi-l trase deoparte. Colţ-Alb se zbătu şi mî- rîi, dar nu încercă să muşte, şi se linişti pe dată după ce stăpînul se răsti la el.

Matt ajută victimei să se scoale în picioare. Ridi- cîndu-se, aceasta lăsă braţele jos, şi în faţa lor se ivi chipul bestial al iui Smith Frumosu. Brusc, ca şi cînd ar fi pus mîna pe un cărbune aprins, ***dog-musher***-ul îi dădu drumul. Smith Frumosu clipi la lumina lămpii şi-şi roti privirea în jur. Dădu cu ochii de Colţ-Alb, şi spaima îi schimonosi faţa.

În aceeaşi clipă Matt zări două obiecte care zăceau în zăpadă. Apropie lampa de ele, arătîndu-le cu piciorul sţăpînuîui său — erau un lanţ de oţel şi o bîtă zdravănă.

Cînd le văzu, Weedon Scott dădu din cap. Nimeni nu scoase o vorbă. ***Dog-musher***-ul puse mîna pe umărul lui Smith Frumosu şi-l sili să facă la stînga împre-

jur. Nu era nevoie de nici o explicaţie. Smith Frumosu o luă din loc.

Între timp, dascălul iubirii îl mîngîia pe Colţ-Alb, bătîndu-l uşor cu palma şi vorbindu-i:

— A venit să te fure, nu-i aşa? Şi nu te-ai lăsat! N-a prea nimerit-o, ce zici?

— Cînd a pus mîna pe tine, cred că a şi văzut pe dracu! rînji ***dog-musher***-ul.

Colţ-Alb încă mai fremăta şi mai era zburlit de furie şi mîrîia fără încetare, dar încetul cu încetul părul începu să se netezească, iar în gîtlejul lui începu să vibreze, deşi încă depărtată şi slabă, nota aceea ca un gîngurit.

PARTEA A CINCEA

CAPITOLUL 1

Calea cea lungă

Era ceva în aer. Chiar înainte să fi avut vreo dovadă palpabilă, Colţ-Alb presimţise nenorocirea ce se apropia. Îşi dădea seama în chip nelămurit că îl aştepta o schimbare. Nu ştia nici cum, nici de ce, totuşi ghicise din însăşi purtarea zeilor evenimentul ce se pregătea. Pe căi subtile, nebănuite, zeii îşi trădaseră intenţiile faţă de cîinele-lup, care dădea tîrcoale prispei şi care, cu toate că niciodată nu intra în colibă, ştia ce se petrecea în mintea lor.

— Ia ascultaţi puţin! exclamă într-o seară, la cină, ***dog-musher***-ul.

Weedon Scott ascultă. Prin uşă se auzi un scîncet slab, neliniştit, ca un suspin, abia perceptibil. După care Colţ-Alb adulmecă îndelung, pînă ce se încredinţă că zeul lui mai era înăuntru şi încă nu plecase într-o misterioasă şi singuratică expediţie.

— Lupul cred că vrea să vă urmeze, zise ***dog-mus- her***-ul.

Weedon Scott se uită la interlocutorul lui, privin- du-l rugător, deşi cuvintele dezminţeau expresia ochilor.

— Dar ce dracu să fac cu un lup în California?

— Asta zic şi eu, răspunse Matt. Ce dracu o să faceţi cu un lup în California?

Răspunsul ăsta nu-l mulţumi pe Weedon Scott. I se părea că Matt privea lucrurile cam detaşat.

— Cîinii albilor n-ar putea să-i ţină piept, urmă Scott. I-ar ucide pe loc. Şi chiar dacă n-aş ajunge la sapă de lemn tot plătind despăgubiri pentru cîte haine va ferfeniţi, autorităţile, în orice caz, vor pune mîna pe el şi-l vor electrocuta.

— Păi e un ucigaş în toată puterea cuvîntului, observă ***dog-musher***-ul.

Weedon Scott îl privi bănuitor.

— Nu, e cu neputinţă! zise el hotărît.

— Nu, e cu neputinţă! încuviinţă Matt. Ar trebui să angajaţi un om special să aibă grijă de ei.

Bănuielile lui Scott fură adormite. Dădu vesel din cap. În tăcerea ce se aşternu după aceea se auzi din nou la uşă scîneetul acela slab, ca un suspin, şi adulmecatul prelung, cercetător.

— Fără doar şi poate, sări Matt, cîinele ăsta ţine al naibii de mult la dumneavoastră!

— Mai las-o naibii, băiete! Ştiu eu ce am de făcut şi cum e mai bine!

— Asta zic şi eu, numai că...

— Numai că... ce? îl întrebă Scott răstit.

— Numai că... începu ***dog-musher***-ul cu blîndeţe, dar se răzgîndi, fiind şi el cuprins de supărare. Ei, nu trebuie să vă înfuriaţi chiar aşa pentru o nimica toată. Judecînd după felul cum vă purtaţi, s-ar zice că nu prea ştiţi ce vreţi.

Weedon Scott rămase în cumpănă o clipă, apoi adăugă pe un ton mai blînd:

— Ai dreptate, Matt. Nu ştiu nici eu ce vreau, şi aici e buba.

Apoi, după ce făcu o nouă pauză, izbucni din nou:

— Dar, la drept vorbind, ar fi de-a dreptul caraghios să car cîinele ăsta cu mine!

— Asta zic şi eu, îi răspunse Matt.

Şi din nou stăpînul nu se arătă tocmai mulţumit.

— Dar de unde dracu ştie ăsta că plecaţi? Mă tot sîcîie chestia asta, continuă cu naivitate ***dog-musher***-ul.

— Asta mă depăşeşte şi pe mine, Matt, răspunse Scott, dînd din cap cu mîhnire.

Veni apoi şi ziua cînd, prin uşa întredeschisă a colibei, Colţ-Alb zări pe jos geamantanul cu pricina şi pe dascălul iubirii îndesînd lucruri în el. Afară de asta, în colibă domnea un du-te-vino neîntrerupt, şi atmosfera, odinioară atît de liniştită, acum era tulburată de o agitaţie şi de o nelinişte ciudată. Acestea constituiau, fără îndoială, tot atîtea mărturii. Colţ-Alb simţise acest lucru. Acuma chibzuia. Zeul lui se pregătea să evadeze din nou. Şi cum nici rîndul trecut nu-l luase cu el trebuia să se aştepte că avea să-l părăsească şi de rîndul ăsta.

În noaptea aceea Colţ-Alb înălţă urletul prelung al lupilor. Aşa cum urlase altă dată, cînd, fiind un biet căţelandru, fugise din Wild şi, înapoindu-se în sat, nu mai găsise decît o grămadă de gunoaie pe locul unde fusese cortul lui Castor-Cenuşiu, aşa şi acum, îşi îndreptă botul

către stelele reci şi le împărtăşi durerea lui.

În colibă, cei doi bărbaţi tocmai se culcaseră.

— Iar nu mai mănîncă nimic, spuse Matt din culcuşul lui.

Dinspre culcuşul lui Weedon Scott se auzi un bombănit şi foşnet de pături.

— După cît de nenorocit a fost cînd aţi plecat data trecută, nu m-aş mira ca de astă dată să şi moară.

Păturile de pe celălalt culcuş foşniră nervos.

— O, ia mai taci din gură! strigă Scott prin întuneric. Eşti mai cicălitor decît o femeie.

— Asta zic şi eu, răspunse ***dog-musher***-ul, iar Weedon Scott nu-şi dădu seama prea bine dacă Matt chicotise, da sau ba.

A doua zi, neliniştea şi neastîmpărul lui Colţ-Alb crescură încă şi mai mult. Se ţinea pe urmele stăpînu- lui ori de cîte ori acesta părăsea coliba, iar cînd se afla înăuntru, mereu dădea tîrcoale prispei din faţă. Prin uşa deschisă zări bagajele rînduite pe jos. Lîngă geamantan se adăugaseră doi saci mari de pînză şi o ladă. Matt tocmai înfăşură păturile şi şuba stăpînului într-o prelată. Urmărind toate aceste pregătiri, Colţ- Alb scheună.

Mai tîrziu sosiră doi indieni. Nu-i slăbi nici o clipă cît încărcară bagajele pe umeri şi nici după aceea, cînd, însoţiţi de Matt, care căra aşternutul şi geamantanul, o luară devale. Dar Colţ-Alb nu-i urmă. Stăpînul mai era în colibă. După un

timp, Matt se întoarse. Stăpînul ieşi în prag şi-l chemă pe Colţ-Alb înăuntru.

— Bietul de tine, îi zise cu blîndeţe, scărpinîndu-I după urechi şi bătîndu-l uşor pe spate. Eu plec la drum lung, băiete, acolo unde nu mă poţi urma. Hai, mai mîrîie o dată, ultimul mîrîit de bun rămas.

Colţ-Alb nu vru să mîrîie. În schimb, după ce îi aruncă o privire cercetătoare, dar plină de nesfîrşită căldură, se lipi de el, cuibărindu-şi capul între braţul şi trupul lui.

— Asta-i sirena! strigă Matt.

Dinspre Yukon tocmai răsuna mugetul răguşit al vasului.

— Trebuie să vă grăbiţi. Aveţi grijă şi încuiaţi uşa din faţă. Eu ies pe din dos. Hai, daţi-i drumul!

Amîndouă uşile fură trîntite în acelaş timp, iar Weedon Scott îl aşteptă pe Matt, care trebuia să dea ocol colibei. Dindărătul uşii răzbeau scîncete şi gemete slabe. Apoi îl auziră adulmecînd prelung.

— Să ai grijă de el, Matt, îi zise Scott cînd o porniră devale. Să-mi scrii cum îi merge.

— Bineînţeles, îi răspunse ***dog-musher***-ul. Dar ia staţi, ascultaţi puţin!

Cei doi se opriră. Colţ-Alb urla aşa cum urlă cîinii cînd le mor stăpînii. Dădea glas unei dureri fără margini, urletele lui izbucnind în rafale sfîşietoare, care se stingeau într-un tremur de cumplită durere, pentru ca apoi să izbucnească din nou în rafale de jale.

„Aurora” era primul vapor din anul acela care pleca spre alte ţărmuri, iar pe punţile lui se înghesuiau aventurieri îmbogăţiţi şi căutători de aur ruinaţi, care şi unii şi alţii erau la fel de nerăbdători să părăsească aceste meleaguri pe cît fuseseră de nerăbdători la început să pună piciorul pe ele. Lîngă pasarelă, Scott tocmai îi strîngea mîna lui Matt, care se pregătea să coboare la ţărm. Dar deodată mîna lui Matt se lăsă moale în mina celuilalt, în vreme ce privirea-i rămase aţintită în spatele lui Scott. Scott se întoarse să vadă. Pe punte, la cîţiva paşi distanţă, şedea Colţ-Alb, care-i privea cu luare-aminte.

Dog-musher-ul înjură printre dinţi, speriat. Scott rămase încremenit.

— Sînteţi sigur că aţi încuiat uşa din faţă? întrebă Matt.

Dînd din cap afirmativ, celălalt întrebă la rîndul

— Dar tu pe cea din dos ai încuiat-o?

— Da, fireşte că am încuiat-o, veni pe dată răspunsul.

Colţ-Alb îşi lipi urechile, gudurîndu-se, dar rămase locului, fără să încerce a se apropia.

— Acuma trebuie să-l fac să coboare cu mine pe ţărm.

Matt făcu cîţiva paşi înspre Colţ-Alb, dar acesta o zbughi. ***Dog-musher***-ul se repezi după el, însă Colţ- Alb se furişă printre picioarele oamenilor. Strecurîn-du-se pe ici, ocolind pe dincolo, străbătea puntea în lung şi în lat, scăpînd printre degetele urmăritorului său.

Însă cînd îl chemă dascălul iubirii, Colţ-Alb veni la picioarele lui fără întîrziere.

— Nu vrea să vină la mîna care l-a hrănit în toate lunile astea, bombăni ***dog-musher***-ul, mîniat Dumneavoastră... dumneavoastră nu l-aţi hrănit decît în primele zile, după ce v-aţi împrietenit. Al dracului să fiu dacă pot pricepe de unde ştie că 'neavoastră îmi sînteţi stăpîn!

Deodată Scott, care-l mîngîia pe Colţ-Alb, se aplecă asupra lui, arătîndu-i lui Matt c-avea nişte tăieturi proaspete pe bot şi o rană între ochi.

Matt se aplecă şi el şi-şi trecu palma pe sub burta lui Colţ-Alb.

— De fereastră am uitat. E tăiat şi crestat tot pe burtă. Pesemne c-a trecut prin geam. Pe dumnezeul meu!

Dar Weedon Scott nici nu-l asculta. Îşi făcu în minte o socoteală grabnică. Sirena „Aurorei” dădea semnalul de plecare. Oamenii coborau zoriţi pe pasarelă. Matt îşi desfăcu basmaua de la gît ca să-l lege pe Colţ-Alb, dar Scott îl prinse pe ***dog-musher***-ul de mînă, spunîndu-i:

— Rămîi cu bine, prietene Matt. Despre lup... să ştii că nu mai e nevoie să-mi scrii. Vezi, îl...

— Cum adică? izbucni ***dog-musher***-ul. Nu cumva vreţi să ziceţi că...

— Chiar aşa. Ţine-ţi basmaua. Eu am să-ţi scriu ţie despre el.

Matt se opri în mijlocul pasarelei.

— N-are să poată îndura clima! strigă el spre bord. Afară doar dacă o să-l tundeţi cînd o fi cald!

Pasarela fu ridicată, şi „Aurora” se dezlipi de ţărm. Weedon Scott mai făcu

un ultim semn de rămas bun cu mîna. Apoi se întoarse şi se apleqă asupra lui Colţ-Alb, care stătea lîngă el.

— Acuma mîrîie, afurisitule, mîrîie, zise el, lovin- du-l uşor cu palma pe cap şi scărpinîndu-l între urechile pe care Colţ-Alb şi le pleoştise.

CAPITOLUL 2

În Sud

Colţ-Alb coborî de pe vapor la San Francisco. Era înmărmurit. În adîncul fiinţei lui, dincolo de orice proces raţional sau act conştient, el asociase puterea cu dumnezeirea. Şi niciodată oamenii albi nu i se păruseră zei atît de luminaţi aşa cum i se păreau acum, cînd păşea pe caldarîmul încins al San Franciscoului. Locul colibelor de lemn pe care le cunoştea fusese luat de clădiri uriaşe. Străzile mişunau de primejdii — care, căruţe, maşini; cai puternici de povară, care trăgeau camioane enorme; şi monstruoase tramvaie electrice, care hodorogeau prin mijlocul străzilor, scrîşnindu-şi ameninţarea lor încăpăţînată, aidoma rîşilor pe care îi cunoscuse odi- noară în pădurile Nordului.

Toate acestea erau semne ale puterii. În toate şi îndărătul tuturor acestora se afla omul, cîrmuind şi supraveghind, manifestîndu-se, ca de obicei, prin dominaţia lui asupra materiei. Era grozav,

era ameţitor. Colţ-Alb fu copleşit. Îl cuprinse teama. Aşa cum odinioară, în prima zi cînd, un biet căţelandru, venise din Wild şi făcuse cunoştinţă cu satul lui Castor-Cenuşiu, simţise cît era de mic şi de neputincios, tot astfel acum, deşi în plină putere, se simţea mic şi neputincios. Şi, vai, cît de mulţi zei mai erau! îl ameţea mulţimea. Larma străzilor îl asurzea. Îl năucea grozava şi nesfîrşita agitaţie şi mişcare din jur. Simţea mai mult ca oricînd că depinde de dascălul iubirii, pe ale cărui urme călca acum şi pe care pentru nimic în lume nu l-ar fi scăpat o clipă din ochi.

Dar lui Colţ-Alb nu-i fu hărăzit să vadă oraşul decît ca într-un coşmar, şi această viziune, ireală şi înfricoşătoare, mult timp după aceea avea să-l urmărească în visele lui. Stăpînul îl sui într-un vagon de bagaje, unde îl legă cu un lanţ într-un colţ, în mijlocul unor stive de cufere şi valize. Acolo domnea un zeu scund şi muschiulos, care făcea mult zgomot împingînd de colo pînă colo lăzi şi cufere, pe care sau le tîra pe uşă înăuntru şi le adăuga stivelor, sau le arunca afară, tîrîndu-le şi izbindu-le, altor zei, care le aşteptau jos.

Şi în acest infern al bagajelor şedea Colţ-Alb, părăsit de stăpînul lui. Sau cel puţin aşa credea el, pînă ce recunoscu după miros sacii de pînză cu hainele stăpînului şi se puse să le păzească.

— Era şi timpul să veniţi, mormăi zeul vagonului, un ceas mai tîrziu, cînd Weedon Scott apăru în uşă. Cîinele ăsta

al ’neavoastră nu mă lasă să mă ating de lucrurile ’neavoastră.

Colţ-Alb ieşi din vagon. Era mirat. Oraşul de coşmar dispăruse. Vagonul nu fusese pentru el decît o odaie într-o casă, şi cînd intrase în ea, oraşul se grămădise în jurul lui. În interval oraşul dispăruse. Nu-l mai asurzea larma lui. Avea în faţă un ţinut surîzător, însorit, paşnic, ce te îmbia la lîncezeală. Numai că nu avu timp să se minuneze de această transformare. O primi cum primea toate faptele şi manifestările de neînţeles ale zeilor. Aşa era felul lor.

Îl aştepta o trăsură. Un bărbat şi o femeie se a- propiară de stăpîn. Femeia desfăcu braţele şi apoi le petrecu după gîtul stăpînului — un gest duşmănos! În clipa următoare, Weedon Scott se văzu nevoit să se desprindă din îmbrăţişare şi se apropie de Colţ-Alb, care mîrîia furios, ca un diavol dezlănţuit.

— Nu-i nimic, mamă, făcu Scott ţinîndu-l strîns pe Colţ-Alb şi încercînd să-l liniştească. A crezut că ai de gînd să-mi faci vreun rău, şi nu poate îndura aşa ceva. Nu-i nimic. Nu-i nimic. O să se deprindă el curînd,

— Şi pînă atunci n-am să-mi pot alinta fiul decît cînd cîinele n-o să fie pe aproape, glumi ea, deşi se făcuse albă ca varul şi se simţea rău din pricina sperieturii.

Apoi se uită la Colţ-Alb, care mîrîia, se zburlea şi o privea cu duşmănie.

— Trebuie să înveţe, şi va învăţa fără întîrziere, zise Scott.

După care îi vorbi domol lui Colţ-Alb, pînă ce acesta se potoli, apoi glasul lui deveni poruncitor:

— Jos! Culcat!

Acesta era unul din lucrurile ce le învăţase de la stăpînul lui, şi Colţ-Alb dădu ascultarea poruncii, deşi se culcă în silă şi îmbufnat.

— Acuma, mamă.

Scott deschise braţele ca s-o primească, dar nu-şi luă ochii de la Colţ-Alb.

— Culcat! îi porunci el. Culcat!

Zburlindu-se în tăcere, Colţ-Alb, care se ghemuise în timp ce dăduse să se ridice, se culcă la loc şi urmări reeditarea acelui gest duşmănos. Dar nu-i pricinuiră nici un rău stăpînului. Apoi, sacii cu haine fură încărcaţi în trăsură, iar după aceea se suiră şi zeii cei necunoscuţi şi dascălul iubirii, iar Colţ-Alb se luă după ei, cînd alergînd atent în urma trăsurii, cînd zbîrlindu-se la caii care galopau şi atrăgîndu-le atenţia că dînsul sta de veghe ca să nu i se întîmple vreun rău zeului pe care-l trăgeau cu atîta iuţeală peste întinderea aceea.

După un sfert de ceas, trăsura trecu pe sub o poartă de piatră şi o apucă pe o alee străjuită ele două rînduri de nuci ce se bolteau deasupra drumului, înlănţuindu-se. De o parte şi de alta se întindeau pajişti, iar suprafeţele lor mari erau presărate ici colo cu stejari voinici, cu braţe lungi, puternice. Nu departe de acolo, contrastînd cu verdele proaspăt al gazonului, se întindeau fîneţele arse de soare, care păreau bronzate, aurii; iar mai departe erau dealurile roşcate şi păşunile de munte. La capătul pajiştii, pe primul dîmb de la marginea văii, se zărea o casă cu terasă, mare şi cu multe ferestre.

Colţ-Alb nu prea avu răgaz să vadă toate acestea. Trăsura abia intrase pe moşie, cînd se trezi atacat de un cîine ciobănesc, cu ochii scăpărători şi cu botul

ascuţit, plin de indignare şi mînie. Se strecurase între el şi stăpînul lui, despărţindu-i. Colţ-Alb nu mîrîi ameninţător, dar părul i se zburli pe trup în momentul cînd, tăcut, se repezi să dea asaltul mortal. Dar în acest asalt n-avea să meargă pînă la capăt. Se opri pe neaşteptate, cu picioarele dinainte ţepene, încordîndu-se ca să reziste inerţiei care-l împingea înainte, gata-gata să se aşeze, numai ca să se ferească să nu cumva să se atingă de cîinele pe care se pornise să-l atace. Era o căţea, şi legea seminţiei lui îl oprea s-o facă. Să se năpustească asupra ei, ar fi însemnat nici mai mult, nici mai puţin decît o încălcare a instinctului său.

Nu acelaşi lucru se întîmpla însă şi cu căţeaua. Fiind femelă, nu avea un instinct corespunzător. Pe de altă parte, fiind cîine ciobănesc, frica ei instinctivă de Wild şi mai ales frica ei de lup era neobişnuit de puternică. Pentru ea, Colţ-Alb era lup, tîlharul din moşi-strămoşi, care-i prădase turmele încă din vremurile cînd oile au fost pentru întîia oară adunate în turmă şi date în paza unuia dintre strămoşii ei foarte îndepărtaţi. Aşadar, cînd Colţ-Alb renunţă la atac şi rămase locului înţepenit, hotărît să evite ciocnirea, căţeaua sări la el. Cînd îi simţi colţii înfigîndu-i-se în grumaz, Colţ-Alb mîrîi fără să vrea, dar nu făcu nici o încercare s-o muşte. Se trase înapoi mîndru, eu picioarele ţepene, şi încercă să se ferească de ea. Se abătu cînd într-o parte, cînd într-alta, dădu s-o ocolească, dar era în zadar. Căţeaua era mereu în calea lui.

— Aici, Collie! strigă străinul din trăsură.

Weedon Scott rîse.

— Lasă, tată. Are să-i prindă bine. Colţ-Alb are multe de învăţat şi foarte bine că a şi început. O să se adapteze, n-am nici o grijă.

Trăsura îşi urmă drumul, dar Collie continuă să-i taie calea Iui Colţ-Alb. Încercă s-o întreacă, depăr- tîndu-se de alee şi dînd roată peste pajişte; dar alergînd în interiorul cercului descris de el, căţeaua îi ieşea mereu înainte şi-l înfrunta cu două şiruri de dinţi strălucitori. Atunci făcu cale întoarsă şi, traversînd aleea, o apucă pe cealaltă pajişte, dar din nou dădea peste ea.

Trăsura care-l ducea pe stăpîn se depărta. Colţ- Alb o zări dispărînd printre copaci. Situaţia era disperată. Încercă din nou să facă un ocol. Căţeaua se ţinu după el, alergînd cu repeziciune. Apoi, brusc, Colţ-Alb se năpusti asupra ei. Era vechiul lui vicleşug. O izbi zdravăn, umăr la umăr. Nu numai că o dădu de-a

berbeleacul. Intrucît alergase foarte iute, căţeaua se rostogoli de mai multe ori, zbătîndu-se să se oprească, agăţîndu-se cu labele de pietriş, urlîrnd indignată de acest afront.

Colţ-Alb nu aşteptă. Drumul era liber, şi altceva nici nu dorea. Căţeaua se luă după el, urlînd fără încetare. Acum erau la drum drept, şi cînd era vorba de fugă, Colţ-Alb avea ce s-o înveţe. Căţeaua alerga nebuneşte, ca apucată, încordîndu-şi toate puterile, icnind la fiecare săritură; în schimb, Colţ-Alb gonea înaintea ei, calm, în tăcere, fără nici un efort, lune- cînd ca o nălucă.

Pe cînd dădea roată conacului, îndreptîndu-se spre poarta cea mare[1], zări trăsura. Aceasta se oprise, şi stăpînul tocmai cobora. În clipa aceea, Colţ-Alb, care continua să gonească, băgă de seamă că era atacat din flanc. Un ogar se năpustea asupra lui. Colţ-Alb încerca să facă faţă. Dar prea alerga cu mare iuţeală şi prea era aproape ogarul. Ogarul îl izbi dintr-o parte; şi atît era de puternic avîntul lui şi atît de neaşteptată a fost lovitura, încît Colţ-Alb fu trîntit la pămînt şi se dădu peste cap. Din învălmăşeala care urmă ieşi schimonosit de furie, cu urechile pleoştite, cu buzele rînjite şi cu nasul încreţit şi clănţănind din dinţi, după ce, ca prin minune, gîtul ogarului scăpase de colţii lui.

Stăpînul alergă într-acolo, dar era prea departe; aşa că aceea care scăpă viaţa ogarului fu Collie. Mai înainte ca el, Colţ-Alb, să fi apucat să se năpustească şi să

---

[1] În original: ***porte-cochère.***

aplice muşcătura mortală, sosi Collie. Îi scăpase printre degete şi o întrecuse la alergare, ca să nu mai amintim că o îmbrîncise şi o prăvălise în pietriş, şi acuma se repezi la el ca o furtună — ca o furtună stîrnită de mîndria ei jignită, de mînia ei legitimă şi de ura instinctivă ce-o nutrea făţă de acest tîlhar pripăşit din Wild. Îl izbi pe Colţ-Alb din flanc, chiar în clipa

cînd acesta sărise la ogar, şi din nou Colţ-Alb se trezi la pămînt şi dat de-a berbeleacul. În clipa următoare, stăpînul ajunse şi el la faţa locului şi-l apucă cu o mînă pe Colţ-Alb, în timp ce tată-său chema cîinii.

— Frumoasă primire, n-am ce zice, pentru un biet lup singuratic, venit din Arctica, spuse stăpînul, în timp ce Colţ-Alb se liniştea sub mîna lui mîngî- ietoare. De cînd e pe lume n-a fost doborît decît o singură dată, şi acum a fost rostogolit de două ori în treizeci de secunde.

Trăsura plecase, iar în faţa casei apăruseră alţi zei necunoscuţi. Cîţiva dintre ei rămaseră sfioşi, la oarecare distanţă; dar două femei săvîrşiră actul acela vrăjmaş, care consta în a se agăţa de gîtul stăpînului. Colţ-Alb începuse însă să privească mai cu îngăduinţă acest act. Nu părea să pricinuiască nici o vătămare, iar zgomotele ce le făceau zeii cu acest prilej n-aveau nimic ameninţător. Îi arătară şi lui bunăvoinţă, numai că el îi respinse cu un mîrîit, ceea ce, de altfel, făcu şi stăpînul cu vorba. În asemenea împrejurări Colţ-Alb se rezema de picioarele stăpînului, care îl bătea uşor cu palma pe cap, liniştindu-l.

Cînd i se dădu porunca: „Dick culcat!”, ogarul urcase treptele şi se culcase într-un colţ al terasei, continuînd să mîrîie şi să urmărească îmbufnat mişcările nepoftitului. Collie fusese luată în grijă de una din femei, care o prinsese cu braţele în jurul gîtului şi o alinta şi o mîngîia; dar Collie părea foarte mirată şi neliniştită şi scheuna mereu şi nu-şi găsea astîmpăr,

fiind indignată că se îngăduia prezenţa acestui lup şi încredinţată că zeii făceau o greşeală.

Zeii, toţi cîţi erau, porniră să urce scările, ca să intre în casă. Colţ-Alb îşi urmă stăpînul pas cu pas. De pe terasă, Dick mîrîi, iar Colţ-Alb, care suia treptele, se zburli, răspunzînd şi el printr-un mîrîit.

— Ia-o pe Collie înăuntru şi pe ăştia doi lasă-i să se bată pînă s-or sătura, îşi dădu cu părerea tatăl lui Scott. Au să se împrietenească pînă la urmă.

— Numai că după aceea, ca să-şi dovedească prietenia, lui Colţ-Alb n-are să-i rămînă altceva de făcut decît să meargă în fruntea alaiului de înmormîntare, îi răspunse rîzînd stăpînul.

Scott-senior privi cu neîncredere mai întîi spre Colţ-Alb, apoi spre Dick, iar în cele din urmă spre fiul său.

— Vrei să zici că...

Weedon dădu din cap.

— Asta vreau să spun. Dick ar fi curăţat într-un minut, cel mult două. Apoi se întoarse către Colţ-Alb: Hai, lupule! Trebuie să intri în casă.

Colţ-Alb urcă treptele, străbătînd culoarul cu paşi ţepeni şi cu coada încremenită în sus. Nu-şi lua ochii de la Dick, păzindu-se să nu-l atace din flanc şi în acelaşi timp se ţinea gata să facă faţă oricărei manifestări sălbatice a necunoscutului, care s-ar fi putut năpusti asupra lui din interiorul casei. Dar din casă nu se năpusti asupra lui nimic înfricoşător, şi cînd ajunse înăuntru, iscodi cu grijă peste tot, căutînd acel ceva, dar fără să-l găsească. Apoi,

mormăind mulţumit, se culcă la picioarele stăpînului, urmărind cele ce se petreceau, gata în orice clipă să sară în picioare şi să lupte pe viaţă şi pe moarte împotriva spaimelor care presupunea el că pîndeau sub podeaua locuinţei.

CAPITOLUL 3

Domeniul zeului

Colţ-Alb nu numai că era adaptabil din fire, dar şi umblase mult şi cunoştea importanţa şi necesitatea adaptării. Aici, la Sierra Vista — aşa se numea domeniul judecătorului Scott — Colţ-Alb începu foarte curînd să se simtă ca la el acasă. Nu mai avu nici un fel de neplăceri mai serioase cu ceilalţi cîini. Aceştia cunoşteau mai bine decît el apucăturile zeilor din Sud, şi în ochii lor, Colţ-Alb devenise respectabil din ziua în care-i însoţise pe zei în casă. Cu toate că era lup şi cu toate că faptul era fără precedent, zeii îi încuviinţau prezenţa, aşa că ei, cîinii zeilor, nu puteau decît să se conformeze.

Dick, cu toate că la început s-a văzut silit să treacă printr-un sever purgatoriu, mai tîrziu îl acceptă calm pe Colţ-Alb, ca pe un bun al stăpînului. Dac-ar fi mers lucrurile după voia lui, s-ar fi împrietenit la cataramă cu Colţ-Alb, numai că acesta n-avea nevoie de nici o prietenie. Colţ-Alb

nu le cerea celorlalţi cîini decît să-l lase în pace. De cînd trăia, se ţinuse deoparte de cei din seminţia lui, şi dorea să se ţină deoparte şi de acum înainte. Amabilităţile lui Dick îl plictiseau, aşa că mîrîia la el şi-l punea pe goană. Prin părţile de la miazănoapte învăţase că pe cîinii stăpînului trebuie să-i lase în pace, şi nu uitase acest lucru. Dar ţinea să fie lăsat să trăiască în pace şi izolare, şi de aceea îl ignoră pe Dick în aşa măsură, încît, în cele din urmă, acest animal sociabil se lăsă păgubaş şi nu-i mai dădu nici atîta atenţie cîtă dădea stîlpului din faţa grajdului.

Cu Collie lucrurile stăteau altfel. Faptul că îl tolera pentru că asta era voinţa zeilor nu însemna că era obligată să-l lase în pace. Amintirea nenumăratelor crime pe care el şi ai lui le săvîrşiseră împotriva strămoşilor era adînc sădită în făptura ei. Prădăciunile făcute în ţarcurile de oi nu puteau fi uitate într-o zi şi nici chiar într-o generaţie. Toate acestea o aţîţau şi o îmboldeau la răzbunare. Nu-i putea înfrunta pe zei, care îl îngăduiau, dar asta n-o împiedica să-i amărască viaţa lui Colţ-Alb prin tot felul de şicane mărunte. Îi despărţea o vrajbă de veacuri, şi în ce o privea, avea grijă să-i amintească acest lucru fără în cetare.

Aşadar, Collie profită de faptul că era femelă ca să-l poată sîcîi şi chinui pe Coiţ-Alb. Deşi instinctul îl
împiedica s-o atace, îndărătnicia ei nu-i îngăduia s-o treacă cu vederea. Cînd se năpustea asupra lui, se mărginea să ofere grumazul său, apărat de blană, dinţilor ei

ascuţiţi şi se depărta ţeapăn şi majestuos. Cînd îl încolţea din cale-afară, se vedea silit să descrie un cerc mergînd cu umărul spre ea, cu capul întors, cu o expresie de răbdare şi plictiseală pe chip şi în privire. Uneori însă o muşcătură în şold îi grăbea retragerea, făcîndu-l să-şi piardă prestanţa. De obicei, însă, izbutea să păstreze o demnitate vecină cu solemnitatea. Ori de cîte ori putea, nici n-o lua în seamă pe Collie, şi îşi făcuse chiar obiceiul s-o evite. Cum o zărea sau o auzea venind, se ridica şi pleca.

Şi în alte privinţe Colţ-Alb avea încă multe de învăţat. Viaţa în părţile de la miazănoapte era simplitatea însăşi în comparaţie cu complicaţiile de la Sierra Vista. În primul rînd trebui să facă pe rînd cunoştinţă cu toţi membrii familiei stăpînului. Într-un fel, era pregătit pentru acest lucru. După cum Mit-sah şi Kloo-kooch îi aparţineau lui Castor-Cenuşiu, cu care împăr- ţeau hrana, focul şi păturile, tot astfel aici, la Sierra Vista, toţi ai casei aparţineau dascălului iubirii.

Exista însă o deosebire, poate chiar mai multe. Sierra Vista era o proprietate mult mai întinsă decît cortul lui Castor-Cenuşiu. Trebuia să ţină seama de mai multe persoane. De pildă, de judecătorul Scott şi de soţia lui. Erau apoi cele două surori ale stăpînului, Beth şi Mary. Era soţia lui, Alice, şi copiii lor, Weedon şi Maud, doi ţînci respectiv de 4 şi de 6 ani. Despre toţi aceştia nu-i putea spune nimeni nici o vorbuliţă, iar despre legături de sînge şi de rudenie habar n-avea şi nici n-ar fi fost în stare să

priceapă vreodată. Totuşi, înţelese repede că aparţineau cu toţii stăpînului. Şi după aceea, observîndu-i ori de cîte ori se ivea prilejul, urmărind ce făceau, ascultînd cum vorbeau şi deprinzîndu-se cu inflexiunile glasului lor, cu încetul ajunse să-şi dea seama cît de apropiaţi erau şi de cîtă trecere se bucurau pe lîngă stăpînul său. Şi luînd seama la toate acestea, Colţ-Alb se purta cu ei în mod corespunzător. Ceea ce era de preţ în ochii stăpînului preţuia şi el; ceea ce lui îi era drag îndrăgea şi păzea cu grijă şi el.

Aşa se petrecură lucrurile şi cu cei doi copii. Toată viaţa îi fusese silă de copii. Îi ura şi se temea de mîi- nile lor. Lecţiile despre despotismul şi cruzimea lor administrate cînd trăise prin satele indienilor fuseseră usturătoare. Cînd Weedon şi Maud se apropiaseră de el întîia dată, Colţ-Alb mîrîise ameninţător, săgetîndu-i cu o privire fioroasă. Un ghiont şi o vorbă aspră din partea stăpînului îl siliseră atunci să se lase mîngîiat de ei, deşi continuă să mîrîie sub mînuţele lor, iar în mîrîitul lui nu se distingea nici o notă duioasă. Mai tîrziu îşi dădu seama că băieţelul şi fetiţa aveau mare preţ în ochii stăpînului. Şi de atunci nu mai fu nevoie nici de ghionţi, nici de vorbe aspre ca să se lase mîngîiat de ei.

Totuşi, Colţ-Alb nu se arăta niciodată prea drăgăstos. Le făcea pe plac copiilor stăpînului fără entuziasm, dar fără gînduri ascunse, şi suporta toate bazaconiile lor aşa cum înduri o operaţie dureroasă. Cînd nu mai putea, se ridica şi pleca, ţanţoş şi hotărît. După un timp,

însă copiii începură să-i placă. Dar nu lăsa să se vadă asta. Niciodată nu se apropia de ei. În schimb, cînd îi vedea, în loc să plece, aştepta să vină la el. Mai încolo, o licărire de mulţumire începu să i se aprindă în ochi ori de cîte ori îi vedea apropiindu-se, şi se uita după ei cu o ciudată părere de rău ori de cîte ori îl părăseau, ca să-şi caute alte distracţii.

Toate acestea nu erau decît probleme de educaţie, care cereau timp. În stima lui Colţ-Alb, locul următor, după copii, îl ocupa judecătorul Scott. Două erau, pare-se, motivele. În primul rînd, fără îndoială, pentru că era preţuit de stăpînul său, iar în ar doilea rînd, pentru că era un om rezervat. Lui Colţ-Alb îi plăcea să stea culcat la picioarele lui cînd acesta citea ziarul pe terasa cea largă a casei şi îi arunca din cînd în cînd o privire sau cîte un cuvînt — semne cu nimic supărătoare, care arătau că ţinea seama de prezenţa şi existenţa lui Colţ-Alb. Dar asta nu se întîmpla decît atunci cînd stăpînul nu era pe aproape. Cum apărea el, toate celelalte fiinţe încetau să mai existe pentru Colţ-Alb.

Membrilor familiei le îngăduia să-l alinte şi să-i dea atenţie; dar niciodată nu le dădea ceea ce-i dădea stăpînului. Nici o mîngîiere de-a lor nu-i trezea în gîtlej acel gungurit drăgăstos, şi orice ar fi făcut, nu puteau sră-l aducă să-şi frece capul de trupul sau de picioarele lor. Acest semn de uitare şi de lepădare de sine, de desăvîrşită încredere nu-l arăta decît stăpînului. De fapt, pe membrii familiei

acestuia niciodată nu-i socotise a fi altceva decît bunuri ale dascălului iubirii.

De asemenea, Colţ-Alb învăţase destul de iute să deosebească între membrii familiei şi servitori. Acestora le era frică de el, iar Colţ-Alb abia se stăpînea să nu sară la ei. Şi se stăpînea numai pentru că-i socotea şi pe aceştia că îi aparţineau stăpînului. Între Colţ-Alb şi ei exista doar neutralitatea. Pregăteau mîncarea pentru stăpîn, spălau vasele şi îndeplineau şi alte corvezi, întocmai cum făcea Matt în Klondike. Pe scurt, aparţineau gospodăriei.

În afara gospodăriei, Colţ-Alb mai avea de învăţat încă şi mai multe. Domeniul stăpînului era întins şi variat, dar avea şi el margini şi hotare. Ogoarele se întindeau pînă la şoseaua comitatului. Dincolo se întindea domeniul comun al tuturor celorlalţi zei — drumurile şi şoselele. Apoi, îndărătul altor garduri se aflau domeniile celorlalţi zei. Mii de legi cîrmuiau toate aceste lucruri şi statorniceau norme de conduită; el însă nu pricepea limba zeilor, aşa că nu avea nici o altă cale de a învăţa decît aceea a experienţei. Dădea ascultare imboldurilor fireşti, pînă ce-l făceau să calce vreo lege. După ce faptul se repeta de cîteva ori, învăţa legea şt o respecta.

Pentru educaţia lui, cea mai mare eficacitate o aveau ghionţii ce îi dădea stăpînul şi mustrările lui. Datorită dragostei ce-o nutrea faţă de stăpînul său, un ghiont din partea lui îl durea mai mult decît toate bătăile ce înghiţise de la Castor-Cenuşiu sau de la Smith Frumosu.

Aceştia nu izbutiseră decît să-i schingiuiască trupul; iar sub carne, spiritul lui continuase să se dezlănţuie netulburat şi neînfrînt. Ghiontul stăpînului era însă întotdeauna prea uşor ca să-i pricinuiască durere fizică. Pătrundea însă mai adînc. Era un semn că stăpînul era nemulţumit, şi pe Colţ-Alb asta-l umplea de mîhnire.

La drept vorbind, arareori primea ghionţi. Îi era de ajuns glasul stăpînului. Şi după acesta, Colţ-Alb afla dacă făcuse bine sau rău. După el îşi îndrepta purtarea care hotăra ce avea de făcut. Pentru el glasul acesta era busola după care se călăuzea şi cu ajutorul căreia învăţă obiceiurile acestui ţinut şi ale acestei vieţi noi.

în părţile de la miazănoapte, singurul animal domestic era cîinele. Toate celelalte animale trăiau în Wild, şi dacă nu erau prea fioroase, erau lăsate pradă cîinelui. De cînd era, Colţ-Alb tot dăduse iama printre celelalte vieţuitoare ca să se hrănească. Şi nici prin gînd nu-i trecea că în Sud ar fi fost altfel. Dar acest lucru avea să-l afle curînd aici, în Santa Clara Valley. Într-o dimineaţă, devreme, cotind după colţul casei, dădu peste un pui de găină care scăpase din curtea păsărilor. Impulsul natural îl împinse să-l sfîşie. Cîteva salturi, o fulgerare a colţilor, un piuit înspăimîntat, şi puiul cel temerar fu înghiţit. Era un pui de fermă, gras şi fraged; Colţ-Alb îşi linse buzele, găsind că mîncarea fusese bună.

Ceva mai tîrziu, în aceeaşi zi, dădu peste un alt pui, rătăcit în preajma grajdurilor. Unul dintre argaţi sări să-l

scape. Nu cunoştea rasa căreia îi aparţinea Colţ-Alb, aşa că nu luă drept armă decît un bici uşor de şaretă. La prima lovitură de bici, Colţ-Alb lăsă puiul şi se năpusti asupra lui. O bîtă l-ar fi putut opri, dar un bici, nicidecum. Fără să spună nici pis şi fără a clipi, primi o a doua lovitură de bici, şi în clipa cînd sări să-l muşte de gît, argatul strigă: „Doamne!” şi se trase înapoi. Lăsă biciul să-i cadă din mina şi dădu să-şi apere gîtul cu braţele. Se alese cu antebraţul sfîşiat pînă la os.

Argatul fu cuprins de spaimă cumplită. Era cutremurat nu atît de sălbăticia lui Colţ-Alb, cît de tăcerea lui. Continuînd să-şi apere gîtul cu braţul sfîşiat şi sîngerînd, încercă să se retragă spre şură. Şi nu i-ar fi mers prea bine dacă Collie nu şi-ar fi făcut apariţia pe cîmpul de bătălie. Aşa cum îi scăpase viaţa lui Dick, acum scăpă viaţa argatului. Se repezi asupra lui Colţ-Alb, cuprinsă de o furie nebună. Avusese dreptate. Era mai înţeleaptă decît zeii nechibzuiţi. Toate bănuielile ei erau întemeiate. Avea de-a face cu un vechi tîlhar, gata să-şi reia şiretlicurile lui dintot- deauna.

Argatul se refugie în grajd, iar Colţ-Alb se retrase din faţa colţilor căţelei, întorcîndu-se cu grumazul spre ei şi alergînd jur împrejur. Collie însă nu se lasa, cum îi era obiceiul, nici după ce îl hăitui o bună bucată de vreme. Dimpotrivă, se aprinse şi se mînie tot mai tare, şi în cele din urmă, ca să scape de ea, Colţ-Alb, uitîndu-şi de demnitate, fugi peste cîmp.

— O să se deprindă el să le dea pace puilor, zise stăpînul. Dar n-am cum să-l învăţ treaba asta pînă nu-l prind asupra faptului.

Faptul se petrecu două nopţi mai tîrziu, dar pe o scară mult mai întinsă decît îşi închipuise stăpînul. Colţ-Alb observase îndeaproape curtea păsărilor şi obiceiurile puilor. Noaptea, după ce intrară în coteţ, se căţără pe o stivă de cherestea adusă de curînd. De acolo urcă pe acoperişul unui coteţ şi sări în curtea păsărilor. O clipă mai tîrziu pătrunse în coteţ, şi măcelul începu.

Dimineaţa, cînd stăpînul ieşi pe terasă, fu întîm- pinat în hoiturile a cincizeci de găini albe Leghorn, pe care argatul le adusese şi le aşezase acolo. Fluieră încetişor, la început de mirare, dar în cele din urmă fluieră admirativ. Îl văzu şi pe Colţ-Alb, care nu se arăta ruşinat sau vinovat. Şedea mîndru, ca şi cum ar fi săvîrşit o ispravă deosebită şi vrednică de laudă. Habar n-avea c-ar fi săvîrşit vreun păcat. Stăpînul strînse din buze, gîndindu-se la sarcina neplăcută ce-i revenea. Apoi îi vorbi cu asprime vinovatului, dar în glasul lui nu vibră altceva decît mînia divină. Îl împinse cu botul spre găinile ucise şi în acelaşi timp îl înghionti zdravăn.

Colţ-Alb nu mai călcă niciodată în curtea păsărilor. Era împotriva legii, şi acuma ştia acest lucru. Apoi stăpînul îl luă în curtea păsărilor. Cînd văzu hrana vie fîlfîind din aripi în preajmă, chiar sub nasul lui, se simţi împins de imboldul natural să sară la ele. Dădu ascultare

imboldului, dar glasul stăpînului îl opri. Timp de o jumătate de oră îşi continuă plimbarea prin curte. Din cînd în cînd, Colţ-Alb simţea din nou imboldul, dar de fiecare dată cînd îi dădea urmare, glasul stăpînului îl oprea. În felul acesta îşi însuşi legea, şi înainte de a fi părăsit curtea păsărilor, învăţase să uite chiar că existau.

— Un ucigaş de găini nu poate fi lecuit niciodată, zise, clătinînd din cap cu tristeţe, judecătorul Scott la masă, după ce fiul lui îi povesti lecţia pe care i-o dăduse lui Colţ-Alb. O dată ce a luat acest obicei şi a prins gustul sîngelui... şi din nou clătină din cap cu tristeţe.

Dar Weedon Scott nu era de aceeaşi părere cu tată-său.

— Să vezi ce am să fac, îi spuse în cele din unnă. Am să-l încui să stea toată după-amiaza cu găinile.

— Dar gîndeşte-te la găini, obiectă judecătorul.

— Mai mult chiar, urmă fiul, pentru fiecare găină ucisă am să-ţi dau un dolar de aur.

— Dar şi tata ar trebui să pună ceva la bătaie, se amestecă în vorbă Beth.

Cealaltă soră se alătură şi ea lui Beth, şi toată lumea o sprijini în cor. Judecătorul Scott încuviinţă din cap.

— Bine, zise Weedon Scott, şi apoi chibzui o clipă. Dacă pînă seara Colţ-Alb nu va face rău nici unei găini, pentru fiecare zece minute pe care le-a petrecut în curtea păsărilor va trebui să-i spui solemn şi serios, aşa cum rosteşti o sentinţă la tribunal: „Colţ-Alb, eşti mai deştept decît mi-am putut închipui!”

Fără să fie văzută, familia urmări da sus spectacolul. A fost însă un fiasco. Încuiat în curtea păsărilor şi părăsit de stăpînul lui, Colţ-Alb se culcă şi adormi. La un moment dat se ridică şi merse pînă la jgheab, să bea apă. Pe găini nici nu le lua în seamă. Parcă nici nu existau pentru el. La ora 4 îşi luă avînt şi, executînd o săritură în înălţime, ajunse pe acoperişul coteţului şi de acolo sări în afara împrejmuirii, după care o luă spre conac. Învăţase legea. Apoi, pe terasă, înaintea întregii familii care făcea haz, judecătorul Scott se apropie de Colţ-Alb şi rosti încet şi solemn, de şaisprezece ori în şir: „Colţ-Alb, eşti mai deştept decît îmi închipuiam!”

Mulţimea legilor îl zăpăcea pe Colţ-Alb şi adesea îl făcea să dea de bucluc. Trebui să înveţe că n-avea voie să se atingă nici de puii altor zei. Apoi mai erau pisici, iepuri de casă şi curcani; pe toţi trebuia să-i lase în pace. După ce învăţă cîteva din aceste legi, i se păru că trebuie să lase în pace toate vietăţile. Afară, pe pajiştea din spatele conacului, prepeliţele puteau să-i zboare pe sub nas nevătămate. Şi oricît ar fi fost el de încordat, tremurînd de nerăbdare şi de

poftă, îşi stăpînea instinctul şi stătea locului. Dădea ascultare voinţei zeilor.

Apoi, într-o zi, venind din nou pe pajiştea dina- poia casei, îl văzu pe Dick care stîrnise un iepure şi acum se ţinea pe urma lui. Stăpînul se uita după el fără să intervină. Mai mult chiar, îl îndemnă pe Colţ-Alb să se alăture vînătorului. În felul acesta află că iepurii nu erau tabu. În cele din urmă învăţă toate prevederile legii. Între el şi toate celelalte animale domestice nu se cădea să fie duşmănie. Dacă nu era cu putinţă să domnească prietenia, trebuia să fie cel puţin neutralitate. Dar celelalte animale — veveriţele, potîrnichile şi iepurii — erau creaturi ale Wildului, care niciodată nu s-au supus omului. De aceea constituiau o pradă legiuită pentru orice cîine. Zeii nu apărau decît animalele domestice, şi pentru acest motiv nu era îngăduit să se omoare între ele. Zeii aveau drept de viaţă şi de moarte asupra supuşilor lor şi ţineau la prerogativele lor.

În comparaţie cu existenţa simplă din părţile de la miazănoapte, viaţa în Santa Clara Valley era complicată. Şi principala cerinţă impusă de complexită- ţile civilizaţiei era stăpînirea, autocontrolul — un echilibru interior, tot atît de delicat ca o urzeală de păianjen care unduieşte în suflarea vîntului, dar în acelaşi timp tare ca oţelul. Viaţa avea mii de aspecte, la care Colţ-Alb trebuia să se adapteze; aşa, de pildă, era mersul la oraş, la San-Jose, gonind în spatele trăsurii sau hoinărind pe străzi cînd trăsura se oprea. Viaţa luneca pe lîngă el, profundă, vastă şi

variată, biciuindu-i simţurile, cerîndu-i fără încetare să se deprindă şi să facă faţă imediat, silindu-l aproape totdeauna să-şi înăbuşe pornirile fireşti.

La San-Jose erau măcelării unde carnea atîrna îmbietoare. Dar de această carne n-avea voie să se atingă. În casele pe care stăpînul le vizita se aflau pisici cărora trebuia să le dea pace, şi pretutindeni mai erau şi cîini care mîrîiau la el şi la care nu-i era îngăduit să se repeadă. Apoi, pe trotuarele aglomerate treceau nenumărate persoane cărora Colţ-Alb le atrăgea atenţia. Se opreau, se uitau la el, şi-l arătau unul altuia, îl cercetau, îi vorbeau şi, pe deasupra, îl mai şi mîngîiau. Şi trebuia să rabde acest contact plin de primejdii cu o mulţime de mîini necunoscute. Şi acest contact îl răbda totuşi. Mai mult chiar, izbuti să-şi înfrîngă mizantropia şi orgoliul. Accepta atenţiile acestor zei necunoscuţi. Deferenţei ce i-o arătau le răspundea cu deferenţă. Avea însă ceva care punea stavilă familiarităţilor exagerate. Îl mîngîiau uşor pe cap şi treceau mai departe, încîntaţi de îndrăzneala lor.

Dar toate astea nu-i erau tocmai plăcute lui Colţ- Alb. Alergînd în urma trăsurii pe străzile de la marginea oraşului San-Jose, se întîmpla să treacă pe lîngă unii băieţaşi care luaseră obiceiul să arunce cu pietre după dînsul. Ştia totuşi că nu-i era iertat a-i urmări şi a se răfui cu ei. Se vedea deci silit să-şi înăbuşe instinctul de conservare, şi chiar şi-l înăbuşea, pentru că începuse să se

domesticească şi să intre în rîndurile lumii civilizate.

Cu toate acestea, Colţ-Alb nu era tocmai mulţumit de această situaţie. N-avea idei abstracte nici despre dreptate, nici despre cinste. Există însă în orice făptură vie un anumit simţ al justiţiei, şi acesta îl făcea să resimtă ca o nedreptate faptul că nu-i era îngăduit să se apere de cei ce azvîrleau cu pietre în el. Uitase că potrivit legămîntului dintre el şi zei, aceştia erau datori să-i poarte de grijă şi să-l apere. Dar într-una din zile stăpînul sări din trăsură cu biciul în mină, să-i bată straşnic pe băieţaşii care aruncau cu pietre. După care nu mai aruncară cu pietre în el, şi atunci Colţ-Alb a priceput şi a fost mulţumit.

Şi mai avu parte de o experienţă asemănătoare, în drumul lor spre oraş, în dreptul crîşmei de la răscruce, se aţineau trei cîini care îşi făcuseră obiceiul să se năpustească asupra lui ori de cîte ori trecea pe acolo. Ştiind că era în stare să răpună orice adversar, stăpînul nu pregetase să-l înveţe că nu se cădea să se lupte. Întrucît învăţase bine această lecţie, ori de cîte ori trecea prin faţa crîşmei de la răscruce, Colţ-Alb era pus la grea încercare. Deşi, de fiecare dată, după primul atac, mîrîitul lui izbutea să-i ţină la distanţă, cei trei cîini se luau după el, urlînd, sîcîindu-l şi supărîndu-l. Aşa au mers lucrurile o vreme. Apoi gluma s-a îngroşat, căci muşteriii aţîţau cîinii să se repeadă la el. Într-o zi chiar îi asmuţiră făţiş. Atunci stăpînul opri trăsura.

— Şo pe ei! îi zise lui Colţ-Alb.

Lui Colţ-Alb nu-i venea să-şi creadă urechilor. Se uită la stăpînul lui, apoi la cei trei cîini. Apoi din nou îşi întoarse privirile-i pline de nerăbdare şi întrebătoare către stăpînul lui.

Stăpînul dădu din cap:

— Şo pe ei, băiete! Înghite-i!

Colţ-Alb nu mai şovăi. Se întoarse şi, fără veste, sări în mijlocul duşmanilor. Îi înfruntă pe toţi trei deodată. Urmă mare vălmăşag de mîrîituri şi urlete, clănţănit de dinţi şi o încăierare grozavă. Colbul din drum se ridică în văzduh ca un nor, ascunzînd bătălia. După cîteva minute, doi dintre adversari se zvîrcoleau în praf, iar al treilea o luase la sănătoasa. Sărise peste un şanţ, se strecurase printr-un grilaj de fier şi o apucase peste cîmp. Colţ-Alb îi urmări, lunecînd fără zgomot şi cu iuţeală lupească, şi cam pe la jumătatea cîmpului îşi doborî duşmanul şi-l ucise.

După acest triplu asasinat, nu mai avu nici un fel de supărări de seamă din partea neamului cîinesc. Îi mersese vestea prin întreaga vale, şi oamenii vegheau ca nu cumva cîinii lor să se lege de „Lupul luptător”.

CAPITOLUL 4

Chemarea seminţiei

Lunile treceau. În Sud, Colţ-Alb avea hrana berechet şi nu era pus la muncă, aşa că ducea un trai îmbelşugat şi era înfloritor şi fericit. Nu numai că se găsea în părţile dinspre miazăzi ale lumii, dar atinsese amiaza vieţii. Bunătatea omenească strălucea ca un soare deasupra lui, iar dînsul înflorea ca un răsad transplantat în pămînt roditor.

Şi totuşi continua să se deosebească întrucîtva de ceilalţi cîini. Cunoştea mai bine şi respecta cu mai multă stricteţe legea decît cîinii care nu cunoscuseră un alt fel de viaţă; dar mai rămăsese ascunsă în el o urmă de cruzime, ca şi cum undeva în el ar mai fi mocnit Wildul, ca şi cum lupul din el ar fi fost doar adormit.

Nu lega niciodată prietenie cu alţi cîini. Trăise izolat de cei de un neam cu el şi aşa continua să trăiască şi-acum. Nutrea faţă de cîini o aversiune ireductibilă, care se trăgea din vremea cînd, pui, îndurase persecuţiile lui Lip-Lip şi ale haitei de căţei şi din vremea luptelor organizate de Smith Frumosu. Fusese abătut de la cursul normal al vieţii, şi depărtîndu-se de seminţia sa, se alăturase celei omeneşti.

Afară de asta, toţi cîinii din Sud îl priveau cu neîncredere. Le trezea frica instinctivă de Wild şi întotdeauna îl întîmpinau cu mîrîituri şi cu o ură agresivă. Colţ-Alb învăţase însă că împotriva lor nu era nevoie să-şi folosească efectiv colţii. Ajungea şi-i arate şi să rînjească la ei, pentru că rareori se întîmpla ca cei care lătraseră şi se

repeziseră la el să nu se ghemuiască speriaţi îndată ce făcea acest lucru.

Dar lui Colţ-Alb îi mai era dat să îndure un adevărat supliciu, şi anume din partea neînduplecatei Collie. Căci dînsa nu-i dădea pace nici o singură clipă. Nu se supunea legii, ca el. Nesocotea toate sforţările stăpînului de a o face să se împrietenească cu Colţ- Alb. Tot timpul, mîrîitul ei ascuţit şi mîniat îi răsuna în urechi. Collie nu putea să-i ierte întîmplarea cu uciderea puilor de găină şi era încredinţată că umbla cu gînduri rele. Aşa că-l condamna dinainte şi îl trata ca atare. Ajunsese o adevărată pacoste pentru el, era ca un zbir care-l urmărea pretutindeni, în jurul grajdurilor sau în orice alt punct al moşiei, şi cum arunca măcar o privire asupra unui porumbel sau unui pui de găină, se pornea să latre de indignare şi mînie. De preferinţă, ca să-i arate că n-o ia în seamă, se culca liniştit, cu capul pe labe, şi se prefăcea că doarme. Asta o uluia şi o făcea să se liniştească.

În afară de neplăcerile ce i le pricinuia Collie, Colţ-Alb n-avea de ce să se plîngă. Învăţase să se stă- pînească şi să fie cumpănit şi cunoştea rînduiala. Dobîndise simţul măsurii, ştia să-şi păstreze calmul şi a- junsese să manifeste toleranţă filozofică. Nu mai trăia într-un mediu duşmănos. Pericolul, suferinţa şi moartea nu-l mai pîndeau la tot pasul. Cu timpul, necunoscutul încetă să-i mai producă spaimă şi să constituie o ameninţare permanentă. Viaţa era

plăcută şi uşoară. Se scurgea lin şi nu-l mai pîndeau nici temeri şi nici duşmani.

Fără să-şi dea seama, ducea dorul zăpezii.

„O vară anormal de lungă”, ar fi gîndit dacă ar fi fost în stare să gîndească; dar aşa, nu ducea lipsa zăpezii decît într-un mod vag, inconştient. De asemeni, încerca, mai ales vara, cînd suferea din pricina arşiţei, o urmă de dor pentru ţinuturile de la miazănoapte. Dar singura urmare era că, fără să ştie de ce, resimţea o oarecare nelinişte şi un anumit neastîmpăr.

Colţ-Alb nu fusese niciodată prea expansiv. În afară de dorinţa de a se ghemui lîngă stăpînul său şi afară de nota duioasă care se strecura în mormăiturile lui de dragoste, n-avea nici un mijloc de a-şi exprima sentimentele. Şi iată că-i fu dat să descopere un al treilea mijloc. Rîsul zeilor îl supărase întotdeauna. Rîsul lor îl înnebunea, îl făcea să turbeze. Dar cum pe dascălul iubirii nu se putea supăra, ori de cîte ori se întîmpla ca acesta, jovial şi glumeţ, să rîdă de el, Colţ-Alb nu ştia ce să facă. Simţea înţepătura şi focul mîniei aprinzîndu-se ca altădată, dar dragostea le ţinea în frîu. De supărat, nu se putea supăra, însă trebuia să facă ceva. La început adoptă un aer demn, şi stăpînul se porni să rîdă mai tare. După aceea încercă să fie şi mai demn, şi stăpînul rîse şi mai tare. Stăpînul rîse pînă ce, în cele din urmă, îl făcu să uite de demnitate. Întredeschise fălcile, rînji uşor, şi în ochii lui se ivi o

expresie şăgalnică, mai degrabă afectuoasă decît jucăuşă. Învăţase să rîdă.

Tot aşa s-a deprins a se hîrjoni cu stăpînul, să se lase răsturnat de el şi dat de-a berbeleacul şi să-i joace renghiuri nenumărate. La rîndu-i, se prefăcea c-ar fi supărat, zburlindu-se, mîrîind fioros şi clănţănind din dinţi, ca şi cum ar fi fost gata să facă moarte de om. Dar niciodată în serios. Muşca doar în gol. După asemenea hîrjoneli, în care ghionţii şi pumnii, clănţăniturile şi mîrîiturile se ţineau lanţ, deodată se opreau şi, rămînînd locului, la cîteva picioare unul de altul, se priveau sfidîndu-se. Apoi, tot atît de brusc, cum răsărea soarele peste marea furtunoasă, începeau să rîdă. Şi întotdeauna treaba se termina stăpînul cuprinzîndu-l cu braţele în jurul gîtului pe Colţ-Alb, care, scîncind şi mormăind, îşi intona cîntecul de dragoste.

Însă nimeni altul nu se mai hîrjonea cu Colţ-Alb. Nu îngăduia acest lucru. Era serios, şi dacă cineva încerca să se joace cu el, mîrîitul lui ameninţător şi coama-i zburlită îi tăiau pofta de joacă. Faptul că-i permitea stăpînului acest lucru nu însemna că trebuia să şe comporte ca toţi cîinii, risipindu-şi dragostea în dreapta şi în stînga, gata oricînd să se hîrjonească şi să se distreze cu oricine. El iubea din toată inima şi refuza să se degradeze pe sine sau să-şi degradeze dragostea.

Stăpînul lui mergea adesea călare, şi a-l însoţi constituia una din principalele îndatoriri ale lui Colţ-Alb. În ţinuturile de la miazănoapte îşi dovedise credinţa trăgînd la ham; dar în Sud nu erau nici

sănii, şi cîinii nici nu cărau poveri în spate. Aşa că îşi arăta credinţa într-un fel nou, gonind alături de calul stăpînului. Oricît de lungă să fi fost ziua, Colţ-Alb nu se sătura. Avea umblet lin, firesc şi neobosit, şi după ce străbătea cincizeci de mile, ajungea detaşat înaintea calului.

Datorită călăritului, Colţ-Alb ajunse să-şi însuşească încă un mijloc de exprimare, remarcabil prin aceea că nu-l folosi decît de două ori în viaţă. Prima oară, într-o zi cînd stăpînul încerca să înveţe un pursînge foarte focos cum să deschidă şi să închidă o poartă fără ca stăpînul să fie nevoit să descalece. Acesta mînă calul în dreptul porţii, o dată şi încă o dată, căutînd să-l facă s-o deschidă, dar de fiecare dată calul se speria şi lua vînt. Clipă de clipă calul se arăta tot mai nervos şi mai iritat. Cînd se cabra, stăpînul îl împungea cu pintenii, silindu-l să se lase pe picioarele dinainte, după care calul începea să azvîrle cu picioarele de dinapoi. Colţ-Alb urmări cu îngrijorare crescîndă ceea ce se întîmpla, pînă ce, nemaipu- tînd să se stăpînească, sări înaintea calului şi începu să latre sălbatic şi ameninţător.

După aceea, deşi nu o dată mai încercă să latre şi deşi stăpînul îl îndemna, nu mai izbuti să latre decît o singură dată, şi atunci în lipsa stăpînului. Un galop peste pajişte, un iepure care ţîşnise printre picioarele calului, o voltă bruscă, un pas greşit, o cădere şi o fractură a piciorului stăpînului — iată cauzele. Furios, Colţ-Alb se repezi la gîtul calului vinovat, dar glasul stăpînului îl opri.

— Acas'! Du-te-acas'! îi porunci stăpînul cînd îşi dădu seama că era rănit.

Lui Colţ-Alb nu-i venea să-l părăsească. Stăpînul dădu să scrie un bilet, dar zadarnic căută prin buzunare creion şi hîrtie. Aşa că din nou îi porunci lui Colţ-Alb să meargă acasă.

Acesta îl privi cu părere de rău, o porni din loc, apoi se întoarse şi scînci încetişor. Stăpînul îi vorbi blînd, dar serios, iar Colţ-Alb ciuli urechile, ascultînd cu încordare.

— Hai, băiete, du-te acasă, urmă el, du-te acasă şi spune-le ce mi s-a întîmplat. Du-te acasă, lupule. Acas'!

Colţ-Alb ştia ce înseamnă „acasă”, şi deşi nu pricepea celelalte cuvinte ale stăpînului, înţelese că voia să se ducă acasă. Se întoarse şi plecă în silă. Apoi se opri nehotărît şi privi în urmă, peste umăr.

— Acas'! răsună din nou porunca tăioasă, şi de astă dată Colţ-Alb îi dădu ascultare.

Cînd sosi Colţ-Alb, familia se afla pe terasă, bucu- rîndu-se de răcoarea după-amiezii. Gîfîind şi plin de praf, se vîrî printre ei.

— S-a întors Weedon, exclamă bătrîna doamnă Scott.

Copiii îl primiră pe Colţ-Alb cu strigăte de bucurie şi alergară în lîntîmpinarea lui. Dar Colţ-Alb se feri şi străbătu terasa pînă ce ei îl încolţiră între balansoar şi balustradă. Mîrîi şi încercă să-şi croiască drum printre ei. Mama copiilor îi privi îngrijorată.

— Mărturisesc că sînt neliniştită ori de cîte ori îl văd în preajma copiilor, zise ea. Mi-e teamă că într-o zi o să se repeadă la ei pe neaşteptate.

Mîrîind sălbatic, Colţ-Alb sări din ungherul în care fusese împins, răsturnîndu-i pe băiat şi pe fată. Mama îi chemă lîngă ea, mîngîindu-i şi povăţuindu-i să nu-l sîcîie pe Colţ-Alb.

— Lupul îşi schimbă părul, dar năravul ba, observă judecătorul Scott. Nu poţi avea încredere în el.

— Dar nu e lup, interveni Beth, susţinînd punctul de vedere al fratelui ei, care era absent.

— Asta nu reprezintă nimic altceva decît o părere a lui Weedon, continuă judecătorul. Şi el doar presupune că în vinele lui Colţ-Alb curge sînge cîinesc, dar cum mărturiseşte chiar el, nu ştie nimic precis. Cît despre înfăţişarea lui…

Nu-şi termină fraza. Colţ-Alb se postase în faţa lui şi mîrîia fioros.

— Marş de-aici! Culcat! porunci judecătorul Scott.

Colţ-Alb se întoarse către soţia dascălului iubirii. Aceasta, cînd a văzut că-i apucase rochia cu dinţii şi că trăgea de ea, sfîşiind ţesătura fragilă, dădu un strigăt de spaimă. Toţi cei din faţă îşi îndreptară privirile asupra lui Colţ-Alb. Nu mai mîrîia, ci îi privea în faţă, cu capul ridicat. Gîtlejul i se mişca spasmodic, fără a scoate nici un sunet, şi întreaga-i făptură era frămîn- tată de sforţarea de a exprima un lucru căruia nu-i putea da glas şi care se zbătea să iasă la lumină.

— Sper că n-a turbat, zise doamna Scott mama. I-am spus lui Weedon că clima caldă nu poate conveni unui animal crescut în ţinuturile arctice.

— Pare-ar vrea să vorbească, observă Beth.

Chiar în clipa aceea Colţ-Alb prinse glas şi izbucni într-un lătrat puternic.

— Să ştiţi că i s-a întîmplat ceva lui Weedon, rosti soţia acestuia.

Săriră cu toţii în picioare, iar Colţ-Alb o luă la goană pe scări, privind înapoi, să vadă dacă-l urmează cineva. Lătrase pentru a doua şi ultima oară în viaţa lui şi se făcuse înţeles.

După această întîmplare, oamenii din Sierra Vista îl priviră cu mai multă căldură, şi însuşi argatul al cărui braţ îl sfîrtecase recunoştea că chiar dacă era lup, era un cîine înţelept. Judecătorul Scott însă nu-şi schimbă părerea, invocînd, spre nemulţumirea tuturor, indici şi descrieri luate din enciclopedie sau din diferite lucrări de ştiinţe naturale.

Zilele treceau unele după altele, scăldînd în soare Santa Clara Valley. Dar pe măsură ce ele se micşorară şi pe măsură ce se apropia cea de a doua iarnă pe care Colţ-Alb avea s-o petreacă în Sud, acesta făcu o descoperire ciudată. Colţii nesuferitei Collie nu mai erau chiar atît de ascuţiţi. Muşcăturile îi erau jucăuşe şi blînde şi nu-l mai făceau să sufere. Colţ-Alb uită că îi făcuse viaţa amară, şi ori de cîte ori zburda pe lîngă el răspundea cu seriozitate, încercînd să fie şi el zburdalnic, dar neizbutind să fie decît caraghios.

Într-una din zile Collie îl asmuţi s-o urmeze într-o lungă goană peste pajiştea din spatele conacului şi prin pădure. Era o după-amiază în care stăpînul urma să iasă călare, lucru pe care Colţ-Alb îl ştia. Calul aştepta înşeuat în dreptul scării. Colţ-Alb şovăi. În el se afla însă ceva mai adînc decît legea învăţată, decît deprinderile care-l formaseră, decît dragostea pentru stăpînul lui, decît propria lui dorinţă de a trăi; şi în clipa în care, deşi încă nehotărît, Collie îl prinse uşor cu
dinţii, tulind-o apoi încolo, Colţ-Alb se întoarse şi îi luă urma.

În acea zi stăpînul călări singur, iar în pădure, Colţ- Alb porni alături de Collie, aşa cum, cu mulţi ani în urmă, maică-sa Kiche gonise împreună cu Chiorul prin codrii tăcutelor ţinuturi de la miazănoapte

CAPITOLUL 5

Lupul care moţăie

Cam pe vremea aceea, ziarele erau pline de ştiri despre îndrăzneaţa evadare a unui deţinut din închisoarea „Saint Quentin”. Era un om fioros, fusese rău plămădit. Nu era zdravăn din naştere, şi mîinile societăţii care îl modelaseră nu contribuiseră la îndreptarea lui. Mîinile societăţii sînt aspre, şi omul acesta reprezenta un exemplu izbitor de ce

puteau face aceste mîini. Era o bestie — o bestie umană, e drept, dar totuşi o bestie atît de îngrozitoare, încît s-ar fi putut spune despre el că era un carnivor.

La închisoarea „Saint Quentin” se dovedise incorigibil. Pedeapsa nu izbutise să-i frîngă îndrăzneala. Ar fi fost în stare să moară luptînd ca un turbat pînă la ultima suflare, dar n-ar fi putut să trăiască şi să se dea bătut. Cu cît se lupta mai sălbatic, cu atît societatea se purta mai aspru cu el, şi singurul rezultat al acestei asprimi era că îl făcea şi mai fioros. Cămaşa de forţă, regimul de foame, bătăile şi ciomăgelile nu constituiau un tratament potrivit pentru Jim Hall; totuşi, acesta era tratamentul ce i se aplica. Era tratamentul ce i se aplicase încă de pe vremea cînd nu era decît un băieţaş grăsuţ într-o mahala din San Francisco — un aluat moale în mîinile societăţii, gata să primească orice formă.

Cînd l-au întemniţat a treia oară, Jim Hall a dat peste un gardian care era o bestie aproape tot atît de cumplită ca şi el. Gardianul s-a purtat cu el ca un mişel, a umblat cu pîre mincinoase la directorul închisorii, l-a discreditat şi l-a persecutat. Deosebirea dintre ei era că gardianul avea o legătură de chei şi un revolver. Jim Hall n-avea decît mîinile goale şi dinţii. Dar într-una din zile sări la gardian şi-şi înfipse dinţii în gîtul lui ca un animal din junglă.

După această întîmplare, Jim Hall fu izolat în carcera incorigibililor. Petrecu trei ani în carceră. Aceasta era în întregime de fier — podeaua, pereţii şi

tavanul. Şi în tot acest timp n-a părăsit celula nici o singură dată. Şi n-a văzut niciodată nici cerul şi nici lumina soarelui. Ziua era ca o penumbră, iar noaptea, ca o linişte întunecată. Se afla îngropat de viu într-un mormînt de fier. Nu vedea nici o faţă omenească şi nici nu vorbea vreunei fiinţe omeneşti. Cînd îi împingeau mîncarea în celulă, mîrîia ca un animal sălbatic. Ura totul-şi toate. Zile şi nopţi de-a rîndul îşi urlă turbarea, adresîndu-se întregului univers. Apoi, săptă- mîni şi luni de-a rîndul nu scoase un sunet, cufundîn- du-se în liniştea neagră ce-i măcina cugetul. Era un om şi un monstru în acelaşi timp, o fiinţă înspăimîntă- toare, cum numai elucubraţiile unui creier smintit ar fi putut să conceapă.

Şi apoi, într-o noapte, evadă. Directorului nu-i venea a crede că era cu putinţă, totuşi celula era goală; cadavrul unui gardian zăcea în prag, jumătate înăuntru, jumătate afară. Alţi doi gardieni ucişi jalonau calea ce urmase prin închisoare în drum spre ziduri; îi omorîse cu mîna goală, ca să nu facă zgomot.

Cu armele gardienilor ucişi asupra lui, era un arsenal viu, care, urmărit de forţa organizată a societăţii, se furişa peste dealuri. Se pusese preţ greu, în aur, pe capul lui. Fermieri lacomi de bani îl pîndeau, înarmaţi cu puşti de vînătoare. Cu preţul sîngelui lui ar fi. putut să achite o ipotecă sau să-şi trimită un fiu la universitate. Cetăţeni devotaţi binelui obştesc îşi luară armele din cui şi porniră în urmărirea lui. O haită de copoi

adulmeca urma picioarelor lui sîngerînde. Iar zbirii, mercenarii societăţii, avînd la dispoziţie telefonul, telegraful şi trenuri speciale, se ţineau pe urmele lui zi şi noapte.

Uneori dădeau peste el şi îl înfruntau eroic, sărind peste garduri de sîrmă ghimpată, spre satisfacţia publicului, care citea reportajele la gustarea de dimineaţă. După asemenea ciocniri, morţii şi rănitii erau transportaţi înapoi la oraş; locul lor era luat de alţi amatori de a vîna oameni.

În cele din urmă, Jim Hall dispăru. Zadarnic îi căutau copoii urma pierdută. Prin văi îndepărtate, fermierii paşnici se trezeau opriţi de oameni înarmaţi şi siliţi să se legitimeze. Şi între timp fură descoperite rămăşiţele lui Jim Hall în zece, douăsprezece locuri deodată de către lacomii pretendenţi care doreau să încaseze preţul pus pe capul lui.

La Sierra Vista lumea citea ziarele nu atît cu interes, cît mai ales cu teamă. Femeile erau speriate, judecătorul Scott rîdea şi bagateliza totul, dar n-avea dreptate, deoarece, puţin înainte de a-şi fi încheiat cariera ca magistrat, se întîmplase ca Jim Hall să apară în faţa lui şi să fie osîndit. Şi în pretoriu, în faţa tuturor, Jim Hall proclamase că va veni o zi cînd se va răzbuna pe judecătorul care îl condamnase.

De astă dată Jim Hall avea deplină dreptate. Nu era vinovat de crima pentru care fusese osîndit. Îl înfundaseră „pe gratis”, cum spun hoţii şi poliţiştii pe limba lor, şi Jim Hall fusese băgat „la

pîrnaie” pentru o crimă pe care nu o săvîrşise. Totuşi, din cauza celor două condamnări mai vechi, judecătorul Scott îi dăduse cincizeci de ani închisoare.

Judecătorul Scott nu era atotştiutor şi habar n-avea nici că se făcuse părtaş la o conspiraţie a poliţiei, nici că martorii fuseseră cumpăraţi şi că dăduseră mărturii false, nici că Jim Hall era nevinovat de crima care i se punea în seamă. Iar Jim Hall, la rîndul lui, nu ştia că judecătorul Scott era străin de toate acestea. Credea că judecătorul fusese la curent cu tot şi că lucrase mînă în mînă cu poliţia la săvîrşirea groaznicei nedreptăţi. De aceea, cînd judecătorul Scott a pronunţat împotriva lui sentinţa care-l condamna să trăiască cincizeci de ani ca un cadavru viu, Jim Hall, urînd societatea ce-l maltratase, se ridică şi se apucă să urle în pretoriu, pînă ce fu tîrît afară de vreo cinci-şase dintre duşmanii săi în uniforme albastre. În ochii lui, judecătorul Scott constituia cheia de boltă a nedreptăţii, şi asupra lui îşi revărsă toată furia, ameninţîndu-l că ziua răzbunării va veni. După care Jim Hall fu îngropat de viu... şi evadă.

Colţ-Alb nu ştia nimic de toate acestea. Dar el şi Alice, soţia stăpînului, aveau o taină. În fiece noapte, după ce toţi cei ce locuiau la Sierra Vista se culcau, dînsa se scula şi îi dădea drumul lui Colţ-Alb, să doarmă în holul cel mare. Colţ-Alb nefiind un cîine de casă şi nefiindu-i îngăduit să doarmă înăuntru, în fiecare dimineaţă, în zori, Alice cobora tiptil-tiptil şi îi dădea

drumul afară, înainte ca ceilalţi membri ai familiei să se fi trezit din somn.

Într-o noapte, pe cînd toată casa dormea, Colţ-Alb se trezi şi rămase locului, fără a face nici un zgomot. Adulmecă văzduhul, descifrînd mesajul ce-l aduceau undele lui, care spunea că undeva prin împrejurime se afla un zeu străin. Îi ajunseră la ureche zgomotele pe care le făcea zeul cînd se mişca. Dar Colţ-Alb nu începu să urle furios. Nu era obiceiul lui. Zeul străin păşea uşor, dar Colţ-Alb păşea şi mai uşor, deoarece nu purta haine care să i se frece de trup. Îl urmări în tăcere. Vînase el în Wild vietăţi care erau tare sperioase şi ştia să preţuiască avantajele loviturilor ne-aşteptate.

În dreptul scării principale zeul acela străin se opri să asculte, iar Colţ-Alb încremeni, pîndind şi aşteptînd. Scara ducea sus, la dascălul iubirii şi la fiinţele şi bunurile care-i erau cele mai scumpe.

Colţ-Alb se zburli, dar aşteptă. Zeul străin ridică un picior. Începea să urce scara.

Atunci îl atacă Colţ-Alb. Porni la luptă fără veste şi fără ca măcar să mîrîie în prealabil. Ţîşni în sus, şi dintr-o săritură ajunse în cîrca zeului străin. Cu labele dinainte se agăţă de umerii necunoscutului şi în acelaşi timp îşi înfipse colţii în ceafa lui. Rămase agăţat de el o clipă, dar atît a fost de ajuns ca să-l răstoarne pe spate. Căzură amîndoi pe podea. Colţ- Alb sări într-o parte şi, în vreme ce omul dădea să se ridice, se repezi din nou la el, să-l sfîşie cu colţii.

La Sierra Vista toată lumea se trezi alarmată. De la parter se auzea o hărmălaie de ai fi zis că se încăieraseră vreo douăzeci de draci. Răsunară focuri de revolver. Un glas omenesc dădu un urlet de groază şi spaimă. Au urmat apoi mîrîituri şi mormăieli înverşunate, care au fost acoperite de zgomotul unor mobile ce se prăbuşeau şi de sticlărie sfărîmată.

Dar larma se stinse tot atît de brusc cum începuse, încăierarea nu durase mai mult de trei minute. În- spăimîntată, întreaga familie se înghesui sus în capul scării. De jos, ca dintr-o prăpastie întunecată, se auzea un gîlgîit, ca şi cum cineva ar fi răsuflat sub apă. Uneori, gîlgîitul se prefăcea într-un sîsîit, aproape un şuierat. Dar şi acesta se stinse încet, şi încetă. Apoi, din bezna aceea nu se mai auzi nimic afară de horcăitul une vietăţi care se zbătea să respire.

Weedon Scott învîrti butonul. Casa scării şi holul de jos fură inundate de

lumină. Apoi, cu revolverele în mînă, el şi judecătorul Scott coborîră cu băgare de seamă. Dar nu mai era necesară nici o precauţie. Colţ-Alb îşi făcuse datoria. În mijlocul mobilelor răsturnate şi sfărîmate, zăcînd pe o rînă şi cu faţa acoperită de un braţ, se afla un om. Weedon Scott se aplecă asupra lui, îi ridică braţul şi-i întoarse faţa în sus. La gît avea o rană căscată, care arăta pricina morţii.

— Jim Hall, zise judecătorul Scott.

Şi tatăl şi fiul se priviră cu înţeles.

Apoi se întoarseră către Colţ-Alb. Zăcea şi el pe o rînă. Ochii îi erau închişi, dar ridică pleoapele încetişor ca să-i privească în clipa cînd se aplecară asupra lui; de asemenea, făcu o sforţare zadarnică să dea din coadă, dar abia izbuti s-o mişte puţin. Weedon Scott îl mîngîie uşor, şi din gîtlejul lui Colţ-Alb se înalţă un mormăit care însemna că înţelesese. Dar nu era decît un mormăit slab, care se stinse pe dată. Pleoapele îi căzură închizîndu-se, şi trupul parcă i se destinse şi se lăţi pe podea.

— E pe ducă, săracul, murmură stăpînul.

— O să vedem noi, zise judecătorul, îndreptîndu-se spre telefon.

— Cred că n-are decît o şansă la o mie, declară chirurgul după o oră şi jumătate de îngrijiri date lui Colţ-Alb.

Lumina zorilor începuse să pătrundă pe ferestre, făcînd ca strălucirea becurilor să pălească. Afară de copii, întreaga familie era strînsă în jurul chiurgului, ca să audă verdictul lui.

— Picior dinapoi fracturat, urmă el. Trei coaste rupte, dintre care cel puţin una i-a perforat plămînii. Şi-a pierdut aproape tot sîngele. Foarte probabil că are şi leziuni interne. Pare-se c-a fost călcat în picioare. Nu mai vorbesc de cele trei gloanţe care l-au străbătut din parte în parte. A spune că are o şansă la o mie înseamnă a fi foarte optimist. N-are nici măcar o şansă la zece mii.

— Nu se cade să neglijăm nici o şansă! exclamă judecătorul Scott. N-are nici o importanţă cît costă. Faceţi-i o radiografie, faceţi-i orice găsiţi de cuviinţă, Weedon, telegrafiază-i imediat doctorului Nichols din San Francisco. Vă rog, doctore, să mă înţelegeţi şi să nu interpretaţi greşit; trebuie să facem tot ce este omeneşte posibil.

Chirurgul zîmbi cu bunăvoinţă.

— Vă înţeleg, fireşte. Merită să se facă pentru el tot ce se poate. Trebuie îngrijit ca o fiinţă omenească, ca un copil bolnav. Nu uitaţi vă rog, ce v-am spus de temperatură. Am să vin să-l văd din nou la zece.

Şi Colţ-Alb primi toate îngrijirile cu putinţă. Propunerea judecătorului Scott de a se angaja o infirmieră fu respinsă cu indignare de către fetele lui, care se oferiră să-l vegheze. Şi Colţ-Alb, despre care chirurgul spusese că nu are nici o singură şansă la zece mii, a supravieţuit.

Medicul nu se cădea să fie condamnat pentru această greşeală. Toată viaţa nu îngrijise şi nu operase decît oameni, odrasle delicate ale civilizaţiei, fiinţe care duceau o viaţă ferită şi aveau înapoia lor

multe generaţii, care şi ele duseseră un trai ferit. În comparaţie cu Colţ-Alb, aceştia erau fiinţe gingaşe şi pirpirii, care se agăţau de viaţă cu degetele vlăguite. Colţ-Alb venise de-a dreptul din Wild, unde cel slab piere curînd şi unde nimeni n-are parte de un trai ferit. Nici tatăl, nici mama lui şi nici stămoşii lor nu cunoscuseră slăbiciunea. Colţ-Alb moştenise o constituţie de fier şi vitalitatea Wildului, iar toată făptura lui, cu trup şi suflet, se agăţa de viaţă cu acea îndărătnicie pe care o aveau odinioară toate fiinţele.

Ţintuit locului şi împiedicat de bandaje şi de pansamentele ghipsate să facă pînă şi cea mai mică mişcare, Colţ-Alb lîncezi multe săptămîni de-a rîndul. Dormea ceasuri întregi şi visa nenumărate vise; prin mintea lui se perindară nesfîrşite cortegii de amintiri de prin ţinuturile de la miazănoapte. Toate fantomele trecutului se treziseră şi veniseră lingă el. Şi astfel se văzu trăind din nou alături de Kiche în vizuină, tîrîn- du-se tremurînd la picioarele Iui Castor-Cenuşiu ca să i se închine, fugind ca să-şi scape viaţa, urmărit de Lip-Lip şi de haita de căţei care schelălăiau ca apucaţi.

Se văzu din nou străbătînd tăcerea, vînînd hrană vie în timpul lunilor de foamete; şi apoi se văzu gonind din nou în fruntea atelajului, iar pleasna împletită din maţe de ren, pe care o mînuia Mit-sah sau Castor-Cenuşiu, pocni din nou undeva în spatele lui şi

auzi iarăşi glasurile lor strigînd: „Raa! Raa!” cînd ajungeau într-un loc îngust, iar atelajul se strîngea ca un evantai ca să poată trece. Retrăi zilele de captivitate impuse de Smith Frumosu şi luptele ce le dăduse atunci. În asemenea clipe scheuna şi chelălăia prin somn, iar ai casei ziceau că visează urît.

Există însă un coşmar care-l făcea să sufere mai abitir decît toate celelalte — coşmarul în care monstruoasele tramvaie electrice, ce hodorogeau şi sunau din clopot, îi păreau nişte rîşi uriaşi care urlau. Stătea pitulat după nişte tufişuri, pîndind ca o veveriţă să se încumete să coboare şi să se depărteze de copacul care-i servea drept adăpost. Apoi, cînd sărea la ea, veveriţa se prefăcea într-un tramvai, ameninţător şi grozav, care se ridica înaintea lui ca un munte, urlînd, scoţînd sunete de clopot şi împroşcîndu-l cu limbi de foc. Tot astfel se întîmpla cînd sfida şoimul să coboare din înălţimi. Acesta ţîşnea din tăriile unde plutea şi se prăvălea asupra-i, prefăcîndu-se în acel monstruos tramvai pe care îl întîlnea pretutindeni. Sau se făcea că se afla din nou în ţarcul lui Smith Frumosu. În jur erau adunaţi oameni, şi era limpede că puseseră la cale o luptă. Privea spre poartă, aşteptînd să-şi vadă potrivnicul intrînd. În cele din urmă poarta se deschidea şi se trezea că asupra lui se năpustea înspăimîntătorul tramvai. Visele acestea s-au repetat de mii de ori, şi de fiece dată îl cuprindea o groază nemaipomenită.

Apoi a venit şi ziua cînd i-au scos ultimul pansament ghipsat şi ultimul bandaj. A fost o sărbătoare. Toată suflarea de la Sierra Vista era de faţă. Stăpînul îl scărpină după ureche, iar el îngînă mormăitul lui cel duios. Soţia stăpînului îl porecli „Lupul cel binecuvîntat”, şi această poreclă fu adoptată cu entuziasm, şi toate femeile din casă îl strigau „Lupul cel binecu- vîntat”.

Dădu să se ridice în picioare dar, după cîteva încercări, căzu istovit. Zăcuse atît de mult, încît muşchii îşi pierduseră supleţea, şi toată puterea se scursese din ei. Se simţi cam ruşinat de această slăbiciune, socotindu-se vinovat că nu-şi îndeplineşte obligaţiile faţă de zei. De aceea făcu sforţări eroice să se ridice şi, în cele din urmă, izbuti să se proptească pe picioarele dinainte, ameţit şi clătinîndu-se înainte şi înapoi.

— Lupul cel binecuvîntat! izbucniră într-un glas femeile.

Judecătorul Scott le privi triumfător.

— Gura voastră adevăr grăieşte, zise el. Tocmai asta am susţinut şi eu tot timpul. Un cîine n-ar fi putut face ceea ce a făcut el. E lup.

— Lupul cel binecuvîntat, îl îndreptă soţia lui.

— Da, Lupul cel binecuvîntat, încuviinţă judecătorul. Şi aşa am să-i zic de aci înainte.

— Va trebui să înveţe din nou să meargă, zise chirurgul. Cred c-ar putea începe chiar acum. N-are să-i facă rău. Duceţi-l afară.

Şi Colţ-Alb fu dus afară, înconjurat, ca un rege, de toată Sierra Vista. Era foarte slăbit, şi cînd ajunse pe pajişte, se culcă şi se odihni o bucată de vreme.

Apoi alaiul porni mai departe, şi Colţ-Alb simţi că prindea putere pe măsură ce-şi punea în mişcare muşchii şi pe măsură ce sîngele reîncepea să circule prin ei. Ajunseră în dreptul grajdurilor, şi acolo, în poartă Collie stătea întinsă, cu o jumătate de duzină de pui durdulii care se jucau în jurul ei, la soare.

Colţ-Alb privi mirat. Collie mîrîi ameninţător, ceea ce îl făcu să se ţină la distanţă. Stăpînul împinse eu piciorul un pui care se tîra spre el. Bănuitor, Colţ-Alb se zburli, dar stăpînul îi făcu semn că totul era în ordine. Collie, pe care una dintre femei o cuprinse cu braţele, îl supraveghea atentă, mîrîind, ca să-i dea de ştire că nu era totul în ordine.

Puiul se întinse în faţa lui. Colţ-Alb ciuli urechile şi îl cercetă cu curiozitate. Apoi, boturile lor se atinseră şi simţi, caldă şi micuţă, limba puiului. Fără să-şi dea seama, Colţ-Alb scoase limba şi îl linse pe bot.

Zeii salutară cu aplauze şi strigăte de bucurie acest gest. Colţ-Alb rămase cam mirat şi îi privi nedumerit.

Apoi, simţindu-se din nou slăbit, se culcă chiar acolo şi, cu urechile ciulite şi cu capul înclinat într-o parte, privi puiul. Spre marea neplăcere a lui Collie, ceilalţi căţeluşi se tîrîră şi ei spre Colţ-Alb, iar el îi lăsă să se caţăre şi să se rostogolească peste el. La început, în focul aplauzelor zeilor, orgoliul şi stîngăcia lui de odinioară răbufniră o clipă. Dar pe măsură ce puii îşi continuau giumbuşlucurile şi înghionteala lor, acestea se şterseră, iar el rămase mai departe întins, moţăind la soare, cu ochii pe jumătate închişi.

Colţ-Alb (în original ***White Fang***) a văzut lumina tiparului în numerele din mai-octombrie 1906 ale revistei lunare ***Outing Magazine*** şi a apărut în volum în luna octombrie a aceluiaşi an.

„Agăţat”

Traducere de
D. MAZILU

The Bodley Head

JACK LONDON

Volume Two

„The Bodley Head Ltd.”

London, 1964

Am sosit la Niagara Falls într-un „«Pullman» cu uşa laterală”, sau cum i se spune în vorba curentă, un vagon de marfă. Fiindcă veni vorba, să arătăm că printre cei de teapa noastră, unei platforme i se zice „gondolă”, cu ultima silabă lungită şi pronunţată cît mai emfatic. Dar să revenim. Am ajuns acolo după- masă, şi de la mărfar am luat-o de-a dreptul către cascadă. Îndată ce priveliştea aceea ca de basm a apelor care se prăvălesc în hău mi-a copleşit privirea, am fost un om pierdut şi nu mi-a mai stat în putinţă să mă smulg din loc şi să mă depărtez destul de mult pentru a „ciocăni” pe la „separeuri” (locuinţe), ca să-mi agonisesc cina. Nici măcar o „masă întinsă” nu m-ar fi putut ademeni în altă parte. Şi a venit noaptea — o noapte frumoasă cu clar de lună — iar eu am căscat gura prin preajma cascadei pînă după ceasurile 11. Pe urmă n-am mai avut încotro şi a trebuit să caut un loc unde să „fac pufi”.

„A face pufi”, „a soili”, „a pune bila pe cinci”, „a trage aghioase” înseamnă toate acelaşi lucru; adică: a dormi. N-aş putea spune de ce, dar aveam eu aşa, o „idee”, că Niagara Falls e un oraş „neprielnic”

pentru hoinari şi de aceea am pornit-o către cîmp. Am sărit peste un gard şi am „soilit” pe o pajişte. Acolo n-aveau să mă poată găsi curcanii cît lumea, mă felicitam eu singur. M-am întins pe spate în iarbă şi am dormit ca un prunc nevinovat. Căldura era atît de aromitoare, încît toată noaptea nu m-am trezit nici măcar o singură dată. Însă cum s-a crăpat de ziuă, am şi deschis ochii şi mi-am adus aminte de cascada cea minunată. Am sărit gardul şi am luat-o pe drum la vale, s~o mai privesc o dată. Era devreme — nu mai mult de 5 — şi înainte de ceasurile 8 n-aveam cum porni colindul pentru agonisirea gustării de dimineaţă. Puteam petrece cel puţin trei ceasuri pe marginea apei. Dar, vai! mi-era scris să nu mai revăd niciodată nici fluviul şi nici cascada.

Oraşul era adormit cînd am pătruns eu pe străzi. Şi pe cînd înaintam pe o stradă liniştită, am văzut trei bărbaţi venind către mine, pe trotuar. Veneau în linie, unul lîngă altul. Hoinari ca şi mine, mi-am zis eu şi sculaţi tot cu noaptea în cap. Dar cu presupunerea asta n-am cam nimerit-o. Aveam dreptate numai şaizeci şi şase şi două treimi la sută. Cei doi de pe margine erau hoinari, ce-i drept, dar cel din mijloc, nu. Mi-am îndreptat paşii către marginea trotuarului, ca să le fac loc celor trei, să poată trece. Dar n-au trecut. La un cuvînt al celui din mijloc, s-au oprit în loc cîteşitrei, iar cel din mijloc a început să-mi vorbească.

Într-o clipă am şi mirosit cum stau lucrurile. Aveam de-a face cu un curcan,

iar cei doi erau prizonierii lui. Curcanul se sculase dis-de-dimineaţă şi pornise după viermi matinali. Eu eram un vierme. De-aş fi avut atunci bogăţia de experienţă pe care aveam s~o cîştig în următoarele cîteva luni, aş fi făcut stînga-mprejur şi aş fi rupt-o la fugă cît m-ar fi ţinut picioarele. Poate că ar fi tras în mine, însă ca să mă agaţe ar fi trebuit să mă şi nimerească. Să se ia după mine, nici vorbă, fiindcă doi hoinari în mînă sînt mult mai de preţ decît unul care a apucat s-o ia Ia sănătoasa. Dar ca un nătărău ce eram, am stat pe loc cînd m-a oprit. Discuţia a fost scurtă.

— La ce hotel ai tras? m-a întrebat curcanul.

Mă prinsese. Nu stăteam la nici un hotel, şi cum nu ştiam numele nici unui hotel din oraş, n-aveam cum pretinde că trăsesem la vreunul anume. Pe de altă

parte, prea mă sculasem de dimineaţă. Totul îmi era împotrivă.

— Abia acum am sosit, i-am spus eu.

— Bine, faci calea-ntoarsă şi o porneşti înaintea mea, dar fără să te depărtezi. E cineva care vrea să te vadă.

Eram „agăţat”, căci ştiam eu cine e dornic să mă vadă. Cu curcanul şi cei doi hoinari pe urmele mele, ascultînd de poruncile celui dintîi, i-am condus agale spre închisoarea oraşului. Acolo ne-au percheziţionat şi ne-au trecut numele în registru. Astăzi nici nu mai ţin minte sub ce nume am fost înscris. Am spus că mă cheamă Jadk Drake, dar cînd m-au percheziţionat, au dat peste scrisori adresate lui Jack London. Asta a stîrnit încurcătură şi a trebuit să dau anumite explicaţii, dintre care nu mai ţin minte nici una măcar, aşa că pînă în ziua de astăzi nu ştiu dacă am fost agăţat ca Jack Drake ori ca Jack London. Dar unul dintre numele acesta trebuie să se afle şi acum în registrul închisorii din Niagara Falls. O cercetare ar putea stabili adevărul. Totul s-a petrecut cam către sfîrşitul lui iunie 1894. Doar la cîteva zile după arestarea mea a început marea grevă de la căile ferate.

De la birou am fost duşi la secţia „Vagabonzi” şi puşi sub lacăt. Secţia „Vagabonzi” e acea parte a închisorii unde infractorii minori sînt adunaţi laolaltă şi închişi într-o cuşcă mare de fier. Iar cum vagabonzii alcătuiesc partea cea mai numeroasă a infractorilor minori, pomenitei cuşti de fier i se spune secţia „Vagabonzi”. Acolo întîlnirăm şi alţi cîţiva

hoinari agăţaţi în aceeaşi dimineaţă, înaintea noastră, iar la intervale foarte scurte uşa se deschidea din nou, şi încă doi sau trei erau îngrămădiţi peste noi. În cele din urmă, cînd ne-am adunat vreo şaisprezece, am fost mînaţi sus, în sala de judecată. Acum am să relatez foarte exact ce s-a petrecut în sala aceea de judecată, deoarece trebuie să ştiţi că mîndria mea patriotică de a

fi cetăţean american a primit atunci o lovitură de pe urma căreia niciodată nu şi-a mai revenit pe deplin.

În sala de judecată se aflau deci cei şaisprezece arestaţi, judecătorul şi doi aprozi. Se părea că judecătorul juca şi rolul propriului său grefier. Nu existau nici un fel de martori. Nu era de faţă nici un cetăţean din Niagara Falls, care să vadă şi să aprecieze cum se împarte dreptatea în aşezarea lor. Judecătorul a aruncat o privire pe lista pricinilor, aflată în faţa sa, şi a strigat un nume. Unul dintre hoinari s-a ridicat în picioare. Judecătorul s-a uitat la un aprod.

— Vagabondaj, onorate domnule judecător, a spus aprodul.

— Treizeci de zile, rosti onoratul domn judecător.

Nici n-apucase hoinarul să se aşeze, cînd judecătorul şi strigase alt nume, şi un alt hoinar se ridica în picioare.

Procesul primului hoinar durase nu mai mult de vreo cincisprezece secunde. Procesul următorului a fost rezolvat cu aceeaşi iuţeală. Aprodul zise:

— Vagabondaj, onorate domnule judecător.

Iar onoratul domn judecător rosti:

— Treizeci de zile.

Şi aşa a mers înainte, ca ceasornicul, cincisprezece secunde pentru fiecare hoinar — şi treizeci de zile.

„Ăştia-s nişte biete vite necuvîntătoare, mi-am zis eu în gînd. Dar stai să-mi vină mie rîndul: îi fac eu onoratului una, s-o ţină minte.” Nu mult mai tîrziu, în cursul acestei ceremonii, împins de cine ştie ce

toană, onoratul a acordat unuia dintre noi şansa de a spune cîteva vorbe. Din întîmplare, omul acela nu era un hoinar adevărat. Nu purta nici unul dintre semnele distinctive ale „tagmei profesioniste”. Dacă s-ar fi întîmplat să se apropie de noi ceilalţi cînd am fi stat adunaţi lîngă o pompă în aşteptarea vreunui mărfar, fără nici o şovăire l-am fi categorisit drept „cotoiaş”. În Ţara Hoinarilor cotoiaş e sinonim cu papă-lapte.

Cotoiaşul ăsta era destul de înaintat în vîrstă — aşa, cam de vreo 45 de ani, aş fi zis eu. Avea umerii cam cocîrjaţi şi faţa brăzdată de asprimile vremii.

Ani îndelungaţi, după cîte povestea el, mînase caii pe camioanele unei firme din (dacă îmi aduc bine aminte) Lockport, statul New York. Afacerile acestei firme începuseră să nu mai meargă cum trebuie, iar în cele din urmă, în vremurile vitrege din 1893, firma trăsese obloanele. El îşi păstrase slujba pînă în ultimele zile, cu toate că, în vremea din urmă, avusese de lucru doar pe apucate. Omul vorbi mai departe şi arătă pe larg cîte greutăţi întîmpinase căutînd de lucru (într-un timp cînd atîţia oameni rămăseseră fără slujbe) în lunile următoare. Pînă la sfîrşit, socotind că pe malurile Marilor Lacuri are să se găsească mai uşor un loc de muncă, pornise către Buffalo. Bineînţeles ca acuma era „la pămînt" şi ajunsese aşa cum îl vedeam cu toţii. Atît avea de spus.

— Treizeci de zile, rosti onoratul domn judecător şi strigă numele altui hoinar.

Hoinarul strigat se ridică în picioare.

— Vagabondaj, onorate domnule judecător, spuse aprodul.

Iar onoratul domn rosti:

— Treizeci de zile.

Şi aşa a mers mai departe, cu cincisprezece secunde şi treizeci de zile pentru fiecare hoinar. Maşina justiţiei măcina lin. Ţinînd seama cît era de devreme, e mai mult decît sigur că onoratul domn judecător nu-şi luase gustarea de dimineaţă şi prin urmare trebuia să-i dea zor.

Dar sîngele meu de american începuse să fiarbă. Din spate îmi dădea ghes lungul şir de strămoşi cu acelaşi sînge. Unul dintre drepturile pentru care aceşti strămoşi ai mei luptaseră şi îşi dăduseră viaţa era acela de a fi judecat de un juriu. Asta îmi lăsaseră moştenire, o moştenire sfinţită cu sînge, şi eram dator să lupt pentru apărarea ei. „Nu-i nimic! am ameninţat eu în gînd: staţi să vedeţi cînd mi-o veni rîndul.”

Şi ajunse la mine. Am auzit cum mi se strigă numele, care o fi fost el, şi m-am ridicat în picioare. Aprodul zise numaidecît „Vagabondaj, onorate domnule judecător”, iar eu pornii să vorbesc. Numai că judecătorul porni şi el să vorbească o dată cu mine şi rosti limpede: „Treizeci de zile”. Imediat am început să protestez, dar în aceeaşi clipă onoratul domn judecător strigă numele următorului hoinar de pe listă. Onoratul domn judecător se întrerupse doar atît cît să strige: „Gura!” Aprodul mă sili să mă aşez la loc. În clipa următoare, celălalt hoinar căpătase cele treizeci de zile, iar peste o altă clipă, încă unul dintre noi îşi primise darul.

După ce fiecare îşi căpătă partea lui, exact cîte treizeci de zile de cap, onoratul domn judecător, tocmai cînd se pregătea să plece, se întoarse deodată către camionagiul din Lockport, cel căruia îi îngăduise să vorbească.

— De ce ţi-ai părăsit slujba? întrebă onoratul domn.

De fapt, însă, camionagiul îi arătase limpede în ce fel slujba îl părăsise pe el, aşa că întrebarea îl lăsă foarte nedumerit.

— Onorate domnule judecător, începu omul, ne- ştiind ce să mai creadă, eu aş zice că întrebarea e cam hazlie.

— Încă treizeci de zile pentru vina de a-şi fi părăsit slujba, rosti onoratul domn judecător şi ridică şedinţa.

Asta a fost încheierea. Vizitiul s-a ales cu şaizeci de zile una peste alta, în vreme ce noi ceilalţi, am rămas cu treizeci.

Pe urmă am fost mînaţi îndărăt, închişi în cuşca de jos, şi ni s-a dat de mîncare. Gustarea asta a fost foarte bună, dacă e s-o judecăm după mîncarea obişnuită în închisoare, şi în orice caz, cea mai bună pe care eram sortit s-o capăt în luna ce avea să urmeze.

În ce mă priveşte, eram năucit. Mă trezisem deodată condamnat după o farsă de proces, în cursul căreia fusesem lipsit nu numai de dreptul de a fi judecat de un juriu, ci şi de acela de a fi întrebat dacă îmi recunosc sau nu nevinovăţia. Şi-atunci îmi trecu prin minte, ca fulgerul, un alt lucru cîştigat prin luptă de strămoşii mei — ***habeas corpus***[1]. „Lasă că le arăt eu!" Dar cînd am spus că vreau să vorbesc cu un avocat, mi s-a rîs în nas. Habeas

[1] Aceste două cuvinte latine — cu care începe legea privitoare la inviolabilitatea persoanei, adoptată de Parlamentul englez în 1679 — desemnează şi astăzi în ţările anglo-saxone principiul potrivit căruia nimeni nu poate fi arestat fără un mandat motivat emis de autoritatea competentă, precum şi principiul că orice persoană arestată trebuie să fie adusă în faţa justiţiei într-un termen cît se poate de scurt.

corpus rămînea în picioare, dar la ce îmi putea folosi mie cînd n-aveam nici o posibilitate de a lua legătura cu cineva dinafara închisorii? Nu-i nimic, lasă, am să-i învăţ eu minte. Doar nu mă puteau ţine în închisoare cît lumea. Numai să am răbdare pînă or să-mi dea drumul, atîta tot. Să vezi cum am să le scot eu pe nas povestea asta. Mai ştiam şi eu cîte ceva despre legi şi despre drepturile mele şi aveam să demasc modul infam în care administrau justiţia. Cînd au venit temnicerii şi au început să ne mîne pe toţi către biroul principal al închisorii, fel de fel de gînduri despre despăgubiri şi titluri senzaţionale pe manşetele ziarelor îmi jucau prin minte.

Un poliţist mi-a prins mîna dreaptă în cătuşă. („Aha, mi-am zis, încă o infamie. Aşteptaţi numai pînă ce scap eu de aici.”) În celălalt inel al cătuşii a fost prinsă mîna stîngă a unui negru. Era un negru foarte înalt, de aproape doi metri — atît de înalt încît atunci cînd ne-am alăturat unul de altul, mîna lui o trăgea pe a mea puţin în sus cu cătuşa. De asemenea, era cel mai vesel şi mai zdrenţăros negru pe care l-am văzut vreodată.

Cu toţii fuseserăm puşi în cătuşe, perechi-perechi. După ce s-a terminat treaba asta, au adus un lanţ strălucitor de oţel nichelat, l-au trecut prin belciugele tuturor cătuşelor şi au pus cîte un lacăt în fruntea şi în coada dublului şir de oameni. Prin urmare, eram o ceată prinsă în lanţ. S-a dat comandă de pornire şi am ieşit afară în stradă, păziţi de doi gardieni.

Negrul şi cu mine ocupam locul de onoare. Noi eram în fruntea alaiului.

După întunericul ca de mormînt din închisoare, lumina soarelui de afară ne zăpăcea. Niciodată nu-mi dădusem seama cît de dulce e lumina soarelui aşa cum îmi dădeam acum, cînd, puşcăriaş ferecat în lanţuri zornăitoare, ştiam că în curînd aveam să-mi iau rămas bun de la ea pentru următoarele treizeci de zile. Şi merserăm înainte pe străzile oraşului Niagara Falls către staţia de cale ferată, urmăriţi de privirile curioase ale trecătorilor şi mai cu seamă ale unui grup de turişti adunaţi pe terasa hotelului pe lîngă care trecurăm.

Lanţul era destul de lung, aşa încît, cu multe clinchete şi zornăieli, ne-am putut aşeza doi cîte doi pe băncile unui vagon pentru fumători. Oricît aş fi fost de indignat din pricina jignirii aduse mie şi strămoşilor mei, eram totuşi o fire mult prea practică, prozaică chiar, ca să-mi pierd capul. Pentru mine era o experienţă cu totul nouă. Mă aşteptau treizeci de zile pline de mistere şi m-am uitat în jur căutînd pe cineva priceput în treburi dintr-astea. Fiindcă aflasem încă de pe atunci că nu mă îndreptam către o închisoare nenorocită, cu cel mult o sută de deţinuţi, ci către un penitenciar în toată regula, unde vreo două mii de condamnaţi ispăşeau pedepse mergînd de la zece zile pînă la zece ani.

Pe banca din spatele meu, prins cu mîna în lanţ, şedea un om voinic, mătăhălos şi cu trupul numai muşchi. Părea să aibă cam între 35 şi 40 de ani. L-

am cercetat mai îndeaproape. Am citit în ochii lui că era un om glumeţ, vesel şi bun la inimă. Încolo se vedea limpede că era o lighioană brutală, lipsită de orice simţ moral, mînată de patimile violente şi nestăpînite ale unei sălbăticiuni. Ceea ce îl salva, din punctul meu de vedere, şi îmi dădea putinţa să mă apropii de el erau ochii — veselia, umorul şi blîndeţea sălbăticiunii nezădărîte.

Era „omul meu”, aşa că m-am „lipit” de el. În vreme ce tovarăşul meu de cătuşă, negrul cel înalt, se jeluia, chicotind sau rîzînd în gura mare, pentru nişte rufărie dată la spălat şi pe care era sigur c-avea s-o piardă din pricina arestării, şi în vreme ce trenul gonea înspre Buffalo, am intrat în vorbă cu omul de pe banca din spate. Avea o pipă, dar goală. I-am umplut-o cu preţiosul meu tutun — dintr-o singură umplutură ai fi putut răsuci o duzină de ţigări. Ehei, din ce vorbeam, din ce eram mai sigur că el era „omul meu”, aşa că am împărţit frăţeşte tutunul.

Din întîmplare, sînt o fire foarte maleabilă şi destul de înrudită cu viaţa însăşi ca să mă pot adapta oricărei situaţii. Aşa că m-am străduit să mă dau după măsura omului aceluia, deşi nici măcar nu visam către ce extraordinară izbîndă mă îndreptam. Nu fusese niciodată în penitenciarul spre care ne duceam, dar mai zăbovise cîte unul, doi şi cinci „coţi” prin diferite alte închisori (un „cot” înseamnă un an) şi era tobă de înţelepciune. Ne-am împrietenit repede, şi inima mi-a tresăltat de bucurie cînd m-a sfătuit să iau seama la ce face el şi să-i

urmez pilda. A început să-mi spună „Jack”, şi eu i-am spus lui tot „Jack”.

Trenul s-a oprit într-o gară la vreo cinci mile de Buffalo, şi noi, ceata prinsă în lanţ, am coborît. Nu-mi aduc aminte numele gării, dar sînt încredinţat că e unul dintre următoarele: Rocklyn, Rockwood, Black Rock, Rockcastle sau Newcastle. Dar oricum s-o fi chemînd ea, ştiu că am mers o bucată pe jos, iar pe urmă am fost urcaţi într-un tramvai. Era un tramvai de tip vechi, cu cîte o bancă lungă de o parte şi de alta. Toţi călătorii aşezaţi pe una dintre bănci au fost rugaţi să treacă pe partea cealaltă, şi noi, cu mare zornăit de lanţuri, le-am luat locul. Îmi aduc aminte cum am stat şi ne-am uitat la ei şi-mi mai aduc aminte, de asemenea, spaima zugrăvită pe chipurile femeilor, care ne socoteau, fără îndoială, nişte criminali sau cel puţin spărgători primejdioşi. Am încercat să mă ţin cît mai semeţ, dar tovarăşul meu de cătuşă, negrul cel prea vesel, a ţinut morţiş să-şi rostogolească ochii în cap, să rîdă într-una şi să zică mereu: „Cucoană! Cucoană!”

Ne-am dat jos din tramvai, am mai mers o bucată şi am fost îngrămădiţi în biroul penitenciarului din comitatul Erie. Acolo trebuia să fim trecuţi în registre, şi în registrul acela trebuie să se afle unul sau celălalt dintre numele mele. Totodată am fost infomaţi că trebuie să lăsăm la birou toate obiectele de valoare: bani, tutun, chibrituri, bricege şi aşa mai departe.

Noul meu prieten mi-a făcut semn clătinînd din cap.

— Dacă nu lăsaţi lucrurile aici, înăuntru au să fie confiscate, ne-a pus în vedere slujbaşul de la birou.

Dar prietenul meu a continuat să-mi facă semn clătinînd din cap. Îl vedeam că meştereşte ceva cu mîinile şi îşi ascunde mişcările în spatele celorlalţi. (Ni se scoseseră cătuşele.) M-am uitat la el şi i-am urmat pilda, înfăşurînd în batistă toate lucrurile pe care voiam să le iau cu mine. Amîndoi am vîrît legăturile astea în sîn. Am băgat de seamă că ceilalţi tovarăşi ai noştri, în afară de unul sau doi, care aveau ceasuri, nu i-au dat slujbaşului lucrurile. Erau hotărîţi să le strecoare înăuntru într-un fel sau altul, bizuindu-se pe noroc; dar nu erau deştepţi ca prietenul meu, fiindcă nu şi le adunaseră în cîte o legătură.

Gardienii care ne păziseră pînă atunci adunară cătuşele şi lanţul şi plecară îndărăt la Niagara Falls, în vreme ce noi, sub comanda altor gardieni, furăm mînaţi spre închisoare. Cîtă vreme stătusem în birou ni se adăugaseră alte grupuri de condamnaţi proaspăt sosiţi, aşa că de data asta alcătuiam o procesiune de vreo patruzeci ori cincizeci de oameni.

Aflaţi, voi, cei neîntemniţaţi, că circulaţia înăuntrul unei închisori mari e supusă la tot atîtea restricţii ca şi comerţul în evul mediu. O dată intrat într-o închisoare, nu te mai poţi mişca după vrerea ta. La fiecare cîţîva paşi întîlneşti uşi mari de oţel sau porţi totdeauna încuiate. Fuseserăm porniţi către frizerie,

dar am pierdut multă vreme aşteptînd să ni se descuie uşile. În felul acesta am zăbovit şi în primul „pavilion” în care am intrat. Un „pavilion” nu e un chioşc. Închipuiţi-vă un fel de construcţie paralelipipedică, clădită din cărămidă şi avînd şase nivele, şi la fiecare nivel un şir de celule, să zicem cincizeci de celule într-un şir — pe scurt, închipuiţi-vă un paralelipiped cu structură de fagure. Aşezaţi-l şi cuprindeţi-l într-o clădire cu acoperiş deasupra şi cu ziduri de jur împrejur. Un astfel de paralelipiped şi zidirea înconjurătoare alcătuiesc un „pavilion” în penitenciarul comitatului Erie. De asemenea, pentru completarea imaginii, închipuiţi-vă o galerie îngustă, cu balustradă de oţel, întinsă pe toată lungimea fiecărui şir de celule, iar la capătul arătatului paralelipiped încercaţi să vedeţi toate aceste galerii, pe ambele laturi, legate printr-un sistem de scări înguste de oţel care formează ieşirea în caz de incendiu.

Ne opriserăm, deci, în primul pavilion, aşteptînd ca paznicul să descuie o uşă. Din loc în loc se vedeau învîrtindu-se pe-acolo condamnaţi cu capetele tunse chilug şi feţele rase, îmbrăcaţi în haine vărgate de puşcăriaş. Am observat un astfel de deţinut deasupra noastră, pe galeria celui de al treilea şir de celule. Stătea pe galerie aplecat înainte, cu braţele sprijinite de balustradă şi părînd că nici nu-şi dă seama de prezenţa noastră. Părea să privească în gol. Prietenul meu a scos un şuierat uşor. Deţinutul s-a uitat în jos. Cei doi au

schimbat între ei cîteva semne. Pe urmă legătura învelită în batistă a prietenului meu a zvîcnit prin aer. Deţinutul a prins-o, legătura a dispărut cu iuţeala fulgerului la deţinut în sîn, iar el a privit mai departe în gol. Prietenul îmi spusese să-i urmez pilda. Am aşteptat pînă ce gardianul s-a întors cu spatele, iar legătura mea a urmat-o pe cealaltă în sînul deţinutului.

Peste un minut uşa a fost descuiată, şi noi am intrat unul după altul în frizerie. Aici am văzut alţi oameni în haine vărgate. Erau frizerii închisorii. Se mai aflau acolo căzi de baie, apă caldă, săpun şi perii de frecat pe spate. Ni s-a poruncit să ne dezbrăcăm şi să ne îm- băiem, fiecare urmînd să-şi frece pe spate vecinul, dar era o precauţie inutilă baia asta silită, fiindcă închisoarea foşcăia de păduchi. După baie, ni s-a dat fiecăruia cîte un sac pentru haine.

— Puneţi-vă hainele în saci! ne porunci gardianul. Şi nu încercaţi degeaba să luaţi pe ascuns ceva cu voi. Aşezaţi-vă în flanc cîte unul, în pielea goală, pentru inspecţie. Cei condamnaţi la treizeci de zile sau mai puţin îşi păstrează încălţările şi bretelele. Cei cu condamnări mai mari nu păstrează nimic.

Instrucţiunile astea au fost primite cu consternare. Cum ar putea un om în pielea goală să ia ceva cu el pe furiş şi să scape la inspecţie? Numai mie şi prietenului meu nu ne păsa. Dar tocmai acum au intrat în funcţie deţinuţii bărbieri. S-au amestecat printre bieţii nou-sosiţi, oferindu-se cu bunăvoinţă să ia asupra lor

preţioasele nimicuri ale celorlalţi şi făgăduind să le restituie în aceeaşi zi, ceva mai tîrziu. Bărbierii ăştia erau adevăraţi filantropi dacă ar fi fost să te iei după vorbele lor. Ca şi în cazul lui Fra Lippo Lippi[1] niciodată n-a existat descărcare mai rapidă. Chibrituri, tutun, foiţă, pipe, bricege, bani, totul s-a revărsat în sînurile încăpătoare ale bărbierilor. Se umflaseră serios de tot din pricina prăzii acesteia, iar gardienii se făceau că nu bagă de seamă. Ca să nu mai lungesc povestea, nimic n-a fost vreodată restituit. Bărbierii nu se gîndiseră nici o singură clipă să mai dea îndărăt ceva din ce luaseră. Au considerat că totul li se cuvine de drept. Ăsta era ciubucul lor la frizerie. După cîte aveam să aflu mai tîrziu, existau multe asemenea ciu- bucuri în închisoare; chiar eu însumi eram sortit să ajung ciubucar, mulţumită noului meu prieten.

În frizerie erau mai multe scaune, şi bărbierii lucrau repede. Cele mai rapide rasuri şi tunsori pe care le-am văzut eu vreodată acolo se făceau. Oamenii se săpuneau singuri, iar bărbierii îi rădeau cu viteza de un om pe minut. O tunsoare dura doar cu cîteva secunde mai mult. În trei minute puful de la 18 ani mi-a fost răzuit de pe faţă, şi ţeasta mi-a devenit netedă ca o bilă de biliard acoperită cu o mirişte de ţepi. Bărbi, mustăţi au dispărut

---

[1] Aluzie la episodul prădării pictorului florentin ***Fra Lippo*** (sau ***Filippo) Lippi*** (1402—1469) de către piraţii mauri, relatat de Giorgio Vasari (vezi Giorgio Vasari, ***Vieţile celor mai de seamă pictori, sculptori şi arhitecţi,*** vol. I, p. 472, Editura „Meridiane”, 1962).

deopotrivă cu hainele şi cu toate celelalte. Vă rog să mă credeţi pe cuvînt că după ce au terminat cu noi, ajunsesem o ceată care arăta într-adevăr jalnic. Niciodată pînă atunci nu-mi dădusem seama cît de jalnică ne era starea.

Pe urmă a venit înşiruirea prin flanc cîte unul şi aşa ne-am aşezat toţi cei vreo patruzeci sau cincizeci cîţi eram, goi ca şi eroii lui Kipling porniţi la asalt împotriva Lungtungpenului[1]. Le venea uşor să ne percheziţioneze. Nu eram acolo decît încălţările noastre şi noi înşine. Doi sau trei imprudenţi, care nu se încrezuseră în vorbele bărbierilor, au păţit-o, fiindcă lucrurile au fost găsite asupra lor, care lucruri — adică tutun, pipe, chibrituri şi mărunţiş — au fost numaidecît confiscate. Terminîndu-se şi treaba asta, ni s-au adus hainele cele noi — cămăşi ţepoase de-ale închisorii, haine şi pantaloni cu dungi cît toate zilele. Totdeauna am trăit cu impresia că un om este pus în haine vărgate numai după ce a fost condamnat pentru cine ştie ce crimă. M-am izbăvit însă repede de greşeala

[1] Referire la ***Cucerirea Lungtungpenului (The Taking of Lungtungpen)*** din volumul ***Simple povestiri de peste dealuri (Plain Tales from tine Hills,*** 1887), întîia culegere de povestiri dată la iveală de scriitorul englez ***Rudyard Kipling*** (1865—1936), autorul ***Cărţilor junglei.***

asta, am îmbrăcat însemnele infamei şi am cunoscut pentru prima oară gustul marşului în cadenţă şi în formaţie strînsă.

Rînduiţi pe un singur şir, foarte aproape unul de altul, fiecare cu mîinile pe umerii celui dinainte, am pătruns într-un alt pavilion uriaş. Aici am fost rînduiţi într-un şir lung, cu spatele la zid, şi ni s-a poruncit să ne suflecăm mîneca stîngă. Un tinerel, un student în medicină, care făcea practică pe pielea unor vite ca noi, a trecut de-a lungul şirului. Ne vaccina cam de patru ori mai repede decît ne răseseră bărbierii. După ce, la sfîrşit, ne puse în vedere să ne ferim şi să nu atingem braţul de nimic, ca să lăsăm sîngele să se usuce şi să formeze coajă, am fost mînaţi la celule. Aici eu şi prietenul meu ne-am despărţit, dar nu mai înainte ca el s-apuce a-mi şopti:

— Suge bine rana.

De cum s-a închis uşa în urma mea, am supt zdravăn rana de pe braţ. Iar după aceea am văzut oameni care nu-şi supseseră rănile şi aveau pe braţ nişte răni oribile, în care aş fi putut vîrî pumnul. Ei erau de vină. Nimeni nu-i oprise să sugă.

În celula mea se mai afla un om. Aveam să fim tovarăşi de celulă. Era un flăcău tînăr şi voinic, nu vorbăreţ, dar foarte dezgheţat, un tip într-adevăr superb, aşa cum ţi-ai dori să găseşti după o zi întreagă de căutare, şi asta în ciuda faptului că abia terminase de ispăşit o condamnare de doi ani într-un penitenciar din Ohio.

Nici nu trecuse o jumătate de oră de cînd ne vîrî- seră în celule şi un deţinut veni tiptil pe galerie şi se uită la noi înăuntru. Era prietenul meu. I se dăduse libertatea să circule prin pavilion, ne explică el. I se deschidea celula la 6 dimineaţa şi nu mai era încuiată la loc decît la 9 seara. Se avea bine cu „ştabii” acelui pavilion, şi numaidecît fusese ales om de încredere, devenind astfel ceea ce e cunoscut sub denumirea tehnică de „planton”. Cel care îi aranjase treaba asta era şi el

deţinut şi planton, dar i se zicea „planton-şef”. În secţia noastră erau treisprezece „plantoane”. Zece dintre ei aveau fiecare în grijă un şir de celule, iar peste aceştia erau mai mari primul, al doilea şi al treilea „planton”.

Noi, cei proaspăt sosiţi, aveam să rămînem în celule tot restul zilei, îmi spuse prietenul meu, pentru ca vaccinul să se poată prinde. Pe urmă, a doua zi de dimineaţă, urma să fim scoşi la muncă grea în curtea închisorii.

— Da’ lasă, că te scap eu de muncă pe cît de repede am să pot, îmi făgădui prietenul. Aranjez să-l dea afară pe unul dintre plantoane şi să-i iei tu locul.

Îşi vîrî mîna în sîn, scoase de acolo batista cu lucrurile mele de preţ, mi-o întinse printre gratii şi porni înainte pe galerie.

Am desfăcut legătura. Nu lipsea nimic. Nici măcar un băţ de chibrit. Împreună cu tovarăşul meu de celulă, am început să ne răsucim cîte o ţigară. Cînd am dat să scapăr un chibrit, mi-a făcut semn să mă opresc. Pe fiecare dintre cele două bănci ce trebuiau să ne slujească de pat se afla cîte o pătură tocită şi murdară. Tovarăşul meu a rupt o fîşie îngustă din ţesătura aceea subţire şi a răsucit-o strîns, făcînd un cilindru lung şi subţire. Cu un chibrit preţios l-a aprins la un capăt. Cilindrul de pînză bine răsucită nu făcea flacără. Doar un punct de foc ardea domol la capăt. Avea să ardă aşa ceasuri întregi, iar tovarăşul meu numea alcătuirea asta „şomoiog”. Dacă ardea pînă aproape de capăt, tot ce aveam de făcut era să

răsucim încă un „şomoiog”, să-i punem capătul peste punctul de foc al celui vechi, să suflăm puţin, şi astfel să mutăm focul de pe unul pe celălalt. Ehei, am fi putut să-i dăm şi lui Prometeu lecţii în ce priveşte păstrarea focului.

La ceasurile 12 ni s-a adus prînzul. În partea de jos a uşii ce închidea cuşca noastră se afla o deschizătură mică, asemănătoare cu portiţa pe unde ies puii din coteţ. Pe acolo ni s-au aruncat două bucăţi de pîine uscată şi două gamele cu „supă”. O porţie de supă consta din aproximativ un ***quart***[1] de apă fierbinte cu o stingheră picătură de grăsime plutind pe deasupra. Ce-i drept, însă, în apa aceea se mai afla şi ceva sare.

Supa am băut-o noi, dar pîinea n-am mîncat-o. Nu că nu ne-ar fi fost foame şi nu din pricină că pîinea ar fi fost de nemîncat. Era chiar destul de bună. Dar aveam noi motivele noastre. Tovarăşul meu de celulă descoperise că acolo, la noi, mişunau ploşniţele. În toate crăpăturile şi spaţiile dintre cărămizi de unde căzuse mortarul prosperau vaste colonii. Băştinaşele astea îndrăzneau chiar să se aventureze la lumina zilei şi forfoteau cu sutele pe pereţi şi pe tavan. Tovarăşul meu de celulă se pricepea însă să le vină de hac fiarelor. Ca şi vestitul Roland[2] odinioară, şi-a dus cornul la gură

---

[1] Unitate de măsură pentru lichide; în S.U.A. ***quart***-ul este egal cu 0,946 l.

[2] Este vorba de Roland, paladinul lui Carol cel Mare, precum şi de bătălia de la Roncevaux, cîntată în cunoscuta epopee medievală ***Cîntarea lui Roland (La Chanson de Roland,*** secolul al Xl-lea).

şi a dat semnalul de luptă. Niciodată nu s-a mai dat o asemenea bătălie. Ceasuri întregi a durat. Şi a fost un adevărat măcel. Iar cînd ultimii supravieţuitori au luat-o la goană către întăriturile lor de cărămidă şi mortar, treaba noastră nu era decît pe jumătate făcută. Am început atunci să mestecăm cu gura plină bucăţi de pîine, pînă am adus-o la consistenţa ipsosului moale. Şi cînd unul dintre beligeranţii puşi pe goană scăpa într-o crăpătură dintre cărămizi, imediat îl zideam cu o bucăţică de pîine mestecată. Am muncit din răsputeri pînă cînd lumina zilei a început să scadă şi pînă ce fiecare găurică, fiecare colţişor şi fiecare crăpătură a fost astupată. Mă cutremur cînd mă gîndesc la înfiorătoarele scene de moarte prin inaniţie şi de canibalism care trebuie să se fi petrecut după aceea în fortăreţele zidite cu pîine.

Ne-am trîntit amîndoi în culcuşuri, flămînzi şi sleiţi de oboseală), şi am aşteptat să ni se aducă cina. Lăsasem în urma noastră o zi de muncă spornică şi bine făcută. În săptămînile viitoare cel puţin n-aveam să mai îndurăm asaltul fiarelor. Sărisem peste un prînz şi ne salvasem pielea pe socoteala stomacului; dar eram mulţumiţi.

Dar, vai, cît de zadarnice sînt strădaniile omeneşti! Abia încheiasem lunga campanie, cînd un gardian a deschis uşa celulei. Se trecuse la o redistribuire a deţinuţilor în celule, aşa că şi noi am fost trecuţi în altă parte şi închişi într-o celulă aflată cu două etaje mai sus.

A doua zi dis-de-dimineaţă ni s-au deschis celulele, şi cele cîteva sute de deţinuţi care ne aflam acolo am coborît în hol şi am format şirul, ieşind apoi în curtea închisorii pentru muncă. Canalul Erie curge chiar prin spatele curţii din fund a penitenciarului comitatului Erie. Sarcina noastră era să descărcăm vasele venite pe canal, cărînd în spinare, legături uriaşe de buloane, precum şi traverse de cale ferată, de la chei pînă în curtea închisorii. În vreme ce munceam, am studiat situaţia ca să văd cum aş putea face s-o iau din loc. Dar nu puteam nutri nici cea mai slabă nădejde. Pe crestele zidurilor patrulau gardieni înarmaţi cu puşti automate, ba chiar mai mult, mi s-a spus că în turnurile santinelelor se aflau şi mitraliere.

Nu m-am trecut cu firea. Treizeci de zile nu însemnau cine ştie cît. Aveam de gînd să rămîn acolo cele treizeci de zile şi să adaug mereu fapte noi la cele pe care urma să le folosesc, îndată după ieşire, împotriva harpiilor dreptăţii. O să le arăt eu de ce e în stare un flăcău american atunci cînd drepturile şi privilegiile lui sînt călcate în picioare aşa cum fuseseră ale mele. Mi se răpise dreptul de a fi judecat de un juriu; mi se răpise dreptul de a fi întrebat dacă mă consider sau nu vinovat; mi se răpise pînă şi dreptul de a fi judecat (deoarece nu puteam socoti că cele petrecute la Niagara Falls constituiseră un proces); nu mi se îngăduise să iau legătura cu un avocat ori cu altcineva, şi prin urmare fusesem lipsit de dreptul meu de a cere o ordonanţă de

habeas corpus; fusesem bărbierit, fusesem tuns şi trupul îmi fusese înveşmîn- tat în haine vărgate de puşcăriaş; eram silit să muncesc din greu, fiind hrănit doar cu pîine şi apă, să umblu în formaţia aceea degradantă, străjuit de gardieni înarmaţi, şi toate astea pentru ce? Ce făcusem? Ce anume crimă săvîrşisem împotriva paşnicilor locuitori din Niagara Falls pentru ca să fiu supus unei asemenea sancţiuni? Nici măcar nu încălcasem ordonanţa lor privitoare la „dormitul în aer liber”. În noaptea aceea dormisem într-un loc ce nu se afla sub jurisdicţia lor, dormisem pe cîmp. Nici măcar nu cerşisem demîncare şi nu cutreierasem pe străzile oraşului, cerînd „un ban de cinci”. Tot ce făcusem era că mersesem pe trotuar şi privisem la jalnica lor cascadă. Şi de crimă se ascundea în faptele astea? Din punct de vedere legal nu comisesem nici cea mai mică infracţiune. Ei, lasă, c-o să le arăt eu cînd oi ieşi.

A doua zi am stat de vorbă cu un gardian. Voiam să trimit după un avocat. Gardianul m-a luat peste picior. La fel au făcut şi gardienii ceilalţi. În ceea ce priveşte lumea de afară, mă aflam într-adevăr ***incommunicado***[1]. Am încercat să scriu cuiva de afară, dar am aflat că toate scrisorile erau citite şi cenzurate ori confiscate de administraţia închisorii, iar pe de altă parte, deţinuţii cu pedepse uşoare n-aveau în nici un caz voie să scrie. Ceva mai tîrziu am încercat să strecor afară

---

[1] Lipsit de dreptul de a comunica în orice fel cu lumea dinafară (în lb. spaniolă în original).

nişte scrisori cu ajutorul celor eliberaţi, însă am aflat că la ieşire erau percheziţionaţi, iar gardienii găseau scrisorile şi le distrugeau. Dar nu-mi păsa. Toate astea aveau să contribuie la transformarea poveştii mele într-un caz şi mai răsunător cînd aveam să ies afară.

Dar pe măsură ce treceau zilele petrecute în puşcărie (şi pe care am să le descriu în capitolul următor), mă „învăţam minte”. Am aflat tot soiul de istorii despre poliţie, despre instanţele poliţieneşti de judecată, despre avocaţi, care de care mai de necrezut şi mai monstruoase. Diferiţi oameni, dintre deţinuţi, mi-au povestit păţaniile lor cu poliţiile marilor oraşe, toate înfiorătoare. Încă şi mai înfiorătoare erau întîmplările ce mi le istoriseau din auzite despre oameni morţi în mîinile poliţiei şi care deci nu mai puteau depune nici un fel de mărturie. Cu ani mai tîrziu aveam să citesc în raportul Comitetului Lexow[1] poveşti adevărate şi mult mai înfiorătoare decît cele auzite în închisoare. Pe atunci, însă, în primele zile de închisoare, luam în rîs cele ce mi se spuneau.

Cu toate astea, pe măsură ce trecea vremea, începeam să mă conving. Vedeam cu ochii mei acolo, în închisoare, lucruri monstruoase şi de necrezut. Şi cu cît eram mai convins, cu atît creştea în fiinţa mea profundul respect pe care începusem să-l port dulăilor de pază ai

---

[1] Comitet pentru anchetarea activităţii poliţiei new yorkeze instituit în 1895 şi prezidat de ***Clarence Lexow*** (1852—1910), membru în Senatul statului New York.

legii şi întregii instituţii a justiţiei represive. Indignarea s-a topit, şi în sufletul meu s-au revărsat valurile fricii. Am văzut limpede, în cele din urmă, cu cine mă gîndeam eu să lupt. M-am făcut mic şi umil. În fiecare zi mă hotăram cu şi mai multă tărie să nu scot nici măcar o vorbă cînd oi ieşi afară. De îndată ce voi ieşi din închisoare, n-o să am decît o unică dorinţă: să mă topesc cît mai iute de prin partea locului. Şi exact aşa am făcut cînd mi s-a dat drumul. Mi-am ţinut limba, am păşit binişor şi am zbughit-o către Pennsylvania, mult mai înţelept şi mult mai smerit decît venisem.

Agăţat (în original ***„Pinched")*** a văzut lumina tiparului în numărul din iulie 1907 al revistei ***Cosmopolitan Magazine;*** ulterior, în noiembrie 1907, a intrat în sumarul volumului ***Drumul (The Road).***

Penitenciarul

În româneşte de
D. MAZILU

The Bodley Head
JACK LONDON
Volume Two
„THE BODLEY HEAD LTD."
London, 1964

Două zile am muncit în curtea închisorii. Era muncă grea şi, cu toate că trăgeam chiulul cît puteam, m-a pus la pămînt. Asta din pricina hranei. Nici un om nu poate munci din greu cu asemena hrană. Pîine şi apă era tot ce ni se dădea. O dată pe săptămînă s-ar fi cuvenit să ne dea să mîncăm carne; dar carnea asta nu se arăta totdeauna şi cum, înainte de a ajunge la noi, întreaga ei valoare nutritivă era scoasă, fiind fiartă pentru supă, nici nu mai avea importanţă dacă primeam sau nu o fărîmă de carne pe săptămînă.

În afară de asta, regimul de pîine şi apă avea un defect fundamental. Deşi apă ni se dădea destulă, pîine nu primeam îndeajuns. Raţia de pîine era mare cam cît doi pumni alăturaţi, şi fiecare deţinut primea trei raţii pe zi. În legătură cu apa trebuie să mărturisesc deschis că avea o calitate — era fierbinte. Dimineaţa se numea „cafea”, la prînz era ridicată la rangul de „supă”, iar seara se travestea în „ceai”. Dar era totdeauna aceeaşi biată apă chioară. Deţinuţii îi spuneau „apă vrăjită”. Dimineaţa era apă neagră, culoarea fiind obţinută prin fierbere cu coajă de pîine arsă. La prînz ne venea văduvită de culoare, dar sporită cu sare şi

cu o picătură de grăsime. Seara ni se servea cu o tentă roşcată-cafenie în stare să sfideze orice presupuneri; ca ceai, nu făcea nici cît o ceapă degerată, dar ca apă, era grozav de fierbinte.

Eram o liotă de flămînzi acolo, în penitenciarul comitatului Erie. Doar cei cu pedepse grele ştiau ce e aceea să ai mîncare destulă. Motivul este că ar fi murit destul de repede dacă ar fi fost puşi la regimul nostru, al celor cu pedepse uşoare. Ştiu că „greii" primeau hrană mai consistentă, fiindcă exista la parter un şir întreg de celule ocupate de ei, şi cîtă vreme am fost planton, obişnuiam să le mai şterpelesc din hrană cînd le-o serveam. Omul nu poate trăi numai cu pîine, şi nici aceea destulă.

Prietenul meu a aranjat lucrurile. După ce am muncit două zile în curte, am fost scos din celulă şi făcut om de încredere, adică planton. Dimineaţa şi seara duceam pîinea deţinuţilor în celule; dar la prînz foloseam altă metodă. Deţinuţii veneau de la muncă rînduiţi într-un şir lung. Cînd intrau pe uşa pavilionului nostru, părăseau formaţia strînsă, luînd mîinile de pe umerii celui din faţă. Imediat după intrare, alături de uşă, stăteau unele peste altele tăvile cu pîine, şi lîngă ele se afla plantonul-şef, împreună cu două plantoane obişnuite. Eu eram unul dintre ei. Treaba noastră era să ţinem tăvile cu pîine, în vreme ce deţinuţii treceau în şir pe lîngă noi. De îndată ce tava pe care o ţineam eu, să zicem, se golea, celălalt planton îmi lua locul, cu altă tavă plină. Iar dacă se termina a lui, îi luam eu locul

cu o tavă plină. Şi astfel şirul de oameni se scurgea mereu pe dinaintea noastră, fiecare întinzînd mîna dreaptă şi luînd o raţie de pe tavă.

Plantonul-şef avea altă treabă. Lucra cu un ciomag. Şedea alături de tavă şi pîndea. Bieţii hămesiţi nu-şi puteau cu nici un preţ alunga iluzia că odată şi odată tot vor izbuti să ciupească două raţii din pîinea de pe tavă. Dar după cît mi-a fost mie dat să văd, acel „odată" n-a venit nicicînd. Ciomagul plantonului-şef avea un fel al lui de a ţîşni înainte — iute ca laba unui tigru — către mîna îndrăzneţului nelecuit de iluzii. Plantonul-şef dovedea adevărată măiestrie în aprecierea distanţei, şi strivise atîtea mîini cu ciomagul lui, încît ajunsese infailibil. Nu dădea greş niciodată, şi de obicei îl pedepsea pe vinovat luîndu-i chiar şi raţia lui şi trimiţîndu-l în celulă să se ospăteze doar cu apă fiartă.

Uneori, în vreme ce toţi aceşti oameni zăceau flă- mînzi în celulele lor, am văzut sute de raţii de pîine suplimentare ascunse în celulele plantoanelor. Păstrarea acestor raţii de pîine ar putea să pară o faptă absurdă. Dar era unul dintre ciubucurile noastre. În pavilionul nostru noi eram potentaţii economici şi conduceam treburile după metode absolut similare cu cele ale potentaţilor economici din lumea civilizată. Controlam aprovizionarea cu hrană a populaţiei şi, la fel cum procedau şi fraţii noştri bandiţi de dincolo de zidurile închisorii, îi făceam pe oameni să plătească din greu pentru ce căpătau. Pîinea o comercializam. O dată

pe săptămînă, cei care munceau în curte primeau cîte un ghemotoc de tutun de mestecat în valoare de cinci cenţi. Acest tutun de mestecat devenea moneda de schimb a satrapiei. Cursul obişnuit era de două sau trei raţii de pîine pentru un ghemotoc de tutun, iar oamenii îşi vindeau tutunul nu fiindcă n-ar fi ţinut la el, ci fiindcă ţineau şi mai mult la pîine. De, ştiam că asta era ca şi cum ai fi smuls bomboana din mîna unui copil, dar ce să faci? Trebuia să trăim. Iar iniţiativa şi zelul meritau bineînţeles răsplătite într-un fel. Pe de altă parte, de fapt noi nu făceam decît să urmăm pilda celor mult mai buni decît noi, care, dincolo de zidurile închisorii, pe o scară mult mai largă şi sub masca respectabilă de negustori, bancheri şi cavaleri de industrie, procedau exact aşa cum procedăm şi noi. Cîte necazuri îngrozitoare ar fi căzut pe capul sărmanilor întemniţaţi dacă n-am fi fost noi pe lume, e greu să-mi închipui. Dumnezeu ne e martor că noi eram cei care puneam pîine pe piaţă la penitenciarul comitatului Erie. Ehei, şi unde mai pui că încurajam cumpătarea şi spiritul de economie... printre nenorociţii aceia care-şi vindeau tutunul. În afară de asta, dădeam şi un exemplu viu. În inima fiecărui deţinut de acolo sădeam ambiţia de a deveni deopotrivă cu noi şi de a face ciubuc. Adevăraţi salvatori ai societăţii, zău că da!

Să zicem că am fi dat peste un om lihnit de foame şi care nu avea tutun. Poate era un destrăbălat şi consumase

singur tot tutunul. Foarte bine: avea în schimb o pereche de bretele. Îi dădeam în schimbul lor o jumătate de duzină de raţii de pîine, sau chiar o duzină întreagă dacă bretelele erau grozave. Adevărul e că eu niciodată n-am purtat bretele, dar parcă ce contează. La doi paşi de acolo se afla unul dintre „grei”, condamnat la zece ani pentru omucidere. Ala purta bretele şi avea nevoie de o pereche. N-aveam decît să i le dau în schimbul unei părţi din raţia lui de carne. Fiindcă eu de carne aveam nevoie. Ori poate avea un roman soios şi făcut varză. Atunci înseamnă că dădusem peste o comoară. Puteam să-l citesc, iar pe urmă să-l dau brutarilor contra plăcinte, bucătarilor contra carne ori legume, fochiştilor contra unei cafele ca lumea, sau cine ştie cui în schimbul vreunui ziar pe care din cînd în cînd numai Dumnezeu ştie cum mai reuşea cîte cineva să-l strecoare în închisoare. Bucătarii, brutarii şi fochiştii erau deţinuţi ca şi mine şi stăteau în pavilionul nostru, chiar în şirul de celule de deasupra.

Pe scurt, un întreg sistem de troc se înstăpînise în penitenciarul comitatului Erie. Circulau chiar şi bani. Banii aceştia erau uneori strecuraţi înăuntru de „uşori”, dar mai adesea proveneau din ciubucul de la frizerie unde noii veniţi erau prădaţi, dar cea mai mare parte se scurgeau dinspre celulele celor „grei”, deşi habar n-am cum reuşeau să facă rost de ei.

Din pricina situaţiei lui excepţionale, plantonul-şef avea faimă de bogătaş. Pe

lîngă felurite alte ciubucuri; mai ciupea şi de la noi. Noi luam în arendă ogorul nenorocirii obşteşti, iar plantonul-şef era un fel de supra- arendaş peste noi toţi. Noi fiecare ne scoteam ciubucul datorită îngăduinţei lui, şi pentru îngăduinţa asta bineînţeles că trebuia să plătim. Aşa cum am mai spus, avea faimă de bogătaş; dar niciodată nu i-am văzut culoarea banilor, şi dumnealui stătea singur într-o celulă, înconjurat de magnifică solitudine.

Am avut însă dovezi concrete că în puşcărie unii făceau bani, fiindcă am fost destul de lungă vreme tovarăş de celulă cu plantonul al treilea. Adunase peste şaisprezece dolari. Obişnuia să-şi numere banii în fiecare seară după ora 9, cînd avea loc închiderea deţinuţilor în celule. De asemenea mai obişnuia să-mi spună de fiecare dată ce avea de gînd să-mi facă dacă mi-ar fi trecut prin cap să-l pîrăsc celorlalte plantoane. După cum vedeţi, îi era teamă să nu fie prădat, iar primejdia asta îl pîndea din trei direcţii diferite. Mai întîi erau gardienii. Ar fi putut să tabere doi asupra lui, să-l scarmene zdravăn sub pretextul vreunei nesupuneri şi să-l arunce la „neagra” (carcera grea); iar cît ar fi ţinut toată tevatura, banii lui ar fi făcut picioare. Pe urmă plantonul-şef i-ar fi putut lua banii oricînd, amenin- ţîndu-l că-l scoate din pîine şi îl trimite îndărăt la munca istovitoare din curtea închisorii. În fine, la urmă veneam noi, cele zece plantoane de rînd. Dacă am fi prins de veste că are bani, ar fi fost mare primejdie ca într-o bună zi să tăbărîm cu toţii asupra lui, să-l îngrămădim într-un

colţ şi să-l lăsăm lat. Ehei, eram lupi adevăraţi, vă rog să mă credeţi, întru totul aidoma domnilor care învîrtesc afaceri pe Wall Street.

Avea destule pricini să-i fie frică de noi, după cum şi eu aveam destule pricini să-mi fie frică de el. Era o brută uriaşă, un analfabet fost pirat de stridii în Golful Chesapeake, un vechi puşcăriaş care petrecuse cinci ani la „Sing Sing" şi arăta întru totul ca o fiară sîngeroasă şi tîmpă. Avea obicei să prindă vrăbii care pătrundeau în pavilion printre gratii. Dacă punea mîna pe vreuna, dădea fuga cu ea în celulă şi l-am văzut cu ochii mei cum sfărîma oasele între măsele şi cum scuipa fulgi în vreme ce o mînca de vie. Nu, nu, nici prin cap nu mi-a trecut să-l pîrăsc celorlalţi. Acum pomenesc prima oară de cei 16 dolari ai lui.

Dar ciubuc tot am făcut pe seama lui. Era în dragoste cu o deţinută închisă în „secţia femei". Cum el nu ştia nici să scrie şi nici să citească, eu obişnuiam să-i citesc scrisorile şi să-i întocmesc răspunsurile. Şi, bineînţeles, îl puneam la plată. Îi făceam însă nişte scrisori grozave. M-am aşternut asupra lor cu toată silinţa, am folosit întregul meu meşteşug, şi de altminteri, am şi izbutit s-o cuceresc pentru el; deşi am motive să cred că femeia s-a îndrăgostit nu de el, ci de sărmanul scrib. Dar repet: erau nişte scrisori extraordinare.

Alt ciubuc mai scoteam de pe urma „plimbării şo- moiogului". În lumea aceea îngheţată, alcătuită din zăvoare şi gratii, noi eram mesagerii cerului, răpitorii

focului. După ce erau aduşi seara de la muncă şi încuiaţi în celule, oamenii voiau să fumeze. Atunci porneam noi să reaprindem scînteia divină, făcînd turul galeriilor şi trecînd de la celulă la celulă cu „şomoioagele” aprinse. Cei mai ageri la minte, sau care erau în legături permanente de afaceri cu noi, aveau toţi „şomoiogul” gata pregătit ca să-l poată aprinde. Dar să nu vă închipuiţi că toţi primeau scînteia divină. Dacă vreunul nu se arăta gata să „mişte din urechi”, n-avea parte de scînteie şi se culca fără să fumeze. Dar ce pe păsa nouă? Aveam asupra lui puterea zeilor nemuritori, şi dacă s-ar fi încumetat careva să facă pe nebunul, am fi tăbărît pe el, doi sau trei dintre noi, şi numaidecît l-am fi învăţat minte.

Vedeţi, deci, asta era metoda de lucru pe care noi, plantoanele, o puneam în practică. Eram cu toţii treisprezece. În pavilionul nostru se aflau cam cinci sute de deţinuţi. Nouă ne revenea sarcina de a îndeplini corvezile şi aceea de a menţine ordinea. Aceasta din urmă era atribuţia gardienilor, dar ei o trecuseră asupra noastră. Noi trebuia să asigurăm ordinea; şi dacă n-am fi izbutit s-o asigurăm, am fi fost trimişi îndărăt la munca grea şi, după toate probabilităţile am fi gustat şi ceva din „neagra”. Însă atîta vreme cît izbuteam să păstrăm ordinea, ne puteam vedea fără grijă de ciubucuri.

Zăboviţi puţin împreună cu mine şi să cercetăm lucrurile mai îndeaproape. Eram, aşadar, treisprezece fiare mai mari peste cinci sute de alte fiare. Închisoarea

asta era un adevărat iad, şi nouă, celor treisprezece, ne revenea sarcina de a domni peste el. Ţinînd seama de natura fiarelor, ne-ar fi fost cu neputinţă să stăpînim prin blîndeţe. Stăpîneam prin teroare. Se înţelege de la sine că în spatele nostru, sprijinindu-ne cu tărie, se aflau gardienii. În cazurile extreme îi chemam să ne sară în ajutor; dar lor nu le-ar fi convenit de loc să-i chemăm prea des, şi, de i-am fi chemat, puteam fi siguri că şi-ar fi ales plantoane mai de nădejde în locul nostru. Dar nu făceam deseori apel la ei, şi atuncea numai într-un chip foarte paşnic, cum ar fi, de pildă, cînd voiam să ne deschidă o celulă ca să ne putem răfui cu deţinutul recalcitrant închis în ea. În asemenea cazuri, gardianul nu făcea decît să descuie uşa celulei, după care îşi vedea de drum, pentru a nu fi martor la cele ce se petreceau cînd cinci-şase plantoane intrau înăuntru şi mardeau un deţinut.

În ce priveşte detaliile unei astfel de mardeli, n-am să spun nimic. Căci, la urma urmei, mardelile astea nu erau decîti fleacurile cele mai mărunte dintre ororile cu neputinţă de aşternut pe hîrtie cîte se întîmplau în penitenciarul comitatului Erie. Spun „cu neputinţă de aşternut pe hîrtie”; dar dreptatea mă obligă să adaug şi „cu neputinţă de imaginat”. Nici eu nu mi le-am putut închipui pînă ce nu le-am văzut cu ochii, şi doar nu eram un prunc neştiutor în ce priveşte năravurile lumii ăsteia şi abisurile îngrozitoare ale decăderii umane. Ar fi nevoie de o sondă cu o saulă

foarte lungă pentru a atinge fundul grozăviilor din penitenciarul comitatului Erie, iar eu nu fac decît să alunec uşor şi şăgalnic la suprafaţa lucrurilor văzute de mine acolo.

Uneori, să zicem dimineaţa, cînd deţinuţii coborau la spălător, noi, cei treisprezece, ne găseam de fapt singuri în masa lor uriaşă, iar pînă şi ultimul dintre ei avea motive să ne urască. Treisprezece împotriva a cinci sute, şi stăpîneam prin teroare. Nu puteam îngădui nici cea mai neînsemnată abatere, nici cea mai mică obrăznicie. Dacă am fi făcut-o, am fi fost pierduţi. Regula noastră de bază era să lovim omul de îndată ce deschidea gura — să-l lovim din răsputeri şi cu orice nd cădea în mînă. O izbitură cu capătul cozii de mătură, drept în faţă, avea un efect foarte liniştitor. Dar asta nu era tot. Un astfel de om trebuie să servească drept exemplu celorlalţi; aşa că regula următoare era să te repezi la el şi să dai mai departe. Bineînţeles, puteai fi totdeauna sigur că orice planton aflat în preajmă dădea numaidecît fuga să-ţi sară în ajutor ca să duci pînă la capăt treaba începută; fiindcă şi asta era o regulă. Ori de cîte ori un planton avea o neînţelegere cu un deţinut, orice alt planton aflat pe aproape era dator să intervină cu forţa pumnului. N-avea importanţă despre ce anume ar fi fost vorba, trebuia să te repezi şi să loveşti, să loveşti cu orice ţi-ar fi căzut în mînă; pe scurt, să-l zdrobeşti pe vinovat.

Îmi aduc aminte de un mulatru frumos, un tînăr de vreo 20 de ani, căruia îi

intrase în cap gîndul dement că trebuie să lupte pentru drepturile lui. Pe deasupra mai avea şi dreptate în pricina respectivă; dar asta nu l-a ajutat cu nimic. Stătea pe galeria cea mai de sus. Opt plantoane i-au scos această idee din cap cam într-un minut şi jumătate, fiindcă atîta era necesar pentru a parcurge galeria, cît era ea de lungă, şi cinci rînduri de scări de fier. A parcurs acest drum pe toate părţile trupului, în afară de picioare, iar între timp cei opt n-au stat cu mîinile în sîn. Mulatrul a nimerit pe pardoseală chiar în locul unde eu stăteam şi priveam totul. S-a ridicat şi a stat în picioare o clipă. În acea clipă a desfăcut larg braţele şi a scos un înfiorător urlet de spaimă, de durere şi de deznădejde. Tot atunci, zdrenţele uriaşelor haine de puşcăriaş au căzut de pe el, lăsîndu-l complet gol şi cu sîngele şiroind pe întreagă întindere a trupului. Pe urmă s-a prăbuşit ca o cîrpă, pierzînd cunoştinţa. Învăţase lecţia, şi toţi deţinuţii aflaţi între zidurile acelea, care-i auziseră urletul, o învăţaseră împreună cu el. Am învăţat şi eu. Nu-i lucru plăcut să vezi un om zdrobit trupeşte şi sufleteşte doar într-un minut şi jumătate.

În cele ce urmează se va vedea cum ne învîrteam afacerile ca să scoatem ciubuc de pe urma „plimbării şomoiogului”. O ceată de nou-sosiţi e instalată în celulele din sectorul tău. Treci prin faţa zăbrelelor de la uşi cu şomoiogul aprins. „Hei, băiete, dă-ne un foc”, strigă careva la tine. Ăsta-i un semn că omul care te-a strigat are tutun. Îi dai şomoiogul şi-ţi vezi de drum. Ceva mai tîrziu te întorci şi

te sprijini nepăsător de gratii. „Ia ascultă, măi, n-ai putea să ne dai oleacă de tutun?” atîta întrebi. Dacă nu cunoaşte jocul şi nu-i destul de isteţ, probabil are să se jure pe toţi sfinţii că nu mai are nici un fir. Nu face nimic. Te alături jelaniilor lui şi pe urmă îţi vezi de drum. Însă ştii bine că şomoiogul n-are să-i ajungă decît pentru ziua aceea. A doua zi treci iar pe acolo, şi el din nou te strigă: „Hei, băiete, dă-ne un foc”. Şi tu îi răspunzi: „Nu mai ai nici un fir de tutun, aşa că nu-ţi trebuie foc”. Bineînţeles, nici nu te gîndeşti să-i dai. Peste o jumătate de ceas, peste un ceas ori peste două sau trei, treci din nou pe acolo, şi omul te strigă cu glas mieros: „Vino puţin încoace, băiete”. Şi te duci. Întinzi mîna printre gratii şi aştepţi să ţi-o umple cu preţiosul tutun. Pe urmă îi dai şi lui un foc.

Totuşi, cîteodată se mai întîmplă şi să vină şi vreunul nou, de la care nu se cade să pretinzi ciubuc. Din om în om trece tainic vestea că trebuie să te porţi frumos cu omul acela. De unde anume porneşte vestea n-am putut să aflu niciodată. Singurul lucru sigur e că respectivul are o „pilă”. S-ar putea să fie vorba de plantonul-şef sau de unul dintre cei doi locotenenţi ai săi; s-ar putea să fie vorba de vreun gardian care lucrează în altă parte a închisorii; s-ar putea ca omul să-şi fi cumpărat tratamentul preferenţial prin ciubu- curi date mult mai sus; indiferent cum ar sta lucrurile, ştim bine că trebuie să ne purtăm bine cu el dacă vrem să nu dăm de bucluc.

Noi, plantoanele, eram şi samsari, şi ştafete. Noi mijloceam încheierea tranzacţiilor între deţinuţii aflaţi în sectoare diferite ale închisorii şi pe urmă efectuam schimbul. Şi luam comision şi dintr-o parte şi din cealaltă. Uneori obiectele schimbate trebuiau să treacă peste cinci sau şase mîini, şi fiecare îşi lua partea, ori primea, într-un fel sau altul, o răsplată pentru serviciile aduse.

Cîteodată unul rămînea dator sau avea de luat de la alţii pentru oarecare servicii. Astfel, de pildă, eu unul am intrat în închisoare ca datornic al deţinutului care îmi strecurase lucrurile înăuntru. Cam la o săptămînă de la sosire, unul dintre fochişti mi-a pus în mînă o scrisoare. Fochistul o primise de la un bărbier. Iar bărbierului i-o dăduse deţinutul care îmi strecurase în puşcărie lucrurile. Din pricina acestei datorii, eram ţinut să duc scrisoarea mai departe. Şi nu el era autorul scrisorii. Expeditorul iniţial era un „greu" din pavilionul lui. Scrisoarea trebuia să ajungă la o deţinută din „secţia femei". Dar dacă ea era adevăratul destinatar, sau la rîndul ei, nu juca decît rolul unei verigi în acest lanţ de intermediari, habar n-aveam. Tot ce-am aflat a fost descrierea femeii şi indicaţia că trebuia să fac să-i parvină scrisoarea.

Vreme de două zile scrisoarea a rămas asupra mea; pe urmă s-a ivit un prilej. Femeile cîrpeau toate hainele purtate de puşcăriaşi. Cîteva dintre plantoanele de la noi urmau să se ducă la secţia femei şi să aducă de acolo nişte uriaşe baloturi de haine. M-am înţeles cu plantonul-şef ca să

mă duc şi eu. Uşă după uşă s-a descuiat în faţa noastră cît am străbătut toată închisoarea în drum către „secţia femei”. Am pătruns într-o sală mare, unde femeile şedeau şi-şi vedeau de cîrpit. Ochii îmi alergau grăbiţi după femeia care îmi fusese descrisă. Am găsit-o şi mi-am făcut drum spre ea. Două huidume cu ochi ca de vultur vegheau asupra lucrătoarelor. Am luat scrisoarea în mînă şi numai din priviri i-am spus femeii cam ce urmăresc. Ştia că am ceva pentru dînsa; mai mult ca sigur că aştepta scrisoarea, şi chiar din clipa cînd intraserăm noi se străduise să ghicească cine anume e mesagerul. Numai că una dintre huidume încremenise la doi paşi de ea. Tovarăşii mei şi începuseră să-şi salte în spinare baloturile de haine cîrpite. Şi timpul trecea. Am mai zăbovit cu legătura mea, prefăcîndu-mă că n-aş socoti-o bine legată. Oare huiduma aceea n-avea de gînd să se mai uite şi în altă parte? Ori eram sortit să dau greş? Dar chiar în clipa aceea o altă femeie a început să-i facă şotii unuia dintre tovarăşii mei — a întins piciorul şi i-a pus piedică, l-a ciupit sau cam aşa ceva. Huiduma s-a uitat într-acolo şi a certat-o aspru pe femeie. De fapt, eu nu ştiu dacă toate astea fuseseră dinadins puse la cale pentru a atrage în altă parte atenţia huidumei, dar mi-am dat imediat seama că sosise momentul. Mîna femeii căutate de mine s-a retras din poală şi s-a lăsat în jos pe lîngă trup. Eu m-am aplecat să ridic balotul. Cum şedeam aşa aplecat, i-am strecurat scrisoarea în palmă şi am primit alta în

schimb. Peste o clipă aveam balotul pe umăr, privirea huidumei s-a reîntors la mine, fiindcă rămăsesem ultimul dintre toţi, iar eu m-am grăbit să-mi ajung din urmă tovarăşii. Scrisoarea primită de mine de la femeie a trecut la fochist, pe urmă a ajuns în mîinile bărbierului, de la el la deţinutul care îmi strecurase lucrurile în închisoare şi, în cele din urmă, în mîinile „greului” de la celălalt capăt al penitenciarului.

Deseori transmiteam scrisori al căror lanţ de trecere era atît de complicat, încît nu cunoşteam nici expeditorul, nici destinatarul. Nu eram altceva decît simple verigi ale unui lanţ. Într-un loc oarecare şi în- tr-un fel sau într-altul un deţinut îmi strecura în mînă o scrisoare, dimpreună cu indicaţia de a o trece verigii următoare. Toate acestea erau acte de bunăvoinţă care mă îndrituiau să cer contraservicii mai tîr- ziu, cînd aş fi dorit să transmit scrisoarea unei per- soane ce mi s-ar fi adresat direct şi care urma să mă răsplătească. Întreaga închisoare era împînzită de o reţea de linii de comunicaţie. Iar de vreme ce eram organizaţi după modelul societăţii capitaliste, e de la

sine înţeles că noi, cei care controlam reţeaua, storceam de la clienţi vamă serioasă. Era treabă cu profit gras, cu toate că uneori nu ne dădeam în lături să facem servicii şi pe veresie.

Toată vremea cît am stat în închisoare am păstrat cele mai strînse legături cu prietenul meu. Îmi făcuse mari servicii şi aştepta din partea mea să-i răspund cu aceiaşi măsură. Cînd aveam să ieşim din închisoare, urma, fără nici o discuţie, să călătorim împreună şi să ducem la bun sfîrşit multe „lovituri” în colaborare. Fiindcă prietenul era un răufăcător — o, nu, nu un briliant de cea mai orbitoare strălucire, ci doar un biet răufăcător mărunt, gata să ciordească să prade, să comită spargeri şi, dacă n-ar fi avut încotro, gata să facă chiar şi moarte de om. În multe ceasuri de zăbavă am stat noi doi la taifas. Pentru viitorul apropiat avea în vedere două sau trei lovituri în care îmi rezervase un loc bine determinat şi la a căror punere la cale am luat parte pînă în cele mai mici amănunte. Avusesem de-a face şi stătusem de vorbă cu nenumăraţi răufăcători, iar prietenul nici nu visa că doar glumeam, urmărind să-l duc cu zăhărelul vreme de treizeci de zile. Era încredinţat că aş fi într-adevăr un băiat de nădejde, mă iubea fiindcă nu eram prost şi mă mai iubea de asemenea, cred eu, pentru felul meu de a fi. Bineînţeles, nici prin cap nu-mi trecea să pornesc împreună cu el spre o viaţă de fărădelegi meschine şi scîrboase; dar aş fi fost un idiot dacă aş fi dat cu piciorul tuturor foloaselor ce le puteam trage de

pe urma prieteniei lui. Cine a încăput în cazanul cu smoală al iadului nu mai stă în cumpănă să-şi aleagă calea de scăpare, şi cam în situaţia asta mă aflam eu la penitenciarul comitatului Erie. Trebuia să rămîn de partea „ştabilor”, sau să execut muncă grea, hrănindu-mă cu pîine şi apă; iar ca să rămîn de partea celor tari, eram nevoit să mă am bine cu prietenul meu.

În puşcărie nu duceam o viaţă monotonă. Nu trecea zi să nu se întîmple ceva.: deţinuţii îşi ieşeau din minţi şi aveau accese de demenţă, sau se încăierau, iar plantoanele mai aveau nărav să se îmbete. Jack Rătăcitorul era cel mai grozav „pilangiu” dintre noi. Se dovedise a fi un adevărat „băiat a-ntîia”, un „mahăr” cum rar se vede, şi de aceea i se îngăduiau foarte multe. Lui Jack Rătăcitorul îi ţinea de obicei hangul la chiolhanuri Joe din Pittsburg, care era plantonul al doilea; şi aveau ei doi o vorbă, şi anume că numai la penitenciarul comitatului Erie se poate omul „face pămînt” fără să ajungă la zdup. Sigur n-am aflat niciodată, dar am auzit că „licoarea” folosită era bromură de potasiu procurată pe diverse căi de la infirmerie. Ştiu însă cu certitudine că, indiferent de ce se slujeau, la asemenea prilejuri se îmbătau criţă.

Pavilionul nostru era un pavilion de adunătură, plin de pleava şi gunoiul, de scursorile şi drojdia societăţii — idioţi ereditari, degeneraţi, schilozi, demenţi, arieraţi, epileptici, monştri, slăbănogi, pe scurt: o strînsură de veritabil coşmar. De aceea, accesele de furie erau în floare. Şi

păreau a fi contagioase. Cînd pe unul îl apuca un asemenea acces, alţii o luau numaidecît pe urmele lui. Am văzut şi şapte oameni loviţi în acelaş timp de accese de furie, umplînd văzduhul cu urletele sinistre în vreme ce cam tot aţiţia demenţi se foiau în sus şi în jos, gesticulînd şi făcînd spume la gură. Celor apucaţi de pandalii nu li se dădea niciodată alt ajutor în afara unei găleţi cu apă aruncate în cap. N-avea nici un rost să trimiţi după infirmier sau după doctor. Nu era voie să-i deranjezi cu astfel de fleacuri mărunte şi obişnuite.

Cele mai frecvente accese le avea un olandez, băiat de vreo 18 ani. Le cădea pradă aproape în fiecare zi. Din pricina asta îl ţineam la parter, la celălalt capăt al şirului de celule în care stăteam noi. După ce fusese apucat de accese de mai multe ori, chiar şi în curtea închisorii, gardienii refuzaseră să-şi mai bată capul cu el, şi acum zăcea toată ziua în celulă, avînd drept tovarăş pe unul de fel de prin mahalalele din estul Londrei, lăsat şi el acolo pentru a-i ţine tovărăşie. Dar să nu vă închipuiţi că ăsta îi era de vreun ajutor. De cîte ori pe bietul olandez îl chinuiau crizele, londonezul rămînea paralizat de spaimă.

Olandezul nu ştia nici o vorbă englezească. Era feciorul unui fermier şi fusese condamnat la nouăzeci de zile de închisoare fiindcă se bătuse cu cineva. Îşi prevestea accesele prin urlete. Urla ca lupul. De asemenea, în timpul crizelor rămînea în picioare, ceea ce însemna pentru el un mare neajuns, fiindcă

accesele se încheiau totdeauna cu prăbuşirea pe podea. De cîte ori auzeam izbucnind prelungul urlet de lup, înşfăcam o mătură şi alergam la celula lui. Numai că nouă nu ne era îngăduit să avem cheile celulelor, aşa că n-aveam cum ajunge la el. Îl vedeam doar cum stă în picioare în mijlocul celulei strîmte, cutremurîndu-se convulsiv, cu ochii daţi peste cap pînă nu i se mai vedeau decît globurile albe şi urlînd ca unul chinuit de duhurile iadului. Orice aş fi încercat, nu-l puteam face pe londonez să-i dea o mînă de ajutor. Cîtă vreme bolnavul stătea în picioare şi urla, celălalt se ghemuia pe patul de sus şi tremura de groază, cu priviri fixe aţintite asupra arătării aceleia spăimîntătoare care, cu ochii daţi peste cap, urla fără oprire. Era ceva cumplit şi pentru bietul mahalagiu din Londra. Nici el nu era prea zdravăn la minte şi e de mirare că nu înnebunise de-a binelea.

Tot ce puteam face era să lucrez cît mai îndemî- natic cu mătura. O vîram printre gratii, o propteam în pieptul bolnavului şi aşteptam. Pe măsură ce criza se apropia de sfîrşit, omul se clătina din ce în ce mai rău înainte şi îndărăt. Îi urmăream mişcările cu mătura, fiindcă nu se putea şti cînd avea să urmeze teribila prăbuşire cu capul înainte. Dar cînd vedeam că se prăbuşeşte, mă străduiam cît puteam mai bine cu mătura, sprijinindu-l, încercînd să-i domolesc căderea. Însă oricît m-aş fi străduit, tot nu-i puteam face căderea îndeajuns de lină şi de obicei îşi strivea faţa de podeaua de piatră. După ce cădea şi începea să se

zbată, chinuit de spasme, aruncam peste el o găleată cu apă. Nu pot şti dacă apa rece îi făcea bine sau nu, dar aşa era obiceiul în penitenciarul comitatului Erie. Nimeni n-a făcut vreodată altceva pentru el. Zăcea acolo, ud leoarcă, vreun ceas ori mai mult, apoi se tîra pînă la pat. Eram destul de înţelept ca să nu alerg după ajutor la vreun gardian. Parcă ce conta un om torturat de epilepsie?

În celula de alături stătea un tip straniu, un bărbat pedepsit cu şaizeci de zile închisoare fiindcă mîncase lături din lada de gunoi a unui circ ambulant, sau cel puţin aşa pretindea el. Era o biată făptură foarte slabă de minte şi, la început, tare blajină şi liniştită. Amănuntele infracţiunii comise de el erau într-adevăr cele relatate. Apucase o dată din întîmplare peste maidanul unde se afla circul, şi fiind flămînd, se abătuse şi pe la butoiul unde se aruncau resturile de la masa actorilor de circ. „Şi ce mai pîine bună era, m-a încredinţat el de multe ori; numai că n-am putut da nici măcar de urmă de carne.” Îl văzuse un poliţist, îl arestase şi nimerise la penitenciar.

O dată am trecut pe dinaintea celulei sale avînd în mînă un capăt de sîrmă subţire oţelită. Cu atîta aprindere m-a rugat să i-o dau, încît am vîrît-o printre gratii şi i-am întins-o. Numaidecît, şi fără nici o altă unealtă afară de propriile-i degete, a rupt-o în bucăţele scurte, pe care le-a îndoit, făcînd vreo şase ace de siguranţă foarte rezistente. Vîrfurile le-a ascuţit pe podeaua de piatră. După aceea am făcut un adevărat negoţ cu acele lui.

Eu furnizam materia primă şi valorificam produsele finite, iar el contribuia cu mîna de lucru. Drept salariu îi dădeam raţii suplimentare de pîine şi din cînd în cînd cîte o bucată de carne sau un os cu ceva măduvă.

Dar întemniţarea i-a măcinat nervii, făcîndu-l să devină din zi în zi tot mai violent. Plantoanele se desfătau sîcîindu-l. Îi împuiau biata minte slabă cu poveşti despre o mare avere ce i-ar fi fost lăsată moştenire. Îi spuneau că tocmai pentru a i se putea răpi această avere fusese arestat şi zvîrlit în închisoare. Bineînţeles, ştia şi el singur că nici o lege nu te pedepseşte dacă mănînci dintr-un hîrdău cu lături. Prin urmare, fusese închis pe nedrept. Totul era doar un complot menit să-l lipsească de marea lui avere.

Prima oară am aflat despre istoria asta cînd am auzit plantoanele făcînd haz pe socoteala prostiei ce se trudeau să i-o vîre în cap. Pe urmă bietul om a ţinut cu mine o foarte serioasă consfătuire, în care mi-a vorbit pe larg despre milioanele lui şi despre complotul urzit spre a-l lipsi de ele, şi cu acest prilej, m-a angajat detectiv. M-am străduit din toate puterile să-l domolesc cu binişorul, dîndu-i a înţelege pe departe c-ar fi o greşeală şi că în realitate adevăratul moştenitor ar fi un alt om, al cărui nume se potrivea cu al lui. Cînd m-am despărţit de el se liniştise cu totul; dar n-aveam putinţa să-l apăr de celelalte plantoane iar ei au început să-l zădărască mai rău ca oricînd. Pînă la sfîrşit, după o scenă grozav de violentă, m-a dat afară din slujbă, retrăgîndu-mi

calitatea de detectiv particular al său, şi a declarat grevă. Negoţul meu cu ace de siguranţă a luat sfîrşit. Omul refuză cu străşnicie să mai facă alte ace, iar cînd treceam prin faţa celulei lui, mă împroşca printre gratii cu materie primă.

A fost cu neputinţă să ne mai înţelegem. Ceilalţi i-au spus că sînt un detectiv angajat în slujba complotiştilor. Iar în vremea asta îl scoteau din minţi aţîţîndu-l într-una. Închipuitele ticăloşii cărora le căzuse victimă au început să-i tortureze mintea, şi pînă la urmă a ajuns un nebun primejdios, în stare să facă moarte de om. Gardienii refuzau să-i asculte poveştile despre milioanele furate, iar el i-a acuzat că făceau şi ei parte din complot. Într-o bună zi a aruncat o gamelă de ceai fierbinte în nasul unui gardian, şi atunci cazul lui a fost cercetat mai îndeaproape. Directorul a vorbit cu el cîteva minute printre gratiile celulei. După asta a fost luat şi dus la un examen medical. Înapoi nu s-a mai întors, şi deseori mă întreb dacă o fi murit sau încă mai bate cîmpii în vreun azil de alienaţi despre milioanele lui.

În sfîrşit, sosi şi ziua cea mult aşteptată, ziua liberării. În aceeaşi zi se libera şi omul care era planton al treilea, iar fata cu condamnare uşoară, a cărei dragoste o cîştigasem pentru el, îl aştepta la poartă. Au plecat împreună, în culmea fericirii. Prietenul meu şi cu mine am ieşit amîndoi o dată şi tot amîndoi ne-am dus pe jos pînă la Buffalo. Oare nu ne legasem să rămînem veşnic împreună? Împreună am cerşit pe strada mare în

ziua aceea cîte un bănuţ, iar ce am agonisit s-a dus pe cîteva ***shupers*** de bere — nu ştiu cum se scrie vorba asta, dar de pronunţat se pronunţă aşa cum am scris-o eu, şi costă trei cenţi. Toată vremea pîndeam cu încordare un moment propice ca s-o pot şterge de lîngă prietenul meu. De la un alt hoinar de pe stradă am putut afla la ce oră pleacă din gară un anumit mărfar. Mi-am calculat timpul după indicaţia asta. Cînd a sosit vremea plecării, prietenul, meu şi cu mine ne aflam într-o cîrciumă. Aveam dinainte două spumoase ***shupers*** de bere. Mi-ar fi plăcut să-mi iau rămas bun. Fusese bun cu mine. Dar nu îndrăzneam. Am ieşit din cîrciumă prin uşa din fund şi am sărit peste gard. Am fugit pe furiş şi cu mare grabă, iar peste cîteva minute mă aflam într-un vagon de marfă şi mă îndreptam spre sud pe linia companiei „Western New York and Pennsylvania Railroad”.

Penitenciarul (în original ***The Pen)*** a văzut lumina tiparului în noiembrie 1807, cînd a apărut în volumul ***Drumul (The Road).***

Revoluţia

Traducere de
PETRE SOLOMON

JACK LONDON: AMERICAN REBEL

Edited by Philip S. Foner

„Seven Seas Publishers”

Berlin, 1958

Prezentul e de-ajuns pentru cei mulţi:
Ei, neprivind vreodată înainte,
Sînt lutu-n care paşii vremii lor
Rămîn pe veci întipăriţi.

Am primit deunăzi o scrisoare din partea unui cetăţean din Arizona. Începea cu „dragă tovarăşe” şi se termina cu „al dumitale, întru Revoluţie”. Scrisoarea mea de răspuns începea şi ea cu „dragă tovarăşe” şi se termina cu „al dumitale, întru Revoluţie”. În Statele Unite sînt circa 400 000 de bărbaţi şi 600 000 de femei, adică 1 000 000 de oameni, care-şi încep scrisorile cu „dragă tovarăşe” şi le încheie cu „al dumitale, întru Revoluţie”; în Germania sînt 3 000 000 de oameni care-şi încep scrisorile cu „dragă tovarăşe” şi le încheie cu „al dumitale, întru Revoluţie”; în Franţa, 1 000 000; în Austria, 800 000; în Belgia, 300 000; în Italia, 250 000; în Anglia, 100 000; în Elveţia, 100 000; în Danemarca, 55 000; în Suedia, 50 000; în Olanda, 40 000; în Spania, 30 000 — toţi tovarăşi şi revoluţionari.

Iată cifre pe lîngă care marile armate ale lui Napoleon şi Xerxes par pitice. Dar aceste cifre nu sînt legate de cuceriri şi de menţinerea ordinii stabilite, ci slujesc cuceririi revoluţiei. Cînd se face apelul,

ele alcătuiesc o armată de 7 000 000 de oameni care, potrivit condiţiilor din zilele noastre, luptă cu întreaga lor forţă pentru cucerirea bunurilor pămîntului şi pentru totala răsturnare a actualei societăţi.

N-a existat niciodată în istoria omenirii o revoluţie asemănătoare. Între aceasta şi Revoluţia americană sau Revoluţia franceză nu poate fi nici o asemănare. Ea este unică şi de proporţii uriaşe. Pe lîngă ea, celelalte revoluţii sînt precum asteroizii pe lîngă soare. N-a existat alta în felul ei, e prima revoluţie mondială în această lume, a cărei istorie abundă în revoluţii. Mai mult decît atît, este cea dintîi mişcare organizată a oamenilor, care astăzi devine o mişcare mondială, hotărnicită doar de limitele planetei.

Această revoluţie se deosebeşte în multe privinţe de toate celelalte revoluţii. În primul rînd, nu e sporadică. Nu este o flacără a nemulţumirii populare, care izbucneşte într-o zi şi se stinge în cuprinsul aceleiaşi zile. Este mai veche decît generaţia noastră. Are de pe acum istorie şi tradiţii, precum şi un pomelnic de martiri, numai cu puţin mai mic, poate, decît pomelnicul de martiri ai creştinismului. Are, de asemenea, o literatură de un miliard de ori mai impunătoare, mai ştiinţifică şi mai erudită decît literatura oricărei re- voluţii anterioare.

Oamenii aceştia îşi spun unul altuia „tovarăşi", tovarăşi întru revoluţia socialistă. Nu e un cuvînt gol şi fără semnificaţie, spus doar de dragul de a fi spus. Cuvîntul acesta îi leagă pe oameni

laolaltă, ca fraţii, aşa cum trebuie să fie cei ce stau umăr la umăr sub stindardul roşu al revoluţiei. În treacăt fie spus, acest steag roşu simbolizează fraternitatea umană şi nicidecum incendiarismul, care, în mintea înspăimîntată a burghezilor, se leagă imediat de noţiunea de steag roşu. Tovărăşia revoluţionarilor este vie şi fierbinte. Ea trece peste graniţele geografice, peste prejudecăţile rasiale şi s-a dovedit mai puternică decît americanismul lui 4 Iulie[1] şi al vulturului cu aripile întinse[2], americanism profesat de strămoşii noştri. Muncitorii socialişti francezi şi muncitorii socialişti germani uită de Alsacia şi Lorena şi, cînd se iveşte primejdia războiu-
lui, adoptă rezoluţii în care declară că între ei, ca muncitori şi tovarăşi, nu există nici o învrăjbire. Deunăzi, cînd Japonia şi Rusia au tăbărît una pe alta[3], revoluţionarii din Japonia au adresat următorul mesaj revoluţionarilor din Rusia: „Dragi tovarăşi, guvernul vostru şi guvernul nostru au pornit de curînd război pentru a-şi realiza ţelurile imperialiste, dar pentru noi, socialiştii, nu există frontiere, rasă sau naţionalitate.

---

[1] Aniversarea Declaraţiei de Independenţă, document semnat la 4 Iulie 1776, prin care cele 13 colonii engleze din America de Nord au rupt legătura cu metropola, consfinţind totodată crearea statului american independent şi proclamînd suveranitatea poporului şi drepturile omului şi ale cetăţeanului.

[2] Aluzie la vulturul înfăţişat pe stema S.U.A.

[3] Este vorba de războiul ruso-japonez din 1904—1905

Sîntem tovarăşi, fraţi şi surori, şi n-avem nici un motiv să ne luptăm între noi. Duşmanii voştri nu sînt poporul japonez, ci militarismul şi şovinismul. Şovinismul şi militarismul sînt duşmanii noştri comuni.”

În ianuarie 1905, pe întreg teritoriul Statelor Unite, socialiştii au ţinut mitinguri de masă pentru a-şi exprima simpatia faţă de revoluţionarii din Rusia — tovarăşii lor aflaţi în luptă — şi, mai mult decît atît, pentru a le ajuta să ducă mai departe această luptă, au strîns bani şi i-au remis telegrafic fruntaşilor revoluţiei ruse.

Acest apel pentru colectarea de fonduri şi răspunsul promt cu care a fost întîmpinat, precîum şi însăşi formularea apelului constituie o remarcabilă demonstraţie practică a solidarităţii internaţionale, caracteristică acestei revoluţii mondiale: „Oricare ar fi rezultatele imediate ale actualei revoluţii din Rusia, ea a dat propagandei socialiste din acea ţară un avînt nemaiîntîlnit în istoria luptelor de clasă din epoca modernă. Eroica bătălie pentru libertate, dusă aproape exclusiv de către clasa muncitoare din Rusia, sub conducerea socialiştilor ruşi, demonstrează astfel încă o dată faptul că muncitorii cu conştiinţă de clasă au devenit avangarda tuturor mişcărilor de eliberare din zilele noastre”.

Iată, aşadar, 7 000 000 de tovarăşi făcînd parte dintr-o mişcare revoluţionară organizată, internaţională, de proporţii mondiale. Ei reprezintă o forţă umană

covîrşitoare, de care trebuie să se ţină seama. Avem în faţă o forţă. Şi avem în faţă o epopee, o epopee atît de măreaţă, încît depăşeşte orizontul muritorilor de rînd. Aceşti revoluţonari sînt însufleţiţi de un ideal grandios. Ei au într-un mod deosebit de ascuţit conştiinţa drepturilor individuale, un mare respect pentru umanitate şi prea puţin respect — dacă nu chiar de loc — pentru autoritatea unor lucruri moarte. Ei refuză să se lase cîrmuiţi de ceea ce este mort. Pentru mintea burghezului, negarea de către revoluţionari a convenţiilor predominante în orîndu- irea existentă e de-a dreptul înspăimîntătoare. Oamenii aceştia îşi bat joc de frumoasele idealuri şi de înaltele principii morale ale societăţii burgheze. Ei au de gînd să sfărîme societatea burgheză, împreună cu cea mai mare parte a frumoaselor ei idealuri şi cu înaltele ei principii morale, în care un loc de frunte îl ocupă lucrurile ce se ascund sub denumiri ca: proprietatea privată asupra capitalului, supravieţuirea celor mai apţi şi patriotismul — da, chiar patriotismul.

O asemenea armată a revoluţiei, cu un efectiv de 7 000 000 de oameni, îi poate face pe stăpînitori şi pe clasele stăpînitoare să cadă pe gînduri. Strigătul de luptă al acestei armate este: „Fără nici o cruţare! Vrem tot ceea ce aveţi. Nu ne vom mulţumi decît cu tot ceea ce aveţi, cu nimic mai puţin! Vrem ca frînele puterii şi soarta omenirii să fie în mîinile noastre. Iată mîinile noastre. Sînt mîini puternice. Vă vom smulge guvernele,

palatele şi bunăstarea drapată în purpură, iar în ziua aceea veţi munci şi voi pentru pîinea voastră, întocmai ca ţăranul pe glie sau ca famelicul şi sfrijitul funcţionar din metropolele voastre. Iată mîinile noastre. Sînt mîini puternice”.

Au de ce să cadă pe gînduri stăpînitorii şi clasele stăpînitoare. Asta-i o revoluţie. Iar aceşti 7 000 000 de oameni nu sînt doar o cifră scrisă pe hîrtie. Puterea lor de luptă este a unei armate de 7 000 000 de soldaţi activi. Astăzi ei reprezintă 7 000 000 de voturi în ţările civilizate ale lumii. Ieri nu erau atît de puternici. Mîine vor fi şi mai puternici. Ei sînt adevăraţi luptători. Şi iubesc pacea, deşi nu se tem de război. Ei urmăresc nici mai mult, nici mai puţin decît să nimicească actuala societate capitalistă şi să ia în stăpînire întreaga lume. Dacă legile ţării o îngăduie, ei luptă paşnic, la urnele de vot, pentru atingerea acestui ţel. Dacă legile ţării nu îngăduie acest lucru, şi dacă întîmpină împotrivirea forţei, recurg şi ei la forţă. La violenţă răspund cu violenţă. Au mîini puternice şi nu cunosc frica. În Rusia, de pildă, nu există sufragiu universal. Guvernul îi execută pe revoluţionari. Revoluţionarii îi omoară pe ofiţerii guvernului. La crimele legale revoluţionarii răspund cu asasinate.

În această ordine de idei, trebuie spus că s-a creat o situaţie deosebit de semnificativă, pe care stăpînitorii ar face bine să o ia în consideraţie. Iată despre ce este vorba. Sînt un revoluţionar. Cu toate acestea, sînt un om destul de sănătos şi normal. Îi numesc şi îi consider

pe aceşti asasini din Rusia „tovarăşii mei”. La fel fac toţi tovarăşii din America, şi toţi cei 7 000 000 de tovarăşi din lume. Ce valoare ar mai avea o mişcare revoluţionară organizată, internaţională, dacă tovarăşii noştri nu s-ar bucura de sprijin în întreaga lume?! Valoarea ei este dovedită tocmai de faptul că noi sprijinim asasinatele săvîrşite de tovarăşii noştri din Rusia. Ei nu sînt discipoli ai lui Tol- stoi, cum nici noi nu sîntem. Noi sîntem revoluţionari.

Tovarăşii noştri din Rusia au creat o aşa-numită „Organizaţie combatantă”[1]. Această „Organizaţie combatantă” l-a acuzat, l-a judecat şi, găsindu-l vinovat,

---

[1] La data cînd a scris eseul de faţă, neînţelegînd marile prejudicii pe care tactica terorii individuale le aducea mişcării revoluţionare şi dispunînd de insuficiente informaţii asupra curentelor politice din Rusia ţaristă, Jack London considera în mod greşit „Organizaţia combatantă” — înjghebată în 1902 de partidul socialiştilor-revoluţionari, alcătuit din diferite grupuri narodnice — ca exponenta principală a mişcării revoluţionare ruse.

l-a condamnat la moarte pe un oarecare Sipeaghin[1] ministru de interne. La 2 aprilie acesta a fost împuşcat şi omorît în palatul Mariinski. Cu doi ani mai tîrziu, „Organizaţia combatantă” l-a condamnat la moarte şi l-a executat pe un alt ministru de interne, Von Plehve[2]. După execuţie, a emis un document, cu data de 29 iulie 1904, cuprinzînd capetele de acuzaţie împotriva lui Von Plehve şi asumîndu-şi răspunderea pentru asasinarea lui. Acest document a fost trimis socialiştilor din întreaga lume şi, prin ei, a putut fi publicat pretutindeni în ziare şi reviste. Ceea ce dovedeşte că socialiştii nu numai că au avut curajul s-o facă, nu numai că nu s-au temut s-o facă, ci că au făcut-o ca şi cum ar fi fost vorba de un fapt divers, ceea ce se poate numi un document oficial al mişcării revoluţionare internaţionale.

Desigur, toate acestea sînt aspecte care aruncă lumină asupra revoluţiei, dar în acelaşi timp ele reprezintă fapte. Şi acestea sînt puse sub ochii stăpînitoriior nu pentru a-i sfida sau pentru a-i băga în sperieţi, ci pentru a-i determina să reflecteze mai adînc la spiritul şi natura acestei revoluţii mondiale. A sosit mo-

---

[1] ***P.S. Sipeaghin*** (1853—1902), om de stat reacţionar, ministru de interne şi comandant al jandarmeriei ţariste între 1899 şi 1902, asasinat de un membru al partidului socialist-revoluţionar la 2 aprilie 1902.

[2] ***V.K. Plehve*** sau ***Pleve*** (1846—1904), om de stat reacţionar, succesorul lui P.S. Sipeaghin în fruntea Ministerului de Interne şi la comanda jandarmeriei ţariste, asasinat de un membru al partidului socialist-revoluţionar la 15 iulie 1904.

mentul ca revoluţia să ceară a fi luată în seamă. Ea a prins viaţă în fiece ţară civilizată de pe glob. Pe măsură ce o ţară devine civilizată, revoluţia se înfiripă în cuprinsul ei. În Japonia socialismul a pătruns o dată eu maşinile aduse în ţară. Socialismul a mărşăluit în Filipine umăr la umăr cu soldaţii americani. Abia se stinseseră ecourile ultimelor bubuituri de tun în Porto-Rico şi Cuba, cînd luau fiinţă acolo primele organizaţii socialiste locale. Infinit mai semnificativ este însă faptul că revoluţia nu a slăbit în nici una dintre ţările pe care le-a cuprins. Dimpotrivă, în fiece ţară ea se intensifică an de an mai mult. Ca mişcare activă, ea a debutat modest, cu peste o generaţie în urmă. În 1867 dispunea doar de 30 000 de voturi în întreaga lume. În 1871, numărul voturilor ei ajunsese la 100 000. Abia în 1884 avea să treacă de o jumătate de milion. Iar în 1889 avea să depăşească un milion; sosise momentul creşterii sale impetuoase. În 1892, numărul glasurilor socialiste a fost de 1 798 391; în 1893, 2 585 898; în 1895, 3 033 718; în 1898, 4 515 591; în 1902, 5 253 054; în 1903, 6 285 374; iar în anul de graţie 1905 a depăşit cifra de şapte milioane!

Flacăra revoluţiei nu a lăsat neatinse Statele Unite. În 1888 au fost doar 2 068 de glasuri socialiste. În 1902 au fost 127 713 glasuri socialiste. Iar în 1904, 435 040 de oameni şi-au dat votul pentru socialism. Ce a aţîţat această flacără? Nu mizeria. Primii patru ani ai secolului al XX-lea au fost socotiţi ani de prosperitate, şi totuşi, în această perioadă, peste 300

000 de oameni au sporit rîndurile revoluţionarilor, sfidînd societatea burgheză şi ocupîndu-şi locul sub drapelul roşu ca sîngele. În statul California, unde trăiesc eu, la fiecare doisprezece oameni, unul este un revoluţionar declarat, înscris în controale.

Un lucru trebuie înţeles limpede. Nu este vorba de o mişcare spontană şi vagă a unei mari mase de oameni nemulţumiţi şi nenorociţi, de o oarbă şi instinctivă mişcare de recul determinată de suferinţă. Dimpotrivă, propaganda noastră este opera intelectualilor; mişcarea noastră are la bază necesitatea economică şi este conformă evoluţiei sociale; oamenii nevoiaşi încă n-au ajuns să se revolte. Revoluţionarul nu este un sclav înfometat şi bolnav, care-şi aşteaptă tăierea în abatorul din străfundurile societăţii, ci este, îndeobşte, un muncitor vajnic şi bine hrănit, care vede soarta ce-l aşteaptă pe el şi pe copiii săi şi se fereşte să cadă. Oamenii cu adevărat nevoiaşi sînt prea neajutoraţi ca să se poată ajuta singuri. Dar ei sînt sprijiniţi, şi nu e departe ziua cînd mulţimea lor va spori rîndurile revoluţionarilor.

Încă un lucru se cuvine să fie înţeles limpede. În ciuda faptului că în mişcarea noastră activează oameni aparţinînd clasei de mijloc, precum şi liber-profesioni- ştii, ea este totuşi o mişcare revoluţionară net muncitorească. În lumea întreagă ea este o mişcare revoluţionară muncitorească. Muncitorii din lumea întreagă, ca clasă, luptă împotriva capitaliştilor din lume, ca clasă.

Aşa-numita mare clasă mijlocie devine din ce an ce mai mult o anomalie în lupta socială; ea reprezintă o clasă în agonie (oricît ar pretinde contrariul statisticienii abili), iar misiunea ei istorică — de a împlini rolul de tampon între clasa capitalistă şi clasa muncitoare — a fost îndeplinită. Pînă ce va fi acoperită de colbul uitării, nu-i rămîne altceva de făcut decît să se vaiete, ceea ce a şi început a face, cu accente populiste[1] şi jeffersonian-democratice[2]. Lupta a început. Revoluţia a izbucnit, iar cei care se revoltă sînt muncitorii din întreaga lume.

Se pune, fireşte, întrebarea: care e cauza? Un simplu capriciu al minţii nu poate da naştere unei revoluţii mondiale. Capriciile nu pot întruni o unanimitate. Trebuie să existe o cauză adîncă pentru a face ca 7.000.000 de oameni să gîndească la fel, să renunţe la supunerea faţă de zeii burgheziei şi să-şi piardă credinţa într-un lucru atît de frumos ca patriotismul. Multe sînt capetele de acuzare formulate de revoluţionari împotriva clasei capitaliste, dar deocamdată ne vom limita la o singură acuzaţie, la care capitalul nu

---

[1] Cu alte cuvinte, cu vagi accente antimonopoliste, împrumutate din platforma Partidului populist din S.U.A.; platforma acestui partid (înfiinţat în 1892 şi dizolvat în preajma anului 1900), în jurul căruia s-au raliat fermierii din Vest şi din Vestul Mijlociu şi unele elemente muncitoreşti, prevedea, între altele, stăvilirea monopolurilor, legiferarea zilei de muncă de 8 ore şi ieftinirea creditului.

[2] Adică pătrunse de ideile liberale şi iluministe proprii lui ***Thomas Jefferson*** (1743—1826), autorul Declaraţiei de Independenţă.

a răspuns niciodată şi la care niciodată nu va putea răspunde.

Clasa capitaliştilor a condus societatea, dar a dat greş în conducerea ei. Şi nu numai că a dat greş în conducerea ei, dar a dat greş într-un mod jalnic, mîr- şav, oribil. Clasa capitalistă a avut posibilităţi ca nici o altă clasă conducătoare din istoria omenirii. Ea s-a smuls de sub dominaţia vechii aristocraţii feudale şi a făurit societatea modernă. Ea a supus materia, a organizat mecanismul vieţii şi a făcut posibilă o minunată eră a omenirii, în care nici o fiinţă să nu mai strige că nu are destulă hrană şi fiecare copil să aibă putinţa să dobîndească o educaţie, să se dezvolte din punct de vedere intelectual şi spiritual. Toate acestea erau posibile deoarece materia fusese subjugată, iar mecanismul vieţii, organizat. Era un prilej bun, providenţial, dar clasa capitalistă a dat greş. Din pricina orbirii şi lăcomiei. Trăncănea despre idealuri dulcege şi despre principii morale şi şi-a şters ochii nu o dată, dar fără a-şi struni măcar o clipă lăcomia, şi falimentul în care s-a prăbuşit este tot atît de uriaş ca şi posibilităţile pe care le-a nesocotit.

Dar pentru mintea burghezului toate acestea nu sînt altceva decît pînze de păianjen. Oarbă precum a fost în trecut, continuă să fie şi acum, şi nici nu poate vedea, nici nu poate înţelege. Să formulăm, aşadar, şi mai limpede acuzaţia, în termeni clari şi precişi. Să ne gîndim, mai întîi, la omul cavernelor. Era o creatură foarte simplă. Îşi ţinea capul

pe spate ca un urangutan şi nu era mult mai inteligent decît acesta. Trăia într-un mediu ostil, pradă uşoară pentru tot felul de jivine feroce. Nu cunoştea nici o invenţie şi nici o unealtă. Capacitatea lui naturală de a-şi procura hrana era, să zicem, de gradul I. Nici măcar să cultive pămîntul nu era în stare. Cu această capacitate de gradul I îşi înfrunta duşmanii carnivori şi-şi procura hrană şi adăpost. Dacă n-ar fi făcut-o, nu s-ar fi putut înmulţi şi răspîndi pretutindeni pe glob, perpetuîndu-şi speţa, generaţie după generaţie, astfel încît să ajungă la mine şi la dumneata.

Cu capacitatea lui naturală de gradul I omul cavernelor îşi procura mai tot timpul destulă hrană; în orice caz, nu era tot timpul flămînd. De asemeni, ducea o viaţă sănătoasă, în aer liber, de trîndăvie şi huzur, avînd timp berechet că să-şi cultive imaginaţia şi să născocească zei. Cu alte cuvinte, nu trebuia să muncească în toate clipele lui de trezie pentru a-şi îndestula stomacul. Copiii omului cavernelor (şi acest lucru este valabil pentru progenitura tuturor neamurilor sălbatice) aveau o copilărie adevărată, adică o copilărie fericită, în care se jucau şi creşteau în voie.

Şi acum să vedem, cum o duce omul modern? Să luăm ca exemplu Statele Unite, ceea mai prosperă şi mai luminată ţară din lume. În Statele Unite există 10.000.000 oameni care trăiesc în sărăcie. Prin sărăcie se înţelege acea condiţie de viaţă în care, din lipsă de hrană şi de adăpost potrivit, nu poate fi

menţinută nici măcar forţa necesară unei munci productive. În Statele Unite sînt 10.000.000 de oameni care n-au destulă hrană. În Statele Unite există 10.000.000 de oameni care, din pricină că n-au destulă hrană, nu se pot menţine la nivelul mediu al forţei fizice. Aceasta înseamnă că cei 10.000.000 pier atît trupeşte, cît şi sufleteşte, se sting încetul cu încetul din cauză că nu mănîncă destul. De-a lungul şi de-a latul acestei ţări întinse, prospere şi luminate există bărbaţi, femei şi copii care duc o viaţă mizerabilă. În toate marile oraşe ei sînt izolaţi cu sutele de mii şi cu milioanele în mahalalele pline de cocioabe, iar mizeria lor se transformă în condiţii de trai animalice. Nici un om al cavernelor nu a flămînzit vreodată mai mult decît flămînzesc ei, nu a dormit în condiţii mai mizere decît dorm ei, nu a putrezit, ros de murdărie şi de boli, aşa cum putrezesc ei şi nici n-a trudit vreodată atît de greu şi atîtea ore în şir, cum trudesc ei.

La Chicago trăieşte o femeie care munceşte şaizeci de ore pe săptămînă. E muncitoare la o fabrică de confecţii. Coase nasturi la haine. În rîndurile muncitorilor italieni din industria de confecţii din Chicago, salariul mediu săptămînal al croitoriilor este de 90 de cenţi, dar aceştia măcar au de lucru în toate săptămînile anului. Salariul mediu săptămînal al pantalonarilor este de 1 dolar şi 31 cenţi, dar în medie ei nu au de lucru decît 27,85 săptămîni pe an. Cîştigul mediu anual al croitorilor este de 47 de dolari; cel al pantalonarilor este de

37 de dolari. Asemenea salarii înseamnă că pentru copiii lor nu există copilărie, înseamnă foamete şi condiţii de viaţă animalice.

Spre deosebire de omul cavernelor, omul modern nu-şi poate procura hrană şi adăpost ori de cîte ori binevoieşte să se ostenească spre a le dobîndi. Omul modern este nevoit în primul rînd să găsească de lucru, şi adeseori căutarea lui e zadarnică. Atunci mizeria devine cruntă, aşa cum este ea oglindită zilnic în ziare. Să cităm cîteva din nenumăratele exemple ce ne stau la îndemînă:

La New York trăia o femeie, Mary Mead. Avea trei copii: pe Mary, în vîrstă de 1 an; pe Johanna, în vîrstă de 2 ani; pe Alice, în vîrstă de 4 ani. Soţul ei nu putea găsi de lucru. Mureau de foame. Într-o bună zi au fost evacuaţi din locuinţa lor de pe Steuben Street 160. Mary Mead o sugrumă pe Mary, în vîrstă de 1 an; apoi o sugrumă pe Alice, în vîrstă de 4 ani, şi după ce încercă, fără succes, s-o sugrume şi pe Johanna, în vîrstă de 2 ani, luă otravă. La poliţie, tatăl a făcut următoarea declaraţie: „Sărăcia permanentă a împins-o pe soţia mea la nebunie. Pînă acum o săptămînă, cînd am fost evacuaţi, locuiam pe Steuben Street 160. Nu găseam de lucru. Nu cîştigam nici măcar strictul necesar ca să-i hrănesc. Copilaşii s-au îmbolnăvit şi s-au şubrezit. Soţia mea plîngea tot timpul."

Sau:

„Direcţia operelor caritabile e atît de copleşită de zecile de mii de cereri

din partea şomerilor, încît nu mai poate face faţă situaţiei” (New York Com- mercial, 11 ianuarie 1905.)

Iată acum un anunţ pe care, din pricină că nu găseşte de lucru spre a-şi procura ceva de mîncare, un om din zilele noastre l-a inserat într-un cotidian:

„Tînăr, educaţie aleasă, neputînd găsi slujbă, e dispus să vîndă unui medic sau bacteriolog, pentru scopuri experimentale, toate drepturile de proprietate asupra trupului său. A se adresa pentru preţ la cutia poştală 3466 “ (San Francisco Examiner.)

„Miercuri seara, Frank a Mallin s-a prezentat la sediul central al poliţiei şi a cerut să fie închis, sub acuzaţia de vagabondaj. A declarat că a trecut atît de multă vreme de cînd încearcă zadarnic să găsească de lucru, încît e convins că poate fi socotit vagabond. În orice caz, era atît de flămînd încît a fost necesar să fie hrănit. Judecătorul instanţei de poliţie, Graham, l-a condamnat la 90 de zile închisoare”(San Francisco Examiner.)

Într-o cameră a hotelului „Soto”, de pe Fourth Street nr. 32, din San Francisco, a fost găsit cadavrul unui anume W. G. Robbins. Acesta lăsase deschis robinetul de gaz. De asemenea a fost găsit jurnalul lui, din care cităm următoarele:

„3 martie — ***Nici gînd să găsesc ceva de lucru aici. Ce-o să mă fac?***

7 martie — ***Încă n-am găsit nimic de lucru.***

8 martie — ***Mă ţin cu gogoşi de cinci cenţi pe zi.***

9 martie — ***Ultimii 25 de cenţi s-au dus pe chiria camerei.***

10 martie — ***Dumnezeu să m-ajute. Mi-au mai rămas doar cinci cenţi. Nu pot găsi nimic de lucru. Ce-o să urmeze? O să mor de foame sau...? Astă- seară am cheltuit ultimul gologan. Ce să fac? Să fur, să cerşesc sau să mor? De cînd sînt în viaţă, de cincizeci de ani, n-am furat, n-am cerşit şi n-am flă- mînzit niciodată, dar acum sînt la capătul puterilor — moartea îmi apare ca singurul refugiu.***

11 martie — ***Am zăcut toată ziua bolnav. Azi după- masă temperatură mare. N-am mai pus nimic în gură de ieri de la prînz. Capul, capul! Rămîneţi cu bine!”***

Cum o duce copilul omului modern în această ţară, cea mai prosperă din lume? La New York, 50 000 de copii se duc flămînzi la şcoală în fiece dimineaţă. Din acest oraş, la 12 ianuarie, a fost trimisă în întreaga ţară o telegramă de presă în legătură cu un caz semnalat de doctorul A.E. Daniel de la Spitalul de copii şi de femei din New York. Era vorba de un copilaş, în vîrstă de 18 luni, pus să muncească pentru cincizeci de cenţi pe săptămînă într-un atelier insalubru.

În Statele Unite numai în fabricile de textile, 80.000 ele copii muncesc pînă le iese sufletul. În sud ei lucrează în schimburi de cîte 12 ore şi nu văd niciodată lumina zilei. Cei din schimbul de noapte dorm cînd soarele îşi revarsă asupra lumii căldura dătătoare de viaţă, iar cei din schimbul de zi sînt la maşini înainte de revărsatul zorilor şi se reîntorc în vizuinele lor mizerabile, numite „cămine”, abia după ce se întunecă. Mulţi dintre ei nu primesc mai mult de zece cenţi pe zi. Numeroşi copilaşi muncesc pentru cinci sau şase cenţi pe zi. Se întîmplă adeseori ca cei ce lucrează în schimbul de noapte să nu poată sta treji fără să fie stropiţi cu apă rece pe faţă. Există copii de 6 ani care de pe acum au la activul lor o perioadă de 11 luni de muncă de noapte. Cînd se îmbolnăvesc şi nu mai sînt în stare să se scoale din pat şi să meargă la lucru, anumiţi indivizi, special angajaţi, se duc călare din casă în casă şi-i îndeamnă, ba chiar îi silesc cu forţa să se scoale şi să vină la lucru. Dintre aceşti copii, 10% se îmbolnăvesc de tuberculoză. Toţi aceşti copii sînt piperni-

ciţi, diformi, slabi la minte şi la trup. Elbert Hubbard[1] spune următoarele despre muncitorii copii din fabricile de textile din sudul S.U.A.:

„M-am gîndit să iau în braţe pe unul din micii muncitori, ca să văd cît este de greu. Numaidecît, prin cei 35 de pfunzi de piele şi de oase trecu un tremur de spaimă; copilul se zbătu şi fugi să lege un fir rupt. Mă apropiai de el şi-i întinsei o monedă de argint. Mă privi în tăcere, cu o faţă care ar fi putut aparţine unui bărbat de 60 de ani, într-atît era de zbîrcită, încordată şi îndurerată. Nu întinse mîna după monedă, ne- ştiind ce reprezintă. Erau zeci de asemenea copii în fabrica aceea. Doctorul care mă însoţea îmi spuse că toţi aceşti copii vor muri probabil pînă în doi ani, iar locurile lor vor fi ocupate de alţii, deoarece copii sînt berechet. Pe cei mai mulţi îi doboară pneumonia. Organismele lor sînt predispuse la boală, şi cînd boala vine, nu întîlneşte nici o împotrivire, nici un fel de reacţie. Medicamentele pur şi simplu n-au nici un efect asupra lor — sleiţi de puteri, biciuiţi, descurajaţi, ei se cufundă în amorţeală şi mor."

Iată cum trăiesc omul modern şi copilul omului modern în Statele Unite, cea mai prosperă şi mai civilizată ţară din lume. Trebuie să se ţină seama că exemplele

---

[1] ***Elbert Hubbard*** (1856—1915), ziarist american cu vederi radicale.

citate nu reprezintă decît o parte infimă din milioanele de exemple care se pot da.

Trebuie, de asemenea, să avem în vedere că ceea ce s-a spus despre Statele Unite se potriveşte în egală măsură întregii lumi civilizate. Omul cavernelor nu a cunoscut o asemenea mizerie. Ce s-a petrecut oare? Mediul ostil în care trăia omul cavernelor să fi devenit oare şi mai ostil pentru urmaşii săi?

A scăzut oare capacitatea naturală a omului modern de a-şi procura hrană şi adăpost şi nu mai reprezintă decît jumătate sau chiar un sfert din aceea a omului cavernelor?

Dimpotrivă, mediul ostil al omului cavernelor a fost distrus. Omul modern nu mai are de înfruntat un mediu ostil. Toţi duşmanii carnivori, care ameninţau zilnic omenirea la începuturile ei, au fost răpuşi. Multora dintre fiarele de pradă li s-a stins stirpea. Ici-colo, în regiuni izolate ale globului, au mai rămas în viaţă cîţiva dintre duşmanii mai feroci ai omului. Dar ei nu mai constituie cîtuşi de puţin un pericol pentru omenire. Cînd, simte nevoia să se distreze şi să schimbe mediul, omul modern se duce la vînătoare în acele regiuni izolate. De asemenea, în clipele sale de răgaz, omul modern deplînge împuţinarea „vînatului mare”, ştiind că acesta va pieri de pe faţa pămîntului într-un viitor nu prea depărtat.

Cît despre capacitatea naturală a omului de a-şi procura hrană şi adăpost, ea nu s-a micşorat, ci a crescut de-o mie de ori. De la epoca omului cavernelor pînă-n zilele noastre, materia a fost

supusă. Tainele ei au fost descoperite. Au fost formulate legile ei. S-au creat admirabile unelte şi minunate invenţii, menite, toate, să sporească imens capacitatea naturală a omului de a-şi procura hrană şi adăpost în fiece ramură de activitate, în agricultură, în minerit, în manufactură, în transporturi şi comunicaţii.

De la omul cavernelor pînă la muncitorii manuali apăruţi cu trei generaţii în urmă, capacitatea de procurare a hranei şi a adăpostului a crescut foarte mult. Dar astăzi, datorită maşinilor, capacitatea muncitorului manual de acum trei generaţii a sporit, la rîndu-i, de multe ori. Înainte vreme, pentru a încărca 100 de tone de minereu într-un vagon de cale ferată era nevoie de 200 de ore de muncă. Astăzi, cu ajutorul maşinilor, e nevoie de numai două ore de muncă pentru efectuarea aceleaşi operaţiuni. Biroul muncii al S.U.A a stabilit următorul tabel comparativ, care arată re-

centa sporire a capacităţii omului de a-şi procura hrană şi adăpost:

	MAŞINI ORE	MUNCĂ MANUALĂ ORE
Orz (100 de ***bushels***)	9	211
Porumb (50 de ***bushels*** dezghiocaţi, coceni descojiţi şi tocaţi, pentru nutreţ)	34	228
Ovăz (160 de ***bushels***)	28	265
Grîu (50 de ***bushels***)	7	160
Minereu (încărcarea în vagoane a 100 de tone minereu de fier)	2	200
Cărbuni (descărcarea a 200 de tone şi transportarea lor de pe ceamuri la magaziile situate la o distanţă de 400 de picioare)	20	240
Furci (50 de furci cu dinţi de cîte 12 ţoli)	12	200
Pluguri (pluguri cu un singur brăzdar, cu grindeiul şi coarnele din lemn de stejar)	3	118

Potrivit aceleiaşi surse, în cele mai bune condiţii de organizare agricolă, 20 de ***bushels*** de grîu se pot produce la un preţ de 66 de cenţi, adică la preţul de 3 1/3 cenţi ***bushel***-ul de grîu. Acesta a fost costul mediu al recoltei globale obţinute la o fermă foarte productivă din California, fermă cu 10.000 de acri de

pămînt. Domnul Carroll D. Wright afirmă că astăzi, cu ajutorul maşinilor, 4.500.000 de oameni pot da o recoltă care ar necesita munca manuală a 40.000.000 de oameni. Profesorul austriac Herzog spune că, lu- crînd cu ajutorul maşinilor moderne doar cîte o oră şi jumătate zilnic, 5.000.000 de oameni angajaţi într-o muncă socialmente necesară ar putea acoperi toate nevoile unei populaţii de 20.000.000 de oameni, ofe- rindu-i şi unele mici gusturi.

Dacă materia a fost supusă, iar capacitatea omului de a-şi procura hrană şi adăpost a sporit de o mie de ori în raport cu cea a omului cavernelor, atunci cum se face că milioane de oameni din zilele noastre trăiesc în condiţii mai proaste decît trăia omul cavernelor? Aceasta e întrebarea pe care revoluţionarul o pune clasei conducătoare — clasei capitaliste. Clasa capitalistă un răspunde la această întrebare. Clasa capitalistă nu poate răspunde la această întrebare.

Dacă, aşa cum am arătat, capacitatea omului modern de a-şi procura hrană şi adăpost este de o mie de ori mai mare decît cea a omului cavernelor, atunci de ce există azi în Statele Unite 10.000.000 de oameni lipsiţi de locuinţă şi de hrană corespunzătoare? Dacă într-adevăr copiii oamenilor cavernelor nu erau nevoiţi să muncească, atunci de ce astăzi, în Statele Unite, 80.000 de copii muncesc pînă-şi dau sufletul în fabricile de textile? Dacă copilul omului cavernelor nu trebuia să muncească, atunci de ce, în Statele Unite, există astăzi 1.752.187 copii-muncitori?

Iată că rechizitoriul cuprinde un capăt de acuzare întemeiat. Clasa capitalistă a gospodărit prost şi gospodăreşte prost şi astăzi. La New York, 50.000 copii se duc flămînzi la şcoală, şi în acelaşi New York există 1.320 de milionari. Pricina că masa omenirii trăieşte în mizerie nu constă însă în faptul că avuţia a fost însuşită de clasa capitalistă, ci din lipsa unor avuţii care n-au fost create niciodată. Aceste avuţii n-au fost create niciodată din pricină că clasa capitalistă a gospodărit cu prea multă risipă şi nesocotinţă. Acaparînd nebuneşte, clasa capitalistă, în orbirea şi lăcomia ei, nu numai că nu a gospodărit bine, dar a gospodărit cît se poate de prost. Modul ei de gospodărire e prodigios de risipitor. Niciodată faptul acesta nu va putea fi subliniat îndeajuns.

Cu resursele naturale existente în lume, cu maşinile inventate pînă-n prezent, cu o organizare raţională a producţiei şi distribuţiei, implicînd o la fel de raţională înlăturare a risipei, muncitorii apţi pentru muncă nu ar trebui să lucreze mai mult de două-trei ore pe zi pentru a-i hrăni pe toţi ceilalţi, pentru a-i îmbrăca şi caza, pentru a le asigura educaţia în şcoli şi chiar satisfacerea unor mici gusturi. N-ar mai exista atunci lipsuri materiale şi mizerie, n-ar mai exista copii care să se spetească muncind, bărbaţi şi femei care să trăiască şi să moară ca nişte animale. Nu numai materia, ci şi maşina ar fi supusă omului. Şi atunci acesta ar fi îndemnat de un imbold mai nobil şi mai frumos decît cel de

astăzi, care este imboldul stomacului. Nici un bărbat, nici o femeie şi nici un copil n-ar mai munci împuns de foame. Dimpotrivă, s-ar simţi îmboldiţi să lucreze aşa cum se simte îmboldit un copil să ia parte la o întrecere de ortografie, aşa cum băieţii şi fetele se simt îmboldiţi să facă sport, savanţii, să formuleze legi, şi inventatorii, să le aplice, aşa cum pictorii şi sculptorii se simt îmboldiţi să picteze pînze şi să plămădească lutul, aşa cum, pentru a sluji omenirea, poeţii cîntă, şi oamenii de stat guvernează. Într-o asemenea societate, avîntul spiritual, intelectual şi artistic ar fi extraordinar. Întreaga omenire s-ar ridica spre culmi ca un val uriaş.

Iată ce posibilităţi i-au fost oferite clasei capitaliste. N-ar fi fost nevoie decît de ceva mai puţină orbire, de ceva mai puţină lăcomie din parte-i şi de o conducere raţională. Neamul omenesc ar fi putut intra într-o era admirabilă. Dar clasa capitalistă a dat greş. Ea a făcut harcea-parcea civilizaţia. Şi clasa capita-listă nu poate pretinde că-i nevinovată. Doar a ştiut ce prilej i se oferă! Înţelepţii ei i-au atras luare-aminte asupra acestui prilej, savanţii şi cărturarii ei, la fel. Tot ce au spus aceştia este consemnat negru pe alb şi reprezintă tot atîtea probe zdrobitoare împotriva clasei capitaliste. Ea n-a vrut să-i asculte. Era prea lacomă. Ea s-a ridicat, fără ruşine (aşa cum se ridică şi astăzi), în adunările legislative şi a declarat că fără truda copiilor şi a pruncilor nu se poate obţine nici un profit. Ea şi-a legănat şi şi-a adormit

conştiinţa trăncănind despre idealuri frumoase şi principii morale înalte şi a

îngăduit ca suferinţa şi mizeria omenirii să dăinuie şi să sporească. Într-un cuvînt, clasa capitalistă n-a ştiut să profite de posibilităţile ce i s-au oferit.

Dar posibilităţile există încă. Clasa capitalistă a fost pusă la încercare şi s-a dovedit incapabilă. Rămîne de văzut ce poate face clasa muncitoare cu aceste posibilităţi. ,,Dar clasa muncitoare e incapabilă", pretinde clasa capitalistă. „De unde ştiţi?" răspunde clasa muncitoare. „Faptul că voi aţi dat greş nu-i un motiv ca ca să dăm greş şi noi. Oricum, ne-am pus în gînd să încercăm. Sîntem şapte milioane de oameni hotărîţi s-o facem. La asta ce aveţi de spus?"

Ce ar putea spune clasa capitalistă? Să admitem că clasa muncitoare ar fi incapabilă. Să admitem că acuzaţiile şi tezele revoluţionarilor sînt pe de-a-ntregul greşite. Rămîn cei 7.000.000 de revoluţionari. Existenţa lor e un fapt. Credinţa în capacitatea lor şi în temeinicia acuzaţiilor şi tezelor lor e un fapt. Creşterea continuă a rîndurilor lor este un fapt. Intenţia lor de a nimici orînduirea socială existentă este un fapt, precum este şi intenţia lor să pună stăpînire pe lumea întreagă, cu toate bogăţiile şi cu toate maşinile, precum şi pe guverne. În sfîrşit, mai este şi faptul că clasa muncitoare covîrşeşte cu mult clasa capitalistă.

Revoluţia este o revoluţie a clasei muncitoare. Cum ar putea oare clasa capitalistă, care e în minoritate, să stăvilească puhoiul revoluţionar? Ce are ea de oferit? Şi ce anume oferă?

Asociaţiile patronilor, ordonanţe judecătoreşti, acţiuni în daune menite să înghită fondurile sindicatelor, campanii zgomotoase şi maşinaţiuni pentru a-şi menţine dreptul de-a angaja muncitori ne-sindicalizaţi, o rezistenţă îndîrjită şi neruşinată împotriva zilei de lucru de 8 ore, eforturi susţinute de a respinge orice proiect de lege privitor la reglementarea muncii copiilor, prevaricaţiuni în consiliile municipale, corupţie şi manevre de culise în toate adunările legislative, în vederea adoptării unor legi convenabile capitaliştilor, baionete, mitraliere, bastonade,

spărgători de greve şi pinkertoni[1] înarmaţi — iată lucrurile pe care clasa capitalistă le aruncă în faţa valului revoluţiei, vrînd parcă să-l stăvilească deadevăratelea!

Clasa capitalistă e la fel de oarbă astăzi faţă de ameninţarea revoluţiei pe cît era de oarbă în trecut faţă de propriile-i posibilităţi providenţiale. Ea nu-şi dă seama de şubrezenia poziţiei sale, nu înţelege nici forţa, nici semnele prevestitoare ale revoluţiei. Îşi vede, placidă, de drum, trăncănind despre idealuri frumoase şi înalte principii morale şi sfădindu-se în mod murdar pentru profituri materiale.

Niciodată nici un cîrmuitor şi nici o clasă răsturnată de la putere n-a acordat atenţie revoluţiei care i-a răsturnat, şi aşa se întîmplă şi cu clasa capitalistă în zilele noastre. În loc să caute un compromis, în loc să-şi prelungească existenţa adoptînd o atitudine conciliantă şi înlăturînd unele dintre formele mai apăsătoare de asuprire a clasei muncitoare, ea reprimă clasa muncitoare şi o împinge la revoluţie. Fiecare spargere de grevă din anii din urmă, fiece jaf „legal” operat asupra fondurilor unui sindicat, fiece măsură care îngăduie angajarea de muncitori nesindicalizaţi i-a împins pe

---

[1] În dialectul american, acest cuvînt, derivat de la numele lui ***Allan Pinkerton*** (1819—1894) detectiv particular diin Chicago, care s-a pus la dispoziţia marilor industriaşi americani pentru a organiza lupta împotriva sindicatelor — este sinonim cu detectiv particular năimit de patroni să submineze şi să contracareze acţiunile sindicatelor.

muncitorii direct lezaţi de aceste măsuri să treacă la socialism cu sutele şi cu miile. Dovediti-i unui muncitor că sindicatul lui este neputincios, şi va deveni un revoluţionar. Înăbuşiţi o grevă cu ajutorul unei ordonanţe judecătoreşti sau împingeţi un sindicat la faliment prin mijlocirea unei acţiuni în daune, şi rezultatul va fi că muncitorii lezaţi îşi vor pleca urechea la cîntecul de sirenă al socialiştilor şi vor întoarce pentru totdeauna spatele ***partidelor politice*** capitaliste.

Represiunea nu a potolit niciodată o revoluţie, iar clasa capitalistă nu prea oferă altceva decît represiuni. E drept că oferă şi cîteva noţiuni învechite, care s-au dovedit foarte eficace în trecut, dar care acum nu mai înseamnă nimic. Libertatea de tip 4 Iulie, aşa cum a fost definită de Declaraţia de Independenţă şi de enciclopediştii francezi, nu prea se mai potriveşte astăzi. Ea nu-l încîntă pe muncitorul căruia un ***policeman*** i-a spart capul cu bastonul lui, pe muncitorul al cărui sindicat şi-a pierdut fondurile în virtutea unei hotărîri judecătoreşti, sau, care a rămas şomer datorită introducerii unei maşini care permite economisirea braţelor de muncă. Iar muncitorului care a stat la pîrnaie, sau care, în pofida dispoziţiilor constituţionale, a fost expulzat din Colorado[1] nici Constituţia Statelor Unite nu i se pare chiar atît de măreaţă şi atît de constituţională. Iar

---

[1] Aluzie la faptul că în 1902, cu prilejul marii greve de la minele de antracit din statul Colorado, numeroşi fruntaşi ai greviştilor au fost expulzaţi.

sentimentul de jignire încercat de acest muncitor nu este cîtuşi de puţin atenuat cînd citeşte în ziare că atît întemniţarea, cît şi expulzarea lui erau eminamente juste, legale şi constituţionale. „Atunci, dracu s-o ia de Constituţie!” spune el, şi iată că, graţie clasei capitaliste, numărul revoluţionarilor sporeşte.

Pe scurt, atît e de oarbă clasa capitalistă, încît nu face nimic pentru a-şi prelungi existenţa, ci, dimpotrivă, face totul ca s-o scurteze. Clasa capitalistă nu oferă nimic nobil, curat şi viu. Revoluţionarii oferă numai lucruri nobile, curate şi vii. Ei oferă abnegaţie, rîvnă, putere de sacrificiu împinsă pînă la martiraj, lucruri care trezesc imaginaţia oamenilor şi aprind în sufletele lor fervoarea inerentă dorinţei de a face bine, care este de esenţă religioasă.

Dar revoluţionarii au la îndemînă şi un limbaj fierbinte şi un limbaj rece. Ei prezintă fapte şi date statistice, argumente economice şi ştiinţifice. Dacă munci-

torul este cumva un om egoist, revoluţionarii îi arată, îi demonstrează matematic că revoluţia îi va îmbunătăţi condiţiile de trai. Dacă, dimpotrivă, muncitorul este un om superior, însufleţit de dorinţa de a sluji o cauză dreaptă, dacă are cumva suflet şi spirit, revoluţionarii îi oferă drept hrană pentru suflet şi pentru spirit lucruri ce nu se pot calcula în dolari şi în cenţi, lucruri la care nu se poate renunţa pentru dolari sau cenţi. Revoluţionarii denunţă nedreptatea şi samavolnicia şi propovăduiesc dreptatea. Şi, mai presus de toate, ei înalţă cîntecul etern al libertăţii umane cîntat în toate ţările, în toate graiurile şi în toate timpurile.

Puţini membri ai clasei capitaliste întrevăd ameninţarea revoluţiei. Majoritatea sînt prea ignoranţi, iar mulţi dintre ei sînt prea fricoşi ca s-o vadă. Se repetă cu ei vechea poveste a tuturor claselor conducătoare condamnate la pieire în decursul istoriei omenirii. Ghiftuiţi cu putere şi avuţii, îmbătaţi de succese şi moleşiţi de prea multă mîncare şi viaţă paşnică, ei sînt ca trîntorii strînşi ciorchine în jurul fagurilor de miere, înainte ca albinele lucrătoare să tabere pe ei pentru a pune capăt vieţii lor de huzur.

Preşedintele Roosevelt[1] întrezăreşte vag revoluţia, e speriat de ea şi refuză s-o

---

[1] ***Theodore Roosevelt*** (1858—1919), cel de al 20-lea preşedinte al S.U.A. (1901—1909); purtător de cuvint al marii finanţe americane, a favorizat întărirea influenţei politice a acesteia şi a căutat să frîneze avîntul mişcării muncitoreşti.

vadă. „Mai presus de orice, afirmă el, trebuie să ţinem minte că, în domeniul politic, ura de clasă este, dacă se poate spune, şi mai nefastă, şi mai păgubitoare pentru binele naţiunii decît animozităţile locale, rasiale şi religioase.”

Preşedintele Roosevelt susţine, deci, că ura de clasă în domeniul politic este un lucru rău. Dar revoluţionarii propovăduiesc ura de clasă. „Lupta de clasă trebuie să continuie în industrie, dar totodată ea trebuie să se extindă şi în lumea politică”, afirmă ei. Aşa cum

spune conducătorul lor, Eugene V. Debs[1]: „Din punctul de vedere al acestei lupte, nu există capitalişti buni şi muncitori răi. Toţi capitaliştii vă sînt duşmani, şi toţi muncitorii vă sînt prieteni.”

Iată ce înseamnă ura de clasă în domeniul politic, împinsă la paroxism. Şi iată ce înseamnă revoluţia. În 1888 existau numai 2. 000 de revoluţionari de acest tip în Statele Unite; în 1900, numărul lor ajunsese la 127.000; iar în 1904, la 435. 000. Rezultă deci că ceea ce preşedintele Roosevelt consideră a fi nefast înfloreşte şi sporeşte văzînd cu ochii în Statele Unite. Asta se explică prin faptul că însăşi revoluţia înfloreşte şi sporeşte.

Ici-colo, cîte-un membru al clasei capitaliste vede clar apropierea revoluţiei

---

[1] ***Eugene V. Debs*** (1855—1926), unul dintre întemeietorii Partidului Socialist American; cînd Jack London a ţinut conferinţa de faţă, Debs era conducătorul partidului şi, candidînd din partea acestuia la preşedinţia S.U.A. în anul 1904, obţinuse 435.000 de voturi.

şi dă un strigăt de alarmă. Dar clasa lui nu-i dă ascultare. Domnul Eliot[1], preşedintele Universităţii „Harvard”, a scos un asemenea strigăt: „Sînt nevoit să cred că în prezent primejdia socialismului este mai iminentă şi îmbracă o formă mai periculoasă decît oricînd în istoria Americii, deoarece niciodată n-a fost iminentă într-o formă atît de bine organizată. Primejdia constă în faptul că socialiştii au dobîndit controlul asupra sindicatelor.” Iar patronii capitalişti, în loc să ia aminte la asemenea avertismente, îşi perfecţionează organizaţiile de spărgători de greve şi se pregătesc mai îndîrjiţi ca oricînd în vederea unei ofensive generale împotriva dreptului celui mai îndrăgit de sindicate — dreptul de a se opune la angajarea de către patroni a unor muncitori nesindicalizaţi. În măsura în care această ofensivă va reuşi, clasa capitalistă îşi va scurta existenţa. E încă o dată, şi încă o dată vechea, străvechea poveste. Trîntorii îmbuibaţi continuă să roiască lacomi în jurul fagurilor de miere.

Cred că unul dintre cele mai amuzante spectacole din zilele noastre îl constituie atitudinea presei americane faţă de revoluţie. Este în acelaşi timp un spectacol patetic. Un spectacol care-l obligă pe spectator să constate că semenii săi şi-au pierdut în mare măsură simţul demnităţii umane. Pe zei afirmaţiile dogmatice rostite de ignoranţi îi pot face să se prăpădească de rîs, dar pe oameni

---

[1] ***Charles W. Eliot*** (1854—1926) a fost vreme de 40 de ani preşedintele Universităţii „Harvard”.

acestea ar trebui să-i facă să plîngă. Iar directorii ziarelor americane (în general vorbind) sînt atît de solemni în această privinţă! Vechile fraze de tipul „dezbină şi domneşte” sau „oamenii nu se nasc liberi şi egali” sînt enunţate grav şi filozofic, ca nişte adevăruri nou-nouţe şi calde, ieşite din cuptorul înţelepciunii. Dar anemicele lor flecăreli despre revoluţie nu depăşesc în această privinţă puterea de înţelegere a unui elev de şcoală. Fiind nişte paraziţi ai clasei capitaliste, căreia îi aduc servicii prin aceea că formează opinia publică, roiesc şi ei ameţiţi în jurul fagurilor de miere.

Fireşte, acest lucru se poate spune numai despre marea majoritate a directorilor ziarelor americane. A pretinde că toţi sînt aşa, ar însemna să se arunce un prea mare oprobriu asupra neamului omenesc. Şi ar fi, de altfel, inexact, deoarece, ici-colo, cîte un director de ziar vede limpede lucrurile deşi, de obicei, mînat de interesele pîntecelui, se teme să-şi spună părerea. În ce priveşte ştiinţa şi sociologia revoluţiei, directorii de ziare sînt, îndeobşte, cu o generaţie, două în urma faptelor. Ei sînt leneşi din punct de vedere intelectual, nu acceptă faptele decît după ce acestea sînt acceptate de către majoritate şi se mîndresc cu conservatismul lor. Sînt nişte optimişti din instinct, predispuşi să creadă că ceea ce ar trebui să fie există aievea. Revoluţionarii au renunţat de mult la acest mod de a gîndi, ei nu cred că ceea ce ar trebui să fie există aievea, ci că ceea

ce este există, şi că această realitate existentă poate să nu fie cîtuşi de puţin aşa cum s-ar cuveni să fie.

Din cînd în cînd se întîmplă ca, frecîndu-se zdravăn la ochi, cîte un director de ziar să zărească subit chipul revoluţiei şi să exclame cu o volubilitate naivă, ca, de pildă, acela care a scris următoarele rînduri în ***Chicago Chronicle:*** „Socialiştii americani sînt revoluţionari. Ei ştiu că sînt revoluţionari. E timpul ca şi ceilalţi să ia act de acest lucru.” Colosală descoperire, pe care o proclamă sus şi tare, că sîntem revoluţionari de-adevăratelea! Păi asta-i exact ce-am făcut şi noi în toţi aceşti ani, am proclamat sus şi tare că sîntem revoluţionari, şi oprească-ne cine poate.

A trecut vremea cînd se putea vorbi aşa: „Domnule, revoluţia e atroce. De aceea nici nu va avea loc.” A trecut, de asemenea, vremea cînd se putea spune: „Socialismul, domnule, înseamnă sclavie. De aceea nu se va înfăptui niciodată.” Revoluţia nu mai e o problemă de dialectică, o teorie, un vis. Nu, revoluţia a devenit o realitate. Este aici de faţă acuma. Şapte milioane de revoluţionari organizaţi, care lucrează zi şi noapte, propovăduiesc revoluţia — înfocata evanghelie a fraternităţii umane. Ceea ce fac nu-i doar propagandă economică rece, ci este, în esenţă o propagandă desfăşurată cu fervoarea religioasă a unui Pavel şi-a unui Crist. Clasa capitalistă a fost condamnată. Ea a dat greş în conducerea societăţii şi, ca atare, trebuie să i se ia conducerea. Şapte milioane de

oameni din clasa muncitoare afirmă că vor convinge restul clasei muncitoare să li se alăture şi să preia sarcina conducerii societăţii. Revoluţia bate la uşă. Opreasc-o cine poate.

Eseul ***Revoluţia*** (în original ***Revolution)***, prezentat întîia oară cu titlul de conferinţă la Universitatea „Yale” în 27 ianuarie 1906, a văzut lumina tiparului în numărul din ianuarie 1908 al revistei ***Contemporary Review;*** el a fost revăzut de autor în 1910, cu prilejul editării în volum, cînd a fost inclus în culegerea ***Revoluţia (Revolution).***

Călcîiul de fier

Traducer şi note de
D. MAZILU

Jack London

THE IRON HEEL

The Macmillan Company

New-York, 1924

Prolog: pe scena lumii s-au ivit
Dureri amare şi întunecate.
Dar scriitorul numai spre sfîrşit
Al dramei înţeles va să-l arate.[1]

[1] Catrenul folosit ca motto de Jack London aparţine cunoscutului poet englez ***Alfred Tennyson*** (1809—1892) şi este întitulat ***The Play (Piesa de teatru).***

Cuvînt înainte

Nu s-ar putea spune că manuscrisul Everhard este un important document istoric. Din punctul de vedere al istoricului, el abundă în greşeli, nu greşeli de ordin faptic, ci greşeli de interpretare. Pentru noi, care putem privi de-a lungul celor şapte secole ce s-au scurs din vremea cînd nefericita Avis Everhard a scris acest document, evenimentele şi consecinţele lor, confuze şi de neînţeles pentru ea, sînt limpezi. Autoarei manuscrisului Everhard îi lipsea perspectiva, se afla mult prea aproape de evenimentele despre care scria. Ba, mai mult chiar, era cu totul prinsă în vîltoarea lor.

Cu toate acestea, ca document privitor la o persoană anume, manuscrisul Everhard are o nepreţuită valoare. Dar şi aici se fac simţite eroarea de perspectivă şi alterările provenite din poziţia sentimentală a autoarei. Totuşi, zîmbim îngăduitori şi îi iertăm bietei Avis Everhard dimensiunile eroice pe care încearcă să recreeze imaginea soţului. Astăzi ştim că Ernest Everhard nu a fost o personalitate chiar atît de gigantică şi că

a contribuit la evenimentele din vremea sa într-o măsură mai mică decît aceea arătată de manuscris.

Ştim că Ernest Everhard a fost o personalitate foarte puternică, dar nu chiar atît de excepţională cum îl credea soţia lui. A fost, la drept vorbind, doar unul dintr-o largă pleiadă de eroi care pe toată supra- faţa pămîntului şi-au închinat viaţa revoluţiei. Trebuie însă recunoscut că a lăsat în urma lui o operă deosebit de importantă, mai ales în domeniul elaborării şi interpretării filozofiei clasei muncitoare. Pentru aceasta Ernest Everhard folosea cuvintele de „ştiinţă proletară” şi „filozofie proletară”, ceea ce dovedeşte limitele gîndirii sale, limite care, de altminteri, se da- toresc timpului cînd a trăit şi pe care în vremea lui nimeni nu le-ar fi putut depăşi.

Dar să ne întoarcem la manuscris. El este deosebit de valoros prin faptul că ne comunică ***atmosfera*** acelor vremuri cumplite. Nicăieri nu mai găsim zugrăvită în chip atît de viu psihologia oamenilor care au vieţuit în acea frămîntată perioadă cuprinsă între anii 1912 şi 1932, greşelile şi ignoranţa lor, îndoielile, temerile şi rătăcirile, prejudecăţile lor morale, violenţa pasiunilor, uluitoarea lor josnicie şi uriaşul lor egoism. Toate acestea sînt lucruri pe care foarte greu le putem pricepe noi, cei din epoca luminată. Istoria ne arată că ele au existat, iar biologia şi psihologia ne dau explicaţia existenţei lor; dar istoria, bio- logia şi psihologia nu au putinţa să le dea viaţă. Le acceptăm ca fapte de

netăgăduit, însă rămînem lipsiţi de un contact afectiv cu ele.

Acest contact afectiv îl stabilim, totuşi, datorită lecturii manuscrisului Everhard. Pătrundem în cugetele protagoniştilor acestei zguduitoare drame mondiale din vremurile de demult, şi, în răstimpul cît privirile ne aleargă pe rîndurile manuscrisului, vedem lumea cu ochii oamenilor de atunci. Înţelegem nu numai dragostea sărmanei Avis Everhard pentru soţul şi eroul ei, dar şi simţim, aşa cum a simţit el în zilele de la început, prezenţa nedesluşită, însă teribilă, a spectrului Călcîiu- lui de fier. Simţim cum Călcîiul de fier (cît de fericit aleasă este această denumire!) apasă şi striveşte omenirea.

În treacăt menţionăm că respectiva epocă istorică, cea a Călcîiului de fier, a luat mai întîi naştere ca noţiune în mintea lui Ernest Everhard. Putem spune că aceasta este principala chestiune pînă astăzi controversată şi pe care manuscrisul recent descoperit o elucidează. Mai înainte se credea că din punct de vedere cronologic termenul apare pentru prima dată în broşura ***Voi, robii,*** scrisă de George Milford şi publicată în decembrie 1912. Acest George Milford a fost un agitator obscur şi despre el nu se ştie nimic în afara menţiunii fugare existente în manuscrisul Everhard, din care aflăm că a fost împuşcat în timpul Comunei din Chicago. Fără îndoială că Milford îl auzise pe Ernest Everhard folosind acest termen în cadrul vreunei cuvîntări, foarte probabil pe vremea campaniei electorale susţinute de Everhard cu prilejul alegerilor pentru Congres din toamna lui 1912. Manuscrisul arată că Everhard a folosit expresia la un dineu dintr-o casă particulară, în primăvara lui 1912, aceasta fiind, fără îndoială, prima oară cînd oligarhia a fost astfel denumită.

Instaurarea dominaţiei oligarhiei va rămîne totdeauna o pricină de tainice nedumeriri pentru istoric şi pentru filozof. Alte mari evenimente istorice şi-au avut locul lor bine stabilit, determinat de legile evoluţiei sociale. Ele erau inevitabile. Apariţia lor ar fi putut fi prevăzută cu aceiaşi certitudine cu care astronomii prevăd astăzi mişcările aştrilor. În lipsa acestor mari evenimente istorice, evoluţia

societăţii nu şi-ar fi putut urma cursul. Comunismul primitiv, robia sclavagistă, robia iobăgistă şi robia salariată au fost trepte necesare pe scara evoluţiei sociale. Ar fi însă cu totul ridicol să se afirme că era Călcîiului de fier a fost o astfel de treaptă necesară. Dimpotrivă, astăzi această eră este socotită un pas lăturalnic sau un pas înapoi, către tiraniile care au făcut din lumea veche un adevărat

infern, dar care au fost tot atît de necesare, pe cît de inutilă a fost era Călcîiului de fier.

Oricît de odios a fost feudalismul, apariţia lui era totuşi inevitabilă. Ce altceva decît feudalismul ar fi putut urma după prăbuşirea uriaşului sistem centralizat de cîrmuire cunoscut sub numele de Imperiul roman? Nu la fel stau lucrurile cu era Călcîiului de fier. În desfăşurarea firească a evoluţiei sociale el nu-şi poate afla locul. Nu era necesar, şi cu atît mai puţin inevitabil. El este sortit să rămînă de-a pururi marea curiozitate a istoriei — o toană, un capriciu, un strigoi, un lucru la care nimeni nu se aştepta şi pe care nimeni nu-l visa. Acest fenomen ar trebui să devină un semnal de alarmă pentru unii teoreticieni nechibzuiţi din vremea noastră, care vorbesc cu atîta siguranţă despre procesele sociale.

Capitalismul era socotit de sociologii de pe vremea aceea drept stagiul cel mai înalt al domniei burgheziei, fructul copt al revoluţiei burgheze, iar noi cei de astăzi nu putem decît aproba acest punct de vedere. De asemenea, se susţinea, chiar de către reprezentanţi atît de remarcabili ai taberei duşmane, cum a fost Herbert Spencer[1], că după capitalism se va

---

[1] Este probabil că, întemeindu-se pe elementele evoluţioniste din filozofia lui Spencer şi pe unele critici aduse de ei statului burghez şi proprietăţii private asupra pămîntului, Jack London încearcă să folosească „autoritatea” filozofului englez în sprijinul tezei sale privitoare la inevitabilitatea prăbuşirii capitalismului şi a instaurării socialismului.

instaura socialismul. Se socotea drept lucru stabilit că pe ruinele capitalismul egoist se va înălţa acea floare minunată a tuturor timpurilor — Frăţia între oameni. Dar, în loc de aceasta, iată că din trupul capitalismului ajuns în stare de putrefacţie răsare, la fel de înspăimîntătoare pentru noi cei care privim în trecut, ca şi pentru oa-

menii de pe vremea aceea, monstruoasa buruiană a oligarhiei.

Mişcarea socialistă de la începutul secolului al XX-lea a înţeles prea tîrziu primejdia reprezentată de oligarhie. Iar cînd a înţeles, oligarhia era gata creată — năclăită de sînge, realitate hîdă şi înfricoşătoare. Dar nici chiar atunci, aşa cum atît de limpede o arată manuscrisul Everhard, oamenii nu credeau în trăinicia Călcîiului de fier. Revoluţionarii erau convinşi că răsturnarea lui eşte o chestiune de cel mult cîteva luni sau cîţiva ani. Ce-i drept, şi-au dat seama că răscoala fermierilor izbucnise spontan, iar Răscoala întîi pornise prematur; dar n-au bănuit nici pe departe că şi Răscoala a doua, deşi bine organizată şi dezlănţuită la momentul stabilit, era sortită să fie la fel de zadarnică şi zdrobită cu şi mai multă cruzime.

Este evident că Avis Everhard a redactat ultima parte a manuscrisului în cele de pe urmă zile de pregătire a Răscoalei a doua, asta fiind pricina pentru care nu pomeneşte nimic despre dezastruosul ei sfîrşit. Apare de asemenea limpede că autoarea plănuia să-şi publice de îndată lucrarea, imediat după răsturnarea Călcîiului de fier, pentru că memoria soţului ei, de curînd ucis, să fie înconjurată de toată veneraţia cuvenită faptelor şi luptei sale. A venit însă cumplita zdro- bire a Răscoalei a doua, şi este probabil că la apropierea primejdiei, cînd urma să fugă sau era gata să cadă în mîinile mercenarilor, autoarea a ascuns manuscrisul în

scorbura stejarului de la Wake Robin Lodge.

Despre Avis Everhard nu mai deţinem nici un fel de date. Fără îndoială că a fost executată de mercenari, iar după cum se ştie foarte bine, Călcîiul de fier nu păstra niciodată evidenţa execuţiilor. Dar Avis Everhard nu şi-a putut în nici un caz da seama, chiar atunci cînd ascundea manuscrisul şi se pregătea să fugă, cît de îngrozitoare avea să fie zdrobirea Răscoalei

a doua. De asemenea, n-a avut cum înţelege că, sinuoasa şi crîncena evoluţie a evenimentelor din cele trei secole următoare va impune o a treia şi o a patra Răscoală, multe alte răscoale, toate înecate în oceane de sînge, pînă cînd lupta muncitorilor de pe tot pămîn- tul avea să cunoască încununarea izbînzii. Şi nici n-a visat Avis Everhard că prinosul dragostei sale pentru cel ce fusese Ernest Everhard avea să se odihnească netulburat vreme de şapte lungi veacuri în inima bătrînului stejar de la Wake Robin Lodge.

ARDIS, 27 noiembrie 419, era Frăţiei între oameni

ANTHONY MERED1TH[1]

---

[1] După cum se vede, Jack London prezintă romanul său, publicat în 1908 şi înfăţişînd evenimente ce s-ar fi petrecut între 1912 şi 1932, drept un manuscris descoperit cu şapte veacuri mai tîrziu. Anthony Meredith, autorul acestei prefeţe, ar fi deci acela care în secolul al XXVII-lea al erei noastre s-ar fi îngrijit de publicarea manuscrisului proaspăt descoperit, însoţindu-l şi cu note menite să ofere lămuririle necesare cititorului din vremea sa. În ediţia noastră notele lui Anthony Meredith (deci ale autorului) sînt însemnate cu asteriscuri şi culese cu caractere cursive; cele însemnate cu cifre arabe şi culese cu caractere drepte mărunte au fost întocmite pentru înlesnirea cititorului român.

CAPITOLUL I

Vulturul meu

Molcomul vînt de vară clatină ramurile uriaşilor ***sequoia***[1], iar undele rîuleţului Wild-Water clipocesc în ritm armonios peste pietrele acoperite de muşchi- Fluturi zboară prin razele luminoase ale soarelui, şi de pretutindeni se aude zumzetul aromitor al albinelor. Totul în jur e numai linişte şi pace, iar eu stau aici, chibzuiesc mereu şi nu-mi găsesc astîmpăr. Liniştea este cea care nu-mi dă astîmpăr. Pare ireală. Lumea întreagă este liniştită, dar e liniştea care precede furtuna. Îmi încordez auzul şi-mi încordez toate simţurile, doar voi prinde vreun semn vestitor al furtunii ce stă să pornească. O! numai de n-ar începe mai curînd decît se cuvine! Numai să nu înceapă înainte de vreme!*

Nu e de mirare că nu-mi aflu astîmpăr. Mă gîndesc şi mă gîndesc mereu, fără să pot pune stavilă gîndu-

* ***Răscoala a doua a fost în bună parte opera lui Emest Everhard, deşi, bineînţeles, el a lucrat în strînsă legătură cu fruntaşii socialişti din Europa. Arestarea şi executarea în secret a lui Ernest Everhard este cel***

[1] Specie de arbori foarte înalţi din aceeaşi familie cu pinul, răspîndiţi în ţinuturile din vestul Americii de Nord şi mai ales în California.

mai de seamă eveniment din primăvara anului 1932 al erei creştine. El pregătise însă atît de minuţios răscoala, încît tovarăşii săi au putut duce la bun sfîrşit planurile lui, doar cu deficienţe neînsemnate şi după o foarte scurtă amînare. Abia după executarea soţului ei, Avis Everhard s-a retras la Wake

rilor. Am fost atîta vreme în chiar mijlocul vieţii clocotitoare, încît astăzi liniştea şi pacea mă strivesc şi nu sînt în stare să nu cuget asupra acelei nestăpînite vijelii de moarte şi distrugere care se va dezlănţui atît de curînd. În urechi îmi răsună ţipetele celor loviţi; şi parcă văd aievea, în acelaşi chip în care am mai văzut cîndva.*, cum este strivită şi sfîşiată carnea omenească cea frumoasă şi plăcută la înfăţişare, parcă văd sufletele smulse fără milă din trupurile mîndre şi azvîrlite către ceruri. În acest fel ne atingem noi, sărmanii oameni, ţinta: zbătîndu-ne prin măceluri şi pustiiri, ca să putem instaura pentru totdeauna pe pămînt pacea şi fericirea.

Şi, pe urmă, sînt atît de singură. Atunci cînd nu mă gîndesc la ce va să vie, gîndurile îmi aleargă la ce a fost, şi astăzi nu mai este — la Vulturul meu, care vîslea cu aripi neobosite prin inima tăriilor, avîntîn- du-se către ceea ce a fost totdeauna soarele său: strălucitorul ideal al eliberării oamenilor. Nu pot sta deoparte cu braţele încrucişate, aşteptînd marea izbîndă, care este opera lui, cu toate că el nu se mai află de faţă şi nu mai poate s-o vadă. Acestui ideal şi-a închinat

toţi anii maturităţii şi pentru el şi-a dat viaţa. Este lucrul mîinilor sale. Este creaţia lui.**

Robin Lodge, o mică fermă în regiunea masivului Sonoma din California.

* ***Fără îndoială că Avis Everhard se referă aici la Comuna din Chicago.***

** ***Păstrînd toată consideraţia pe care o datorăm, tovarăşei de viaţă a lui Ernest Everhard, trebuie să arătăm că soţul ei n-a fost în realitate decît unul dintre numeroşii fruntaşi de seamă ai clasei muncitoare care au elaborat planurile celei de a doua Răscoale. Astăzi, în perspectiva secolelor, putem afirma fără nici o ezitare că, chiar dacă Emest Everhard ar fi trăit, cea de a doua Răscoală n-ar fi avut un sfîrşit mai puţin nefericit.***

Şi iată din care pricină, în aceste zile de zbucium şi aşteptare, am să scriu despre bărbatul meu: Există multe lumini pe care numai eu, dintre toţi cei în viaţă, le pot arunca asupra caracterului său, asupra unei personalităţi atît de nobile, încît este cu neputinţă s-o înfăţişezi în culori prea luminoase. A fost un suflet uriaş şi, atunci cînd dragostea mea se curăţă de egoism, cea mai dureroasă părere de rău pe care-o încerc este că nu se mai află aici, să fie martor zorilor de mîine. E cu neputinţă să nu izbutim. Ceea ce a clădit el este prea solid şi prea de neclintit. Vai şi amar de Călcîiul de fier! În curîjid va fi azvîrlit de pe grumazul omenirii asuprite. Cînd se va da semnalul,

armatele de muncitori din lumea întreagă se vor ridica. În întreaga istorie a omenirii n-a mai existat un lucru asemănător. Solidaritatea muncitorilor de pretutindeni este asigurată, şi pentru prima dată va porni o revoluţie internaţională întinsă pe toată suprafaţa pămîntului.*

După cum vedeţi, fiinţa mea e plină de ceea ce în curînd are să se întîmple. Am trăit acest lucru zi şi noapte şi atît de profund, atît de îndelungată vreme, încît îmi rămîne totdeauna prezent în cuget. Din această pricină nu mă pot gîndi la bărbatul meu fără să mă gîndesc şi la ceea ce se pregăteşte. El era sufle-

* ***Cea de a doua Răscoală a avut un caracter cu adevărat internaţional. Ea a pornit pe baza unui plan gigantic, mult prea gigantic ca să poată fi întocmit de mintea unui singur om. Masele muncitoare din toate statele oligarhice ale lumii aşteptau doar semnalul pentru a porni la luptă. Germania, Italia, Franţa şi ţările principale din Asia şi Australia erau de mai multă vreme state ale muncitorilor, state socialiste, gata să sară în sprijinul revoluţiei. Cu multă bravură, ele au şi venit în ajutorul muncitorilor. Tocmai din această pricină ele au şi fost zdrobite, o dată cu cea de a doua Răscoală, de coaliţia statelor oligarhice din toată lumea, guvernele lor fiind înlocuite cu guverne oligarhice.***

tul întregii acţiuni, şi cum oare i-aş putea despărţi în gîndurile mele?

Aşa cum am mai spus, există multe lămuriri pe care doar eu singură le pot da cu privire la caracterul său. Se ştie foarte bine că s-a străduit din greu pentru cauza libertăţii şi a suferit cumplit. Eu cunosc amănunţit cît de grea i-a fost strădania şi cît de crîncenă i-a fost suferinţa. Am stat alături de el în aceşti douăzeci de ani plini de zbucium şi-i cunosc răbdarea, sforţările neobosite şi nesfîrşitul devotament faţă de cauza pentru care — nu-s decît două luni de atunci — şi-a dat viaţa.

Voi încerca să scriu cît mai simplu şi să arăt aici cum mi-a apărut Ernest Everhard în cale, în ce fel l-am întîlnit eu prima oară, cum locul ocupat de el în viaţa mea a crescut pînă ce am ajuns să fiu o parte din fiinţa lui şi ce extraordinare schimbări a produs în întreaga mea existenţă. Astfel îl veţi putea privi prin ochii mei şi-l veţi cunoaşte aşa cum l-am cunoscut şi eu, sub toate aspectele, în afară de acelea care mi-s prea scumpe şi sînt prea tainice ca să le pot împărtăşi altora.

L-am întîlnit prima oară în februarie 1912, cînd venise în casa noastră din Berkeley[1], invitat la masă de către tatăl meu.* N-aş putea spune că cea dintîi impresie a fost prea favorabilă. Era doar unul dintre numeroşii invitaţi la masa din seara aceea şi în salon,

---

[1] Oraş situat în apropiere de San Francisco, de care nu-l separă decît golful cu acelaşi nume, pe ţărmul căruia sînt aşezate amîndouă.

* ***John Cunningham tatăl lui Avis Everhard, a fost profesor la Universitatea din Berkeley a statului California. Specialitatea lui era fizica, dar, pe lîngă activitatea didactică, a mai publicat şi multe lucrări bazate pe cercetări originale, fiind un foarte distins om de ştiinţă. Principala sa contribuţie la progresul ştiinţei a constat în studiile asupra naturii electronului şi în monumentala lucrare intitulată*** Identitatea dintre

unde ne-am adunat aşteptînd să vină toată lumea, părea o figură destul de nepotrivită. După cum îmi spusese tatăl meu între patru ochi, seara aceea urma să fie o „seară a predicatorilor”, şi Ernest era într-ade- văr nelalocul lui în mijlocul slujitorilor bisericii.

Înainte de toate, hainele nu-i veneau bine. Purta un costum negru, cumpărat de gata, care nu i se potrivea bine pe trup. De altminteri, nici un costum de gata n-ar fi putut vreodată să cadă bine pe el. În seara aceea, ca totdeauna de altfel, haina parcă stătea să plesnească pe muşchii lui uriaşi, iar la spate, din pricina umerilor neobişnuit de largi, se ridica făcînd nenumărate cute. Avea un grumaz gros şi viguros, ca al unui concurent la lupte libere*. „Va să zică acesta e filozoful social şi fostul potcovar descoperit de tata”, mi-am zis eu. Cu muşchii aceia ca nişte odgoane

materie şi energie, ***în care a stabilit în chip evident şi pentru totdeauna că***

particulele ultime ale materiei şi ale energiei sînt identice*[1]*.

Înaintea sa această idee fusese emisă, dar fără a fi dovedită ştiinţific, de sir Oliver Lodge*[2] *şi de alţi cercetători în domeniul, pe atunci nou, al radioactivităţii.

**** În acele vremuri oamenii obişnuiau să se bată între ei în schimbul unor anumite sume de bani. Lupta se dădea cu pumnii. Cînd unul dintre competitori cădea în nesimţire sau era ucis, celălalt încasa suma respectivă.***

şi cu grumazul acela ca de taur, nimeni n-ar fi putut spune că înfăţişarea lui înşela aşteptările. Din prima clipă l-am şi clasificat: un fel de copil minune, mi-am spus eu, un Blind Tom*

Apoi a dat mîna cu mine! Mi-a strîns-o cu putere şi hotărîre, ba s-a mai şi uitat foarte îndrăzneţ la mine cu ochii lui negri, chiar prea îndrăzneţ, mi-am spus eu. Ştiţi, eram o fiinţă întru totul după chipul şi asemănarea celor din jurul meu, şi pe

---

[1] Această afirmaţie a lui Jack London este în fond justă. Fizica modernă a dovedit că energia eşte indisolubil legată de masa corpurilor. Formularea prezintă însă primejdia de a înlesni strecurarea tezei idealiste conform căreia energia ar fi ceva deosebit şi în afara materiei. Energia însă nu există în afara obiectelor materiale. Lenin consideră încercarea de a rupe energia de materie echivalentă cu încercarea idealistă de a concepe mişcarea în afara materiei.

[2] ***Oliver Joseph Lodge*** (1851—1940), fizician englez, autorul unor valoroase cercetări în domeniul electricităţii. Pe plan filozofic s-a situat pe poziţii idealiste, înoercînd să împace ştiinţa cu religia.

vremea aceea instinctul de clasă mă stăpînea deplin. O asemenea îndrăzneală din partea unui om din clasa mea socială mi s-ar fi părut cu totul de neiertat. Îmi aduc aminte că mi-a fost cu neputinţă să nu las ochii în jos şi am încercat un simţămînt de uşurare cînd m-am depărtat de el pentru a-l întîmpina pe episcopul Morehouse, unul dintre preferaţii mei, bărbat simpatic şi serios, în vîrstă de vreo patruzeci de ani, a cărui înfăţişare şi bunătate te făceau să te gîndeşti la Cristos. Pe lîngă toate astea, episcopul era şi un adevărat savant.

Dar îndrăzneala, socotită atunci de mine doar înfumurare, era una din trăsăturile esenţiale ale firii lui Ernest Everhard, om simplu, deschis, care nu se temea de nimic şi nu înţelegea să-şi piardă timpul cu afectaţii convenţionale. „Mi-ai plăcut, mi-a explicat el cu mult mai tîrziu, şi de ce oare nu mi-aş sătura privirile cu ceea ce îmi place?” Am spus că nu se temea de nimic. Un supraom, ca aceia descrişi de Nietzsche.**

* ***Această aluzie cam obscură se referă la un muzicant negru[1] care a făcut vîlvă imensă în toată lumea către sfîrşitul secolul al XIX-lea al erei creştine.***

---

[1] Este vorba de ***Thomas Bethune*** (1856—1903), fiul unor sclavi negri din statul Georgia, orb din naştere şi debil mintal, dar totuşi înzestrat cu un excepţional dar muzical. Putea să cînte la pian fără greşeală orice bucată muzicală pe care o auzea o singură dată. A colindat S.U.A. dînd reprezentaţii publice.

** ***Friedrich Nietzsche, filozoful turbat din secolul al XIX-lea al erei creştine, care a întrevăzut unele***

Ocupată cu ceilalţi musafiri şi probabil influenţată de impresia nu prea favorabilă pe care mi-o făcuse, l-am uitat cu totul pe filozoful ieşit din rîndurile clasei muncitoare, deşi în timpul mesei l-am mai observat o dată sau de două ori, reţinînd mai ales sclipirea ce i se ivea în ochi cînd asculta spusele unuia sau altuia dintre prelaţi. Mi-am zis atunci că are simţul umorului şi aproape i-am iertat croiala stîngace a hainelor. Dar timpul trecea, masa se apropia de sfîrşit, iar el nici nu deschidea gura, în vreme ce prelaţii sporovăiau la nesfîrşit despre clasa muncitoare şi legăturile ei cu biserica, despre tot ceea ce făcuse şi făcea biserica pentru clasa muncitoare. Am băgat de seamă că tata e nemulţumit de faptul că Ernest nu spune nimic. N-a mai trecut însă mult, şi tata s-a folosit de un moment de acalmie şi l-a rugat să spună ceva. Ernest s-a mulţumit să ridice din umeri şi, mormăind doar un: .„N-am nimic de spus”, a continuat să mănînce migdale sărate.

Dar era greu să-i ţii piept tatei. Peste cîteva momente a spus:

— Avem în mijlocul nostru un membru al clasei muncitoare. Sînt încredinţat că el ne-ar putea înfăţişa lucrurile dintr-un punct de vedere nou, nu numai interesant, ci şi rodnic şi înviorător. Mă refer, la domnul Everhard.

Ceilalţi au arătat un interes foarte politicos şi au stăruit pe lîngă Ernest să-şi expună punctul de vedere. Purtarea lor faţă de musafirul cel ciudat se dovedea atît de îngăduitoare şi plină de bunăvoinţă, încît parcă aveau aerul că-l încurajează. Mi-am dat seama că Ernest observase şi părea amuzat. A privit domol de jur împrejurul său, şi atunci i-am zărit în ochi sclipirea unui zîmbet.

scînteieri fantastice de adevăr, dar care, înainte de a muri, tot filozofînd, a alunecat în nebunie.

— Nu sînt de loc obişnuit cu subtilităţile controverselor teologice, începu el, dar de îndată se opri, modest şi nehotărît.

— Continuaţi, insistară mesenii.

Doctorul în teologie Hammersfield spuse:

— Nu ne supără niciodată adevărul şi considerăm că oricine e liber să lupte pentru ceea ce socoteşte el că este adevărul. Nu-i cerem decît să fie sincer se corectă doctorul.

— Prin urmare, separaţi adevărul de sinceritate? întrebă Ernest rîzînd.

Doctorul Hammersfield înghiţi în sec, dar izbuti să răspundă:

— Chiar cei mai buni dintre noi se pot înşela, tinere, chiar şi cei mai buni.

Înfăţişarea lui Ernest se schimbă dintr-o dată. Devenise alt om.

— Bine, fie atunci, răspunse el. Îngăduiţi-mi să încep prin a spune că toţi vă aflaţi în greşeală. Nu ştiţi nimic, şi chiar mai puţin decît nimic, despre clasa

muncitoare. Sociologia voastră este la fel de greşită şi lipsită de orice valoare ca şi metoda voastră de gîndire.

Important nu era ceea ce spunea, cît felul cum le vorbea. Am tresărit încă de la cel dintîi cuvînt. Vorbele îi erau la fel de îndrăzneţe ca şi privirile. Parcă auzeam un sunet de trîmbiţă, care-mi dădea fiori. Şi toţi mesenii stăteau cu atenţia încordată, treziţi într-o clipă din monotonie şi somnolenţă.

— Ce ţi se pare chiar atît de greşit şi lipsit de valoare în modul nostru de gîndire, tinere? întrebă doctorul Hammersfield, lăsînd încă de pe acum să se observe ceva neplăcut în glas şi în chipul cum rostea cuvintele.

— Sînteţi nişte metafizicieni. Cu metafizica se poate dovedi orice; iar după ce face acest lucru, orice metafizician poate demonstra că toţi ceilalţi metafizicieni nu au dreptate, şi asta spre marea sa desfătare. Sînteţi nişte anarhişti pe tărîmul gîndirii. Vă daţi în vînt după construcţii de dimensiuni cosmice. Fiecare dintre dumneavoastră rătăceşte într-un cosmos fabricat de sine însuşi, creat după măsura propriilor sale visuri şi dorinţe. Nu cunoaşteţi însă lumea reală în mijlocul căreia trăiţi, iar gîndirea dumneavoastră nu-şi află loc în lumea reală decît doar în calitate de fenomen specific aberaţiei mintale.

Ştiţi ce mi-am adus aminte în vreme ce stăteam la masă şi vă ascultam vorbind şi iar vorbind la nesfîr- şit? Mi-aţi amintit de întreaga lume a scolasticilor din evul mediu care discutau, cu gravitate şi

pretenţii savante, captivanta problemă privitoare la cîţi îngeri a- nume pot dansa pe un vîrf de ac. Da, domnii mei, sîn- teţi tot atît de departe de viaţa intelectuală a veacului al XX-lea ca şi un vrăjitor indian de acum zece mii de ani, care făcea farmece în mijlocul pădurii virgine.

După felul cum vorbea, s-ar fi zis că Ernest e în culmea furiei; obrajii i se aprinseseră, ochii-i aruncau fulgere, mişcările bărbiei şi ale maxilarului arătau cu cîtă hotărîre pornise la luptă. Dar era numai un fel al lui de a se manifesta. În chipul acesta reuşea totdeauna să captiveze atenţia auditoriului. Un astfel de atac nimicitor, asemenea lovituri de baros îi făceau fără greş pe adversari să-şi piardă firea. Cei ce se aflau a- cum de faţă şi-o şi pierduseră. Episcopul Morehouse îşi aplecase trunchiul înainte şi asculta cu atenţia încordată. Pe chipul doctorului Hammersfield se citea enervarea şi mînia. Şi ceilalţi se enervaseră, iar cîţiva dintre ei zîmbeau veseli şi dispreţuitori. În ce mă priveşte, mi se părea că lucrurile iau o întorsătură foarte plăcută. M-am uitat o clipă la tata şi mi-a fost teamă că are să izbucnească în rîs la vederea efectului produs de bomba aceasta umană, care numai din vina lui explodase în mijlocul nostru.

— Vorbeşti în termeni destul de vagi, interveni doctorul Hammersfield. Ce anume vrei să spui cînd ne numeşti metafizicieni?

— Vă numesc metafizicieni pentru că raţionaţi în chip metafizic, continuă Ernest. Metoda voastră de gîndire este

opusă celei ştiinţifice. Concluziile la care ajungeţi n-au nimic de-a face cu realitatea. Puteţi dovedi orice şi nu puteţi dovedi nimic, şi nu există printre dumneavoastră doi inşi în stare să cadă de acord asupra vreunei probleme. Fiecare dintre dumneavoastră coboară în propria-i conştiinţă pentru a se explica pe sine şi a explica universul. Dar, după cum nu vă veţi putea niciodată înălţa trăgîndu-vă de băierile de la ghete, tot astfel nu veţi izbuti să explicaţi conştiinţa prin conştiinţă.

— Eu nu înţeleg, zise episcopul Morehouse. Mie mi se pare că tot ce este în legătură cu mintea omenească ţine de domeniul metafizic. Cred, de pildă, că cea mai exactă şi mai convingătoare dintre ştiinţe, matematica, e pur metafizică. Toate procesele mintale ale omului care gîndeşte ştiinţific, ca şi fiecare proces mintal luat în parte, sînt metafizice. Fără îndoială că vei fi de acord cu mine.

— Dumneavoastră singur aţi declarat că nu înţelegeţi, răspunse Ernest. Metafizicianul raţionează pe cale deductivă, pornind de la propria lui conştiinţă subiectivă. Omul de ştiinţă raţionează inductiv, pornind de la faptele furnizate de experienţă. Metafizicianul raţionează mergînd de la teorie către fapte, omul de ştiinţă trece de la fapte la teorie. Metafizicianul explică universul prin sine însuşi, omul de ştiinţă se explică pe sine prin univers.

— Slavă domnului că nu sîntem oameni de ştiinţa, murmură doctorul Hammersfield cu satisfacţie.

— Atunci ce sînteţi? întrebă Ernest.

— Filozofi.

— Asta-i bună! rîse Ernest. Va să zică aţi părăsit pămîntul acesta solid şi concret şi v-aţi înălţat m aer folosind drept maşină de zburat doar un simplu cuvînt. Vă rog foarte mult, coborîţi pe pămînt şi spuneţi-mi şi mie exact ce înţelegeţi prin „filozofie”!

— Filozofia este — doctorul Hammersfield făcu o pauză şi tuşi uşurel, ca să-şi dreagă glasul — un lucru ce nu poate fi definit. În chip limpede decît pentru acele minţi şi temperamente care sînt filozofice. Omul de ştiinţă limitat, cu nasul veşnic în epru- betă, nu poate înţelege filozofia.

Ernest nu luă în seamă înţepătura. Obişnuia tot- deaua să reia atacul împotriva adversarului pornind de la propriile lui argumente, şi aşa făcu şi acum, vorbind cu chipul acoperit de o bunătate frăţească şi cu glas plin de bunăvoinţă:

— În acest caz veţi înţelege fară nici un fel de îndoială definiţia pe care am s-o dau eu acum filozofiei. Dar, înainte de a o formula, vă invit să arătaţi unde anume este greşeala sau să rămîneţi metafizician, dar să păstraţi tăcerea. Filozofia nu este altceva decît ştiinţa cea mai cuprinzătoare. Metoda ei de a raţiona este identică cu a fiecărei ştiinţe particulare în parte şi cu a tuturor ştiinţelor particulare luate la un loc. Prin aceeaşi metodă de judecată, prin metoda inductivă, filozofia contopeşte toate ştiinţele particulare într-o singură mare

ştiinţă. Aşa cum spune Spencer, datele oricărei ştiinţe particulare sînt cunoştinţe parţial unificate. Filozofia înmănunchează cunoştinţele furnizate de toate ştiinţele. Filozofia este ştiinţa ştiinţelor, ştiinţa supremă, dacă vreţi. Cum vi se pare definiţia mea?

— Foarte interesantă... foarte demnă de atenţie, murmură încurcat doctorul Hammersfield.

Dar Ernest se arătă neîndurător:

— Să nu scăpaţi din vedere, insistă el, că definiţia mea este fatală metafizicii. Dacă în momentul de faţă nu veţi putea găsi o fisură în definiţia mea, nu veţi mai avea autoritatea morală de a folosi argumente metafizice. Va trebui să vă petreceţi toată viaţa cău- tînd acea fisură şi să păstraţi o tăcere metafizică pînă în clipa cînd veţi izbuti s-o aflaţi.

Ernest tăcu şi aşteptă. Tăcerea devenea apăsătoare. Doctorul Hammersfield era vizibil îndurerat. Nu mai ştia ce să creadă. Loviturile de baros ale Iui Ernest îl zăpăciseră. Nu era obişnuit cu discuţiile în contradictoriu simple şi directe. Privi rugător de jur împrejurul mesei, dar nu se găsi nimeni să răspundă în locul lui. L-am surprins atunci pe tata rîzînd sarcastic în şervetul pe care-l dusese la gură.

— Mai există o cale pe care se poate ajunge la completa descalificare a metafizicienilor, spuse Ernest în clipa cînd zdrobirea doctorului Hammersfield devenise evidentă. Judecaţi-i după faptele lor. Ce au fost în stare să facă pentru omenire în afară de a urzi visuri zănatice şi au luat

drept dumnezei propriile lor umbre? Au sporit întrucîtva momentele hazlii trăite de omenire, asta recunosc; dar ce folos concret au putut ei făuri şi pune în slujba omului? Au filozofat, dacă îmi îngăduiţi această greşită folosire a cuvîntului, asupra inimii ca sediu al emoţiilor, în vreme ce oamenii de ştiinţă descopereau circulaţia sîngelui. Proclamau sus şi tare că foametea şi ciuma sînt pedepse trimise de Dumnezeu, în vreme ce oamenii de ştiinţă zideau grî- nare şi canalizau oraşele. Înălţau chipuri de dumnezei după chipul lor şi conform propriilor lor dorinţe, în vreme ce oamenii de ştiinţă clădeau poduri şi durau şosele. Susţineau că pămîntul este centrul universului, în timp ce oamenii de ştiinţă descopereau America şi cercetau spaţiile, ca să găsească stelele şi legile ce le stăpîneau. Într-un cuvînt, metafizicienii n-au făcut nimic, n-au realizat absolut nimic pentru binele omenirii. Pas cu pas, în faţa progreselor ştiinţei au fost nevoiţi să bată în retragere. Pe măsură ce fapte ştiinţific stabilite răsturnau diversele explicaţii subiective propuse de ei, metafizicienii găseau noi explicaţii subiective chiar şi pentru fenomenele foarte de curînd explicate ştiinţificeşte. Iar acest lucru, nu mă îndoiesc nici o clipă, vor continua să-l facă pînă la capătul veacurilor. Domnilor, un metafizician este un vrăjitor. Deosebirea dintre dumneavoastră şi eschimosul care-şi făureşte un dumnezeu încotoşmănat în blănuri şi mare băutor de untură de balenă nu e decît deosebirea creată prin mai multe mii de ani, în care

un număr de fapte au fost ştiinţificeşte stabilite. Atîta tot.

— Şi cu toate astea cugetarea lui Aristotel a dominat Europa vreme de douăsprezece secole, rosti cu emfază doctorul Ballingford. Iar Aristotel a fost metafizician.

Doctorul Ballingford îşi plimbă privirile în jurul mesei şi fu răsplătit cu încuviinţări din cap şi zîmbete aprobatoare.

— Exemplul dumneavoastră este cît se poate de nefericit, răspunse Ernest. Vă referiţi la o foarte întunecată perioadă din istoria omenirii. De fapt, numim această perioadă „evul întunericului”[1]. Este vorba de o perioadă în care ştiinţa a fost trădată de metafizicieni, în care fizica devenise căutare a pietrei filozofale, în care chimia devenise alchimie, şi astronomia devenise astrologie. Tristă perioadă cea în care a dominat gîndirea lui Aristotel!

Doctorul Ballingford păru abătut, dar deodată se lumină la faţă şi zise:

— Chiar dacă ne-am declara de acord cu îngrozitorul tablou ce l-ai zugrăvit aici, încă ar trebui să recunoşti şi dumneata că metafizica şi-a cîştigat totuşi merite

[1] În lupta lor împotriva feudalismului, istoricii şi ideologii burghezi au afirmat că epoca de dominaţie a orînduirii feudale a fost un „ev al întunericului” şi o perioadă de barbarie. Adevărul este însă că în ciuda dominaţiei ideologiei religioase şi a preponderenţei bisericii, societatea feudală şi evul mediu nu au reprezentat o întrerupere în mersul istoriei şi o epocă de barbarie, căci trecînd peste opreliştile puse de biserică s-au realizat totuşi progrese atît în domeniul ştiinţei şi tehnicii, cît şi în domeniul artei şi culturii în ansamblu.

incontestabile prin faptul că a fost în stare să smulgă omenirea din acea perioadă întunecată şi s-o îndrepte către luminile secolelor ce aveau să urmeze.

— Metafizica n-are nici o legătură cu toate astea, replică Ernest.

— Cum aşa?! strigă doctorul Hammersfield. Oare nu gîndirea şi speculaţia au stat l.a baza călătoriilor şi descoperirilor geografice?

— O, dragă domnule, răspunse Ernest zîmbind, vă socoteam descalificat, ori credeam că nu veţi mai interveni în discuţie. Încă nu aţi găsit fisura din definiţia dată de mine filozofiei. În momentul de faţă nu vă puteţi situa pe nici un fel de bază solidă. Dar aşa procedează totdeauna metafizicienii, şi de aceea vă iert. Nu, vă spun încă o dată, metafizica nu are nici un fel de legătură cu ceea ce afirmaţi dumneavoastră. Pîinea cea de toate zilele, mătăsurile şi giuvaerurile, dolarii şi cenţii sau, poate, din întîmplare, închiderea căilor continentale de negoţ cu India au fost pricinile călătoriilor şi descoperirilor geografice. Prin căderea Constantinopolelui în 1453, turcii au tăiat drumurile caravanelor către India. Neguţătorii din Europa s-au văzut astfel siliţi să caute alte căi. Iată cauzele iniţiale ale marilor călătorii şi ale descoperirilor geografice. Columb a plecat pe mare ca să caute un nou drum spre Indii. Aşa se arată în orice carte de istorie. Întîmplător, oamenii au aflat noi fapte despre natura, despre forma şi

dimensiunile pămîntului, iar sistemul lui Ptolemeu îşi arunca doar ultimele sclipiri.

Doctorul Hammersfield pufni nemulţumit.

— Nu sînteţi de acord cu mine? întrebă Ernest. Unde anume credeţi că greşesc?

— În momentul de faţă nu pot decît să întăresc cele ce am mai spus, răspunse doctorul înţepat. Povestea e prea lungă ca s-o putem dezbate acum.

— Nici o poveste nu este prea lungă pentru omul de ştiinţă, răspunse Emest plin de bunăvoinţă. Tocmai de asta omul de ştiinţă ajunge departe. De asta a ajuns în America.

N-am să descriu întreaga seară, cu toate că pentru mine este o bucurie să-mi reamintesc fiecare clipă, fiece amănunt al celor dintîi ceasuri în care am început să-l cunosc pe Ernest Everhard.

Bătălia era în toi, iar preoţii se congestionau tot mai rău la faţă şi nu-şi mai găseau astîmpăr, mai cu seamă în clipele cînd Ernest îi numea filozofi romantici, vînători de himere, ori le dădea alte epitete asemănătoare. Dar totdeauna îi aducea îndărăt la fapte.

— E un fapt, domnul meu, un fapt de necontestat! striga el triumfător de cîte ori ajungea să servească, unuia dintre ei un argument care-l reducea la tăcere.

Era împlătoşat în fapte. Îşi făcea adversarii să se împiedice la fiecare pas în fapte, îi încolţea din toate părţile cu fapte, îi bombarda cu largi rafale de fapte.

— S-ar părea că te prosterni în faţa altarului faptelor, îi reproşă doctorul Hammersfield.

— Nu există alt dumnezeu decît Faptul, şi domnul Everhard este profetul său[1], parafrază doctorul Ballingford.

Ernest încuviinţă zîmbind.

— Eu sînt ca omul din Texas, zise el. Şi fiindcă i se ceru să explice, urmă: Ştiţi un om din Missouri va spune totdeauna: „Trebuie să-mi arăţi, să văd cu ochii mei”, pe cîtă vreme cei din Texas zic: „Trebuie să-mi dai lucrurile în mînă, să le pipăi”. De unde se vede limpede că cei din Texas nu sînt de loc metafizicieni.

Altă dată, după ce Ernest tocmai arătase că filozofii metafizicieni nu pot niciodată rezista la proba adevărului, doctorul Hammersfield întrebă pe neaşteptate:

— Ce este aceea proba adevărului, tinere? N-ai vrea să fii aşa de bun şi să ne explici un lucru care de atîta amar de vreme pune în încurcătură capete chiar mai luminate decît al dumitale?

— Sigur că da, răspunse Ernest cu o linişte şi siguranţă care îi scoteau din sărite pe ceilalţi. Capetele cele luminate au ajuns într-o atît de penibilă încurcătură cu privire la adevăr pentrui că au pornit să-l caute prin văzduh. Dacă ar fi rămas pe pămînt sănătos, ar fi aflat adevărul cu destulă uşurinţă, ba, mai mult chiar, ar fi descoperit că ei înşişi sînt

---

[1] Parafrazare ironică a dogmei fundamentale din crezul mahomedan, care spune: „Nu există alt dumnezeu în afară de Alah, şi Mohamed este profetul său”.

proba adevărului şi se manifestă astfel prin fiecare act şi fiecare gînd din viaţa lor.

— Proba, proba adevărului, repetă nerăbdător doctorul Hammersfield. Lăsaţi introducerea. Daţi-ne lucrul după care alergăm de-atîta vreme — criteriul adevărului. Daţi-ne acest criteriu, această probă, şi vom deveni adevăraţi dumnezei.

În vorbele şi în tonul doctorului Hammersfield se făcea simţită o notă de scepticism ironic şi lipsit de politeţe, care provocă deliciul tainic al celor mai mulţi dintre meseni, deşi se părea că pe episcopul Morehouse îl supără.

— Doctorul Jordan* a răspuns foarte limpede, spuse Ernest. Pentru el proba adevărului este următoarea: „Dă rezultate practice? Ai fi gata să-i încredinţezi viaţa?”

— Ei asta-i! zîmbi dispreţuitor doctorul Hammersfield. N-aţi ţinut de loc seama de episcopul Berkeley**. Lui n-a reuşit încă nimeni să-i dea un răspuns.

— Cel mai distins dintre toţi metafizicienii! rîse Ernest. Numai că exemplul dumneavoastră este nefericit ales. După cum Berkeley însuşi a recunoscut, metafizica lui n-a dat rezultate practice.

Doctorul Hammersfield era indignat, cu adevărat indignat. Ai fi zis că l-a prins pe Ernest furînd sau susţinînd cu bună-ştiinţă o minciună.

— Tinere, ţipă el, cuvintele acestea sînt pe măsura tuturor afirmaţiilor dumitale din seara asta! Nu sînt decît o

aserţiune josnică şi lipsită de orice fundament.

* ***Cunoscut educator de la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea al erei creştine. A fost preşedinte al Universităţii Stanford, instituţie particulară de binefacere de pe vremea aceea.***

** ***Filozof monist idealist, care a pus multă vreme în încurcătură pe filozofii din acea vreme prin negarea existenţei materiei, dar a cărui abilă argumentare a fost în cele din urmă zdrobită cînd noile date experimentale ale ştiinţei au fost generalizate în mod filozofic.***

— Mă recunosc înfrînt, zise Ernest cu supunere. Numai că nu ştiu ce anume m-a putut aduce în starea asta. Va trebui, domnule doctor, să-mi daţi şi mie să iau în mînă arma cu care m-aţi zdrobit.

— Da, da, numaidecît, bolborosi doctorul Hammersfield. De unde ştii cele spuse adineauri? N-ai de unde şti că episcopul Berkeley ar fi recunoscut metafizica sa ca lipsită de rezultate practice. Nu ai nici o dovadă. Tinere, metafizica aceasta a dat rezultate întotdeauna.

— Consider dovedit faptul că metafizica lui Berkeley n-a putut da rezultate în practică, deoarece... Ernest, foarte calm, făcu o pauză. Deoarece Berkeley obişnuia fără excepţie să iasă pe uşă, şi nu prin zid. Pentru că şi-a întreţinut viaţa cu pîine, unt şi came friptă. Pentru că

totdeauna s-a bărbierit cu un brici care tăia şi îi îndepărta părul de pe obraz.

— Dar astea toate sînt fapte concrete! strigă doctorul Hammersfield. Metafizica e un proces de gîn- dire.

— Şi credeţi că dă rezultate practice... în gînd? întrebă Ernest domol.

Celălalt încuviinţa din cap.

— Şi chiar o mulţime de îngeri pot dansa pe vîrful unui ac... În gînd, continuă Ernest meditativ. Şi un dumnezeu încotoşmănat în blănuri şi mare amator de untură de balenă poate exista şi lucra... în gîndurile noastre. Şi nici nu poate exista dovadă contrarie... În gînd. Domnule doctor, dumneavoastră nu cumva trăiţi tot în gînd, în închipuire?

— Gîndurile mele sînt propriul meu regat, fu răspunsul doctorului.

— Acesta este un alt mod de a spune că trăiţi suspendat în aer. Numai că, nu mă îndoiesc nici o clipă, la ora prînzului vă reîntoarceţi frumuşel pe pămînt, şi la fel procedaţi dacă vine cumva vreun cutremur. Fiţi bun şi spuneţi-mi, domnule doctor, în timpul unui cutremur nu vă este cumva teamă că imaterialul dumneavoastră trup ar putea fi lovit de vreo imaterială cărămidă?

În aceeaşi clipă, şi evident fără să-şi dea seama, doctorul Hammersfield duse repede mîna la cap, acolo unde un smoc de păr era tras peste o cicatrice. Din întîmplare, Ernest folosise un exemplu cum nu se putea mai potrivit. În timpul Marelui cutremur* doctorul Hammersfield era cît pe-aci să fie ucis de

dărîmăturile unui horn. Toţi au izbucnit în hohote de rîs.

— Şi-atunci? întrebă Ernest cînd încetă veselia generală. Mai doriţi dovezi împotriva metazificii?

Şi, în liniştea care a urmat, întrebă din nou:

— Da? Apoi adăugă: ultimele dumneavoastră afirmaţii pot fi socotite un argument, însă nu unul chiar aşa de puternic.

Dar cel puţin pentru moment doctorul Hammersfield era zdrobit, iar bătălia urmă mai departe, în- dreptîndu-se în noi direcţii. Şi, punct cu punct, Ernest îi înfrunta pe preoţi. Cînd afirmau că ei cunosc clasa muncitoare, le spunea adevăruri fundamentale cu privire la clasa muncitoare, despre care ei habar nu aveau, şi le cerea sfidător să aducă contradovezi. Le punea înaintea ochilor fapte, mereu alte şi alte fapte, curma incursiunile lor în văzduh şi-i silea să se întoarcă pe pămînt şi la fapte reale.

Cît de vie am în faţa ochilor scena de atunci! Îl aud şi acum, îi recunosc nota bătăioasă din glas şi-mi dau seama că-i zdrobeşte cu fapte, fiecare dintre ele fiind un şfichi de bici care-i plesneşte mereu şi mereu, fără încetare. Era neîndurător. Nu se cruţa pe sine şi nu înţelegea să-i cruţe nici pe alţii**. Nu voi uita niciodată cît de crunt i-a admonestat la sfîrşit.

* ***Este vorba de marele cutremur care a distrus oraşul Sari Francisco în anul 1906 al erei creştine.***

** ***Fraza aceasta trebuie pusă în legătură cu anumite obiceiuri din timpurile străvechi. Pe atunci, cînd oamenii erau încleştaţi în luptă pe viaţă şi pe***

— De repetate ori aţi recunoscut în seara asta, mărturisind deschis sau făcînd afirmaţii ce trădau ignoranţa, că nu cunoaşteţi clasa muncitoare. Dar n-are nici un rost să vi se reproşeze acest lucru. În ce chip aţi fi putut dumneavoastră afla cîte ceva despre clasa muncitoare? Nu trăiţi în lumea în care trăiesc oamenii muncii. Trăiţi în aceeaşi turmă cu capitaliştii şi în altă lume. Şi cum ar fi altfel? Capitaliştii vă plătesc, ei vă hrănesc şi ei vă pun în spinare pînă şi hainele cu care sînteţi îmbrăcaţi în seara asta. În schimb, dumneavoastră propovăduiţi celor ce vă plătesc acele ramuri ale metafizicii îndeosebi plăcute lor; iar aceste ramuri îndeosebi plăcute le sînt plăcute fiindcă nu ameninţă în nici un fel ordinea socială existentă.

În clipa aceea de jur împrejurul mesei s-a pornit o mişcare şi s-a auzit un murmur de protest.

— A, nu vă contest sinceritatea, continuă Ernest. Sînteţi sinceri. Propovăduiţi lucrurile în care credeţi. Tocmai în asta şi constă forţa şi valoarea dumneavoastră pentru capitalişti. Dar încercaţi numai să credeţi în ceva care ar ameninţa ordinea socială stabilită; în acel moment ceea ce aţi propovădui ar deveni inacceptabil pentru stăpînii dumneavoastră şi aţi fi de îndată concediaţi. De altminteri, la intervale

destul de scurte, cîte unul dintre dumneavoastră este astfel alungat *. N-ăm dreptate?

De data asta nu s-a mai auzit nici un murmur de împotrivire. Toţi au încuviinţat în tăcere, cu excepţia doctorului Hammersfield, care spuse:

moarte, în chipul bestial în care luptau pe vremurile acelea, dacă învinsul arunca arma, învingătorul era liber să-l ucidă ori să-l cruţe.

* ***În perioada aceea foarte mulţi preoţi au fost scoşi din rîndurile clerului pentru că propovăduiau idei inacceptabile pentru clasa dominantă. Acest lu-***

— Numai cînd încep să gîndeaşeă greşit li se cere să-şi dea demisia.

— Ceea ce înseamnă a spune cu alte cuvinte acelaşi lucru, şi anume, că felul lor de a gîndi nu poate fi acceptat, răspunse Ernest şi apoi continuă: De aceea vă îndemn: mergeţi şi propovăduiţi ca să vă meritaţi simbria, dar, pentru numele lui Dumnezeu, lăsaţi în pace clasa muncitoare! Dumneavoastră faceţi parte din tabăra duşmană. N-aveţi nimic comun cu clasa muncitoare. Mîinile vă sînt moi şi catifelate datorită muncii pe care alţii au îndeplinit-o pentru voi. Pîntecele vă sînt rotofeie din pricina hranei îmbelşugate. (În momentul acela doctorul Ballingford se încruntă, şi toate privirile se îndreptară înspre abdomenul lui burduhănos. Se spunea că de mulţi ani nu-şi mai văzuse picioarele.) Şi minţile vă sînt ticsite de doctrine care nu-s decît fortăreţe ale ordinii sociale stabilite. Nu sînteţi decît nişte mercenari (mercenari sinceri, recunosc), aidoma celor care au format odinioară gărzile elveţiene*. Fiţi credincioşi celor care vă hrănesc şi vă dau simbrie; păziţi, cu predicile dumneavoastră, interesele stăpînilor; dar nu veniţi în mijlocul clasei muncitoare ca să vă erijaţi în păstori vicleni. Nu puteţi rămîne cinstiţi şi sluji deodată în două tabere vrăjmaşe. Clasa muncitoare s-a descurcat şi fără dumneavoastră. Vă rog să mă credeţi că se va descurca şi pe viitor fără dumneavoastră. Ba, mai mult decît atît, clasa muncitoare se va descurca mai bine fără dumneavoastră decît s-ar descurca folosindu-vă ajutorul.

cru se întîmpla mai ales atunci cînd aceste idei erau suspectate de tendinţe socialiste.

* ***Gărzile de mercenari străini care păzeau palatul lui Ludovic al XVI-lea, rege al Franţei decapitat de propriul său popor.***

CAPITOLUL II

Aruncarea mănuşii

Cînd au plecat musafirii, tata s-a trîntit într-un fotoliu şi a izbucnit în uriaşe hohote de rîs. După moartea mamei nu-l mai văzusem niciodată rîzînd chiar aşa, din toată inima.

— Pun rămăşag că, de cînd e el, doctorul Hammersfield n-a mai avut de-a face cu un astfel de om, zise el rîzînd. „Subtilităţile controverselor teologice!” Ai băgat de seamă cum a început, ca un mieluşel blînd — despre Everhard vorbesc — şi cît de repede a devenit un leu în turbare? Are o minte superb echilibrată. Ar fi putut fi un foarte valoros om de ştiinţă dacă energia i-ar fi fost canalizată în direcţia asta.

Desigur, nu mai este nevoie să spun că Ernest Everhard mă interesa la culme. Asta nu numai din pricina celor ce vorbise şi a felului cum vorbise, ci şi din pricina lui însuşi. Nu mai întîlnisem niciodată un om ca el. Poate tocmai de asta, deşi aveam douăzeci şi patru de ani, încă nu mă măritasem. Ernest Everhard îmi plăcea; trebuia s-o recunosc faţă de mine însămi. Acest simţămînt se sprijinea pe temeiuri mai presus de înţelegere şi argumente. În ciuda muşchilor ca nişte odgoane şi a grumazului de luptător de circ, mie îmi făcea impresia unui copil nevinovat. Simţeam că sub aparenţa unui zurbagiu intelectual se ascunde un spirit

delicat şi sensibil. Cum mi-am dat seama de asta nu ştiu, bănuiesc că era glasul intuiţiei mele de femeie.

În vocea lui, în sunetul acela ca de trîmbiţă exista ceva care-mi mergea de-a dreptul la inimă. Încă îmi mai răsuna în urechi şi simţeam că mi-ar face plăcere să-l mai aud o dată... să zăresc din nou în ochii lui scînteierea aceea de zîmbet care dezminţea seriozitatea imperturbabilă a chipului. Îmi dădeam seama cum şi alte simţăminte vagi şi nelămurite înmuguresc în inima mea. Aproape îl iubeam încă de pe atunci, deşi sînt încredinţată că, dacă nu l-aş mai fi văzut niciodată, acele vagi simţăminte s-ar fi ofilit şi l-aş fi uitat cu destulă uşurinţă.

Dar nu-mi era sortit să nu-l mai văd niciodată. Interesul proaspăt trezit al tatălui meu pentru problemele sociale şi mesele pe care le dădea aveau să nu îngăduie un asemenea curs al întîmplărilor. Tata nu era sociolog. Căsnicia lui cu maică-mea fusese foarte fericită, şi cercetările în propria-i specialitate, fizica, îl satisfăcuseră pe deplin. Dar, după moartea mamei, cercetările lui ştiinţifice nu puteau umple singure golul din jurul său. La început se interesase de unele probleme filozofice, dar fără prea multă tragere de inimă; mai tîrziu i-au trezit interesul problemele economice şi ştiinţele sociale. Era înzestrat cu un puternic simţ al dreptăţii, şi curînd a început să fie chinuit de dorinţa de a îndrepta relele din jurul său. Am întîmpinat cu bucurie acest interes reînnoit pentru viaţă, deşi nici prin gînd

nu-mi trecea care-i vor fi urmările şi către ce deznodămînt ne va împinge. Cu entuziasmul unui adolescent, s-a cufundat în aceste noi cercetări fără să se gîndească încotro îl vor duce.

Toată viaţa fusese obişnuit cu cercetările de laborator, şi de aceea transformă sufrageria noastră într-un laborator sociologic. Invita la masă oameni de toate felurile şi de toate condiţiile — oameni de ştiinţă, politicieni, bancheri, negustori, profesori, fruntaşi sindicali, socialişti şi anarhişti. Îi provoca la discuţie, şi după aceea analiza opiniile lor cu privire la viaţă şi societate.

Pe Ernest îl întîlnise cu puţină vreme înainte de „seara predicatorilor”. După ce au plecat musafirii, am aflat şi eu cum îl cunoscuse: trecînd seara pe o stradă, s-a oprit să asculte ce spunea un om care, cocoţat pe o tribună improvizată, vorbea unui grup de muncitori. Omul de la tribuna improvizată era Ernest. Se vedea că nu este un simplu orator de talia celor care vorbesc de obicei la colţ de stradă. Ocupa un loc de frunte în comitetele partidului socialist, fiind unul dintre conducătorii lui de seamă şi specialist recunoscut în problemele filozofice ale socialismului. Avea însă un dar deosebit de a expune în limbaj simplu problemele cele mai încurcate, se arăta întotdeauna un conferenţiar şi un pedagog înnăscut, iar cînd era vorba să lămurească muncitorilor probleme de economie politică, se pricepea de minune să se exprime pe înţelesul lor.

Tata s-a oprit să asculte, lucrurile l-au interesat, a fixat o întîlnire cu oratorul şi, de îndată ce s-au mai împrietenit, l-a invitat la masa dată în cinstea preoţilor. De-abia după această masă mi-a spus tata cele cîteva lucruri pe care le ştia despre Ernest. Se ridicase din mijlocul clasei muncitoare, deşi se trăgea din vechea familie Everhard, stabilită în America de mai bine de două sute de ani.* De la vîrsta de zece ani muncise în fabrică, iar după ce-şi terminase ucenicia devenise potcovar. Era autodidact; învăţase singur nemţeşte şi franţuzeşte, şi în momentul acela ducea un trai amărît de pe urma unor traduceri de materiale ştiinţifice şi filozofice pentru o foarte activă editură socialistă din Chicago. La acest neînsemnat cîştig se adăugau modestele drepturi de autor cuvenite pentru propriile lui lucrări de filozofie şi economie politică.

Asta-i tot ce am putut afla despre el înainte de a mă retrage în camera mea, unde am rămas multă vreme cu ochii deschişi, ascultîndu-i în amintire sunetul glasului. Gîndurile care-mi trecură atunci prin minte m-au înspăimîntat. Era atît de deosebit de oamenii din clasa mea socială, atît de străin şi atît de puternic! Forţa cu care îi stăpînea pe ceilalţi mă încînta şi mă speria, iar gîndurile mi-au rătăcit haihui, pînă ce m-am trezit socotindu-l iubitul şi chiar bărbatul meu. Auzisem totdeauna spunîndu-se că forţa

* ***În vremea de atunci, între oamenii născuţi în ţară şi cei născuţi în***

străinătate se făceau discriminări categorice, în defavoarea acestora din urmă.
bărbătească reprezintă o atracţie irezistibilă pentru femei; numai că el era prea puternic. „Nu, nu! am strigat eu atunci. Este cu neputinţă, e absurd!” Iar a doua zi dimineaţa m-am trezit simţind dorinţa de a-l mai vedea o dată. Doream să-l văd stăpînind oamenii în discuţii, să aud timbrul acela bătăios din glasul lui; să-l văd în întreaga-i seninătate şi putere, să-l urmăresc cum zdrobeşte găunoasa lor mulţumire de sine, cum îi scoate de pe bătătoritele lor făgaşuri de gîndire. Şi ce dacă era gălăgios şi neîndurător? Ca să folosesc propria-i expresie, metoda lui „dădea rezultate”, era eficace. În afară de asta, zarva pe care o făcea era un lucru plăcut la vedere, captivantă ca plecarea la atac a unei armate.

Au mai trecut cîteva zile, în cursul cărora am citit cărţile lui Ernest, împrumutate de la tata. Cuvintele lui scrise erau aidoma celor vorbite: limpezi şi convingătoare. Tocmai completa lor simplicitate te convingea chiar în timpul cît încă te mai îndoiai. Avea darul limpezimii în gîndire. Expunerea sa era fără cusur. Şi totuşi, în ciuda atîtor calităţi, găseam în cărţile sale multe lucruri care nu-mi puteau fi pe plac. Insista prea mult asupra a ceea ce el numea lupta de clasă, contradicţiile de neîmpăcat dintre muncă şi capital, ciocnirile de interese.

Foarte amuzat, tata mi-a spus ce părere are doctorul Hammersfield despre

Ernest, care după el, ar fi „un tînăr îngîmfat, scos din minţi de un pospai de învăţătură prost asimilată”. Mi-a mai spus de asemenea că doctorul Hammersfield nu voia să mai dea vreodată ochi cu Ernest.

În schimb, se dovedi că Ernest izbutise să trezească interesul episcopului Morehouse, care ar fi dorit foarte mult să-l mai întîlnească. „E un tînăr de nădejde — spusese episcopul — şi foarte ager, foarte energic. Din păcate, însă, e prea sigur de sine, mult prea sigur.”

Ernest a venit la noi într-o după-amiază, împreună cu tata. Episcopul sosise înaintea lor şi luam cu toţii ceaiul pe verandă. Proaspăta noastră cunoştinţă continua să rămînă la Berkeley, deoarece urma nişte cursuri speciale de biologie la universitate şi în acelaşi timp era foarte ocupat cu punerea la punct a unei noi lucrări, intitulată ***Filozofie şi revoluţie****.

Cînd a intrat Ernest, veranda a devenit parcă din- tr-o dată neîncăpătoare. Nu fiindcă el ar fi fost prea voinic — nu depăşea un metru şi şaptezeci şi cinci înălţime — dar fiinţa lui parcă emana un aer de grandoare. Cînd se opri în faţa mea, ca să-mi spună bună ziua, avu totuşi o oarecare uşoară stîngăcie, care se deosebea în chip straniu de privirile îndrăzneţe ale ochilor săi pătrunzători şi de hotărîrea cu care apoi îmi strînse mîna o clipă. Şi în clipa aceea privirile i-au devenit la fel de îndrăzneţe şi pătrunzătoare ca înainte. Dar acum în ele parcă stăruia o întrebare şi, la fel ca prima oară, parcă mă privi mai mult decît s-ar fi cuvenit.

— Am citit cartea dumitale ***Filozofia clasei munci- toare,*** i-am spus eu, şi ochii lui străluciră de mulţumire.

— Nu mă îndoiesc, îmi răspunse, că aţi avut în vedere publicul căruia se adresa.

— Da, şi tocmai de asta aş vrea să mă cam cert cu dumneata, răspunsei eu bătăioasă.

— Şi eu aş dori să am o explicaţie cu dumneavoastră, domnule Everhard, zise episcopul Morehouse.

Ernest înălţă din umeri cu un aer poznaş şi acceptă o ceaşcă de ceai.

Episcopul se înclină şi-mi dădu întîietate.

— Dumneata aţîţi ura între clase, începui eu. Consider că este incorect şi criminal să apelezi la tot ce există meschin şi brutal în clasa muncitoare. Ura de clasă este un element antisocial, ba chiar, după părerea mea, antisocialist.

* ***Această carte a fost în repetate rînduri tipărită pe ascuns de-a lungul celor trei secole ale erei Căleîiului de fier. La Biblioteca Naţională din Ardis există mai multe exemplare din diverse ediţii.***

— De asta nu m-am făcut vinovat, răspunse Ernest. Hu veţi găsi ură de clasă nici în litera, şi nici în spiritul vreunei pagini scrise de mine.

— Vai! am strigat eu cu glas plin de reproş şi, luînd cartea, am început s-o răsfoiesc.

Ernest sorbi din ceaşcă şi se uită la mine zîmbind, fin vreme ce eu căutam pasajul respectiv.

— Pagina o sută treizeci şi doi, citii eu cu glas tare: „De aceea lupta de clasă se duce în momentul actual al dezvoltării societăţii între salariaţi şi patroni”.

M-am uitat la el triumfătoare.

— Nu se pomeneşte nici o vorbă despre ura de clasă, zise el zîmbind.

— Dar spui „lupta de clasă”, răspunsei eu.

— Ceea ce e altceva decît ura de clasă. Şi vă rog să mă credeţi că nu aţîţăm nici un fel de ură. Spunem numai că lupta de clasă este o lege a dezvoltării societăţii. De asta nu noi sîntem răspunzători. Nu noi am creat lupta de clasă. Noi doar o explicăm, aşa cum Newton a explicat gravitaţia. Noi explicăm natura contradicţiei de interese care produce lupta de clasă.

— Dar n-ar trebui să existe nici o contradicţie de interese! am strigat eu atunci.

— Mă declar din toată inima de acord cu dumneavoastră, răspunse el. Tocmai asta este ceea ce luptăm să înfăptuim noi, socialiştii: lichidarea contradicţiei dintre interese. Iertaţi-mă. Daţi-mi voie să vă citesc un paragraf. Luă cartea şi căută cu vreo cîteva pagini mai în urmă: Pagina o sută douăzeci şi şase: „Ciclul luptelor de clasă, început o dată cu descompunerea comunei primitive şi cu apariţia proprietăţii private, se va încheia o dată cu transformarea proprietăţii particulare în proprietate obştească”.

— Nu sînt de acord cu dumneavoastră, interveni episcopul, pe al cărui chip palid şi ascetic apăruse o strălucire firavă, ce-i

trăda intensitatea emoţiei. Premisa de la care porniţi este greşită. Nu există pe lume ceva care să poată fi numit conflictul de interese dintre muncă şi capital, sau, mai bine zis, ar trebui să nu existe.

— Vă mulţumesc, zise Ernest cu gravitate. Prin ultima dumneavoastră afirmaţie mi-aţi restituit premisa de la care pornisem.

— Şi din ce pricină trebuie neapărat să existe un astfel de conflict? întrebă episcopul cu înflăcărare.

Ernest înălţă din umeri.

— După cîte bănuiesc, din pricină că aşa sîntem noi alcătuiţi.

— Nu aşa sîntem alcătuiţi! strigă celălalt.

— Aveţi cumva în vedere omul ideal? întrebă tî- nărul. Un om lipsit de egoism şi deopotrivă cu zeii, nişte oameni atît de puţini la număr încît să fie practic inexistenţi, sau vă referiţi la omul de rînd, la omul obişnuit?

— La omul comun şi obişnuit, fu răspunsul.

— La omul slab, neajutorat şi supus greşelii?

Episcopul Morehouse încuviinţă din cap.

— La omul meschin şi egoist?

O nouă încuviinţare.

— Luaţi, vă rog, seama! îl preveni Ernest. Am spus „egoist”.

— Omul obişnuit este egoist, afirmă episcopul cu dîrzenie.

— Doreşte să pună mîna pe tot ce poate apuca.

— Da, doreşte să aibă tot ce poate apuca, să aibă cît mai mult; e trist, dar adevărat.

— Atunci, v-am adus acolo unde voiam. Maxilarele lui Ernest se închiseră ca o capcană. Acum să vă explic. Să luăm, de pildă, un om care lucrează la tramvaie.

— N-ar avea unde să lucreze dacă n-ar exista capitalul, îl întrerupse episcopul.

— E-adevărat, veţi fi însă şi dumneavoastră de acord că şi capitalul ar pieri dacă n-ar exista muncitorul care să producă dividende.

Episcopul nu răspunse.

— Sînteţi sau nu de acord? insistă Ernest.

Episcopul încuviinţă.

— În acest caz, afirmaţiile noastre se anulează reciproc, zise Ernest pe tonul cel mai firesc, şi, de fapt, ne aflăm tot acolo de unde am pornit. S-o luăm de la început. Muncitorii de la tramvaie procură munca. Acţionarii procură capitalul. Prin eforturile comune ale muncii şi capitalului se cîştigă bani*. Banii astfel cîştigaţi se împart între cele două părţi. Partea atribuită capitalului se numeşte „dividend”; celei cuvenite muncii i se spune „salariu”.

— Foarte bine, interveni episcopul. Nu există însă nici un motiv pentru ca această împărţire să nu se facă prin bună înţelegere.

— Aţi şi uitat un lucru asupra căruia căzusem de acord, răspunse Ernest. Am convenit că omul obişnuit este egoist. Aşa este omul. Încă de pe acum aţi părăsit realitatea şi vorbiţi despre o împărţire a produselor între nişte oameni aşa cum poate ar trebui să fie, dar nu sînt. Să revenim însă la realitate: muncitorul, fiind egoist, vrea să capete cît mai mult cu putinţă. Capitalistul, fiind egoist, vrea să apuce şi el la această împărţeală cît mai mult cu putinţă. Cînd există însă o anumită cantitate determinată de bunuri şi cînd din această cantitate doi oameni vor să pună mîna pe cît mai mult cu putinţă, atunci se naşte un conflict de interese. În asta constă contradicţia de interese dintre muncă şi capital. Şi este o contradicţie de neîmpăcat. Atîta vreme cît

vor exista pe lume muncitori şi capitalişti, vor continua să lupte între ei în legătură cu această împărţeală. Dacă v-aţi fi dus astăzi după- amiază la San Francisco, ar fi trebuit să mergeţi pe jos. Nu circulă nici un tramvai.

* ***Pe vremea aceea, grupuri de indivizi hrăpăreţi acaparaseră toate mijloacele de transport şi, pentru folosirea lor, storceau anumite taxe de la călători.***

— Altă grevă*? întrebă episcopul neliniştit.

— Da, nu se înţeleg asupra împărţirii cîştigurilor realizate de tramvaie.

Episcopul Morehouse îşi pierdu cumpătul.

— Este o greşeală! strigă el. Muncitorii dau dovadă de atîta miopie! Cum mai pot nădăjdui să se bucure de simpatia noastră?...

— Cînd ne silesc să mergem pe jos, continuă Ernest insinuant.

Dar episcopul nu-i dădu atenţie şi urmă:

— Nu sînt în stare să vadă mai departe de lungul nasului. Omul trebuie să fie om, nu brută. Acum or să fie din nou încăierări şi măceluri, orfani şi văduve îndurerate. Capitaliştii şi muncitorii ar trebui să fie prieteni. Ar trebui să muncească mînă în mînă, spre folosul lor comun.

— O! acum iar aţi părăsit realitatea şi v-aţi înălţat în văzduh, observă Ernest cu voce seacă. Pogorîţi-vă pe pămînt! Amintiţi-vă cum am convenit că omul obişnuit este egoist.

— Dar n-ar trebui să fie! strigă iar episcopul.

— În privinţa asta sînt de acord cu dumneavoastră, replică Ernest. Ar trebui să nu fie egoist, dar va continua să fie egoist atîta vreme cît va trăi într-un sistem social bazat pe o morală porcească.

* ***Astfel de conflicte se iscau foarte adesea în acele timpuri, cînd***

societatea era iraţional şi anarhic organizată. Cîteodată muncitorii refuzau să mai lucreze. Alteori capitaliştii nu-i mai lăsau pe muncitori să intre în fabrici. În cursul tulburărilor şi ciocnirilor violente, care aveau loc cu asemenea prilejuri, se distrugeau multe bunuri şi se pierdeau multe vieţi omeneşti. Astăzi toate acestea sînt de neconceput pentru noi şi ne par la fel de stranii ca şi un alt obicei de pe atunci, şi anume deprinderea bărbaţilor din clasele asuprite de a sfărîma mobilele din casă cînd se certau cu nevestele.

Episcopul rămase trăsnit, iar tata chicoti încetişor,

— Da, bazat pe o morală porcească, urmă Ernest, fără nici o ezitare. Asta este de fapt sistemul capitalist. Şi asta apără biserica dumneavoastră, în sprijinul acestui sistem predicaţi de fiece dată cînd vă urcaţi în amvon. Morală porcească! Altfel nu i se poate spune.

Episcopul Morehouse se întoarse către tata, cerîn- du-i parcă sprijin, dar tata rîse şi încuviinţă din cap.

— Tare mi-e teamă că domnul Everhard are dreptate, spuse el. Este vorba de ***laissez faire***[1] doctrina potrivit căreia oricine ar fi liber să facă ce vrea, fiecare se zbate pentru sine, şi dracul să-l ia pe cine rămîne de căruţă! Aşa cum a arătat domnul Everhard deunăzi, rolul care vă revine dumneavoastră, preoţilor, este să apăraţi ordinea socială stabilită, iar bazele societăţii noastre sînt cele arătate.

— Dar nu asta este învăţătura lui Cristos! strigă episcopul.

— În ziua de astăzi biserica nu mai propovăduieşte învăţătura lui Crist, interveni imediat Ernest. Oricum, oamenii muncii nu vor să aibă nimic de-a face cu biserica. Biserica tolerează, se face că nu vede cruzimea înspăimîntătoare şi

---

[1] ***Laissez faire, laissez passer*** (Lăsaţi lucrurile să se împlinească şi să se dezvolte de la sine) — deviza şcolii economice burgheze a fiziocraţilor, apărută în Franţa în secolul al XVIII-lea. În secolul al XIX-lea, în perioada capitalismului premonopolist, ea a devenit deviza aşa-numitei doctrine a „liber-schimbismului”, care revendica pentru burghezie deplina libertate a comerţului.

sălbăticia cu care capitaliştii tratează clasa muncitoare.

— Biserica nu tolerează un asemenea lucru! protestă episcopul.

— Biserica nu protestează împotriva lui, replică Ernest. Iar în măsura în care nu condamnă, înseamnă că tolerează, fiindcă, nu uitaţi: biserica este întreţinută de clasa capitaliştilor.

— N-am privit lucrurile sub această lumină, zise episcopul cu naivitate. Fără îndoială că greşiţi. Ştiu că pe lumea asta există foarte multă suferinţă şi foarte multă răutate. Ştiu că biserica a pierdut ceea ce... ceea ce dumneavoastră numiţi proletariatul*.

— N-aţi avut niciodată alături de dumneavoastră! proletariatul! strigă Ernest. Proletariatul s-a dezvoltat în afara bisericii şi fără biserică.

— Nu înţeleg, zise episcopul cu glas stins.

— Atunci îngăduiţi-mi să vă explic. O dată cu introducerea maşinismului şi apariţia uzinelor la sfîrşi- tul secolului al XVIII-lea, marea masă a oamenilor muncii a fost despărţită de pămînt. Vechiul sistem de muncă s-a năruit. Oamenii muncitori au fost alungaţi de la ţară şi mînaţi cu turma către oraşele industriale. Mamele, dimpreună cu copiii lor, au fost puse să muncească la noile maşini. Viaţa de familie a încetat. Condiţiile de trai au devenit îngrozitoare. E o poveste sîngeroasă.

— Ştiu, ştiu, îl întrerupse episcopul, cu chipul chinuit de deznădejde. A fost ceva

înfiorător. Dar asta s-a petrecut acum un secol şi jumătate.

* ***Proletariat:** **derivat din latinul*** proletarii, ***denu- mire dată în sistemul cenzitar al lui Servius Tullius***[1] ***celor care nu prezentau pentru stat altă utilitate decît aceea că zămisleau copii (proles); cu alte cuvinte, nu prezentau vreo însemnătate nici prin avere, nici prin poziţie socială şi nici prin vreo iscusinţă deosebită.***

— Şi atunci, cu un secol şi jumătate în urmă, a luat naştere proletariatul, continuă Ernest. Faptul s-a petrecut fără ca biserica să-i acorde vreo importanţă. Pe vremea cînd ţara întreagă era prefăcută în abator de către capitalişti, biserica a rămas mută. N-a protestat atunci, aşa cum nu protestează nici astăzi. După cum spune Austin Lewis* vorbind despre timpurile de atunci, cei cărora li se poruncise: „Paşte oiţele mele" au văzut cum aceste oiţe sînt vîndute în sclavie şi muncite pînă la ultima suflare, dar fără să protesteze**. Pe vremea aceea biserica a tăcut, şi, înainte de a merge mai departe, aş vrea să declaraţi pur şi simplu că sînteţi ori nu sînteţi de acord cu

---

[1] Tradiţia romană vorbeşte despre o reformă atribuită regelui ***Servius Tullius*** (secolul al VI-lea î.e.n.), reformă prin care s-a urmărit încadrarea plebeilor cu avere în rîndurile cetăţenilor romani, întreaga populaţie a cetăţii fiind împărţită, după avere, în cinci clase cenzitare. Pătura celor lipsiţi de avere, alcătuită din ***proles,*** nu făcea parte din nici una dintre aceste clase.

mine. În acea vreme biserica a rămas, sau n-a rămas mută?

Episcopul Morehouse nu mai ştia ce să spună. Ca şi doctorul Hammersfield, nu era obişnuit cu această crîncenă „bătălie în propria ta casă”, cum o numea Ernest.

— Istoria secolului al XVIII-lea este îndeobşte cunoscută, continuă de îndată Ernest. Dacă biserica nu a rămas mută, ar trebui să se găsească pe undeva prin cărţi o vorbă de-a ei.

— Mi-e teamă că într-adevăr a rămas mută, mărturisi episcopul.

* ***Candidatul partidului socialist la postul de guvernator al statului California în alegerile din toamna anului 1906 al erei creştine. Englez prin naştere, autor a numeroase lucrări de economie politică şi filozofie, a fost unul dintre conducătorii socialişti din vremea sa.***

** ***Istoria nu consemnează un fapt mai îngrozitor decît tratamentul la care au fost supuşi în fabricile engleze femeile şi copiii sclavi, mai cu seamă în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea din era creştină. În aceste adevărate infernuri ale industriei îşi au obîrşia unele dintre cele mai mari averi ale timpului respectiv.***

— Iar biserica şi astăzi păstrează tăcerea.

— Cu asta nu mai sînt de acord, spuse episcopul.

Ernest tăcu, îl cercetă cu privirea şi ridică mănuşa.

— Bine, zise el. Să vedem. La Chicago există femei care trudesc o săptămînă încheiată pentru nouăzeci de cenţi[1]. A protestat vreodată biserica?

— Ce spui dumneata e ceva cu totul nou pentru mine, fu răspunsul. Nouăzeci de cenţi pe săptămînă?! E îngrozitor!

— A protestat cumva biserica? insistă Ernest.

— Biserica nu ştie.

Se vedea bine că episcopul face eforturi disperate.

— Şi, cu toate astea, bisericii i s-a poruncit: „Paşte oiţele mele!” zise Ernest zeflemitor. Dar peste o clipă continuă: Iertaţi-mi ironia, domnule episcop. Dar vă mai puteţi oare mira că ne pierdem răbdarea cînd discutăm cu cei de seama dumneavoastră? Cînd oare aţi protestat în faţa enoriaşilor dumneavoastră capitalişti împotriva muncii copiilor în filaturile şi ţesătoriile din Sud?* Copii de cîte şase şi şapte ani

---

[1] Şi acesta este un fapt luat de autor direct din realitate, în 1905 ziarul ***Chicago American*** publicase un lung reportaj intitulat „Sclavii din Chicago”, în care erau dezvăluite îngrozitoarele condiţii de muncă din foarte multe întreprinderi industriale şi comerciale. Se arăta că există un mare număr de muncitori care în schimbul unei munci epuizante nu cîştigă decît nouăzeci de cenţi pe săptămînă.

*** Everhard ar fi putut invoca şi exemple mult mai convingătoare cu privire la modul făţiş în care biserica din partea de sud a Statelor Unite a luat apărarea sclaviei, înaintea războiului cunoscut sub numele de „Războiul rebeliunii”[1]. Dăm aici cîteva**

care muncesc în fiece noapte în schimburi de cîte douăsprezece ore! Nu mai au cînd să zărească bine- cuvîntata lumină a soarelui. Mor ca muştele. Dividendele sînt plătite din sîngele lor. Iar în Noua Anglie[2] din dividende se clădesc biserici grandioase, de la amvoanele cărora tagma dumneavoastră propovădu- ieşte banalităţi plăcute, în auzul beneficiarilor pomădaţi şi ghiftuiţi ai acestor dividende.

— N-am ştiut, murmură abia auzit episcopul.

---

[1] Jack London se referă la conflictul armat cunoscut sub aiumele de „Războiul civil” sau „Războiul de secesiune”, izbucnit în 1861 între statele din Sud, dominate de marii -plantatori, proprietari funciari, interesaţi în menţinerea sclaviei, şi statele din Nord, dominate de burghezia industrială. Acest război, încheiat în 1865 prin victoria Nordului, poate fi considerat ca o formă de revoluţie burghezo-democrată, deoarece a avut drept rezultat, pe de o parte, zdrobirea plantatorilor şi abolirea sclaviei negrilor, iar, pe de altă parte, instaurarea dominaţiei burgheziei industriale.

[2] Denumire dată regiunii din nord-estul Statelor Unite, unde Anglia a înfiinţat primele colonii americane. Aci capitalismul a cunoscut încă din secolul trecut o puternică dezvoltare.

Îngălbenise la faţă şi ai fi zis că-l chinuie greaţa.

— Prin urmare n-aţi protestat?

Episcopul clătină din cap.

— Atunci, biserica este astăzi la fel de mută ca şi in secolul al XVIII-lea?

Episcopul păstră tăcere, şi pentru prima dată Ernest se abţinu şi nu împinse lucrurile mai departe.

asemenea exemple, culese din documentele timpului. În anul 1835 al erei creştine sinodul bisericii prezbiteriene a statuat următoarele: „Sclavia este recunoscută atît în Vechiul, cît şi în Noul Testament şi n-a fost niciodată osîndită prin cuvîntul lui Dumnezeu”. Asociaţia baptistă din Charleston declara într-o epistolă din anul 1835: „Dreptul stăpînilor de a dispune de timpul sclavilor lor a fost în chip răspicat recunoscut de creatorul tuturor lucrurilor, care fără îndoială că poate acorda oricui socoteşte de cuviinţă dreptul de proprietate asupra oricărui obiect găseşte cu cale”. Cuviosul E. D. Simon, doctor în teologie şi

— Nu uitaţi însă că, de cîte ori un preot îndrăzneşte să protesteze, este imediat îndepărtat.

— Îmi vine foarte greu să cred că un astfel de lucru ar fi adevărat, se împotrivi episcopul.

— Sînteţi dispus să protestaţi? întrebă Ernest

— Arătaţi-mi stări nenorocite, ca acelea despre care mi-aţi vorbit, aici, în eparhia noastră, şi voi protesta.

— Vă voi arăta, zise Ernest simplu. Sînt la dispoziţia dumneavoastră. Am să vă călăuzesc într-o călătorie prin infern.

— Iar eu voi ridica glasul împotriva răului. Episcopul îşi îndreptă bustul, iar pe chipul său blînd se răspîndi asprimea luptătorului. Biserica nu va rămîne mută!

— Veţi fi alungat din jilţul episcopal, îl preveni Ernest,

profesor la Universitatea metodistă Randolph-Macon din Virginia, a scris: „Pasaje din Sfînta Scriptură stabilesc fără nici o putinţă de îndoială dreptul de proprietate asupra sclavilor, ca şi toate accesoriile obişnuite ale acestui drept. Dreptul de a vinde şi cumpăra sclavi este limpede stabilit. Privind deci lucrurile în general, fie că cercetăm legislaţia iudaică stabilită de Dumnezeu însuşi, fie ideile şi practica omenirii din toate vremurile, ori poruncile Noului Testament ***şi ale legii morale, ajungem la concluzia că sclavajul nu este imoral. O dată stabilit principiul potrivit căruia primii sclavi africani au fost în chip legal supuşi sclaviei, dreptul de a-i ţine în servitute pe urmaşii lor decurge ca o consecinţă de neînlătu-rat. Vedem deci că sclavia existentă în America a fost întemeiată în devlină concordanţă cu principiile de drept.”***

— Vă voi dovedi contrariul, fu răspunsul episcopului. Vă voi dovedi, în cazul cînd cele ce mi-aţi spus sînt adevărate, că biserica a greşit din neştiinţă. Ba, mai mult decît atît, susţin că tot ce este monstruos în societatea noastră industrială se datoreşte neştiinţei clasei capitaliştilor. Capitaliştii vor îndrepta răul în întregime de îndată ce vor auzi chemarea. Şi este datoria bisericii să lanseze această chemare.

Ernest izbucni în rîs. Rîsul lui mi se păru prea brutal, şi de aceea sării în ajutorul episcopului:

— Nu uita că dumneata nu vezi decît un singur aspect al situaţiei. Noi avem totuşi foarte multe părţi bune, cu toate că dumneata nu te arăţi dispus să ne recunoşti nici una dintre ele. Episcopul Morehouse are dreptate. Răul din societatea industrială, chiar dacă ar fi atît de îngrozitor cum îl înfăţişezi dumneata, e datorit neştiinţei. Diferitele clase ale societăţii s-au depărtat prea mult una de cealaltă.

— Un indian sălbatic nu-i atît de brutal şi de crud cum este clasa capitaliştilor, mi-a răspuns el, şi în clipa aceea l-am urît.

— Dumneata nu ne cunoşti, i-am spus eu. Nu sîn- tem nici brutali şi nici cruzi.

— Dovediţi-o, răspunse el sfidător.

— Cum aş putea să ţi-o dovedesc... tocmai dumitale?

Nu este de loc de mirare că în acelaşi jel, o generaţie sau două mai tîrziu, biserica a luat apărarea

proprietăţii capitaliste. În marele muzeu de la Asgard există o carte intitulată Eseuri asupra revendicărilor, ***scrisă de Henry Van Dyke şi publicată în anul 1905 al erei creştine. După cît se poate deduce din carte, Van Dyke a fost fără îndoială preot. Această carte este un foarte grăitor exemplu de ceea ce Everhard ar fi putut numi gîndire burgheză. A se observa asemănarea dintre epistola baptiştilor din Charleston,***

Începusem să mă înfurii.

Dar el clătină din cap.

— Nu vă cer să mi-o dovediţi mie. Vă cer să v-o dovediţi dumneavoastră înşivă.

— Eu o ştiu, am răspuns.

— Nu ştiţi nimic, replică el tăios.

— Ei, ei, copii... interveni tata împăciuitor.

— Puţin îmi pasă... începui eu plină de indignare, dar Ernest mă întrerupse.

— După cîte înţeleg eu, aveţi, sau tatăl dumneavoastră are — ceea ce este acelaşi lucru — bani investiţi în acţiuni ale Ţesătoriilor Sierra.

— Şi ce legătură are asta cu discuţia noastră? strigai eu.

— Nu cine ştie ce, începu Ernest domol. Atîta doar că rochia pe care o purtaţi este pătată de sînge. Mîncarea pe care o mîncaţi e îmbibată de sînge. Sînge de copii nevinovaţi şi de oameni în toată firea picură la streşinile casei dumneavoastră. Dacă închid ochii, aud de jur împrejurul meu: pic! pic! pic!

Însoţind de îndată cuvîntul cu fapta, închise ochii şi se rezemă de speteaza fotoliului. Ciuda şi vanitatea rănită m-au făcut să izbucnesc în lacrimi. Niciodată în viaţa mea nu mai fusesem tratată cu atîta brutalitate. Tata şi episcopul erau amîndoi încurcaţi şi neliniştiţi. Încercară atunci să îndrepte discuţia către alte chestiuni, mai paşnice; dar Ernest a deschis ochii, s-a uitat la mine şi nu i-a luat în seamă. Linia buze- lor lui devenise aspră, şi ochii de asemenea; în ei nu mai licărea nici cea mai slabă umbră de

zîmbet. Ce anume se pregătea să-mi spună, cărei neîndurătoare

citată mai sus, şi următoarea teză emisă de Van Dyke cu şaptezeci de ani mai tîrziu: „Biblia ne învaţă că Dumnezeu stăpîneşte lumea. El împarte bunurile

pedepse se pregătea să mă supună n-am ştiut niciodată, căci chiar în clipa aceea un om care trecea pe trotuar s-a oprit şi s-a uitat la noi. Era un om voinic, sărăcăcios îmbrăcat şi purta în spinare o povară uriaşă, alcătuită din măsuţe, scaune şi paravane de bambus. Cerceta casa ca şi cum ar fi stat în cumpănă dacă să intre ori nu, spre a încerca să ne vîndă ceva din marfa lui.

— Pe omul acela îl cheamă Jackson, zise Ernest.

— Un om atît de voinic ar trebui să se ducă la muncă şi nu să hoinărească făcînd pe negustorul ambulant*, am răspuns eu înţepată.

— Uitaţi-vă la mîneca braţului stîng, îmi răspunse Ernest pe tonul cel mai blînd.

M-am uitat şi am văzut că mîneca era goală.

— O parte din sîngele braţului aceluia am auzit-o adineauri picurînd de la streaşina casei dumnea-

acestei lumi tuturor oamenilor după bunul său plac şi în concordanţă cu legile generale de el stabilite."[1]

[1] După cum se va vedea şi în restul romanului, Jack London foloseşte adnotările lui Anthony Meredith, presupusul comentator din veacul al XXVII-lea, pentru a lua o poziţie violent critică împotriva unor oameni şi evenimente contemporane lui şi tipice pentru societatea capitalistă. Nici documentele din 1835 ale sinodului bisericii prezbiteriene şi ale Asociaţiei baptiste din Charleston, nici profesorul E. D. Simon şi Henry Van Dyke nu sînt născociri. Acesta din urmă (1852—1933) a fost un preot prezbiterian, ajuns mai tîrziu profesor universitar, diplomat şi autor a

** În vremurile de atunci existau multe mii de asemenea negustori săraci, denumiţi ambulanţi şi care-şi purtau în spate toată marfa, din casă în casă. Acest sistem de comerţ însemna o mare pierdere de energie. După cum se vede, distribuţia bunurilor era la fel de anarhică şi iraţională ca şi întregul sistem social.*

voastră, continuă Ernest cu aceeaşi voce blîndă. Şi-a pierdut braţul la Ţesătoriile Sierra, şi după asta, ca pe un cal cu puterile sleite, l-aţi aruncat pe drumuri, să moară unde o şti. Cînd spun asta nu mă refer la dumneavoastră direct, ci la administratorul şi la funcţionarii pe care dumneavoastră şi ceilalţi acţionari îi plătiţi ca să conducă fabrica. E vorba de un accident, un accident pricinuit de dorinţa lui de a economisi companiei cîţiva dolari. Toba dinţată a maşinii de egrenat i-a prins braţul. Ar fi putut lăsa acolo pietricica pe care o văzuse între dinţii tobei, şi dublul şir de dinţi s-ar fi sfărîmat. Dar el s-a repezit s-o scoată, şi-atunci angrenajul i-a prins mîna şi i-a făcut-o ferfeniţă de la vîrful degetelor şi pînă la umăr. Era noapte. Muncitorii lucrau în ore suplimentare. Trimestrul acela s-au plătit dividende grase. Jackson muncise multe ceasuri în şir, iar muşchii lui îşi pierduseră agerimea şi vigoarea. Din pricina asta mişcările îi erau ceva mai încete. De

---

numeroase volume de eseuri şi critică literară scrise de pe poziţiile cele mai retrograde.

aceea i-a prins maşina braţul. Are nevastă şi trei copii..

— Şi ce a făcut compania pentru el? am întrebat.

— Nimic. O, ba da, a făcut ceva. S-a apărat cu înverşunare cînd Jackson, după ce a ieşit din spital, s-a adresat justiţiei, cerînd daune. S-a apărat cu atîta înverşunare, încît a cîştigat procesul. După cum ştiţi, compania are avocaţi de mîna întîi.

— Nu ne-ai spus însă toată povestea, am răspuns eu cu multă convingere. Sau poate că nu o cunoşti nici chiar dumneata în întregime. Poate că omul a fost obraznic.

— Obraznic! Ha-ha-ha! Rîdea mefistofelic. Sfinte Dumnezeule! Obraznic! El, cu braţul lui măcinat între dinţii maşinii! Cu toate astea, a fost un slujitor modest şi supus, şi nimeni nu spune nicăieri că ar fi fost vreodată obraznic.

— Bine, dar există justiţia, insistai eu. Dacă în toată povestea asta n-ar exista nimic mai mult decît ce-ai spus dumneata, ar fi fost cu neputinţă să piardă procesul.

— Colonelul [1]Ingram este şeful contenciosului companiei. E un avocat deosebit de abil. Ernest mă privi ţintă cîteva clipe, iar după aceea continuă: Am să vă spun eu ce ar trebui să faceţi,

[1] Titlul de colonel nu are sens de grad ofiţeresc. În America, guvernatorii statului pot acorda acest titlu unora dintre acoliţii lor care, îmbrăcaţi în uniformă, asistă la ceremonia instalării guvernatorului, sau la alte ceremonii oficiale.

domnişoară Cun- ningham. Cercetaţi cazul Jackson.

— M-am şi hotărît s-o fac, răspunsei eu tăios.

— Foarte bine, zise Ernest strălucind de bună dispoziţie. Am să vă spun unde-l puteţi găsi. Dar tremur pentru dumneavoastră cînd mă gîndesc asupra cîtor lucruri vă veţi lămuri dintr-o dată graţie braţului lui Jackson.

Aşa se făcu deci că amîndoi, şi eu şi episcopul Morehouse, am ridicat mănuşa aruncată de Ernest. Cei doi musafiri au plecat împreună, iar eu am rămas chi-nuită de conştiinţa unei nedreptăţi comise împotriva mea şi a clasei sociale din care făceam parte. Omul acela era o fiară. Din pricina asta l-am urît atunci şi m-am consolat cu gîndul că din partea unui om provenit din muncitorime nici nu era cu putinţă să te aştepţi la o altfel de purtare.

CAPITOLUL III

Braţul lui Jackson

Nici măcar nu visam ce rol covîrşitor avea să joace în viaţa mea braţul lui Jackson. Cînd am reuşit să dau de el, ca om nu mi-a făcut o impresie deosebită.

L-am găsit într-o cocioabă dărăpănată*, tocmai pe malul golfului, la marginea mlaştinilor. De jur împrejurul casei se întindeau băltoace de apă stătută, acoperite cu un fel de spumă verde şi putregăită, iar duhoarea care se înălţa din ele era de-a dreptul insuportabilă.

Am văzut imediat că Jackson e un om modest şi supus, aşa cum îmi fusese descris. Lucra la nişte împletituri de bambus, şi tot timpul cît am stat de vorbă cu el, nu s-a oprit nici o clipă din lucru. Totuşi, în ciuda modestiei şi simplităţii lui, am avut impresia că disting un început de amărăciune în glasul lui atunci cînd mi-a spus:

— Ar fi putut să-mi dea măcar o slujbă de paznic.**

De la el n-am putut afla mare lucru. Am avut impresia că e cam sărac cu duhul, dar dibăcia cu care-l vedeam că lucrează, folosindu-se de singura lui mînă, arăta că nu este vorba de aşa ceva. Atunci mi-a venit o idee.

* ***Expresie care zugrăveşte starea locuinţelor ruinate şi mizere unde-şi găseau adăpost în acele vremuri un mare număr de oameni ai muncii. Fără nici o excepţie, muncitorii erau atunci siliţi să plătească proprietarilor chirie, iar dacă avem în vedere starea acestor locuinţe, putem afirma că chiria era enormă.***

** ***Este greu de imaginat cît de răspîndit era pe atunci furtul. Fiecare fura din avutul celorlalţi. Stă- pînii societăţii furau în chip legal, sau, cu***

alte cuvinte, îşi legalizau furtul, pe cîtă vreme clasele mai sărace furau încălcînd legea. Nici un bun nu se afla în siguranţă dacă nu era păzit. Un număr uriaş de oameni erau folosiţi ca paznici, pentru a apăra proprietatea. Casele celor bogaţi erau un amestec de fortăreaţă, magazie şi casă de bani. Obiceiul copiilor noştri de a-şi însuşi lucruri ce aparţin altora este socotit ca o rămăşiţă rudimentară a acelei înclinaţii către furt cu totul generală în vremurile vechi.

— Cum s-a întîmplat de ţi-ai prins mîna în maşină? l-am întrebat eu.

S-a uitat la mine domol şi cercetător, apoi a clătinat din cap.

— Nu ştiu. Aşa s-a întîmplat.

— Din nebăgare de seamă? sugerai eu atunci.

— Nu. Eu n-aş zice c-a fost nebăgare de seamă. Lucrasem peste ora de schimb şi probabil că eram cam obosit. Am lucrat în fabrică şaptesprezece ani şi am observat că cele mai multe accidente se întîmplă cu puţin înainte de a suna sirena. Aş fi gata să pun rămăşag că în ceasul din urmă, înainte de încetarea lucrului, se-ntîmplă mai multe accidente decît în tot restul zilei. Omul nu mai e aşa de ager după ce-a muncit zdravăn ceasuri întregi. Am văzut prea mulţi muncitori tăiaţi, sfîrtecaţi şi zdrobiţi ca să nu-mi dau seama.

— Chiar aşa de mulţi? l-am întrebat.

— Sute şi sute. Pînă şi copii.

Lăsînd la o parte detaliile îngrozitoare, povestea lui Jackson, aşa cum o relata el, se potrivea întocmai cu cele ce auzisem mai înainte. Cînd l-am întrebat dacă nu cumva încălcase normele prevăzute pentru lucrul la maşină, a clătinat din cap.

— Cu dreapta am tras la o parte cureaua de transmisie, şi cu stînga am încercat să iau pietricica. N-am stat să mă uit dacă scosesem cum trebuie cureaua. Am crezut că dreapta făcuse treabă bună, numai că n-a fost aşa. Mă grăbisem şi n-o trăsesem cum trebuie. După aceea maşina mi-a prins mîna şi mi-a zdrobit-o.

— Probabil că te-a durut foarte tare... am spus eu înduioşată.

— Nu-i prea plăcut cînd ţi se fărîmă ciolanele.

Cu privire la procesul pentru daune, lucrurile erau destul de nelămurite în capul lui. De un singur fapt era sigur, şi anume că nu primise nici un fel de despăgubiri. Avea impresia că mărturiile maistrului şi administratorului determinaseră instanţa să dea o decizie prin care să-i respingă pretenţiile. Iar aceste mărturii, cum spunea el, „nu fuseseră aşa cum ar fi trebuit să fie". De aceea am hotărît să mă duc la cei doi martori.

Un lucru era limpede: Jackson ajunsese într-o stare de plîns. Nevastă-sa se îmbolnăvise, iar el, cu împle- titul şi comerţul lui ambulant, nu putea să cîştige atît cît îi trebuia ca să-şi hrănească familia. Rămăsese în urmă cu chiria, şi băiatul cel mai mare, un copil de

unsprezece ani, se dusese să muncească în fabrică.

— Ar fi putut măcar să-mi dea o slujbă de paznic, îmi spuse el iar, înainte să-mi iau rămas bun.

După ce am stat de vorbă cu avocatul lui Jackson, iar la ţesătorie cu cei doi maiştri şi cu administratorul, care depuseseră ca martori în proces, am început să-mi dau seama că totuşi exista oarecare adevăr în cele ce ne spusese Ernest.

Avocatul lui Jackson era un omuleţ mărunţel şi şters, iar cînd l-am văzut nu m-am mai mirat de loc că pierduse procesul. În prima clipă mi-am spus că Jackson n-a primit decît ceea ce i se cuvenea, dacă se găsise să-şi ia un astfel de avocat. Dar în clipa următoare mi-au trecut prin minte două afirmaţii ale lui Ernest: „Compania are avocaţi de mîna întîi” şi: „Colonelul Ingram este un avocat deosebit de abil”. Gîndurile au început să-mi roiască prin minte. Mi-am dat seama că, fără îndoială, compania îşi poate asigura sprijinul unor avocaţi mult mai talentaţi decît cei pe care i-ar putea plăti un muncitor, cum e Jackson de pildă. Dar ăsta nu era decît un detaliu mărunt. Nu mă îndoiam de fel că existau motive mult mai temeinice, şi că pentru acele motive pierduse Jackson procesul.

— Cum se face că aţi pierdut procesul? l-am întrebat pe avocat.

La început s-a uitat la mine zăpăcit şi speriat, iar eu am simţit cum în adîncul inimii mi se face milă de biata stîrpitură. Apoi a început să se văicărească. Probabil

văicăreala era la el un atribut congenital. Făcea parte dintre oamenii înfrînţi încă din leagăn. Mai întîi se plînse de martori, care nu declaraseră decît ceea ce

venea în sprijinul părţii adverse. Îi fusese cu neputinţă să scoată de la ei măcar o vorbă favorabilă lui Jackson. Îşi cunoşteau interesul. Jackson era un prostănac. Colonelul Ingram îl intimidase şi-l încurcase fără nici o greutate, iar toată lumea ştie că colonelul este. neîntrecut la interogatorii în faţa instanţei. Îl făcuse pe Jackson să declare el însuşi lucruri care se întorceau împotriva sa.

— Dar cum a fost cu putinţă ca răspunsurile să se întoarcă împotriva lui, dacă în fond avea dreptate? l-am întrebat pe avocat.

— Ce amestec are aici dreptatea? mi-a întors el întrebarea. Vedeţi toate cărţile astea? mi-a arătat cu mîna rafturile pline de cărţi de pe pereţii biroului său minuscul. Din cercetarea şi studierea lor am învăţat că legea este un lucru, iar dreptatea, cu totul altceva. Puteţi întreba orice avocat. Ce este dreptatea învăţaţi duminica, la şcoala parohială. Dar trebuie să vă adresaţi acestor volume ca să aflaţi ce este... legea.

— Vreţi cumva să spuneţi că Jackson a avut dreptatea de partea lui şi totuşi a pierdut procesul? îl întrebai eu, vrînd să-l pun la încercare. Vreţi cumva să spuneţi că instanţa prezidată de judele Caldwell nu face dreptate?

Avocatul cel pirpiriu m-a privit o clipă mînios, apoi supărarea i-a dispărut de pe chip.

— Nici nu ne-au lăsat să vorbim, îmi spuse el, începînd iarăşi să se văicărească. Şi-au bătut joc de noi, ne-au

luat peste picior şi pe mine, şi pe Jackson. Ce puteam face eu? Colonelul Ingram e un mare avocat. Dacă n-ar fi un foarte mare avocat, credeţi că ar fi şeful contenciosului la Ţesătoriile Sierra, la „Erston Land Syndicate”, „Berkeley Consolidated” şi la întreprinderile de electricitate din Oakland, San Leandro şi Pleasanton? E avocat specializat în treburile marilor companii, şi companiile nu-şi plătesc

avocaţii ca să fie nişte nătărăi.* De ce credeţi că numai Ţesătoriile Sierra îi plătesc douăzeci de mii de dolari pe an? Pentru că le aduce servicii care valorează douăzeci de mii de dolari, de asta. Eu nu mă pot măsura cu el. Dacă aş fi fost ca el, n-aş fi rămas pe dinafară, să crăp de foame şi să pledez în procese cum a fost acela a lui Jackson. Ce credeţi că aş fi încasat dacă aş fi cîştigat procesul lui Jackson?!

— I-ai fi luat şi pielea de pe el, mai mult ca sigur.

— Bineînţeles! strigă avocatul, mînios. Doar tre- duie să trăiesc şi eu, nu?**

Am încercat atunci să-l mustru.

— Are nevastă şi copii!

* ***Rostul avocaţilor angajaţi de diversele companii era de a satisface, prin metode banditeşti, nesecata lăcomie de bani a stăpînilor. Se ştie că, în anul 1905 al erei creştine, Theodore Roosevelt, pe vremea aceea preşedinte al Statelor Unite, a spus într-o alocuţiune rostită cu prilejul deschiderii anului şcolar la Universitatea Harvard: „Ştim cu toţii că, în actuala stare de lucruri, mulţi dintre cei mai influenţi şi mai bine plătiţi membri ai corpului de avocaţi din toate centrele unde este acumulată bogăţia îşi creează o sarcină specială din a inventa tot felul de sisteme îndrăzneţe şi ingenioase, datorită cărora clienţii lor avuţi, indiferent dacă sînt persoane fizice sau juridice, se pot sustrage***

dispoziţiilor legale stabilite pentru reglementarea, în interesul public, a folosirii marilor avuţii".

** ***Avem aici de-a face cu un exemplar tipic pentru lupta sîngeroasă care se ducea pe toate treptele societăţii. Oamenii se sfîşiau între ei ca nişte lupi flămînzi. Lupii cei mari îi mîncau pe cei mici, iar în haita care era societatea de atunci, Jackson poate fi considerat ca unul dintre lupii cei mai mici şi mai slăbănogi.***

— Şi eu am nevastă şi copii, mi-a răspuns. Iar în afară de mine nu există pe lumea asta nici o fiinţă care să se sinchisească dacă au să crape sau nu de foame.

Chipul i se lumină dintr-o dată, îşi scoase ceasul ide la brîu, deschise capacul interior şi-mi arătă o mică fotografie, lipită de capac şi care înfăţişa o femeie însoţită de două fetiţe.

— Uitaţi-vă. Vă rog priviţi-i. Am dus-o greu, foarte greu. Am nădăjduit să le pot trimite o vreme la ţară dacă aş fi cîştigat procesul lui Jackson. Aici nu prea o duc bine cu sănătatea, dar n-am cu ce să le trimit la ţară.

Cînd m-am ridicat să plec, a început din nou să se văicărească:

— N-am avut ce face. Colonelul Ingram şi judecătorul Caldwell sînt foarte buni prieteni. Nu vreau să spun că, dacă la interogatoriu aş fi putut scoate de la martori depoziţiile de care aveam nevoie, prietenia asta ar fi avut vreo influenţă asupra hotărîrii. Dar trebuie totuşi să

spun că judele Caldwell a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a mă împiedica să scot de la martori depoziţiile favorabile. Da, colonelul Ingram şi judele Caldwell fac parte din acelaşi cerc şi din acelaşi club! Locuiesc în acelaşi cartier, acolo unde eu n-am ce căuta. Nevestele lor sînt todeauna în vizită una la cealaltă. În fiecare zi organizează cînd la una, cînd la alta partide de ***whist***[1] şi alte treburi dintr-astea.

— Crezi deci că Jackson avea dreptate? am întrebat din nou, oprindu-mă o clipă în prag.

— Nu cred, ştiu sigur, mi-a răspuns. La început am fost chiar încredinţat că are oarecare şanse de iz- bîndă. Dar nu i-am spus nimic neveste-mi. N-am vrut s-o dezamăgesc; dorea atît de mult să se ducă o vreme la ţară!... I-a venit destul de greu şi aşa.

— De ce n-aţi insistat asupra faptului că Jackson s-a străduit să salveze maşina? l-am întrebat, mai tîr- ziu, pe Peter Donnelly, unul dintre maiştrii audiaţi ca martori în proces.

A stat mult pe gînduri înainte de a-mi răspunde. Apoi a privit cu teamă în jur şi mi-a spus:

— Pentru că am o nevastă foarte cumsecade şi trei copii drăgălaşi cum nici n-aţi mai văzut dumnea- voastra vreodată; de asta!

— Nu înţeleg, i-am răspuns.

— Cu alte cuvinte, pentru că n-ar fi fost de loc înţelept din partea mea.

— Vrei să spui că... am început eu.

[1] Joc de cărţi.

M-a întrerupt, însă, aproape furios:

— Exact ceea ce am spus. Lucrez în fabrică de mulţi ani. Am început să lucrez la filatură încă de cînd eram puşti, şi de-atunci tot acolo muncesc. Numai prin muncă pe spetite am ajuns la postul important pe care îl am astăzi. Sînt maistru, dacă n-aveţi nimic împotrivă. Dar tare mă îndoiesc că vreun om din fabrică mi-ar întinde o mînă de ajutor dacă ar vedea că mă înec. Odinioară am fost şi eu în sindicat, dar de două ori, cînd s-a declarat grevă, am trecut de partea companiei. Atunci oamenii mi-au spus „coadă de topor”. N-ai să găseşti unul care să ciocnească un păhăruţ cu mine, oricît l-aş ruga. Aţi băgat de seamă cicatricele astea de pe fruntea mea, unde m-au lovit cu pietre? Nu se află nici măcar un copil în filatură care să nu mă înjure şi să nu mă blesteme. Singurul meu prieten e compania. Trebuie să fiu de partea companiei nu fiindcă asta mi-e datoria, ci pentru că e vorba de pîinea mea, de pîinea şi de viaţa copiilor mei. Pentru asta.

— Şi Jackson avea vreo vină? -

— Ar fi trebuit să capete despăgubiri. Era un muncitor foarte destoinic şi foarte la locul lui.

— Înseamnă deci că nu ai avut putinţa să spui tot adevărul, aşa cum ai jurat în faţa instanţei!

A clătinat din cap.

— Adevărul, tot adevărul, şi nimic altceva decît adevărul! am urmat eu solemn.

Din nou i-am văzut zugrăvită pe faţă o adîncă tulburare. Şi-a înălţat privirile, dar nu către mine, ci către cer.

— Pentru copiii mei mi-aş lăsa nu numai sufletul, ci şi trupul să ardă în focul nestins, mi-a răspuns el.

Henry Dallas, administratorul, era un om cu chip de vulpe, care m-a privit obraznic şi n-a vrut să stea de vorbă. N-am putut scoate de la el nici un singur cuvînt cu privire la proces şi la depoziţia lui. Cu celălalt maistru, însă, am avut mai mult noroc. Chipul lui James Smith părea cioplit în piatră, şi am avut o strîngere de inimă cînd am dat ochii cu el. Şi despre Smith am avut impresia că nu se poate socoti un om liber, iar pe măsură ce discuţia înainta, mi-am dat seama că e mult mai dezgheţat decît cei de seama lui. Era de acord cu Peter Donnelly că Jackson ar fi trebuit să primească despăgubiri, ba chiar a mers mai departe şi a spus că e un lucru crud şi neomenos să arunci pe drumuri un muncitor după ce a ajuns neputincios din pricina unui accident. Totodată mi-a explicat că în fabrică se întîmplau multe accidente, dar totdeauna compania luptă cu străşnicie împotriva oricăror pretenţii de despăgubiri.

— Despăgubirile ar însemna pierderi de sute de mii de dolari pe an pentru acţionari, mi-a spus el.

Şi, în vreme ce vorbea, mi-am amintit de ultimele dividende încasate de tata, de rochia mea frumoasă şi de cărţile lui cumpărate din dividendele acelea. Mi-am adus aminte de acuzaţiile lui Ernest, care-

mi spusese că rochia mea e pătată de sînge, şi s-a încrîncenat carnea pe mine.

— Cînd aţi depus mărturie la proces n-aţi arătat că Jackson a căzut victimă acelui accident fiindcă a încercat să ferească maşina de avarii?

— Nu, n-am arătat, a răspuns el, şi buzele i s-au strîns într-un rictus amar. Am declarat aşa fel, încît să reiasă că Jackson a fost accidentat din pricina propriei lui neglijenţe şi a lipsei de atenţie, iar compania nu are nici o vină şi deci nu poartă nici un fel de răspundere.

— Dar e vorba de neatenţie? am întrebat eu.

— Spuneţi-i neatenţie, sau cum credeţi de cuviinţă. Adevărul e că după ceasuri întregi de muncă omul oboseşte.

James Smith începuse să mă intereseze. Vedeam limpede că e un om deosebit.

— Păreţi un om mult mai cultivat decît majoritatea muncitorilor, am remarcat eu.

— Am terminat liceul, mi-a răspuns Smith. Am reuşit să fac treaba asta lucrînd undeva ca portar. Voiam să trec la universitate, dar a murit taică-meu şi a trebuit să intru muncitor în fabrică... Aş fi vrut să mă fac naturalist, a continuat el cu sfială, ca şi cum. ar fi mărturisit un păcat. Iubesc animalele. Dar am intrat muncitor în fabrică. Atunci cînd am ajuns maistru m-am însurat, apoi au venit copiii şi... de, după aceea nu mi-am mai aparţinut mie însumi.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Vă explicam din ce pricină am declarat la proces aşa cum am declarat... de ce m-am supus instrucţiunilor primite.

— Ale cui instrucţiuni?

— Ale colonelului Ingram. El a stabilit ce anume trebuia să declar.

— Şi din pricina acestei declaraţii Jackson a pierdut procesul?

A încuviinţat din cap, şi sîngele a început să-i năvălească în obraji.

— Iar Jackson are nevastă şi doi copii, pe care trebuie să-i întreţină.

— Ştiu, zise el domol, deşi se întunecase şi mai mult la faţă.

— Spune-mi, te rog, am continuat eu, a fost uşor să te transformi din ceea ce erai, să zicem absolvent de liceu, în ceea ce ai ajuns, adică într-un om capabil să se poarte aşa cum te-ai purtat dumneata la proces?

A izbucnit cu atîta violenţă, încît am tresărit speriată. A scuipat* o înjurătură cumplită şi a încleştat pumnii, de parcă s-ar fi pregătit să mă lovească.

— Vă rog să mă iertaţi, zise el în clipa următoare. Nu, n-a fost uşor. Iar acuma cred c-ar fi timpul să plecaţi. Aţi aflat de la mine tot ce voiaţi să ştiţi. Dar, înainte de a pleca, îngăduiţi-mi să vă mai spun un lucru: nu veţi avea nici un folos dacă veţi spune cuiva ce v-am mărturisit. N-am să recunosc nimic şi nu aveţi nici un martor. Nu voi recunoaşte o vorbă din tot ce v-am spus; iar dacă va fi nevoie, voi susţine şi în faţa judecăţii, sub jurămînt, că nu v-am spus nimic.

După ce m-am despărţit de James Smith, m-am dus la biroul tatei, din

palatul Facultăţii de chimie, şi acolo l-am întîlnit pe Ernest. A fost o întîlnire cu totul neaşteptată, dar el m-a întîmpinat cu obişnuita-i privire îndrăzneaţă, cu aceeaşi zdravănă strîngere de mînă şi cu acelaşi amestec straniu de timiditate şi siguranţă de sine. S-ar fi zis că ultima noastră întîlnire furtunoasă fusese cu totul dată uitării; numai că starea mea sufletească nu era de loc prielnică uitării.

— M-am interesat de cazul lui Jackson, începui eu fără nici un fel de introducere.

A devenit dintr-o dată foarte atent şi a aşteptat să continui, deşi citeam limpede în ochii lui certitudinea că toate convingerile mele fuseseră zdruncinate.

— S-ar părea că s-au purtat foarte rău cu el, i-am mărturisit. Am impresia... da... cred că o parte din sîn- gele lui picură la streaşina casei noastre.

* ***Este interesant de observat duritatea limbajului folosit în mod curent pe vremea de atunci şi care, de bună seamă, arată o dată mai mult cum fiece individ lupta „cu ghearele şi cu dinţii” împotriva tuturor celorlalţi. Bineînţeles nu ne referim la înjurătura lui Smith, ci la verbul*** a scuipa, ***folosit de Avis Everhard.***

— Da, desigur, mi-a răspuns. Dacă Jackson şi toţi cei de seama lui ar fi trataţi omeneşte, acţionarii nu ar încasa dividende atît de mari.

— Niciodată n-am să mai pot purta cu plăcere o rochie frumoasă, am adăugat.

Eram umilită şi abătută, dar în inima mea simţeam o dulce alinare, căci vedeam în Ernest un fel de duhovnic. Apoi, ca totdeauna după aceea, forţa lui mă cuceri, căci răspîndea în jur nădejde de pace şi ocrotire.

— Bucurie nu veţi mai simţi nici chiar dacă v-aţi îmbrăca în pînză de sac, zise Ernest cu multă seriozitate. Există şi ţesătorii de iută, să ştiţi, şi acolo lucrurile se petrec la fel. Pretutindeni e la fel. Slăvita noastră civilizaţie se bazează pe sînge, e năclăită în sînge, şi nici eu, nici dumneavoastră, nici unul dintre noi nu putem scăpa de pata roşie. Dar cine sînt oamenii cu care aţi stat de vorbă?

I-am povestit tot ce se întîmplase.

— Şi nici unul dintre ei nu este de fapt om liber, zise el. Toţi sînt legaţi de neîndurătorul mecanism industrial. Iar partea cumplită, tragedia din toată povestea asta este că sînt legaţi chiar cu băierile inimii. Copiii, copiii lor... totdeauna e vorba de vieţile tinere pe care instinctul îi împinge să le ocrotească. Acest instinct este mai tare decît orice scrupul moral. Bietul tata! A minţit, a furat, a făcut tot soiul de fapte ruşinoase ca să aibă cu ce astîmpăra foamea mea, a fraţilor şi a surorilor mele. A fost un sclav al mecanismului industrial, şi mecanismul acesta a stors toată viaţa din el, l-a muncit pînă i-a luat şi ultima suflare.

— Dar dumneata, am intervenit atunci, dumneata eşti fără îndoială un om liber.

— Nu întru totul, mi-a răspuns. Nu sînt legat chiar prin băierile inimii. De multe ori mă fericesc că nu am copii, şi totuşi

iubesc copiii la nebunie. Dacă m-aş însura, n-aş îndrăzni să am copii.

— Astea sînt fără îndoială idei dăunătoare! am strigat.

— Ştiu şi eu că-i aşa, spuse el cu tristeţe. Dar sînt idei utile. Sînt revoluţionar de profesie, şi asta e o meserie primejdioasă.

Am rîs, neîncrezătoare.

— Dacă aş încerca să vă intru noaptea în casă şi să fur dividendele pe care le-aţi primit de la Ţesătoriile Sierra, ce-ar face tatăl dumneavoastră?

— Doarme cu revolverul la căpătîi, am răspuns. Probabil că te-ar împuşca.

— Dar dacă eu şi cîţiva alţii ne-am pune în fruntea unui milion şi jumătate de oameni* şi i-am conduce prin casele tuturor bogaţilor, atunci ar fi o adevărată canonadă, nu-i aşa?

— Da, numai că nu faci astfel de lucruri, m-am împotrivit eu.

— Ba tocmai asta fac. Şi avem de gînd să luăm nu numai bogăţia strînsă în case, ci toate izvoarele acestei bogăţii, toate minele, căile ferate, fabricile, băncile şi magazinele. Asta este revoluţia. Şi e ceva cu adevărat primejdios. Mi-e teamă că vor fi chiar mai multe împuşcături decît îmi pot închipui. Însă, aşa cum spuneam, astăzi nimeni nu este liber. Toţi sîntem prinşi între dinţii şi roţile mecanismului industrial. V-aţi dat seama ca şi dumneavoastră sînteţi prinsă în acest angrenaj, iar oamenii cu care aţi vorbit sînt în aceeaşi situaţie. Staţi de vorbă cu cît mai mulţi dintre ei. Faceţi o vizită colonelului Ingram. Discutaţi cu

reporterii, care n-au pomenit un cuvînt despre procesul lui Jackson, şi cu proprietarii ziarelor. Veţi vedea că toţi sînt robi ai acestui mecanism.

Ceva mai tîrziu, în cadrul aceleiaşi discuţii, i-am pus o întrebare foarte simplă cu privire la riscurile de

* ***Aici avem de-a face cu o referire la voturile cîş- tigate de socialiştii din Statele Unite cu prilejul alegerilor care au avut loc în 1910. Progresele realizate de socialişti în alegerile din acea vreme indică limpede creşterea vertiginoasă a forţelor revoluţionare. Aceste***

accidente pe care le înfruntă muncitorii, iar el mi-a răspuns printr-o prelegere cu caracter statistic:

— Răspunsul îl puteţi găsi în întregime prin cărţi, mi-a spus Ernest. Au fost întocmite statistici şi s-a dovedit în chip convingător că numai rareori se petrec accidente în primele ceasuri de muncă din cursul dimineţii, dar că numărul creşte rapid în orele următoare, pe măsură ce muncitorii obosesc, iar activi- tatea lor musculară şi nervoasă devine mai lentă.

De pildă, ştiţi că tatăl dumneavoastră are de trei ori mai multe şanse decît un muncitor să-şi păstreze viaţa şi integritatea corporală? Da, aşa este. Iar companiile de asigurare* o ştiu foarte bine. Ca să-l asigure împotriva accidentelor, pentru o poliţă de o mie de dolari i-ar fixa tatălui dumneavoastră o anuitate

rezultate din Statele Unite sînt: 1888 — 2.068 voturi; 1902 — 127.713 voturi; 1904 — 435.040 voturi; 1908 — 1.108.427 voturi şi 1910 — 1.688.211 voturi.[1]

**** În acele secole de bestială luptă între oameni, nimeni nu se putea socoti permanent în siguranţă, oricîtă avere ar fi acaparat. Siliţi de teama pentru viitorul propriilor familii, oamenii au născocit sistemul asigurărilor. Pentru noi, cei care trăim într-o epocă raţională, un asemenea sistem pare rizibil, absurd şi primitiv. Pe atunci, însă, asigurările constituiau o problemă foarte serioasă. Partea amuzantă este că fondurile companiilor de asigurare erau deseori jefuite sau irosite de înşişi funcţionarii însărcinaţi cu administrarea lor.***

de patru dolari şi douăzeci de cenţi, dar pentru aceeaşi poliţă unui muncitor i se pretind cincisprezece dolari.

— Dar dumitale? întrebai eu, şi în clipa aceea mi-am dat seama că grija pe care i-o port nu e chiar neînsemnată.

---

[1] Cum ***Călcîiul de fier*** a apărut în februarie 1903, iar în S.U.A. alegerile au loc în noiembrie, este evident că cifrele date de Jack London ca rezultate ale alegerilor din 1908 şi 1910 sînt imaginare. Totuşi pronosticul său privitor la faptul că în viitorul apropiat influenţa socialiştilor în rîndurile maselor populare americane va creşte s-a verificat: la alegerile din 1912 candidatul partidului socialist a întrunit peste 900.000 da voturi.

— În calitate de revoluţionar am şanse cam de opt ori mai mari decît un muncitor să fiu rănit sau ucis, răspunse el nepăsător. Companiile de asigurare pretind de la chimiştii de calificare înaltă, care lucrează cu explozibile, anuităţi de opt ori mai mari decît ale muncitorilor. De altminteri, nici nu cred că m-ar asigura. Dar de ce mă întrebaţi?

Pleoapele mi s-au zbătut iute şi am simţit cum îmi năvăleşte sîngele în obraji. Nu din pricină că Ernest ar fi observat cum îi port de grijă, ci pentru că eu însămi mi-am dat seama de asta, şi încă în prezenţa lui.

Chiar atunci a venit tata şi s-a pregătit să plece împreună cu mine. Ernest i-a restituit cîteva cărţi, pe care le împrumutase de la dînsul, şi a plecat înaintea noastră. Din uşă s-a întors spre mine şi mi-a spus:

— A! în vremea asta, cît vă spulberaţi propria linişte sufletească, iar eu o spulber pe a episcopului, ar fi bine să staţi de vorbă şi cu doamnele Wickson şi Pertonwaithe. Bărbaţii lor, după cum ştiţi, sînt principalii acţionari ai Ţesătoriilor Sierra. La fel cu tot restul omenirii, şi cele două doamne sînt legate de mecanismul societăţii industriale, numai că ele sînt aşa fel legate, încît stau deasupra lui.

CAPITOLUL IV

Sclavi ai mecanismului

Cu cît mă gîndeam mai mult la braţul lui Jackson, cu atît eram mai tulburată. Aveam în faţa mea fapte concrete. Pentru prima oară dădeam ochi cu viaţa. Viaţa mea de studentă, studiul şi cultura nu aveau nimic de-a face cu realitatea. Nu învăţasem nimic altceva decît teorii despre viaţă şi societate, teorii care toate păreau foarte frumoase în paginile cărţilor, numai că eu de data asta văzusem viaţa însăşi. Braţul lui Jackson era un fapt de viaţă. „Un fapt, domnii mei, un fapt de necontestat!” Vorbele acestea ale lui Ernest îmi răsunau mereu în minte.

Părea ceva monstruos, ceva imposibil ca întreaga noastră societate să fie clădită pe sînge. Şi totuşi exista cazul lui Jackson, pe care nu eram în stare să-l mai alung din minte. În fiecare clipă gîndurile mi se întorceau la el, aşa cum acul busolei se îndreaptă totdeauna către pol. Fusese tratat într-un chip îngrozitor. Nimeni nu plătise pentru sîngele lui, şi asta doar pentru a nu micşora dividendele acţionarilor. Numai eu cunoşteam vreo douăzeci de familii fericite şi senine care încasaseră asemenea dividende şi prin asta trăseseră foloase de pe urma sîngelui lui Jackson. Dacă este cu putinţă ca un om să fie tratat atît da monstruos şi totuşi societatea să meargă mai departe, netulburată, pe drumurile ştiute, oare nu se poate ca un mare număr de oameni să fie trataţi la fel de monstruos? Mi-am amintit ce spusese Ernest despre femeile

din Chicago care muncesc pentru nouăzeci de cenţi pe săptămînă şi despre copiii sclavi angajaţi în filaturile de bumbac din Sud, pe care ni-i descrisese el. Şi parcă vedeam în faţa ochilor mîinile lor albe şi subţiri, din care fusese stors sîngele, trudind să ţeasă la pînza folosită mai apoi pentru rochia de pe mine. După aceea gîndurile mi-au zburat la Ţesătoriile Sierra şi la dividendele plătite de ele, iar atunci am văzut tot atît de limpede sîngele lui Jackson risipit pe rochia mea. Nu puteam scăpa. Gîndurile mi se întorceau necontenit către el.

În adîncurile fiinţei mele stăruia un simţămînt care mă făcea să cred că mă aflu pe marginea prăpastiei. Parcă aşteptam din clipă în clipă să mi se dezvăluie un nou şi înspăimîntător aspect al vieţii. Dar nu numai eu mă aflam acolo. Întreaga mea lume se dădea peste cap. În primul rînd tata. Vedeam bine urmările pe care începea să le aibă asupra lui prezenţa lui Ernest. La fel, episcopul. Ultima oară cînd îl văzusem, părea un om bolnav. Ajunsese într-o stare de maximă tensiune nervoasă, şi în ochii lui licărea o spaimă de nedescris. Din puţinul pe care-l aflasem, ştiam că Ernest îşi ţinuse făgăduiala şi-l purtase prin infern. Dar ce scene de iad văzuseră ochii episcopului n-aveam de unde şti, căci părea prea buimăcit ca să poată vorbi despre ele.

O dată, fiind copleşită de sentimentul că mica mea lume şi lumea întreagă fusese răsturnată cu capul în jos, m-am gîndit că numai Ernest este de vină. „Eram atît de fericiţi şi de senini înainte

de venirea lui!” îmi ziceam. Dar în clipa următoare înţelegeam că acest gînd înseamnă o trădare faţă de adevăr, iar atunci Ernest apărea înaintea ochilor mei sub cu totul altă înfăţişare, ca un apostol al adevărului, cu fruntea aureolată şi însufleţit de curajul îngerilor Domnului, luptînd pentru adevăr şi dreptate şi alergînd în sprijinul celor sărmani, în sprijinul celor singuri şi celor împilaţi. Şi un alt chip s-a ivit atunci în faţa ochilor mei: chipul lui Crist! Şi el luase apărarea celor umiliţi şi obidiţi, împotriva ordinii stabilite spre folosul vameşilor şi al fariseilor. Mi-am adus aminte de sfîrşi- tul lui pe cruce, iar inima mi s-a strîns de îngrijorare cînd m-am gîndit la Ernest. Oare şi el era sortit răstignirii? El, omul cu glas aidoma chemării de trîmbiţă ce îndeamnă la luptă şi plin de acea superbă vigoare bărbătească?

În momentul acela mi-am dat seama că îl iubesc şi că întreaga-mi fiinţă se topeşte de dorul de a-l sprijini. M-am gîndit la viaţa pe care o dusese. De bună seamă că fusese o viaţă plină de necazuri, aspră şi amară. Şi mi-am adus aminte de tatăl lui, care minţise şi furase pentru el şi trudise pînă la ultima suflare. El însuşi se dusese să muncească în fabrică de la vîrsta de zece

ani! Inima îmi era cuprinsă toată în flăcările dorinţei de a-l înlănţui cu braţele mele-şi de a-l lăsa să-şi sprijine fruntea la sînul meu, fruntea lui obosită, sub care se zbăteau atîtea gînduri chinuitoare; doream să găsească la pieptul meu odihnă, doar odihnă, alinare măcar pentru o singură clipă duioasă.

Pe colonelul Ingram l-am întîlnit la o solemnitate religioasă. Îl cunoşteam bine şi de multă vreme. Am reuşit să-l trag în spatele unui şir de hîrdaie cu plante decorative şi ficuşi, fără ca el să-şi dea seama că e atras într-un fel de cursă. M-a întîmpinat cu veselia şi gentileţea convenţională a oamenilor de societate. Totdeauna era îndatoritor, atent, plin de tact şi bunăvoinţă. După aparenţă putea fi socotit bărbatul cel mai distins din cercul nostru. În comparaţie cu el, chiar şi venerabilul preşedinte al universităţii părea un om neserios şi înfumurat.

Cu toate astea, mi-am dat seama că între colonelul Ingram şi mecanicii analfabeţi nu există nici o deosebire. Nici el nu era un om liber. Şi el era prins în angrenajele mecanismului. Nu voi uita niciodată schimbarea petrecută în atitudinea lui în clipa cînd am pomenit de procesul Jackson. Amabilitatea plină de zîmbet a dispărut ca o umbră, şi o încruntare neaşteptată, înfricoşătoare a desfigurat trăsăturile chipului său de om binecrescut. Am trăit din nou teama încercată în momentul izbucnirii lui James Smith. Numai că distinsul colonel Ingram n-a înjurat. Asta a fost singura şi neînsemnata deosebire care mai ră-

măsese între el şi muncitorul acela. Avea faimă de om foarte ager la minte, dar din agerimea lui nu mai rămăsese nici o urmă. Fără să fie conştient de ce face, se uita în toate părţile, căutînd o cale de scăpare. Dar se afla prins în capcană, acolo, între ficuşi şi plante ornamentale.

Da, îl indispunea pînă şi simpla pomenire a numelui de Jackson. Ce-mi venise să răscolesc astfel de lucruri? Nu aprecia de loc gluma mea. Era o dovadă de lipsă de gust şi o nesocotinţă din partea mea. Oare nu ştiam că în profesia lui părerile şi sentimentele personale nu aveau nici o importanţă? Cînd pleca la birou, îşi lăsa acasă părerile personale. Acolo nu ţinea seama decît de considerente profesionale.

— S-ar fi cuvenit să i se plătească despăgubiri lui Jackson? l-am întrebat.

— Bineînţeles, mi-a răspuns colonelul Ingram. Adică eu, personal, consider că s-ar fi cuvenit. Dar asta n-are nici o legătură cu aspectul juridic al problemei.

Începuse să-şi recapete încetul cu încetul agerimea pierdută o clipă.

— Spuneţi-mi, vă rog: dreptatea are vreo legătură cu legea? l-am întrebat.

— Faci doar o mică greşeală. Nu dreptatea, ci altceva este lucrul hotărîtor, mi-a răspuns el zîmbind.

— Ce anume? Puterea? am întrebat eu din nou, şi colonelul a încuviinţat din cap. Şi totuşi se consideră că pe căi legale putem ajunge să ne cîştigăm dreptatea.

— Aici este paradoxul. Tribunalele nu împart dreptatea, ci administrează justiţia.

— În momentul de faţă vorbiţi din punct de vedere strict profesional, nu-i aşa?

Colonelul Ingram s-a roşit, s-a roşit pînă-n albul ochilor şi din nou şi-a rotit privirea în jur, căutînd disperat o cale de scăpare. Dar eu îi stăteam în drum şi nici nu m-am gîndit să mă clintesc din loc.

— Mai spuneţi-mi, vă rog, l-am întrebat eu din nou, cînd un om îşi calcă în picioare părerile lui personale pentru a nu asculta decît de considerente profesionale nu înseamnă oare că omul acela îşi pîngăreşte sufletul?

N-am primit nici un răspuns. Colonelul Ingram s-a retras în chip lipsit de glorie, sărind prin şirul de plante ornamentale şi răsturnînd în goană una din ele.

Pe urmă m-am adresat ziarelor. Am scris fără nici un fel de patimă o relatare calmă şi ponderată a cazului Jackson. N-am adus nici o învinuire oamenilor, cu care discutasem, ba, mai mult, nici nu le-am pomenit numele. Am prezentat numai faptele incontestabile, am pomenit despre anii îndelungaţi în care Jackson; muncise în fabrică, despre strădania lui de a feri maşina de avarii şi despre accidentul ce a urmat, încheind cu arătarea stării disperate în care se afla acum, fiind ameninţat să moară de foame. Cele trei cotidiene locale mi-au respins articolul şi la fel au făcut şi cele două săptămînale.

Am reuşit să stau de vorbă cu Percy Layton, care terminase universitatea, intrase în presă şi acum îşi făcea ucenicia ca reporter la cel mai influent dintre cele trei cotidiene locale. A surîs cînd l-am

întrebat din ce pricină ziarele eliminaseră din coloanele lor orice aluzie la cazul Jackson.

— Asta-i politica ziarelor, a zis el. Noi, cei mici, n-avem nici un amestec. E treaba direcţiei.

— Dar de ce fac ziarele o astfel de politică?

— Sîntem totdeauna solidari cu marile companii, mi-a răspuns el. Chiar dacă ai plăti dumneata pentru publicare, socotind textul ca reclamă, şi tot n-ai putea să înserezi în ziare astfel de materiale. Iar dacă s-ar găsi cineva să ţi-l strecoare în ziar, fără ştirea direcţiei, ar fi imediat dat afară. Nu poţi să-l publici nici chiar dacă plăteşti de zece ori tariful pentru reclamă.

— Dar care e politica ta personală? am întrebat eu. S-ar putea crede că treaba ta este să măsluieşti adevărul după cum aţi poruncesc patronii, care, la rîn- dul lor, se supun poruncilor primite de la marile companii.

— Eu nu mă amestec în treburi de astea.

Cîteva momente păru foarte stînjenit, apoi deodată se însenină la faţă, căci găsise o portiţă de scăpare:

— Eu, personal, nu scriu lucruri neadevărate. Prin urmare nu-mi calc pe conştiinţă. Bineînţeles că într-o zi întreagă de muncă eşti silit să faci şi multe lucruri neplăcute. Dar, nu-i aşa, ăsta-i numai un aspect neînsemnat al muncii noastre, încheie el copilăreşte.

— Totuşi tragi nădejde ca într-o bună zi să ajungi şi tu director de ziar şi să impui o anumită linie de conduită.

— Pînă atunci am să fiu trecut prin ciur şi prin dîrmon.

— Dar, de vreme ce încă nu eşti, spune-mi, te rog, ce crezi astăzi despre politica generală a ziarelor?

— Nu cred nimic, răspunse el fără să stea pe gîn- duri. Dacă vrei să reuşeşti în presă, nu trebuie să-ţi bagi nasul unde nu-ţi fierbe oala. Atîta lucru am putut învăţa încă de pe acum.

Şi clătină cu înţelepciune din capul lui tineresc.

— Dar cu dreptatea cum rămîne? insistai eu.

— Nu pricepi cum stau lucrurile. Bineînţeles că dreptatea rămîne dreptate dacă pînă la urmă lucrurile se aranjează, doar e limpede.

— Încîntător de vag, am murmurat eu, dar mă durea sufletul pentru tinereţea lui şi-mi dădeam seama că trebuie ori să ţip, ori să izbucnesc în plîns.

Începusem să răzbat cu privirea dincolo de aparenţele societăţii în care totdeauna trăisem şi să iau contact cu îngrozitoarele realităţi ascunse în spatele lor. Aveam impresia că se organizase o conspiraţie tacită împotriva lui Jackson şi simţeam cum creşte în mine o undă de simpatie pentru avocatul cel plîngăreţ, care zadarnic se străduise să-i apere interesele. Dar conspiraţia era mult mai cuprinzătoare. Şi nu era îndreptată numai împotriva lui Jackson, ci împotriva oricărui muncitor schilodit în fabrică. Iar

dacă era îndreptată împotriva tuturor celor din Ţesătoriile Sierra, de ce n-ar fi fost împotriva tuturor muncitorilor din toate fabricile şi uzinele? Şi de fapt acest lucru nu era oare valabil pentru întreaga industrie, de pretutindeni?

Dar dacă lucrurile stau aşa, atunci societatea nu era decît o minciună. M-am speriat de propriile mele concluzii. Era prea cumplit şi prea înspăimîntător ca să fie adevărat. Şi totuşi existau Jackson, şi braţul lui Jackson, şi sîngele care-mi păta rochia şi care picura la streşinile casei noastre. Iar ca Jackson erau mulţi — sute ca el numai la Ţesătoriile Sierra, după cum însuşi Jackson îmi spusese. Jackson acesta nu-mi mai ieşea din minte.

Am stat de vorbă cu domnii Wickson şi Perton- waithe, cei doi domni care deţineau majoritatea acţiunilor la Ţesătoriile Sierra. Dar pe ei nu i-am putut impresiona, aşa cum îi impresionasem pe mecanicii aflaţi în slujba lor. Am descoperit atunci că ei aveau o morală superioară celei existente în restul societăţii. Era vorba de un lucru pe care l-aş putea numi morala aristocratică sau morala stăpînilor.* Perorau cu gravitate despre politica lor şi o identificau mereu cu dreptatea. Mie mi-au vorbit părinteşte, dorind parcă să-mi cruţe tinereţea şi lipsa de experienţă. Dintre toţi cei cu care stătusem de vorbă, ei s-au dovedit a fi oamenii cu mentalitatea cea mai înfiorătoare. Erau profund încredinţaţi că purtarea lor este fără cusur. În privinţa asta nu-şi puneau nici un fel de probleme şi nu acceptau nici un fel de discuţie.

Rămîneau adînc încredinţaţi că ei sînt salvatorii societăţii şi că lor li se datoreşte fericirea celor mulţi. Ba chiar erau în stare să-ţi descrie în culori patetice cît de cumplite ar fi suferinţele păturilor muncitoare dacă n-ar exista fabricile pe care ei şi numai ei, datorită marii lor înţelepciuni, le deschideau pentru a da de lucru muncitorilor.

Scurt timp după discuţia cu cei doi stăpîni, l-am întîlnit pe Ernest şi i-am spus tot ce aflasem acolo. S-a uitat la mine cu o expresie de mulţumire zugrăvită pe chip şi mi-a spus:

* ***Mai înainte ca Avis Everhard să se fi născut, John Stuart Mill*[1] *a scris în eseul său intitulat*** Despre libertate: ***„Oriunde există o clasă dominantă, mare parte dintre ideile morale derivă din interesele ei de clasă şi din simţămîntul superiorităţii sale ca clasă”.***

— Asta într-adevăr este o treabă bună. Începi să descoperi singură adevărul. Generalizezi pornind de la date empirice, şi generalizările pe care le faci sînt corecte. În cadrul mecanismului industrial nici un om nu se poate conduce după propria-i voinţă, în afară doar de marele capitalist, şi nici chiar acesta, dacă îmi îngădui un mic irlandism.* După cum vezi, stăpînii sînt absolut încredinţaţi că tot ce fac ei, fac bine. Asta este suprema absurditate a situaţiei. Sînt în

[1] Filozof şi economist burghez englez (1806—1873). Eseul ***Despre libertate*** datează din 1854.

aşa măsură supuşi slăbiciunilor firii omeneşti, încît nu pot face un lucru dacă nu-s convinşi că este un lucru bun. Simt nevoia să găsească o justificare pentru toate faptele lor.

Atunci cînd vor să facă un anume lucru — mă refer la afaceri, bineînţeles — sînt nevoiţi să aştepte. pînă cînd într-un fel sau altul apare în mintea lor o idee de ordin religios, moral, ştiinţific ori filozofic, care le dă putinţa să tragă concluzia că ceea ce fac, fac bine. După asta merg mai departe şi trec la fapte, fără să ştie că una dintre slăbiciunile spiritului omenesc este aceea că dorinţa e mama ideii. Indiferent ce ar face, justificarea urmează totdeauna şi fără zăbavă, sînt nişte cazuişti[1] superficiali. Nişte iezuiţi. Se socotesc îndreptăţiţi chiar să facă rău, pentru că, pînă la urmă, din răul acesta ar ieşi binele. Una dintre născocirile lor cele mai ridicole, dar pe care o socotesc o axiomă, este că ei ar fi superiori restului omenirii în înţelepciune şi spirit de iniţiativă. În această ideie falsă găsesc apoi justificarea dreptului lor de a împărţi ei, aşa cum cred

* ***Astfel de contradicţii în vorbire au fost multă vreme una dintre slăbiciunile simpatice ale vechilor irlandezi.***

---

[1] Iniţial, „cazuistica” a însemnat aplicarea la cazuri concrete a dogmelor bisericeşti în cadrul teologiei scolastice şi a dreptului medieval. Mai tîrziu epitetul de „cazuişti” s-a aplicat celor care folosesc argumente cu aparenţă de ingeniozitate şi subtilitate pentru a susţine teze false.

de cuviinţă, bunurile acestei lumi. Au mers pînă acolo încît au reînviat teoria despre originea divină a prerogativelor regale, în cazul lor fiind vorba de prerogativele regilor industriei*.

Slăbiciunea poziţiei lor provine din faptul că nu sînt decît negustori. Nu-s filozofi şi nici biologi ori sociologi. Dacă ar fi, bineînţeles că lucrurile n-ar mai sta atît de prost. Un om de afaceri, care ar fi şi biolog şi sociolog în acelaşi timp, şi-ar da seama, în linii mari, ce anume ar trebui într-adevăr făcut pentru omenire. Dar, în afara domeniului afacerilor, oamenii aceştia sînt nişte proşti. Nu ştiu decît să facă afaceri. Nu înţeleg nici oamenii şi nici legile sociale, şi, cu toate aces- tea, se erijează în arbitri ai situaţiei milioanelor de oameni flămînzi şi ai tuturor celorlalte milioane de oameni din lume. Va veni o zi în care istoria se va strîmba de rîs pe socoteala lor.

Nici nu m-a mai surprins discuţia pe care am avut-o cu doamnele Wickson şi Pertonwaithe. Amîndouă erau femei de societate** şi locuiau în adevărate palate.

* ***În anul 1902 al acelei ere, ziarele au atribuit lui George F. Baer[1] preşedintele lui Anthracite Coal Trust enunţarea următorului principiu: „Drepturile şi interesele muncitorilor***

---

[1] Personajul este real, şi faptul pomenit de London este autentic. ***George Frederick Baer*** (1842—1914), preşedinte al unei companii carbonifere, a condus în 1902 lupta patronilor împotriva unei puternice greve a minerilor.

urmează să fie ocrotite de creştinii pe care Dumnezeu, în nemărginita lui înţelepciune, i-a hărăzit să se bucure în această ţară de foloasele proprietăţii".

** ***Cuvîntul*** societate ***este folosit aici în înţelesul său restrîns, lucru foarte obişnuit pe vremea aceea pentru a indica pe trîntorii împopoţonaţi care nu munceau, ci numai se ghiftuiau din fagurii strînşi de muncitori. Nici oamenii de afaceri şi nici muncitorii nu aveau vreme sau ocazie să ia parte la reuniunile*** Posedau o mulţime de reşedinţe, împrăştiate prin toată ţara: la munte, pe malurile lacurilor şi pe ţărmul mării. Aveau la dispoziţia lor armate întregi de servitori, iar activitatea filantropică pe care o desfăşurau era uluitoare. Subvenţionau universitatea şi congregaţiile religioase, iar preoţii se prosternau cu servilism în faţa lor*. Aceste două femei erau într-adevăr nişte forţe, datorită banilor pe care-i aveau. Destul de repede mi-am dat seama, îndrumată fiind de Ernest, că cele două femei posedau în cea mai mare măsură puterea de a stipendia şi dirija gîndirea celor presupuşi că gîndesc.

În toate îşi imitau ca nişte maimuţe bărbaţii şi vorbeau pe larg despre politică şi despre datoriile şi răspunderile celor bogaţi. Erau stăpînite de aceeaşi morală ca şi bărbaţii lor, de morala clasei din care făceau parte; şi debitau într-una fraze pompoase, pe care nici ele singure nu le înţelegeau.

S-au enervat cînd le-am vorbit despre starea jalnică a familiei lui Jackson şi cînd mi-am exprimat mirarea că nu încercaseră să strîngă ceva bani ca să-i vină în ajutor. Mi-au răspuns că nu primesc din partea nimănui sugestii cu privire la îndatoririle lor sociale. Cînd le-am propus răspicat să vină în ajutorul lui Jackson, m-au refuzat tot atît de răspicat. Lucrul cel mai surprinzător era că amîndouă mă refuzaseră cu aproape exact aceleaşi cuvinte, în ciuda faptului că discutasem cu fiecare în parte şi nici una dintre ele nu ştia că discutasem sau că aveam de gînd să discut şi cu cealaltă. Răspunsul lor comun a fost că sînt foarte fericite de prilejul ce li se oferă pentru a arăta în chip cît mai limpede că niciodată nu vor acorda o primă

organizate în societate. Societatea era creaţia leneşilor avuţi, care nu munceau şi care în felui acesta îşi procurau un fel de amuzament.

* ***În vremurile de atunci atitudinea bisericii era exprimată în cuvintele: „Aduceţi-mi mie pîngăriţii voştri bani!”***

pentru neglijenţă; de asemenea, că nu vor consimţi niciodată să plătească despăgubiri pentru accidente, deoarece ar însemna să-i îndemne pe oamenii săraci să se schilodească singuri.*

Şi erau sincere, bietele femei! Erau cu totul îmbătate de credinţa nestrămutată în superioritatea clasei din care făceau parte şi în superioritatea lor ca oameni. Morala lor de clasă venea imediat să le

justifice orice faptă. Pe cînd mă îndepărtam de casa impunătoare a doamnei Pertonwaithe, am privit înapoi şi mi-am adus aminte de vorbele lui Ernest, care spunea că şi stăpînii sînt prinşi în angrenajele mecanismului, dar prinşi în aşa fel, încît stau deasupra.

CAPITOLUL V

Filomaţii[1]

Ernest venea destul de des pe la noi. Nu-l atrăgea doar personalitatea tatei sau mesele urmate de dis-

* ***În paginile numărului din 18 august 1906 al revistei*** Outlook[2] ***un săptămînal de pe vremea aceea, sînt prezentate împrejurările în care un muncitor şi-a pierdut braţul, aceste împrejurări fiind întru totul asemănătoare cu cele ale cazului Jackson, aşa cum sînt ele expuse de Avis Everhard.***

---

[1] Compus din prefixul ***philo*** şi din verbul elin ***manthanein,*** a învăţa, filomat înseamnă „iubitor al ştiinţei”. În istorie sînt cunoscuţi sub numele de filomaţi membrii unei societăţi literare şi patriotice fondate la Vilna în 1817 de un grup da studenţi polonezi, printre care se număra şi marele poet Adam Mickiewicz. Este probabil că de aici a împrumutat Jack London numele acestui capitol.

[2] Săptăminal burghez american, A apărut între 1893 şi l935, bucurîndu-se de o largă răspîndire mai cu seamă , la începutul secolului.

cuţii. Încă de pe vremea aceea îmi făcea plăcere să cred că şi eu contribuiam cu ceva la frecvenţa vizitelor lui, şi n-a trecut multă vreme pînă am avut prilejul să verific temeinicia presupunerilor mele. Căci niciodată n-a mai existat pe lume un om care să iubească aşa cum iubea Ernest Everhard. Privirile, ca şi strîngerea lui de mînă, deveneau din ce în ce mai puternice şi mai insistente, dacă aşa ceva ar fi fost cu putinţă; iar întrebarea care-i licărea încă de la început în ochi ajunsese tot mai stăruitoare.

Prima impresie pe care mi-o făcuse, atunci cînd îl cunoscusem, fusese defavorabilă. Pe urmă, însă, m-am simţit atrasă de el. Îndată după asta a venit repulsia, în clipa cînd a pornit atacul lui înverşunat împotriva mea şi a clasei din care făceam parte. În fine, pe măsură ce mi-am dat seama că nu fusese nedrept cu clasa mea, iar reproşurile dureroase şi amare făcute atunci erau îndreptăţite, m-am apropiat din nou, şi mai strîns, de el. Devenise profetul meu. El era cel care smulsese masca de pe faţa societăţii şi-mi dăduse putinţa şă văd cu ochii mei realităţile pe cît de neplăcute, pe atît de incontestabil adevărate.

După cum am mai spus, niciodată n-a existat om care să iubească aşa cum iubea el. Nici o fată nu poate trăi într-un mediu universitar pînă la douăzeci şi patru de ani fără să capete oarecare experienţă în ale dragostei. Îmi făcuseră curte studenţi imberbi, abia intraţi pe porţile universităţii, şi profesori cărunţi, atleţi cunoscuţi şi uriaşi din echipele de

rugbi. Dar nici unul nu se purtase cu mine aşa cum se purta Ernest. Braţele lui s-au strîns în jurul meu mai înainte ca eu să-mi pot da seama. Buzele lui le-au strivit pe ale mele fără a-mi lăsa timp să mă împotrivesc ori să protestez. În faţa sincerităţii lui, orice convenţionale mofturi feciorelnice deveneau ridicole. Superbul şi impetuosul său elan m-a făcut să-mi pierd cu totul cumpătul. Nu m-a cerut în căsătorie. M-a cuprins în braţe, m-a sărutat şi a socotit lucru de la sine înţeles că ne vom căsători. N-a fost între noi nici un fel de discuţie în această privinţă. N-am discutat — şi asta mult mai tîrziu — decît despre data cînd ne vom căsători.

A fost ceva nemaiauzit. Ceva ca de basm. Şi totuşi, a rezistat la proba adevărului stabilită de Ernest, a „dat rezultate”. Mi-am încredinţat întreaga viaţă acestei legături. Şi a fost minunat. Totuşi, în cele dintîi zile ale dragostei noastre, adeseori mi-a fost teamă de viitor, cînd mă gîndeam la violenţa de nestăvilit a dragostei lui. Dar temerile acestea s-au arătat a fi neîntemeiate. Nici o femeie n-a fost vreodată blagoslovită cu un soţ atît de curtenitor şi de tandru. Tandreţea şi violenţa lui constituiau un amestec straniu, asemănător amestecului de timiditate şi siguranţă de sine cu care se purta în lume. Minunata lui timiditate! Niciodată n-a izbutit s-o depăşească, şi prin ea devenea cu adevărat încîntător. Felul cum se mişca prin salonul nostru mă făcea să mă gîndesc la un taur cuminte într-un magazin de bibelouri.*

În vremea aceea mi s-au risipit şi ultimele îndoieli cu privire la nemărginirea dragostei mele pentru Ernest (o îndoială ţinînd mai mult de inconştient, ce e drept). Asta s-a petrecut la Clubul filomaţilor. A fost o minunată seară de luptă aprigă, în cursul căreia Ernest i-a încolţit pe stăpîni în propria lor vizuină. Trebuie să spun că Clubul filomaţilor era cel mai select club de pe coasta Pacificului. Era creaţia domnişoarei Brentwood, o fată bătrînă şi putred de bogată căreia clubul îi ţinea loc de bărbat, de familie şi de amuzament. Membrii lui se recrutau dintre oamenii cei mai bogaţi de prin partea locului, cei mai activi şi dinamici dintre

* ***Pe vremea de-atunci mai dăinuia încă obiceiul de a încărca locuinţele cu tot felui de nimicuri şi vechituri fragile. Oamenii încă nu descoperiseră traiul lipsit de artificialitate. Locuinţele lor erau un fel de muzee, şi pentru menţinerea curăţeniei se cerea o muncă fără sfîrşit. Demonul prafului devenise tiranul gospodinelor. Existau mijloace nenumărate pentru a colecta praful, dar mult prea puţine pentru a-l îndepărta.***

bogătaşi, printre care se numărau bineînţeles şi cîţiva savanţi, meniţi să creeze o atmosferă de înaltă ţinută intelectuală.

Clubul nu avea local propriu, căci nu era un club obişnuit. O dată pe lună toţi membrii se adunau la locuinţa particulară a unuia dintre ei, pentru a asculta o

conferinţă. De obicei, dar nu totdeauna, conferenţiarul era plătit. Dacă un chimist din New York făcea o nouă descoperire, în domeniul radiului de pildă, i se plăteau toate cheltuielile pentru deplasarea de-a curmezişul continentului şi, în afară de asta, o răsplată princiară pentru osteneală. La fel se proceda cu un explorator revenit recent din regiunile polare, ori cu ultimele revelaţii ale vieţii literare şi artistice. Musafiri nu erau niciodată primiţi, pentru că la filomaţi exista regula ca discuţiile lor să nu aibă nici cel mai mic ecou în presă. Datorită acestui sistem, anumiţi politicieni de seamă — căci s-a întîmplat să ţină conferinţe şi unii politicieni — aveau putinţa să expună pe larg ceea ce gîndeau cu adevărat.

Am în faţa mea o scrisoare cam mototolită, pe care mi-a trimis-o Ernest acum douăzeci de ani, şi copiez din ea:

„Tatăl tău e un membru al Clubului filomaţilor şi, prin urmare, poţi veni şi tu. De aceea te rog să vii marţi seara. Îţi promit că ai să trăieşti cîteva momente unice. În ultimele tale încercări n-ai reuşit să-i scuturi din amorţeală pe stăpîni. Dacă ai să vii, vei vedea cum îi scutur eu în locul tău. Îi voi face să urle ca lupii. Tu nu le-ai pus la încercare decît simţămintele morale, iar în astfel de ocazii stăpînii devin doar mai siguri de ei şi mai încrezuţi. Eu însă le voi ameninţa punga, şi asta îi va face să-şi dea pe faţă cele mai adînci străfunduri ale firii lor sălbatice. Dacă vii, vei avea ocazia să vezi oamenii cavernelor, îmbrăcaţi în haine de

seară, mîrîind şi încăierîndu-se pentru ciolan. Îţi făgăduiesc că vei vedea un tămbălău de toată frumuseţea şi vei putea arunca o privire edificatoare în adîncul sufletului fiarelor.

M-au invitat la ei ca să mă facă praf, şi ideea asta a avut-o domnişoara Brentwood, care a fost suficient de neîndemînatică pentru a-mi da putinţa să le înţeleg intenţia atunci cînd m-a poftit. Şi-a mai distrat în felul acesta colegii de club. Încearcă o mare desfătare atunci cînd pot avea în faţa lor vreun reformist blînd şi bun la suflet. Domnişoara Brentwood mă socoteşte blînd ca o pisicuţă, cumsecade şi prostănac ca o vacă cu lapte. Nu neg că i-am ajutat şi eu să-şi formeze această impresie. La început a fost foarte prevăzătoare şi m-a cercetat de departe, pînă ce s-a convins că nu sînt un om primejdios. Ba voi primi şi un onorariu foarte frumos — două sute şi cincizeci de dolari — aşa cum i se cuvine unui bărbat care, deşi radical[1], a candidat cîndva pentru postul de guvernator. De asemenea, va trebui să mă îmbrac în haine de seară, ţinuta fiind obligatorie. În viaţa mea nu m-am mai îmbrăcat aşa, şi probabil va trebui să împrumut de undeva hainele. Sînt însă

[1] În Statele Unite, cuvîntul „radical” nu este folosit în aceeaşi accepţie ca ţările europene, adică pentru a desemna un curent politic reprezentînd interesele micii burghezii şi care formulează revendicări democratice în sînul societăţii burgheze, ci este atribuit exclusiv elementelor care manifestă tendinţe revoluţionare.

gata să fac orice, numai să am putinţa de a le da la cap filomaţilor.”

S-a întîmplat ca în seara aceea adunarea să aibă loc în casa familiei Pertonwaithe. S-au adus scaune multe în salonul cel mare, şi probabil au fost de faţă vreo două sute de filomaţi, veniţi să-l asculte pe Ernest. Erau cu adevărat stăpînii societăţii. M-am distrat adu- nînd în minte averile reprezentate acolo şi am văzut că ajung la cîteva frumoase sute de milioane. Cei de faţă nu făceau parte dintre bogaţii trîndavi, ci toţi erau oameni de afaceri, care participau foarte activ la viaţa economică şi politică.

Toată lumea luase loc pe scaune cînd domnişoara Brentwood a intrat în încăpere, însoţindu-l pe Emest. Amîndoi au înaintat către capătul salonului, spre locul de unde urma să vorbească Ernest. Era îmbrăcat în haine de seară, iar datorită umerilor săi largi şi capului de zeu păgîn arăta minunat. Dar mai presus de toate era acea slabă şi totuşi evidentă umbră de timiditate din felul lui de a se mişca. Aproape îmi vine să cred că m-aş fi îndrăgostit de el fie şi numai pentru atîta lucru. Îl priveam, şi tot sufletul mi se umplea de bucurie. Îi simţeam iarăşi în palmă căldura mîinii, iar buzele mele trăiau din nou alintarea buzelor lui; s-a trezit în mine o asemenea mîndrie, încît simţeam că trebuie să sar în picioare şi să strig în faţa întregii adunări: „E al meu! M-a strîns în braţele lui, şi eu, asta care mă vedeţi, îi stăpînesc tot cugetul, cu excepţia ideilor lui minunate şi fără de număr!”

Acolo, în capătul salonului, domnişoara Brentwood l-a prezentat pe Ernest colonelului Van Gilbert, şi am înţeles că acesta din urmă trebuia să prezideze. Colonelul Van Gilbert era un avocat vestit, avocat specializat în problemele marilor companii, iar pe lîngă asta mai era şi putred de bogat. Onorariul cel mai mic pe care binevoia să-l ia în considerare era o sută de mii de dolari. Se dovedea un adevărat dresor al legilor, care în mîna lui deveneau o simplă jucărie. Le modela aşa cum modelezi un pumn de argilă şi le mînuia ca pe un joc de cuburi, scoţînd din ele tot ce dorea. Ca înfăţişare şi manieră oratorică rămăsese un om de modă veche, dar în ceea ce priveşte imaginaţia, cunoştinţele şi priceperea se dovedea cum nu se poate mai tînăr. Prima lui lovitură de maestru fusese anularea testamentului Shardwell.* Onorariul încasat în acest singur proces fusese cinci sute de mii de dolari. De atunci se ridicase cu viteza unui meteor, şi nu o dată fusese numit cel mai abil avocat din California, în

* ***Anularea testamentelor ajunsese o trăsătură caracteristică a epocii. O dată cu acumularea de averi uriaşe, problema hotărîrii soartei acestor averi după moartea celui care le acumulase devenise o problemă***

această privinţă avîndu-se, bineînţeles, în vedere calităţile lui de avocat al marilor companii, şi se număra fără doar şi poate printre primii trei avocaţi din Statele Unite.

Colonelul Van Gilbert s-a ridicat, şi în cîteva fraze bine alese, dar nu lipsite de o nuanţă de fină ironie, l-a prezentat pe Ernest. În cuvîntul său de introducere, colonelul Van Gilbert s-a priceput foarte bine să amestece şi o subtilă zeflemisire la adresa reformatorului social ieşit din rîndurile clasei muncitoare, iar asistenţa a zîmbit. Asta m-a supărat, şi atunci m-am uitat la Ernest, dar înfăţişarea lui m-a supărat şi mai tare. Părea că nu se sinchiseşte de finele înţepături ale vorbitorului. Ba, mai mult decît atît, parcă nici nu-şi dădea seama în ce fel îl tratează colonelul. Stătea pe scaun binevoitor, impasibil, şi ai fi zis că doarme. Arăta într-adevăr ca un prostănac. Iar atunci, pentru o clipă, m-am gîndit ce s-ar întîmpla dacă s-ar lăsa intimidat de această impresionantă desfăşurare de forţă şi inteligenţă. Dar îndată după asta am zîmbit. Pe mine nu putea să mă păcălească. Însă pe ceilalţi îi păcălise, tot aşa cum mai înainte o păcălise pe domnişoara Brentwood, care acum şedea într-un fo-

dintre cele mai chinuitoare. Întocmirea şi anularea testamentelor au devenit atunci ocupaţii complimentare, ca fabricarea armelor şi născocirea unor sisteme de apărare adecvate. Avocaţii cei mai pricepuţi în redactarea testamentelor erau solicitaţi pentru întocmirea unor acte de ultimă voinţă care să nu poată fi atacate. Numai că şi aceste testamente erau totdeauna anulate, şi foarte

adeseori de înşişi avocaţii care le întocmiseră. Totuşi, în sînul claselor avute se menţinea încă iluzia că ar fi posibilă întocmirea unor testamente absolut inatacabile, iar în felul acesta, din generaţie în generaţie, clienţii şi avocaţii se lăsau înşelaţi de aceeaşi iluzie. Era vorba de o strădanie asemănătoare cu cea a alchimiştilor medievali, care căutau solventul universal.

toliu din faţă şi, în mai multe rînduri, întorsese capul şi privise la unul sau altul dintre confraţii ei, zîmbind în semn de înaltă apreciere pentru vorbele colonelului.

După ce a sfîrşit colonelul, s-a ridicat Ernest şi a pornit să vorbească. A început cu voce slabă, cu fraze întretăiate şi pline de modestie, lăsînd să se vadă limpede că e cam încurcat. A vorbit despre naşterea lui în sînul clasei muncitoare, despre mediul păcătos şi oropsit în care a deschis ochii şi unde atît trupurile, cît şi sufletele oamenilor erau înfometate şi chinuite. A descris ambiţiile şi idealurile lui de pe atunci şi părerile pe care le avea despre raiul unde trăiau oamenii din clasele de sus. Spunea:

— Ştiam că în lumea de deasupra mea domneşte generozitatea spiritului, gîndirea curată şi nobilă, dimpreună cu o viaţă intelectuală aleasă. Ştiam toate acestea fiindcă citisem romanele din colecţia ***Seaside Library**** în care, cu excepţia ticăloşilor şi aventurierelor, toţi bărbaţii, şi toate femeile se gîndeau numai la lucruri frumoase, vorbeau o limbă

aleasă şi realizau opere măreţe. Pe scurt, aşa cum credeam că soarele răsare, credeam şi că în lumea situată deasupra lumii mele se afla tot ce există bun, nobil şi frumos, tot ce dă vieţii farmec şi demnitate, tot ceea ce face ca viaţa să merite a fi trăită şi ceea ce îl răsplăteşte pe om pentru munca şi suferinţele lui.

A continuat apoi descriindu-şi viaţa dusă în fabrici, felul cum învăţase meseria de potcovar şi în ce împrejurări ajunsese să-i cunoască pe socialişti. Printre aceştia, spuse el, găsise minţi luminate şi inteligenţe sclipitoare, alteori propovăduitori ai ***Evangheliei*** alungaţi din rîndurile clerului deoarece creştinismul lor era prea cuprinzător pentru a fi pe placul vreunei

* ***Colecţie în care se publica o literatură palpitantă si ametitoare, menită să strecoare în rîndurile clasei muncitoare păreri complet false cu privire la clasele parazitare.***

congregaţii de închinători la viţelul de aur şi profesori sacrificaţi pe eşafodul servilismului universitar faţă de clasele conducătoare. Socialiştii, arăta el, erau revoluţionari care luptau pentru dărîmarea societăţii iraţionale de astăzi şi pentru clădirea, din aceste dărîmături, a viitoarei societăţi raţionale. A mai spus multe alte lucruri care ar cere prea mult timp pentru a fi scrise, dar nu voi putea nicicînd uita în ce fel a zugrăvit viaţa dusă printre revoluţionari. Orice ezitare din vorbirea lui dispăruse. Glasul îi devenise puternic şi ferm, strălucitor ca şi

personalitatea celui ce vorbea şi la fel cu gîndurile cărora le dădea fiinţă. Spunea:

— Printre revoluţionari am aflat, de asemenea, fierbinte credinţă în om, idealism curat, farmecul altruismului, renunţare şi martiraj, cele mai alese şi mai luminoase însuşiri ale spiritului. Aici viaţa era curată, nobilă şi viguroasă. Aveam de-a face cu suflete mari, care proslăveau omul şi spiritul, punîndu-le cu mult mai presus de dolari şi cenţi, pentru care geamătul stins al unui copil înfometat dintr-un cartier mizer însemna mai mult decît întreaga zarvă şi tot fastul risipit în jurul expansiunii comerciale ori a imperiilor mondiale. În jurul meu nu vedeam decît năzuinţe nobile şi eforturi eroice, zilele şi nopţile mele rămîneau pururi pline de strălucirea soarelui ori de scînteierea stelelor, trăiam în dogoarea focului şi în răcoreala picăturilor de rouă, avînd în faţa ochilor, veşnic luminoasă şi trează, icoana cea mai sfîntă între toate, omul de carne şi sînge, omul îndelung asuprit şi torturat, dar care pînă la urmă va fi eliberat şi izbăvit.

Îl mai văzusem şi în alte rînduri transfigurat, aşa cum era şi acum. Fruntea îi strălucea din pricina dumnezeieştilor gînduri ascunse dincolo de ea, dar şi mai strălucitori îi erau ochii, în mijlocul luminii calde ce părea că-l învăluie ca o mantie. Ceilalţi însă nu-i vedeau mantia de lumină şi am presupus atunci că ea era un efect al lacrimilor de bucurie şi dragoste care-mi împăienjeneau ochii. În orice caz, domnul Wickson, care stătea chiar în spatele

meu, nu fusese impresionat de loc, fiindcă l-am auzit spunînd dispreţuitor şi cu voce tare: „Utopii”.*

Ernest a vorbit mai departe despre ridicarea sa în societate, pînă cînd, în cele din urmă, a ajuns să cunoască membri ai claselor sus-puse şi să aibă îndeaproape de-a face cu oameni aflaţi în posturile cele mai înalte. Atunci a venit dezamăgirea, şi această dezamăgire Ernest a prezentat-o în termeni de loc măgulitori pentru asistenţă. A fost surprins de micimea lucrurilor văzute aici. Viaţa oamenilor acestora se dovedea a nu fi delicată şi frumoasă. Fusese înspăimîntat de egoismul întîlnit în cercurile sus-puse, şi ceea ce îl surprinsese încă şi mai mult fusese lipsa oricărei vieţi intelectuale. Avînd proaspătă în minte imaginea revoluţionarilor, fusese cum nu se poate mai neplăcut surprins de cumplita sărăcie intelectuală a claselor stăpînitoare. Apoi văzuse cum, în ciuda bisericilor falnice unde se închinau şi a preoţilor bine plătiţi, toţi stăpînii, femei sau bărbaţi, dovedeau un materialism sîngeros. E-adevărat că trăncăneau

* ***Oamenii de pe vremea aceea erau sclavi ai cuvintelor. Josnicia unei astfel de robii este pentru noi de neconceput. Pentru oamenii de atunci cuvintele ascundeau în ele o magie mai puternică decît a oricărui scamator. În minţile lor domnea o asemenea zăpăceală şi confuzie, încît rostirea unui singur cuvînt putea să***

răstoarne rezultatele unei vieţi întregi de reflecţie şi cercetări serioase. Un astfel de cuvînt cu puteri magice era şi adjectivul „utopic". Simpla lui pronunţare putea zădărnici orice proiecte, indiferent cît de bine gîndite şi puse la punct, privitoare la îmbunătăţirea ori regenerarea situaţiei economice. Mulţimi întregi de oameni cădeau în delir la auzul unor expresii cum ar fi „un ban cinstit" ori „cu coşniţa plină". Scornirea unor astfel de expresii era socotită trăsătură de geniu.

într-una despre nişte idealuri dulcege şi despre nişte precepte morale ipocrite, dar, în ciuda acestor flecăreli, trăsătura dominantă a vieţii pe care o trăiau era setea nepotolită de bunuri materiale. Şi nu aveau nici un fel de crez moral; nimeni nu-şi mai aducea aminte acum de crezul iubirii propovăduit cîndva de Cristos.

— Am cunoscut oameni, spuse Ernest, care invocau numele mîntuitorului în filipicele lor împotriva războiului, dar care puneau în mîinile pinkertonilor* arme cu care să împuşte muncitorii grevişti în propriile lor fabrici. Am cunoscut oameni care se sufocau de indignare cînd vorbeau despre brutalitatea meciurilor de box, dar care în acelaşi timp erau complici în falsificarea alimentelor, ucigînd astfel în fiece an mai mulţi prunci decît a ucis vreodată Irod cel sîngeros.[1]

---

[1] Legenda biblică spune că Irod, regele Iudeii, temîndu-se că noul născut cu numele de Isus ar fi menit să-l alunge de pe tron, a dat poruncă

Cutare domnişor manierat şi spilcuit era doar un om de paie în post de director şi o simplă unealtă a companiilor, care pe ascuns jefuiau văduvele şi orfanii. Cutare altul, mare colecţionar de cărţi rare şi om cu aere de Mecena[1], se lăsa jucat pe degete de un personaj fălcos şi sprîncenat. Cutare director de ziar, care publica nenumărate reclame pentru medicamente brevetate, mi-a strigat că sînt un demagog şi un escroc

* ***Iniţial, detectivi particulari, care s-au transformat însă repede în slugi înarmate ale capitaliştilor, devenind în cele din urmă mercenari ai oligarhiei.***

oştenilor săi să ucidă toţi copiii din Betleem mai mici de doi ani.

[1] ***Casius Cilnius Maecenas*** sau ***Mecena*** (63i.e.n.—3e.n.). nobil roman, favorit al împăratului August şi protector al artiştilor din vremea sa. Numele lui Mecena a ajuns să simbolizeze dragostea şi sprijinul acordat artelor.

atunci cînd i-am spus că-l desfid să publice în ziarul său adevărul despre medicamentele brevetate*. Iată-l, de pildă, pe venerabilul domn care vorbeşte cu avînt şi pasiune despre frumuseţile ideale şi milostivirea lui Dumnezeu, dar care tocmai şi-a tras pe sfoară asociaţii într-o mare afacere comercială. Iată-l pe altul, stîlp al bisericii şi om care acordă subvenţii grase misionarilor plecaţi pe meleaguri depărtate, cum îşi munceşte cîte zece ceasuri pe zi vînzătoarele din magazin şi le plăteşte un salariu de mizerie, încurajînd astfel direct prostituţia. Un altul acordă numeroase donaţii instituţiilor de cultură şi clădeşte biserici minunate, dar pentru cîţiva dolari sau cenţi jură strîmb în faţa tribunalului. Un magnat al căilor ferate îşi calcă fără jenă cuvîntul dat ca cetăţean, ca om de onoare şi creştin, acordînd pe sub mînă rabaturi ilicite la tarifele de transport, şi nu rareori face asemenea lucruri. Iată un senator care primeşte să fie jucărie şi rob, adevărat muţunache la dispoziţia unui şef de grup politic**; în aceeaşi situaţie se complace

* ***Medicamentele brevetate erau de fapt minciuni brevetate, care însă, la fel cu amuletele şi indulgenţele din evul mediu, îi înşelau pe oameni. Singura deosebire consta în aceea că medicamentele brevetate erau mult mai dăunătoare şi mult mai scumpe.***

** ***Chiar pînă în anul 1912 din era creştină, marea majoritate a***

populaţiei continua să mai creadă că ea conduce ţara, datorită dreptului de vot. În realitate, însă, ţara era condusă de aşa-numitele grupări politice. La început, şefii acestor grupări storceau de la marii capitalişti uriaşe sume de bani pentru a vota legi favorabile companiilor; în scurtă vreme, însă, marii capitalişti şi-au dat seama că e mai ieftin să ia în stăpînire aşa-zisele grupări politice şi să acorde simbrie şefilor acestor coterii.
cutare guvernator şi cutare judecător de la Curtea Supremă; şi toţi au permise gratuite pe căile ferate[1]. Dar deasupra tuturor acestora se află mierosul capitalist, care stăpîneşte grupul politic, pe şeful grupului şi căile ferate care eliberau permisele.

Iată deci cum m-am trezit deodată nu în paradis, ci în deşertul arzător al afacerismului. Pretutindeni numai prostie, în afara chestiunilor de afaceri. N-am găsit nici un om curat, nobil şi viguros, deşi am întîlnit mulţi viguroşi... în ticăloşie. Tot ce am putut vedea a fost lipsă de inimă şi egoism monstruos, dimpreună cu o meschină, lacomă, concretă şi veşnic săritoare în ochi sete de bunuri materiale.

Le-a mai spus încă multe despre ei înşişi şi despre dezamăgirea lui. Din punct de vedere intelectual îl plictisiseră; din punct de vedere moral şi spiritual îl

---

[1] Marile companii de drum de fier foloseau pe scară largă sistemul mituirii prin acordarea de permise gratuite de călătorie.

scîrbiseră; şi de aceea a fost fericit să se întoarcă la revoluţionarii lui, care erau curaţi, generoşi, viguroşi şi aveau toate calităţile ce lipseau în lumea capitaliştilor.

— Iar acum, continuă el, îngăduiţi-mi să vă vorbesc despre revoluţie.

Înainte de a merge mai departe, mă simt obligată să vă spun că teribila lui diatribă nu-i impresionase de loc. Am privit în jurul meu, le-am cercetat feţele şi am văzut că rămăseseră la fel de încrezători şi convinşi că sînt mai presus de acuzaţiile auzite. Mi-am adus atunci aminte de ce îmi spusese Ernest, şi anume că nici un atac împotriva moralei lor nu poate să-i impresioneze. Cu toate astea, mi-am dat seama că îndrăzneala limbajului folosit de Ernest o tulburase pe domnişoara Brentwood, care părea neliniştită şi îngrijorată.

Mai întîi Ernest a descris armata revoluţiei şi, pe măsură ce-i arăta prin cifre puterea (amintind numărul

de voturi obţinute în diferite ţări), asistenţa a început să se neliniştească. Îngrijorarea li s-a zugrăvit pe chipuri şi am observat că buzele le sînt mai strînse. În fine, le-a aruncat mănuşa, şi atunci a rostit provocarea de luptă. Ernest a prezentat organizaţia internaţională a socialiştilor, care unea pe cei un milion şi jumătate de muncitori din Statele Unite cu cei douăzeci şi trei de milioane şi jumătate de muncitori din restul lumii.

— O asemenea armată a revoluţiei, spuse el, care uneşte într-un mănunchi douăzeci şi cinci de milioane de oameni, este un lucru menit a-i sili pe stăpîni şi clasele stăpînitoare să se oprească o clipă şi să reflecteze. Strigătul de luptă al acestei armate este: „Nici o cruţare! Vrem tot ce aveţi în stăpînire. Nu ne vom mulţumi nici cu o iotă mai puţin. Vrem să luăm în mîinile noastre frînele stăpînirii şi cîrma destinelor umanităţii! Priviţi-ne mîinile! Sînt puternice! Vom smulge din stăpînirea voastră puterea, palatele şi toată aurita voastră bunăstare, iar în acea zi va trebui să vă agonisiţi pîinea prin muncă, asemenea ţăranului care trudeşte pe ogor sau măruntilor funcţionari înfometaţi şi sfrijiţi din marile voastre oraşe. Priviţi-ne mîinile! Sînt puternice!"

Şi, zicînd astfel, întinse din umerii lui superbi braţele puternice, iar degetele mîinilor sale de potcovar înhăţau aerul asemeni ghearelor vulturului, gata parcă să sfîşie şi să strivească auditoriul. Aşa cum se înfăţişa atunci, părea însăşi imaginea muncii atotstăpînitoare. Mi-am dat pe loc seama cum în faţa acelei

imagini a revoluţiei — concretă, apropiată şi ameninţătoare — ascultătorii parcă s-au închircit. Vreau să spun că femeile s-au închircit, şi pe faţă li s-a zugrăvit spaima. Nu tot aşa s-a întîmplat cu bărbaţii. Ei făceau parte dintre bogaţii dinamici, nu dintre trîntori, şi erau obişnuiţi cu lupta. S-a auzit un murmur gros şi gutural, care a plutit o clipă în aer, apoi s-a stins. Era prevestirea arătării colţilor şi mîrîitului pe care aveam

să-l aud de multe ori în seara aceea — semn al fiarei ascunse în om, al tăriei pornirilor lui primitive. Dar ei nu ştiau că scoseseră acel murmur. Era mîrîitul haitei, înălţat din mijlocul ei şi scăpat fără voie din gîtlejul fiarei. Iar în acea clipă, văzînd cum chipurile li se încruntă şi în ochi li se aprinde o sclipire bătăioasă, am înţeles că nu vor lăsa cu uşurinţă să li se smulgă din mîini stăpînirea lumii.

Ernest şi-a continuat năvalnic atacul. A arătat cum existenţa unui milion şi jumătate de revoluţionari în Statele Unite se datorează faptului că clasa capitalistă a condus prost societatea. A descris condiţiile economice în care trăiau oamenii cavernelor şi sălbaticii din zilele noastre, arătînd că ei nu dispuneau nici de unelte şi nici de maşini, ci numai de însuşirea naturală de a poseda forţă de muncă. Apoi a schiţat dezvoltarea maşinismului şi a organizării sociale, care a dus la rezultatul că puterea de producţie a omului civilizat a ajuns de o mie de ori mai mare decît cea a sălbaticului.

— Cinci oameni, a continuat el, pot produce pîine pentru o mie. Un singur om poate produce ţesături de bumbac pentru două sute şi cincizeci, ţesături de lînă pentru trei sute, iar încălţăminte pentru o mie. De aici s-ar putea trage concluzia că printr-o pricepută conducere a societăţii omul civilizat modern ar putea trăi infinit mai bine decît omul cavernelor. Dar oare aşa este? Să vedem. În Statele Unite există astăzi cincisprezece milioane* de oameni care trăiesc în sărăcie; iar prin

sărăcie înţelegem acele condiţii de trai în care, datorită lipsei de hrană şi locuinţă corespunzătoare, nici măcar randamentul obişnuit al muncii nu poate fi întreţinut. În Statele Unite, şi în ciuda a ceea ce numiţi legislaţia muncii, există astăzi trei

* ***Într-o carte publicată la 1906 sub titlul*** Sărăcie, ***Robert Hunter a arătat că la data respectivă în Statele Unite trăiau în sărăcie zece milioane de oameni.***

milioane de copii care muncesc în fabrici.* În ultimii doisprezece ani numărul s-a dublat." Şi doar aşa, în treacăt, aş vrea să vă întreb pe dumneavoastră, mai-marii societăţii, din ce pricină nu aţi publicat rezultatele recensămîntului din 1910? Voi răspunde eu în locul dumneavoastră, arătînd că aţi făcut acest lucru avînd motive temeinice. Cifrele recensămîntului ar fi dezvăluit un asemenea grad de mizerie socială, încît ar fi fost mult grăbită revoluţia, ai cărei nori se adună totuşi ameninţători deasupra capetelor voastre.

Dar să revenim la acuzaţia pe care v-am adus-o. Dacă productivitatea muncii omului civilizat este de o mie de ori mai mare decît cea a omului cavernelor, atunci din ce pricină există astăzi în Statele Unite cincisprezece milioane de oameni care flămînzesc şi nu au adăposturi omeneşti? De ce există astăzi în Statele Unite trei milioane de copii care trudesc în fabrici? Iată o acuzaţie într-adevăr strivitoare. Clasa capitaliştilor

a cîrmuit într-adevăr prost. În faţa faptelor, care arată că omul modern trăieşte mai rău decît omul cavernelor, cu toate că productivitatea muncii sale este de o mie de ori mai mare, nu se poate trage decît o singură concluzie: aceea că clasa capitalistă a cîrmuit prost, că dumneavoastră aţi cîrmuit prost, domnii mei, că, în chip criminal şi egoist, aţi cîrmuit prost. Iar în această privinţă nu-mi veţi putea răspunde nimic aici, în astă-seară, cînd stăm faţă în faţă, tot aşa după cum clasa socială din care faceţi parte, în întregimea ei, nu va avea niciodată ce răspunde celor un milion şi jumătate de revoluţionari din Statele Unite. Nu puteţi răspunde. Vă desfid să răspundeţi. Ba, mai mult decît atît, îndrăznesc a vă prevesti în acest moment că, după

* ***Potrivit recensămîntului efectuat în Statele Unite în anul 1900 (ultimul ale cărui rezultate au fost date publicităţii), numărul copiilor care munceau în fabrici se ridica la 1.752.187.***

ce voi încheia, nu-mi veţi răspunde. În legătură cu această chestiune limbile vă vor fi legate, deşi despre alte lucruri veţi vorbi îndelung.

Aţi dat faliment în conducerea societăţii. Aţi transformat civilizaţia într-un abator. Aţi fost lacomi şi aţi fost orbi. Aţi urcat la tribunele corpurilor noastre legiuitoare (aşa cum mai urcaţi încă şi astăzi) şi aţi declarat fără ruşine că nu puteţi realiza profituri dacă nu folosiţi forţa de muncă a copiilor şi a pruncilor.

Nu-i nevoie să mă credeţi pe cuvînt. Toate acestea s-au consemnat în scris şi vă acuză. V-aţi adormit conştiinţa cu flecăreli despre dulci idealuri şi siropoase precepte morale ipocrite. Sînteţi ghiftuiţi de putere şi bogăţie, îmbătaţi de succese; dar nu aveţi în faţa noastră mai multe şanse de a supravieţui decît au trîntorii ghemuiţi pe lîngă fagure, atunci cînd albinele lucrătoare se reped asupră-le pentru a pune capăt îmbuibatei lor existenţe. Aţi dat faliment în conducerea societăţii, şi această conducere trebuie să fie smulsă din mîinile voastre. Un. milion şi jumătate de muncitori americani afirmă că vor convinge întreaga clasă muncitoare din Statele Unite să li se alăture şi împreună să vă smulgă această conducere. Asta este revoluţia, domnii mei. Opriţi-o dacă puteţi!

Glasul lui Ernest a continuat să răsune încă multă vreme între pereţii salonului. Apoi s-a înălţat acel murmur gutural pe care îl auzisem mai înainte, şi vreo zece bărbaţi au sărit în picioare, cerînd vehement colonelului Van Gilbert să le dea cuvîntul. Am observat cum umerii domnişoarei Brentwood se scutură convulsiv, şi pentru o clipă m-am înfuriat, fiindcă am crezut că rîde de Ernest. Dar nu după mult timp mi-am dat seama că nu rîdea, ci o apucase un acces de isterie. O îngrozea enormitatea greşelii comise prin aducerea acestui instigator în mijlocul iubiţilor săi colegi de club.

Colonelul Van Gilbert nici nu-i luă în seamă pe bărbaţii cu feţe contorsionate

de mînie care-i cereau îngăduinţa să ia cuvîntul. Şi pe figura lui se citea aceeaşi furie. Sări în picioare, vînturîndu-şi amîndouă braţele, şi cîteva momente nu putu scoate decît sunete nearticulate. Pe urmă cuvintele au început să-i curgă şuvoi de pe buze. Dar nu era pledoaria unui avocat cu onorarii de sute de mii de dolari şi nici măcar retorică de modă veche.

— Aberaţii şi iar aberaţii! strigă el. În viaţa mea n-am mai ascultat atîtea aberaţii rostite într-o singură oră. Iar pe lîngă asta, tinere, trebuie să-ţi atrag atenţia că nu ai spus nimic nou. Toate lucrurile acestea le-am învăţat în şcoală înainte ca dumneata să te fi născut. Jean-Jacques Rousseau a enunţat teoriile dumitale acum aproape două secole. Întoarcerea la starea naturală! Auziţi?! Întoarcere! Biologia dovedeşte absurditatea unui asemenea îndemn. Pe bună dreptate s-a spus că o spoială de învăţătură e periculoasă, iar prin teoriile dumitale nesăbuite n-ai făcut în seara asta decît să aduci un nou exemplu în sprijinul acestui adevăr. Aberaţie peste aberaţie! Niciodată în viaţă n-am fost atît de scîrbit de-o asemenea acumulare de aberaţii. Asta am avut de spus despre raţionamentele copilăreşti şi pripitele dumitale generalizări!

L-a privit dispreţuitor şi s-a aşezat. I-au răspuns scurte exclamaţii admirative din partea femeilor şi sunete mai puternice de aprobare din partea bărbaţilor. Jumătate dintre cei aflaţi în picioare au început să vorbească toţi deodată. Se crease un vacarm şi o harababură de

nedescris. Nicicînd nu văzuseră pereţii înalţi ai salonului doamnei Pertonwaithe un asemenea spectacol. Prin urmare, aceştia erau solemnii regi ai industriei şi stăpîni ai societăţii, aceşti sălbatici îmbrăcaţi în haine de seară pe care îi auzeam cum mîrîie şi scheaună. Întradevăr, Ernest îi făcuse să-şi piardă cumpătul cînd întinsese mîinile către pungile lor, mîinile acelea în care ei văzuseră mîinile celor un milion şi jumătate de revoluţionari.

Dar Ernest nu-şi pierdea niciodată cumpătul, în orice situaţie s-ar fi aflat. Nici nu apucase colonelul Van Gilbert să se aşeze bine pe scaun, cînd Ernest sări în picioare şi se repezi către ei.

— Fiecare pe rînd! tună el.

Strigătul pornise din plămînii lui puternici şi dominase toată acea furtună omenească. Prin simpla prestanţă a personalităţii sale impunea tăcere.

— Fiecare pe rînd, repetă Ernest cu glas domol. Daţi-mi voie să răspund domnului colonel Van Gilbert. După aceea voi sta la dispoziţia fiecăruia dintre dumneavoastră, dar fiecare pe rînd, nu uitaţi. Aici nu jucăm în echipă. Nu sîntem pe terenul de rugbi.

În ceea ce vă priveşte, continuă el întorcîndu-se către colonelul Van Gilbert, n-aţi răspuns la nici una dintre afirmaţiile mele. Aţi formulat pur şi simplu doar cîteva aserţiuni răstite şi dogmatice cu privire la nivelul meu intelectual. Un asemenea procedeu vă poate ajuta probabil în afacerile dumneavoastră, dar cu mine nu vă este îngăduit să vorbiţi în felul acesta. Eu nu sînt un muncitor venit cu şapca în mînă înaintea dumneavoastră să vă roage să-i măriţi salariul, ori să-l apăraţi împotriva maşinii la care lucrează. Cînd aveţi de-a face cu mine, nu puteţi trata adevărul în mod dogmatic. Procedeul ăsta păstraţi-l pentru sclavii dumneavoastră salariaţi. Ei nu vor îndrăzni să vă răspundă, pentru că pîinea şi viaţa lor stau în mîinile dumneavoastră.

Cît priveşte acea întoarcere la natură despre care spuneţi că aţi învăţat în

şcoală înainte de naşterea mea, permiteţi-mi să arăt că după felul cum vorbiţi se vede că n-aţi mai putut învăţa nimic de atunci încoace. Socialismul nu are de-a face cu întoarcerea la natură mai mult decît are calculul diferenţial de-a face cu sfînta Evanghelie. Am spus că oamenii din clasa dumneavoastră dovedesc totală lipsă de inteligenţă de îndată ce părăsesc domeniul afacerilor. Dumneavoastră, domnule colonel, aţi adus un strălucit exemplu în sprijinul afirmaţiei mele.

Această cumplită săpuneală aplicată avocatului cu onorarii de sute de mii de dolari era prea mult pentru nervii domnişoarei Brentwood. Accesul de isterie a luat forme violente, şi domnişoara, care plîngea cu sughiţuri şi hohotea de rîs, a trebuit să fie condusă afară din salon. Era spre binele ei, fiindcă aveau să urmeze lucruri şi mai rele.

— În privinţa asta nu trebuie să mă credeţi pe cuvînt, urmă Ernest după ce persoana care-l întrerupsese părăsi încăperea. Oamenii dumneavoastră care se bucură de cel mai mare prestigiu vă vor dovedi într-un singur glas că nu dispuneţi de inteligenţă. Propriii dumneavoastră furnizori de cunoştinţe, atît de bine plătiţi, vă vor spune că greşiţi. Întrebaţi-l pe cel din urmă asistent de la o catedră de sociologie care-i deosebirea dintre teoria lui Rousseau despre întoarcerea la starea naturală şi teoria socialismului; întrebaţi-i pe cei mai ortodocşi dintre sociologii şi economiştii dumneavoastră burghezi; cercetaţi paginile oricărui manual de

specialitate rînduit în rafturile bibliotecilor pe care le subvenţionaţi; de pretutindeni veţi afla un singur şi unic răspuns, şi anume: că nu există nici un fel de legătură între întoarcerea la starea naturală şi socialism. Dimpotrivă; răspunsul unanim va fi că întoarcerea la starea naturală şi socialismul sînt diametral opuse. Aşa cum v-am spus, nu e nevoie să mă credeţi pe cuvînt. Dovada ignoranţei şi nepriceperii dumneavoastră se află acolo, în cărţi, în propriile dumneavoastră cărţi, pe care niciodată nu le citiţi. Iar în ceea ce priveşte ignoranţa şi nepriceperea, dumneavoastră, domnule colonel, nu sînteţi decît un exemplar tipic al clasei din care faceţi parte.

Cunoaşteţi dreptul şi vă pricepeţi la afaceri, domnule colonel. Ştiţi cum trebuie servite interesele marilor companii şi cum să măriţi dividendele eludînd legea. Foarte bine. Vedeţi-vă mai departe de treabă. Sînteţi într-adevăr o personalitate. Sînteţi un foarte abil avocat, dar nu ştiţi nici o iotă din istorie, habar nu aveţi de ştiinţele sociale, iar biologia pe care o cunoaşteţi este contemporană cu Plinius.

De data asta colonelul Van Gilbert s-a frămîntat pe scaun. Domnea tăcere deplină. Toţi rămăseseră uluiţi, paralizaţi aş putea spune. Un asemenea tratament aplicat vestitului colonel Van Gilbert era ceva nemaiauzit, de neînchipuit, de necrezut, marele colonel Van Gilbert, în faţa căruia judecătorii tremurau cînd lua

cuvîntul la şedinţele tribunalelor. Dar Ernest niciodată nu-şi cruţa adversarul.

— Asta, bineînţeles, nu se referă în mod special la dumneavoastră. Fiecare cu meseria lui. Rămîneţi la preocupările dumneavoastră, şi eu îmi voi vedea de ale mele. V-aţi specializat într-o anumită ramură. De cîte ori va fi vorba despre o problemă de drept, despre cum poate fi eludată legea în chip cît mai abil, ori în ce fel pot fi întocmite legi noi spre folosul marilor companii prădalnice, mă voi prosterna în ţărînă la picioarele dumneavoastră. Dar cînd este vorba de ştiinţele sociale — meseria mea — va trebui să vă prosternaţi în ţîărînă la picioarele mele. Să nu uitaţi asta. Nu uitaţi asemenea că dreptul cunoscut de dumneavoastră este vremelnic, că el aparţine unei singure zile şi deci nu uitaţi că lucrurile care dăinuiesc mai mult de o zi vă sînt necunoscute, străine. De aceea afirmaţiile dumneavoastră dogmatice şi generalizările pripite în probleme istorice şi sociale nu merită osteneala de a fi rostite.

Ernest făcu o pauză şi-l cercetă gînditor cu privirea pe colonel, observîndu-i chipul întunecat şi boţit de mînie, pieptul zguduit de respiraţia întretăiată, trupul încordat şi mîinile albe şi subţiri, ale căror degete se încleştau şi se descleştau nervos.

— Se pare însă că aveţi energie de risipit şi vă voi oferi prilejul s-o risipiţi. Am rostit un rechizitoriu împotriva clasei dumneavoastră. Dovediţi-mi că acest rechizitoriu este neîntemeiat. V-am arătat

condiţia mizerabilă la care este redus omul de astăzi — trei milioane de copii sclavi în Statele Unite, fără truda cărora nu s-ar putea realiza profituri, şi cincisprezece milioane de oameni subnutriţi, prost îmbrăcaţi şi încă şi mai prost adăpostiţi. Am arătat că productivitatea muncii omului modern, datorită organizării sociale şi folosirii maşinilor, este de o mie de ori mai mare decît cea a omului cavernelor. Apoi am declarat că, pornind de la aceste două fapte, nu se poate trage decît o singură concluzie: că clasa capitalistă a dat faliment în conducerea societăţii. Aceasta este acuzaţia pe care am rostit-o, şi în chip repetat şi insistent v-am invitat să-mi răspundeţi. Ba am mers chiar mai departe. Am prezis că nu îmi veţi răspunde. Vă revenea dumneavoastră sarcina de a da de minciună această prezicere. Aţi calificat expunerea mea drept aberaţie. Arătaţi unde este aberaţia, domnule colonel Van Gilbert! Răspundeţi rechizitoriului pe care eu, dimpreună cu cei un milion şi jumătate de tovarăşi ai mei, l-am rostit împotriva dumneavoastră şi a clasei căreia îi aparţineţi.

Colonelul Van Gilbert uitase cu totul că el prezida şi că deci politeţea l-ar fi obligat să dea mai întîi cu- vîntul celorlalţi solicitatori. A sărit din nou în picioare, gesticulînd dezordonat şi uitînd retorica şi stăpînirea de sine, apoi începu ba să-l insulte pe Ernest pentru tinereţea şi demagogia lui, ba să atace sălbatic

clasa muncitoare, insistînd asupra incapacităţii şi nepriceperii ei.

— Dacă ţinem seamă de calitatea dumneavoastră de avocat, pot spune că n-am întîlnit în viaţa mea om mai greu de reţinut asupra unei anumite probleme, îşi începu Ernest răspunsul la tirada colonelului. Tinereţea mea n-are nimic de-a face cu cele ce am susţinut aici. Nici incapacitatea clasei muncitoare. Am acuzat clasa capitalistă că a condus prost societatea. Nu mi-aţi răspuns. Nici măcar n-aţi încercat s-o faceţi. De ce? Oare pentru că nu aveţi ce răspunde? Sînteţi apărătorul tuturor celor de faţă. Fiecare dintre cei de aici, în afară de mine, stă cu sufletul la gură şi priveşte la buzele dumneavoastră pentru că ei înşişi nu au ce răspunde. În ceea ce mă priveşte, însă, aşa după cum am mai spus, eu ştiu nu numai că nu puteţi răspunde, ci chiar că nici nu veţi încerca să răspundeţi.

— Asta e intolerabil! strigă colonelul Van Gilbert. Este o insultă!

— Intolerabil este faptul că nu sînteţi dispus să răspundeţi, replică Ernest solemn. Nimeni nu poate fi insultat cu idei. Insulta, prin însăşi esenţa ei, este de natură emoţională. Veniţi-vă în fire. Răspundeţi cu idei la ideea mea, prin care acuz clasa capitalistă că a dat faliment în cîrmuirea societăţii.

Dar colonelul Van Gilbert păstră tăcerea, făcînd o mutră posacă şi arogantă, cam aşa cum face un om cînd nu-i dispus să stea de vorbă cu un netrebnic.

— Nu trebuie să fiţi abătut, zise Ernest. Conso- laţi-vă cu gîndul că nici un membru al clasei dumneavoastră n-a putut vreodată răspunde la aceste acuzaţii. Apoi se întoarse către ceilalţi, care abia aşteptau să vorbească. Acum este rîndul dumneavoastră. Daţi-i drumul şi vă rog să nu uitaţi că aştept din partea dumneavoastră răspunsul pe care colonelul Van Gilbert nu a izbutit să-l dea.

Mi-ar fi cu neputinţă să scriu tot ce s-a spus în cursul discuţiei. Niciodată pînă atunci nu mi-am dat seama cîte vorbe se pot rosti în trei scurte ceasuri. În orice caz, a fost ceva minunat. Cu cît adversarii se în- furiau mai tare, cu atît Ernest se arăta mai abil în a-i înfuria şi mai rău. Dispunea de o privire enciclopedică asupra întregului domeniu al cunoştinţelor omeneşti, şi printr-un singur cuvînt sau o singură frază, prin foarte iscusite înţepături cu vîrful spadei se pricepea să-i scoată din fire. Le arăta clar şi le demonstra fiecare greşeală de logică. Acesta, de pildă, era un silogism fals, cutare concluzie nu avea legătură cu premisa, pe cîtă vreme o altă premisă nu era decît o şarlatanie, deoarece încercase să includă în sine, prin contrabandă, însăşi concluzia pe care tindea s-o sta- bilească. Una era doar o minciună, alta, o simplă ipoteză, iar cealaltă cuprindea o aserţiune contrarie unui adevăr verificat cuprins în toate manualele.

Şi aşa mai departe. Uneori schimba spada pe ciomag şi pornea să le sfărîme raţionamentele, lovind în dreapta şi-n stînga. Şi totdeauna pretindea fapte şi

refuza să discute teorii. Iar faptele invocate de el deveneau un Waterloo pentru adversari. De cîte ori ceilalţi atacau clasa muncitoare, el le răspundea imediat: „Rîde dracu de porumbe negre; ăsta nu-i un răspuns la acuzaţia că propria-ţi conştiinţă e pătată”. Iar tuturor şi fiecăruia în parte le spunea: „De ce nu aţi răspuns la acuzaţia că dumneavoastră, clasa capitalistă, aţi cîrmuit prost societatea, aţi dat faliment în conducerea societăţii? Aţi vorbit despre tot ce vreţi, despre cîte în lună şi în stele, dar n-aţi dat răspunsul cerut. Oare pentru că nu aveţi ce răspunde?”

Abia la sfîrşitul discuţiei a luat cuvîntul şi domnul Wickson. El singur îşi păstrase stăpînirea de sine, şi Emest l-a tratat cu un respect pe care nu-l arătase celorlalţi.

— Nu este nevoie de nici un răspuns, rosti domnul Wickson domol şi aşezat. Am urmărit întreaga discuţie cu nedumerire şi cu dezgust. M-aţi dezgustat profund, domnilor membri ai clasei din care fac parte. V-aţi purtat ca nişte şcolari prostănaci şi nimeni nu va putea înţelege cum de aţi fost în stare să amestecaţi într-o astfel de discuţie preceptele morale cu declamaţiile sforăitoare ale politicianului de duzină. Aţi fost învinşi şi depăşiţi în toate privinţele. Aţi fost foarte vorbăreţi, dar n-aţi făcut decît să bîzîiţi. Aţi bîzîit ca ţînţarii împrejurul ursului. Domnilor, aici, în faţa dumneavoastră, se află ursul (îl arătă pe Ernest), iar bîzîitul dumneavoastră n-a făcut decît să-i gîdile auzul.

Credeţi-mă pe mine: situaţia este serioasă. În seara asta ursul a ridicat laba asupra noastră, ca să ne strivească. Ne-a spus că există în Statele Unite un milion şi jumătate de revoluţionari. Acesta este un fapt. A spus că aceştia toţi au de gînd să ne smulgă din mîini puterea, palatele şi întreaga noastră bunăstare. Acesta de asemenea este un fapt. În societate se va produce o schimbare, o mare schimbare; dar, din fericire, nu poate fi schimbarea pe care o aşteaptă ursul. Ursul a spus că are să ne strivească. Dar ce ar fi dacă l-am strivi noi pe urs?

Un mormăit gutural a umplut întregul salon, şi oamenii au început să-şi facă semne unii altora cu satisfacţie şi convingere. Chipurile lor deveniseră aspre. Se vedea de departe că sînt hotărîţi să lupte.

— Dar nu bîzîind îl vom strivi pe urs, urmă domnul Wickson calm şi liniştit. Îl vom vîna. Nu-i vom răspunde cu vorbe. Răspunsul nostru va fi exprimat în gloanţe. Deţinem puterea. Asta nimeni nu o va nega. Datorită acestei puteri vom rămîne mai departe la putere. Se întoarse deodată către Ernest. Momentul era într-adevăr dramatic. Iată, deci, răspunsul nostru. N-avem prea multe de discutat. Cînd veţi întinde multlăudatele voastre mîini puternice ca să ne smulgeţi palatele şi bunăstarea, o să vă arătăm ce înseamnă puterea! Răspunsul nostru va fi înveşmîntat în tunete de obuze şi şrapnele, în ţăcănit de mitraliere.* Vă vom strivi pe voi, revoluţionarii, sub călcîiul nostru şi vom călca peste grumajii

voştri. Lumea este a noastră, noi o stăpînim şi a noastră va rămîne. Cît despre armatele muncii, în mocirlă au stat încă de la începutul istoriei — şi să ştiţi că eu am citit istoria cu atenţie — şi în mocirlă vor rămîne atîta vreme cît eu,

* ***Pentru a lămuri cît mai bine sensul acestor cuvinte, citām din*** Dicţionarul cinicului ***(1906 era creş-tină), întocmit de un anume Ambrose Bierce***[1]***, mizantrop declarat unanim recunoscut din acea epocă, următoarea definiţie:*** „Obuz, ***s. — Argument pregătit pentru a sluji în viitor ca răspuns la revendicările socialiştilor americani".***

şi cei de o seamă cu mine, şi cei care vor veni după noi vor avea în mînă puterea. Acesta este cuvîntul, rege între cuvinte — Puterea. Nu Dumnezeu, nu Mamon, ci Puterea! Rosteşte-l mereu, pînă ce îţi va amorţi limba. Puterea!

— Acum mi-aţi răspuns, zise Ernest liniştit. Este singurul răspuns posibil. Puterea! Tocmai ceea ce susţinem noi, clasa muncitoare. Ştim, şi încă foarte bine, din amara noastră experienţă, că nici un fel de jalbă prin care am solicita echitate, justiţie sau omenie nu vă va putea impresiona vreodată. Inimile vă sînt la fel de neîndurătoare ca şi călcîiul cu care călcaţi peste grumajii săracilor. De

---

[1] Ziarist şi scriitor american (1842—1914) de la care, pe lîngă ***Dicţionarul cinicului,*** au rămas povestiri din timpul războiului civil american şi din viaţa locuitorilor Californiei. În scrierile sale realismul şi critica socială se împletesc cu un umor amar.

aceea vrem să luăm puterea. Prin forţa voturilor noastre, în ziua alegerilor vă vom smulge guvernul...

— Şi ce crezi că se va întîmpla dacă la alegeri veţi dobîndi majoritatea, o majoritate zdrobitoare? interveni deodată domnul Wickson, întrerupîndu-l. Ce-o să faceţi dacă vom refuza să vă predăm puterea după ce aţi învins în alegeri?

— Şi la asta ne-am gîndit, răspunse Ernest. Vă vom da răspunsul nostru tot prin gloanţe. Aţi proclamat cuvîntul „Putere" drept rege între cuvinte. Foarte bine. Aşa să fie! Iar acum ne întrebaţi ce vom face în ziua cînd vom cîştiga victoria. În alegeri, iar voi veţi refuza să ne încredinţaţi puterea cucerită pe căi paşnice şi constituţionale? Ei bine, în ziua aceea vă vom răspunde, şi răspunsul nostru va fi înveşmîntat în tunete de obuze şi şrapnele, în ţăcănit de mitraliere.

Nu ne puteţi scăpa din mîini. Drept este că aţi citit cu atenţie istoria. E-adevărat că munca a zăcut în mocirlă încă de la începutul istoriei. Şi tot atît de adevărat este că, atîta vreme cît dumneata şi cei deopotrivă cu dumneata, ca şi cei care vă vor urma, vor deţine puterea, munca va continua să zacă în mocirlă. Sînt de acord cu dumneata. Sînt de acord cu tot ce ai spus. Puterea va hotărî, la fel cum a hotărît totdeauna. Este vorba de o luptă între clase. Tot aşa cum clasa voastră a dărîmat aristocraţia feudală, va fi şi ea dărîmată de clasa mea, de clasa muncitoare. Dacă veţi citi biologia şi ştiinţele sociale cu aceeaşi atenţie cu care aţi citit

istoria, veţi vedea că pieirea voastră este inevitabilă. Nu interesează dacă lucrul acesta se va petrece peste unu, peste zece, sau peste o mie de ani, în orice caz clasa voastră va fi răsturnată. Iar asta se va face prin forţă, cu ajutorul puterii. Noi, ostaşii armatelor muncii, am repetat de atîtea ori acest cuvînt, încît a ajuns pentru noi un fel de obsesie. Puterea! Cuvînt cu adevărat măreţ!

Aşa s-a sfîrşit seara de la Clubul filomaţilor.

CAPITOLUL VI

Perspective

Cam pe atunci au început să se strîngă în jurul nostru, repezi şi multe la număr, semnele prevestitoare ale unor întîmplări ce aveau să vină. Încă de mai multă vreme Ernest îi atrăsese tatei atenţia asupra faptului că nu este prea prudent să primească în casă la el socialişti şi fruntaşi ai mişcării sindicale, sau să ia în mod făţiş parte la adunările socialiste. Tata însă făcuse haz de temerile lui. În ceea ce mă priveşte, învăţam foarte multe lucruri din acest contact cu ideologii şi conducătorii clasei muncitoare, începusem să văd şi reversul medaliei. Mă încîntau lipsa de egoism şi idealismul de cea mai pură esenţă întîlnit aici, deşi mă înspăimînta vastitatea literaturii filozofice şi ştiinţifice socialiste, ale cărei

pagini mă aşteptau deschise. Învăţam cu mult spor, dar nu îndeajuns de repede ca să pot înţelege încă de pe atunci cît de primejdioasă era situaţia noastră.

Avertismente primeam, dar nu le acordam nici o atenţie. Aşa, de pildă, doamnele Pertonwaithe şi Wickson, care aveau o foarte mare influenţă în cercurile universitare ale oraşului, lăsau să se înţeleagă că aş fi o fată prea emancipată şi prea autoritară, cu foarte supărătoare înclinaţii către intrigă şi amestec în treburile altora. Gîndindu-mă la rolul pe care-l avusesem în cercetarea cazului Jackson, mi-am spus că toate lucrurile astea sînt absolut fireşti. Din păcate, însă, am subestimat urmările unor asemenea opinii, exprimate de două persoane cu o astfel de influenţă în societate.

Ce-i drept, am observat oarecare răceală în purtarea prietenilor mei, dar mi-am spus că ea se datoreşte dezacordului aproape general manifestat de ei faţă de proiectata mea căsătorie cu Ernest. De-abia ceva mai tîrziu mi-a arătat Ernest limpede că această atitudine unanimă a clasei mele nu era doar ceva spontan, ci reprezenta efectele nemărturisite ale unei acţiuni organizate.

— Ai oferit adăpost unui duşman al clasei tale, mi-a spus el. Şi nu numai adăpost, pentru că i-ai dat dragostea ta, pe tine însăţi. Asta înseamnă că ţi-ai trădat clasa, prin urmare nu trebuie să-ţi închipui că vei scăpa de pedeapsă.

Dar, mai înainte de toate astea, tata a venit într-o după-amiază acasă şi m-a găsit stînd de vorbă cu Ernest. Amîndoi

ne-am dat seama că tata e mînios, o mînie, dacă se poate spune aşa, de ordin filozofic. Rareori îl văzusem în starea asta; dar un anumit grad de mînie stăpînită, pe care o considera un fel de tonic nervos, îşi mai îngăduia cîteodată. De cum a intrat pe uşă, am înţeles că e stăpînit de o astfel de mînie tonică.

— Ei, ce părere aveţi de istoria asta? ne-a întrebat el. Am luat masa la Wilcox.

Wilcox era bătrînul preşedinte al universităţii, şi în mintea lui zaharisită se aflau îngrămădite tot felul de idei care fuseseră noi pe la 1870, dar pe care nu se ostenise să le mai revizuiască.

— M-a invitat, ne anunţă tata. A trimis pe cineva după mine.

Tata făcu o pauză, iar noi rămaserăm în aşteptare.

— Da, recunosc că au aranjat lucrurile cu foarte multă iscusinţă. Dar am fost aspru mustrat. Eu! Şi încă de fosila aceea!

— Pun rămăşag că pot ghici din ce cauză aţi fost mustrat, zise Ernest.

— N-o nimereşti nici dacă încerci de trei ori, rîse tata.

— O dată îmi ajunge, răspunse Ernest. Şi nu va fi vorba de ghicit, ci de făcut o simplă deducţie. Aţi fost mustrat pentru viaţa dumneavoastră particulară.

— Exact! strigă tata. Cum ai ghicit?

— Ştiam că are să se întîmple aşa. V-am prevenit de mult.

— Da, m-ai prevenit, răspunse tata căzînd pe gînduri. Dar n-am putut să te cred. În orice caz, nu va ieşi de aici decît un alt foarte convingător exemplu, pe care îl voi folosi în cartea mea.

— Dar asta nu înseamnă nimic pe lîngă ce va urma, continuă Ernest, dacă şi de acum înainte veţi îndrăzni să primiţi în casa dumneavoastră socialişti şi radicali de tot felul, începînd chiar cu mine.

— Exact acelaşi lucru mi l-a spus şi Wilcox. Mi-a mai spus şi tot soiul de alte chestiuni încurcate, atră- gîndu-mi atenţia că ceea ce fac eu e lipsit de gust, sau, în orice caz, cu totul nepotrivit şi în dezacord cu politica şi tradiţiile universităţii. Cîte alte poveşti la fel de nebuloase nu mi-a înşirat, dar mi-a fost cu neputinţă să aflu de la el ceva precis,

concret. De mai multe ori l-am prins la strîmtoare, dar niciodată n-a fost capabil să facă altceva decît să se repete şi să-mi spună cît de mult mă stimează şi cît de mare consideraţie are toată lumea pentru mine ca om de ştiinţă. N-a fost de loc o sarcină uşoară pentru el. Vedeam bine că nu se simte în largul lui.

— Nu o făcea din proprie iniţiativă, nu era un om liber, zise Ernest. Lanţurile de la picioare* nu pot fi totdeauna purtate cu graţie.

— Da. Asta am reuşit totuşi s-o aflu de la el. A spus că universitatea are anul acesta nevoie de şi mai mulţi bani în plus peste fondurile acordate de stat, iar aceşti bani nu pot veni decît de la oamenii bogaţi, pe care n-ar putea decît să-i supere abaterea universităţii de la drumul ei firesc, drumul înaltului ideal al cercetărilor obiective şi al ştiinţei pure. Cînd am încercat să-l aduc la fapte şi l-am întrebat ce legătură are viaţa mea particulară cu abaterea universităţii de la drumul înaltelor ei idealuri, mi-a oferit un concediu de doi ani cu plata tuturor drepturilor, ca să plec în Europa pentru odihnă şi cercetări. Bineînţeles că în condiţiile actuale nu am putut accepta.

— Aţi fi procedat mult mai bine dacă aţi fi acceptat, zise Ernest foarte serios.

— Dar nu era decît o momeală! protestă tata.

Ernest încuviinţă din cap.

— De asemenea, ramolitul mi-a spus că se vorbea foarte mult, pe la ceaiuri şi prin saloane, pe seama fetei mele, care ar fi deseori văzută în public în to- vărăşia

unui tip cu o reputaţie ca a dumitale, ceea ce nu s-ar împăca nici cu buna-cuviinţă, nici cu prestigiul universităţii. Nu că el personal ar avea ceva împotrivă! Nu, nici gînd! Dar lumea vorbeşte, şi ar fi de datoria mea să înţeleg cum stau lucrurile.

Ernest a rămas o vreme pe gînduri, şi trăsăturile lui au căpătat o expresie foarte gravă, dar totodată amestecată cu o umbră de mînie întunecată. Apoi a spus:

* ***Lanţurile de la picioare — sclavii africani şi criminalii erau pe atunci ferecaţi în astfel de lanţuri. Sistemul nu a ieşit din uz decît de-abia după instaurarea erei Frăţiei între oameni.***

— În spatele acestei poveşti se ascunde mai mult decît un simplu ideal universitar. Cineva a făcut presiuni asupra preşedintelui Wilcox.

— Crezi într-adevăr? întrebă tata, iar pe chipul lui se vedea că este mai mult interesat decît speriat.

— Aş vrea să vă pot împărtăşi o idee care mi se încheagă treptat în minte, zise Ernest. Niciodată în istorie societatea nu a trecut prin frămîntări mai violente decît astăzi. Prefacerile rapide petrecute în sistemul nostru economic au ca urmare schimbări tot atît de repezi în concepţiile noastre religioase, politice şi sociale. O revoluţie nevăzută şi teribilă se petrece în esenţa şi structura societăţii. Toate aceste lucruri nu pot fi decît vag intuite. Dar plutesc totuşi în aer astăzi, acum. Le poţi simţi prezenţa — este ceva uriaş, confuz şi îngrozitor. Mintea mea refuză să

se gîn- dească la forma în care s-ar putea cristaliza. L-aţi auzit pe Wickson vorbind în seara aceea. În spatele cuvintelor lui se afla acelaşi lucru fără nume şi formă pe care îl simt eu. Teama inconştientă de acest lucru l-a făcut să vorbească aşa cum a vorbit.

— Vrei să spui că... începu tata, dar se opri.

— Vreau să spun că este vorba de o umbră uriaşă şi ameninţătoare, care încă de pe acum începe să se întindă pe pămînt. Spuneţi-i umbra unei oligarhii, dacă vreţi; este cea mai strînsă aproximare pe care îndrăznesc s-o fac. De ce natură poate fi această ameninţare refuz să-mi imaginez.* Dar ceea ce voiam

* ***Au existat totuşi oameni care chiar mai înainte de asta începuseră să simtă ameninţarea acelei umbre, deşi — asemenea lui Everhard — nu bănuiau de ce natură este. John C. Calhoun[1] spusese: „În stat a***

să spun este următorul lucru: Vă aflaţi într-o situaţie periculoasă, vă pîndeşte o primejdie pe care poate teama mea o exagerează fiindcă nu sînt în stare nici măcar s-o măsor. Vă rog să-mi ascultaţi sfatul şi să acceptaţi concediul.

---

[1] ***John Caldwell Calhoun*** (1782—1850), om de stat reacţionar american, unul dintre fruntaşii politici ai statelor din Sud, dominate de stăpînii de sclavi. Afirmaţia citată de Jack London se explică prin faptul că J. C. Calhoun era adversar al burgheziei industriale şi bancare dominante în statele din Nord.

— Dar ar fi o laşitate! protestă din nou tata.

— De loc. Sînteţi om bătrîn. V-aţi făcut datoria pe lume, şi încă din plin. Lăsaţi bătălia de acum pe seama celor tineri şi puternici. Nouă, celor tineri, datoria ce-o avem de împlinit ne stă încă în faţă. Avis va rămîne alături de mine, să înfrunte tot ce va să vie. Ea o să fie reprezentanta dumneavoastră pe frontul de luptă.

— Dar nu-mi pot face nici un rău, obiectă atunci tata. Mulţumesc lui Dumnezeu, sînt un om independent! O, vă asigur că-mi dau seama la ce persecuţii îngrozitoare pot supune un profesor dependent materialiceşte de universitatea lor. Eu însă sînt independent. N-am rămas la catedră fiindcă aveam nevoie de salariu. Mă pot foarte bine descurca numai cu celelalte venituri, iar tot ce mi-ar putea ei lua ar fi salariul.

apărut o forţă mai mare decît poporul însuşi, iar această forţă este alcătuită din multe, felurite şi puternice interese, adunate într-un singur mănunchi şi strînse laolaltă prin forţa de coeziune a imenselor depozite aflate în bănci." Însuşi marele umanist care a fost Abraham Lincoln a spus, cu puţin înainte de a fi asasinat: „Văd apropiindu-se, şi chiar într-un răstimp foarte scurt, o criză care mă scoate din fire şi mă face să tremur pentru viitorul ţării mele... Marile companii s-au înscăunat la putere, va urma o eră de corupţie în rîndurile funcţionarilor care deţin

posturile cele mai înalte, iar cei a căror putere se bazează pe ban vor specula prejudecăţile oamenilor de rînd pentru a-şi prelungi stăpînirea, pînă ce toate bogăţiile ţării vor încăpea în mîinile cîtorva oameni şi republica va fi lichidată.”

— Nu vă daţi seama de situaţie, răspunse Ernest. Dacă ceea ce mă sperie pe mine este adevărat, veniturile dumneavoastră particulare, capitalul însuşi, vă pot fi răpite cu tot atîta uşurinţă ca şi salariul.

Tata a rămas o vreme tăcut. Se gîndea cu încordare şi am citit pe faţa lui că luase o hotărîre. În cele din urmă zise:

— N-am să primesc concediul. Apoi tăcu din nou. Am să lucrez mai departe la cartea mea.* Poate că te înşeli, dar, indiferent dacă te înşeli ori nu, voi rămîne la datorie.

— Bine, zise Ernest. Apucaţi pe aceeaşi cale ca şi episcopul Morehouse şi mergeţi către acelaşi dezastru. Amîndoi veţi fi proletari mai înainte de a străbate calea asta pînă la capăt.

Discuţia s-a îndreptat apoi către episcop şi l-am convins pe Ernest să ne spună cum anume procedase cu el.

— E bolnav sufleteşte de pe urma călătoriei prin infern pe care i-am dat prilejul s-o facă. L-am dus să vadă locuinţele cîtorva oameni care muncesc în fabrică. I-am arătat epavele umane aruncate la gunoi de mecanismul industrial şi a ascultat povestea vieţii acestor oameni. L-am condus prin cartierele mizere din San Francisco, iar

acolo a descoperit că alcoolismul, prostituţia şi criminalitatea au o cauză mai adîncă decît înclinarea înnăscută către rău. Acum este de-a dreptul bolnav şi, ceea ce e mult mai rău, nu mai poate fi ţinut în frîu. Are un prea puternic simţămînt moral.

* ***Cartea despre care este vorba, intitulată Economie politică şi educaţie, a apărut chiar în acel an. Se mai păstrează din ea trei exemplare: două la Ardis şi unul la Asgard. Lucrarea se ocupa în amănunţime cu unul dintre factorii care contribuiau la menţinerea ordinii sociale stabilite, cea capitalistă, şi anume cu modul de organizare a învăţămîntului. Cartea în întregul ei era o bine construită şi strivitoare acuzaţie împotriva sistemului general de educaţie, care dezvolta în***

A fost mult prea adînc impresionat. Şi, ca de obicei, este lipsit de simţ practic. S-a înflăcărat cu tot felul de iluzii morale şi proiecte de misionarism printre păturile culte ale societăţii. Crede că datoria lui cea mai imperioasă este să reînvie străvechiul spirit al bisericii creştine şi să poarte chemarea ei către stă- pînii societăţii. Este complet surmenat. Mai curînd ori mai tîrziu, însă, va trece la acţiune, şi atunci va veni dezastrul. Ce anume formă va îmbrăca acest dezastru nu pot nici măcar bănui. E un suflet ales şi entuziast, dar aproape cu totul lipsit de spirit practic. Eu nu mai pot avea nici o putere asupra lui. Nu-l mai pot readuce la

realitate. Şi aşa, cu capul în nori, se grăbeşte acum către propriile-i suferinţe din Ghetsemane[1]. După asta va urma răstignirea. În lumea noastră asemenea suflete alese sînt de la bun început sortite răstignirii.

— Dar tu? am întrebat atunci, ascunzînd sub un zîmbet silit îngrijorarea izvorîtă din dragoste.

— Cu mine este altceva, îmi răspunse el rîzînd. Eu pot fi executat ori asasinat, dar nu voi fi niciodată răstignit. Stau cu picioarele prea adînc şi prea temeinic înfipte în pămînt.

— Atunci pentru ce-l împingi pe episcop la răstignire? am întrebat. Doar n-ai să spui că nu tu eşti pricina stării lui de astăzi!...

— De ce aş lăsa un suflet senin să trăiască în pace cînd există milioane de oameni care trudesc şi se zbat în mizerie? mi-a răspuns Ernest printr-o întrebare.

minţile elevilor şi studenţilor numai ideile favorabile ordinii capitaliste, excluzînd cu străşnicie orice idei potrivnice, declarate subversive. La vremea ei cartea a stîrnit senzaţie şi a fost imediat interzisă şi distrusă de oligarhie.

— În cazul ăsta de ce l-ai sfătuit pe tata să accepte concediul?

---

[1] Legendele evanghelice povestesc că în locul numit Ghetsemane ar fi început pătimirile lui Cristos.

— Fiindcă nu sînt doar un duh curat şi senin, fu răspunsul. Pentru că sînt întreg, şi viguros, şi egoist. Pentru că te iubesc şi, la fel cum s-a întîmplat cu Ruth[1] cea din vechime, neamurile tale sînt şi neamurile mele. Episcopul nu are nici o fiică. Iar pe lîngă toate cele spuse, pentru că, oricît de neînsemnat ar fi acest folos, scîncetele slabe şi discordante ale episcopului vor aduce un oarecare folos revoluţiei, iar în privinţa asta chiar şi cea mai modestă contribuţie îşi are însemnătatea ei.

Nu puteam fi de acord cu Ernest. Cunoşteam foarte bine sufletul nobil al episcopului Morehouse şi nu puteam concepe ca glasul lui ridicat în sprijinul dreptăţii să fie socotit doar un scîncet slab şi ineficace. Dar pe atunci încă nu aveam la îndemînă fapte de viaţă aspre şi neînduplecate, aşa cum avea Ernest. El putea să vadă limpede zădărnicia faptelor pornite din sufletul nobil al episcopului, zădărnicie pe care cu atîta brutalitate aveau să mi-o dovedească foarte curînd faptele.

La puţină vreme după asta mi-a povestit Ernest, ca pe o chestiune de mare haz, despre oferta primită din partea guvernului, şi anume aceea de a fi numit comisar al Statelor Unite pentru problemele muncii. M-am bucurat nespus. Salariul ar fi fost relativ mare şi ne-ar fi dat posibilitatea să ne căsătorim de

---

[1] După legenda biblică, rămînînd văduvă, Ruth a refuzat să mai locuiască în ţara Moabului, la neamurile sale, şi şi-a urmat soacra în tara Iudeii, la neamurile bărbatului răposat.

îndată. În afară de asta, ar fi fost o funcţie cum nu se putea mai potrivită pentru Ernest, ba, mai mult decît atît, încrederea plină de mîndrie pe care o aveam în el mă făcea să consider situaţia ce i se oferea ca pe un fel de recunoaştere a meritelor, sale.

Apoi i-am observat lucirea din priviri. Rîdea pe socoteala mea.

— Doar nu t-ei fi gîndind să... să refuzi? l-am întrebat cu voce tremurătoare.

— Nu-i decît o momeală, mi-a spus el. În dosul ei se ascunde mîna vicleană a lui Wickson, iar în dosul mîinii lui, mîinile altora şi mai mari decît el. E un şiretlic vechi, tot atît de vechi ca şi lupta de clasă: să răpeşti armatei muncitorilor tocmai comandanţii. Bieţii muncitori veşnic trădaţi! Dacă ai şti de cîte ori în trecut conducătorii lor au fost cumpăraţi prin acelaşi procedeu pe care-l încearcă astăzi cu mine! Costă mai ieftin, cu mult mai ieftin, să cumperi un general decît să lupţi împotriva lui şi a întregii sale armate. Aşa s-a întîmplat cu... dar n-am să rostesc nici un nume. Mi-am ieşit destul din sărite şi aşa. Draga mea, şi eu sînt un conducător al armatelor proletariatului. Dar eu nu mă pot vinde. Dacă nu din altă pricină, atunci fiindcă memoria sărmanului meu tată şi amintirea felului cum a fost muncit pînă la ultima lui picătură de vlagă mă împiedică s-o fac.

Am zărit atunci lacrimi în ochii lui, în ochii marelui şi puternicului meu erou. Nu putea să ierte cu nici un chip felul

cum fusese chinuit tatăl lui, minciunile dezgustătoare şi găinăriile meschine la care fusese obligat să se preteze pentru a putea sătura gurile flămînde ale copiilor săi.

— Tata fusese un om de ispravă, mi-a spus Ernest o dată. Avea un suflet curat şi nobil, dar sufletul i-a fost pervertit, mutilat şi istovit de sălbăticia vieţii pe care a trăit-o. A fost transformat într-un soi de fiară hăituită de înşişi stăpînii săi, cele mai sîngeroase fiare ce au vieţuit vreodată pe pămînt. Ar fi trebuit să trăiască astăzi, ca şi tatăl tău. Avea o constituţie de fier. Dar a fost prins în angrenajele mecanismului şi muncit, pînă la ultima suflare, pentru profiturile patronilor. Gîndeşte-te la asta. Pentru profituri, pentru ca alţii să poată transforma sîngele lui în mese îmbelşugate, în bijuterii ridicole, ori alte articole asemănătoare, menite să desfete simţurile pervertite ale trîntorilor bogaţi, ale paraziţilor, ale stăpînilor lui, cele mai sîngeroase fiare care au vieţuit vreodată pe pămînt!

CAPITOLUL VII

Vedenia episcopului

„Episcopul nu mai poate fi ţinut în frîu, îmi scrise Ernest. E cu totul în nori. A hotărît ca în seara asta să înceapă îndreptarea relelor din păcătoasa noastră

lume. Va rosti chemarea. M-a anunţat, şi mi-e cu neputinţă să-l mai opresc. Astă-seară prezidează la I.P.H.* şi îşi va rosti chemarea în cadrul cuvîntului său de deschidere.

Aş putea veni să te iau şi te-aş duce acolo, să-l asculţi şi tu. Fără îndoială că este dinainte condamnat la insucces. Ţi se va rupe inima, aşa cum i se va întîmpla şi lui; dar pentru tine va fi o foarte importantă lecţie practică. Ştii, draga mea, cît sînt de mîndru că mă iubeşti? Din pricina asta însă vreau să mă cunoşti cît mai bine, să-mi cunoşti toate meritele, pentru ca astfel să pot acoperi, într-o cît de mică măsură, defectele cu care m-am înfăţişat înaintea ta. Iată deci din ce pricină mîndria mea îmi cere să-ţi arăt că judec corect şi am dreptate. Părerile mele sînt aspre; cînd vei vedea însă cît de zadarnică se va dovedi marea nobleţe sufletească a episcopului, vei înţelege că asprimea mea e impusă de fapte. Deci vino acolo. Triste vor fi întîmplările din seara asta, dar simt că ele te vor aduce şi mai aproape de mine.”

* ***Nu există nici un indiciu cu privire la numele întreg al organizaţiei desemnate prin aceste iniţiale.***

I.P.H.-ul ţinea în seara aceea şedinţă la San Francisco iar scopul reuniunii era să discute despre imoralitatea publică şi remediile cele mai indicate. Prezida episcopul Morehouse. L-am văzut la masa prezidiului şi mi-am dat seama că este foarte nervos şi într-o stare de mare

agitaţie. Alături de el se mai aflau episcopul Dickinson, H. H. Jones, şeful secţiei de ştiinţe morale de la Universitatea statului California, doamna W. W. Hurd, binecunoscuta organizatoare de acţiuni filantropice, tot atît de cunoscutul filantrop Philip Ward şi alte personalităţi mai puţin vestite în domeniul moralei şi filantropiei. Episcopul Morehouse s-a ridicat în picioare şi a început de-a dreptul:

— Mă aflam în cupeul meu şi străbăteam oraşul. Era noapte. Din cînd în cînd mă uitam pe fereastra cupeului şi deodată mi se păru că deschid ochii şi văd lumea aşa cum este ea într-adevăr. La început mi-am acoperit ochii cu mîinile, încercînd să alung priveliştea aceea înfiorătoare, şi atunci, în întuneric, s-a născut în mintea mea întrebarea: „Ce-i de făcut? Oare ce e de făcut?” Peste cîteva minute întrebarea a revenit sub altă formă: „Ce ar face atotputernicul?” Şi dintr-o dată o lumină din cer m-a învăluit ca într-un fulger, iar eu am văzut, limpede ca lumina soarelui, care îmi este datoria, aşa cum pe drumul Damascului şi Saul o văzuse pe a sa[1].

Am spus vizitiului să oprească, am coborît şi, după o discuţie de cîteva minute, am convins două dintre

[1] Conform legendelor evanghelice, înainte de a se converti la creştinism, apostolul Pavel se numea Saul şi era un prigonitor al creştinilor. Mergînd însă o dată spre Damasc, i s-a arătat Isus şi l-a făcut apostol al său.

Cu feribotul se putea ajunge în cîteva minute de la Berkeley la San Francisco. Aceste două oraşe, ca şi celelalte aşezări de pe ţărmul golfului, alcătuiau, de fapt, o singură comunitate.

femeile acelea pierdute să urce în cupeu, alături de mine. Dacă Isus nu s-a înşelat, atunci aceste două nefericite erau surorile mele, iar singura lor nădejde de a-şi afla izbăvirea sălăşluia în dragostea şi duioşia mea.

Locuiesc în unul dintre cele mai frumoase cartiere ale oraşului San Francisco. Casa în care stau costă o sută de mii de dolari, iar mobila, cărţile şi operele de artă încă o dată pe atît. Casa mea e o reşedinţă somptuoasă. Nu, mai bine zis un palat, şi în el se află multă servitorime. Pînă atunci n-am ştiut niciodată la ce puteau sluji palatele. Crezusem că pentru a locui în ele. Dar abia acuma ştiu. Le-am dus pe cele două femei de stradă în palatul meu, şi acolo vor rămîne, împreună cu mine, de acum încolo. Nădăjduiesc să umplu toate încăperile palatului meu cu femei ca astea, cu alte surori ale mele.

Auditoriul se arătase din ce în ce mai neliniştit şi mai contrariat, iar chipurile celor de la masa prezidiului trădau o nelinişte şi o nedumerire din clipă în clipă mai profunde. În acel moment episcopul Dickinson a sărit în picioare şi, cu o expresie de adîncă scîrbă întipărită pe faţă, a coborît de la masa prezidiului şi a părăsit sala. Episcopul Morehouse însă,

neluînd seama la nimic din cele ce se petreceau în jur, stăpînit de vedenia lui, a continuat:

— O! fraţi şi surori ale mele, în această faptă am aflat dezlegarea tuturor nedumeririlor. Nu ştiam pentru ce fuseseră făcute cupeurile, dar acuma ştiu. Au fost făcute pentru a-i purta pe cei bolnavi, pe slăbănogi şi pe bătrîni; au fost făcute pentru ca noi să putem arăta cinstire acelora ce şi-au pierdut pînă şi simţămîntul ruşinii.

Nu ştiam pentru ce fuseseră zidite palatele, dar acum le-am găsit o întrebuinţare. Palatele slujitorilor bisericii trebuie prefăcute în spitale şi cămine pentru copii şi bătrîni, puse la îndemîna acelora care au căzut pe marginea drumului şi-şi aşteaptă pieirea.

Făcu o pauză lungă, şi se vedea bine că e copleşit de gînduri şi chinuit de dorinţa de a le găsi cea mai fericită exprimare.

— Nu eu sînt chemat, fraţi ai mei, să vă vorbesc despre moralitate. Am trăit prea îndelungă vreme în ruşine şi făţărnicie pentru a mai putea veni în sprijinul altora; dar ceea ce am făcut faţă de aceste două femei surori ale mele mi-a arătat că nu este greu de găsit calea cea dreaptă. Pentru cei ce cred în Cristos şi în învăţătura lui nu poate exista altă legătură între oameni decît dragostea. Numai dragostea este mai puternică decît păcatul, mai puternică decît moartea. De aceea spun celor bogaţi ce se află printre voi că este de datoria lor sa facă ceea ce am făcut şi fac eu. Fiecare dintre voi cei înstăriţi luaţi sub acoperămîntul vostru

un hoţ şi purtaţi-vă cu el aşa cum vă purtaţi cu un frate, luaţi o femeie pierdută şi socotiţi-o soră a voastră, iar atunci în San Francisco nu va mai fi nevoie de poliţie şi de judecători; închisorile vor fi transformate în spitale, iar nelegiuiţii vor dispărea dimpreună cu nelegiuirea.

Trebuie să ne dăruim pe noi înşine, şi nu numai banii noştri. Trebuie să facem aşa cum a făcut Cristos. Acesta este astăzi cuvîntul bisericii. Am rătăcit departe de căile Domnului. Ne-am cufundat în îmbuibare şi ne-am lăsat pradă lăcomiei. Ne-am întors faţa de la Mîntuitorul nostru şi ne-am închinat viţelului de aur. Am la mine o poezie care ne arată întreg adevărul. Aş vrea să v-o citesc. A fost scrisă de un suflet pierdut, dar care totuşi a văzut limpede.* Poezia aceasta nu trebuie înţeleasă greşit, nu trebuie socotită un atac împotriva bisericii catolice. Este un atac împotriva tuturor bisericilor, împotriva fastului şi risipei prin care păcătuiesc toate bisericile ce s-au

* *Este vorba de Oscar Wilde, unul dintre marii maeştri ai cuvîntului din secolul al XIX-lea al erei creştine.*

abătut de la cărările Domnului şi s-au depărtat de oile sale. Ascultaţi:

Şi trîmbiţe de-argint au răsunat,
Căzu-n genunchi norodul, la pămînt:
Şi l-am văzut pe-al Romei domn preasfînt

Pe umeri de cucernici robi purtat.

Strai preoţesc, ca spuma de subţire
Şi un veşmînt de purpură, regesc,
Pe creştet, trei coroane-i strălucesc…
În slavă trece papa şi-n mărire.

Spre vremea de demult se-ntoarnă gîndul
La Cel ce prin pustiu umbla stingher,
Alin cătînd zadarnic şi hodină:

„Ereţii-au cuib şi vulpea vizuină,
Eu rătăcesc sub nesfîrşitul cer,
Cu lacrimi grele vinu-amestecîndu-l."[1]

Ascultătorii erau foarte tulburaţi, dar nicidecum pătrunşi de adevărul cuprins în vorbele episcopului. El însă nu-şi dădu seama şi continuă cu înfocare, în acelaşi chip:

— Iată, acum vin şi zic celor bogaţi dintre voi şi tuturor bogaţilor: Prea tare asupriţi oile Domnului. V-aţi împietrit inimile. V-aţi astupat urechile ca să nu auziţi glasurile ce se tînguie; nu vreţi să auziţi glasul durerii şi al suferinţei, dar într-o zi el se va face auzit. De aceea zic vouă…

Dar cînd ajunse aici, domnii H. H. Jones şi Philip Ward, care se şi ridicaseră în picioare, îl luară binişor pe episcop şi îl îndepărtară de la tribună, în vreme ce

---

[1] Sonetul citat este intitulat ***Eastern Day*** (Zi de Paşti).

ascultătorii rămaseră încremeniţi şi fără suflare.

Cînd am ajuns în stradă, Ernest a izbucnit într-un hohot de rîs aspru şi sălbatic. Rîsul lui m-a călcat pe nervi şi parcă din sufletul meu păreau gata să ţîşnească lacrimile multă vreme reţinute.

— Acum a rostit chemarea! strigă Ernest. Omenia şi bunătatea sufletească a episcopului lor, atîta vreme ascunse în adîncurile inimii lui, au ţîşnit dintr-o dată, dar prea credincioşii ascultători, care totuşi îl iubeau, au ajuns la concluzia că a înnebunit! Ai văzut cu cîtă deferenţă l-au luat de la masa prezidiului? La vederea unui asemenea spectacol probabil că dracii au rîs de s-au zguduit temeliile iadului.

— În orice caz, faptele episcopului, ca şi vorbele rostite de el în seara asta, vor avea un mare răsunet, am spus.

— Aşa crezi? mă întrebă Ernest ironic.

— Va fi ceva senzaţional, am întărit eu. N-ai văzut că reporterii luau note, ca nişte apucaţi, în vreme ce vorbea episcopul?

— Jurnalele de mîine nici nu vor pomeni de în- tîmplarea asta.

— Aşa ceva nu mai pot să cred! am exclamat eu.

— Aşteaptă şi ai să vezi. Nu vor scrie nici măcar un rînd, nu vor pomeni nici o singură idee dintre cele emise în seara asta. Nu cunoşti presa noastră? Nu e altceva decît un mijloc de a ascunde şi de a denatura adevărul.

— Dar îi uiţi pe reporteri. I-am văzut cu ochii mei.

— Nici o singură vorbă din cele rostite de episcop nu va vedea lumina tiparului. Ce crezi că păzesc directorii ziarelor? Primesc salarii numai pentru politica pe care o promovează, iar această politică înseamnă tocmai a nu tipări nimic din ce poate constitui o ameninţare vitală la adresa ordinii stabilite. Cuvîntarea episcopului a fost tocmai un violent atac împotriva moralei stabilite. A fost o erezie. L-au îndepărtat de la masa prezidiului numai pentru ca să nu poată rosti şi mai multe erezii. Ziarele nu vor face decît să-l purifice de această erezie, cufundînd-o în

tăcere şi uitare. Presa din Statele Unite? Nu-i decît o excrescenţă parazitară, care se îngraşă pe trupul clasei capitaliste. Rolul ei este să slujească ordinea stabilită şi să plămădească ceea ce se numeşte de obicei opinia publică, iar rolul acesta şi-l împlineşte de minune.

Dă-mi voie să fac o prorocire. Ziarele de mîine se vor mulţumi să anunţe că episcopul nu se bucură de o sănătate prea înfloritoare, că în ultima vreme a muncit peste măsură de mult, iar în seara asta i s-a făcut rău. După cîteva zile, vor arăta într-o notiţă scurtă că episcopul suferă de surmenaj nervos, iar enoriaşii lui, plini de recunoştinţă, au cerut insistent să i se acorde un concediu. Pe urmă se va întîmpla unul dintre următoarele două lucruri: ori episcopul îşi va da seama de greşeala în care a căzut şi se va întoarce din concediu un om sănătos şi lecuit de vedenii, ori va persevera în rătăcirea sa, şi atunci te poţi aştepta să citeşti în ziare o notiţă patetică şi înduioşătoare prin care se va anunţa că episcopul şi-a pierdut definitiv minţile. După aceea va fi lăsat să bîiguie cît vrea şi să peroreze între pereţi capitonaţi despre vedeniile lui.

— De data asta prea exagerezi! am strigat eu atunci.

— Din punctul de vedere al societăţii noastre este vorba de o nebunie veritabilă, răspunse Ernest. Care om întreg la minte ar aduna în casă la el femeile de stradă şi pungaşii, ca să-i trateze ca pe fraţii şi surorile lui? E-

adevărat, Cristos a murit între doi tîl-hari, dar asta este altă poveste. Nebunie? Judecata unui om cu ale cărui idei nu eşti de acord ţi se pare totdeauna bolnavă. Prin urmare este limpede că omul s-a scrîntit la minte. Care-i hotarul dintre nebunie şi înţelepciune? Este de neconceput ca un om sănătos să fie în total dezacord cu ideile pe care ceilalţi le socotesc a fi cele mai aşezate.

În privinţa asta poţi găsi un exemplu edificator în ziarele de astă-seară. Mary M'Kenna, o femeie săracă, dar cinstită, locuieşte la sud de Market Street[1]. Are puternice simţăminte patriotice. Dar în acelaşi timp dă dovadă de idei eronate cu privire 1a drapelul american şi ocrotirea pe care el s-ar părea că o simbolizează. Acum iată ce i s-a întîmplat: Bărbatul ei a suferit un accident şi a rămas ţintuit pe un pat de spital vreme de trei luni. Cu toate că femeia a încercat să cîştige cîte un ban cu spălatul rufelor, a rămas totuşi în urmă cu chiria. Ieri au aruncat-o în stradă. Mai înainte de asta, însă, femeia a înălţat în faţa uşii un drapel american, şi de sub faldurile drapelului a declarat că, în virtutea ocrotirii lui, portăreii nu au voie s-o scoată din casă şi s-o arunce în stradă. Ce s-a întîmplat pe urmă? A fost arestată şi trimisă la balamuc. Astăzi a fost chiar cercetată de experţi psihiatri şi declarată nebună. E internată la azilul de nebuni Napa.

— Exemplul e cam forţat, am obiectat atunci. Dacă eu aş fi de altă părere decît tot restul lumii cu privire la meritele literare ale unei cărţi, nimeni nu s-ar gîndi să mă bage la balamuc pentru atîta lucru.

— Foarte adevărat! Numai că asemenea păreri divergente nu constituie o ameninţare la adresa societăţii. Aici e diferenţa. Părerile divergente manifestate de Mary M'Kenna şi episcopul Morehouse ameninţă însă societatea. Ce s-ar întîmpla

---

[1] Arteră principală a oraşului San Francisco, la sudul căreia se află cartierele sărăcimii.

dacă toţi oamenii sărmani ar refuza să plătească chiria şi s-ar adăposti sub faldurile drapelului american? Proprietarii s-ar duce de rîpă. Părerile episcopului sînt tot atît de periculoase pentru societate. Prin urmare — la balamuc cu el!

Tot nu puteam să-l cred.

— Ai răbdare şi ai să te convingi, mi-a spus Ernest.

Iar eu am avut răbdare şi am aşteptat.

A doua zi dimineaţă am trimis să-mi aducă toate ziarele. Pînă acum Ernest avea dreptate. Nici o singură vorbă din cele rostite de episcop nu apăruse în ziare. În unul sau două dintre ele se pomenea în treacăt că episcopul nu-şi putuse stăpîni emoţia. Dar, cu toate astea, platitudinile debitate de cei care-i urmaseră la cuvînt erau prezentate cu lux de amănunte.

Peste cîteva zile ziarele au anunţat că episcopul plecase în concediu, ca să-şi refacă forţele epuizate de munca prea încordată din ultima vreme. Asta o prevăzusem, dar nu se pomenea totuşi nimic de nebunie şi nici măcar de o criză nervoasă. Pe atunci nici nu visasem cît de cumplită era calea pe care episcopul avea s-o străbată, uitasem cu desăvîrşire aluzia la suferinţele din grădina Ghetsemane şi la răstignire făcută de Ernest odinioară.

CAPITOLUL VIII

Sfărîmătorii de maşini

Cu puţin înainte ca Ernest să candideze pentru Congres pe listele partidului socialist, tata a oferit la noi acasă un dineu, căruia între patru ochi îi spunea dineul „profit şi pierdere”*. Ernest însă îi spunea altfel: „dineul sfărîmătorilor de maşini”. De fapt nu era decît o masă oferită cîtorva oameni de afaceri, bineînţeles unor oameni de afaceri mărunţi. Cred că nici unul din ei nu era proprietarul sau coproprietarul vreunei întreprinderi al cărei capital social să

* ***La care invitaţii, oameni preocupaţi numai de măruntele lor interese de afaceri, aveau să discute situaţia societăţii americane din zilele lor făcînd bilanţul avantajelor şi dezavantajelor personale.***

depăşească două sute de mii de dolari. Aceşti oameni de afaceri erau cu adevărat reprezentanţi ai păturilor mijlocii.

Printre oaspeţi se afla, de pildă, Owen, de la firma „Silverberg, Owen & Company” — o mare firmă de articole de băcănie, care poseda mai multe sucursale. Noi eram clienţi foarte statornici ai firmei. Mai erau de asemenea invitaţi cei doi patroni ai cunoscutei firme de produse farmaceutice „Kowalt & Wash- burn”, precum şi domnul Asmunsen, proprietarul unei mari cariere de granit din comitatul Contra Costa[1]. Mai erau de faţă la dineu multe alte persoane din aceeaşi categorie,

[1] Comitat în California.

proprietari sau coproprietari de mici manufacturi, întreprinderi şi industrii de mîna a doua... Într-un cuvînt, mici capitalişti.

Erau oameni interesanţi, cu figuri inteligente, care discutau în mod inteligent şi fără să-şi dea aere. Cu toţii aveau o durere comună: se plîngeau împotriva trusturilor şi a marilor companii. Deviza lor unanimă era: „Jos cu trusturile!” După opinia lor, trusturile erau răspunzătoare de toate nedreptăţile şi într-un singur glas le declarau război. Susţineau trecerea în proprietatea statului a marilor trusturi, cum ar fi cel al căilor ferate sau cel al telegrafului, ca şi stabilirea de impozite enorme, progresive, care să ducă la distrugerea marilor acumulări de capital. De asemenea erau partizanii trecerii în proprietatea administraţiei municipale a anumitor întreprinderi de gospodărie comunală, cum ar fi alimentarea cu apă, gaz aerian, telefoanele şi tramvaiele.

Deosebit de interesante erau relatările domnului Asmunsen cu privire la necazurile lui de proprietar de carieră. Ne-a mărturisit că niciodată nu putuse realiza profituri de la cariera lui de granit, şi asta în ciuda enormei creşterii a volumului afacerilor sale, ca urmare a distrugerii oraşului San Francisco de către cutremurul cel mare. În şase ani, cît durase reconstruirea oraşului, volumul afacerilor sale crescuse de patru sau chiar de opt ori şi, cu toate astea, treburile nu-i mergeau de loc mai bine.

— Căile Ferate cunosc situaţia afacerilor mele puţin mai bine decît o cunosc eu însumi, spunea el. Cunosc cheltuielile mele de regie pînă la centimă, tot aşa după cum cunosc în amănunt clauzele contractelor pe care le închei. În ce fel află toate lucrurile astea nu ştiu, dar nu e greu de bănuit. Probabil că au spioni chiar în birourile mele şi îmi cunosc situaţia contabilă pînă la cel din urmă amănunt. Judecaţi şi dumneavoastră: cum închei un contract mai mare, în baza căruia aş putea realiza nişte beneficii mai însemnate, imediat se scumpeşte şi tariful de transport pentru materialele mele, fără să mi se dea nici o explicaţie. În felul acesta profiturile mele trec în beneficiul Căilor Ferate. Cu toate sforţările pe care le-am depus, niciodată n-am reuşit să înduplec Căile Ferate să revină asupra majorării tarifului de transport. Dar, pe de altă parte, de cîte ori mi se întîmpla vreun accident, o creştere a cheltuielilor de regie sau încheiam vreun contract mai puţin avantajos, izbuteam foarte uşor să capăt reducerea tarifului stabilit. Care este rezultatul? Fie că sînt mici, fie că sînt mari, profiturile mele trec totdeauna în buzunarul Căilor Ferate.

— Luate în mare, profiturile pe care totuşi le realizaţi sînt sensibil egale cu salariul pe care l-aţi primi ca director al carierei, în cazul cînd Căile Ferate ar fi proprietare? întrebă Ernest întrerupîndu-l.

— Chiar aşa, răspunse domnul Asmunsen. De curînd mi-am verificat

conturile pe ultimii zece ani, şi cu ocazia asta am constatat că tot ce am cîştigat nu depăşeşte salariul unui director. Căile Ferate ar fi putut foarte bine să fie proprietare ale carierei mele şi pe mine să mă angajeze director.

— Cu singura deosebire, rîse Ernest, că în cazul acesta Căile Ferate ar fi trebuit să-şi asume şi riscu- rile pe care cu atîta gentileţe vi le-aţi asumat dumneavoastră, spre folosul lor.

— E foarte adevărat, răspunse acru domnul Asmunsen.

După ce îi lăsă o vreme să discute în voie, Ernest porni să le pună, cînd unuia, cînd altuia, cîte o întrebare. Începu cu domnul Owen:

— Acum vreo jumătate de an aţi deschis aici, în Berkeley, un magazin nou, nu-i aşa?

— Da, răspunse domnul Owen.

— Am băgat însă de seamă că de atunci încoace vreo trei băcănii mici au fost nevoite să lichideze. A avut magazinul dumneavoastră vreun amestec în treaba asta?

Domnul Owen afirmă, cu un zîmbet foarte senin:

— N-aveau nici o şansă să reziste în faţa noastră.

— De ce?

— Noi aveam capital mult mai mare. O întreprin- idere mare are totdeauna cheltuieli mai mici şi beneficii mai mari.

— Da, înţeleg. Va să zică magazinul dumneavoastră a absorbit beneficiile celor trei băcănii mici. Dar spuneţi-mi, vă

rog: ce s-a ales de cei trei proprietari ai micilor băcănii?

— Unul dintre ei lucrează pe un camion de-al nostru, care duce marfa la domiciliul clienţilor. Ceilalţi doi nu ştiu ce-or fi făcut.

Ernest se întoarse brusc spre domnul Kowalt.

— Dumneavoastră vindeţi mult la preţuri de sacrificiu.* Ce s-a întîmplat cu proprietarii farmaciilor mai mici pe care i-aţi silit să lichideze?

* ***Preţuri de desfacere reduse la nivelul celui de cost, sau chiar sub nivelul acestuia. Procedînd astfel, o companie mai puternica putea vinde în pierdere mai multa vreme decît una mai slaba, reuşind astfel s-o înlăture de pe piaţă. Acest procedeu devenise uz comun în cadrul concurentei.***

— Unul dintre ei, domnul Haasfurther, conduce actualmente serviciul nostru de receptură.

— Iar dumneavoastră aţi înghiţit şi profiturile pe care le realizau ei?

— Bineînţeles. Doar pentru asta ne ocupăm de afaceri.

— Şi dumneavoastră? se adresă Ernest domnului Asmunsen. Sînteţi revoltat pentru că trustul căilor ferate v-a acaparat beneficiile?

Domnul Asmunsen încuviinţă din cap.

— Ceea ce doriţi dumneavoastră ar fi să realizaţi singur aceste profituri?

Din nou încuviinţare.

— În detrimentul altora?

Nici un răspuns.

— În detrimentul altora? insista Ernest.

— Numai în felul acesta se realizează profiturile, răspunse tăios domnul Asmunsen.

— În acest caz tot secretul afacerilor este să realizezi profituri pe socoteala altora şi să-i împiedici pe ceilalţi să realizeze profituri pe socoteala ta. E-aşa, ori nu?

Ernest fu nevoit să repete întrebarea, pentru ca domnul Asmunsen să-i răspundă. Iar el recunoscu:

— Da, aşa este, cu singura deosebire că noi nu sîn- tem împotrivă să cîştige şi alţii, atîta vreme cît profiturile pe care le realizează nu sînt exorbitante.

— Prin profituri exorbitante înţelegeţi profituri foarte mari; cu toate astea, n-aveţi nimic împotrivă ca dumneavoastră înşivă să realizaţi profituri foarte mari. Nu-i aşa?

Domnul Asmunsen recunoscu fără supărare acest păcat.

În momentul acesta Ernest îl luă la rost pe un alt musafir, un anume domn Calvin, care fusese odinioară proprietarul unei mari ferme producătoare de lapte.

— Acum cîtăva vreme tunaţi şi fulgeraţi împotriva trustului laptelui, îi spuse Ernest. Acum faceţi parte din Liga fermierilor.* Cum aţi trecut de la una la alta?

— O! încă n-am părăsit lupta împotriva trustului, răspunse domnul Calvin, arătîndu-se mai departe la fel de bătăios. Dar acum lupt împotriva trustului pe singura linie pe care lupta este posibilă, adică numai pe tărîm politic. Daţi-mi voie să vă explic. Nu cu mulţi ani în urmă, noi, proprietarii de ferme producătoare de lapte, eram liberi să procedăm aşa cum socoteam noi de cuviinţă...

— Şi totuşi vă concuraţi între dumneavoastră, îl întrerupse Ernest.

— Da, şi din pricina asta profiturile noastre erau foarte modeste. De multă vreme am încercat să ne organizăm, dar fermierii care nu intrau în organizaţie ne încurcau într-una socotelile. Pe urmă a luat fiinţă trustul laptelui.

* ***În perioada respectivă s-au făcut multe încercări de a organiza într-un partid politic pe fermierii ameninţaţi cu pieirea.***[1] ***Ţelul acestui partid era să***

---

[1] Şi de astă dată London se întemeiază pe fapte reale, Ca urmare a marii crize economice din 1873, fermierii americani şi mai ales cei din statele vestice s-au străduit să se orgnizeze într-un partid politic. Astfel au luat naştere în ultimele decenii ale veacului trecut aşa-numitele ***Farmers' Grange*** (denumire folosită de London şi tradusă prin „Liga fermierilor”), ***Farmers' Alliance,*** partidul ***Greenback*** şi partidul popular. Cele două din armă au reuşit să obţină şi unele succese

distrugă trusturile şi marile companii printr-un sistem legislativ foarte drastic: Dar toate încercările de acest fel au eşuat.

---

electorale.

— Finanţat din capitalurile disponibile ale lui ***Standard Oil****, spuse Ernest.

— Da, încuviinţă domnul Calvin. Dar pe vremea aceea habar nu aveam. Agenţii lui ***Standard Oil*** veneau la noi şi ne spuneau nişte vorbe care ne loveau în creştetul capului ca o măciucă. „Intraţi la noi şi vă îngrăşaţi, ne ziceau, sau rămîneţi pe dinafară şi crăpaţi de foame.” Cei mai mulţi am acceptat. Cei care n-au intrat au dat faliment. Ehei! a mers straşnic... la început. Preţul laptelui s-a urcat cu un cent la măsură, şi din centul ăsta un sfert ne revenea nouă. Trei sferturi de cent le lua trustul. Pe urmă preţul laptelui s-a urcat cu încă un cent, numai că din centul acesta noi n-am primit nimic. Degeaba ne-am plîns, degeaba am protestat. Trustul era acum mare şi tare. Abia mai tîrziu ne-am dat seama că devenisem simple unelte ale sale. Pînă la urmă ni s-a tăiat şi sfertul de cent pe care-l luasem la început. După aceea trustul a început să ne zvîrle afară, unul cîte unul. Ce puteam face? Ne-a dat afară. Nu mai exista nici un fermier, ci numai trustul laptelui.

— Dar laptele costa cu doi cenţi mai mult, aşa încît cred că i-aţi fi putut face concurenţă, spuse Ernest cu o umbră de ironie în glas.

— La fel am crezut şi noi. Şi chiar am încercat. Domnul Calvin făcu o pauză. Dar ne-a strivit. Trustul putea vinde laptele mai ieftin decît noi. Ba chiar realiza un mic cîştig la preţul la care noi vindeam în pierdere. Am pierdut cincizeci de mii de dolari. Cei mai mulţi dintre noi au dat faliment.** Dar cu asta

* *Primul mare trust care a repurtat însemnate succese, deşi a luat fiinţă cu aproape o generaţie înaintea celorlalte.*

** *Faliment — o ciudată instituţie juridică, potrivit căreia un întreprinzător ruinat în cadrul concurenţei*

fermierii au fost eliminaţi definitiv din comerţul cu produse lactate.

— Prin urmare trustul v-a înghiţit profiturile, spuse Ernest, iar dumneavoastră aţi năvălit în politică, sperînd să faceţi o lege care să desfiinţeze trusturile, şi în felul acesta să recîştigaţi ce pierduserăţi?

Chipul domnului Calvin s-a luminat dintr-o dată.

— Exact aşa am spus şi eu în cuvîntările pe care le-am ţinut în faţa fermierilor. Ăsta-i programul nostru, rezumat în două cuvinte.

— Şi totuşi trustul produce lapte la un preţ mai redus decît l-ar putea produce un fermier izolat? întrebă Ernest.

— Cum să nu producă, de vreme ce datorită capitalurilor imense de care dispune poate pune la punct o organizare minuţioasă şi poate folosi maşinile cele mai moderne?

— Fără îndoială, răspunse Ernest. Bineînţeles că poate, ba, mai mult, chiar o şi face.

Din acest moment domnul Calvin s-a lansat într-un discurs politic, în cadrul căruia şi-a expus punctul lui de vedere. A fost călduros susţinut de cîţiva dintre comeseni, şi toţi într-un glas au cerut desfiinţarea trusturilor.

— Bieţii oameni, tare-s nepricepuţi, mi-a spus Ernest în şoaptă. Văd destul de limpede pînă la un punct, însă privirile lor nu răzbat mai departe de lungul nasului.

Peste puţin timp a luat din nou conducerea discuţiei şi în stilul lui

personal a continuat s-o conducă în tot restul serii.

— V-am ascultat cu atenţie pe toţi, a început Ernest, şi mi-am dat seama că trataţi problemele

putea să scape de datorii. Rostul acestui sistem era să atenueze brutalitatea luptei pentru existenţă în care, pe atunci, oamenii se sfîşiau unii pe alţii, literalmente cu ghearele şi cu dinţii.

legate de afaceri în chip foarte ortodox. Pentru dumneavoastră totul se reduce la profit. Credeţi cu tărie că întreg rostul dumneavoastră pe lume este să realizaţi profituri. Numai că vi s-a ivit în cale o piedică. În socotelile dumneavoastră menite să ducă la profituri s-au amestecat şi trusturile, care vă iau de sub nas tot ce urmăreaţi să realizaţi. S-a ivit astfel o dilemă, care împiedică desfăşurarea firească a lucrurilor, iar după cît se pare nu vedeţi decît o singură ieşire, şi anume: distrugerea celui ce vă înghite profiturile.

V-am ascultat atent şi nu găsesc decît o singură denumire care v-ar putea într-adevăr caracteriza. Am să vă spun această denumire: Sînteţi sfărîmători de maşini. Ştiţi ce este acela un sfărîmător de maşini? Daţi-mi voie să vă explic. În veacul al XVIII-lea, în Anglia, bărbaţii şi femeile ţeseau stofa acasă la ei, la războaie manuale. Sistemul acesta de muncă la domiciliu era un sistem lent, stîngaci şi costisitor. Au apărut însă maşina cu aburi şi alte maşinării, care făceau mare economie de muncă. O mie de

războaie de ţesut adunate într-o mare fabrică şi puse în funcţiune de un motor central puteau să producă stofe la un preţ mult mai redus decît o puteau face ţesătorii acasă la războaiele lor manuale. Aici, la fabrică, apărea munca în colectiv, şi în faţa ei nu a putut rezista nici un fel de concurenţă. Bărbaţii şi femeile care lucraseră pe socoteala lor la războaiele manuale proprii se duceau acum în fabrici şi munceau la războaiele mecanice, dar nu pentru ei înşişi, ci pentru capitalistul proprietar al fabricii. Mai mult încă, chiar copiii nevîrstnici au început să muncească la războaiele mecanice, pentru salarii mai mici, şi au luat astfel locul oamenilor în toată firea. Au venit atunci timpuri foarte grele pentru muncitori. Nivelul lor de viaţă a scăzut. Au ajuns. muritori de foame. Văzîndu-se în situaţia asta, şi-au spus că numai maşinile sînt de vină, şi de aceea s-au

apucat să le sfărîme.[1] N-au izbutit, şi de fapt erau nişte nătărăi.

Cu toate acestea, n-aţi învăţat nimic de la ei. Şi iată că astăzi, după un secol şi jumătate, încercaţi şi dumneavoastră să sfărîmaţi maşinile. După cum singuri recunoaşteţi, maşinile trusturilor fac aceeaşi treabă mult mai repede şi mult mai ieftin decît aţi putea-o face dumneavoastră. Iată pricina pentru care nu le puteţi face concurenţă. Şi totuşi vreţi să sfărîmaţi maşinile. Sînteţi încă mai naivi decît muncitorii cei nătărăi din Anglia, iar în vreme ce dumneavoastră bombăniţi cerînd restabilirea liberei concurenţe, trusturile îşi văd de treabă şi vă desfiinţează.

Toţi într-un glas repetaţi aceeaşi poveste: dispariţia liberei concurenţe şi apariţia trusturilor. Dumneavoastră, domnule Owen, aţi sugrumat concurenţa atunci cînd, aici în Berkeley, noul dumneavoastră magazin a eliminat de pe piaţă cele trei băcănii. Firma dumneavoastră era mult mai puternică. Acum simţiţi presiunea unor alte firme şi mai puternice decît a dumneavoastră, presiunea trusturilor, şi vă plîngeţi. Vă plîngeţi, pentru că nu sînteţi un trust. Dacă aţi reprezenta un trust de băcănie

---

[1] Jack London se referă la aşa-numita mişcare a „ludditilor”, una dintre primele forme de luptă ale proletariatului industrial, care în veacul al XVIII-lea s-a răspîndit în principalele centre textile din Anglia. Neînţelegînd că şomajul de masă şi pauperizarea muncitorilor sînt o consecinţă a sistemului capitalist de folosire a maşinilor şi nu a maşinilor în sine, muncitorii textilişti au început să distrugă maşinile.

întins pe toată suprafaţa Statelor Unite, atunci aţi vorbi altă limbă. Iar pe limba aceea aţi spune: „Trăiască trusturile!” Dar, încă o dată, nu numai că mica dumneavoastră întreprindere nu este un trust, ci, mai mult, chiar dumneavoastră vă daţi seama de lipsa ei de forţă. Începeţi să vă întrevedeţi sfîrşitul. Simţiţi că dumneavoastră cu toate sucursalele nu sînteţi decît un simplu pion în jocul altora. Vedeţi cum anumite forţe cresc şi devin pe zi ce trece tot mai puternice; vedeţi cum mîna lor îmbrăcată în zale de fier se întinde către profiturile ce vi s-ar cuveni şi ciupeşte ba de ici, ba de colo: trustul căilor ferate, trustul petrolului, trustul oţelului sau trustul cărbunelui; şi ştiţi bine că pînă la urmă vă va distruge, vă va smulge şi ultimul procent al modestelor profituri de astăzi.

Sînteţi, domnule, un jucător nepriceput. Cînd aţi reuşit să alungaţi de pe piaţă cele trei băcănii mărunte de-aici din Berkeley, datorită faptului că firma dumneavoastră era mai puternică, v-aţi umflat în pene, aţi vorbit despre iniţiativă şi eficienţă şi v-aţi trimis soţia în Europa, folosind profiturile obţinute prin înghiţirea celor trei băcănii mici. Peştele cel mare îl înghite pe cel mic, şi dumneavoastră aţi înghiţit cele trei băcănii. Dar, pe de altă parte, veţi fi înghiţiţi la rîndul dumneavoastră de un alt peşte şi mai mare, oricît de tare v-aţi văita. Şi ceea ce vă spun dumneavoastră este adevărat pentru toţi cei ce vă aflaţi la această masă. Toţi vă văitaţi. Toţi aţi

mizat însă pe o carte proastă şi toţi vă văitaţi din pricina asta.

Dar, văitîndu-vă, nu vreţi să recunoaşteţi deschis care este situaţia, aşa cum am recunoscut eu. Nu recunoaşteţi că vă place să puneţi mîna pe profiturile altora şi vă văitaţi atît de rău numai fiindcă vin alţii şi vă smulg profiturile dumneavoastră. Nu, sînteţi prea abili ca să procedaţi aşa. Spuneţi altceva. Ţineţi discursuri politice tipic mic-burgheze, aşa cum a făcut domnul Calvin. Ce-a spus dînsul? Iată cîteva fraze pe care mi le mai aduc aminte: „Principiile noastre iniţiale sînt juste". „Lucrul de care are astăzi nevoie America este întoarcerea la principiul ei fundamental — posibilităţi egale pentru toţi." „Spiritul de libertate sub semnul căruia s-a născut această naţiune." „Să ne întoarcem deci la principiile strămoşeşti"...

Cînd domnul Calvin spune „posibilităţi egale pentru toţi" înţelege prin asta libertatea de a stoarce

profituri, libertate care astăzi îi este răpită de marile trusturi. Aspectul cel mai absurd este însă că aţi repetat atît de des aceste fraze, încît aţi ajuns să le credeţi. Cereţi doar posibilitatea de a vă jefui semenii în stilul dumneavoastră mărunt, dar ajungeţi să vă hipnotizaţi singuri şi să vă socotiţi apărători ai libertăţii. Sînteţi meschini şi hrăpăreţi, dar vraja frazelor pe care le folosiţi vă face să consideraţi că sufletul vă e plin de nobile simţăminte patriotice. Dorinţa dumneavoastră de profit, care-i egoism curat, o transformaţi în atenţie deosebită şi total dezinteresată faţă de biata omenire în suferinţă. Haideţi, măcar acum, aici, numai între noi, fiţi pentru o singură clipă cinstiţi! Priviţi lucrurile în faţă şi mărturisiţi deschis.

De jur împrejurul mesei se aflau acum chipuri în ale căror obraji năvălise sîngele, chipuri mînioase, dar la toţi puteai observa şi o umbră de îngrijorare. Îi cam speriase acest tînăr cu înfăţişare senină, cuvintele lui cumpănite, dar strivitoare, ca şi cumplitul său obicei de a spune lucrurilor pe nume. Domnul Calvin răspunse imediat:

— Şi pentru ce nu? întrebă el. Pentru ce nu ne-am întoarce la obiceiurile străbunilor noştri din timpul cînd a fost întemeiată această republică? Aţi spus aici foarte multe adevăruri, domnule Everhard, oricît de supărătoare ar fi ele. Dar aici, numai între noi, să vorbim deschis. Să lepădăm măştile şi să recunoaştem adevărul aşa cum a fost el rostit adineauri de domnul Everhard. Este

adevărat că noi, capitaliştii mărunţi, alergăm după profituri, iar trusturile ni le iau de sub nas. Este adevărat că vrem să distrugem trusturile numai pentru a ne putea păstra profiturile. Şi de ce n-am putea-o face? De ce nu? Vă întreb; de ce nu?

— Ah, da, acum am ajuns chiar la fondul problemei, spuse Ernest încîntat. Voi încerca să vă spun de ce nu, deşi nu va fi o treabă uşoară. Vedeţi, dumnea-voastră aţi studiat problemele legate de afacerile pe

scară mică, dar nu v-aţi apropiat niciodată de problemele dezvoltării societăţii. În momentul de faţă vă aflaţi în centrul unui proces de transformare în cadrul evoluţiei economice, dar nu înţelegeţi acest proces, şi de aici decurge toată confuzia. De ce nu vă puteţi întoarce la ce a fost? Pentru că nu este cu putinţă. Nu puteţi sili cursul evoluţiei economice s-o ia înapoi pe drumul pe unde a venit, tot aşa după cum nu puteţi face rîurile să curgă la deal. Josua[1] a oprit soarele deasupra Ghibeonului, dar dumneavoastră vreţi să-l întreceţi pe Josua. Dumneavoastră vreţi să faceţi soarele să meargă îndărăt către răsărit, aţi vrea ca timpul să apuce cale-ntoarsă şi să meargă de la amiază înspre dimineaţă.

Aflîndu-vă în faţa unor maşini care economisesc forţă de muncă, în faţa producţiei superior organizate, în faţa unei productivităţi sporite şi a unui sistem mai avansat, aţi vrea totuşi să întoarceţi soarele economic înspre răsărit cu o generaţie sau două, către vremea cînd nu existau mari capitalişti, nu existau maşini uriaşe, nu existau drumuri de fier, la vremea cînd o armată de mici capitalişti se războiau între ei în cadrul anarhiei economice, atunci cînd producţia era primitivă, neeconomică, neorganizată şi costisitoare. Vă rog să mă credeţi că isprava lui Josua a fost mult mai uşor de

---

[1] Legenda biblică spune că luptînd împotriva amoritilor la cetatea Ghibeon, Josua, rege al Iudeei, l-ar fi rugat pe dumnezeul iudeilor (Iehova) să oprească în loc soarele şi luna pentru a-i măcelări pe duşmani, şi că Iehova ar fi oprit în loc soarele aproape o zi întreagă.

îndeplinit, iar Josua a avut şi ajutorul lui Iehova. Dar pe voi, micii capitalişti, Dumnezeu v-a dat uitării. Soarele micilor capitalişti apune şi nu va mai răsări niciodată, iar voi n-aveţi posibilitatea nici măcar de a-l opri în loc. Sînteţi pe cale de dispariţie şi sînteţi sortiţi să dispăreţi cu totul din societate.

Aceasta este porunca evoluţiei. Este cuvîntul Domnului. Trusturile sînt mai puternice decît concurenţa. Omul primitiv a fost o fiinţă neputincioasă care se ascundea prin crăpăturile stîncilor. S-au unit însă mai mulţi laolaltă şi au pornit război împotriva vrăjmaşilor, împotriva fiarelor carnivore. Vrăjmaşii aceştia se sfîşiau unii pe alţii, se bazau pe concurenţă, dar omul primitiv era un animal sociabil şi de aceea s-a ridicat şi a cucerit supremaţia asupra tuturor celorlalte animale. De atunci încoace omul a iscodit forme de întovărăşire din ce în ce mai perfecţionate. Lupta asta — concurenţă contra asociaţie — e veche de mii de veacuri, şi concurenţa totdeauna a fost în- frîntă. Iată din ce pricină acela care trece de partea concurenţei, este sortit pieirii.

— Dar trusturile, ele însele, s-au născut din concurenţă, îl întrerupse domnul Calvin.

— Foarte adevărat, răspunse Ernest. Iar trusturile au distrus ele însele concurenţa. După cum ai spus chiar dumneata, asta-i pricina pentru care acum nu mai lucrezi în branşa laptelui.

Pentru prima oară în seara aceea toată lumea a izbucnit în rîs, şi domnul Calvin însuşi a făcut haz pe socoteala sa.

— Dar, fiindcă tocmai am pomenit de trusturi, continuă Ernest, este bine să lămurim cîteva lucruri. Am să formulez unele idei, iar dacă nu veţi fi de acord cu vreuna din ele, vă rog să-mi atrageţi atenţia. Dacă veţi tăcea, înseamnă că sînteţi de aceeaşi părere, Este sau nu adevărat

că un război de ţesut mecanic va ţese stofă mai multă şi mai ieftină decît un război manual?

Ernest tăcu o clipă, dar nimeni nu rosti o vorbă.

— În acest caz nu este oare cu totul iraţional să sfărîmi războiul mecanic şi să te întorci la metoda mai stîngace şi mai costisitoare a războiului de ţesut manual?

Cîteva capete s-au aplecat în semn de încuviinţare.

— Este sau nu adevărat că acea asociaţie a capitaliştilor cunoscută sub numele de trust produce mai lesne şi mai ieftin decît ar putea produce o mie de mici întreprinderi care se concurează între ele?

Nici de data asta nu se auzi vreo obiecţie.

— Atunci nu este lipsit de raţiune să distrugi această asociaţie care poate produce mai bine şi mai ieftin?

A trecut multă vreme şi nimeni n-a răspuns. În cele din urmă a luat totuşi cuvîntul domnul Kowalt:

— În cazul acesta ce ne rămîne de făcut? a întrebat el. În afară de desfiinţarea trusturilor, nu vedem altă cale pe care am putea ajunge să scăpăm de dominaţia lor.

În aceeaşi clipă Ernest a izbucnit cu înflcărare:

— Vă arăt eu o altă cale! strigă el. Să nu distrugem aceste minunate maşini care produc repede şi ieftin. Să le luăm în stăpînire. Să tragem foloase de pe urma productivităţii şi ieftinătăţii lor. Să le punem să muncească pentru noi. Să-i

alungăm pe stăpînii de astăzi ai acelor maşini minunate şi să fim noi stăpînii minunatelor maşini. Asta, domnilor, înseamnă socialismul: o societate şi mai mare decît trusturile, o organizaţie economică şi socială mai măreaţă decît tot ce a existat pînă astăzi pe planeta noastră. Şi este în spiritul şi pe linia evoluţiei: răspundem unei asociaţii printr-o altă asociaţie, de tip superior. Numai aşa putem cîştiga. Veniţi lîngă noi, socialiştii, şi prin asta veţi trece de partea învingătorului.

De data asta s-a iscat împotrivire. Comesenii au început să clatine din cap şi s-au auzit murmure dezaprobatoare.

— Bine, în cazul acesta înseamnă că preferaţi să fiţi în urma vremurilor, spuse Ernest. Preferaţi să jucaţi nişte roluri cărora de mult le-a apus vremea, iar asta înseamnă că veţi fi condamnaţi la pieire, aşa cum condamnate la pieire sînt toate lucrurile care şi-au trăit traiul. V-aţi întrebat vreodată ce se va întîmpla cu dumneavoastră cînd vor apărea alte asociaţii şi mai puternice decît trusturile de astăzi? V-aţi gîndit vreodată în ce situaţie vă veţi afla atunci cînd chiar şi marile trusturi se vor uni într-un trust al trusturilor, într-un trust social, economic şi politic? Se întoarse brusc, şi cînd nimeni nu se aştepta, către domnul Calvin: Fiţi, vă rog, bun si spuneţi-mi dacă am sau nu dreptate, ceru Ernest. În momentul de faţă vă vedeţi siliţi să înfiinţaţi un nou partid politic, fiindcă vechile partide sînt cu totul în stăpînirea trusturilor. Cea mai mare piedică în calea

propagandei pe care aţi vrea s-o faceţi pentru noul partid, Liga fermierilor, sînt trusturile. În spatele fiecărui obstacol ce vi se ridică în cale, în spatele fiecărei lo- vituri care vă năuceşte se ascund trusturile. Nu este aşa? Spuneţi-mi, vă rog!

Domnul Calvin tăcu, stînjenit.

— Aveţi curaj, îl îndemnă Ernest.

— Aşa este, mărturisi domnul Calvin. Am reuşit să cîştigăm majoritatea în corpurile legiuitoare ale statului Oregon şi am votat nişte legi excelente pentru a apăra interesele micilor producători, dar guvernatorul, om al trusturilor, le-a desfiinţat dintr-o dată, opu- nîndu-le dreptul său de veto. Am ales un guvernator al statului Colorado, dar corpurile legiuitoare nu i-au îngăduit să-şi exercite funcţia. De două ori am reuşit să trecem prin Congres o lege federală asupra impozitului pe venit, dar de fiecare dată Curtea Supremă a anulat-o ca neconstituţională. Justiţia este în între- gime la cheremul trusturilor. Noi, oamenii din popor, nu-i putem plăti destul de bine pe judecători. Dar va veni o vreme cînd...

— Cînd asociaţia trusturilor va controla toate corpurile legiuitoare, cînd asociaţia trusturilor va fi ea însăşi guvernul, îl întrerupse Ernest.

— Asta niciodată, niciodată! izbucniră strigăte din toate părţile.

Toţi musafirii noştri erau acum enervaţi şi bătăioşi.

— Spuneţi-mi, vă rog: ce-o să faceţi cînd o veni şi vremea asta? întrebă Ernest.

— Ne vom împotrivi din toate puterile! strigă domnul Asmunsen, şi îndată răsunară multe glasuri aprobatoare.

— Asta va însemna război civil, îi preveni Ernest.

— Fie şi război civil! răspunse domnul Asmunsen, susţinut de strigătele tuturor celor din jurul mesei. N-am uitat încă isprăvile străbunilor. Pentru drepturille noastre sîntem gata să luptăm şi să ne dăm chiar viaţa.

Ernest zîmbi.

— Nu uitaţi însă un lucru, domnilor, zise el. În mod tacit am convenit cu toţii că în concepţia dumneavoastră libertatea înseamnă posibilitatea de a stoarce profituri în dauna altora.

Cu toţii săriră ca arşi, cuprinşi de furie. Dar Ernest stăpîni tumultul şi reuşi să se facă auzit:

— Încă o întrebare, vă rog. Atunci cînd vă veţi ridica la luptă, nu uitaţi, o veţi face pentru că guvernul se va afla în mîinile trusturilor. Este deci limpede că guvernul va trimite împotriva dumneavoastră armata regulată, marina, garda civilă, poliţia, într-un cuvînt, întreaga maşină de război organizată a Statelor Unite. În ce va sta atunci puterea dumneavoastră?

Descurajarea li se zugrăvi pe faţă, dar, fără a le lăsa timp să se dezmeticească, Ernest lovi din nou:

— Vă aduceţi aminte că acum cîtăva vreme, nu-i prea mult de-atunci, întreaga

noastră armată permanentă număra doar cincizeci de mii de oameni? De atunci a crescut an de an, pînă ce a ajuns astăzi la trei sute de mii!

Încă o lovitură:

— Dar nu numai atît. În vreme ce dumneavoastră umblaţi după fantoma pe care o îndrăgiţi cel mai mult, profiturile, şi vă pierdeaţi vremea cu istorioare mora-

lizatoare despre cel mai scump fetiş, libera concurenţă, trusturile au realizat lucruri chiar şi mai mari şi mai înfiorătoare. Garda civilă, de pildă.

— Garda civilă este puterea noastră! strigă domnul Kowalt. Cu ajutorul ei vom respinge atacurile armatei permanente.

— Numai că şi dumneavoastră veţi face parte din garda civilă, replică Ernest, şi veţi fi trimis în Maine, în Florida, în Filipine sau cine mai ştie în ce altă parte, ca să înecaţi în sînge pe proprii dumneavoastră confraţi, care vor lupta în războiul civil pentru libertatea lor. În acelaşi timp, din Kansas, Wisconsin sau din oricare alt stat, confraţii dumneavoastră vor fi aduşi, aici, în California, ca să-i înece în sînge pe răsculaţii de aici.

De astă dată au rămas cu totul uluiţi şi nimeni n-a mai scos o vorbă, pînă cînd, în sfîrşit, domnul Owen a spus cu glas slab:

— N-o să ne înrolăm în garda civilă. Asta ar mai lipsi! Doar n-o să fim chiar atît de proşti!

Ernest rîse din toată inima.

— Încă nu înţelegeţi cum au fost rînduite lucrurile. Nu veţi avea încotro. Veţi fi luaţi cu arcanul în garda civilă.

— Există totuşi şi ceva care se cheamă drepturi cetăţeneşti, insistă domnul Owen. ...

— Există atîta,timp cît guvernul nu găseşte necesar să le suspende. În ziua cînd, după cum spuneţi dumneavoastră, vă veţi ridica la luptă, să ştiţi că toate forţele de care dispuneţi se vor întoarce împotriva dumneavoastră înşivă. În garda

civilă vă veţi înrola vrînd-nevrînd. Am auzit pe cineva pomenind despre ***habeas corpus.*** În loc de ***habeas corpus*** veţi primi dreptul de a vi se cînta „veşnica pomenire”. Dacă veţi refuza să vă înrolaţi în raidurile gărzii civile, ori dacă veţi comite acte de nesupunere la încorporare, veţi fi

trimişi în faţa curţilor marţiale şi împuşcaţi ca nişte cîini. Aşa spune legea.

— Nu aşa spune legea! declară categoric domnul Calvin. Nu există o astfel de lege. Tinere, dumneata ai visat toate fantasmagoriile astea. Ai spus că garda civilă va fi trimisă în Filipine. Asta ar fi anticonstituţional. Constituţia stabileşte răspicat că garda civilă nu poate fi trimisă în afara graniţelor ţării.

— Dar ce amestec are aici constituţia? întrebă Ernest. Judecătorii interpretează constituţia, iar, aşa cum a recunoscut şi domnul Asmunsen, justiţia este întru totul la discreţia trusturilor. În afară de asta, după cum am mai spus, aşa hotărăşte legea. Legea despre care vă spun există de ani de zile, de nouă ani, domnilor.

— O lege care spune că putem fi înrolaţi cu sila în garda civilă? întrebă domnul Calvin neîncrezător. Că ne pot duce în faţa unor curţi marţiale şi ne pot împuşca dacă refuzăm să ne înrolăm în garda civilă?

— Da, răspunse Ernest. Întocmai aşa.

— Bine, dar cum se poate ca noi să nu fi auzit niciodată de legea asta? întrebă tata, şi mi-am dat seama că şi pentru el lucrurile spuse de Ernest erau cu totul noi.

— Există două explicaţii, spuse Ernest. Mai întîi, pînă în momentul de faţă n-a fost nevoie să fie aplicată. Dacă s-ar fi ivit ocazia, aţi fi auzit de ea repede şi degrabă. Al doilea, a fost trecută prin Camera Reprezentanţilor şi prin Senat în mare taină, fără să fie practic pusă în discuţie. Bineînţeles că nici ziarele n-au

suflat o vorbă. Dar noi, socialiştii, am aflat de ea. Am publicat-o chiar în ziarele noastre. Numai că dumneavoastră nu citiţi ziarele noastre.

— Eu încă afirm că visaţi, spuse domnul Calvin cu încăpăţînare. Ţara n-ar fi îngăduit niciodată una ca asta.

— Şi totuşi ţara a îngăduit-o, replică Ernest. Iar cît priveşte referirea la visele mele — băgă mîna în buzunar şi scoase o broşurică — spuneţi-mi dacă şi asta vi se pare un vis.

Deschise broşurică şi începu să citească:

— ***„Articolul 1:*** Se decretează... şi aşa mai departe... din garda civilă vor face parte toţi cetăţenii valizi de sex bărbătesc, în vîrstă de cel puţin optsprezece şi cel mult patruzeci şi cinci de ani, din respectivele state şi teritorii, precum şi din districtul Columbia.

Articolul 7: Orice ofiţer sau cetăţean care face parte din garda civilă" — şi nu uitaţi articolul unu, domnilor, toţi faceţi parte din garda civilă — „orice cetăţean care face parte din garda civilă şi va refuza ori va neglija să se înfăţişeze în faţa organelor de recrutare atunci cînd va fi chemat, în conformitate cu cele stabilite mai sus, va fi înaintat spre judecată curţii marţiale şi va fi pedepsit aşa cum va hotărî curtea marţială.

Articolul 8: Curţile marţiale, în a căror competenţă cade judecarea ofiţerilor sau trupei, vor fi alcătuite exclusiv din ofiţeri ai gărzii civile.

Articolul 9: Garda civilă, atunci cînd este chemată în serviciul activ de către

organele competente din Statele Unite, va fi supusă aceloraşi dispoziţiuni şi reguli de război ca şi armata regulată a Statelor Unite.”

Iată, deci, care este situaţia, domnilor cetăţeni americani şi tovarăşi de arme din garda civilă! Acum nouă ani, noi, socialiştii, am socotit că legea aceasta este îndreptată împotriva muncitorilor. Dar s-ar părea că a fost îndreptată şi împotriva dumneavoastră. Senatorul Willey[1], în cadrul scurtei discuţii care a putut avea loc, a spus atunci că legea de faţă tinde către „înfiinţarea unei forţe de rezervă, capabilă să înfigă mîna în pieptul gloatei — dumneavoastră sînteţi gloata, domnilor — şi să apere în orice împrejurare viaţa, libertatea şi avutul cetăţenilor”. Vedeţi deci că în viitor, atunci cînd vă veţi ridica la luptă, nu trebuie să uitaţi că vă veţi ridica împotriva proprietăţii trusturilor şi a libertăţii trusturilor, a libertăţii lor de a vă jefui, aşa cum este ea consfinţită prin legi. Dinţii v-au fost smulşi, şi ghearele v-au fost retezate, domnilor. Atunci cînd vă veţi ridica la luptă, fără colţi şi fără gheare, veţi fi la fel de inofensivi ca o armată de moluşte.

— Nu cred! strigă domnul Kowalt. Nu există o asemenea lege. E o minciună scornită de voi, socialiştii

---

[1] Şi de data aceasta Jack London înfăţişează un fapt real. Garda civilă americană ***(The National Guard)*** a fost organizată pe plan federal şi după reguli militare printr-o lege din 1903, al cărei raportor a fost senatorul Willey.

— Legea aceasta, i-a răspuns Ernest, a fost depusă pe biroul Camerei Reprezentanţilor la 30 iulie 1902, Depusă de către deputatul Dick din statul Ohio, ea a fost votată la repezeală. De asemenea, a fost votată în unanimitate şi de către Senat la 14 ianuarie 1903. Numai la şapte zile după aceea a fost sancţionată şi de preşedintele Statelor Unite*.

* ***În esenţă, afirmaţiile lui Everhard sînt întemeiate, cu toate că data depunerii proiectului acestei legi pe biroul Camerei Reprezentanţilor este greşită, Proiectul a fost depus nu la 30 iulie, ci la 30 iunie. Buletinul Oficial al dezbaterilor parlamentare se păstrează la Ardis şi, consultîndu-l, găsim referiri la legea respectivă pentru următoarele date: 30 iunie, 9, 15, 16 şi 17 decembrie 1902 şi 7 şi 14 ianuarie 1903. Ignoranţa dovedită de oamenii de afaceri care au luat parte la dineu nu este de fel neobişnuită. Foarte puţini erau cei care aveau cunoştinţă de legea menţionată. Un revoluţionar cu numele de E. Untermann[1] a publicat la Girard, statul Kansas, în iulie 1903, o***

CAPITOLUL IX

[1] E. Untermann — unul dintre fruntaşii Federaţiei americane a muncii. A fost prieten cu Jack London.

Temeiurile matematice ale unui vis

În mijlocul consternării generale pricinuite de cuvintele lui, Ernest începu din nou să vorbească:

— Mulţi dintre dumneavoastră aţi afirmat în seara asta că socialismul este un lucru cu neputinţă de realizat. Aţi spus deci că este imposibil; acum, vă rog, daţi-mi voie să vă dovedesc că socialismul este inevitabil. Nu numai că dumneavoastră, micii capitalişti, va trebui în chip inevitabil să dispăreţi, dar tot atît de inevitabilă este dispariţia marilor capitalişti şi chiar a trusturilor. Nu uitaţi că torentul năvalnic al procesului de dezvoltare socială e ireversibil, nu merge niciodată îndărăt. Torentul evoluţiei merge mereu înainte şi trece de la concurenţă la asociaţie, de la micile asociaţii la asociaţiile mari, de la asociaţiile mari la cele într-adevăr uriaşe, iar de aici mai departe, la socialism, care este cea mai gigantica dintre toate formele de asociaţie.

Îmi spuneţi că visez. Foarte bine. Vă voi arăta acum temeiurile certitudinii matematice ale împlinirii visului meu; mai înainte de asta, însă, vă desfid să dovediţi că temeiurile certitudinii mele sînt greşite. Voi dezvolta în faţa dumneavoastră ideea inevitabilităţii prăbuşirii sistemului capitalist şi voi demonstra matematic de ce el trebuie într-adevăr să se prăbuşească. Prin urmare, să începem şi vă rog să fiţi în-

broşură referitoare la legea gărzii civile. Broşura a avut o circulaţie restrînsă printre oamenii muncii; în vremea aceea, însă, separaţia dintre clase se adîncise într-o asemenea măsură, încît cititorii aparţinînd clasei de mijloc nici n-au auzit pomenindu-se de broşura lui Untermann şi n-au aflat de existenţa acestei legi.

găduitori şi să aveţi suficientă răbdare, chiar dacă la început vi se va părea că mă îndepărtez de subiect.

Să începem aşadar prin a cerceta un exemplu concret din domeniul industriei, şi, ori de cîte ori voi face o afirmaţie cu care nu veţi fi de acord, vă rog să mă întrerupeţi. Să luăm o fabrică de încălţăminte. Această fabrică achiziţionează piei, pe care le transformă în încălţăminte. Să presupunem că valoarea pieilor este o sută de dolari. Aceste piei intră în fabrică şi ies de acolo sub formă de încălţăminte, în valoare, să zicem, de două sute de dolari. Ce s-a întîmplat? Valoarea pieilor a sporit cu o sută de dolari. De unde provine acest spor? Să vedem.

Capitalul şi munca au creat această valoare suplimentară de o sută de dolari. Capitalul a pus la dispoziţie fabrica şi maşinile şi a suportat toate cheltuielile. Muncitorii au furnizat munca. Prin eforturile unite ale capitalului şi ale muncii s-a creat un spor de valoare de o sută de dolari. Pînă aici sînteţi de acord?

În jurul mesei invitaţii au clătinat din cap în semn de încuviinţare.

— După ce au creat această sută de dolari, această valoare nouă, capitalul şi

munca trec la împărţirea ei. Proporţiile exacte în care se face această împărţeală nu au mare importanţă; să stabilim, prin urmare, pentru înlesnirea discuţiei, această împărţeală în mod foarte aproximativ. Capitalul primeşte deci, să zicem, ca parte a sa cincizeci de dolari, iar muncitorii primesc sub formă de salarii, ca parte a lor, ceilalţi cincizeci. Nu ne vom pierde vremea relatînd toate controversele care izbucnesc în legătură cu această împărţeală.* Oricît de acerbe ar fi ele, pe baza unui procentaj sau

* ***Aici Everhard înfăţişează limpede pricina tuturor mişcărilor muncitoreşti din vremea de atunci. În cadrul repartiţiei între muncă şi capital a valorilor nou create, atît muncitorii, cît şi capitaliştii doreau***

altul împărţeala are loc. Luaţi numai seama că ceea ce este valabil pentru acest proces industrial izolat este la fel de valabil pentru toate celelalte ramuri industriale. Sînteţi de acord?

Din nou toată lumea încuviinţează.

— Acum să presupunem că muncitorii, după ce şi-au încasat cei cincizeci de dolari, vor să cumpere cu aceşti bani încălţăminte. Nu vor putea cumpăra decît încălţăminte în valoare de cincizeci de dolari. E limpede, nu?

Trecem mai departe, de la acest exemplu concret la întreaga industrie din Statele Unite, care prelucrează nu numai pieile, ci şi toate celelalte materii prime, şi include, de asemenea, transporturile, comerţul, totul. Vom presupune, pentru a lucra cu cifre rotunde, că întreaga producţie de mărfuri din Statele Unite se ridică într-un an la valoarea de patru miliarde de dolari. Aşadar, muncitorii vor primi într-un an, sub formă de salarii, două miliarde de dolari. Valoarea mărfurilor produse în aceeaşi perioadă se ridică, însă, la patru miliarde de dolari. Ce cantitate din aceste mărfuri pot cumpăra muncitorii? Mărfuri în valoare de două miliarde de dolari. În privinţa asta sînt sigur că nu mai încape nici o îndoială. Dar, în afară de cele spuse pînă acum, trebuie să mai ţinem seama de faptul că procentele stabilite de mine drept bază a împărţirii sînt foarte generoase, căci în realitate, din pricina unui număr nesfîrşit de tertipuri ale capitaliştilor, munci-

să-şi însuşească o parte cît mai mare cu putinţă. Această contradicţie era de neîmpăcat. Atîta vreme cît a dăinuit sistemul capitalist de producţie, conflictele dintre muncitori şi capitalişti în legătură cu împărţirea noilor valori create s-au ţinut lanţ. Nouă spectacolul acesta ni se pare plin de ridicol, dar nu trebuie să uităm că avem avantajul de a trăi cu şapte secole mai tîrziu decît oamenii din vremea de atunci.

torii nu pot cumpăra nici măcar jumătate din totalul mărfurilor produse.

Dar să revenim. Admitem că muncitorii vor cumpăra şi consuma mărfuri în valoare de două miliarde de dolari. Este deci limpede că ei nu pot consuma decît aceste mărfuri, a căror valoare se ridică la două miliarde de dolari. Rămîn însă celelalte mărfuri, în valoare tot de două miliarde de dolari, pe care muncitorii nu le pot cumpăra şi deci nu le pot consuma.

— Muncitorii nu consumă nici măcar aceste două miliarde, spuse atunci domnul Kowalt. Dacă le-ar consuma, n-ar mai putea depune nimic la casele de economii.

— Depunerile muncitorilor la casele de economii sînt doar un fel de fonduri de rezervă, care se cheltuiesc la fel de repede cum sînt depuse. Sînt bani albi pentru zile negre, bani pentru bătrîneţe, pentru cazuri de boală şi accidente, bani pentru cheltuielile de înmormîntare. Economiile muncitorilor nu-s altceva decît o bucată de pîine pusă la loc în dulap, ca să fie mîncată a doua zi. Nu, muncitorii consumă din producţia generală întreaga parte pe care banii primiţi sub formă de salarii le îngăduie s-o cumpere.

Celelalte două miliarde rămîn pe seama capitalului. După ce capitaliştii şi-au acoperit cheltuielile, consumă ei oare tot ce le rămîne? Consumă oare capitaliştii în întregime cele două miliarde ale lor?

Ernest se opri aici şi-i întrebă direct pe cîţiva dintre cei aşezaţi în jurul mesei, iar aceştia clătinară din cap.

— Nu ştiu, mărturisi sincer unul dintre ei.

— Ba fără îndoială că ştiţi, urmă Ernest. Gîndiţi-va o clipă. În cazul în care capitaliştii ar consuma întregul lor profit, suma totală a capitalului n-ar mai creşte. Ar rămîne constantă. Dar daca cercetaţi istoria economică a Statelor Unite, veţi vedea că suma totală a capitalurilor a crescut fără încetare. Prin urmare, capitaliştii nu consumă partea lor. Vă aduceţi aminte de vremea cînd Anglia deţinea cea mai mare parte din acţiunile societăţilor noastre de cale ferată? Dar cu vremea capitaliştii noştri au răscumpărat aceste acţiuni. Ce reiese de aici? Este limpede că o parte din profiturile capitaliştilor au fost întrebuinţate pentru răscumpărarea acţiunilor respective. Cum se explică faptul că în momentul de faţă capitaliştii din Statele Unite posedă sute de milioane de dolari investiţi în acţiuni ale întreprinderilor din Mexic, Rusia, Italia ori Grecia? Există o singură explicaţie, şi anume că aceste sute şi sute de milioane de dolari provin tocmai din partea lor, din profiturile pe care capitaliştii nu le-au consumat. Mai mult decît atît, apare limpede că, chiar de la începuturile sistemului capitalist, capitaliştii nu şi-au consumat niciodată în întregime profiturile.

Cu aceasta ajungem la punctul central al problemei. În fiecare an Statele Unite produc avuţii în valoare de patru miliarde de dolari. Din acestea muncitorii cumpără cu banii primiţi şi consumă mărfuri în valoare de două miliarde. Capitaliştii însă

nu consumă restul de două miliarde. O mare parte din mărfurile produse ră- mîn neconsumate. Ce se face cu acest surplus? Ce se poate face cu el? Muncitorii nu mai pot consuma nimic fiindcă şi-au cheltuit în întregime salariile. Capitaliştii, de asemenea, nu pot consuma nimic din prisosul arătat, fiindcă, în limita în care structura intimă a sistemului capitalist le-o îngăduie, au consumat tot ceea ce erau în stare să consume. Cu toate acestea, prisosul despre care am vorbit rămîne. Ce se poate face cu el? Ce se face în realitate cu bunurile neconsumate?

— Sînt vîndute în ţările străine, spuse domnul Kowalt.

— Exact, conveni Ernest. Din pricina acestui prisos se iveşte nevoia noastră de pieţe externe. Surplusul este vîndut peste hotare. El trebuie vîndut acolo fiindcă o altă cale nu există. Iar prisosul de mărfuri vîndut peste hotare dă naştere la ceea ce numim balanţa

noastră comercială activă. Pînă aici sîntem cu toţii de acord?

— Considerăm chiar că este o pierdere de vreme să stăruiţi asupra acestor noţiuni elementare, aş zice de abecedar comercial, interveni acru domnul Calvin. Sînt lucruri cunoscute de toată lumea.

— Dar tocmai cu aceste noţiuni elementare, de abecedar, pe care vi le-am expus atît de minuţios, vă voi pune în încurcătură, replică Ernest. Aici este toată frumuseţea. Cu aceste noţiuni de abecedar vă voi pune în încurcătură imediat. Să vedem.

Statele Unite sînt o ţară capitalistă care şi-a dezvoltat puternic resursele economice. Datorită sistemului capitalist, pe baza căruia este organizată economia sa, apare un prisos de mărfuri ce nu poate fi consumat şi de care trebuie să scape, dar nu poate scăpa altfel decît vînzîndu-l peste hotare.* Ceea ce este valabil pentru

* ***Cu puţină vreme înainte de anii cînd au avut loc aceste evenimente, un preşedinte al Statelor Unite, anume Theodore Roosevelt, a făcut următoarea declaraţie publică: „Este nevoie de un sistem de reciprocitate mult mai elastic şi mai liberal în privinţa vînzării şi cumpărării mărfurilor, pentru ca astfel să creăm posibilitatea de a plasa avantajos în străinătate întreaga supraproducţie a Statelor Unite”. Nu încape îndoiala ca supraproducţia pomenita aici nu***

reprezenta decît mărfurile rămase la dispoziţia capitaliştilor după satisfacerea tuturor nevoilor şi cerinţelor lor. Tot în aceeaşi perioada, senatorul Mark Hanna[1] a spus: „Producţia anuală de mărfuri a Statelor Unite depăşeşte cu o treime puterea lor de consum!” Un alt senator, pe nume

Statele Unite este însă la fel de valabil pentru toate statele capitaliste cu resurse economice puternic dezvoltate. În fiecare dintre aceste ţări există un surplus de mărfuri neconsumate. Nu trebuie de asemenea uitat că e multă vreme de cînd ţările respective fac schimburi între ele şi totuşi surplusurile continuă să existe. Muncitorii din toate statele despre care vorbim şi-au şi cheltuit salariile şi nu pot cumpăra nimic din surplus. La fel, capitaliştii au consumat tot ce puteau să consume, în limitele îngăduite de însuşi sistemul capitalist. Dar surplusurile continuă să existe. Diferitele ţări capitaliste nu-şi pot consuma una alteia surplusurile. Atunci cum au să scape de ele?

— Vînzîndu-le ţărilor cu resurse economice slab dezvoltate, sugeră domnul Kowalt.

— Întocmai. După cum vedeţi, argumentele mele sînt atît de simple şi de clare, încît iau naştere aproape de la sine în minţile dumneavoastră. Acum să facem

---

[1] ***Marcus Alonzo,*** cunoscut mai ales sub numele de ***Mark Hanna*** (1837—1904), om de afaceri şi fruntaş al partidului republican.

un pas mai departe. Să presupunem că Statele Unite îşi plasează surplusurile într-o ţară slab dezvoltată, cum ar fi, să zicem, Brazilia. Nu uitaţi însă că acest lucru nu se întîmplă decît atunci cînd piaţa internă este saturată pînă la refuz şi nu mai poate absorbi nici un surplus. Prin urmare, ce vor primi Statele Unite în schimb din Brazilia?

— Aur, răspunse domnul Kowalt.

— Dar pe lume există o cantitate determinată de aur, şi o cantitate nu prea mare, observă Ernest

— Aur sub formă de acţiuni, obligaţiuni şi aşa mai departe, completă domnul Kowalt.

Chauncey Depew[1] arăta: „Poporul american produce în fiecare an mărfuri în valoare de două miliarde de dolari, pe care nu le poate consuma”.

— De data asta aţi nimerit-o, zise Ernest. În schimbul surplusului plasat în Brazilia, Statele Unite primesc acţiuni şi obligaţiuni. Ce înseamnă asta? Înseamnă că Statele Unite ajung să stăpînească în Brazilia căi ferate, fabrici, mine şi latifundii. Dar, la rîndul său, ce înseamnă oare acest lucru?

Domnul Kowalt se gîndi cîteva clipe, apoi clătină din cap nedumerit.

---

[1] ***Chauncey Mitchell Depew*** (1834—1928), avocat şî om de afaceri, membru marcant al partidului republican, slujitor al intereselor marilor companii de căi ferate.

— Vă voi spune eu, continuă Ernest. Înseamnă că resursele economice ale Braziliei vor fi valorificate tot mai intensiv. Dar atunci cînd Brazilia, în cadrul sistemului capitalist, îşi va fi dezvoltat suficient resursele economice, va ajunge ea însăşi să aibă un prisos de mărfuri neconsumate. Îşi va putea ea oare plasa acest prisos pe piaţa Statelor Unite? Bineînţeles că nu, deoarece Statele Unite au de rezolvat problema propriului lor prisos de mărfuri. La rîndul lor, Statele Unite îşi vor mai putea oare plasa surplusurile pe piaţa braziliană, aşa cum făcuseră mai înainte? Din nou nu, fiindcă de data asta şi în Brazilia există un surplus de mărfuri.

Ce se întîmplă atunci? Statele Unite şi Brazilia vor trebui să caute amîndouă alte state slab dezvoltate, asupra cărora să reverse surplusurile lor de mărfuri. Numai că prin însuşi acest proces de plasare a surplusurilor, resursele economice ale statelor respective se dezvoltă. Nu trece mult, şi ele însele au de făcut faţă surplusurilor proprii şi trebuie să caute alte state unde să le plaseze. Acum, domnilor, vă rog să mă urmăriţi cu atenţie. Pămîntul are o întindere determinată. Pe lume există numai un anumit număr de state. Ce se va întîmpla în clipa cînd toate statele din lume, de la cel mai mare pînă la cel mai mărunt, vor sta faţă în faţă, fiecare căutînd să-şi plaseze propriul său surplus de bunuri?

Ernest se opri şi îşi cercetă cu privirea ascultătorii. Tulburarea zugrăvită pe chipurile lor era încîntătoare. Dar pe

aceleaşi chipuri apăruse şi teama. Din simple

abstracţiuni, Ernest reuşise să evoce imaginea teribilă a crizei şi le-o înfăţişase dinaintea ochilor. Acum stăteau cu toţii în jurul mesei, priveau acea imagine şi simţeau cum îi cuprinde spaima.

— Am pornit de la primele trei litere ale alfabetului, domnule Calvin, spuse Ernest ironic. Acum am ajuns să vă prezint toate literele alfabetului. E cum nu se poate mai simplu, şi în asta constă farmecul lui. Nu mă îndoiesc de loc că aveţi răspunsul la îndemînă. Aşadar, ce se va întîmplă cînd toate ţările vor fi silite să facă faţă unui surplus de mărfuri neconsumate? Ce are să se aleagă atunci de sistemul dumneavoastră capitalist?

Foarte încurcat, domnul Calvin clătină din cap. Se vedea bine că cercetează din nou, în gînd, întreg raţionamentul lui Ernest, pentru a găsi o eroare.

— Să cercetăm din nou împreună lucrurile, cît mai pe scurt cu putinţă, zise Ernest. Am început deci cu un exemplu concret, cu o fabrică de încălţăminte. Am constatat că modul de împărţire a valorii nou create între muncitorii şi patronii acestei fabrici este similar cu acela aplicat în întregul domeniu al producţiei industriale. Am constatat de asemenea că, datorită salariilor pe care le primesc, muncitorii nu pot consuma decît o parte din producţie şi că, pe de altă parte, capitaliştii nu pot consuma partea lor. Am constatat totodată că după ce muncitorii au cumpărat toate mărfurile pe care le pot cumpăra cu salariile primite şi după ce capitaliştii au consumat toate bunurile de care au trebuinţă, rămîne încă un

prisos de mărfuri neconsumate. Am ajuns cu toţii la concluzia că acest prisos nu poate fi plasat decît în străinătate. De asemenea am fost în unanimitate de acord că transferarea surplusului pe pieţele străine are drept urmare dezvoltarea resurselor economice ale ţărilor respective şi în scurt timp se ajunge la situaţia că şi aceste ţări dispun de un prisos de produse. Extinzînd apoi acest proces la

toate ţările pămîntului, am ajuns în cele din urmă la concluzia că toate ţările vor produce în fiecare an şi în fiecare zi o anumită cantitate de mărfuri de prisos, pe care nu vor putea să le plaseze în nici o ţară. Acum vă întreb din nou: Ce putem oare face cu toate aceste prisosuri?

Nici de data aceasta nu răspunse nimeni.

— Dumneavoastră ce credeţi, domnule Calvin?, întrebă Ernest.

— Mărturisesc că nu ştiu ce să spun, recunoscu domnul Calvin.

— Niciodată nu m-am gîndit la una ca asta, spuse domnul Asmunsen. Şi totuşi pare limpede ca lumina zilei.

Atunci am auzit pentru prima oara în viaţa mea xpunerea teoriei lui Karl Marx* asupra plusvalorii, iar Ernest a făcut această expunere cu atîta claritate, încît şi eu am rămas uluită şi nu-mi mai dădeam seama ce-aş fi putut spune.

— O să vă indic eu o cale pentru a scăpa de surplusuri, zise Ernest. Aruncaţi-le în mare. Aruncaţi în fiecare an sute de milioane de dolari sub formă de încălţăminte, cereale, îmbrăcăminte şi alte mărfuri. Nu vor dispărea atunci surplusurile?

— De dispărut fără îndoială că vor dispărea, răs- ounse domnul Calvin. Numai că e cu totul absurd să vorbiţi de o asemenea soluţie.

Răspunsul lui Ernest veni cu iuţeala fulgerului:

— E oare cu ceva mai absurdă decît soluţia propusă de dumneavoastră, distrugătorii de maşini, so-

Karl Marx, marele teoretician al socialismului. German de origine, a trăit în secolul al XIX-lea, fiind contemporan cu John Stuart Mill. Pentru noi este de necrezut că valoarea descoperirilor sale în domeniul economiei politice nu a fost recunoscută vreme îndelungată şi că generaţii întregi de savanţi

luţia care preconizează întoarcerea la metodele antediluviene ale strămoşilor? Ce propuneţi dumneavoastră pentru a scăpa de surplusurile de mărfuri? Vreţi să scăpaţi de problema surplusurilor nemai-producînd nici un fel de surplus. Şi prin ce anume metode propuneţi să se evite crearea surplusurilor? Prin revenirea la o metodă primitivă de producţie, la o metodă atît de încurcată, dezordonată şi iraţională, atît de scumpă şi neeconomică, încît datorită ei va fi cu neputinţă să se creeze vreun surplus.

Domnul Calvin înghiţi în sec. Ernest izbutise să-l convingă. Domnul Calvin înghiţi din nou şi tuşi uşurel, dregîndu-şi glasul.

— Aveţi dreptate, spuse el. Mă declar învins. Soluţia noastră e absurdă. Dar trebuie totuşi să facem ceva, căci este o problemă de viaţă şi de moarte pentru noi, reprezentanţii clasei de mijloc. Nu vrem să pierim. Preferăm să fim absurzi şi să ne întoarcem la metodele într-adevăr primitive şi neeconomice de pe vremea străbunilor noştri. Vom readuce industria la stadiul ei de dinaintea formării trusturilor. Vom sfă- rîma maşinile. Şi ce veţi putea face dumneavoastră?

— Atîta doar, că nu veţi putea distrage maşinile, răspunse Ernest. Nu veţi putea împinge îndărăt torentul evoluţiei. Vă stau împotrivă două mari forţe, şi fiecare în parte este mai puternică decît sînteţi dumneavoastră, clasa de mijloc. Marii capitalişti — într-un

şi gînditori de seamă le-au luat în derîdere*[1]*. Din pricina învăţăturii sale a fost exilat din Germania şi a murit ca exilat în Anglia.

cuvînt trusturile — nu vă vor îngădui să vă întoarceţi înapoi, înspre trecut. Ei nu doresc distrugerea maşinilor. Dar mai puternică decît trusturile şi mai hotărîtă decît ele este clasa muncitoare. Muncitorii nu vă vor lăsa să distrugeţi maşinile. Dominaţia asupra lumii şi, prin urmare, şi asupra maşinilor nu poate aparţine decît trusturilor sau clasei muncitoare. Acestea sînt cele două forţe care stau faţă în faţă. Nici una dintre ele nu doreşte distrugerea maşinilor, dar amîndouă luptă să pună stăpînire pe ele. În această uriaşă încleştare clasa de mijloc nu are cum se amesteca, fiindcă nu este decît un pitic între doi uriaşi. Nu vă daţi oare seama voi, sărmani membri ai clasei de mijloc, ajunsă cu un picior în groapă, că vă aflaţi între cele două pietre ale unei mori care a şi început să vă macine?

V-am demonstrat cu certitudine matematică inevitabilitatea prăbuşirii sistemului capitalist. În ziua cînd toate ţările lumii vor fi sufocate de surplusurile

---

[1] Jack London comite aici o greşeală. El nu înţelege că marxismul a însemnat o revoluţie în gîndire şi că devenise, încă de pe vremea lui, ideologia clasei muncitoare revoluţionare. De aceea presupunerile lui privitoare la „nerecunoaşterea” descoperirilor lui Marx au fost total infirmate de istorie. La mai puţin de zece ani după apariţia cărţii lui London, ideile lui Marx au luminat Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie.

de mărfuri pe care nu le vor putea nici vinde, nici consuma, orînduirea capitalistă se va prăbuşi, doborîtă de sistemul goanei turbate după profituri, pe care el însuşi l-a generat[1]. În ziua aceea însă nici vorbă nu va fi de distrugerea maşinilor. Lupta se va da pentru stăpînirea acestor maşini. Dacă învingători vor fi muncitorii, în faţa dumneavoastră se va deschide un drum neted. Statele Unite, şi la fel cu ele întreaga lume, vor păşi într-o eră nouă şi minunată. În loc să

strivească viaţa omului, maşinile o vor face mai frumoasă, mai fericită şi mai luminoasă. În acel moment şi dumneavoastră, rămăşiţele clasei de mijloc, care între timp va fi fost complet lichidată, dimpreună cu muncitorii — căci atunci nu vor mai exista decît muncitori — veţi participa la împărţirea dreaptă a tuturor bunurilor realizate de acele minunate născociri care sînt maşinile. Iar noi, toţi laolaltă, vom crea maşini noi şi cu mult mai minunate. Atunci nu va mai exista nici un prisos de mărfuri, fiindcă nu vor mai exista profituri.

---

[1] Din raţionamentele lui Everhard atrage atenţia în mod deosebit ideea că sistemul capitalist se va prăbuşi simultan în toate ţările, ceea ce reprezintă teza lui Marx şi Engels elaborată pe baza analizei capitalismului preimperialist. După cum se ştie însă, analizînd capitalismul în stadiul imperialist, Lenin a demonstrat că victoria simultană a socialismului în toate ţările nu este posibilă, victoria socialismului avînd loc la început într-o singură ţară sau un grup de ţări, teză confirmată de istorie şi de fapt susţinută chiar de London în capitolele finale ale romanului.

— Dar dacă se va întîmplă ca trusturile să învingă în lupta pentru stăpînirea maşinilor şi a lumii? întrebă domnul Kowalt.

— În acest caz, răspunse Ernest, dumneavoastră ca şi muncitorii şi noi toţi dimpreună vom fi striviţi sub călcîiul de fier al unei tiranii mai crude şi mai neîndurătoare decît toate tiraniile care au întunecat vreodată paginile istoriei omenirii. Da, Călcîiul de fier* ar fi un nume foarte potrivit pentru acea tiranie.

A urmat o linişte apăsătoare, şi fiecare dintre cei aşezaţi în jurul mesei s-a cufundat în gînduri tulburătoare şi niciodată pînă atunci cunoscute.

— Dar socialismul acesta al dumitale nu e decît un vis, zise în cele din urmă domnul Calvin. Şi repetă: Un vis!

— Atunci am să vă prezint ceva care nu este de loc vis, îi răspunse Ernest. Acestui ceva eu am să-i spun oligarhie; dumneavoastră îi spuneţi plutocraţie. Dar desemnăm prin aceste cuvinte unul şi acelaşi lucru: marii capitalişti sau trusturile. Să vedem în mîinile cui se află astăzi puterea, iar pentru a putea face asta, să vedem care sînt clasele în care este împărţită societatea.

În societatea noastră există trei mari clase. Mai întîi plutocraţia, compusă din bancherii bogaţi, magnaţii

* ***Este cea mai veche menţiune a acestei expresii folosită pentru a desemna oligarhia.***

căilor ferate, membrii consiliilor de administraţie ale marilor companii şi

magnaţii trusturilor. Vine pe urmă clasa de mijloc — clasa dumneavoastră, domnilor — compusă din fermieri, comercianţi, mici industriaşi şi liber-profesionişti. În fine, în al treilea rînd vine clasa mea, proletariatul, compusă din muncitori salariaţi.*

Nu se poate să nu fiţi de acord că în Statele Unite din zilele noastre puterea principală o constituie stăpînirea de bogăţii. Dar cum este împărţită bogăţia între aceste trei clase? Vă voi da cifre. Plutocraţia dispune de bogăţii în valoare de şaizeci şi şapte de miliarde de dolari. Din totalul locuitorilor din Statele Unite care au o ocupaţie, numai nouă zecimi din unu la sută fac parte din plutocraţie, şi cu toate astea plutocraţia stăpîneşte şaptezeci la sută din avuţia naţională. Clasa de mijloc deţine bogăţii în valoare de douăzeci şi patru de miliarde. Din clasa de mijloc fac parte douăzeci şi nouă la sută din numărul locuitorilor care au o ocupaţie, iar toţi aceştia stăpînesc douăzeci şi cinci la sută din întreaga bogăţie naţională. Mai rămîne proletariatul. Partea din avuţia naţională pe care o stăpîneşte proletariatul se cifrează la patru miliarde de dolari. Din totalul persoanelor din Statele Unite care au o ocupaţie, şaptezeci la sută sînt proletari; dar proletariatul nu stăpîneşte decît patru la sută din avuţia naţională. Cui aparţine puterea, domnilor?

* ***Această împărţire în clase a societăţii americane prezentată de Everhard coincide întru totul cu cea***

alcătuită de Lucien Sanial, unul dintre statisticienii cei mai cunoscuţi ai timpului aceluia. Pe baza recensămîntului efectuat în Statele Unite în anul 1900, el stabileşte că, ţinînd seama de ocupaţiile lor, numărul locuitorilor aparţinînd fiecărei categorii în parte este următorul: clasa plutocratică — 250.251; clasa de mijloc — 8.429.845; clasa proletarilor — 20.393.137.

— Din chiar cifrele furnizate de dumneata rezultă că noi, clasa de mijloc, sîntem mai puternici decît muncitorii, observă domnul Asmunsen.

— Afirmaţia că noi sîntem slabi nu vă întăreşte nicidecum poziţia în raport cu puterea plutocraţiei, replică Ernest. Dar nu numai atît: mai aveţi puţină răbdare, încă nu am terminat cu dumneavoastră. Există şi o forţă mai mare decît bogăţia, şi este mai mare pentru că nu poate fi smulsă celor care dispun de ea. Puterea noastră, puterea proletariatului, stă în muşchii noştri, în mîinile cu care aruncăm voturile în urnă şi în degetul cu care putem apăsa pe trăgaci. Puterea aceasta nu ne-o poate răpi nimeni, de ea nu putem fi jefuiţi. Este o forţă elementară, forţa cea mai indisolubil legată cu viaţa însăşi, este o forţă superioară bogăţiei şi pe care bogătaşii nu ne-o pot smulge.

Dar forţa de care dispuneţi poate fi lesne ruptă de dumneavoastră. Ea vă poate fi răpită. Chiar şi în momentul de faţă plutocraţia vă răpeşte o parte din această forţă, iar în cele din urmă are să v-o răpească în întregime. Atunci veţi

înceta să mai fiţi clasa de mijloc. Veţi coborî pînă la noi şi veţi deveni proletari, iar lucrul cel mai interesant este că în acel moment veţi veni să măriţi puterea noastră. Vă vom întîmpina ca pe nişte fraţi şi vom lupta umăr Ia umăr pentru cauza cea mai nobilă a umanităţii.

Vedeţi dumneavoastră, muncitorii nu posedă nici un fel de bunuri materiale concrete care să le poată fi smulse din mîini. Acea parte din avuţia naţională pe care o deţine clasa muncitoare este alcătuită din îmbrăcăminte şi bunuri de utilitate casnică, şi doar ici-colo, în cazuri foarte rare, dintr-o căsuţă care să nu fie împovărată de ipoteci. Dumneavoastră însă stăpîniţi o bogăţie materială bine determinată — douăzeci şi patru de miliarde de dolari — iar plutocraţia vă va deposeda de aceste bunuri. Bineînţeles, există totodată şi o foarte mare probabilitate că proletariatul o va lua înaintea plutocraţiei şi vă va smulge el cel dintîi bogăţiile. Vă daţi seama în ce situaţie vă aflaţi, domnilor? Clasa de mijloc e un biet mieluţ slăbănog, aşezat între un leu şi un tigru. Dacă nu vă înghite unul, o va face cu siguranţă celălalt. Iar dacă plutocraţia va fi cea care vă va veni de hac, vă rog să fiţi convinşi că nimicirea plutocraţiei de către proletariat nu este decît o chestiune de timp.

Nici măcar avuţia pe care o stăpîniţi astăzi nu este un indiciu sigur al forţei dumneavoastră. Puterea pe care o deţineţi în acest moment e doar o aparenţă înşelătoare. Tocmai din pricina

aceasta vă ridicaţi totuşi şi rostiţi cu glas stins chemarea la luptă: „Înapoi la felul de viaţă al străbunilor noştri!” Sînteţi conştienţi de propria dumneavoatră neputinţă. Ştiţi că puterea pe care o deţineţi nu-i decît o aparenţă înşelătoare. Şi vă voi dovedi acest lucru.

Ce putere au astăzi fermierii? Peste cinzeci la sută dintre ei au ajuns nişte bieţi sclavi, datorită faptului că ori sînt doar arendaşi, ori sînt gîtuiţi de ipoteci. Afară de aceasta, au fost reduşi cu toţii la condiţia de sclavi prin aceea că chiar de pe acum trusturile sînt proprietare sau controlează (ceea ce este acelaşi lucru, doar cu avantaje în plus pentru ele), sînt proprietare sau controlează întregul sistem de desfacere a grînelor pe piaţă, adică magaziile, căile ferate, silozurile, cargoboturile. Mai mult decît atît, trusturile controlează piaţa. În tot acest angrenaj fermierii nu au nici un cuvînt de spus. În ceea ce priveşte puterea lor pe tărîm politic şi influenţa în diriguirea treburilor statului, despre asta voi vorbi mai tîrziu, atunci cînd mă voi ocupa de puterea politică a întregii clase de mijloc.

Zi de zi trusturile îi împing pe fermieri la ruină, aşa cum l-au ruinat pe domnul Calvin şi pe toţi pro- prfetarii fermelor de produse lactate. Zi de zi şi în acelaşi fel sînt ruinaţi comercianţii. Vă aduceţi aminte în ce chip trustul tutunului a reuşit ca, în numai şase luni de zile, să silească peste patru sute de debitanţi de

tutun să tragă obloanele, şi asta numai la New York? Unde-s oare aceia care au fost odinioară proprietarii terenurilor carbonifere? Ştiţi şi fără să va spun eu că astăzi trustul căilor ferate stăpîneşte întreaga industrie carboniferă. Nu posedă astăzi trustul ***Standard Oil**** zeci de societăţi de navigaţie? Nu controleaza el oare întreaga industrie a cuprului, ca să nu mai pomenim de faptul că administrează şi un trust metalurgic, care-i pare o mică întreprindere secundară? În noaptea asta zece mii de oraşe din Statele Unite sînt luminate de întreprinderi care aparţin ori sînt controlate de ***Standard Oil***, şi în tot atîtea oraşe întregul sistem de transporturi electrificate — urbane, suburbane şi interurbane — se află în mîinile lui ***Standard Oil***. Micii capitalişti care stăpîneau adinioară aceste zeci de mii de întreprinderi mărunte au dispărut. O ştiţi cu toţii. Şi asta este calea pe care mergeţi.

Micii industriaşi se găsesc într-o situaţie identică pe deplin cu aceea a fermierilor: atît unii, cît şi ceilalţi sînt împinşi cu bună-ştiinţă şi după un plan bine stabilit către o stare foarte apropiată de iobăgia feudală. Din aceeaşi pricină liberii profesionişti şi artiştii sînt astăzi şerbi întru totul — cu excepţia numelui pe care-l poartă — iar oamenii politici nu sînt altceva decît nişte simplii scutieri. Pentru ce vă trudiţi dumneavoastră zi şi noapte să-i organizaţi pe fermieri, domnule Calvin? Pentru ce vreţi să alcătuiţi cu ei şi cu ceilalţi membri ai clasei de mijloc un

nou partid politic? Fiindcă oamenii politici din vechile partide nici nu vor să audă de ideile dumneavoastră mai mult decît învechite. Şi nu vor să aibă cu ele nici în clin, nici în mînecă, fiindcă sînt, aşa cum v-am spus, doar nişte scutieri, simpli lachei ai plutocraţiei

* ***Despre trustul Standard Oii şi despre Rocke- feller, care este stăpînul lui vezi nota** de la pagina 455.***

Am mai spus că liberii profesionişti şi artiştii sînt şerbi. Oare ce altceva sînt? De la mic pînă la mare, profesorii, preoţii, directorii de ziare îşi păstrează slujbele numai dacă servesc interesele plutocraţiei, iar slujba lor constă în a propovădui doar acele idei care proslăvesc plutocraţia sau, în cel mai rău caz, nu-i pot pricinui nici cel mai mic neajuns. Ori de cîte ori propagă vreo idee dăunătoare plutocraţiei, îşi pierd slujbele, iar în acest caz, dacă nu au avut cumva grijă să strîngă bani albi pentru zile negre, ajung în rîndurile proletariatului, unde ori dispar, ori devin agitatori în sînul clasei muncitoare. Şi nu trebuie să uitaţi că presa, amvonul şi universităţile sînt acelea care modelează opinia publică şi îndrumează gîndirea naţiunii. Cît despre artişti, sînt nevoiţi să se supună gusturilor mai mult decît josnice ale plutocraţiei.

Dar, la urma urmei, bogăţia nu constituie prin ea însăşi o forţă reală. Reprezintă doar calea către putere, iar puterea se află în mîinile guvernului. Dar cine controlează astăzi guvernul? Proletariatul, cu cei douăzeci de milioane de oameni ai săi angajaţi în muncile productive? Chiar şi dumneavoastră izbucniţi în rîs auzind o asemenea idee! Clasa de mijloc, cu cei opt milioane de membri care au o ocupaţie? Nu în mai mare măsură decît proletariatul. Atunci cine controlează guvernul? Plutocraţia, cu cei abia un sfert de milion de membri care se ocupă cu ceva. Dar nici acest sfert de milion nu controlează

guvernul, deşi îl slujesc. Guvernul este controlat de vîrfurile plutocraţiei, iar aceste vîrfuri sînt alcătuite din şapte grupuri* puţin numeroase, dar puternice. Nu uitaţi

* ***Relativ destul de devreme, adică chiar de prin 1907, se ştia că Statele Unite sînt cîrmuite de unsprezece grupuri monopoliste, dar ulterior numărul acestora a fost redus, prin contopirea a cinci grupuri de magnaţi ai căilor ferate, care au fuzionat, formînd o corporaţie unică a tuturor căilor ferate. Cele cinci***

însă că astăzi aceste grupuri lucrează de fapt ca unul singur.

Îngăduiţi-mi să vă arăt ce putere are numai unul dintre ele, grupul căilor ferate. Are în slujba lui nu mai puţin de patruzeci de mii de avocaţi, a căror misiune este să-i împiedice pe oamenii simpli să poată afla dreptate în faţa judecăţii. Eliberează mii şi mii de permise gratuite de călătorie judecătorilor, bancherilor, directorilor de ziare, clericilor, profesorilor universitari, deputaţilor şi senatorilor din corpurile legiuitoare ale statelor şi membilor Congresului Statelor Unite. Tot el întreţine cîte un ***lobby**** la Washington şi în capitala fiecărui stat în parte; în toate oraşele mai

grupuri contopite, dimpreună cu aliaţii lor politici şi financiari, au fost: 1) grupul James J. Hill, care controla întreaga reţea din nord-vest; 2) grupul

căilor ferate din Pennsylvania, condus din punct de vedere financiar de către Schiff şi susţinut de cîteva mari bănci din Philadelphia şi New York; 3) grupul Harriman, care-l folosea pe Frick drept avocat şi pe Odell ca mînă dreaptă în politică şi care controla reţeaua de căi ferate din partea centrală a continentului şi reţelele de pe coasta de sud-vest şi de sud a Pacificului; 4) familia Gould, deţinătoare a unui imens pachet de acţiuni ale companiilor de cale ferată şi 5) familiile Moore, Reid şi Leeds, cunoscute sub numele de „Clica din Rock Island”. Aceşti puternici oligarhi au apărut în cadrul luptei de concurenţă, dar au trebuit în mod fatal să păşească pe făgaşul concentrării producţiei şi centralizării capitalului[1].

* ***Lobby — instituţie specific americană, al cărei rost era să mituiască, să corupă şi să intimideze pe membrii corpurilor legiuitoare, adică chiar pe oamenii presupuşi a reprezenta interesele poporului.***

mari sau mai mărunte ale ţării are la dispoziţie o armată uriaşă de trepăduşi şi politicieni de mîna a şaptea, a căror misiune este să participe la întrunirile electorale şi la adunările pentru desemnarea de candidaţi, să-i influenţeze pe juraţi, să-i corupă pe judecători şi să

---

[1] Jack London foloseşte numele şi situaţiile reale ale unor mari capitalişti americani. Fuziunea despre care se vorbeşte în text nu a avut însă loc nici în modul şi nici la vremea arătată de scriitor.

slujească interesele grupului în toate chipurile imaginabile.*

Domnilor, m-am mărginit să schiţez forţa unuia dintre cele şapte grupuri care alcătuiesc azi vîrfurile plutocraţiei.** Cele douăzeci şi patru de miliarde care reprezintă averea dumneavoastră nu vă aduc nici de doi bani putere politică. Nu sînt, aşa cum v-am spus, decît o aparenţă înşelătoare, şi chiar această aparenţă vă va fi în curînd smulsă din mîini. Plutocraţia deţine în momentul de faţă întreaga putere, Astăzi ea este cea care dictează legile, fiindcă stăpîneşte Senatul, Camera Reprezentanţilor, tribunalele şi organele legislative ale tuturor statelor. Şi nu numai atît. În spatele legilor trebuie să existe o forţă în stare să le pună în aplicare.

* ***Cu zece ani înainte de data la care Everhard a rostit aceste cuvinte, New York Board of Trade, organul Camerei de comerţ din New York, a publicat un raport din care cităm: „Societăţile de căi ferate controlează în chip absolut corpurile legiuitoare în majoritatea statelor federale; ele sînt acelea care îi aleg ori îi trîntesc pe senatori, deputaţi şi guvernatori în Statele Unite, dictînd în fapt politica guvernului american".***

* ***Rockefeller a pornit-o foarte de jos, dar a reuşit ca prin maşinaţii dintre cele mai viclene să pună pe picioare primul trust desăvîrşit organizat, şi anume pe cel cunoscut sub numele de*** „Standard Oil". ***Nu ne***

putem opri să citām câteva pagini remarcabile din istoria acelor timpuri, pentru a arăta în ce fel nevoia de a investi capitalurile libere acumulate din profiturile trustului „Standard Oil” ***a dus la distrugerea***

În zilele noastre plutocraţia dictează legile, iar pentru a asigura punerea lor în aplicare, are la dispoziţie forţele poliţieneşti, armata, flota şi — în ultimă instanţă — garda civilă, care de fapt este alcătuită din mine, din dumneavoastră şi din noi toţi.

După asta nu s-a mai discutat aproape nimic, şi masa a luat repede sfîrşit. Toţi erau tăcuţi şi parcă descurajaţi, iar cuvintele de rămas-bun au fost rostite numai în şoaptă. S-ar fi putut spune că erau încă în- spăimîntaţi de spectrul vremurilor viitoare, pe care îl avuseseră sub ochi.

— Situaţia este într-adevăr serioasă, îi spuse domnul Calvin lui Ernest. Sînt aproape întru totul de

unui număr uriaş de mici capitalişti şi a grăbit prăbuşirea sistemului capitalist. David Graham Phillips[1] a fost un scriitor radical din acea vreme, iar citatul de mai jos, care îi aparţine, e luat dintr-un număr al săptămînalului Saturday Evening Post[2], ***cu data de 4 octombrie, anul 1902 al erei creştine. Acesta este singurul exemplar din revista respectivă care s-a păstrat pînă în zilele noastre, dar după înfăţişarea şi conţinutul său se poate trage o singură concluzie, şi anume aceea că era una dintre***

---

[1] Ziarist şi scritor american (1867—1911) care a demascat cu vigoare moravurile clasei dominante americane, arătînd totodată viaţa muncitorilor din S.U.A.

[2] Săptămînal american de mare tiraj, cu caracter literar şi politic, înfiinţat în 1821.

publicaţiile periodice de mare tiraj ale vremii, Iată citatul:

„Acum aproximativ zece ani cineva foarte competent şi cu multă autoritate în materie a stabilit că veniturile lui Rockefeller se cifrează la treizeci de milioane de dolari. Industria petroliferă nu-i mai oferea însă nici o posibilitate de investire remuneratorie a profiturilor sale. Şi numai în contul lui John Davison Rockefeller se vărsa lunar uriaşa sumă de două milioane de dolari. Din acest moment problema investirii profiturilor a devenit tot mai serioasă ajun-

acord cu modul cum ai înfăţişat-o dumneata. Într-o singură privinţă am însă o alta părere, şi anume în ceea ce priveşte destinul clasei de mijloc. Vom supravieţui şi vom da peste cap trusturile.

— Şi vă veţi întoarce la vechile metode ale străbunilor, îl completă Ernest.

— Fără îndoială, răspunse domnul Calvin solemn.

gînd un adevărat coşmar. Profiturile din industria petroliferă creşteau, creşteau din ce în ce mai mult, în vreme ce posibilităţile de investire remuneratorie erau limitate, chiar mai limitate decît sînt astăzi. Nu datorită unui spirit de iniţiativă foarte ascuţit şi nici din dorinţa de a obţine noi cîştiguri au început Rockefellerii să se angajeze şi în alte ramuri de afaceri în afară de cea petroliferă. S-au văzut siliţi să pro-

cedeze aşa împinşi de valul mereu mai puternic al bogăţiilor irezistibil atrase de magnetul monopolului lor. Şi-au recrutat atunci un corp permanent de funcţionari specializaţi în descoperirea şi studierea posibilităţilor de noi investiţii. Se spune că şeful acestui serviciu primea un salariu anual de 125.000 de dolari.

Prima incursiune a Rockefellerilor a fost făcută în domeniul căilor ferate. În 1895 au ajuns să stăpânească o cincime din reţeaua de căi ferate din întreaga ţară. Ce companii stăpînesc astăzi şi, de asemenea, ce companii au ajuns să controleze prin deţinerea majorităţii acţiunilor? Sînt stăpînii atotputernici ai tuturor liniilor de cale ferată care radiază din New York, spre nord, spre răsărit şi spre apus, cu excepţia uneia singure, în care deţin acţiuni în valoare doar de cîteva milioane. Au participaţii la principalele linii care pornesc din Chicago şi domină mai multe linii care străbat pînă la Pacific. Tocmai voturile lor îi conferă atîta putere domnului Morgan, deşi nu trebuie trecut cu vederea faptul că, în momentul de faţă, au mai multă nevoie ei de priceperea domnului Morgan decît are el de voturile

Ştiu că asta aminteşte de sfărîmătorii de maşini şi este ceva absurd. Dar în ziua de astăzi totul pare absurd din pricina uneltirilor plutocraţiei. În orice caz, însă, planurile noastre de sfărîmători de maşini sînt cel puţin practice şi

realizabile, ceea ce nu se poate spune despre visul dumitale. Visul dumitale despre

Rockefellerilor, şi îmbinarea acestor două elemente constituie baza unei adevărate comunităţi de interese.

Dar numai căile ferate nu puteau absorbi îndeajuns de repede irezistibilul şuvoi de aur. În scurt timp, venitul lunar realizat de John D. Rockefeller a crescut de la două milioane şi jumătate de dolari la patru, la cinci, la şase milioane pe lună, la şaptezeci şi cinci de milioane de dolari anual. Petrolul lampant aducea profituri fabuloase, care nu cereau nici o investiţie. În afară de asta, profiturile o dată investite produceau şi ele multe milioane pe an.

Rockefellerii au început apoi să plaseze capitaluri în industria de gaz şi electricitate, de îndată ce acestea au ajuns la stadiul în care puteau oferi siguranţa investiţiilor. Şi iată că astăzi o mare parte dintre americani sînt siliţi a-i îmbogăţi pe Rockefelleri de îndată ce apune soarele, indiferent de sistemul de iluminaţie pe care-l folosesc. După aceea au pornit să acorde credite garantate cu ipotecă fermierilor. Se spune că acum cîţiva ani, cînd un moment de prosperitate le-a îngăduit fermierilor să scape de ipoteci, John D. Rockefeller a fost atît de mîhnit, încît a ajuns să verse lacrimi amare: opt milioane de dolari,

pe care îi socotise bine plasaţi şi în stare să-i aducă dobînzi însemnate ani şi ani la şir, i-au bătut deodată la uşă, cerşind cu jale un nou adăpost. Această neaşteptată sporire a necazurilor, izvorîte din nevoia de a găsi sporire pentru dividendele aduse de petrolul său, ca şi pentru odraslele acestor dividende şi odraslele odraslelor lor, era prea mult pentru liniştea sufletească a unui om şi aşa destul de chinuit... Rockefellerii şi-au plasat atunci capitalurile în mine — de fier, de căr-

socialism este... cum să-ţi spun... un vis. Noi nu te putem urma.

— Tare bine ar fi dacă dumneavoastră, cei care aţi fost aici de faţă, aţi cunoaşte cîteva lucruri despre evoluţie şi despre legile dezvoltării societăţii, i-a spus Ernest la despărţire. Am fi atunci scutiţi de-atîtea necazuri!

buni, de cupru şi de plumb; în alte întreprinderi in- dustriale; în societăţile de tramvaie; în împrumuturi federale, de stat şi municipale; în societăţi de navigaţie — pentru călători şi pentru mărfuri — şi în linii telegrafice; în proprietăţi imobiliare, zgîrîie-nori, locuinţe, hoteluri şi blocuri pentru birouri; în societăţi de asigurări şi în bănci. În scurtă vreme n-a rămas literalmente nici un domeniu de activitate productivă în care să nu fi pătruns milioanele Rockefellerilor...

Banca Rockefellerilor — cunoscuta „National City Bank” ***— este de departe cea mai mare bancă din Statele Unite. În lumea întreagă nu-i întrecută decît de Banca Angliei şi Banca Franţei. Depunerile la această bancă depăşesc în medie suma de o sută de milioane de dolari pe zi, şi ea domină piaţa creditelor la vedere, ca şi bursa din Wall Street. Dar*** „National City Bank” ***nu e singura lor bancă; ea nu este decît banca cea mai importantă din reţeaua de bănci ale Rockefellerilor, care numără paisprezece bănci şi mari societăţi de administrare a hîrtiilor de valoare din New York, precum şi alte bănci puternice şi influente în fiece mare centru financiar al ţării.***

John D. Rockefeller deţine acţiuni Standard Oil ***evaluate la cursul zilei la o sumă între patru şi cinci sute de milioane de dolari. Are investite o sută de milioane de dolari în trustul oţelului***[1]***, cam tot pe atît într-o singură societate de căi ferate din vest, jumătate din suma asta într-o a doua, şi aşa mereu, şi mereu,***

CAPITOLUL X

Vîrtejul

Îndată după dineul oamenilor de afaceri, cîteva evenimente de covîrşitoare

[1] Trustul oţelului a fost creai în 1901 de grupul Morgan.

importanţă se succedară rapid unul după altul, ca nişte lovituri de trăsnet. Şi astfel eu — fiinţa aceea atît de neînsemnată, care nu cunoscusem decît zilele anodine trăite într-un paşnic oraş universitar — m-am trezit deodată cuprinsă, dimpreună cu toate problemele mele personale, în marele vîrtej al unor frămîntări istorice. N-aş putea spune dacă dragostea mea pentru Ernest sau înţelegerea profundă a societăţii în care trăiam, înţelegere de el înlesnită, a făcut din mine o revoluţionară; dar devenisem revoluţionară şi am fost cuprinsă în vîrtejul unor întîmplări pe care nici măcar nu mi le-aş fi putut închipui cu două sau trei luni mai înainte.

Criza din propria-mi existenţă a izbucnit o dată cu o serie de adînci frămîntări sociale. În primul rînd tata a fost scos de la universitate. O! să nu credeţi că a fost pur şi simplu dat afară. I s-a cerut numai demisia, atît. Faptul în sine nu avea prea multă importanţă, şi adevărul este că tata a fost de-a dreptul mulţumit. Mulţumirea lui era cu atît mai mare, cu cît îndepărtarea de la catedră fusese grăbită de publicarea lucrării sale ***Economie politică şi educaţie,*** ceea ce — după cum afirma el — nu făcea decît să probeze o dată mai mult temeinicia tezei fundamentale a lucrării. Ce altă dovadă mai grăitoare s-ar fi putut

şi mereu mai departe, pînă ce mintea refuza să mai reţină lista atîtor bogăţii. Venitul lui pe anul trecut s-a ridicat la circa o sută de milioane de

dolari şi este îndoielnic dacă veniturile tuturor Rothschildzilor adunate laolaltă ar da o sumă mai mare. Şi acest venit creşte necontenit şi în salturi.”
aduce pentru a demonstra că sistemul de educaţie se afla în stăpînirea clasei capitaliste?

Numai că această dovadă n-a ajuns niciodată la cunoştinţa publicului. Nimeni n-a aflat că tata fusese silit să-şi dea demisia de la catedră. Faima lui de savant era atît de răspîndiţă, încît o asemenea veste, însoţită şi de temeiurile îndepărtării lui din universitate, ar fi stîrnit în toată lumea un adevărat uragan de proteste. Ziarele însă, anunţîndu-i demisia, au revărsat asupra lui o ploaie de tămîieri şi laude, felicitîndu-l pentru minunata idee de a părăsi corvoada prelegerilor spre a-şi consacra tot timpul cercetărilor ştiinţifice.

La început tata a rîs. Pe urmă l-a cuprins mînia, o mînie care parcă îi dădea vigoare. Apoi a venit suprimarea cărţii lui. Întreaga operaţie a fost pusă la cale în taină, o taină atît de bine păstrată, încît la început nici nu ne-am dat seama. Apariţia cărţii stîrnise imediat vîlvă în toată ţara. Tata a fost în chip politicos scuturat de presa capitalistă, care lăsa să se înţeleagă că e cît se poate de regretabil că un mare om de ştiinţă şi-a părăsit specialitatea pentru a se aventura în probleme de sociologie, unde nu se pricepea şi unde prin urmare se împotmolise de la bun început. Comentariile de acest fel au durat cam o săptămînă, vreme în

care tata făcea haz afirmînd că lucrarea lui pusese degetul pe o foarte dureroasă rană a sistemului capitalist. Apoi, dintr-o dată, ziarele şi revistele n-au mai scris nici măcar un singur cuvînt despre carte. În acelaşi timp şi cu aceeaşi rapiditate, cartea a dispărut din librării şi din biblioteci. Era cu neputinţă să mai găseşti undeva vreun exemplar. Tata a scris editorilor, dar a fost informat că în urma unui accident zaţul fusese în întregime distrus. A urmat apoi o corespondenţă foarte jenantă, pînă cînd, văzîndu-se în cele din urmă strînşi cu uşa, editorii i-au declarat că nu pot întrevedea nici un fel de posibilitate pentru tipărirea unei noi ediţii, dar că sînt oricînd dispuşi să renunţe la drepturile lor asupra lucrării.

— Numai că în toată ţara n-o să mai găsiţi nici o editură dispusă să vă accepte lucrarea, i-a spus Ernest. Iar dacă aş fi în locul dumneavoastră, mi-aş căuta în cea mai mare grabă un refugiu. Cele întîmplate nu reprezintă decît un modest eşantion din ceea ce înseamnă Călcîiul de fier.

Dar tata era om de ştiinţă din creştet şi pînă-n tălpi. Se ferea cu cea mai mare grijă de concluziile pripite. Pentru el o experienţă nu merita acest nume dacă nu era dusă pînă la capăt în cele mai mici amănunte. Asta este pricina pentru care a pornit să bată la uşile tuturor editorilor. Toţi s-au scuzat îndelung, dar nimeni n-a vrut să-i mai tipărească lucrarea.

După ce tata s-a convins că marea lui carte fusese într-adevăr suprimată, a încercat să scrie despre asta în ziare;

nimeni însă nu i-a luat în consideraţie notele ori articolele. În cadrul unui miting socialist, la care asistau şi numeroşi ziarişti, tata a mai făcut o încercare. A luat cuvîntul şi a arătat pe larg în ce fel îi fusese suprimată cartea. A doua zi, cînd a cercetat ziarele, a izbucnit în rîs, dar îndată după asta l-a cuprins mînia, o mînie atît de cumplită, încît, departe de a-i da vigoare, îi sleia puterile. Ziarele nu pomeneau nici un cuvînt despre carte, în schimb însă îi răstălmăceau fără ruşine spusele. Scoteau din context cuvinte şi fraze întregi, transformînd afirmaţiile lui moderate şi bine chibzuite într-un discurs de anarhism incendiar. Şi treaba era făcută cu multă pricepere. Ţin minte un exemplu. Tata vorbise despre „revoluţie socială”. Reporterul însă nu făcuse decît să omită cuvîntul „social”, iar fraza, astfel ciuntită, fu trîmbiţată în toată ţara de o telegramă a agenţiei „Associated Press”[1], şi de pretutindeni se înălţă un strigăt de alarmă. Tata fu stigmatizat drept anarhist şi nihilist, iar într-o caricatură larg răspîndită, ca la comandă, îl înfăţişară fluturînd un drapel roşu şi mergînd în fruntea unei cohorte de arătări cu părul vîlvoi şi priviri sălbatice, fiecare din aceste spectre purtînd în mînă torţe aprinse, pumnale şi bombe.

Porniră apoi împotriva lui o acerbă campanie de presă, iar în articole de fond lungi şi pline de insulte vorbiră despre el ca despre un anarhist periculos, făcînd aluzie la un deranjament mintal căruia i-ar fi căzut victimă. Atitudinea aceasta a

[1] Agenţie de presă din S.U.A., înfiinţată în 1848.

presei capitaliste, spunea Ernest, nu avea în sine nimic nou. În mod obişnuit, ne arăta el, capitaliştii trimiteau la mitingurile socialiste reporteri, al căror unic rol era acela de a răstălmăci şi falsifica tot ce se discuta acolo, cu scopul de a înspăimînta clasa de mijloc şi a o îndepărta astfel de ideea unei alianţe cu proletariatul. Din ce în ce mai insistent, Ernest îl sfătuia pe tata să se retragă din luptă şi să se pună la adăpost.

Presa socialistă din toată ţara se angajă totuşi în luptă, şi toţi membrii clasei muncitoare care obişnuiau să citească aflaseră despre suprimarea cărţii. Dar vestea nu depăşise rîndurile clasei muncitoare. Nu după multă vreme, ***Appeal to Reason,*** o mare editură socialistă, a luat legătura cu tata şi a hotărît publicarea unei noi ediţii a lucrării. Tata era într-al nouălea cer, dar Ernest fu cuprins de îngrijorare.

— Vă atrag atenţia că mai avem un pas şi trecem în plin necunoscut, obişnuia el să spună adesea. O mulţime de lucruri importante, dar ascunse, se petrec în jurul nostru. Le putem doar intui. N-avem cum ne da seama ce anume sînt, dar înţelegem că ele există, întregul eşafodaj al societăţii se cutremură din pricina lor. Nu-mi cereţi să vă spun despre ce este vorba. Nici eu nu ştiu. Dar din toate aceste frămîntări petrecute în sînul societăţii se va naşte ceva, un anumit lucru este pe cale de a se cristaliza. Suprimarea cărţii este un semn care indică precipitarea evenimentelor. Cîte cărţi au fost pînă acum scoase din

circulaţie? Habar nu avem. Neştiinţa noastră este completă şi nu avem cum ne informa. De data asta pregătiţi-vă să asistaţi la suprimarea presei socialiste şi a caselor de editură socialiste. Mi-e teamă că se apropie cu paşi repezi. Au să ne bage căluşul în gură.

Ernest urmărea pulsul evenimentelor mai îndeaproape decît ceilalţi socialişti. Peste două zile a avut loc prima lovitură. ***Appeal to Reason*** era o publicaţie săptămînală larg răspîndiţă în rîndurile proletariatului, al cărei tiraj obişnuit se ridica la şapte sute cincizeci de mii de exemplare[1]. De asemenea, scotea deseori ediţii speciale, care atingeau tiraje variind între două şi cinci milioane de exemplare, aceste uriaşe tiraje fiind finanţate şi difuzate în întregime de mica armată voluntară a muncitorilor strînşi în jurul revistei. Prima lovitură a fost îndreptată împotriva ediţiilor speciale, şi a fost o lovitură nimicitoare. Printr-o hotărîre arbitrară a Ministerului Poştelor s-a stabilit că respectivele ediţii speciale nu se încadrau în tirajul normal al revistei şi ca atare li s-a refuzat dreptul de a folosi serviciile poştei.

La o săptămînă după asta, Ministerul Poştelor a hotărît că, întrucît ***Appeal to***

---

[1] ***Apel la raţiune,*** una dintre cele mai de seamă publicaţii muncitoreşti americane de la începutul secolului nostru. În septembrie 1912, cînd acest săptămînal a anunţat că a ajuns la un tiraj de aproape un milion de exemplare, Lenin a scris în Pravda un articol special, intitulat ***Succesele muncitorilor americani*** (vezi V.I. Lenin, ***Opere complete,*** voi. 22, p. 119—120, Editura Politică, Bucureşti, 1963).

Reason era o publicaţie subversivă, serviciile poştale nu vor mai distribui nici un singur exemplar al revistei. Acest lucru însemna o cumplită lovitură dată propagandei socialiste. Revista se afla într-o situaţie deznădăjduită, şi atunci a încercat să trimită abonaţilor exemplarele respective prin intermediul societăţilor de cale ferată, dar şi acestea au refuzat. În felul acesta ***Appeal to Reason*** a fost scoasă din luptă. Dar nu cu totul. Conducătorii ei au încercat să continue activitatea măcar pe tărîm editorial. În acel moment aveau la legătorie douăzeci de mii de exemplare din lucrarea tatei, iar sub tipar şi mai multe. Dar iată că deodată, fără nici un fel de semn prevestitor, într-o noapte apare o liotă de necunoscuţi, care, fluturînd în vînt un drapel american şi cîntînd cîntece patriotice, dau foc marii tipografii a revistei şi o distrug pînă în temelii.

Oraşul Girard din statul Kansas, unde s-au petrecut aceste evenimente, era un colţ de lume foarte paşnic şi liniştit, în care nu avuseseră niciodată loc conflicte de muncă. ***Appeal to Reason*** plătea muncitorilor salariile stabilite de sindicate şi de fapt devenise între-prinderea cea mai de seamă din localitate, unde găseau de lucru sute de femei şi bărbaţi. Prin urmare nu din locuitori ai oraşului Girard fusese alcătuită liota de vandali incendiatori. Hoarda aceea ieşise parcă din pămînt, iar după cîte se vedea, de îndată ce-şi împlinise misiunea, intrase din nou în

pămînt. Ernest atribuia acestui eveniment semnificaţii dintre cele mai sumbre.

— Înseamnă că în Statele Unite se organizează acuma sutele negre*, ne spunea el. Şi acesta e doar începutul. Deabia de-acum încolo va veni greul. Acţiunile Călcîiului de fier vor deveni mereu mai brutale.

Aşa a fost desfiinţată cartea tatei. Şi de-atunci, zi de-zi, am avut tot mai mult de-a face cu sutele negre. În fiecare săptămînă alte şi alte publicaţii socialiste erau refuzate de poştă, şi nu în puţine rînduri sutele negre au distrus tipografiile socialiste. Bineînţeles că ziarele din toată ţara au sărit în sprijinul cercurilor care diriguiau politica reacţionară a clasei stăpînitoare, şi astfel presa socialistă a fost defăimată şi împroşcată cu noroi, în vreme ce sutele negre erau înfăţişate ca

* ***Sutele negre erau bande reacţionare organizate de putredul regim autocrat în timpul revoluţiei ruse. Acestea atacau grupurile de revoluţionari şi, de asemenea, atunci cînd socoteau momentul potrivit, devastau şi incendiau, cu scopul de a furniza autocraţiei ţariste un pretext pentru folosirea trupelor de cazaci.***

purtătoare ale adevăratului patriotism şi singurele în stare să salveze societatea. Acestor falsificări grosolane li se dădea totuşi un aspect atît de convingător, încît chiar slujitori ai altarului care-şi păstrau întreaga bună-credinţă înălţau rugăciuni în sprijinul sutelor negre, deplîngînd în

acelaşi timp faptul că folosirea violenţei devenise indispensabilă.

Istoria înainta cu paşi gigantici. Alegerile din toamnă se apropiau, şi Ernest fu ales candidat al partidului socialist pentru Camera Reprezentanţilor. Şansele sale de a fi ales erau dintre cele mai favorabile. Greva muncitorilor de la tramvaie din San Francisco fusese zdrobită, iar la puţină vreme după aceea şi greva cărăuşilor avusese aceeaşi soartă. Aceste două înfrîngeri avură urmări dintre cele mai grave pentru organizaţiile muncitoreşti. Federaţia muncitorilor portuari, dimpreună cu aliaţii ei din ramura construcţiilor, îi susţinuse pe cărăuşi, dar întreaga acţiune muncitorească se prăbuşise, cunoscînd un sfîrşit lipsit de glorie. Fusese o luptă sîngeroasă. Cu bastoanele lor de cauciuc, poliţiştii spărseseră sute şi sute de capete, iar lista morţilor crescuse simţitor datorită unei mitraliere, care deschisese foc asupra muncitorilor de pe acoperişul grajdurilor societăţii de expediţii Marsden.

Este deci uşor de înţeles din ce pricină oamenii erau mînioşi şi dornici de răzbunare. Se arătau setoşi de sînge şi luptau să-şi ia revanşa. Învinşi pe propriul lor teren de luptă, erau gata acum să se răfuiască pe tărîmul acţiunii politice. Sindicatele lor rămăseseră încă în fiinţă, şi asta le mărea forţa cu care aveau să se angajeze în lupta politică ce se pregătea. Şansele de succes ale lui Ernest deveneau din ce în ce mai mari. În fiecare zi alte şi alte sindicate se angajau să-i sprijine pe

socialişti în alegeri, pînă cînd într-o bună zi Ernest chiar făcu haz aflînd că şi sindicatul lucră

torilor de la pompele funebre se angajase în luptă. Voinţa de luptă a muncitorilor se oţelise. În vreme ce luau parte cu entuziasm indescriptibil la întrunirile socialiste, arătau limpede că nu se mai lasă păcăliţi de şiretlicurile ieftine ale politicienlor partidelor burgheze. Purtătorii de cuvînt ai vechilor partide erau de obicei siliţi să vorbească în faţa unor săli pe jumătate goale, cu toate că din cînd în cînd se mai trezeau şi cu săli pline, care însă îi tratau cu atîta ostilitate, încît nu o singură dată fuseseră nevoiţi să ceară ajutorul poliţiei.

Istoria înainta cu paşi gigantici. Aerul parcă vibra din pricina evenimentelor care izbucneau în ritm năvalnic, ori erau gata să izbucnească. Ţara se afla în preajma unor vremuri de grea cumpănă*, urmare a anilor de belşug, în cursul cărora dificultăţile întîmpinate în desfacerea prisosurilor de mărfuri pe pieţele străine deveniseră uriaşe. Fabricile reduseseră orele de lucru; numeroase mari întreprinderi încetaseră producţia, în aşteptarea vremii cînd surplusurile aflate în depozite aveau să fie plasate; salariile erau mereu reduse.

Încă o mare grevă fusese zdrobită: aceea a mecanicilor. Două sute de mii de mecanci, dimpreună cu cei cinci sute de mii de tovarăşi ai lor din întrepri- derile metalurgice, care li se alăturaseră, fuseseră în- frînţi în cursul celei mai sîngeroase greve care zguduise vreodată Statele Unite. Adevărate bătălii avuseseră loc între grevişti şi micile detaşamente de spăr-

* ***Sub regimul capitalist asemenea perioade de criză erau pe atît de inevitabile, pe cît de absurde. Belşugul aducea totdeauna după sine nenorociri. Acest lucru se datora bineînţeles profiturilor uriaşe acumulate de capitalişti şi care nu puteau fi consumate, creînd astfel o supraproducţie de mărfuri.***

gători de grevă* înarmaţi, organizate de asociaţiile patronale; sutele negre au apărut în acest timp într-un mare număr de localităţi foarte depărtate între ele şi au distrus cantităţi uriaşe de bunuri materiale; în cele din urmă, o sută de mii de soldaţi din armata permanentă a Statelor Unite au fost aruncaţi în luptă pentru a duce la un sinistru sfîrşit întreaga poveste. Un număr însemnat dintre conducătorii muncitorilor au fost executaţi; mulţi alţii condamnaţi la închisoare, în vreme ce mii şi mii dintre greviştii de rînd au fost mînaţi cu turma în aşa-numitele „ţarcuri de vite"** şi lăsaţi la bunul-plac al brutelor în uniformă.

* ***Spărgătorii de grevă — aceştia erau în ceea ce priveşte menirea şi rolul pur practic, ca şi în toate privinţele, cu excepţia numelui pe care-l purtau, armata prticulară a capitaliştilor. Organizaţi cu grijă şi bine înarmaţi, erau ţinuţi întotdeauna în stare de alarmă, pentru a putea fi transportaţi cu trenuri speciale în orice punct al ţării unde muncitorii declarau grevă sau erau aruncaţi pe drumuri de către capitalişti, cînd aceştia închideau porţile fabricilor. Numai asemenea vremuri stranii au putut da naştere unor figuri cum a fost aceea a lui Farley, un vestit comandant de spărgători de grevă, care, în 1906, a străbătut cu trenuri speciale Statele Unite de la un ocean la celalalt, pornind din New York şi***

ajungtnd la San Francisco, dimpreună cu o armată de două mii cinci sute de oameni complet înarmaţi şi echipaţi, cu unicul scop de a sparge greva muncitorilor de la tramvaie din San Francisco. Un astfel de act reprezenta o violare flagrantă a legilor ţării. Faptul că o asemenea crimă, ca şi mii de alte crime similare, rămînea ne-pedepsită dovedeşte în ce măsura justiţia devenise o simplă unealtă servilă, la dispoziţia plutocraţiei.

** Ţarcuri de vite ***— cu prilelejul unor greve a minerilor din Idaho, care a avut loc către sfîrşitul secolului al XIX-lea, s-a întîmplat ca mare parte dintre***

Venise acum vremea ca oamenii de rînd să plătească pentru anii de belşug. Piaţa era supraîncărcată de mărfuri; preţurile scădeau vertigios; dar bineînţeles că în crahul general preţul muncii se prăbuşise primul. Ţara era zguduită de conflictele din industrie. Peste tot muncitorii declarau grevă, iar acolo unde nu recurgeau ei la greve, capitaliştii îi concediau pe capete. Ziarele erau pline de relatările unor ciocniri din ce în ce mai violente şi mai sîngeroase. Peste tot intervenea mîna criminală a sutelor negre. Vandalismul, incendierile şi distrugerile sălbatice de bunuri erau opera lor neîntreruptă şi pe care se pricepeau de minune s-o ducă la îndeplinire. Întreaga armată permanentă intrase în acţiune, ca urmare a crimelor făptuite de sutele negre*. Toate oraşele ţării fuseseră

greviştí să fie închişi de armată într-un ţarc de vite. Atît metoda, cît şi expresia au rămas în uz şi în secolul al XX-lea.

**** Numai numele lor a fost importat din Rusia, nu şi ideea. Sutele negre reprezentau o formă de organizare superioara a agenţilor secreţi ai capitaliştilor, iar necesitatea lor s-a ivit în cursul luptelor de clasă din veacul al XIX-lea. În această privinţă nu încape nici o îndoială. Acest adevăr este confirmat de o autoritate nu mai puţin calificata decît aceea a lui Carrol D. Wright, fost cîndva ministrul muncii al Statelor Unite. În cartea sa, intitulata*** Luptele muncitoreşti, ***se pot citi următoarele: „În cursul unora dintre marile greve de importanţă istorică, patronii înşişi au pus la cale acte de violenţă". Tot din cartea sa mai reiese că uneori fabricanţii s-au străduit să provoace greve numai şi numai pentru a putea scăpa de prisosul de mărfuri; că patronii au incendiat de multe ori vagoanele de marfă, în cursul grevelor de la căile ferate, cu scopul de a mări haosul. Sutele negre s-au format prin organizarea acestor agenţi secreţi ai capitaliştilor; tot ei s-au transformat mai tîrziu în acea teribila armă a oligarhiei — agenţii provocatori.***

transformate în tabere militare, iar muncitorii erau împuşcaţi în plină stradă, ca nişte cîini. Din uriaşa armată a şomerilor se recrutau detaşamentele de

spărgători de grevă, iar atunci cînd aceste detaşamente erau zdrobite de sindicate, armata intervenea fără greş împotriva muncitorilor organizaţi, pe care-i nimicea. Apoi interveni şi garda civilă. Pînă în acel moment nu fusese nevoie să recurgă la legea secretă a gărzilor civile. Erau folosite doar formaţiunile regulate ale gărzii civile, dar folosite pe scara cea mai largă, şi chiar în aceste momente de cumplită teroare guvernul mări efectivele armatei cu încă o sută de mii de oameni.

Niciodată pînă atunci muncitorii nu avuseseră de făcut faţă unui astfel de asalt general. Marii capitalişti stăpînitori în industrie, adică oligarhia, îşi aruncau pentru prima oară întreaga lor forţă în breşa deschisă de asociaţiile patronale angajate în lupta. Aceste asociaţii erau de fapt în mîinile clasei de mijloc, şi în momentul respectiv, silite de criză şi ajutate de regii neîncoronaţi ai industriei, dăduseră organizaţiilor muncitoreşti o lovitură grea, supunîndu-le unei înfrîngeri decisive. Alianţa victorioasă era o alianţă atotputernică, dar o alianţă încheiată între lup şi miel, aşa cum foarte curînd aveau s-o afle şi clasele de mijloc.

Clasa muncitoare rămînea încordată şi dornică de luptă, dar fusese zdrobită. Înfrîngerea ei însă nu pusese capăt crizei. Băncile, care constituiau ele însele unul din elementele cele mai puternice ale oligarhiei, începuseră să-şi retragă creditele, iar Wall Street-ul* transformase bursa de valori într-un fel

* Wall Street — ***numele vine de la o stradă din vechiul New York pe care se afla sediul bursei şi unde, datorită haosului economic ce domnea pe atunci, era cu putinţă ca toate avuţiile ţării să fie traficate pe sub mînă.***

de prăpastie fără fund în care dispăreau toate valorile din ţară, fiind reduse aproape la zero. Iar peste acest cumplit dezastru, deasupra acestui nesfîrşit cîmp de ruine, se înălţa silueta oligarhiei în curs de formare, netulburată, nepăsătoare şi sigură de sine. Calmul şi siguranţa ei erau înspăimîntătoare. Pentru a-şi îndeplini planurile nu folosea doar covîrşitoarea ei putere, ci şi întreaga forţă a tezaurului Statelor Unite.

Regii neîncoronaţi ai industriei se întoarseră acum împotriva claselor de mijloc. Asociaţiile patronale, care-i ajutaseră pe regii industriei să sfîşie şi să sfă- rime clasa muncitoare, se vedeau acum sfîşiate şi strivite de înşişi aliaţii lor de odinioară. În mijlocul acestei prăbuşiri generale a claselor de mijloc, a micilor comercianţi şi fabricanţi, trusturile singure rămîneau ferme pe poziţie. Dar de fapt nu acesta este adevărul: trusturile nu se mulţumeau să rămînă ferm pe vechile poziţii. Acţionau. Semănau vînt, mereu vînt şi numai vînt, căci doar ele ştiau cum se culege furtuna şi cum se pot scoate chiar şi de aici profituri. Şi încă ce profituri! Profituri uriaşe! Îndeajuns de puternici pentru a ţine piept furtunii, pe

care în cea mai mare măsură ei înşişi o dezlănţuiseră, se întorceau acum şi jefuiau epavele care pluteau de jur împrejurul lor. Acţiunile scăzuseră la preţuri de nimic, inimaginabil de reduse, iar trusturile îşi umfIară nemăsurat portofoliile şi chiar îşi extinseră întreprinderile în multe domenii noi, şi toate acestea pe socoteala clasei de mijloc.

Şi astfel, în vara anului 1912, clasa de mijloc fu virtualmente lichidată. Chiar şi Ernest fu surprins de repeziciunea cu care se încheiase acest proces. Clătină din cap cu îngrijorare, şi din acel moment părăsi orice iluzie în legătură eu alegerile din toamnă.

— Nu mai are nici un rost, ne spuse el. Sîntem în- frînţi. Călcîiul de fier e atotstăpînitor. Nădăjduisem

într-o victorie paşnică, repurtată în faţa urnelor. M-am înşelat, iar Wickson a avut dreptate. Ni se va smulge şi bruma de libertăţi ce ne-au mai rămas; Călcîiul de fier va călca peste grumajii noştri; nu mai există nici o altă ieşire în afara unei revoluţii sîngeroase a clasei muncitoare. Fără îndoială că vom învinge, dar mă cutremur cînd mă gîndesc la preţul vietoriei.

Din acel moment Ernest a crezut numai în revoluţie, iar în această privinţă mergea cu mult înaintea propriului său partid. Tovarăşii din partidul socialist nu puteau fi de acord cu el. Continuau încă să susţină că victoria putea fi cîştigată în cadrul alegerilor. Nu din pricină că ar fi fost descurajaţi şi încă nu şi-ar fi revenit de pe urma înfrîngerii, căci erau oameni prea hotărîţi şi prea îndrăzneţi pentru un asemenea lucru. Erau pur şi simplu neîncrezători. Ernest nu izbutise încă să le arate limpede primejdia pe care o reprezenta oligarhia. Reuşea să-i pună cîte puţin pe gînduri, dar oamenii aceştia erau prea siguri de puterea lor. În felul cum înţelegeau ei teoretic evoluţia societăţii nu exista loc pentru oligarhie şi deci nu credeau că poate exista un asemenea lucru.

— O să te alegem în Camera Reprezentanţilor, şi atunci totul se va îndrepta, îi spuseră ei lui Ernest la una dintre şedinţele noastre secrete.

— Dar cînd mă vor azvîrli afară din Cameră — răspunse Ernest foarte calm — cînd mă vor pune la zid şi-mi vor zbura creierii, atunci ce-o să mai faceţi?,

— Ne vom ridica la luptă cu întreaga noastră putere, răspunseră cu toţii în cor.

— Atunci vă veţi bălăci în propriul vostru sînge, răspunse el. Cunosc cîntecul; l-am mai auzit cîndva cîntat de clasa de mijloc, şi oare unde-i acum şi ce s-a ales din puterea ei?

CAPITOLUL XI

Marea aventură

Domnul Wickson nici nu l-a invitat pe tata, nici n-a trimis după el. S-au întîlnit întîmplător pe bordul feribotului, în drum spre San Francisco, aşa încît avertismentul pe care i l-a dat nu era premeditat, iar dacă nu s-ar fi întîlnit întîmplător, domnul Wickson nu l-ar fi avertizat pe tata niciodată. În orice caz, rezultatul ar fi fost acelaşi. Tata se trăgea din vechea spiţă viguroasă a celor de pe ***Mayflower**** iar sîngele apă nu se face.

— Ernest a avut dreptate, îmi spuse el de îndată ce se întoarse acasă. Băiatul ăsta este extraordinar, şi prefer să fii soţia lui mai curînd decît a lui Rockefeller însuşi, ori a regelui Angliei.

— Ce s-a întîmplat? întrebai eu speriată.

— Oligarhia se pregăteşte să ne calce peste grumaz, şi peste grumazul meu şi peste al tău. Wickson aproape că mi-a spus-o deschis. De altminteri, dacă ţii seama că face parte din oligarhie, trebuie să recunoşti că s-a purtat foarte omeneşte. Mi-a propus să mă reintegreze la universitate. Ei, de asta ce mai spui? Unul ca el, un ticălos care adună gologani, are puterea să hotărască dacă eu merit sau nu să ocup o catedră universitară! Dar mi-a făcut oferte şi mai ispititoare: mi-a

**** Unul din primele vase care, după descoperirea lumii noi, au adus colonişti în America[1]. Vreme îndelungată descendenţii acestor străvechi colonişti s-au fălit cu spiţa neamului lor. Cu timpul, însă, încrucişîndu-se cu alte familii din Statele Unite ale Americii, sîngele coloniştilor de pe Mayflower a ajuns să curgă în vinele tuturor locuitorilor ţării.***

oferit postul de preşedinte al unui mare institut de ştiinţe fizico-matematice pe care au de gînd să-l înfiinţeze. După cît se vede, oligarhia e silită să-şi folosească în vreun fel prisosul de capital. Mi-a vorbit direct: „Vă mai aduceţi aminte ce i-am spus socialistului aceluia, logodnicului fiicei dumneavoastră? I-am spus că vom călca peste grumajii clasei muncitoare. Şi chiar aşa o să facem. În ceea ce vă priveşte, trebuie să ştiţi că am pentru dumneavoastră, ca om de ştiinţă, o consideraţie deosebită; dar dacă înţelegeţi să vă legaţi soarta de cea a clasei muncitoare, atunci aveţi grijă şi păziţi-vă grumazul, atîta vreau să vă spun!” După care mi-a întors spatele şi şi-a văzut de treabă.

— Înseamnă că va trebui să ne căsătorim mult mai repede decît aţi socotit dumneavoastră, ne-a spus Ernest cînd i-am povestit ce i se întîmplase tatei.

---

[1] Coloniştii veniţi cu vasul ***Mayflower*** au întemeiat în decembrie 1620 cea dintîi aşezare din Noua Anglie, oraşul New Plymouth.

Atunci n-am înţeles ce vrea să spună, dar foarte curînd aveam să înţeleg totul. Era cam în vremea cînd se distribuiau dividendele trimestriale la Ţesătoriile Sierra, sau, mai bine zis, ar fi trebuit să se distribuie, fiindcă tata nu şi-a primit drepturile. După ce a aşteptat cîteva zile, a înaintat o notă secretarului. Fără nici o întîrziere i s-a răspuns că în registrele întreprinderii tata nu figurează ca deţinător de acţiuni şi că administraţia ar dori lămuriri suplimentare în această privinţă.

— Lasă, că-i dau toate explicaţiile şi-l pun eu la punct pe domnişorul ăsta! zise tata şi plecă imediat la bancă, să ridice din seiful său pachetele de acţiuni.

— Ernest este un om cu totul excepţional, îmi spuse el la întoarcere, în vreme ce îl ajutam să-şi scoată pardesiul. Îţi spun încă o dată, draga mea, că Ernest ăsta al tău e un om într-adevăr excepţional!

Mă învăţasem ca, de cîte ori îl auzeam vorbind în felul acesta despre Ernest, să mă aştept la o mare nenorocire.

— Mi-au şi călcat pe grumaz, explică tata mai departe. N-am mai găsit nici o acţiune. Seiful era gol. Va trebui să vă căsătoriţi cît mai repede cu putinţă.

Bătrînul rămînea totuşi credincios metodelor lui de cercetare ştiinţifică. A dat în judecată Ţesătoriile Sierra, dar n-a putut convinge curtea să-l oblige pe pîrît să înfăţişeze registrele. Nu el, ci Ţesătoriile Sierra dădeau ordine judecătorilor, şi în aceasta stătea cheia întregii probleme. Legea însăşi îi călca în

picioare drepturile şi apăra tîlhăria cea mai neruşinată.

Acum, cînd privesc în urmă, amintirea felului în care tata a fost redus la tăcere aproape mă face să rîd. Din întîmplare s-a întîlnit cu Wickson pe stradă, la San Francisco, şi i-a spus de la obraz că nu-i decît un pungaş ordinar. Imediat a fost arestat pentru tentativă de lovire şi înaintat tribunalului de urgenţă, care l-a condamnat la amendă, iar în faţa instanţei bietul tata a trebuit să-şi ia angajamentul că pe viitor va fi un om paşnic. Toată istoria era atît de ridicolă, încît, de îndată ce s-a întors acasă, nu s-a putut opri să nu facă haz. Dar ce furtună s-a stîrnit în presa locală! Pe tonul cel mai serios cu putinţă se vorbea despre morbul violenţei şi de felul cum sînt infectaţi cu acest morb toţi cei ce se apropie de socialism; iar pornind de aici, iată-l pe tata, în ciuda lungii lui vieţi paşnice, promovat la gradul de exemplu strălucit al felului cum se manifestă morbul violenţei. De asemenea, s-au găsit cîteva ziare care să afirme că facultăţile mintale ale tatei ar fi slăbit în urma prea îndelungatelor eforturi pe tărîmul cercetărilor ştiinţifice şi deci să sugereze, pline de solicitudine, internarea bolnavului într-un sanatoriu de boli mintale. Şi toate acestea nu erau doar vorbărie goală, ci reprezentau o primejdie iminentă. Numai că tata era suficient de înţelept ca s-o presimtă. Avusese sub ochi şi pilda episcopului, din care ar fi putut învăţa multe, şi într-adevăr învăţase. N-a mai protestat în nici un fel împotriva

noianului de nedreptăţi şi jigniri la care a fost supus, şi prin asta sînt sigură că a încurcat în bună măsură planurile duşmanilor.

După aceea o urmat povestea cu casa — casa noastră. A fost scoasă în vînzare pe baza unui act de ipotecă, şi prin urmare a trebuit să ne părăsim locuinţa. Bineînţeles că în realitate nu exista nici o ipotecă şi că niciodată nu ipotecasem casa. Terenul fusese cumpărat liber de orice sarcini şi casa o plătisem imediat ce se terminase construcţia, iar asupra lor nu con- stituisem nici o ipotecă. Şi, cu toate astea, exista un act de ipotecă, semnat şi autentificat, dimpreună cu un codicil, în care erau înregistrate şi plătite dobînzile anuale aferente pe cîţiva ani la rînd. Tata s-a abţinut de la orice protest. Aşa cum fusese jefuit de bani, se vedea acum jefuit şi de casă. De plîns n-avea cui se plînge. Întregul mecanism al societăţii se afla în mîinile celor care hotărîseră să-l distrugă pe tata. Era un temperament de filozof, aşa încît nici măcar nu s-a supărat.

— După cît se vede, mi-e scris să fiu zdrobit, îmi zise el, dar asta nu înseamnă că nu mă voi strădui să ies din încercarea asta cît mai puţin vătămat. Sărmanele mele oase bătrîne sînt destul de firave, şi acum am învăţat lecţia. Martor mi-e Dumnezeu că nu doresc de fel să-mi închei zilele într-un ospiciu de nebuni.

Asta îmi aduce aminte de episcopul Morehouse, despre care n-am mai pomenit de multă vreme. Dar mai întîi îngăduiţi-mi să vă vorbesc despre

căsătoria mea. În noianul evenimentelor, căsătoria mea îşi pierde cu totul importanţa, aşa încît doar vă voi pomeni despre ea.

— Prin urmare o să devenim adevăraţi proletari, îmi spuse tata în clipa cînd ne văzurăm alungaţi din casă. Deseori l-am invidiat pe tînărul tău prieten pentru faptul că el cunoaşte atît de bine proletariatul. De-acum încolo va trebui să iau aminte şi să învăţ şi eu să-l cunosc.

Probabil că dragostea de aventură era încă puternică în sufletul tatei, căci privea catastrofa noastră ca pe o simplă aventură, fără să se înfurie şi fără să se amărască. Avea un suflet prea curat şi o minte prea înţeleaptă ca să nutrească gînduri de răzbunare, iar pe de altă parte, trăia prea mult în lumea ideilor ca să regrete cu adevărat confortul material pe care eram siliţi să-l părăsim. Şi astfel, cînd ne-am mutat la San Francisco, ocupînd patru camere sărăcăcioase situate în cartierele mizere de la sud de Market Street, tata a primit această aventură cu entuziasmul şi bucuria unui copil, combinate cu limpezimea de gîndire şi puterea de generalizare ale unei minţi excepţionale. Într-adevăr, gîndirea lui nu se oprea niciodată în forme închistate şi niciodată nu-şi însuşise un fals sens al valorilor. Valorile convenţionale şi dinainte stabilite n-aveau pentru el nici o însemnătate, singurele pe care le recunoştea fiind datele ştiinţelor matematice şi fizice. Pe scurt, tata era un om mare şi avea mintea şi sufletul pe care numai oamenii mari le pot avea. În

anumite privinţe îl depăşea chiar pe Ernest, cel mai mare om întîlnit de mine vreodată.

Chiar şi eu găseam o anumită uşurare în schimbarea felului nostru de trai. Cel puţin scăpăm de ostracizarea din ce în ce mai strictă, organizată împotriva noastră în oraşul universitar încă de cînd ne atrăsesem duşmănia oligarhiei în curs de formare. Şi pentru mine schimbarea aceasta însemna aventură, ba chiar cea mai mare dintre toate — aventura dragostei. Cotitura produsă în soarta noastră grăbise căsătoria mea cu Ernest, şi ca soţie a lui m-am mutat în cele patru camere de pe Pell Street, în cartierele mizere ale oraşului San Francisco.

Din toate astea un singur lucru rămîne: l-am făcut fericit pe Ernest. Am intervenit în zbuciumata lui viaţă nu ca o nouă stihie venită să-l tulbure şi mai adînc, ci ca o fiinţă menită să-i aducă odihna şi pacea. Eu eram limanul unde-şi găsea liniştea, şi asta a fost răsplata dragostei mele, ca şi semnalul neîndoielnic că mi-am împlinit menirea. Să aduc uitarea sau lumina bucuriei în sărmanii săi ochi obosiţi, cu ce altă fericire mai caldă m-ar fi putut oare binecuvînta Firea?

Dragii lui ochi obosiţi! Muncea aşa cum puţini oameni au muncit vreodată, şi toată viaţa lui s-a străduit pentru binele celorlalţi. Acest singur fapt îi dovedeşte măreţia. Iubea oamenii şi ştia să-şi îndrăgească iubita. Omul acesta, întruchipare a spiritului de luptă, cu trup de gladiator şi îndrăzneală de vultur, omul acesta ştia

să fie cu mine duios şi tandru ca un poet. Era într-adevăr poet. Cîntările lui erau alcătuite din fapte, nu din cuvinte, şi în tot cursul vieţii a cîntat un imn închinat omului. A făcut totul numai din dragoste pentru oameni, şi oamenilor le-a închinat întreaga viaţă, pentru oameni a fost răstignit.

Niciodată nu s-a gîndit la vreo răsplată viitoare. Conform concepţiei lui despre lume, nu există viaţă viitoare. Un bărbat ca el, în care parcă strălucea nemurirea, lepăda de la sine această însuşire — iată paradoxul fiinţei sale. Un bărbat ca el, cu un suflet atît de cald, rămînea devotat acelei concepţii filozofice reci şi lucide — monismul materialist. Uneori îl contraziceam, spunîndu-i că-i pot măsura nemurirea după aripile sufletului său şi mi-ar trebui milenii fără număr pentru a ajunge să i le măsor în întregime. Atunci rîdea, întindea braţele către mine şi-mi spunea că sînt „micuţa lui metafiziciană”; iar în clipele acelea oboseala se ştergea din ochii lui, în care îşi făcea apariţia cea mai divină lumină a dragostei, prin ea însăşi nou şi îndestulător semn al nemuririi.

Alteori obişnuia să-mi spună „dualista lui”, şi a- tunci îmi explica în ce fel Kant, folosindu-se numai de raţiunea pură, ajunsese totuşi să nege raţiunea, pentru a admite existenţa lui Dumnezeu. Apoi revenea la mine şi-mi arăta că şi eu raţionam cam în acelaşi fel. Iar dacă recunoşteam că paralela este întemeiată, dar încercam să susţin totuşi valabilitatea unui asemenea raţionament, se mulţumea

să mă strîngă şi mai tare în braţe şi să rîdă aşa cum pot rîde numai cei pe care natura i-a binecuvîntat cu darul iubirii. Obişnuiam să-i spun adesea că este cu neputinţă ca doar prin ereditate şi mediu înconjurător să fie explicate geniul şi personalitatea sa, tot aşa după cum bietele bîjbîieli ale

ştiinţei nu vor putea niciodată identifica, analiza şi clasifica acea subtilă esenţă care se ascunde în alcătuirea intimă a vieţii înseşi.

Susţineam că spaţiul nu este decît o întruchipare a lui Dumnezeu, şi sufletul o proiectare a însuşirilor dumnezeirii, iar cînd din nou mă numea „scumpa lui metafiziciană”, eu îi spuneam „nemuritorul meu materialist”. Şi astfel ne iubeam şi eram fericiţi; iar eu îi treceam cu vederea filozofia materialistă, căci îmi dădeam seama de uriaşa muncă pe care o desfăşura aici pe pămînt, fără nici un gînd de răsplată, precum îmi dădeam seama şi de nemărginita modestie a spiritului, care-l ferea de înfumurare şi de conştiinţa plină de mîndrie a măreţiei sale şi a sufletului său.

Dar era mîndru. Cum ar fi putut fi vultur, dacă n-ar fi fost mîndru? Argumentul pe care îi plăcea să-l folosească cel mai adesea era că fără îndoială este cu mult mai măreţ faptul că o efemeră fărîmă de viaţă se poate socoti dumnezeu decît acela că un dumnezeu îşi arogă atributele divinităţii. Tocmai din această pricină slăvea în asemenea măsură calitatea lui de muritor. Cu multă bucurie recita un fragment dintr-un anumit poem, pe care nu-l avusese niciodată la îndemînă în întregime şi nici nu-i putuse afla autorul. Reproduc aici acel fragment nu numai fiindcă îi plăcea lui Ernest, ci mai ales pentru că este un fel de icoană a paradoxului cuprins în făptura vulturului meu şi în concepţia sa despre spirit. Cum poate un om care se

zbuciumă, se frămîntă şi se înflăcărează să recite asemenea versuri şi să se considere totuşi o mînă de ţărînă pieritoare, un strop de energie vremelnică şi un abur care se destramă? Iată versurile:

De surîs şi de îmbelşugare
Din întîia zi avut-am parte;
Plutesc pe-aripa vîntului, la marginea pămîntului,
Proslăvindu-mi anii fără moarte.
Moartea-ntregii lumi mi-e dată mie,

Chinul tuturor mi-e hărăzit;
Dar buza mea,-nsetată, licoare fermecată
Din cupa fericirii a sorbit.
Şi cu evlavie gustat-am tihna,
Spuma-nmiresmată a mîndriei,
Aroma aspră a puterii şi dulceaţa mîngîierii
Din izvorul sfînt al bucuriei.
Pentru viaţă-am închinat şi pentru moarte
Şi cu cîntec m-am cuminecat;
În cea din urmă clipă, atins de-a morţii-aripă,
Altuia pocalu-i va fi dat.

O, doamne, mie mi-ai închis strălucitorul paradis,
Departe tu m-ai alungat, stăpîne.
Vei rupe iar pămîntul de ocean, şi cerul de văzduhul diafan;
Pe-acest tărîm eu însă voi rămîne.
Această necuprinsă lume, cu frumuseţea-i fără nume,
Mi-a dăruit un chin, pe cel mai drag,
De cînd în lume m-am ivit, pînă cînd sufletu-mi zdrobit
Fu schingiuit pe al iubirii prag.

Creşte-n mine-o stirpe neştiută,
Mistuită de-un năprasnic dor;

A judecăţii vîlvătaie o s-o stingă-n aprige şuvoaie Sîngele-mi clocotitor.
Om sînt! De la-ntîiul gungurit,
Pîn la cel din urmă pas către ţărînă,
Din al mamei rodnic pîntec, pîn la moarte,-acelaşi
cîntec
Sufletu-mi pustiu şi luminos îngînă.
Rupt din trupul lumii, trupul meu
Şi-ascultă, preasupus, cuvîntul;
Şi dorul neastîmpărat de paradisul blestemat
O să sfîrtece,-ntr-o zi, pămîntul.
Cînd potirul vieţii-l sorb, stăpîne
Curcubeie prind să se aprindă...
A nefericirii noapte lungă pînă-n veci de veci n-o să
ajungă
Visu-mi arzător să îl cuprindă.

O, Doamne, mie mi-ai închis strălucitorul paradis,
Departe tu m-ai alungat, stăpîne,
Vei rupe iar pămîntul de ocean, şi cerul de văzduhul
diafan;
Pe-acest tărîm însă eu voi rămîne.
Această necuprinsă lume, cu frumuseţea-i fără nume,
Mi-a dat în dar fiorul fericirii
Din scăpărarea triumfală de auroră boreală
Şi pînă-n bezna nepătrunsă a iubirii.*

Ernest era totdeauna surmenat. Constituţia lui minunată îl ajuta să reziste, dar nici chiar ea nu-l putea apăra de oboseala care i se zugrăvea în priviri. Dragii lui ochi obosiţi! Nu dormea niciodată mai mult de patru ceasuri şi jumătate pe zi, şi, cu toate astea, nu avea timpul necesar să facă toate treburile pe care ar fi vrut să le ducă la bun sfîrşit. În fiece clipă era ocupat cu munca lui de propagandist, conferinţele pe care urma să le rostească în faţa muncitorilor fiind programate cu săptămîni înainte. La toate astea se mai adăuga campania electorală, şi numai pentru ea ar fi fost nevoie de întreaga energie a unui om. Ca urmare a desfiinţării editurilor socialiste, modestele lui drepturi de autor dispăruseră, şi acum se vedea silit să se zbată din răsputeri pentru a-şi asigura mijloacele de existenţă, căci în afară de toate celelalte griji, mai avea şi pe aceea a asigurării traiului nostru. Traducea enorm de multe materiale filozofice şi ştiinţifice pentru revistele de specialitate, aşa încît, după ce se întorcea acasă seara tîrziu, istovit de eforturile con-

* ***Autorul acestui poem va rămîne în veci necunoscut. Versurile de mai sus reprezintă tot ce a putut ajunge pînă la noi.***

sacrate campaniei electorale, se aşeza la masa de lucru şi muncea la traduceri pînă după revărsatul zorilor. În plus, mai avea nevoie şi de studiu. S-a ocupat de studiu pînă în ultima zi a vieţii, şi a învăţat enorm de mult.

Şi totuşi găsea timp să mă iubească şi să mă facă fericită. Dar asta a fost cu putinţă numai fiindcă eu mi-am contopit întru totul viaţa cu viaţa lui. Am învăţat stenografia şi dactilografia şi i-am devenit secretară. De multe ori susţinea că am reuşit să iau asupră-mi jumătate din munca ce i-ar fi revenit lui; aşa am învăţat să-i înţeleg strădaniile. Preocupările noastre ajungînd să se identifice, am muncit cot la cot şi ne-am bucurat împreună.

Trăiam însă şi rarele noastre clipe de desfătare, pe care le furam muncii — un cuvînt, o mîngîiere, sau o scurtă privire încărcată de dragoste — iar clipele fiind furate, desfătarea noastră era şi mai adîncă. Întreaga noastră existenţă se desfăşura doar pe piscuri, acolo unde aerul este limpede şi sclipitor, unde toate strădaniile sînt închinate umanităţii şi unde josnicia şi egoismul nu-şi pot afla loc. Eram îndrăgostiţi de dragoste, iar dragostea noastră nu se împodobea niciodată decît cu tot ce poate fi mai curat şi mai frumos. Din tot ce-a fost, atît îmi mai rămîne: nu mi-am înşelat menirea. Am fost limanul unde şi-a găsit liniştea el, cel care a trudit atîta pentru binele celorlalţi, el, scumpa mea fiinţă muritoare, cu ochi obosiţi.

CAPITOLUL XII

Episcopul

Abia după căsătorie m-am întîlnit din întîmplare cu episcopul Morehouse. Dar e bine să înfăţişez lucrurile în ordinea în care s-au petrecut. După izbucnirea de la reuniunea I.P.H., fiind om foarte blînd şi împăciuitor din fire, episcopul s-a supus insistenţelor prieteneşti, ce-l asaltau din toate părţile, şi a plecat o vreme în concediu. S-a întors însă şi mai hotărît să propovăduiască de acum încolo credinţa cea adevărată. Spre marea mîhnire a celor din jurul său, prima predică ţinută după întoarcere era întru totul asemănătoare cu aceea rostită la reuniunea rămasă de pomină. Din nou a susţinut, pe larg şi cu bogăţie de amănunte, că biserica s-a abătut de la calea propovăduită de ziditorul ei şi că viţelul de aur fusese înălţat în locul lui Cristos.

Rezultatul a fost că, vrînd-nevrînd, s-a văzut internat într-un sanatoriu particular de boli mintale, în vreme ce toate ziarele publicau articole patetice despre grava boală nervoasă căreia îi căzuse victimă, lăudînd totodată virtuţille cu adevărat demne de un sfînt ale sărmanului prelat. În sanatoriu a fost ţinut ca într-o adevărată temniţă. De mai multe ori m-am dus să-l vizitez, dar niciodată nu mi s-a îngăduit să-l văd. Am fost adînc zguduită de tragedia acestui om întreg, sănătos şi plin de generozitate, nimicit dintr-o dată de voinţa brutală a societăţii capitaliste. Fiindcă episcopul era sănătos, iar sufletul îi rămăsese le fel de curat şi de nobil. După cum spunea Ernest, nu i s-ar fi putut reproşa decît faptul că avea noţiuni greşite în domeniile biologiei şi

sociologiei, iar din pricina asta nu ştiuse să aleagă singura cale ce ar fi putut duce la îndreptarea lucrurilor.

Situaţia deznădăjduită a episcopului mă îngrozea. Dacă ar fi continuat să afirme adevărul aşa cum îl înţelegea el, ar fi fost sortit să rămînă pe vecie în casa de nebuni. Şi n-avea scăpare: nici banii, nici situaţia socială, nici cultura lui nu-l puteau salva. Opiniile lui erau primejdioase pentru societate, iar societatea nu putea concepe că astfel de păreri primejdioase pot fi produsul unei minţi întregi. Sau cel puţin asta mi se pare că era atitudinea societăţii.

În ciuda sufletului său bun şi curat, episcopul era un om înzestrat şi cu oarecare viclenie. A înţeles primejdia. Şi-a dat seama că e prins ca musca într-o plasă de păianjen şi a căutat să se salveze. Lipsit fiind de sprijinul pe care unii prieteni, cum ar fi fost tata, Ernest sau eu însămi, i l-ar fi putut oferi, episcopul se văzu silit să dea singur bătălia. Acolo, în singurătatea forţată a sanatoriului, s-a trezit la realitate. A devenit din nou un om în toate minţile. N-a mai avut nici un fel de vedenii, iar din minte i s-a risipit închipuirea că ar fi de datoria societăţii să hrănească oiţele Domnului.

După cum vă spun, deci, episcopul se însănătoşi, se însănătoşi complet, iar ziarele şi enoriaşii îi în- tîmpinară cu bucurie întoarcerea. Am fost o dată la biserica unde slujea el. De data asta predica fu aidoma celor pe care le ţinuse cu multă vreme în urmă, mai înainte de a

fi avut vedenii. Am fost profund dezamăgită şi nu mai ştiam ce să cred. Izbutise deci societatea să-l silească la supunere? Era episcopul un laş? Fusese oare constrîns prin violenţă să se lepede de crezul lui? Sau încercarea prin care trecuse îi depăşise puterile, iar el se prosternase pur şi simplu înaintea tiraniei adevărurilor dinainte stabilite?

Într-o zi l-am vizitat în frumoasa lui locuinţă. Mi s-a părut cumplit de schimbat. Slăbise mult, şi chipul îi era brăzdat de cute adînci, pe care nu le mai văzusem pînă atunci; se vedea limpede că vizita mea îl supără. Cîtă vreme am stat de vorbă îşi smucea mereu, cu un gest nervos, mînecile, iar ochii îi jucau în cap, căutînd necontenit în toate părţile şi ocolindu-mi cu stăruinţă privirile. Părea în permanenţă preocupat de ceva, făcea pauze stranii în discuţie şi sărea de la un subiect la altul cu o inconsecvenţă de-a dreptul neliniştitoare. Oare omul pe care-l aveam în faţă putea fi acel prelat sigur pe sine, cu înfăţişare de Crist, cu ochi limpezi şi luminoşi şi cu privirea tot atît de deschisă ca şi sufletul, putea fi acelaşi prelat pe care-l cunoscusem cîndva? Omul acesta fusese brutalizat, fusese îngenuncheat prin violenţă. Fusese slab de înger. Nu avusese destulă putere ca să se împotrivească haitei de lupi care era societatea capitalistă.

M-a cuprins tristeţea, o tristeţe cum nu se poate mai apăsătoare. Episcopul vorbea doar în doi peri şi urmărea cu atîta suspiciune tot ce-i spuneam, încît mi-a fost cu neputinţă să-l întreb prea

multe lucruri. Despre boala lui vorbea ca despre ceva ce l-ar fi privit foarte puţin, şi în afară de asta am discutat, trecînd fără nici o legătură de la una la alta, despre chestiuni bisericeşti, despre unele modificări ce ar fi trebuit aduse orgii şi despre cîteva mărunte acţiuni filantropice. Uşurarea pe care a simţit-o cînd a văzut că plec era atît de evidentă, încît fără îndoială aş fi rîs cu poftă dacă inima nu mi-ar fi fost înecată în lacrimi.

Sărman erou neştiut! O, dacă mi-aş fi dat seama! Se lupta ca un gigant, iar eu n-am bănuit nimic. Singur, cu totul singur în mijlocul a milioane de semeni, continua lupta. Sfîşiat ca de două stihii vrăjmaşe de spaima de ospiciu şi de credinţa lui în dreptate şi adevăr, lupta cu dîrzenie de partea dreptăţii şi a adevărului, dar era atît de singur, încît n-a îndrăznit să mi se destăinuiască nici măcar mie. Trăsese învăţăminte din toate cîte le îndurase, învăţase temeinic.

Dar aveam s-o aflu curînd. Într-o bună zi episcopul dispăru. Nu spusese nimănui că ar avea de gînd să plece undeva, iar după ce trecu un timp fără ca episcopul să se arate, începu să se răspîndească zvonul că s-ar fi sinucis într-un moment de vremelnică rătăcire. Dar zvonul fu spulberat cînd se află că îşi vînduse întreg avutul: reşedinţa din oraş, vila de la Menlo Park, tablourile şi colecţiile de obiecte preţioase, ba chiar şi multiubita-i bibliotecă. Era prin urmare limpede că, înainte de a dispărea, episcopul se debarasase complet şi în taină de toate bunurile.

Acestea se petreceau în vremea cînd un şir întreg de nenorociri se înverşunaseră împotriva noastră, aşa încît abia după ce ne-am aşezat cum trebuie în noua locuinţă am găsit răgaz să ne minunăm într-adevăr şi să facem tot felul de presupuneri cu privire la gestul episcopului. Apoi, dintr-o dată, totul s-a limpezit... Într-o seară, cînd amurgul mai stăruia încă asupra oraşului, am trecut grăbită strada şi am intrat la măcelărie, ca să cumpăr ceva carne pentru supeul lui Ernest. În noua noastră situaţie, numeam ultima masă a zilei „supeul".

Chiar cînd ieşeam din măcelărie, am zărit un om care ieşea şi el de la băcănia din colţ, aflată chiar alături. Impresia stranie că silueta aceea îmi este cunoscută m-a făcut să mă uit mai bine, dar omul s-a întors către partea opusă a străzii şi a pornit cu paşi repezi. Umerii căzuţi şi smocul de păr argintiu, care se zărea între gulerul hainei şi borurile lăsate ale pălăriei, mi-au trezit unele amintiri nedesluşite. În loc să trec strada, am pornit repede după omul acela. Am iuţit pasul, încercînd să nu iau seama la gîndurile care, fără voia mea, mi se trezeau în minte. Nu, era cu neputinţă. Nu putea fi el îmbrăcat în salopeta aceea decolorată, cu pantaloni prea lungi şi roşi la manşete.

M-am oprit o clipă în loc, făcînd haz de propria-mi năzdrăvănie, şi aproape am renunţat la urmărire. Dar impresia că umerii aceia îmi erau cunoscuţi la fel de bine ca şi părul argintiu nu-mi dădea pace. Am pornit din nou, şi mai repede.

Cînd am trecut pe lîngă el, am întors capul şi i-am cercetat iute, dar cu luare-aminte, chipul; apoi m-am răsucit brusc în loc şi m-am trezit faţă în faţă cu... episcopul.

S-a oprit şi el tot atît de brusc şi a rămas ca trăsnit. Punga mare de hîrtie pe care o purta în mînă i-a căzut pe trotuar, s-a spart, şi din ea s-a revărsat în jurul picioarelor noastre un val de cartofi. Episcopul m-a privit cu surprindere şi cu teamă, apoi mi s-a părut că are să se prăbuşească: umerii i-au căzut şi mai mult, iar un oftat dureros i-a izbucnit din piept.

I-am întins mîna. Mi-a strîns-o, dar fără nici o putere. Foarte încurcat, a tuşit uşor, ca pentru a-şi drege glasul, şi am băgat de seamă că fruntea i se acoperise cu broboane de sudoare, se vedea limpede că e în- spăimîntat.

— Cartofii, murmură el stins. Sînt foarte preţioşi.

Îi adunarăm amîndoi de pe jos, punîndu-i în punga ruptă, pe care episcopul o strînse grijuliu la piept.

Am încercat să-i spun cît de mult mă bucuram de întîlnire şi că trebuie neapărat să ne întoarcem împreună la noi acasă.

— Tata are să se bucure grozav cînd o să vă vadă, i-am zis eu. Casa noastră e la o azvîrlitură de băţ de aici.

— Nu pot, îmi răspunse el. Trebuie să plec. La revedere.

A privit plin de teamă în jur, ca şi cum i-ar fi fost frică să nu-l vadă cineva, şi a dat să plece.

— Spune-mi unde staţi şi am să vă fac o vizită mai tîrziu, îmi spuse episcopul cînd văzu că merg mai departe alături de el şi am de gînd să nu-l mai slăbesc acum după ce îl regăsisem.

— Nu, spusei eu cu hotărîre. Trebuie să veniţi acum.

Atunci aruncă o privire către punga de cartofi pe care o ţinea cu un braţ şi la pacheţelele din mîna cealaltă.

— Te rog să crezi că mi-e într-adevăr cu neputinţă, zise episcopul. Iartă-mă că sînt atît de brutal. Dacă ai şti!

Părea că de-abia se mai ţine pe picioare, dar în clipa următoare îşi reveni.

— Pe urmă... e vorba şi de alimentele astea, urmă el. E un caz foarte trist. O femeie bătrînă. Trebuie să i le duc neîntîrziat. Suferă din pricina lipsei lor. Trebuie să i le duc chiar acum. Înţelegi? Pe urmă am să mă întorc. Îţi făgăduiesc.

— Lăsaţi-mă să merg şi eu cu dumneavoastră, mă oferii eu. E departe?

Oftă din nou şi se dădu bătut.

— Două rînduri de case mai încolo. Hai să mergem repede.

Condusă de episcop, am ajuns să aflu ceva nou chiar despre cartierul în care locuiam. Pînă atunci nu ştiusem că în el există atîta suferinţă şi atîta mizerie. Bineînţeles că nu ştiam fiindcă nu mă ocupam cu operele filantropice; în ultima vreme mă convinsesem că Ernest avea dreptate să-şi bată joc de acţiunile filantropice şi să le socotească un fel de plasture aşezat pe o rană purulentă. Leacul preconizat de el era lecuirea rănii: să se dea muncitorului produsul muncii

lui şi să se acorde pensii, ca unor bravi ostaşi, acelora care au îmbătrînit cu cinste aplecaţi asupra uneltelor de muncă, iar atunci nu va mai fi nevoie de filantropie. Convinsă că avea dreptate, alături de el închinam revoluţiei toate forţele mele şi nu înţelegeam să-mi risipesc energia încercînd să uşurez racilele sociale care izvorau continuu din însăşi nedreapta orînduire a societăţii.

Urmîndu-l pe episcop, am pătruns într-o cămăruţă strîmtă din fundul unei curţi. Acolo am dat peste o bătrînă nemţoaică tare puţintică la trup şi în vîrstă de şaizeci şi patru de ani, mi-a spus episcopul. S-a mirat văzîndu-mă, dar m-a salutat cu plăcere şi şi-a văzut mai departe de treabă, cosînd la o pereche de pantaloni bărbăteşti pe care îi ţinea în poală. Alături, pe podea, se afla un morman de pantaloni de acelaşi fel. Episcopul a băgat de seamă că bătrîna nu mai avea nici cărbuni şi nici surcele şi a plecat să cumpere.

Am ridicat de jos o pereche de pantaloni şi am cercetat treaba pe care o făcea bătrîna.

— Şase cenţi, doamnă, a spus ea dînd blînd din cap, în vreme ce îşi vedea mai departe de lucru.

Cosea încetişor, dar nu se oprea nici o clipă din cusut. Părea copleşită de o singură poruncă: să coasă.

— Pentru toată munca asta? am întrebat-o eu. Asta e tot ce ţi se plăteşte? Şi cîtă vreme îţi ia o pereche de pantaloni?

— Da, ăsta e preţul, răspunse bătrîna. Şase cenţi de pereche. Cos cîte două ceasuri la fiecare. Dar patronul nu ştie, adăugă ea repede, cu un glas din care se vedea că-i e teamă să nu dea de vreun bucluc. Lucrez încet Am mîinile înţepenite de reumatism. Fetele lucrează mult mai repede şi termină într-un singur ceas. Dar patronul e om bun şi îmi îngăduie să iau de lucru acasă, fiindcă acuma sînt bătrînă şi zgomotul maşinii mă zăpăceşte de cap. Dacă n-ar fi el aşa de bun, aş crăpa de foame... Da, urmă bătrîna, cele care lucrează la atelier primesc cîte opt cenţi. Dar, ce să-i faci?! Nu se găseşte destul de lucru nici pentru cele tinere; aşa că cine-i bătrîn nu mai are nici o nădejde. Uneori nu mi se dă mai mult de o pereche. Alteori, cum a fost astăzi, mi se dau cîte opt perechi ca să le termin pînă-n seară.

Am întrebat-o cam între ce ore lucrează şi mi-a răspuns că asta e după anotimp.

— Vara, cînd e mult de lucru, lucrez de la cinci dimineaţa şi pînă la nouă seara. Dar iarna e prea frig, şi mîinile mi se dezmorţesc mult mai anevoie. Atuncea trebuie să lucrez mai tîrziu, pînă după miezul nopţii, uneori... Da, continuă bătrîna, vara asta am dus-o foarte rău, Sînt vremuri grele, criză. S-a mîniat Dumnezeu pe noi. Asta-i prima dată cînd îmi dă patronul de lucru de-o săptămînă încoace. Ce-i drept, omul nu poate mînca pe săturate cînd nu se găseşte de lucru. Acuma sînt învăţată. Toată viaţa mea am cusut, şi în ţara mea de baştină, şi după ce am venit aici, la San Francisco...

treizeci şi trei de ani... Cînd ai cu ce plăti chiria e bine. Proprietarul e om de treabă, dar chiria trebuie să i-o plăteşti. Aşa se cade. Nu-mi ia decît trei dolari pentru odaia asta. E ieftin. Dar nu-i uşor să faci rost de cîte trei dolari în cap pe fiecare lună.

Bătrîna tăcu şi, clătinînd din cap, îşi văzu mai departe de cusut.

— Trebuie să fii foarte chibzuită la cheltuieli, zisei eu.

Dădu din cap cu tărie.

— Dacă apuci să plăteşti chiria, nu mai e aşa de greu. Bineînţeles că n-o să-ţi vină în minte să cumperi carne şi mai bei cafeaua şi fără lapte. Dar de mîncat tot mănînci o dată pe zi, ba, din cînd în cînd, chiar şi de două ori.

Fraza de la urmă a rostit-o cu evidentă mîndrie, ca şi cum ar fi vorbit despre o mare izbîndă. Dar în vreme ce cosea, fără să scoată o vorbă, am observat tristeţea din ochii ei blînzi şi cutele dureroase din jurul gurii. Privirile îi rătăceau pierdute. Îşi frecă în grabă ochii, ca să alunge ceaţa care o împiedica să coasă.

— Nu, nu de la foame vine durerea mea cea mare, mă lămuri bătrîna. Cu foamea te înveţi. Pentru copilul meu plîng şi mă tînguiesc. Mi-a ucis-o maşina. E-adevărat că muncea tare mult, dar tot nu pot să înţeleg. Era voinică... şi era tînără, avea doar patruzeci de ani, şi nu muncea decît de vreo treizeci. E adevărat că a început cam de tînără, dar murise bărbatu-meu. A explodat cazanul la fabrică. Ce era să facem? Avea zece ani, dar era tare voinică. Şi maşina mi-a ucis-o. Da, mi-a ucis-o. A ucis-o... şi era muncitoarea cea mai iute de mînă din atelier. De multe ori m-am gîndit la asta, şi acuma am înţeles. De-aceea nu pot eu munci la atelier. Îmi ia maşina minţile. Parcă mereu o aud cum îmi spune: „Eu am omorît-o, eu am omorît-o!” Şi aşa îi tot trage toată ziua. Iar eu mă gîndesc atuncea la fata mea şi nu mai pot munci.

Ceaţa umedă se lăsase din nou asupra privirilor ei obosite şi fu silită să-şi frece iar ochii înainte de a porni să coasă.

L-am auzit pe episcop urcînd cu greu scările, parcă împleticindu-se, şi i-am deschis uşa. Vai, cum arăta! Căra în spinare o jumătate de sac de cărbuni, peste care aşezase o legătură de surcele. Un strat de pulbere neagră îi acoperise faţa şi, din pricina eforturilor,

sudoarea îi curgea în rîuri pe obraz. Lăsă sacul să cadă în colţul de lîngă vatră şi-şi şterse faţa cu o batistă de pînză aspră. Nu-mi venea să cred ochilor. Episcopul negru ca un cărbunar, cu o cămaşă de pînză ieftină, ca a celui din urmă muncitor (îi lipsea un nasture de la gît), şi îmbrăcat în salopetă! Ăsta era lucrul cel mai de necrezut: salopeta cu pantalonii roşi la manşete şi atît de lungi încît se frecau de pămînt, legaţi la brîu cu o curea îngustă, aşa cum umblă numai salahorii.

Deşi episcopului îi era cald, bietele mîini umflate ale bătrînei începuseră să înţepenească de frig. N-am plecat de acolo pînă ce episcopul n-a aprins un foc zdravăn, iar eu am curăţat cartofii şi am pus oala la fiert. Cu vremea, am avut prilejul să aflu că nenumărate fiinţe se aflau într-o stare asemănătoare cu a bătrînei, ba că unii o duceau chiar şi mai greu, ascunşi în cotloanele infernale ale aşa-ziselor locuinţe din cartierul meu.

Ne-am întors acasă la noi, unde l-am găsit pe Ernest îngrijorat de absenţa mea. După ce am trecut de surpriza revederii, episcopul s-a lăsat pe speteaza scaunului, şi-a întins picioarele lungi îmbrăcate în salopetă şi a scos un suspin de adevărată uşurare. Ne-a spus că noi eram primii prieteni cu care se întîlnea după ce dispăruse; de bună seamă că în toate aceste săptămîni suferise cumplit din pricina singurătăţii. Ne-a spus multe lucruri, cu toate că a vorbit aproape numai despre bucuria pe care a trăit-o urmînd poruncile Domnului.

— Căci, într-adevăr, zicea el, acum hrănesc oile sale. Şi am învăţat un lucru de mare însemnătate: omul nu se poate îngriji de suflet atîta vreme cît stomacul nu-şi găseşte alinare. Oile Domnului trebuie hrănite cu pîine şi unt, cu cartofi şi cu carne; abia după aceea, şi numai după aceea, sufletul este şi el gata să primească hrană, o hrană mai aleasă decît cea a stomacului.

A mîncat cu poftă la cina pregătită de mine atunci. Niciodată nu mîneasе cu atîta plăcere la meseîe noastre din vremea dinainte. I-am spus-o, şi el ne-a declarat că nicicînd nu se bucurase de-o sănătate atît de deplină.

— Acuma merg numai pe jos, a zis el, şi obrajii i s-au împurpurat, ca şi cînd ar fi fost vorba de un greu păcat, la amintirea vremii cînd nu se dădea jos din caleaşca lui luxoasă.

Din pricina asta sănătatea mea n-a avut decît de cîştigat, a adăugat el cu grabă. Şi sînt foarte fericit într-adevăr sînt cum nu se poate mai fericit. Am ajuns în sfîrşit să împlinesc poruncile Domnului.

Şi totuşi pe chipul său rămînea zugrăvită o durere neştearsă — durerea lumii cu care acum încerca să se identifice. Vedea viaţa în întregul ei adevăr, iar ea i se arăta sub o cu totul altă înfăţişare decît aceea pe care o cunoscuse din cărţile adunate în biblioteca lui.

— Dumneata eşti pricina tuturor acestor lucruri, tinere, îi spuse el deschis lui Ernest.

Ernest păru stînjenit şi încurcat.

— Eu... eu v-am prevenit, îngăimă el.

— Nu, m-ai înţeles greşit, replică episcopul. Nu ţi-o spun ca un reproş, ci în semn de recunoştinţă. Dumitale trebuie să-ţi mulţumesc că mi-ai arătat calea. M-ai ajutat să-mi întorc faţa de la teoriile despre viaţă şi să văd viaţa însăşi, ai ridicat vălul şi mi-ai îngăduit să văd şarlataniile din societatea zilelor noastre. Ai pătruns ca o lumină în întunericul ce mă înconjura, dar acuma sînt şi eu în stare să văd lumina cea adevărată. Şi sînt cum nu se poate mai mulţumit, atîta doar, că... Ajungînd aici, episcopul făcu o pauză dureroasă, iar în ochi i se oglindi spaima cea mai năprasnică. Apoi urmă: Atîta doar, că mi-e teamă de prigonire. Nu fac rău nimănui. De ce nu vor să mă lase în pace? Şi nu atît de prigonire e vorba, cît de natura ei. Nu m-aş teme nici o clipă dacă s-ar gîndi să-mi sfîrtece carnea cu biciul, să mă ardă pe rug sau să mă răstignească
pe cruce, cu capul în jos. Dar ospiciul de nebuni mă înfricoşează cumplit. Ia gîndiţi-vă! Imaginaţi-vă... Întemniţat într-un azil de nebuni. E revoltător. Am văzut acolo cîteva cazuri de nebuni furioşi. Îmi îngheaţă sîngele în vine cînd îmi aduc aminte. Şi să stau întemniţat, pentru tot restul zilelor mele, acolo... în mijlocul dezlănţuirilor de nebunie furioasă. Nu! Nu! Numai asta nu! Numai asta nu!

Ţi se rupea inima de milă. Mîinile îi tremurau, trupul întreg îi era zgîlţîit ca de friguri şi parcă îşi încorda toate forţele ca să scape de fantoma celor evocate în faţa

noastră. Dar peste o clipă îşi recăpătă liniştea.

— Iertaţi-mă, spuse el cu simplitate. Nervii mei epuizaţi sînt de vină. Dacă împlinirea poruncilor Domnului mă va duce acolo, facă-se voia lui. Ce drept am să mă plîng?

L-am privit şi parcă îmi venea să strig în gura mare: „Tu, om nepreţuit! Eroule! Erou fără prihană!”

În seara aceea am mai aflat şi alte amănunte despre faptele episcopului.

— Mi-am vîndut casa, sau, mai bine zis, casele, ne spuse el, şi toate bunurile pe care le aveam. Ştiam că trebuie să lucrez în taină, fiindcă altminteri mi-ar fi luat ei cu sila tot avutul, iar asta ar fi fost îngrozitor. Acum tare mă minunez de cîte ori mă gîndesc la uriaşele cantităţi de cartofi, de pîine, carne, cărbuni sau surcele care se pot cumpăra cu două ori trei sute de mii de dolari. Apoi, întorcîndu-se către Ernest, urmă: Ai dreptate, tinere. Munca este înfiorător de prost plătită. Eu n-am muncit în viaţa mea, ci doar am încercat să încînt auzul fariseilor — iar bietul de mine socoteam că le înfăţişez cuvîntul Domnului! — şi, cu toate astea, aveam o avere de cinci sute de mii de dolari. Nu mi-am dat seama ce înseamnă o jumătate de milion de dolari pînă ce n-am văzut cîţi cartofi, şi pîine, şi unt, şi carne se pot cumpăra cu suma asta. Şi am mai văzut încă ceva: am văzut că toţi cartofii, pîinea, untul şi carnea aceea erau ale mele şi totuşi eu nu muncisem ca să le produc. Atunci mi-am

dat seama că alţii munciseră, le creaseră, dar pe urmă fuseseră jefuiţi de ele. Iar cînd am ajuns în mijlocul săracilor, i-am aflat acolo pe cei ce fuseseră jefuiţi şi i-am văzut îndurînd foamea şi mizeria tocmai fiindcă alţii îi jefuiseră.

L-am rugat să ne vorbească iar despre cele ce făcuse el însuşi,

— Banii? I-am depus la mai multe bănci diferite, în fiecare loc sub alt nume. N-or să mi-i poată niciodată lua, fiindcă nu vor avea cum să dea de ei. Şi-s atît de preţioşi banii! Poţi cumpăra cu ei atît de multă mîncare! Pînă acum nu mi-am dat niciodată seama la ce pot sluji banii.

— Aş fi tare bucuros dacă am putea căpăta o parte din ei pentru propaganda noastră, observă Ernest cu interes. Ar aduce mult bine pe lume.

— Crezi? întrebă episcopul. Eu n-am prea multă încredere în politică. De altminteri, tare mi-e teamă că nu prea înţeleg treburile politice.

În chestiuni de felul ăsta Ernest se arăta deosebit de delicat. N-a mai pomenit nimic despre sugestia făcută episcolului, cu toate că ştia foarte bine greutăţile dureroase în care se zbătea partidul socialist din pricina lipsei de fonduri.

— De dormit dorm pe la hoteluri ieftine, continuă episcopul. Dar mi-e teamă, şi nu rămîn niciodată multă vreme în acelaşi loc. Am închiriat şi două camere, una într-un cartier şi a doua la celălalt capăt al oraşului, amîndouă în case de muncitori. E o treabă cam extravagantă, recunosc, dar e necesară.

Răscum- păr în parte cheltuielile gătindu-mi singur, deşi uneori mai mănînc cîte ceva şi prin birturi ieftine. Am făcut şi

o descoperire. ***Tamale****** e o mîncare excelentă, mai ales seara tîrziu, cînd începe să se facă răcoare. Atîta doar că e cam scumpă, dar am găsit un loc unde capăt trei porţii pentru zece cenţi. Nu-i tot atît de gustoasă ca în alte părţi, dar te încălzeşte de minune.

Şi aşa, datorită dumitale, mi-am găsit eu rostul pe lume, tinere. E rostul pe care mi l-a menit Dumnezeu. Atunci se uită către mine şi privirile îi scăpărară. M-ai găsit hrănind oile Domnului, nu-i aşa? Nu mă îndoiesc că toţi veţi şti să-mi păstraţi taina.

Vorbea cu destulă nepăsare, dar în spatele cuvintelor se ghicea o teamă fără margini. A făgăduit să ne mai viziteze. Dar o săptămînă mai tîrziu am citit în ziare despre cazul nenorocit al episcopului Morehouse, care fusese internat în ospiciul Napa şi pentru a cărui însănătoşire mai existau încă speranţe. Zadarnic am încercat să-l vedem şi degeaba ne-am străduit să provocăm o anchetă în cazul episcopului ori cel puţin să obţinem ca el să fie din nou examinat de medici. Nici măcar n-am putut afla despre el altceva în afara mereu repetatelor asigurări că nu s-a pierdut încă orice speranţă de însănătoşire.

— Cristos l-a îndemnat pe tînărul bogat să vîndă tot ce are, observa Ernest cu amărăciune. Episcopul i-a ascultat îndemnul şi a ajuns în casa de nebuni. De la Cristos şi pînă astăzi vremurile s-au schimbat. Astăzi un bogat care-şi împarte averea săracilor e nebun. În privinţa asta

nu încape nici o îndoială. Aşa a hotărît societatea, şi gata!

* ***Mîncare mexicană, la care se face uneori aluzie în literatura vremii. Se bănuieşte că era puternic condimentată. Nu ni s-a păstrat nici o reţetă[1].***

---

[1] Mîncarea mexicană denumită tamale este un amestec de porumb măcinat gros, ardei şi tocătură de carne, preparată cu ulei şi încălzită la aburi.

CAPITOLUL XIII

Greva generală

Bineînţeles că Ernest a fost ales în Camera Reprezentanţilor datorită marelui avînt către socialism arătat de mase în toamna lui 1912. Unul dintre principalii factori care au contribuit la succesul electoral al socialiştilor a fost distrugerea lui Hearst*. Pentru plutocraţie a fost o treabă uşoară. Ca să asigure apariţia diverselor sale publicaţii, Hearst cheltuia optsprezece milioane de dolari pe an, bani pe care îi primea îndărăt, sporiţi, de la clasele de mijloc, drept plată pentru reclamele publicate în ziare. Întreaga lui

* William Randolph Hearst ***— tînăr milionar din California, care ajunsese într-o vreme cel mai puternic proprietar de ziare din ţară[1]. Ziarele lui apăreau în toate oraşele mari şi se adresau claselor mijlocii pe cale de dispariţie şi proletariatului. Reuşise să-şi creeze atît de mulţi simpatizanţi, încît la un moment dat a pus stăpînire pe bătrînul partid***

---

[1] Familia Hearst controlează şi astăzi unul dintre cele mat puternice monopoluri din S. U. A. de ziare şi reviste dintre cele mai răspîndite în Statele Unite. În afară de acestea, concernul stăpînit de familia Hearst posedă o reţea de posturi de radio şi televiziune, una dintre principalele agenţii pe presă („International News Service”) şi controlează o companie financiară cu întinse legături internaţionale (American Trust Company”).

democrat, care de multă vreme nu mai era democrat decît cu numele. Programul lui politic îmbina în mod demagogic un socialism de paradă, golit de conţinut, cu un soi hibrid de capitalism mic-burghez. Alcătuit din alăturarea unor elemente fundamental contradictorii, curentul politic iniţiat de Hearst a fost de la început lipsit de orice perspectivă, cu toate că pentru o scurtă perioadă a constituit o sursă de serioasă îngrijorare pentru plutocraţie.

forţă financiară se baza pe clasa de mijloc, căci trusturile nu se foloseau de reclamă.* Pentru a-l distruge pe Hearst nu era deci nevoie decît să-l lipseşti de reclame.

Clasa de mijloc nu fusese distrusă în întregime. Scheletul, ceea ce avusese ea mai viguros, rămăsese, dar era lipsit de orice putere. Micii industriaşi şi negustorii care totuşi supravieţuiseră se aflau în întregime la discreţia plutocraţiei, fiind lipsiţi cu totul de independenţă politică ori economică. Nu e deci de mirare că, la cea dintîi poruncă a plutocraţiei, toţi au încetat să mai publice reclame în ziarele lui Hearst.

Hearst a luptat cu bravură. A continuat să scoată ziarele, suportînd o pierdere de un milion şi jumătate de dolari pe lună şi publicînd mai departe reclamele pentru care nimeni nu-i mai plătea. Din nou plutocraţia a dat poruncă, iar micii industriaşi şi negustori l-au bombardat pe Hearst cu o ploaie de notificări, prin care

îi cereau să nu mai publice vechile reclame pentru întreprinderile lor. Hearst nu i-a luat în seamă. S-au emis ordonanţe judecătoreşti pentru a-l opri să mai publice reclamele. Tot nu s-a supus. Atunci a fost condamnat la şase luni de închisoare pentru dispreţ arătat tribunalului prin nesupunere la ordonanţele sale, iar financiarmente a fost dus la faliment prin nenumărate condamnări la daune. Nu-i mai rămînea nici o speranţă. Plutocraţia îl condamnase şi avea la dispoziţie întreg aparatul judecătoresc ca să-şi aducă la îndeplinire sentinţa. O dată

**** În acele vremuri de cumplit haos economic, cheltuielile pentru reclamă se ridicau la sume fantastice. Întrucît concurenţa nu avea loc decît între micii capitalişti, numai ei foloseau reclama. În sectoarele în care activau trusturile neexistînd nici un fel de concurenţă, acestea nu aveau nevoie de reclamă.***

cu Hearst a fost distrus şi partidul democrat, pe care nu de multă vreme ajunsese să-l domine.

După distrugerea lui Hearst şi a partidului democrat, nu le mai rămîneau partizanilor săi decît două soluţii: sau să adere la partidul socialist, sau să se alăture partidului republican. Aşa s-a făcut că noi, socialiştii, am cules roadele propagandei pseudosocia- liste a lui Hearst, fiindcă cei mai mulţi dintre partizanii săi au trecut de partea noastră.

Ruinarea fermierilor, pusă la cale cam tot în vremea aceea, ar fi avut drept urmare sporirea şi mai considerabilă a voturilor noastre dacă n-ar fi existat apariţia vremelnică şi total inutilă a Ligii fermierilor. Ernest şi ceilalţi conducători socialişti au luptat din răsputeri pentru a-i atrage pe fermieri, dar desfiinţarea presei şi editurilor socialiste constituia o piedică mult prea mare, iar propaganda de la om la om nu fusese încă pusă la punct. Din aceste pricini, politicieni de soiul domnului Calvin, ei înşişi foşti fermieri, dar de multă vreme ruinaţi, au reuşit să-i atragă pe fermieri şi să abată forţa lor politică pe un făgaş care nu ducea nicăieri.

— Bieţii fermieri, a spus într-un rînd Ernest, rîzînd şi totuşi plin de furie. De-acum or să joace exact aşa cum le vor cînta trusturile.

Şi iată că astăzi chiar asta este situaţia. Cele şapte trusturi uriaşe, lucrind în bună înţelegere, au pus în comun enormele lor profituri şi au creat un gigantic trust agricol. Companiile de cale ferată, care dictau tarifele de transport, dimpreună cu bancherii şi agenţii de bursă, care dictau preţurile, avuseseră de multă vreme grija să-i înglodeze pe fermieri în datorii. Bancherii şi toate trusturile financiare împrumutaseră încă de mai înainte uriaşe sume de bani fermierilor. Îi aveau deci prinşi cu totul în năvod şi nu le mai rămînea decît să-i tragă pe uscat. Ceea ce a şi făcut trustul agricol.

Criza din 1912 pricinuise încă mai înainte scăderi de preţuri dezastruoase

pe piaţa agricolă. Trustul avu deci grijă să coboare preţurile la un nivel ruinător pentru fermieri, în vreme ce Căile Ferate, fixînd tarife exorbitante, îi lichidă economiceşte. În felul acesta fermierii au fost siliţi să contracteze mereu alte împrumuturi, fără a fi în stare să plătească ceva din cele vechi. A urmat după aceea o mare campanie de executări silite, mobiliare şi imobiliare. Fermierii şi-au abandonat pur şi simplu pămînturile în mîna trustului. Nici n-ar fi avut altceva de făcut. Iar după ce au predat pămîntul, s-au angajat în slujba trustului agricol ca vechili, supraveghetori sau chiar simpli muncitori. Pentru munca lor primeau salariu. Din mici proprietari deveniseră deci în fapt şerbi, robi legaţi de pămînt prin salariul care reprezenta unica lor sursă de existenţă. Nu puteau să-şi părăsească stăpînii, fiindcă stăpînii lor alcătuiau plutocraţia; nu puteau să plece la oraş, deoarece şi acolo tot plutocraţii erau stăpîni. Nu aveau decît o unică ieşire: să se desprindă de pămînt şi să devină vagabonzi, adică, într-un cuvînt, să moară de foame. Dar nici în privinţa asta nu fură lăsaţi de capul lor: se promulgară legi aspre împotriva vagabondajului, iar legile fură puse în aplicare cu toată stricteţea.

Bineînţeles că ici şi colo cîte un fermier, sau chiar grupuri de fermieri reuşiseră să scape de expropriere datorită unor împrejurări excepţionale. Aceştia reprezentau însă cazuri cu totul izolate şi lipsite de însemnătate, iar de

altminteri au fost şi ei prinşi în năvod anul următor.*

* ***Distrugerea micilor proprietari de pămînt din Roma antică s-a desfăşurat într-un ritm cu mult mai lent decît ruinarea fermierilor şi micilor capitalişti americani. Şi nici nu este de mirare, fiindcă în societatea romană nu acţionau forţe motrice comparabile cu cele existente în secolul al XX-lea.***

Mulţi fermieri, mînaţi de o dementă lăcomie de pămînt, s-au arătat gata să se întoarcă la viaţa primitivă şi au încercat să scape de ruină abţinîndu-se de

Şi astfel ajunstisem, către toamna anului 1912, în situaţia ca toţi fruntaşii socialişti, cu excepţia lui Ernest, să considere că venise sfîrşitul regimului capitalist. Ţinînd seama de adîncimea crizei şi de uriaşul număr al şomerilor, de ruinarea fermierilor şi a claselor de mijloc, de înfrîngerea hotărîtoare şi generală a sindicatelor muncitoreşti, socialiştii erau realmente îndreptăţiţi să creadă că ceasul de pe urmă al capitalismului sunase şi că sosise momentul să arunce mănuşa în obrazul plutocraţiei.

Vai, cît de grav subapreciam forţele duşmanului! Socialiştii proclamau pretutindeni certitudinea victoriei lor electorale, invocînd faptele incontestabile ce caracterizau situaţia. Plutocraţia a acceptat provocarea. Şi tot ea, plutocraţia, cumpănind lucrurile aşa cum trebuie, ne-a învins, spărgîndu-ne

unitatea şi dez- binîndu-ne forţele. Plutocraţia, prin agenţii ei secreţi, a început să strige în gura mare că socialiştii ar fi atei şi că nu ar avea nimic sfînt; plutocraţia a fost aceea care a avut putinţa să cheme într-ajutor clerul diferitelor confesiuni, şi în special pe cel catolic, ră- pindu-ne astfel votul unui număr de muncitori. De asemenea, tot plutocraţia a fost aceea care, prin agenţii ei secreţi, bineînţeles, a încurajat Liga fermierilor şi a ajutat-o să capete oarecare influenţă

la orice relaţii cu piaţa. Nu vindeau nimic, nu cumpărau nimic. Între ei a început să se înfiripeze un sistem primitiv de troc. Au avut de îndurat multe lipsuri şi greutăţi, dar au persistat totuşi în această atitudine. Exemplul lor a determinat în fapt crearea unui curent. Felul în care au fost înfrînţi a fost unic în felul său, dar simplu şi logic. Plutocraţii, datorită faptului că aveau în mînă guvernul, le-au mărit impozitele. Aici se afla punctul vulnerabil din armura fermierilor. Necumpărînd şi nevînzînd nimic, n-aveau cum îşi procura bani, şi în cele din urmă, pămîntul le-a fost vîndut pentru acoperirea impozitelor.

chiar la oraşe, printre membrii muribundei clase de mijloc.

Cu toate astea, socialiştii au repurtat mari succese. Dar în locul unei victorii electorale hotărîtoare, care ne-ar fi asigurat cele mai înalte posturi de

comandă şi majoritatea în toate adunările legislative, ne-am trezit în minoritate. Este adevărat că am cîştigat cincizeci de locuri în Congres, dar în primăvara lui 1913, cînd cei cincizeci de congressmeni s-au prezentat în incintă, şi-au dat seama că practic nu aveau nici o putere. Au fost totuşi privilegiaţi faţă de aleşii Ligii fermierilor, care cîştigaseră puterea în douăsprezece state, dar cărora în primăvară nu li s-a îngăduit să-şi ia în primire posturile respective. Cei care deţineau puterea au refuzat să cedeze locul, iar tribunalele erau în mîna oligarhiei. Numai că am luat-o înaintea întîmplărilor. Trebuie deci să mă întorc puţin îndărăt şi să vorbesc despre tulburările din iarna lui 1912.

Criza avusese drept urmare o uriaşă scădere a consumului de mărfuri din ţară. Muncitorii, rămaşi fără lucru, nu mai primeau salariu şi deci nu aveau cu ce să cumpere. Rezultatul a fost că plutocraţia s-a trezit cu surplusuri de mărfuri mai mari ca niciodată şi pe care era silită să le plaseze în străinătate, iar pentru ducerea la bun sfîrşit a giganticelor sale planuri avea nevoie de foarte mulţi bani. Datorită disperatelor eforturi depuse pentru a-şi desface mărfurile pe piaţa mondială, plutocraţia a ajuns la o puternică ciocnire de interese cu Germania. Ciocnirile de interese economice duc de obicei la războaie, iar cazul acesta n-a făcut excepţie de la regulă. Stăpînii Germaniei s-au pregătit deci de război, acelaşi lucru făcîndu-l şi Statele Unite.

Norii negri şi ameninţători ai războiului acopereau cerul. Situaţia purta în ea germenii unei catastrofe mondiale, căci în toată lumea era criză şi peste tot aveau loc mişcări muncitoreşti, iar clasa de mijloc era pe cale de dispariţie, existau armate uriaşe de şomeri, pe piaţa economică mondială se ciocneau interese felurite şi pretutindeni se făceau auzite zgomotele surde ale revoluţiei sociale.*

Oligarhia dorea război cu Germania dintr-o serie întreagă de motive. Ea n-ar fi avut decît de cîştigat cu ocazia tuturor schimbărilor, a reîmpărţirii rolurilor pe arena internaţională şi a încheierii de noi tratate şi alianţe determinate de un război. Dar, înainte de orice, se gîndea desigur la faptul că un război ar fi consumat bună parte din prisosul de mărfuri existente în numeroase ţări, ar fi decimat armatele de şomeri şi ar fi dat oligarhiei răgaz să răsufle şi să poată întocmi şi pune în practică noi planuri. Un astfel de război i-ar fi putut aduce stăpînirea întregii pieţe mondiale. De asemenea, un astfel de război ar fi justificat şi crearea unei mari armate permanente, care n-ar mai fi trebuit niciodată

* ***Aceste zgomote surde s-au făcut auzite mult timp. Chiar într-o vreme foarte îndepărtată, încă în anul 1906 al erei creştine, un englez, şi anume lordul Avebury[1], a rostit în Camera***

---

[1] ***John Lubbock,*** lord ***Avebury*** (1834—1913), arheolog, naturalist şi politician liberal englez, iniţiator al mai multor măsuri reformiste burgheze

Lorzilor următoarele: „Neliniştea din Europa, răspîndirea socialismului şi răuprevestitoarea creştere a anarhismului sînt avertismente date guvernului şi claselor stăpînitoare pentru a le atrage atenţia asupra faptului că situaţia claselor muncitoare din Europa a devenit insuportabilă, şi, dacă se doreşte evitarea revoluţiei, trebuie luate măsuri serioase în vederea măririi salariilor, a reducerii orelor de muncă şi a micşorării preţurilor la articolele de primă necesitate". Wall Street Journal, ***organ de presă al agenţiilor de bursă, a comentat astfel discursul lordului Avebury: „Cuvintele acestea au fost rostite de un aristocrat şi un membru al celui mai conservator corp legislativ***

demobilizată, şi ar fi permis poate ca în minţile oamenilor lozinca: „America împotriva Germaniei" să înlocuiască lozinca: „Socialismul împotriva oligarhiei".

Şi, într-adevăr, războiul ar fi împlinit toate aşteptările oligarhiei, dacă pe lume n-ar fi existat socialiştii. În cele patru cămăruţe ale noastre din Pell Street a avut loc o şedinţă secretă a conducătorilor socialişti din statele apusene ale ţării, în cadrul ei luîndu-se în primul rînd în discuţie problema atitudinii pe care urmau s-o adopte socialiştii. Nu era prima dată cînd noi, socialiştii,

---

adoptate de parlamentul englez.

ne opuneam categoric războiului*, dar pentru prima oară am făcut

din întreaga Europă. Ele devin deci cu atît mai semnificative şi cuprind idei de economie politică mai valoroase decît cele care pot fi găsite în majoritatea cărţilor. Sună ca un semnal de alarmă: Luaţi seama, domnilor de la Ministerul de Război şi de la Ministerul Marinei!"

Iată ce scria, în aceeaşi vreme, Sydney Brooks, un american, în revista Harper's Weekly[1]: ***„La Washington n-ai să auzi niciodată pomenindu-se de socialişti. Şi de ce ai auzi? În ţara asta, politicienii sînt totdeauna ultimii care observă ce se petrece sub nasul lor. Desigur că au să facă haz pe socoteala mea dacă le voi prezice, şi le-o prezic cu toată hotărîrea, că la viitoarele alegeri prezidenţiale socialiştii vor, întruni peste un milion de voturi."***

* ***La începutul secolului al XX-lea al erei creştine, organizaţia internaţională a socialiştilor şi-a formulat în sfîrşit politica în legătură cu războaiele[2] în rezu-***

---

[1] Revistă politică şi literară ilustrată burgheză; a apărut între 1857 şi 1916.

[2] Este vorba de Congresul socialist internaţional de la Stuttgart (august 1907) care, datorită luptei purtate de Lenin şi Rosa Luxemburg a adoptat o rezoluţie în problema războiului. Această rezoluţie prevedea că în caz de război agitaţia trebuie îndreptată nu numai spre încetarea războiului, ci şi spre folosirea războiului, devenit inevitabil, pentru a grăbi răsturnarea dominaţiei de clasă a

acest lucru în Statele Unite. În urma şedinţei noastre secrete am luat legătura cu conducerea centrală, şi nu mult după asta telegramele cifrate treceau Atlanticul de la noi către Biroul Internaţionalei[1], şi de acolo îndărăt către noi.

Socialiştii germani se declarau gata să acţioneze împreună cu cei din America. Partidul Socialist din

mat această politică era: Pentru ce oare muncitorii dintr-o ţară s-ar război cu muncitorii din altă ţară spre unicul folos al stăpînilor capitalişti?

În anul 1905 al erei creştine, la 21 mai, cînd era gata să izbucnească un război între Austria şi Italia[2], socialiştii din Italia şi Austro-Ungaria au organizat o conferinţă la Trieste şi au ameninţat cu greva generală a

---

burgheziei.

[1] În vremea cînd a fost scris Călcîiul de fier exista un „Birou socialist internaţional” cu sediul la Bruxelles, înfiinţat prin hotărîrea Congresului din 1900 al Internaţionalei a II-a. Jack London nu a prevăzut trădarea liderilor Internaţionalei a II-a care i-au ajutat pe capitalişti să pornească măcelul din 1914.

[2] La sfîrşitul secolului al XIX-lea şi la începutul secolului nostru, mişcarea iredentistă italiană, care sub lozinca alipirii la Italia a tuturor teritoriilor locuite de italieni urmărea scopuri Imperialiste, a dat naştere la numeroase incidente diplomatice, creînd nu odată primejdia izbucnirii unui război între Italia şi imperiul austro-ungar, care stăpînea oraşul Trieste. Conferinţa socialiştilor din cele două ţări, întrunită la Trieste în 1905, a condamnat iredentismul şi a ameninţat cu greva generală în cazul cînd guvernele respective ar declara război.

muncitorilor din amîndouă ţările în cazul cînd s-ar declara război. Aceeaşi situaţie s-a repetat în anul următor, cînd, din pricina aşa-numitei „afaceri marocane"[1], Franţa, Germania şi Anglia au fost pe punctul de a porni război.

Germania număra peste cinci milioane de membri, din care mulţi erau încadraţi în armata permanentă şi, în plus, întreţinea relaţii strînse cu sindicatele muncitoreşti. În amîndouă ţările socialiştii se declarară răspicat împotriva războiului şi ameninţară cu greva generală. Între timp începură să se pregătească serios pentru această acţiune. Ba, mai mult decît atît, partidele revoluţionare din toate ţările au proclamat în mod deschis lozinca socialistă potrivit căreia pacea între popoare trebuia apărată prin orice mijloace, mergînd pînă la răscoală şi răsturnarea propriului guvern.

Greva generală care a urmat a fost cea mai mare victorie cîştigată de noi, socialiştii americani.

La 4 decembrie ambasadorul american de la Berlin a fost rechemat. În aceeaşi noapte o flotă germană a atacat prin surprindere Honolulu, scufundînd trei crucişătoare şi un vas de coastă şi bombardînd totodată oraşul. A doua zi Statele Unite şi Germania şi-au declarat război una alteia, iar peste o singură oră

---

1 În anul 1905 a izbucnit un conflict între Franţa şi Germania, fiecare voind să acapareze Marocul şi să-l transforme în colonie a sa. Acest conflict a fost provizoriu aplanat prin conferinţa de la Algeciras (1906), la care au participat Franţa, Germania, Anglia şi Spania.

socialiştii au declarat greva generală în ambele state.

Pentru prima oară kaizerul Germaniei a avut de înfruntat oamenii simpli din împărăţia lui, oamenii aceia care făceau ca treburile să meargă, şi fără de care el nu ar fi avut ce stăpîni. Elementul nou al situaţiei stătea în faptul că revolta acelor oameni era pasivă. Nu porniseră la asalt. Nu făceau nimic. Dar, nefăcînd nimic, îl legau de mîini pe stăpînitorul lor. Ce n-ar fi dat el să aibă prilejul de a-şi asmuţi sîngeroşii cîini de pază împotriva proletariatului răsculat! Dar un astfel de prilej nu i se oferea. N-avea cum să-şi asmută dulăii; nici cum să-şi mobilizeze armata şi s-o trimită la război; nici cum să-şi pedepsească supuşii îndărătnici. În toată împărăţia lui nu se mişca nici măcar o rotiţă. Nici un tren nu luneca pe şine, nici un fel de mesaj nu mai alerga pe sîrme, fiindcă telegrafiştii şi muncitorii de la Căile

Ferate părăsiseră munca o dată cu tot restul populaţiei.

În Statele Unite lucrurile se petreceau la fel ca în Germania. Proletariatul american organizat învăţase în sfîrşit lecţia. Înfrînte în mod decisiv pe propriul lor teren de luptă, sindicatele părăsiseră acest teren şi trecuseră pe tărîmul luptei politice, alături de socialişti, căci greva generală era o grevă politică. De altminteri, sindicatele fuseseră în asemenea grad zdrobite, încît nici nu aveau de ce sta în cumpănă şi răspunseră chemării la greva generală în disperare de cauză. Milioane de muncitori aruncau uneltele şi părăseau lucrul. În fruntea tuturor se aflau muncitorii mecanici. Încă nu li se închiseseră rănile, sindicatul lor păruse distrus o dată pentru totdeauna, dar iată-i acum pornind din nou la luptă, alături de tovarăşii lor din industria de prelucrare a metalelor. Pînă şi muncitorii necalificaţi şi neorganizaţi părăsiseră lucrul. Greva mobilizase ţara întreagă. Pe lîngă asta, femeile se dovediră cele mai înfocate sprijinitoare ale grevei generale şi făcură front comun împotriva războiului, căci nu voiau să-şi trimită bărbaţii la moarte. De asemenea, ideea grevei generale a cuprins masele, căci era o idee contagioasă. Copiii nu s-au mai prezentat la şcoală, iar profesorii, care totuşi ar fi vrut să-şi continue activitatea, se văzură nevoiţi să părăsească sălile de clasă cu totul pustii. Greva generală îmbrăcă aspectul unei mari serbări naţionale. În acelaşi timp, ideea solidarităţii muncitoreşti,

concretizată în acest chip, aţîţa imaginaţia tuturor. În definitiv, nimeni nu înfrunta nici o primejdie anga- jîndu-se în acest joc gigantic şi poznaş. Cînd toţi aveau aceeaşi vină, cum ar fi putut fi pedepsit careva?

Statele Unite erau paralizate. Nimeni nu ştia ce se întîmplă pe lume. Ziare nu mai apăreau, scrisorile şi telegramele nu se mai expediau. Fiece sat, fiece oraş se afla într-o stare de completă izolare, care te-ar fi făcut să crezi că între el şi restul lumii se întinde o pădure virgină de zeci de mii de mile pătrate. Din această pricină restul lumii parcă încetase să mai existe. Starea asta de lucruri se prelungi o săptămînă încheiată.

La San Francisco nu ştiam nici măcar ce se petrece pe celălalt mal al golfului, la Oakland sau Berkeley. Efectul produs asupra nervilor era straniu şi deprimant. S-ar fi părut că un important element cosmic încetase să mai funcţioneze. Pulsul întregii ţări se oprise, iar naţia întreagă parcă îşi dăduse ultima suflare. Nu se mai auzea uruit de camioane şi nici şuierat de sirenă, nici zumzet electric, nici tramvaie străbătînd în goană străzile şi nici strigătele vînzători- lor de ziare; nu mai existau decît făpturi care, la mari intervale se furişau ca nişte fantome, ele însele speriate şi parcă smulse din realitate de tăcerea încremenită ce stăruia pretutindeni.

În acea săptămînă a tăcerii oligarhia a primit o lecţie din care a tras multe învăţăminte. Greva generală fusese un avertisment. Aşa ceva nu trebuia să se

mai repete niciodată. Iar oligarhia avea să aibă grijă într-adevăr să nu se repete.

La sfîrşitul săptămînii, după cum se stabilise de mai înainte, telegrafiştii din Germania şi Statele Unite au reluat lucrul. Cu ajutorul lor, conducătorii socialişti din amîndouă ţările au prezentat un ultimatum guvernelor. Războiul trebuia oprit, sau, dacă nu, greva generală avea să continue. N-a fost nevoie de multă vreme pentru a ajunge la o înţelegere. Starea de război a încetat, şi populaţia ambelor ţări s-a întors la lucru.

O dată cu reluarea relaţiilor paşnice s-a încheiat o alianţă între Germania şi Statele Unite. În realitate, era o alianţă între împărat şi oligarhie, în scopul luptei unite împotriva duşmanului comun — proletariatul revoluţionar din ambele state. Mai tîrziu, tot oligarhia a rupt în mod perfid această alianţă, atunci cînd socialiştii germani s-au sculat şi au alungat de pe tron pe stăpînitorul setos de sînge. De altmiteri, tocmai acesta era şi scopul urmărit de oligarhia americană — distrugerea principalului concurent de pe piaţa mondială. O dată ce-l zvîrliseră de pe tron pe împărat, germanii nu mai aveau nevoie să-şi desfacă prisosul de mărfuri în străinătate. Prin însăşi esenţa regimului socialist, poporul german avea să consume tot ce producea. Bineînţeles că urma să se facă totuşi comerţ cu mărfurile pe care le producea, schimbîndu-le pe altele pe care nu le putea produce, ceea ce însemna cu totul altceva decît desfacerea unor prisosuri pe care nu le-ar fi putut consuma.

— Pun rămăşag că oligarhia îşi va găsi justificare, spuse Ernest în clipa cînd aflarăm că oligarhia nu îşi respectase obligaţia de a veni în ajutorul împăratului german. Ca de obicei, va socoti că a procedat bine.

Şi bineînţeles că oligarhia şi-a justificat în mod public trădarea, afirmînd că făcuse acest act pentru binele poporului american, de ale cărui interese se îngrijea cu atîta osîrdie. În acest fel alungase de pe piaţa mondială detestatul rival şi ne crease posibilitatea de a desface surplusul nostru de mărfuri.

— Culmea batjocurii — a subliniat Ernest — este tocmai aceea că sîntem atît de neajutoraţi, încît asemenea imbecili au cu adevărat putinţa să conducă treburile noastre! Ne-au dat posibilitatea să vindem mai mult în străinătate, ceea ce înseamnă că vom fi siliţi să consumăm şi mai puţin în ţară.

CAPITOLUL XIV

Începutul sfirşitului

Încă din ianuarie 1913, Ernest şi-a dat limpede seama de adevărata tendinţă a evenimentelor, dar n-a reuşit să-i facă şi pe tovarăşii lui să întrevadă primejdia Călcîiului de fier, pe care el o vedea desemnîndu-se tot mai ameninţătoare. Tovarăşii săi erau prea siguri de ei, iar evenimentele se succedau cu prea mare rapiditate către punctul culminant. În

treburile mondiale interveniseră schimbări importante. Oligarhia americană ajunsese practic stăpînă pe piaţa mondială, şi zeci de ţări se vedeau alungate de pe piaţă, rămînînd cu enorme surplusuri de mărfuri, pe care nu le puteau consuma şi nici n-aveau cui le vinde. Tuturor acestor ţări nu le mai rămînea altă soluţie în afară de o reorganizare social-economică, căci le era cu neputinţă să rămînă mai departe la sistemul datorită căruia surplusurile de mărfuri se îngrămădeau neîncetat. În ceea ce le privea, sistemul capitalist se dovedise complet falimentar.

Pentru ţările acestea, reorganizarea a îmbrăcat forma revoluţiei. Pretutindeni domnea confuzia şi violenţa, se prăbuşeau guverne şi instituţii. Pretutindeni, cu excepţia a două sau trei ţări, stăpînii capitalişti de odinioară luptau cu disperare pentru a-şi apăra avutul, dar puterea le era smulsă din mîini de către proletariatul revoluţionar. Se împlinise celebra previziune a lui Karl Marx: „Ceasul din urmă al proprietăţii private capitaliste a sunat. Ex- proprietarii sînt expropriaţi.”[1] Şi de îndată ce guvernele capitaliste se prăbuşeau, se ridicau în locul lor state populare cooperatiste[2],

---

[1] Citat din ***Capitalul*** (Vezi Karl Marx — ***Capitalul,*** vol. I, ESPLP 1957, pag. 757).

[2] Jack London foloseşte aici termenul de ***Co-operative Commonwealth,*** ceea ce dovedeşte încă o dată strînsa legătură pe care a păstrat-o permanent cu evenimentele contemporane lui, căci prin 1906 a existat în America o grupare de socialişti care alcătuiseră un proiect utopic de colonizare a anumitor state din vest unde să se

comunităţi bazate pe cooperarea întregului popor.

Din partea tovarăşilor noştri victorioşi din celelalte ţări primeam nenumărate mesaje: „De ce rămîn în urmă Statele Unite?”, „La luptă, revoluţionari americani!”, „Ce se întîmplă cu America?” Dar noi nu puteam ţine pasul cu ei. Oligarhia ne stătea în drum. Trupul ei diform, ca al unui monstru apocaliptic, ne închidea calea.

— Aşteptaţi pînă la primăvară, cînd ne vom lua în primire funcţiile, răspundeam noi. Atunci o să aveţi ce vedea.

Aici se ascundea secretul nostru. În cele din urmă izbutisem să-i cîştigăm de partea noastră pe cei din Liga fermierilor iar în primăvară,[1] pe baza rezultatelor obţinute la alegerile din toamna precedentă, douăsprezece state aveau să treacă în puterea lor. Asta însemna că în cele douăsprezece state aveau să fie instituite imediat state populare cooperatiste. După aceea, restul avea să fie simplu.

— Şi ce se întîmplă dacă cei din Liga fermierilor nu reuşesc să-şi ocupe posturile? întreba Ernest.

Tovarăşii lui îi răspundeau că e o cobe aducătoare de nenorociri.

Dar neputinţa de a prelua puterea nu era cea mai mare primejdie la care se

---

creeze o societate numită ***Brotherhood of the Co-operative Commonwealth*** (Frăţia comunităţii statelor cooperatiste).

[1] În sistemul constituţional din S. U. A. alegerile au loc în luna noiembrie, iar cei aleşi îşi ocupă posturile respective în luna ianuarie a anului următor.

gîndea Ernest. Ceea ce prevedea el era dezertarea de la datorie a marilor sindicate şi formarea unor caste închise în rîndurile muncitorilor.

— Ghent i-a învăţat pe oligarhi cum trebuie să procedeze, spunea Ernest. Pot pune rămăşag că şi-au făcut carte de căpătîi din lucrarea lui, ***Feudalismul mărinimos****.

* ***Este vorba despre cartea lui W. J. Ghent,*** Feudalismul mărinimos, ***publicată în anul 1902 al erei creştine. S-a afirmat totdeauna că Ghent ar fi fost acela care ar fi dat marilor capitalişti ideia organi-***

Niciodată n-am să uit noaptea în care după o discuţie aprinsă cu o seamă de conducători ai sindicatelor, Ernest s-a întors către mine şi mi-a spus cu tot calmul:

— Cu asta ni s-a hotărît soarta. Călcîiul de fier a învins. Sfîrşitul e aproape.

Mica şedinţă din locuinţa noastră nu avea caracter oficial. Ernest însă, ca şi ceilalţi tovarăşi ai săi, se străduiau să capete din partea conducătorilor sindicali asigurarea că vor chema pe membrii organizaţiilor la grevă genală. Dintre conducătorii de faţă, O'Connor, preşedintele sindicatului mecanicilor, a fost cel dintîi care a refuzat să dea asemenea asigurări.

— Aţi văzut doar că, folosind vechile voastre metode de grevă economică şi boicot, n-aţi ajuns decît la o înfrîngere nimicitoare, insistă Ernest.

O’Connor şi ceilalţi încuviinţară din cap.

— Aţi văzut de asemenea la ce rezultate putem ajunge recurgînd la greva generală. Am împiedicat războiul cu Germania. Niciodată nu s-a văzut o mai strălucită manifestare a solidarităţii şi forţei muncitoreşti. Muncitorii pot să ajungă şi vor ajunge stă- pînii lumii. Dacă veţi continua să luptaţi alături de noi, vom pune capăt domniei capitalismului. E singura voastră nădejde, iar ce vă rămîne în afară de asta ştiţi prea bine. Altă ieşire nu există. Orice aţi face, folosind vechile metode, nu vă aşteaptă decît

zării oligarhiei.[1] Această părere a persistat în literatură de-a lungul celor trei secole cît a ţinut era Călcîiului de fier, şi chiar în primul veac al erei Frăţiei între oameni. Astăzi, deşi s-a dovedit netemeinicia acestei opinii, nu putem decît să constatăm şi să

înfrîngerea, dacă nu din altă pricina, cel puţin din aceea că stăpînii au la dispoziţie justiţia.*

— O iei prea repede, răspunse O’Connor. Dumneata nu cunoşti toate soluţiile. Mai există şi altele. Ştim noi ce facem. Sîntem sătui de greve, fiindcă numai din pricina lor am fost aproape

[1] La începutul secolului, în cartea pomenită de London, W. J. Ghent s-a ridicat împotriva socialiştilor, afirmînd că în loc de socialism se va instaura un soi de nou feudalism, dominat tot de capitalişti, şi în care muncitorii vor fi legaţi de maşini aşa cum iobagii fuseseră legaţi de pămînt.

nimiciţi. Dar nu cred că va mai fi vreodată nevoie să chemăm oamenii la grevă.

— Şi care e soluţia voastră? întrebă Ernest fără înconjur.

O'Connor rîse şi clătină din cap, apoi zise:

— Deocamdată îţi pot spune doar atît: pînă acum noi n-am dormit, iar în clipa de faţă nu visăm.

— Nădăjduiesc că nu e o soluţie despre care să vă fie teamă sau ruşine să vorbiţi, insistă Ernest, cu o notă de sfidare în glas.

— Cred că ştim noi mai bine ce-avem de făcut, fu răspunsul.

— După chipul în care înţelegi să te ascunzi, s-ar părea că nu e vorba de o treabă prea frumoasă, îi spuse Ernest, din ce în ce mai indignat.

— Am răspuns pentru faptele noastre cu sînge şi cu sudoare, şi la fel vom răspunde pentru tot ce va veni, replică O'Connor. Totdeauna e mai bine să-ţi vezi întîi de treburile tale, şi pe urmă să te îngrijeşti de ceilalţi.

regretăm faptul că Ghent rămîne nevinovatul cel mai hulit din întreaga istorie.

* ***Iată cîteva exemple din care se poate vedea limpede atitudinea potrivnică muncitorilor adoptată constant de tribunale:***

În regiunile cu mari exploatări carbonifere, copiii erau folosiţi pe scară largă la muncile din mină. Muncitorii au reuşit ca în anul 1905 al erei creştine să impună corpurilor

legiuitoare ale statului Pennsylvania o lege prin care se hotăra că, pentru stabilirea vîrstei copiilor, în afară de jurămîntul părinţilor, mai era nevoie şi de unele acte, printre care şi certi-

— Dacă ţi-e teamă să arăţi soluţia la care v-aţi gîndit, atunci dă-mi voie să ţi-o spun eu, izbucni Ernest, nemaiputîndu-se stăpîni. Vreţi să împărţiţi prada. Aţi pactizat cu duşmanul, asta aţi făcut! Aţi scos la mezat interesele muncitorilor, ale tuturor muncitorilor. Părăsiţi lupta ca nişte laşi ce sînteţi!

— Eu nu mai am nimic de spus, răspunse O'Connor încruntat. Continuu totuşi să cred că ne cunoaştem interesele mai bine decît le cunosc alţii,

— Şi nici nu vă pasă de soarta celorlalţi muncitori. Îi aruncaţi pur şi simplu în prăpastie.

— Eu nu mai am nimic de spus, repetă O'Connor, în afară de aceea că sînt preşedintele sindicatului mecanicilor şi că e de datoria mea să apăr interesele celor pe care-i reprezint. Am terminat.

Pe urmă, după ce conducătorii sindicatelor s-au retras, Ernest mi-a arătat cum aveau să se petreacă lucrurile. Vorbea cu linişte şi reculegerea care urmează după înfrîngere.

— Socialiştii obişnuiau să prevestească plini de entuziasm că va veni ziua în care proletariatul organizat, înfrînt pe tărîmul luptei economice, va trece la lupta politică. Şi, într-adevăr, Călcîiul de fier a zdrobit sindicatele în lupta economică, împingîndu-le astfel către lupta politică; dar iată că această întorsătură, în loc să

fie îmbucurătoare pentru noi, pare să prevestească noi necazuri. Călcîiul de fier a ştiut

ficate şcolare. Legea aceasta a fost imediat declarată neconstituţională de către tribunalul comitatului Luzerne, pe temei că ar viola cel de al paisprezecelea amendament[1], întrucît ar face discriminări între persoane aparţinînd uneia şi aceleiaşi categorii, adică între copiii mai mici şi mai mari de paisprezece ani.

să tragă toate învăţămintele. Ne-am arătat puterea prin greva generală, iar ei au avut grijă să ia măsuri ca greva generală să nu se mai repete.

— Dar cum au făcut asta? am întrebat eu.

— Pur şi simplu acordînd subvenţii marilor sindicate. De aceea marile sindicate nu vor mai lua parte la greva generală. Prin urmare, nu vom mai avea o grevă generală.

— Însă nici Călcîiul de fier nu va putea susţine la nesfîrşit o acţiune atît de costisitoare.

— O! nu-ţi fie teamă. N-au acordat subvenţii tuturor sindicatelor. Nici nu era nevoie de-atîta cheltuială. Iată ce se va întîmpla: se vor mări salariile şi se vor reduce orele de muncă pentru feroviari,

---

[1] Cel de al paisprezecelea amendament adus Constituţiei S. U. A. prevede că statele federale nu pot adopta măsuri care să reducă drepturile legale ale cetăţenilor şi că toţi cetăţenii, fără nici o deosebire, sînt egali în faţa legii.

mecanici, strungari, turnători, precum şi pentru alte categorii de muncitori calificaţi din industria metalurgică. În toate sindicatele despre care vorbesc se vor crea muncitorilor condiţii privilegiate. Un loc în aceste sindicate va ajunge sa însemne un fel de loc în rai.

— Tot nu înţeleg, am obiectat eu. Dar cu muncitorii din celelalte sindicate ce-o să se întîmple? Din ce mi-ai spus, văd că majoritatea sindicatelor rămîn pe dinafară, căci nu fac parte din acest grup.

— Toate celelalte sindicate vor fi desfiinţate. Nu-ţi dai seama că muncitorii de la căile ferate, mecanicii, strungarii şi celelalte categorii de muncitori calificaţi din industria metalurgică îndeplinesc toate muncile esenţiale pentru civilizaţia noastră industrială? Sigur fiind de supunerea acestora, Călcîiul de fier îşi poate permite să le rîdă în nas tuturor celorlalţi

Tribunalul Suprem al statului a confirmat această sentinţă.

În anul 1905 al erei creştine, tribunalul statului New York, în sesiune specială, a declarat neconstitu- ţională legea prin care se interzicea ca minorii şi femeile să muncească în fabrici după ceasurile nouă seara; temeiul invocat a fost acela că o astfel de lege ar fi „legislaţie cu caracter de clasă”.

muncitori. Fierul, oţelul, cărbunele, maşinile şi transporturile formează coloana vertebrală a întregii industrii.

— Dar minerii? am întrebat eu. În minele de cărbuni lucrează aproape un milion de mineri.

— Minerii sînt muncitori aproape fără calificare. Ei nu contează. Salariile lor vor scădea, iar orele lor de muncă vor spori. Vor ajunge şi ei sclavi, ca noi toţi ceilalţi, şi vor fi tîrîţi în noroi. Vor fi siliţi să muncească, întocmai aşa cum sînt siliţi astăzi fermierii să muncească pentru stăpînii care le-au răpit pămînturile. La fel se vor petrece lucrurile cu toate celelalte sindicate care nu vor fi incluse în grupul restrîns alcătuit de oligarhie. Vei avea ocazia să le vezi clătinîndu-se şi căzînd în ţăndări, iar membrii lor vor ajunge robi, mînaţi la muncă de stomacurile goale şi de legile stăpînilor.

Ştii ce-o să se întîmple cu Farley * şi spăgătorii lui de grevă? Să-ţi spun eu. Profesia de spărgător

Brutarii din vremea aceea erau siliţi să muncescă pînă la epuizare. Organul legislativ al statului New York a adoptat o lege prin care munca în brutării era limitată la zece ore pe zi. În anul 1906 din era creştină, Tribunalul Suprem al Statelor Unite a ho- tărît însă că această lege este neconstituţională. În motivare se spunea, printre altele: Nu există nici un motiv temeinic pentru a justifica o ştirbire a libertăţii personale sau a libertăţii convenţiunilor dintre părţi prin limitarea orelor de muncă în profesiunea de brutar.

****James Farley — cunoscut spărgător de grevă din epoca respectivă, aventurier fără scrupule, dar de o incontestabilă destoinicie. A urcat foarte sus pe scara socială, în era Călcîiului de fier, promovînd în cele din urmă în rîndurile oligarhiei. A fost asasinat în 1932 de Sarah Jenkins, al cărei soţ fusese ucis mi-şeleşte cu treizeci de ani mai înainte de către spărgătorii de grevă din banda lui Farley.***

de grevă va dispărea, fiindcă nu vor mai fi greve. În loc de greve, vom vedea răscoale ale sclavilor. Farley şi banda lui vor fi înălţaţi la rangul de vătafi de sclavi. O! bineînţeles că nu aşa or să-i spună; va fi numit păzitor al legilor, adică va supraveghea aplicarea legii care va institui munca forţată. Trădarea asta a marilor sindicate nu face decît să lungească lupta. De-acum nimeni nu mai poate spune unde şi cînd va triumfa revoluţia.

— Dar, în faţa unei cîrdăşii atît de puternice cum este cea dintre oligarhie şi marile sindicate, mai are cumva vreun rost să crezi că revoluţia va triumfa totuşi vreodată? întrebai eu. Cîrdăşia asta n-o să dureze în veci?

Ernest clătină din cap.

— Una dintre tezele noastre fundamentale este aceea că orice sistem bazat pe clase ori caste conţine în sine germenele viitoarei lui descompuneri. Dar cum ar fi posibil ca un sistem bazat pe clase să nu genereze caste? Călcîiul de fier nu va putea împiedica acest proces,

iar pînă la urmă castele vor distruge Călcîiul de fier. În sînul oligarhiei au şi apărut castele; mai rămîne doar ca ele să ia naştere şi în sînul sindicatelor privilegiate. Călcîiul de fier va face uz de întreaga-i putere pentru a împiedica acest proces, dar îi va fi peste putinţă.

Printre membrii sindicatelor privilegiate se afla floarea muncitorimii americane. Sînt oameni tari, pricepuţi. Au ajuns membri în aceste sindicate luptînd pentru locuri, în concurenţă cu ceilalţi. Orice muncitor de nădejde din Statele Unite va fi stăpînit de ambiţia de a ajunge membru într-un sindicat privilegiat. Oligarhia va încuraja asemenea ambiţii şi concurenţa ce va rezulta de aici. Iată deci în ce fel oameni de mîna întîi, care altminteri ar fi putut deveni revoluţionari, vor fi abătuţi de pe calea revoluţiei, iar forţa lor folosită pentru sprijinirea oligarhiei.

Pe de altă parte, castele muncitoreşti, adică membrii sindicatelor privilegiate, se vor strădui să transforme organizaţiile lor în clanuri închise. Şi vor izbuti. Calitatea de membru al castelor muncitoreşti va deveni ereditară. Feciorii vor urma taţilor, şi în felul acesta va fi oprit orice aport de forţă proaspătă din acel etern rezervor de forţă care este poporul. Asta va însemna decăderea castelor muncitoreşti, care, pînă în cele din urmă, vor deveni mereu mai slabe. În acelaşi timp, ca instituţie, castele vor deveni vremelnic atotputernice, ajungînd să joace un rol asemănător eu cel al pretorienilor care păzeau palatul imperial

din vechea Romă. Vor avea loc însă revoluţii de palat, în urma cărora castele muncitoreşti vor lua în mînă frînele puterii. După aceea se vor produce contrarevoluţii de palat ale oligarhiei, frînele statului trecînd în mîinile acesteia, pentru ca, după puţin, să fie reluate de castele muncitoreşti. Dar, în vremea asta, procesul de decădere a castelor îşi va urma cursul, aşa fel încît pînă la urmă poporul va ajunge să-şi cucerească drepturile.

Ernest a schiţat această prefigurare a unei lente evoluţii sociale în momentele celei mai adînci depresiuni, pe care i-o pricinuise marea trădare a sindicatelor. În privinţa asta niciodată n-am fost de acord cu el, iar astăzi, cînd stau şi scriu aceste rînduri, cred cu şi mai multă convingere că nu avea dreptate. Căci iată, astăzi chiar, cu toate că Ernest nu mai este, ne aflăm în pragul revoluţiei, care va mătura de pe pămînt toate oligarhiile. Totuşi, am înfăţişat aici prorocirea lui Ernest, pentru că îi aparţine lui. Deşi a crezut în ea, a luptat ca un gigant împotrivă-i, el fiind acela care, mai mult decît orice alt muritor, a făcut posibilă revoluţia, ce nu mai aşteaptă acum decît un semn pentru a izbucni.*

* ***Everhard dovedeşte o remarcabilă putere de previziune a dezvoltării sociale. Ca şi cum ar fi fost vorba despre evenimente trecute, el vorbeşte cu toată siguranţa despre trădarea sindicatelor privilegiate,***

despre apariţia şi decăderea lentă a castelor

— Dar dacă oligarhia va dăinui, l-am întrebat eu în seara aceea, ce se va întîmpla cu uriaşele profituri pe care le vor realiza an de an?

— Vor trebui cheltuite într-un fel, răspunse el. Poţi avea toată încrederea că oligarhia va găsi ea o cale. Vor fi construite şosele minunate. Se va ajunge, la realizări măreţe în ştiinţă şi mai ales în artă. După ce oligarhii vor fi izbutit să subjuge complet poporul, vor avea destul timp şi pentru alte lucruri. Vor deveni adoratori ai frumuseţii, vor începe să îndrăgească artele. Sub conducerea lor şi fiind foarte bine răsplătiţi, vor trudi artiştii. De aici va rezulta o artă cu adevărat mare, fiindcă artiştii nu vor mai fi siliţi, ca pînă mai ieri, să se conformeze preferinţelor burgheze ale claselar de mijloc. Va fi o artă cu adevărat măreaţă, te rog să mă crezi, şi ca din pămînt vor apărea oraşe-minune, pe lîngă care oraşele din vremile vechi vor părea mizere şi de prost-gust. În asemenea oraşe vor sălăşlui oligarhii, şi aici se vor închina ei frumosului.*

În felul acesta profiturile vor fi consumate, în vreme ce muncitorii vor duce tot greul muncii. Înălţarea unor măreţe edificii şi ridicarea de oraşe gigantice va da muncitorilor pe rînd posibilitatea să cîştige doar nişte biete salarii de foamete, căci profiturile uriaşe vor duce la uriaşe cheltuieli, iar oligarhia va construi pentru mii de ani, da, pentru zece mii de ani. Vor construi

aşa cum nici n-au visat vreodată să construiască egiptenii sau babilonienii; iar după ce oligarhia va dispărea de pe faţa

muncitoreşti, ca şi despre lupta dintre oligarhia în declin şi castele muncitoreşti pentru cucerirea uriaşului aparat de stat de pe vremea lor.

* ***Puterea de previziune a lui Everhard este de-a dreptul uimitoare. Mai înainte ca gîndul construirii oraşelor-minune Ardis şi Asgard să fi mijit măcar în mintea oligarhilor, el şi le-a imaginat şi a înţeles necesitatea inexorabilă a construirii lor.***

pămîntului, şoselele şi oraşele lor minune vor rămîne pentru vremea frăţiei muncitorilor, pentru ca muncitorii să circule pe şosele, şi să locuiască în oraşele- minune.*

Toate acestea oligarhia le va face pentru că nu va avea altă ieşire. Folosirea profiturilor va îmbrăca forma acestor mari lucrări, tot aşa după cum vechile clase stăpînitoare din Egiptul de odinioară au folosit surplusurile jefuite din munca poporului înălţînd temple şi piramide. Sub domnia oligarhiei va prospera nu tagma preoţească, ci tagma artiştilor, iar în locul clasei negustorilor burghezi ruinaţi se vor închega castele muncitoreşti. Şi la picioarele lor se va căsca abisul, în care va flămînzi şi va putrezi, ros de boli, continuînd totuşi să se prăsească fără încetare, poporul de rînd, adică imensa majoritate a

oamenilor. Dar pînă la sfîrşit, nimeni nu poate spune în ce zi anume, poporul se va ridica din acest abis; castele muncitoreşti şi oligarhia se vor prăbuşi; iar pe urmă, în fine, după strădanii de veacuri, va veni şi vremea omului simplu. Am crezut că voi apuca ziua aceea; acum însă ştiu că n-o voi vedea niciodată!

A tăcut o clipă, m-a privit, şi pe urmă a adăugat:

— Dezvoltarea socială e exasperant de lentă, nu-i aşa, iubito?

Braţele mele îl înlănţuiră, şi capul lui se odihni la pieptul meu.

* ***Trebuie subliniat că din ziua în care a făcut această profeţie s-au scurs cele trei secole ale domniei Călcîiului de fier şi apoi primele patru veacuri ale Frăţiei între oameni, dar profeţia lui Everhard s-a împlinit: astăzi călătorim pe şosele şi locuim în oraşe construite de oligarhie. Ce-i drept, noi construim oraşe cu mult mai minunate, dar oraşele- minune ale oligarhilor dăinuiesc încă, şi chiar nota de faţă este scrisă la Ardis, unul dintre cele mai im- punătoanre oraşe clădite pe atunci.***

— Cîntă-mi un cîntec de leagăn, murmură Emest alintîndu-se. Am avut un coşmar pe care vreau să-l uit.

CAPITOLUL XV

Ultimele zile

Schimbarea atitudinii oligarhiei faţă de sindicatele privilegiate a devenit de domeniul public către sfîrşitul lui ianuarie 1913. Ziarele au publicat ştiri cu privire la o nemaicunoscută pînă atunci mărire a salariilor şi la reducerea orelor de muncă pentru anumite categorii de salariaţi ai căilor ferate şi din industria metalurgică, pentru mecanici, strungari şi alţii. Dar prin asta nu se dădea în vileag adevărul întreg. Oligarhia nu îndrăznea să îngăduie dezvăluirea întregului adevăr. În realitate salariile crescuseră într-o măsură mult mai mare, iar privilegiile erau şi ele cu mult mai importante. Toate acestea rămîneau secrete, dar secretele sfîrşesc totdeauna prin a fi cunoscute de toată lumea. Membrii sindicatelor privilegiate împărtăşeau soţiilor taina, iar ele bineînţeles că flecăreau, aşa încît foarte curînd toţi muncitorii au aflat ce se întîmplase.

De altminteri, situaţia de acum nu era decît o dezvoltare logică a politicii de „împărţire a prăzii”, cunoscută încă din veacul al XIX-lea. În cadrul ascuţitelor lupte dintre patroni şi muncitori, se încercase şi metoda aşa-zisei „participări la beneficii”. Metoda aceasta însemna de fapt că domnii capitalişti se străduiau să-i domolească pe muncitori acordîndu-le o oarecare participare la beneficii. Dar privită ca sistem, „participarea la beneficii” era ceva absurd şi cu neputinţă de realizat. În condiţiile înverşunatei lupte economice, ea nu putea da rezultate decît în cazuri izolate, căci dacă participarea la beneficii ar fi fost extinsă

la toată muncitorimea şi la întreg patronatul, situaţia ar fi rămas neschimbată şi capitaliştii n-ar mai fi tras nici un folos.

Şi astfel din ideea utopică a participării la beneficii s-a născut aceea foarte practică a împărţirii prăzii. Lozinca sub care acţionau sindicatele cele mai puternice era: „Daţi-ne salarii mai mari şi aruncaţi diferenţa în spinarea consumatorilor”. În cazuri izolate, această politică egoistă a avut succes. Sporul lor de cîştig trecut în spinarea consumatorilor însemna de fapt împovărarea marii mase a muncitorilor neorganizaţi şi a membrilor din sindicatele mai slabe. Şi, într-adevăr, muncitorii din această categorie au ajuns să plătească de fapt (salariile mărite încasate de fraţii lor mai puternici, membri în sindicatele care dobîndiseră o situaţie privilegiată, de monopol. În felul acesta formula a fost aplicată pe scară foarte largă, prin cîrdăşia dintre oligarhie şi sindicatele privilegiate.*

De îndată ce trădarea pînă atunci necunoscută a sindicatelor privilegiate a ajuns de domeniul public, masa muncitorilor a început să murmure şi să protesteze. Imediat după asta, sindicatele privilegiate s-au retras din organizaţiile internaţionale şi au rupt toate legăturile cu celelalte organizaţii muncitoreşti. Apoi s-au iscat tulburări şi acte de violenţă. Membrii sindicatelor privilegiate au fost înfieraţi ca trădători, iar în cîrciumi sau în localurile de noapte, pe stradă ori la locul de muncă, de fapt pretutindeni, erau

atacaţi şi bătuţi de tovarăşii pe care îi trădaseră în chip atît de josnic.

Au fost multe capete sparte şi multe pierderi de vieţi omeneşti. Nici un membru al sindicatelor privi-

* ***La acest tîrg ruşinos cu oligarhia au participat toate sindicatele muncitorilor feroviari, şi nu este lipsit de interes să arătăm că prima aplicaţie practică a politicii „împărţirea prăzii" a fost realizată, încă din secolul al XIX-lea al erei creştine, de un sindicat al muncitorilor feroviari, şi anume de Frăţia***

legiate nu se putea socoti în siguranţă, şi de aceea se văzură nevoiţi să se adune în grupuri şi numai astfel să se ducă la lucru sau să se întoarcă de acolo acasă. Mergeau totdeauna numai prin mijlocul străzilor fiindcă pe trotuare riscau oricînd să fie ucişi cu pietre sau cărămizi, aruncate de la ferestre ori de pe acoperişuri. Li s-a îngăduit să poarte arme, şi autorităţile i-au apărat pe toate căile. Cei vinovaţi de a se fi atins de ei erau condamnaţi la ani grei de închisoare, în închisori fiind supuşi unui tratament neînchipuit de barbar. Nimeni, în afara celor ce făceau parte din sindicatele privilegiate, n-avea voie să poarte arme, abaterea de la această dispoziţie legală fiind proclamată crimă gravă şi pedepsită ca atare.

mecanicilor de locomotive. Vreme de douăzeci de ani, P. M. Arthur[1] a fost „marele şef” al acestei frăţii. După greva muncitorilor de la căile ferate din Pennsylvania, în anul 1877 [2], el a fost cel care a ticluit planul unei înţelegeri separate între Frăţia mecanicilor de locomotive şi patroni, înţelegere încheiată „pe cont propriu” şi fără să ţină în vreun fel seama de părerea celorlalte organizaţii muncitoreşti. Planul lui Arthur a avut mare succes, un succes întrecut doar de egoismul pe care-l dovedea. De aici a luat naştere şi cuvîntul „arthurizare”, care înseamnă tocmai încheierea unor tîrguri hrăpăreţe cu privire la „împărţirea prăzii” între patroni şi anumite sindicate. Cuvîntul „arthurizare” a pus multă vreme în încurcătură pe etimologişti, dar acum problema originii lui este, nădăjduim, pe deplin elucidată.

Muncitorii astfel loviţi au continuat să se răzbune împotriva trădătorilor. Între cele două tabere s-au ridicat spontan ziduri de netrecut, ca între caste. Copiii trădătorilor erau persecutaţi de copiii muncitorilor trădaţi, iar acest lucru a

---

[1] P. M. Arthur este un personaj real. Izbutind să se caţăre în fruntea sindicatului mecanicilor de locomotive, a trădat interesele muncitorilor, executînd servil poruncile patronilor, spre a obţine avantaje băneşti pentru el şi clica lui.

[2] În iulie 1877 a avut loc la Pittsburgh (statul Pennsylvania) o mare grevă a muncitorilor de la căile ferate. Patronii au reprimat-o cu mare cruzime, ucigînd 26 de muncitori.

ajuns atît de departe, încît primii nu au mai avut posibilitatea să se joace pe străzi sau să frecventeze şcolile publice. De asemenea, soţiile şi familiile trădătorilor au fost ostracizate, iar băcanul din colţ, dacă le vindea ceva, se trezea că nimeni nu-i mai calcă în prăvălie.

Ca urmare, cînd şi-au dat seama că sînt respinşi din toate părţile, trădătorii şi familiile lor au alcătuit un fel de clan. Văzînd că le este cu neputinţă să trăiască în siguranţă printre proletarii trădaţi, s-au mutat în oraşe noi, construite şi locuite numai de ei. Bineînţeles că au fost sprijiniţi şi de oligarhie. Li s-au construit locuinţe încăpătoare, moderne şi igienice, înconjurate de curţi spaţioase şi despărţite ici-colo între ele de parcuri şi stadioane. Copiii lor învăţau la şcoli special construite pentru ei şi în care li se predau mai ales cursuri de lucru manual şi ştiinţă aplicată. Rezultatul inevitabil al acestei segregaţii a fost apariţia castelor, a două grupuri sociale închise. Membrii sindicatelor privilegiate au constituit o aristocraţie muncitorească, fiind despărţiţi definitiv de restul muncitorimii. Aveau locuinţe mai bune, se îmbrăcau mai bine, se hrăneau mai bine şi erau în general mai bine trataţi. Se înfruptau cu cea mai mare lăcomie din partea lor de pradă.

Între timp, condiţiile de viaţă ale restului clasei muncitoare deveneau din ce în ce mai grele. O mulţime de avantaje mărunte le-au fost retrase, iar salariile şi nivelul lor de viaţă coborau permanent.

Ca urmare, şcolile lor au decăzut mereu, iar treptat învăţămîntul a încetat de a mai fi obligatoriu. Creşterea numărului tinerilor din noua generaţie care nu ştiau nici să scrie şi nici să citească devenea ameninţătoare.

Acapararea pieţei mondiale de către Statele Unite zdruncinase din temelii tot restul lumii. Pretutindeni, instituţii şi guverne se prăbuşeau, ori erau transformate. În Germania, Italia, Franţa, Australia şi Noua Zeelandă s-au constituit state populare cooperatiste. Imperiul Britanic trosnea din încheieturi. Guvernul englez dădea din colţ în colţ. În India revolta generală era în toi. Deasupra întregii Asii răsuna un singur strigăt: „Asia a asiaticilor!” Îndărătul acestei uriaşe mişcări se ascundea Japonia, aţîţîndu-i şi sprijinindu-i mereu pe galbeni şi cafenii în lupta lor împotriva albilor. Dar, în timp ce visa un imperiu continental şi se străduia să-şi realizeze visul, Japonia a reprimat barbar revoluţia propriului său proletariat. A fost un adevărat război între caste — culiii împotriva samurailor — iar culiii socialişti au fost executaţi cu zecile de mii. Numai în luptele de stradă de la Tokio şi cu prilejul zadarnicului atac împotriva palatului imperial au fost ucişi patruzeci de mii. Oraşul Kobe a fost transformat într-un adevărat abator; măcelărirea muncitorilor din industria bumbacului, în care s-a tras cu mitralierele, a devenit exemplul clasic al celei mai sălbatice execuţii în masă cu ajutorul maşinilor de război moderne. Oligarhia japoneză care a ajuns la putere s-a

dovedit a fi cea mai sîngeroasă dintre toate. Japonia a reuşit să domine Orientul şi a pus stăpînire pe întreaga zonă răsăriteană a pieţei mondiale, cu excepţia Indiei.

Anglia a izbutit să înnăbuşe în sînge propria-i revoluţie proletară şi să ţină India mai departe sub jug. Fiind însă în pragul epuizării, a fost silită să renunţe la marile ei colonii, în felul acesta creîndu-se pentru socialişti posibilitatea de a instaura în Australia şi Noua Zeelandă state populare cooperatiste. Din aceiaşi pricină Canada a fost pierdută pentru metropolă. Canada însă a sugrumat revoluţia socialistă, folosindu-se şi de ajutorul Călcîiului de fier, care, în acelaşi timp, a ajutat şi Mexicului şi Cubei să înnăbuşe revoluţiile pornite de popoarele lor. Rezultatul a fost că, în felul acesta, Călcîiul de fier a izbutit să se înscăuneze trainic în întreaga Lume Nouă, reunind într-un singur organism politic centralizat întreaga Americă de Nord, de la Canalul Panama şi pînă la Oceanul îngheţat.

După cum am spus, cu preţul tuturor celorlalte mari colonii, Anglia izbutise să păstreze doar India. Dar asta nu putea fi decît o situaţie vremelnică. Lupta cu Japonia şi restul Asiei pentru stăpînirea Indiei fusese doar amînată. Anglia era sortită să piardă curînd India, în vreme ce dincolo de acest eveniment se profila perspectiva unui război între Asia unită şi restul lumii.

Dar în vreme ce lumea întreagă era sfîşiată de asemenea conflicte, nici noi, cei din Statele Unite, nu trăiam în linişte

şi armonie. Trădarea marilor sindicate împiedicase revoluţia noastră proletară, dar dezordini şi tulburări izbucneau pretutindeni. Pe lîngă mişcările muncitoreşti, pe lîngă frămîntările fermierilor şi ale rămăşiţelor clasei de mijloc, apăru în scenă şi o nouă mişcare, cu caracter religios. O sectă a adventiştilor de ziua a şaptea, care propovăduia că sfîrşitul lumii era aproape, luă dintr-o dată mare avînt.

— Blestemată harababură! strigă Ernest. Cum vom mai putea cimenta unitatea noastră împotriva atîtor tendinţe şi curente?

Şi, într-adevăr, noul curent religios căpătă proporţii uriaşe. Din pricina mizeriei cumplite şi a dezamăgirii care-i dusese la neîncredere faţă de toate lucrurile lumeşti, oamenii de jos, ajunseseră să dorească plini de aprindere un rai, în care tiranii capitalişti să nu intre mai lesne decît ar trece cămila prin urechile acului. Predicatori pribegi, cu priviri înflăcărate, mişunau prin toată ţara şi, în ciuda opreliştilor impuse de autorităţi, a asprelor pedepse aplicate în caz de nesupunere, aţîţau flăcările pasiunii mistice vorbind, în aer liber, în faţa mulţimilor.

„Iată că au venit zilele de pe urmă, iată că începe sfîrşitul lumii! strigau predicatorii. Cele patru vînturi s-au dezlănţuit. Dumnezeu a ridicat neamurile unele împotriva altora”. Era o vreme a vedeniilor şi a minunilor, iar prorocii şi vizionarii se numărau cu miile. Sute de mii de oameni părăseau lucrul şi plecau

în munţi, să aştepte acolo apropiata venire a lui Dumnezeu şi înălţarea la cer a celor o sută şi patruzeci şi patru de mii care fuseseră răscumpăraţi pe pămînt[1]. Dar între timp Dumnezeu întîrzia să sosească, iar ei mureau de foame cu miile. Ajungînd la disperare, au început să devasteze fermele căutîndu-şi hrana, iar tulburările şi anarhia din regiunile respective n-au făcut decît să mărească şi mai cumplit suferinţele bieţilor fermieri expropriaţi.

Dar fermele aparţineau acum Călcîiului de fier. Armate întregi au fost puse în acţiune, şi fanaticii, împinşi cu vîrfurile baionetelor, au fost mînaţi, în turme, înapoi, la munca lor în oraşe. Dar în oraşe nu s-au astîmpărat, ci s-au ridicat şi s-au răzvrătit, aşa încît conducătorii lor au fost pînă la urmă executaţi pentru rebeliune sau închişi în casele de nebuni. Cei osîndiţi au mers la moarte cu bucuria pe care numai martirii o pot trăi. Bătea într-adevăr un vînt de nebunie. Neliniştea se răspîndea din ce în ce. Prin locuri mlăştinoase, prin pustiuri şi pe meleaguri neumblate, din Florida şi pînă în Alaska, micile grupuri de indieni care supravieţuiseră dansau dansuri ale strigoilor şi aşteptau să coboare Mesia al lor.

Deasupra tuturor, însă, cu o linişte şi o siguranţă de sine într-adevăr înmărmuritoare, continua să planeze silueta celui mai groaznic balaur al tuturor veacurilor — oligarhia. Cu mînă şi călcîi de fier, stăpînea valurile milioanelor

[1] Aluzie ironică la un verset din Apocalips.

de oameni care se răsculau, din neorînduială făcea ordine, iar din haosul însuşi îşi zidea propriile-i temelii şi propriu-i edificiu.

— Aşteptaţi numai pînă om prelua puterea! spuneau mereu cei din Liga fermierilor, adică, mai exact, Calvin o spunea, în locuinţa noastră de pe Pell Street. Să vedeţi ce-o să se întîmple în statele unde ne-am ales! Cu sprijinul vostru, al socialiştilor, o să-i facem

să joace cum le-om cînta noi, de-ndată ce ne luăm posturile în primire.

— Milioanele de oameni nemulţumiţi şi aruncaţi în ghearele sărăciei sînt alături de noi, spuneau socialiştii. Alături de noi au venit Liga fermierilor, toţi ceilalţi fermieri, a venit clasa de mijloc şi au venit muncitorii. Sistemul capitalist se va prăbuşi în ţăndări. Peste o lună vom avea cincizeci şi doi de oameni în Congres. Pînă în doi ani toate posturile administrative vor fi în mîna noastră, de la preşedinte şi pînă la ultimul slujbaş.

La toate astea Ernest clătina din cap şi spunea:

— De cîte puşti dispuneţi? Ştiţi de unde puteţi lua atîtea gloanţe cîte vă trebuie? Cînd miroase a praf de puşcă, să ştiţi că o combinaţie chimică este totdeauna mai stabilă decît orice grupare mecanică, vă rog să mă credeţi.

CAPITOLUL XVI

Sfîrşitul

Cînd a venit vremea ca eu şi Ernest să plecăm Ia Washington[1], tata n-a mers cu noi. Se îndrăgostise de viaţa de proletar. Considera cartierul mizer din jurul locuinţei noastre un fel de imens laborator sociologic şi fusese cuprins de o adevărată frenezie a cercetării. Trăia la fel cfu muncitorii şi ajunsese să fie privit ca prieten intim în zeci de case. Nu rareori se apuca să îndeplinească cine ştie ce munci, care deveneau imediat pentru el nu atît distracţie, cît obiect de cercetări savante, prilejuindu-i bucurii sincere; se întorcea acasă nu numai vesel, dar şi cu notiţe bogate şi întotdeauna nerăbdător să povestească vreo nouă aventură. Ajunsese tipul savantului ideal.

N-ar fi fost necesar ca tata să muncească, fiindcă Ernest reuşea să cîştige cu traducerile suficient pentru a ne putea întreţine pe toţi trei. Tata însă insista să-şi continue proiectele lui favorite, şi este de presupus că aceste proiecte erau foarte variate, dacă ţinem seama de muncile pe care le împlinea. N-am să uit niciodată seara cînd s-a întors acasă cu tablaua lui de vînzător ambulant de şireturi şi bretele, nici clipa în care, intrînd la băcănia din colţ să cumpăr nu mai ştiu ce, m-am trezit servită chiar de el. După aceea bineînţeles că n-am mai avut de ce mă mira cînd am aflat că vreme de o săptămînă încheiată fusese

---

[1] Adică la sesiunea Camerei Reprezentanţilor, în care Ernest Everhard fusese ales.

canagiu la cîrciuma de peste drum. Se angaja paznic de noapte, vindea cartofi pe stradă, lipea etichetele pe cutii într-o fabrică de conserve, a fost om de serviciu într-o fabrică de cartonaje, cărător de apă al unei echipe de muncitori care aşezau linia de tramvai pe o stradă şi s-a înscris char în sindicatul spălătorilor de vase, cu puţin înainte de sfărîmarea lui.

Cred că exemplul episcopului îl fascinase oarecum în ce priveşte îmbrăcămintea, fiindcă purta şi el cămăşi de pînză ieftină ca muncitorii de rînd, umbla tot în salopetă şi-şi lega pantalonii la brîu cu o curea subţire. Totuşi mai păstra încă un obicei din viaţa de odinioară: se îmbrăca totdeauna special pentru masă, adică, aşa cum îi spuneam acum, pentru „supeu”.

Cu Ernest aş fi fost fericită oriunde; dar mulţumirea pe care o trăia tata în noile noastre condiţii de viaţă venea să-mi sporească şi mai mult fericirea.

— Pe vremea cînd eram copil, spunea tata, mă arătam nespus de curios. Ardeam de nerăbdare să aflu cît mai curînd de ce lucrurile sînt aşa cum sînt şi de ce pe urmă nu mai erau aşa cum fuseseră. De asta m-am făcut fizician. Astăzi s-ar zice că viaţa care a mai rămas în mine este încă tot atît de curioasă ca şi pe vremea cînd eram copil, şi numai curiozitatea poate face ca viaţa să merite a fi trăită.

Uneori tata se aventura şi la nord de Market Street, în cartierul teatrelor şi în cartierul comercial, unde vindea ziare, făcea diverse comisioane şi deschidea

portierele caleştilor. Acolo, într-o zi, pe cînd închidea portiera unei caleşti, se trezi faţă în faţă cu domnul Wickson. În aceeaşi seară, stăpînit de o veselie fără margini, tata ne-a povestit întîmplarea:

— Wickson m-a săgetat cu privirea cînd am închis portiera în urma lui şi a mormăit: „Ei, fir-aş al dracului! “ Chiar aşa a spus: „Ei, fir-aş al dracului! “ S-a făcut roşu ca racul la faţă şi a fost atît de zăpăcit, încît a uitat să-mi dea bacşiş. Pesemne însă că şi-a venit repede în fire, fiindcă trăsura n-a apucat să facă nici cincizeci de metri şi s-a întors. Wickson a scos capul pe fereastră. „Ascultă, profesore, mi-a spus, asta întrece măsura! Spune-mi, te rog, ce pot face pentru dumneata? “ „V-am închis portiera, am răspuns eu. După cum e obiceiul, aţi fi putut să-mi daţi un gologan.” „Lasă dracului asta, a mîrîit el. Mă gîndesc la un lucru de seamă.” Fără îndoială că avea intenţii serioase, probabil o umbră de conştiinţă închircită undeva şi trezită la viaţă, sau un alt simţămînt de felul ăsta. Am stat o clipă şi m-am prefăcut că mă gîndesc adînc. Cînd am început să vorbesc, m-a privit cu interes viu, dar păcat că n-aţi putut vedea a mutră a făcut cînd am sfîrşit! „Aţi putea să-mi daţi îndărăt casa, am spus eu, şi acţiunile de la Ţesătoriile Sierra.”

Tata a tăcut.

— Ce-a răspuns? am întrebat eu nerăbdătoare.

— Ce-ar fi putut să răspundă? N-a răspuns nimic. Eu i-am spus: „Nădăjduiesc că eşti fericit”. M-a privit

plin de curiozitate. „Spune-mi, te rog, eşti fericit?” l-am întrebat. A poruncit birjarului să mîie şi a plecat, înjurînd cumplit. Nu mi-a dat nici măcar un gologan, darmite casa şi acţiunile! după cum vezi, fata mea, cariera de vagabond a tatălui tău e plină de dezamăgiri.

Aşa s-a întîmplat că tata a rămas în locuinţa noastră din Pell Street, în vreme ce Ernest şi cu mine am plecat la Washington. În afară de ultimul act menit să-i pună definitiv capăt, vechea ordine socială apusese iar acel ultim act era menit să fie jucat mult mai repede decît aş fi putut visa eu. Contrar aşteptărilor noastre, nu s-a încercat să se ia nici o măsură pentru a-i împiedica pe aleşii socialişti să-şi ocupe fotoliile în Congres. Toate lucrurile au decurs în linişte şi am făcut haz pe socoteala lui Ernest cînd am văzut că tocmai această linişte era pentru el rău prevestitoare.

I-am găsit pe tovarăşii noştri socialişti plini de încredere în forţele lor şi în treburile pe care aveau să le împlinească. Vreo cîţiva membri ai Ligii fermierilor aleşi în Congres au venit să întărească rîndurile noastre, şi împreună am alcătuit un vast program de activitate. La toată această muncă Ernest a participat cu devotament şi cu entuziasm, deşi nu se putea opri să nu spună din cînd în cînd, fără nici o legătură cu cele ce se discutau: „Cînd miroase a praf de puşcă, să ştiţi că o combinaţie chimică este totdeauna mai stabilă decît orice grupare mecanică, ascultaţi-mă pe mine!”

Încurcăturile au început mai întîi cu membrii Ligii fermierilor în diferite state unde obţinuseră majoritatea. Aceste state erau în număr de douăsprezece, dar nici unuia dintre aleşi nu i s-a îngăduit să-şi ia în primire postul. S-a procedat în chipul cel mai simplu cu putinţă. N-au avut decît să declare alegerile ilegale şi să încurce întreaga situaţie în plasa inextricabilă a chiţibuşurilor avocăţeşti. Membrii Ligii fermierilor nu aveau nici o putere. Utimul cuvînt aparţinea tribunalelor, iar tribunalele se aflau cu totul la dispoziţia duşmanului.

Venise momentul cel mai primejdios. Dacă aleşii păcăliţi recurgeau la acte violente, totul era pierdut. Ce eforturi disperate am depus noi, socialiştii, pentru a-i ţine în frîu! Zile şi nopţi la rînd Ernest n-a închis ochii. Fruntaşii cei mai de seamă ai Ligii fermierilor au înţeles pericolul şi ne-au sprijinit cu toţii. Dar totul a fost zadarnic. Oligarhia dorea să se ajungă la violenţă

şi şi-a asmuţit agenţii provocatori. Este în afară de orice îndoială că agenţii provocatori au stîrnit răscoala fermierilor.

Răscoala a izbucnit în douăsprezece state deodată. Fermierii expropriaţi au luat cu forţa puterea în statele respective. Bineînţeles că un asemenea act era potrivnic constituţiei şi bineînţeles că autorităţile federale au ordonat armatei să intre în acţiune. Pretutindeni agenţii provocatori aţîţau şi mai mult spiritele. Emisarii Călcîiului de fier s-au deghizat în meseriaşi, fermieri şi muncitori agricoli. La Sacramente, capitala Californiei, Liga fermierilor a reuşit să păstreze ordinea, şi atunci mii de agenţi provocatori au fost mînaţi către acel oraş devotat cauzei noastre. Bande numeroase, alcătuite numai din agenţi ai Călcîiului de fier, au început să incendieze şi să devasteze clădirile şi fabricile, aţîţînd în asemenea măsură oamenii simpli încît şi aceştia au participat la jafuri alături de ei. Mari cantităţi de alcool au fost distribuite în cartierele periferice pentru a-i scoate şi mai tare din minţi pe bieţii sărmani înnebuniţi de mizerie. Apoi, cînd toate pregătirile au fost încheiate, au intrat în acţiune soldaţii Statelor Unite, adică în realitate soldaţii Călcîiului de fier. Unsprezece mii de bărbaţi, femei şi copii au fost împuşcaţi pe străzile oraşului Sacramento sau ucişi mişeleşte în propriile lor locuinţe. Guvernul federal şi-a asumat nemijlocit conducerea statului,

şi astfel situaţia Californiei a fost pecetluită.

În celelalte state lucrurile s-au petrecut la fel ca în California. Toate statele în care Liga fermierilor cîş- tigase alegerile au fost răvăşite de violenţă şi scăldate în sînge. Mai întîi agenţii provocatori şi sutele negre au aţîţat dezordinile, iar pe urmă au intervenit trupele. Anarhia şi violenţa domneau în toate districtele rurale. Zile şi nopţi întregi fumul ce se înălţa din fermele, magaziile şi satele incendiate a acoperit cerul. A început să fie folosită şi dinamita. Poduri şi tuneluri au fost aruncate în aer, iar trenurile au fost distruse. Sărmanii fermieri erau împuşcaţi şi spînzuraţi cu miile. Represaliile au fost crîncene, mulţi plutocraţi şi ofiţeri fiind ucişi. Pretutindeni stăpînea nebunia violenţei şi a setei de sînge. Armata lupta împotriva fermierilor cu aceeaşi sălbăticie cu care luptase odinioară împotriva indienilor, şi nu întîmplător făcea asta, căci două mii opt sute de soldaţi fuseseră nimiciţi în statul Oregon printr-o înfricoşătoare serie de dinamitări, tot aşa după cum, în diferite alte locuri şi prilejuri, fuseseră aruncate în aer mai multe trenuri militare. Prin urmare, armata lupta ca să-şi apere viaţa, tot aşa cum făceau şi fermierii.

În ceea ce priveşte gărzile civile, legea secretă din 1903 fusese pusă în aplicare, iar muncitorii dintr-un stat se văzură siliţi, sub ameninţarea pedepsei cu moartea, să-şi împuşte propriii lor tovarăşi, muncitori din alte state. Bineînţeles că la

început aplicarea legii gărzilor civile nu s-a făcut cu uşurinţă. Mulţi ofiţeri din garda civilă au fost ucişi şi mulţi ostaşi de rînd executaţi pe baza sentinţelor date de curţile marţiale. Profeţiile lui Ernest s-au împlinit întocmai în cazul domnilor Kowalt şi Asmunsen. Amîndoi erau apţi pentru a fi înrolaţi în garda civilă şi amîndoi au fost mobilizaţi în detaşamentele de pedepsire trimise din California împotriva fermierilor din Missouri. Domnii Kowalt şi Asmunsen au refuzat să se supună ordinului de chemare. Răfuiala n-a durat mult. Au avut parte de judecata curţii marţiale şi şi-au aflat sfîrşitul în faţa plutonului de execuţie. Au fost legaţi la stîlp, cu spatele spre plutonul de execuţie.

Mulţi tineri au fugit în munţi, ca să nu fie înrolaţi în garda civilă. Aici au devenit un fel de proscrişi şi nu şi-au primit pedeapsa decît după ce vremurile s-au potolit. Atunci guvernul a publicat o proclamaţie prin care cerea tuturor cetăţenilor paşnici ca, în răstimp de trei luni, să-şi părăsească aşezările lor din munţi. După aceste trei luni, o jumătate de milion de soldaţi au împînzit regiunile muntoase. Nu s-a mai făcut nici o cercetare şi nici un fel de judecată. Orice om întîlnit în cale a fost împuşcat pe loc. Cuvîntul de ordine dat armatei a fost ca nici un om, nici unul dintre proscrişii aflaţi în munţi să nu mai rămînă în viaţă. Cîteva cete, instalate în poziţii întărite, au luptat cu vitejie, dar pînă la urmă toţi cei care dezertaseră din garda civilă şi-au găsit moartea.

Totuşi, o lecţie mult mai aspră, întipărită adînc în cugetele oamenilor, a fost dată prin pedepsele la care au fost supuse gărzile civile din statul Kansas. Marea răscoală a gărzilor civile din Kansas a avut loc chiar la începutul operaţiilor militare pornite împotriva Ligii fermierilor. Au participat la răscoală şase mii de membri ai gărzilor. Vreme de cîteva săptămîni se arătaseră foarte îndărătnici şi turbulenţi, iar acest pretext a fost folosit pentru a-i consemna în cazărmi. În orice caz, trecerea la răscoală deschisă a fost fără nici o îndoială grăbită de agenţii provocatori.

În noaptea de 22 spre 23 aprilie, ostaşii s-au răsculat şi şi-au ucis ofiţerii, dintre care numai foarte puţini s-au putut salva. Detaliul acesta nu fusese prevăzut de Călcîiul de fier, fiind rezultatul excesului de zel al provocatorilor. Dar şi asta a fost spre folosul oligarhiei. Răscoala nu a constituit o surpriză, iar uciderea unui atît de mare număr de ofiţeri i-a oferit un pretext pentru ceea ce avea să urmeze. Ca prin minune, patruzeci de mii de soldaţi din armata regulată au înconjurat dintr-o dată cazărmile răsculaţilor. Fuseseră prinşi în cursă. Nefericiţii răsculaţi s-au trezit că mitralierele fuseseră toate deteriorate, iar apoi şi-au dat seama că şi cartuşele luate din depozitele capturate nu se potriveau la puştile lor. Au înălţat steagul alb, ca să se predea, dar nimeni nu l-a luat în seamă. N-a existat nici un supravieţuitor, toţi cei şase mii de oameni fiind masacraţi pînă la unul. De la depărtare s-a abătut asupra

lor o ploaie de obuze şi şrapnele, iar cînd, ajunşi la disperare, au pornit la asalt ca să iasă din încercuire, au fost tocaţi cu mitralierele. Am avut prilejul să vorbesc cu un martor ocular, iar acesta mi-a spus că cea mai mică distanţă la care atacanţii s-au putut apropia de mitraliere a fost de o sută cincizeci de metri. Cîmpul era literalmente acoperit de trupurile celor măcelăriţi, iar totul s-a încheiat cu o şarjă de cavalerie, aşa încît copitele cailor, revolverele şi săbiile i-au făcut şi pe răniţi una cu pămîntul.

Simultan cu lichidarea Ligii fermierilor a avut loc şi revolta minerilor din minele de cărbuni. A fost ultima zvîrcolire a proletariatului organizat. Şapte sute cincizeci de mii de mineri au declarat grevă. Dar erau mult prea risipiţi pe tot întinsul ţării ca să poată culege roadele uriaşei lor forţe. Aşa încît au fost izolaţi în fiece regiune şi siliţi să se supună. Asta a fost cea dintîi masivă recrutare de sclavi. Pocock* şi-a căpătat galoanele de vătaf de sclavi şi şi-a cîştigat ura nepieritoare a proletariatului. Asasinarea lui a fost încercată de nenumărate ori, dar parcă ar fi fost ocrotit de o vrajă. El este acela care a avut ideia de a se introduce paşaportul pentru mineri, după modelul paşaportului existent în Rusia ţaristă, şi de a se interzice deplasarea minerilor dintr-un loc într-altul.

În vremea asta, socialiştii rămîneau pe poziţie. Liga fermierilor îşi dădea sfîrşitul în sînge şi pîrjol, sindicatele erau sfărîmate unul după altul, dar socialiştii îşi păstrau firea şi-şi desăvîrşeau

organizarea secretă. Zadarnic s-au străduit partizanii Ligii fermierilor să ne convingă. Noi am susţinut mereu, şi pe bună dreptate, că orice angajare a noastră în revolte ar fi însemnat de fapt un act de sinucidere din partea întregii

* Albert Pocock — ***vestit spărgător de grevă de pe acea vreme, care, pînă în ultima zi a vieţii, a reuşit să-i ţină la respect pe toţi muncitorii din bazinele carbonifere ale ţării. Funcţiile lui au fost preluate de fiul său, Lewis Pocock, şi apoi vreme de încă cinci generaţii acest remarcabil neam de vătafi de sclavi a domnit asupra muncitorilor din minele de cărbuni. Pocock cel bătrîn, cunoscut şi sub numele de Pocock I a fost descris în chipul următor: „Un cap îngust şi prelung, pe jumătate încercuit de ciucuri de păr castaniu- cărunt, cu bărbie brutală şi umerii obrajilor mult ieşiţi***

revoluţii. Călcîiul de fier, la început încă nehotărît să angajeze lupta împotriva întregului proletariat, îşi realizase planurile cu mult mai multă uşurinţă decît se aşteptase, iar acum nu avea dorinţă mai fierbinte decît să ne vadă şi pe noi răsculîndu-ne. Am ştiut însă cum să ne ferim a-i face pe plac, şi asta în ciuda activităţii agenţilor provocatori care mişunau printre noi. În zilele acelea de la început agenţii Călcîiului de fier foloseau încă metode destul de stîngace. Mai aveau încă multe de învăţat, iar între

timp grupele noastre de luptă ne pliveau rîndurile de bălăria provocatorilor. Era o muncă grea, sîngeroasă, dar luptam pentru viaţă şi pentru revoluţie şi ne vedeam obligaţi să folosim împotriva duşmanului propriile lui arme. Rămîneam însă corecţi. Nici un agent al Călcîiului de fier nu era executat fără judecată. Poate am comis şi greşeli, dar chiar dacă am făcut-o, asta s-a întîmplat foarte rar. Cei mai neînfricaţi, mai dîrji şi mai devotaţi dintre tovarăşii noştri s-au înrolat în grupele de luptă. Odată, după vreo zece ani de luptă necontenită, Ernest a făcut o socoteală pornind de la cifrele furnizate de şefii grupelor de luptă şi a ajuns la concluzia că în medie membrii grupelor de luptă mai trăiau cinci ani după ce intrau în acţiune. Toţi tovarăşii noştri din grupele de luptă erau adevăraţi eroi, iar lucrul cel mai semnificativ este că fiecare dintre ei se arăta potrivnic pedepsei cu moartea. În lupta lor, ei treceau însă peste

în afară... palid la faţă, cu ochi spălăciţi, glas spart şi mişcări furişe". Născut din părinţi de condiţie modestă, a fost mai întîi canagiu, apoi s-a angajat ca detectiv particular la o societate de tramvaie, mai pe urmă evoluînd treptat, pînă ce a ajuns ca singura-i meserie să fie aceea de spărgător de grevă. Pocock al V-lea, ultimul din neam, a sfîrşit într-o hală de pompe, aruncat în aer de o bombă cu prilejul unei revolte mărunte a minerilor din teritoriile indiene.

Această întîmplare s-a petrecut în anul 2073 al erei creştine.

propriile simţăminte, căci iubeau libertatea şi considerau că pentru cauză nici un sacrificiu nu poate fi prea mare*.

Aveam de făcut faţă unei sarcini triple. Mai întîi trebuia să ne curăţim propriile noastre rînduri de agenţii secreţi ai oligarhiei. În al doilea rînd venea organizarea grupelor de luptă, dimpreună cu pregătirea în secret a revoluţiei. În sfîrşit în al treilea rînd, trebuia să ne strecurăm proprii noştri agenţi secreţi în toate organizaţiile oligarhiei — în armată, în castele muncitoreşti şi mai cu seamă printre telegrafişti, secretari şi funcţionari, printre agenţii provocatori şi printre vătafii de sclavi. Era o muncă migăloasă, legată de mari primejdii, adeseori toate strădaniile noastre fiind răsplătite doar cu eşecuri dureroase.

Călcîiul de fier ieşise victorios în războiul deschis, dar am continuat lupta în forma aceea subterană, stranie şi crîncenă, pe care noi am ales-o. Toate operaţiile erau nevăzute şi multe nu puteau fi măcar bănuite; duceam un fel de luptă între orbi; dar, cu toate astea, existau o ordine, un ţel şi o linie strategică. Am împînzit cu agenţii noştri întreaga organizaţie a Călcîiului de fier, în vreme ce şi în organizaţiile noastre mişunau agenţii lor. Duceam un război sumbru şi întortocheat, plin de intrigi şi de complo-

* ***Aceste grupe de luptă, organizate în mare măsură după pilda unităţilor***

de luptă create în timpul revoluţiei ruse[1], s-au menţinut în ciuda eforturilor continue ale Călcîiului de fier, de-a lungul tuturor celor trei secole de dominaţie a oligarhiei. Alcătuite din bărbaţi şi femei însufleţiţi de cele mai înalte idealuri şi netemători de moarte, grupele de luptă au avut o influenţă uriaşă, domolind cruzimea sălbatica a stapînitorilor.

turi, de conspiraţii şi contraconspiraţii. Iar peste toate acestea plana veşnic ameninţătoare moartea, violentă şi înfricoşătoare. Bărbaţi şi femei dispăreau într-una, dispăreau tovarăşii noştri cei mai apropiaţi şi mai iubiţi. Astăzi îi vedeam şi mîine nu mai existau nicăieri; nu-i mai revedeam niciodată şi ştiam că au căzut.

Nicăieri nu mai exista încredere şi siguranţă. În ciuda a tot ce ştiam despre el, omul care complota alături de noi putea fi un agent al Călcîiului de fier. Subminam organizaţiile Călcîiului de fier strecurînd

Activitatea lor nu se limita la lupta ascunsă împotriva agenţilor secreţi ai oligarhiei. Oligarhii înşişi erau uneori siliţi să asculte de poruncile acestor grupe şi adesea, în caz de nesupunere, erau pedepsiţi cu

---

[1] Este bine ştiut că partidul bolşevic nu a organizat niciodată astfel de „grupe de luptă” care să desfăşoare o activitate cu caracter terorist.

moartea, acelaşi lucru petrecîndu-se şi cu subordonaţii oligarhiei, atît ofiţerii din armată, cît şi conducătorii castelor muncitoreşti.

Sentinţele rostite de aceşti răzbunători organizaţi erau aspre, dar totdeauna drepte şi nepărtinitoare. Nu pronunţau niciodată hotărîri pripite. Orice vinovat încăput pe mîna lor era judecat cu atenţie, acordîn- du-i-se posibilitatea de a se apăra. Neexistînd altă soluţie, mulţi oameni au fost judecaţi şi condamnaţi în lipsă, aşa cum s-a întîmplat cu generalul Lampton în anul 2138 al erei creştine. Generalul Lampton, probabil cel mai crud şi mai setos de sînge dintre toţi mercenarii Călcîiului de fier, a fost informat că grupele de lupta l-au judecat, l-au găsit vinovat şi l-au condamnat la moarte, dar asta numai după ce fusese mai înainte în trei rînduri avertizat să înceteze bar- bariile şi cruzimile de tot felul folosite împotriva proletariatului. Aflînd de aceasta condamnare, generalul Lampton şi-a luat cele mai straşnice măsuri de apărare care se puteau închipui. Anii treceau, iar grupele de

în ele agenţii noştri, iar Călcîiul de fier, pentru a ne contracara acţiunile, crea în propriile sale rînduri un serviciu special, cu sarcina de a lupta împotriva agenţilor strecuraţi de noi. La fel se petreceau lucrurile şi în organizaţiile noastre. Dar în ciuda faptului că nicăieri nu mai exista încredere, eram siliţi să ne bazăm fiece efort doar pe încredere. Adesea eram trădaţi. Oamenii sînt slabi Călcîiul de fier putea oferi bani şi viaţă uşoară, bucuriile şi desfătările din tihna de vrajă a oraşelor-minune. Noi nu puteam oferi nimic în afara mulţumirii de a rămîne credincios unui ideal înălţător. Pe lîngă asta, răsplata celor care rămîneau credincioşi era doar primejdia de fiece clipă, primejdia de a cunoaşte tortura şi moartea.

După cum am mai spus, oamenii sînt slabi, şi din pricina slăbiciunii lor am fost siliţi să folosim şi cealaltă unică răsplată care mai stătea în puterea noastră. Răsplata asta era moartea. Era imperios necesar să-i pedepsim pe trădători. Pe urmele fiecărui trădător trimiteam de la unul pînă la doisprezece răzbunători, dintre oamenii cei mai de credinţă. Uneori se putea întîmpla să nu putem duce la îndeplinire sentinţele pronunţate împotriva duşmanilor, aşa cum s-a întîmplat,

luptă nu izbuteau să-şi ducă la îndeplinire sentinţa. Un tovarăş după altul, atît bărbaţi cît şi femei, dădeau greş în încercările lor, fiind executaţi prin metodele cele mai barbare de

către oligarhie. Tocmai în cazul generalului Lampton răstignirea a fost din nou proclamată metodă legală de execuţie. În cele din urmă, totuşi, condamnatul a fost răpus, de mîna Madelinei Provence, o fată firavă de şaptesprezece ani, care, pentru a-şi putea împlini misiunea, a slujit vreme de doi ani în palatul generalului drept croitoreasă în casă. Această eroină a fost supusă la regim celular şi a murit în puşcărie după nenumărate torturi înspăimîntătoare, dar astăzi, turnată în bronz nepie-

de pildă, în cazul lui Pocock; dar singurul lucru pe care nu ni-l puteam cu nici un chip îngădui era să dăm greş în pedepsirea trădătorilor din propriile noastre rînduri. Unii tovarăşi deveneau trădători cu îngăduinţa noastră, numai pentru a putea astfel pătrunde în oraşele-minune, să-i pedepsească acolo pe adevăraţii trădători. De fapt ne-am purtat cu atîta străşnicie în privinţa asta, încît ajunsese mult mai primejdios să trădezi decît să rămîi credincios.

Revoluţia devenise un lucru sfînt. Ne închinam la altarul ei, care era altarul Libertăţii, libertatea fiind harul divin ce ne însufleţea. Barbaţi şi femei îşi dedicau viaţa numai cauzei, şi pruncii nou născuţi erau meniţi ei, aşa cum în vremuri străvechi fuseseră meniţi lui Dumnezeu. Cu toţii eram slujitori ai Umanităţii.

ritor, domină Panteonul Frăţiei, din oraşul-minune Serles.

Noi, cei de astăzi, care n-am avut cum vedea cu ochii vărsări de sînge, nu trebuie să-i judecăm cu asprime pe eroii grupelor de luptă. Ei şi-au jertfit viaţa pentru binele omenirii, au fost totdeauna gata de orice sacrificiu, dar necesităţi imperioase i-au silit să verse sînge în nişte vremuri crîncene ca acelea. Grupele de luptă au fost singurul ghimpe din coasta Călcîiului de fier, de care acesta niciodată nu s-a putut scăpa. Everhard a fost părintele acestei ciudate armate, iar marile ei succese, dimpreună cu existenţa-i prelungită

vreme de trei veacuri, dovedesc înţelepciunea organizatorului, ca şi soliditatea temeliilor aşezate de el şi pe care au continuat să clădească generaţiile următoare. Fără a căuta nicidecum să micşorăm importanţa aportului său ca teoretician şi conducător al revoluţiei, socotim că organizarea grupelor de luptă trebuie considerată cea mai de seamă realizare a lui Everhard.

CAPITOLUL XVII

Livreaua roşie

Înăbuşirea răscoalei fermierilor din statele unde Liga cîştigase alegerile din toamnă a dus la dispariţia deputaţilor acesteia din Camera Reprezentanţilor. Au fost cu toţii judecaţi pentru înaltă trădare, locurile lor fiind repartizate unor oameni de încredere ai Călcîiului de fier. Socialiştii reprezentau doar o minoritate neînsemnată şi îşi dădeau seama că li se apropie sfîrşitul. Congresul şi Senatul ajunseseră doar o vorbă goală şi o farsă sinistră. Problemele de însemnătate obştească erau dezbătute cu gravitate şi puse la vot după regulile vechi, dar în realitate nu se făcea nimic altceva decît să se dea o aparenţă de legalitate poruncilor oligarhiei.

Cînd a venit sfîrşitul, Ernest se afla în centrul luptei. Tocmai se discuta legea pentru ajutorarea şomerilor. Criza din anul precedent aruncase mase largi proletare în ghearele foamei, iar tulburările care au urmat şi s-au extins tot mai mult n-au făcut decît să-i afunde într-o mizerie şi mai neagră. În vreme ce oligarhia şi lacheii ei se ghiftuiau din surplusuri, milioane de oameni mureau literalmente de foame. *

* ***Condiţii asemănătoare au existat în India subjugată de britanici de-a lungul celui de al XIX-lea secol al erei creştine. Băştinaşii piereau de foame***

cu milioanele, în vreme ce stăpînii le jefuiau rodul muncii, risipindu-l în serbări grandioase şi maimuţăreli stupide. În epoca noastră luminată avem deci toate motivele să ne ruşinăm de faptele strămoşilor. Singura mîngîiere posibilă constă în a privi lucrurile de la o înălţime filozofică. Trebuie să considerăm etapa capitalistă din procesul dezvoltării sociale ca pe una similară celei în care omul se afla încă la stadiul de maimuţă. Pornind de la murdăria şi ticăloşia caracteristică formelor nediferenţiate ale vieţii organice, omenirea

Pe atunci acestor sărmani nenorociţi li se spunea „oamenii abisului”*, şi tocmai pentru a alina groaz- nicile lor suferinţe depuseseră socialiştii proiectul de lege pentru ajutorarea şomerilor. Dar aşa ceva nu putea fi pe placul Călcîiului de fier. Conform intereselor sale, Călcîiul de fier alcătuise un plan menit să pună la muncă acele milioane de oameni, dar în altfel decît aşa cum am fi vrut noi s-o facem, şi de aceea a poruncit ca proiectul nostru să fie respins. Ernest şi tovarăşii săi ştiau prea bine că orice eforturi sînt inutile, dar nu mai puteau suporta inactivitatea. Voiau ca în sfîrşit să se întîmple ceva. De fapt nu reuşeau să facă nimic pozitiv acolo în Cameră, iar cea mai aprinsă dorinţă a lor era să pună capăt odată sinistrei farse legislative la care participau fără voie. Nu ştiau cum or să se sfîr- şească lucrurile, dar niciodată nu-şi putuseră închipui un sfîrşit mai catastrofal decît cel ce avea să urmeze.

În ziua aceea mă aflam în loja rezervată publicului. Cu toţii simţeam că avea să se întîmple un lucru cumplit. Parcă plutea ceva în aer, iar iminenţa primejdiei se concretiza în soldaţii înarmaţi aşezaţi în rînduri dese pe culoare şi în ofiţerii strînşi grămadă chiar la intrările Capitoliului. Oligarhia se pregătea să lovească. Ernest se afla la tribună. Zugrăvea suferinţele şomerilor cu atît patetism, încît ai fi putut crede că în minte i s-a trezit gîndul poznaş de a căuta o cale către inimile şi conştiinţele împietrite ale ghiftuiţilor; dar congressmenii republicani şi democraţi făceau doar haz şi-l luau peste picior, înteţind mereu zarva şi ru-

nu putea să nu treacă şi prin aceste etape. Era inevitabil ca anumite rămăşiţe ale acestei murdării şi ticăloşii să însoţească încă multă vreme fiinţa umană şi să nu poată fi scuturate cu uşurinţă.

* ***Oamenii abisului — expresie făurită de scriitorul H. G. Wells, către sfîrşitul veacului al XIX-lea al erei creştine. H. G. Wells, om înzestrat şi cu darul previziuni în problemele sociale, era pe atît de sănătos şi***

moarea din incintă. Dintr-o dată, Ernest îşi schimbă atitudinea.

— Ştiu că nimic din tot ce aş fi în stare să spun nu vă poate înduioşa! strigă el. Ca să vă înduioşaţi ar trebui să aveţi suflete. Dar sînteţi fiinţe gelatinoase, lipsite de coloană vertebrală. Vă place să vă daţi singuri numele pompoase de democraţi şi republicani, dar nu există

nici un partid democrat; nu există partid republican. În această adunare nu se află nici republicani şi nici democraţi. Nu sînteţi decît lingăii şi codoşii plutocraţiei. Trăncăniţi fără sfîrşit în formule răsuflate despre marea dragoste ce o purtaţi libertăţii, dar în tot acest timp nu lepădaţi nici pentru o clipă livreaua roşie de lachei al Călcîiului de fier!

În clipa aceea glasul lui Ernest a fost acoperit de strigătele: „Jos! La ordine!”, dar el a continuat să-i privească sfidător pînă ce s-a mai potolit vacarmul. Atunci a făcut un gest ca pentru a-i cuprinde pe toţi laolaltă, s-a întors către tovarăşii săi şi a strigat:

— Ascultaţi mugetele vitelor ghiftuite!

Din nou s-a dezlănţuit tămbălăul. Preşedintele a bătut cu ciocanul în pupitru, cerînd să se facă linişte, şi s-a uitat semnificativ către ofiţerii adunaţi în pragul sălii. Se auzeau strigăte: „Răzvrătire! Asta-i răzvrătire!”, iar un congressman mare şi burduhos, din partea statului New York, îi strigă lui Ernest: „Eşti un anarhist!”. În clipele acelea Ernest nu era plăcut la vedere. Fiecare fibră a fiinţei lui de luptător se încordase şi sta gata să plesnească, iar pe chip, cu

echilibrat la minte, pe atît de uman şi cald la suflet Ni s-au păstrat numeroase fragmente din scrierile lui, dar două dintre creaţiile sale cele mai desăvîrşite, şi anume: Anticipări ***şi*** Apariţia omenirii, ***au ajuns pînă la noi în întregime. Înaintea oligarhiei şi***

înaintea lui Everhard, Wells a fost preocupat de ideea construirii unor oraşe-minune, pe care el însă le numeşte „oraşe ale desfătării”.
toate că îşi păstra liniştea şi stăpînirea de sine, i se zugrăvise expresia animalului încleştat în luptă.

— Să nu uitaţi — strigă el cu un glas care acoperi tot vacarmul acela infernal — că aceeaşi îndurare pe care o arătaţi voi astăzi proletariatului v-o va arăta proletariatul vouă într-o bună zi!

Strigătele: „Asta-i răzvrătire!” şi: „Anarhistule!” izbucniră de două ori mai puternice.

— Ştiu că nu veţi vota proiectul nostru, continuă Ernest. Aţi primit poruncă din partea stăpînilor voştri să-l respingeţi, şi, cu toate astea, mie îmi strigaţi că sînt anarhist. Voi, cei care aţi distrus guvernul poporului prin sine însuşi, voi, cei care vă împăunaţi în văzul tuturor cu ruşinoasa livrea a lacheilor, îndrăzniţi să mă numiţi pe mine anarhist?! Nu cred nici în draci, nici în focurile de pucioasă ale gheenei, dar în momente cum e cei de faţă regret lipsa mea. de credinţă. Ba, mai mult chiar, în momente cum e cel de faţă aproape încep să cred. Fără îndoială că trebuie să existe iad, fiindcă altmiteri nu putem imagina un loc unde să puteţi fi pedepsiţi după crimele voastre. Atîta vreme cît voi mai exista sub soare, este neapărat nevoie ca undeva în cosmos să mai ardă încă focurile iadului.

Deodată s-a iscat agitaţie la uşile de intrare. Ernest, preşedintele şi toţi

congressmenii s-au întors într-acolo, să vadă ce se întîmplă.

— De ce nu vă chemaţi soldaţii şi nu le daţi ordin să-şi îndeplinească misiunea, domnule preşedinte? a întrebat Ernest. V-ar duce numaidecît la îndeplinire planurile tainice.

— Există alte planuri tainice aici, a răspuns preşedintele. Pentru asta se află de faţă soldaţii.

— Faceţi probabil aluzie la planurile noastre, ale „anarhiştilor”?! remarcă Ernest ironic. Vreun asasinat sau ceva asemănător.

La cuvîntul „asasinat” vacarmul se dezlănţui din nou. Ernest nu s-a mai putut face auzit, dar a rămas mai departe la tribună, aşteptînd un moment de acal

mie. Atunci s-a întîmplat. De la locul unde mă aflam eu, în lojile publicului, n-am văzut decît scăpărarea exploziei. Detunătura mi-a înfundat urechile şi l-am zărit pe Ernest clătinîndu-se şi căzînd într-un vîrtej de fum, iar soldaţii năvălind în incintă. Toţi tovarăşii lui Ernest au sărit în picioare, mînioşi peste măsură şi gata de orice violenţă. Dar cu o sforţare, Ernest s-a ridicat iar în picioare şi, făcînd semn cu braţele ca să fie ascultat, le-a strigat tovarăşilor:

— E un complot mîrşav! Nu opuneţi nici un fel de rezistenţă, fiindcă altminteri veţi fi nimiciţi.

Apoi s-a lăsat iar să cadă încetişor la pămînt, şi soldaţii l-au luat în primire. În clipa următoare, ostaşii au năvălit şi în lojile noastre, să ne evacueze, aşa că n-am mai putut vedea nimic.

Deşi era soţul meu, nu mi s-a îngăduit să-l văd. Cînd le-am spus cine sînt, m-au arestat pe loc. În acelaşi timp au fost arestaţi toţi congressmenii socialişti care se aflau la Washington, inclusiv bietul Simpson, care zăcea la hotel grav bolnav de febră tifoidă.

Procesul s-a judecat repede şi a durat foarte puţin. Soarta lor era pecetluită. Numai printr-o minune Ernest a scăpat de execuţie. A fost o greşeală a oligarhiei, şi o greşeală pe care avea s-o plătească scump. Dar pe vremea aceea oligarhia era mult prea sigură pe forţele ei. Se îmbătase de succes şi nici măcar nu visa că mîna aceea de eroi ar ascunde în fiinţele lor puterea de a o zgîlţîi din temelii. Mîine, cînd marea revoluţie va

izbucni şi lumea întreagă va răsuna de pasul ho- tărît al mulţimilor, al mulţimilor de milioane, oligarhia îşi va da seama — dar va fi prea tîrziu — de măsura uriaşă în care a crescut puterea acelui pumn de eroi.*

* ***Avis Everhard era fără îndoială încredinţată că cele aşternute de ea pe hîrtie aveau să fie citite de contemporani, aşa încît omite să menţioneze în ce fel s-a încheiat procesul de înaltă trădare înscenat socialiştilor. De altmiteri, în manuscris se mai constată şi***

Fiind eu însămi revoluţionară, aflîndu-mă totdeauna în centrul mişcării, cunoscînd toate speranţele şi toate temerile, ca şi toate planurile tainice ale revoluţionarilor, sînt îndrituită — aşa cum numai un foarte mic număr de oameni sînt — să răspund la acuzaţia că ei ar fi fost aceia care au aruncat bomba în incinta Camerei Reprezentanţilor. Şi sînt în măsură să declar răspicat, fără nici cea mai mică teamă de a mă înşela, că socialiştii, atît cei din Cameră, cît şi ceilalţi, nu au avut nici un amestec în toată povestea asta. Nu ştim cine anume a aruncat bomba, dar un lucru ştim cu toată certitudinea, şi anume: că nu noi am aruncat-o.

Pe de altă parte, există elemente care arată că tocmai Călcîiul de fier este răspunzător de acest act. Bineînţeles că n-o putem dovedi, concluziile noastre ba-zîndu-se în primul rînd pe prezumţii. Există însă unele fapte cunoscute şi nouă.

Agenţii secreţi ai guvernului îl informaseră pe preşedintele Camerei Reprezentanţilor că congressmenii socialişti hotărîseră să recurgă la metodele teroriste folosite de anarhişti şi chiar stabiliseră ziua cînd urma să se treacă la fapte. Ziua aceea era chiar ziua în care a avut loc explozia, şi aşa se explică faptul că palatul Capitoliului fusese de mai înainte înţesat cu trupe. Dar, de vreme ce noi n-am ştiut nimic despre bombă, iar explozia a avut într-adevăr loc, autorităţile avînd de mai înainte ştire despre ea, este firesc să bănuim că însuşi Călcîiul de fier ştia ce

alte asemenea omisiuni supărătoare pentru cititorul din vremea noastră. Numărul congressmenilor socialişti trimişi în judecată a fost de cincizeci şi doi, toţi fiind găsiţi vinovaţi. Fapt curios însă: nici unul dintre ei nu a fost condamnat la moarte. Everhard şi alţi unsprezece, printre care se numărau Theodore Donnelson şi Matthew Kent, au fost condamnaţi la închisoare pe viaţă. Ceilalţi patruzeci au primit pedepse variind între treizeci şi patruzeci şi cinci de ani închisoare, în vreme ce Artur Simpson, despre care manuscrisul arată că era bolnav de febră tifoidă la

se pregăteşte. Mai mult decît atît, acuzăm Călcîiul de fier că este vinovat de această ticăloşie, că el a plănuit-o şi a dus-o la îndeplinire cu scopul de a arunca vina

asupra noastră şi a-şi oferi un pretext pentru a ne distruge.

De la preşedinte aflaseră apoi toţi membrii Camerei Reprezentanţilor care purtau livreaua roşie. Cînd vorbea Ernest, ştiau toţi că avea să se petreacă un act de violenţă. Ca să fim drepţi, trebuie să recunoaştem că, după opinia unanimă şi sinceră a celorlalţi congress- meni, socialiştii aveau să fie autorii atentatului. La proces, şi fiind tot de bună-credinţă, mulţi dintre ei au declarat că l-au văzut pe Ernest pregătindu-se să arunce bomba, dar că ea ar fi explodat prea devreme. Bineînţeles că de fapt nu văzuseră nimic, dar în frigurile spaimei li se păruse că într-adevăr văd, asta este explicaţia.

La proces Ernest a declarat:

— Este oare de conceput ca, dacă mă hotărîsem să arunc o bombă, să folosesc totuşi o simplă pocnitoare ca aceea? Bomba n-a avut în ea decît o mînă de pulbere. A scos doar puţin fum şi n-a făcut nimănui — în afară de mine — nici cel mai mic rău. A explodat chiar la picioarele mele, şi totuşi nu m-a ucis. Vă rog să mă credeţi că dacă voi arunca vreodată bombe, atunci ele au să aibă urmări grave. Petardele mele n-or să scoată numai fum!

vremea cînd a avut loc explozia, a fost condamnat la numai cincisprezece ani. Tradiţia spune că acesta din urmă ar fi fost deţinut la secret şi că ar fi murit de inaniţie. Se pare că a fost supus unui tratament sălbatic

datorită atitudinii lui deosebit de dîrze şi modului brutal în care îşi arăta ura împotriva tuturor slugilor despotismului. A murit în închisoarea din Cabanas, Cuba, unde fusese închis împreună cu alţi trei tovarăşi ai săi. Toţi cei cincizeci şi doi de congres-smeni socialişti au fost întemniţaţi în fortăreţe militare răspîndite pe întreg întinsul Statelor Unite.

În schimb, acuzarea a susţinut că lipsa de eficacitate a bombei s-ar fi datorat numai unei greşeli a socialiştilor, tot aşa după cum explozia ei prematură s-ar fi datorat unei greşeli a lui Ernest, care, din pricina nervozităţii, ar fi aruncat-o înainte de vreme. Pentru a întări aceste argumente a fost folosită mărturia mai multor congressmeni, care au declarat că l-au văzut pe Ernest ţinînd în mînă şi apoi aruncînd bomba.

În ceea ce ne privea pe noi, nici unul nu putea spune cum şi de către cine fusese aruncată bomba. Ernest mi-a mărturisit că doar cu o fracţiune de secundă înainte de explozie o auzise şi o văzuse căzîndu-i la picioare. Acelaşi lucru l-a declarat şi la proces, dar nimeni nu i-a dat crezare. De altminteri, totul fusese de mai înainte aranjat. Călcîiul de fier îşi pusese în gînd să ne distrugă şi nimic nu-i mai putea sta în cale.

Există o zicătoare care spune că adevărul iese totdeauna la iveală ca untdelemnul desupra apei. Am început să mă îndoiesc de temeinicia acestei zicale. Au trecut de-atunci nouăsprezece ani şi, în ciuda eforturilor noastre susţinute, n-

am izbutit nici pînă astăzi să aflăm cine anume a aruncat bomba. Fără îndoială că a fost aruncată de un agent al Călcîiului de fier, dar care a rămas neidentificat N-am avut niciodată nici cel mai slab indiciu cu privire la identitatea lui. Iar acum, după ce a trecut atît amar de vreme, nu rămîne altceva de făcut decît să trecem toată povestea asta în rîndul tainelor nedezlegate ale istoriei.*

Astfel Du Bois şi Woods au fost întemniţaţi în insula Puerto Rico, iar Everhard şi Merryweather au fost aruncaţi la Alcatraz, o insulă din Golful San Francisco, de multă vreme vestită ca închisoare militară.

* ***Avis Everhard ar fi trebuit să trăiască de-a lungul a multe generaţii pentru a asista la dezlegarea acestei taine. Cu mai puţin de o sută de ani în urmă, şi deci cu ceva mai mult de şase sute de ani după moartea ei, a fost descoperită în arhivele secrete ale Vaticanului spovedania lui Pervaise. Este poate nimerit să dăm cîteva amănunte cu privire la acest obscur document, care nu mai poate prezenta importanţă deosebită decît pentru istoric.***

Pervaise era un american de origine franceză, care, în anul 1913 al erei creştine, se afla depus la închisoarea Tombs din New York, aşteptînd să fie judecat pentru omucidere. Din spovedania lui aflăm că de fapt nu era un criminal, ci doar un om iute la mînie, înflăcărat şi

emotiv. Într-un acces dement de gelozie şi-a ucis soţia, faptă foarte obişnuită pe vremea aceea. În închisoare, Pervaise a fost cuprins de o înnebunitoare frică de moarte, pe larg descrisă de el în spovedanie. Ar fi fost în stare să facă orice numai să scape de moarte, iar în vremea asta agenţii poliţiei au întreprins tot ce le-a stat în putinţă pentru a-l convinge că nu are nici o şansă de scăpare, deoarece nu încăpea nici o îndoială că la proces avea să fie condamnat pentru omor cu premeditare. Pe atunci pentru omor cu premeditare nu exista decît o singură pedeapsă: moartea. Bărbatul ori femeia găsită vinovată de asemenea crimă era aşezat pe un scaun special construit, iar apoi, sub supravegherea unor medici pricepuţi, era ucis cu ajutorul curentului electric. Procedeul se numea electrocutare şi ajunsese atunci la o largă răspîndire. Anestezia, ca mijloc obligatoriu de execuţie, n-a fost utilizată decît mult mai tîrziu.

Omul acesta, bun la suflet, dar cu un fond de animalitate foarte puternic, aruncat în închisoare şi ză- cînd acolo fără nici o altă perspectivă decît moartea pe scaunul electric, a fost convins de agenţii Călcîiului de fier să arunce bomba în incinta Parlamentului. În spovedania citată, Pervaise explică pe larg cum i se arătase că bomba va fi foarte slabă şi nu va face nici un fel de victime

omeneşti. Acest amănunt corespunde întru totul cu. faptul că bomba a fost într-adevăr foarte slabă şi că explozia ei chiar la picioarele lui Everhard n-a avut totuşi urmări fatale.

Pervaise a fost introdus pe ascuns într-una din lojile despre care, de ochii lumii, s-a spus că sînt închise pentru reparaţii. Alegerea momentului cînd urma să arunce bomba a fost lăsată în seama lui, iar bietul om declară cu naivitate că, fiind foarte mişcat de cuvîntarea lui Everhard şi interesat de cele ce se petreceau în incintă, aproape că şi-a uitat misiunea.

Pentru fapta aceea nu numai că i s-a dat drumul din închisoare, dar a fost răsplătit şi cu o pensie viageră. Dar n-a avut parte să se bucure prea multă vreme de ea. În septembrie 1914 a suferit un atac de reumatism cardiac şi a mai trăit după aceea doar trei zile. Atunci a trimis el pe cineva să cheme preotul catolic, părintele Peter Durban, şi acestuia i s-a spovedit. Preotului i s-a părut atît de importantă spovedania, încît el a luat-o în scris şi a cerut să-i fie întărită prin jurămînt. Cu privire la ce s-a întîmplat după aceea nu putem face decît presupuneri. Documentul a fost desigur socotit suficient de important pentru a-şi croi drum către Roma. În legătură cu el au intrat probabil în joc forţe extrem de influente, şi astfel se explică totala lui dispariţie, căci secole de-a rîndul nu s-a suflat nici o

vorbă despre el. Abia în secolul trecut strălucitul savant italian Lorbia a dat întîmplător peste el, cu prilejul unor cercetări întreprinse la Vatican.

Astăzi este definitiv stabilit că întreaga răspundere pentru aruncarea bombei în incinta Camerei Reprezentanţilor în 1913 aparţine Căleîiului de fier. Chiar dacă spovedania lui Pervaise n-ar fi văzut niciodată lumina zilei, încă n-ar fi existat temei pentru nici un fel de îndoială, căci faptul respectiv, a cărui directă urmare a fost aruncarea în înichisoare a celor cincizeci şi doi de congressmeni socialişti, face parte dintr-un şir nesfîrşit de acte similare puse la cale de oligarhi şi, înaintea lor, de către capitalişti.

În această privinţă poate fi citat exemplul clasic al crudei şi mişeleştei înscenări judiciare căreia i-au căzut victime nevinovate aşa-numiţii „anarhişti din Haymarket” de la Chicago, în penultimul deceniu al secolului al XIX-lea din era creştină[1]. Într-o categorie specială trebuie

[1] În anul 1886 a avut loc în S. U. A. o grevă de amploare naţională, în cadrul căreia muncitorii au revendicat ziua de lucru de opt ore. La Chicago, muncitorii au organizat în piaţa Haymarket un miting de protest împotriva intervenţiilor brutale ale poliţiei; în timpul acestui miting, pentru a justifica intensificarea represaliilor, un provocator rămas necunoscut a aruncat o bombă, ucigînd patru muncitori şi şapte poliţişti. Pornind de la această crimă făptuită de oamenii lor, autorităţile de stat au înscenat un proces şi au condamnat la moarte şase conducători ai clasei muncitoare, şi la închisoare pe termen lung numeroşi alţi fruntaşi.

clasate delictele de incendiere intenţionată şi distrugere a avutului capitaliştilor, săvîrşite de capitaliştii înşişi. De cele mai multe ori pentru aceste delicte erau aspru condamnaţi oameni care nu aveau nici un fel de vină şi despre care se spunea, cu o expresie răspîndită pe atunci, că au fost „judecaţi cu expresul".

În cursul luptelor dintre muncitori şi patroni, care au avut loc în primul deceniu al veacului al XX-lea, mai cu seamă în luptele dintre capitalişti şi Federaţia apuseană a minerilor, au fost folosite metode asemănătoare, numai că mult mai sîngeroase. Gara din Independence a fost aruncată în aer de agenţii capitaliştilor. Cu acest prilej au fost ucişi treisprezece oameni şi mult mai mulţi au fost răniţi. După aceea, capitaliştii, care controlau toate organele legislative şi judecătoreşti ale statului Colorado, au aruncat vina asupra minerilor, ajungînd chiar pe punctul de a-i condamna. Romaines, unul dintre agenţii folosiţi cu acea ocazie, la fel cu Pervaise, se afla în închisoare într-un alt stat, Kansas, atunci cînd agenţii capitaliştilor s-au prezentat la fel cu propuneri. Dar, spre deosebire de cazul lui Pervaise, spovedania lui Romaines a ajuns de domeniul public chiar în timpul vieţii acestuia.

De asemenea, tot din aceeaşi perioadă mai poate
fi dat ca exemplu, cazul lui Moyer şi Haywood, doi vajnici şi neînfricaţi

conducători ai muncitorimii. Unul dintre ei era preşedintele, iar celălalt secretarul Federaţiei apusene a minerilor[1]. Un fost guvernator al statului Idaho a fost ucis în împrejurări misterioase. Încă de la început socialiştii şi minerii au declarat în mod public că vinovaţi de această crimă sînt proprietarii de mine. Cu toate acestea, călcîndu-se în picioare atît constituţia Statelor Unite, cît şi constituţia statului respectiv, Moyer şi Haywood au fost răpiţi, aruncaţi în închisoare şi acuzaţi de crimă de către guvernatorul statului Idaho, care lucra de conivenţă cu guvernatorul statului Colorado. Această ticăloşie i-a smuls lui Eugene V. Debs, pe atunci conducătorul tuturor socialiştilor din Statele Unite, următoarele cuvinte: „Acei conducători ai muncitorimii care nu pot fi nici momiţi şi nici intimidaţi trebuie pîndiţi la colţ de stradă şi asasinaţi. Singura crimă făptuită de Moyer şi Haywood este aceea că au rămas neclintiţi în credinţa lor faţă de clasa muncitoare.

---

[1] Între 1895 şi 1905, Federaţia apuseană a minerilor a dus o luptă îndîrjită împotriva Asociaţiei proprietarilor de mine din statele Colorado, Idaho şi Montana. Cel mai de seamă conducător al Federaţiei în tot acest timp a fost William D. Haywood, revoluţionar consecvent, care în 1919 s-a situat pe poziţiile cele mai înaintate ale muncitorknii americane, devenind unul dintre întemeietorii partidului comunist. Toate faptele relatate de Jack London cu privire la Moyer şi Haywood sînt reale.

Capitaliştii ne-au jefuit ţara, ne-au corupt moravurile politice, ne-au terfelit justiţia şi ne-au călcat în picioare, iar acum şi-au pus în gînd să-i ucidă pe aceia care nu se vor pleca slugarnic în faţa dominaţiei lor brutale. Guvernatorii statelor Idaho şi Colorado nu fac decît să împlinească poruncile stăpînului lor — plutocraţia. Lupta este acum angajată între proletariat şi plutocraţie. Chiar dacă plutocraţia va îndrăzni să ne dea ea cea dintîi o lovitură sîngeroasă, noi sîntem cei care vom da lovitura ultimă şi hotărîtoare.”

CAPITOLUL XVIII

În taina muntelui Sonoma

Despre ce am făcut eu în perioada aceea nu se pot spune prea multe lucruri. Vreme de şase luni am fost ţinută în închisoare, cu toate că împotriva mea nu se formulase nici un fel de acuzaţie. Eram o persoană ***suspectă,*** cuvînt de groază pe care foarte curînd aveau să-l cunoască toţi revoluţionarii. Dar deşi abia înjghebat, încă de pe atunci proaspătul nostru serviciu secret începuse să lucreze. Către sfîrşitul celei dea doua luni petrecute în închisoare, unul dintre temnicerii mei mi-a dezvăluit că este şi el revoluţionar şi că are legături cu organizaţia. Peste cîteva săptămîni, Joseph Parkhurst, medicul chiar atunci angajat al închisorii, s-a

dovedit a fi membru al unui grup de luptă.

Şi astfel serviciul nostru secret îşi strecura pe nesimţite agenţii în organizaţiile oligarhiei, ţesîndu-şi în sînul lor propria-i pînză de păianjen. Datorită acestui fapt am avut posibilitatea să fiu toată vremea la curent cu cele ce se petreceau în lumea de dincolo de zidurile închisorii. Mai mult chiar, fiecare dintre conducătorii socialişti aruncaţi în închisoare izbutise să ia legătura cu dîrjii noştri tovarăşi, deghizaţi în livreaua Călcîiului de fier. Cu toate că Ernest zăcea în închisoare la trei mii de mile depărtare, pe coasta Pacificului, am rămas permanent în legătură cu el, scrisorile noastre circulînd cu regularitate de la unul la celălalt.

Conducătorii noştri, atît cei din închisori, cît şi cei aflaţi în libertate, aveau deci posibilitatea să comunice între ei şi să conducă lupta. Ar fi fost cu putinţă ca în cîteva luni să se organizeze evadarea cîtorva dintre ei, dar cum întemniţarea se dovedea a nu fi o piedică în calea activităţii revoluţionare, s-a hotărît să se evite cu grijă orice acţiune pripită. Pe lîngă cei cincizeci şi doi de deputaţi, se mai aflau în închisori încă peste trei sute de fruntaşi socialişti. S-a hotărît ca toţi să fie eliberaţi în acelaşi moment, căci dacă numai o parte dintre ei ar fi evadat, era probabil ca oligarhia să ia severe măsuri de pază, împiedicînd astfel eliberarea celorlalţi. În afară de asta, s-a mai ţinut seamă şi de faptul că o evadare simultană, organizată pe întreg

întinsul ţării, avea să exercite o uriaşă influenţă psihologică asupra proletariatului. Ea avea să-i dovedească puterea noastră şi avea să-i insufle încredere.

De aceea, la ieşirea mea din închisoare, după şase luni încheiate, s-a hotărît că trebuie să dispar şi să pregătesc o ascunzătoare sigură pentru Ernest. Dispa- riţa nu era însă o treabă prea lesnicioasă. De îndată ce am fost pusă în libertate, copoii Călcîiului de fier au şi pornit pe urmele mele. Trebuia prin urmare să fac aşa fel încît ei să-mi piardă urma şi totodată să ajung în California. Felul cum am izbutit să duc la bun sfîrşit această sarcină îşi are hazul lui.

Sistemul paşapoartelor, copiat după sistemul existent în Rusia ţaristă şi datorită căruia nu puteai călători dintr-o regiune în alta fără autorizaţie specială, era din ce în ce mai bine organizat. N-am avut îndrăzneala să străbat tot continentul folosindu-mă de adevărata mea identitate. Dacă voiam să-l revăd vreodată pe Ernest, era neapărat necesar să mi se piardă urma definitiv, fiindcă altminteri, urmărin- du-mă pe mine, copoii ar fi ajuns cu uşurinţă să pună din nou gheara pe Ernest după ce el ar fi evadat. În orice caz, dacă m-aş fi îmbrăcat ca proletară, n-aş fi putut cu nici un chip călători, aşa încît nu-mi rămînea decît să mă deghizez ca o membră a oligarhiei. Pe cîtă vreme oligarhii cei mari nu erau decît o mînă de oameni, oligarhii mărunţi, cum ar fi cei din categoria domnului Wickson de pildă, oameni care, deşi nu dispuneau decît de cîteva biete milioane, totuşi erau

susţinătorii înflăcăraţi ai marilor stăpîni, se numărau cu zecile de mii. Nevestele şi fiicele lor circulau prin toată ţara şi de aceea s-a stabilit să mă travestesc ca odraslă de oligarh mărunt. Peste cîţiva ani un asemenea procedeu ar fi fost imposibil de pus în practică, deoarece sistemul paşapoartelor a fost atît de bine organizat, încît mişcările fiecărui bărbat, fiecărei femei sau copil puteau fi urmărite fără greş.

La momentul hotărît, copoii mi-au pierdut urma, O oră mai tîrziu, Avis Everhard a încetat să existe, şi o oarecare Felice Van Verdighan, însoţită de două cameriste şi un căţeluş, dimpreună cu o a treia cameristă, care purta grija căţeluşului*, luau loc într-un elegant vagon Pullman** şi peste cîteva minute goneau către apus.

Cele trei cameriste care mă însoţeau erau şi ele revoluţionare. Două dintre ele făceau parte din grupurile de luptă, iar a treia, Grace Holbrook, avea să intre într-o astfel de grupă peste un an de zile, pentru ca şase luni mai tîrziu să fie executată din ordinul Călcîiului de fier. Ea avea grija căţelului. Dintre celelalte două, Bertha Stole a dispărut la doisprezece ani după aceea, iar Anna Roylston trăieşte încă şi joacă un rol din ce în ce mai important în revoluţie.***

* ***Acest episod plin de ridicol ilustrează de minune moravurile clasei dominante, aruncînd o lumină crudă asupra neomeniei stăpînilor. În vreme ce muncitorii mureau de***

foame, cîinii erau îngrijiţi de cameriste speciale. Travestirea lui Avis Everhard, era departe de a fi o glumă. Ea reprezenta o chestiune de viaţă şi de moarte, de care depindea soarta cauzei, de aceea nu încape nici o îndoială că în realitate lucrurile s-au petrecut întocmai aşa. Episodul este cît se poate de caracteristic pentru moravurile epocii.

** ***Vagon Pullman — aşa erau numite pe vremea aceea cele mai luxoase vagoane de călători; Pullman este numele constructorului acestor vagoane.***

*** ***În ciuda permanentelor şi inimaginabilelor primejdii înfruntate, Anna Roylston a trăit pînă la***

Am străbătut fără nici un incident Statele Unite şi am ajuns în California. Cînd trenul a oprit la Six- teenth Street Station din Oakland, am coborît cîteşi-trels, iar Felice Van Verdighan, dimpreună cu cele două cameriste, cu căţeluşul şi cu bona căţeluşului au dispărut pentru todeauna. Tovarăşi de încredere au avut grijă de cele trei cameriste. Alţi tovarăşi s-au ocupat de mine. La jumătate de oră după ce cobo-rîsem din tren mă aflam pe bordul unui mic vas de pescuit, înfruntînd valurile Golfului San Francisco. N-am avut decît vînturi potrivnice şi aproape toată noaptea am navigat la mtîmplare. Am zărit însă luminile de la Alcatraz, unde se afla întemniţat Emest, şi m-am mîngîiat cu gîndul că sînt atît de aproape de el. În

zori, pescarii au trecut 1a vîsle şi ne-am îndreptat către insulele Marin, unde am stat ascunşi toată ziua, iar noaptea următoare, folosind fluxul şi o adiere de vînt prielnic, ara străbătut în două ceasuri Golful San Pablo şi am debarcat la gura rîului Petaluma.

Acolo mă aşteptau caii pregătiţi de un alt tovarăş şi, fără să mai pierdem o clipă, am plecat la drum,

vîrsta patriarhală de nouăzeci şi unu de ani. Aşa cum generaţie după generaţie membrii familiei Pocock au scăpat de gloanţele răzbunătorilor din grupurile de luptă, la fel şi Anna Roylston a scăpat mereu din mîna călăilor năimiţi de Călcîiul de fier. Părea ocrotită de o vrajă, supravieţuind tuturor ameninţărilor şi primejdiilor. A făcut parte din rîndurile celor însărcinaţi cu aducerea la îndeplinire a sentinţelor pronunţate de grupele de luptă şi, sub numele de Fecioara Roşie, a ajuns una dintre figurile legendare ale revoluţiei. La vîrsta de şaizeci şi nouă de ani l-a împuşcat pe „Halcliffe sîngerosul" chiar în mijlocul gărzii lui personale înarmate pînă în dinţi, izbutind să scape nevătămată. A avut parte de un sfîrşit paşnic, stingîndu-se de bătrîneţe în munţii Ozark, într-o ascunzătoare a revoluţionarilor.

sub cerul spuzit de stele. Către nord puteam zări silueta estompată a masivului Sonoma, înspre care ne îndreptăm. Am lăsat pe dreapta vechiul oraş Sonoma şi

am început să urcăm printr-un canion săpat între primele contraforturi ale muntelui. Drumul de ţară a devenit curînd simplu şleau, şleaul a devenit potecă, şi poteca s-a pierdut apoi în păşunile de pe plaiuri. Am trecut călare de-a dreptul peste culmile masivului Sonoma. Era calea cea mai sigură: pe acolo nu puteam fi observaţi de nimeni.

Zorile ne-au prins pe coastele dinspre nord ale muntelui, şi în lumina spălăcită a primelor ore ale dimineţii am coborît prin tufişurile dese de ***chaparro***[1] către canioanele străjuite de ***sequoia*** uriaşi şi încălzite de suflarea sfîrşitului verii. Pentru mine erau locuri de mult cunoscute şi de mult îndrăgite, aşa încît de acolo înainte eu am devenit călăuză. Ascunzătoarea era a mea, căci eu am ales-o. Am trecut printr-o poiană împrejmuită, apoi peste o costişă nu prea înclinată şi acoperită de stejari, după care am coborît într-o poiană ceva mai mică. Din nou am urcat o costişă, de data asta călare, strecurîndu-ne pe lîngă ***madroños,*** cu frunze tivite în roşu, sau printre tufe de ***manzanitas,*** cu frunzele de un roşu-aprins. În vreme ce urcam, primele raze ale soarelui s-au revărsat peste spatele nostru. Un stol de ierunci a străbătut în fugă tufişurile foşnitoare. Un iepure mare ne-a tăiat drumul, în salturi largi şi elegante, ca o căprioară. Apoi un cerb cu coarne rămuroase s-a ivit pe creasta spre care ne îndreptam. A stat o clipă locului, cu gîtul şi pieptul scăldate

---

[1] Arbust stufos de talie mică, asemănător cu jnepenul.

în aurul roşu al soarelui abia răsărit, pe urmă şi-a văzut de drum.

L-am urmărit o vreme, apoi a trebuit să apucăm pe o cărăruie cotită, pe care sălbăticiunea o dispreţuise, şi să ne afundăm într-un crîng de ***sequoia*** fal

nici, strînşi în jurul unui ochi de apă întunecat din pricina mineralelor cărate din munte. Cunoşteam pas cu pas drumul acela, căci locurile de pe-acolo aparţinuseră într-o vreme unui prieten de-al meu, scriitor, care devenise şi el revoluţionar, dar avusese o soartă mult mai crudă decît a mea, căci de mult părăsise lumea noastră, fără ca cineva să poată spune unde şi în ce fel. Numai el, pe vremea cînd se mai afla încă în viaţă, cunoscuse taina ascunzătorii spre care mă îndreptam. Cumpărase ferma aceea doar pentru frumuseţea locurilor şi plătise un preţ foarte ridicat, spre marea nemulţumire a fermierilor din împrejurimi. Prietenul meu obişnuia să povestească, făcînd un haz nespus, în ce fel fermierii clătinaseră posomorîţi din cap la auzul preţului, cum rămîneau o vreme pe gînduri, făcînd în minte cîteva operaţiuni aritmetice rapide, şi apoi spuneau: „Să ştii însă că n-ai să scoţi din ea nici şase la sută cîştig”[1].

Dar el era acum dus dintre cei vii, iar ferma nu ajunsese în stăpînirea urmaşilor lui. Proprietatea încăpuse în mîinile domnului Wickson, care stăpînea întreg versantul răsăritean şi nordic al masivului Sonoma, de la moşia Spreckels şi pînă la cumpăna apelor dinspre Benett Valley. Din toate aceste întinderi domnul Wickson făcuse un parc pentru căprioare, şi peste mii de hectare de costişă lin

[1] Întîmplarea aceasta a trăit-o însuşi Jack London, atunci cînd a cumpărat ferma de la Glen Ellen, unde a scris multe din lucrările care l-au făcut celebru.

înclinate, brăzdate de văi încîntătoare şi de canioane hălăduiau sălbăticiunile în locuri aproape necălcate de picior omenesc. Vechii proprietari ai locurilor acelora fuseseră alungaţi. O casă de sănătate, proprietatea statului, în care erau îngrijiţi debilii mintali, fusese şi ea dărîmată, pentru a face loc căprioarelor.

Cel mai interesant dintre toate era faptul că pavilionul de vînătoare al domnului Wickson se afla doar

la vreo jumătate de kilometru de ascunzătoarea mea. Dar asta, în loc să fie o primejdie, era de fapt o măsură de siguranţă în plus, căci acolo ne găseam chiar sub acoperămîntul unuia dintre oligarhii mărunţi. Prin însăşi această stare de lucruri bănuielile erau înlăturate şi îndreptate aiurea. Ultimul loc de pe lume unde copoii Călcîiului de fier s-ar fi putut gîndi să ne caute, pe mine şi pe Ernest, cînd avea să vină şi el acolo, era parcul de vînătoare al lui Wickson.

Ne-am priponit caii printre arborii din jurul acelui ochi de apă. Dintr-un ascunziş ştiut de el — dintr-un trunchi scorburos — tovarăşul meu scoase o mulţime de lucruri: un sac de făină de cincizeci de livre, conserve de toate soiurile, unelte de bucătărie, pături, o foaie de cort, cărţi şi cele trebuitoare pentru scris, un pachet mare de scrisori, un bidon mare cu cinci galoane[1] de petrol lampant şi, în sfîrşit, lucrul cel mai important, un colac mare de funie groasă. Aveam acolo atît de multe lucruri, încît era fără îndoială nevoie să facem mai multe drumuri pînă la ascunzătoare ca să le putem căra pe toate.

Atîta doar, că ascunzătoarea se afla foarte aproape. Luînd colacul de funie, am pornit eu înainte, trecînd printr-un spaţiu îngust acoperit de curpeni şi tufişuri dese, care se strecura printre două coline împădurite. Am ajuns destul de repede la malul abrupt al unui curs de apă. Era doar un pîrîiaş adunat din izvoare, dar care nu seca nici în verile

---

[1] Un galon are circa patru litri.

cele mai călduroase. De jur împrejur se înălţau mari coline împădurite, un grup întreg de asemenea ridicături care păreau presărate acolo de mîna vreunui uriaş distrat. Stînci nu se vedeau nicăieri. Colinele acelea erau înalte de cam o sută de metri şi alcătuite numai din roci vulcanice, celebrul pămînt în care cresc viile din Sonoma. Printre ele îşi săpase pîrîiaşul albia lui adîncă şi pră- păstioasă.

N-a fost de loc uşor să coborîm pînă la albia pî- rîiaşului, şi, după ce am ajuns acolo, am mers la vale pe marginea lui cam vreo cincizeci de metri şi ne-am trezit deodată la groapa cea mare. Nici un semn nu prevestea prezenţa ei acolo şi nici nu era o groapă în înţelesul obişnuit al cuvîntului. Trebuia să străbaţi aproape în patru labe o întindere acoperită cu tufişuri de măceş, apoi te trezeai deodată chiar pe buza gropii, putînd să priveşti în depărtare şi în jos printr-o perdea de verdeaţă. Groapa avea o lungime şi o lărgime de cam o sută de metri şi cam jumătate pe atîta în adîncime. Datorită probabil unei surpări petrecute în acelaşi timp cu ridicarea colinelor şi fără îndoială prin eroziune, groapa fusese şi mai mult adîncită de-a lungul veacurilor de apele care-i spălaseră malurile. Nu exista nici o palmă de pămînt golaş. Pretutindeni vedeai numai vegetaţie bogată, mergînd de la ferigi mlădioase, care-şi arătau spatele auriu al frunzelor, şi pînă la impunătorii ***sequoia.*** Aceşti copaci uriaşi creşteau pînă şi pe malurile gropii, unii dintre ei aplecaţi în unghi de aproape

patruzeci şi cinci de grade, dar cei mai numeroşi porneau din malurile de pămînt rodnic, înălţîndu-se drept în sus, aproape perpendicular.

Era o ascunzătoare ideală. Nimeni nu trecea vreodată pe acolo, nici măcar copiii din Glen Ellen. Dacă groapa s-ar fi aflat într-un canion larg de o milă sau mai multe, ar fi fost cunoscută de toată lumea. Dar aici nu era nici un fel de canion. De la un capăt la altul, pîrîiaşul nu măsura nici cinci sute de metri lungime şi îşi avea obîrşia la trei sute de metri mai sus de groapă, într-un izvor de la poalele unei poieniţe joase. O sută de metri mai la vale ieşea la loc larg, se vărsa într-un alt şuvoi de munte mai mare şi curgea mai departe, printre poieni vălurite şi ierboase.

Tovarăşul meu a înnodat un capăt al funiei în jurul unui copac şi, legîndu-mă pe mine la celălalt, mi-a dat drumul jos. Am ajuns numaidecît pe fundul gropii. Nu i-a trebuit nici tovarăşului meu multă vreme ca să aducă toate proviziile ascunse în scorbură şi să mi le dea jos, în groapă. A tras pe urmă funia sus, a ascuns-o şi n-a plecat pînă nu mi-a spus cîteva calde cuvinte de bun rămas.

Înainte de a merge mai departe, aş vrea să spun cîteva cuvinte despre acest tovarăş, John Carlson, ostaş anonim al revoluţiei, unul dintre nenumăraţii ostaşi credincioşi înrolaţi în rîndurile noastre. Muncea pentru Wickson, la grajdurile de pe lîngă pavilionul de vînătoare. Adevărul este că pe caii lui Wickson am trecut noi peste masivul Sonoma. Vreme de aproape

douăzeci de ani, John Carlson a fost paznicul ascunzătorii noastre, dar cred cu toată convingerea că niciodată nu i-a trecut măcar prin minte gîndul trădării. A înşela încrederea noastră rămînea pentru el un lucru care nici măcar prin vis nu i-ar fi putut încăpea în cuget. Era un om atît de flegmatic şi de greoi, încît văzîndu-l cu greu ai fi putut să nu te întrebi cum se face că revoluţia are pentru el o semnificaţie. Şi, cu toate acestea, dragostea de libertate licărea slab dar temeinic în sufletul său mohorît. Dintr-un anumit punct de vedere, cuminţenia şi lipsa de avînt nestăpînit ale tovarăşului nostru erau un adevărat dar de preţ. Niciodată nu-şi pierdea firea; ştia că sarcinile trebuie neapărat împlinite, şi nu era nici curios, nici vorbăreţ. O dată l-am întrebat cum de a ajuns revoluţionar.

— În tinereţe am fost soldat, mi-a răspuns el. Mă aflam în Germania. Acolo toţi tinerii trebuie să facă armată[1]. Am fost şi eu luat la oaste şi la oaste am întîlnit un alt soldat, tot tînăr ca şi mine. Tatăl lui era unul dintre oamenii aceia cărora dumneavoastră le spuneţi agitatori, şi tatăl lui fusese azvîrlit în închisoare pentru crimă de lezmajestate, adică pentru vina de a fi spus adevărul despre împărat. Şi tînărul ăsta, feciorul celui întemniţat, mi-a vorbit îndelung despre popor, despre muncă şi despre felul cum pradă capitaliştii poporul. M-a învăţat să văd lucrurile astfel, şi aşa am ajuns eu socialist. Vorbele lui erau adevărate şi-ţi mergeau la inimă, iar eu

[1] În S.U.A. nu exista serviciu militar obligator.

nu le-am dat niciodată uitării. Cum am pus piciorul pe pămîntul Statelor Unite, am şi început să-i caut cu înfrigurare pe socialişti. Am devenit membru al unei secţii — asta pe vremea S.L.P.[1] — apoi mai tîrziu, cînd s-a întîmplat sciziunea[2], am intrat în organizaţia locală a S.P.[3]. Pe-atuncea munceam la un han din San Francisco, era înainte de cutremur. Mi-am plătit cotizaţiile timp de douăzeci şi doi de ani. Şi acuma sînt membru al secţiei aceleia şi încă plătesc cotizaţiile, numai că acuma totul trebuie făcut în cea mai mare taină. Totdeauna am să-mi plătesc cotizaţiile, iar cînd va veni vremea statului popular liber, o să fiu şi eu fericit.

De îndată ce am rămas singură, m-am apucat să-mi pregătesc masa de dimineaţă la lampa cu petrol şi să-mi înjghebez sălaşul. Adeseori dimineaţa, cînd se crăpa de ziuă, sau seara, după ce se lăsa întunericul, Carlson se strecura şi

---

[1] ***Socialist Labour Party of America*** — S.L.P. (Partidul socialist muncitoresc din America), înfiinţat în 1876 şi ai cărui membri erau în marea majoritate emigranţi din Germania. Acest partid a adoptat un program copiat după Programul de la Gotha, al cărui caracter mic-burghez a fost demascat de Marx.

[2] În 1899, din pricina unor divergenţe privitoare la raporturile dintre partid şi sindicate, în sînul S.L.P. s-a produs o sciziune.

[3] ***Socialist Party of America*** — S.P. (Partidul socialist din America), întemeiat în urma sciziunii din S.L.P. Minoritatea revoluţionară din Partidul socialist din America a luat atitudine împotriva războiului imperialist din 1914—1918 alcătuind aripa stîngă a partidului care, în 1921, a luat iniţiativa constituirii Partidului Comunist din S.U.A.

el în ascunzătoare şi lucra aici un ceas, două. La început adăpostul meu a fost doar foaia de cort nemontată, căci abia după aceea am ridicat un mic cort. Ceva mai tîrziu, după ce ne-am încredinţat că ascunzătoarea prezintă deplină siguranţă,

am înălţat şi un fel de căsuţă, într-un loc unde n-ar fi putut fi zărită de nici un om care întîmplător ar fi ajuns fie şi pe marginea gropii. Vegetaţia luxuriantă din colţul acela pierdut de lume era o pavăză naturală. Ridicasem căsuţa chiar lîngă peretele vertical al gropii, iar în peretele de pămînt am săpat şi două mici cămăruţe, întărite cu stîlpi zdraveni, bine aerisite şi fără pic de umezeală. Vă rog să mă credeţi că dispuneam de suficient confort. Mai tîrziu, cînd în ascunzătoarea noastră şi-a căutat refugiu şi Biedenbach, vestitul terorist, german de origine, el a fost acela care a instalat în cele două odăiţe un aspirator de fum, şi astfel am avut posibilitatea ca în nopţile de iarnă să ne strîngem acolo în jurul unui foc zdravăn.

De data aceasta trebuie să spun un cuvînt şi despre atît de blîndul nostru terorist, cel mai nedreptăţit dintre toţi tovarăşii care şi-au închinat viaţa revoluţiei. Tovarăşul Biedenbach nu a trădat cauza. Nici n-a fost executat de către tovarăşi, aşa cum îndeobşte se crede. Această minciună sfruntată este scornită de agenţii oligarhiei. Tovarăşul Biedenbach era distrat şi uituc. A fost împuşcat de una dintre străjile noastre de la peştera-ascunzătoare de lîngă Carmel, şi numai din vina lui, fiindcă uitase semnalele secrete de recunoaştere. A fost o greşeală dureroasă, iar zvonul că şi-ar fi trădat grupul de luptă nu-i decît o minciună mîrşavă. N-a existat luptător pentru cauză mai sincer şi mai devotat decît el. *

Iată, se împlinesc acum nouăsprezece ani de cînd ascunzătoarea aleasă de mine este aproape în permanenţă ocupată, şi în tot acest timp — cu o unică excepţie — n-a fost niciodată descoperită de vreun

* ***Deşi toate documentele ce ni s-au păstrat din acele timpuri au fost studiate, nu s-a putut găsi nici un indiciu privitor la acest Biedenbach menţionat aici. Numle lui nu este pomenit în nici un alt document, cu excepţia manuscrisului Everhard.***

străin. Şi, cu toate astea, nu se afla decît la o jumătate de kilometru de pavilionul de vînătoare al lui Wickson şi la abia doi kilometri de Glen Ellen. Totdeauna auzeam trenurile de dimineaţă şi de seară venind şi plecînd şi obişnuiam să-mi potrivesc ceasul după sirena fabricii de cărămidă.*

* ***Dacă un călător curios porneşte astăzi de la Glen Ellen către sud, întîlneşte în cale un bulevard, cose se întinde chiar pe locul unde acum şapte secole se afla vechiul drum de ţară. La o jumătate de kilometru spre sud de Glen Ellen, dincolo de al doilea pod, se zăreşte pe partea dreaptă o rîpă întinsă, ca o cicatrice, peste terenul vălurit, către un şir de coline împădurite. Rîpa se află astăzi chiar pe locul unde vechiul drum creat prin servitute de trecere străbătea, în acele vremuri în care exista proprietatea privată asupra pămîntului, moşia unui oarecare***

Chauvet, francez de origine, venit din ţara lui natală ca pionier în California, pe timpul legendarei goane după aur. Colinele împădurite sînt înseşi colinele pomenite de Avis Everhard.

Marele cutremur din anul 2368 al erei creştine a surpat întreg versantul uneia dintre acele coline, care s-a prăbuşit în groapa unde soţii Everhard şi-au aflat cîndva ascuzătoarea. După descoperirea manuscrisului, s-au organizat pe acel loc săpături, scoţîndu-se la lumină casa, cele două cămăruţe săpate în peretele gropii şi toate mărunţişurile adunate în timpul cît au fost locuite. S-au găsit de asemenea multe vestigii preţioase, printre care şi aspiratorul de fum al lui Biedenbach, despre care se vorbeşte în povestire, dar pe care este foarte greu să-l descriem aici. Cei interesaţi în asemenea probleme vor putea citi broşura lui Arnold Bentham, aflată acum sub presă.

La vreo doi kilometri de colinele împădurite, în direcţia nord-vest se aflã conacul Wake Robin, situat chiar la confluenţa rîurilor Wild-Water şi Sonoma. În treacăt poate fi arătat că rîul Wild-Water se numise

CAPITOLUL XIX

Metamorfoze

„Trebuie să-ţi creezi o cu totul altă înfăţişare, mi-a scris Ernest. Trebuie ca existenţa ta de pînă acum să înceteze şi să devii o altă persoană, şi nu doar în ce priveşte hainele pe care le porţi, ci chiar făptura vie ascunsă sub acele haine. Trebuie să te transformi în aşa măsură, încît eu însumi să nu-ţi pot recunoaşte vocea, gesturile, ticurile, ţinuta, umbletul — nimic.”

M-am supus poruncii. Zi de zi m-am străduit să îngrop pentru vecie pe fosta Avis Everhard sub înfăţişarea celeilalte femei pe care trebuia s-o pot numi noua mea fiinţă. Un asemenea rezultat nu poate fi obţinut decît prin îndelungi exerciţii. Am stăruit cu atîta rîvnă pentru a-mi schimba pînă şi cele mai slabe modulaţii ale vocii, încît în cele din urmă vocea noii mele fiinţe s-a format în întregime şi am ajuns s-o folosesc în chip automat. Tocmai realizarea acestui automatism era condiţia indispensabilă cerută de împlinirea fără greş a rolului asumat. Trebuie să ajungi în stare să te înşeli singur. E ca şi cînd ai învăţa o limbă străină, să spunem franceza. La început

la început Graham, şi aşa este trecut pe hărţile vechi ale regiunii. Noul nume a reuşit însă deplin să-l înlăture pe cel vechi. La conacul Wake Robin a locuit mai tîrziu adeseori, pentru perioade scurte, Avis Everhard, pe vremea cînd, deghizată în agent provocator al Călcîiului de fier, a avut posibilitatea să ia parte, fără teamă

de pedeapsă, la lupta dintre cei doi giganţi. Permisul oficial de a locui la conacul Wake Robin se păstrează încă şi este semnat de însuşi Wickson, oligarhul mărunt despre care se vorbeşte în manuscris.

rosteşti cuvintele străine cu timiditate, numai cu un efort de voinţă. Elevul gîndeşte în limba lui, şi pe urmă traduce în franţuzeşte, sau citeşte franţuzeşte, dar e silit să traducă în limba lui, căci numai după aceea poate înţelege. Dar după ce trece o vreme şi capătă exerciţiu, elevul citeşte, scrie şi gîndeşte în franceză, fără să mai recurgă de loc la limba lui.

Aşa s-au petrecut lucrurile şi cu metamorfozările noastre. Trebuia să facem necontenite exerciţii, pînă cînd rolurile pe care ni le asumaserăm aveau să ne intre în sînge, pînă ce pentru a redeveni cei care fuseserăm am fi avut nevoie de o încordare a voinţei. Bineînţeles că la început am făcut multe experienţe ratate. Cream o artă nouă, şi multe lucruri se cereau abia descoperite. Dar munca noastră progresa pretutindeni; curînd am descoperit adevăraţi maeştri ai acestei arte şi am acumulat un adevărat arsenal de mici artificii şi subtilităţi. Pe baza acestuia s-a alcătuit un fel de manual nescris, introdus apoi, ca să zicem aşa, în programul de studii al oricărui nou venit la şcoala revoluţiei.*

Cam pe atunci a dispărut tata. Scrisorile lui, pe care le primeam cu regularitate, au contenit dintr-o dată. Nu s-a mai arătat niciodată la locuinţa

noastră din Pell Street. Tovarăşii l-au căutat peste tot, iar cu

În perioada aceea disimularea personalităţii ajunsese o adevărată artă. În toate ascunzătorile s-au format veritabile şcoli de artă dramatică. La aceste şcoli nu se acorda însă nici o atenţie accesoriilor folosite îndeobşte de actori pe scenă, cum ar fi de pildă, peruci, bărbi, ori sprîncene false. Lupta era pe viaţă şi pe moarte, iar asemenea accesorii s-ar fi putut transforma în capcane. Disimularea trebuia să fie radicală, deplină, să ajungă o parte integrantă din fiinţa celui transformat, o a doua a sa natură. Documentele atestează că Fecioara Roşie ar fi fost excepţional de înzestrată în această privinţă şi că acestei împrejurări

ajutorul serviciului nostru secret am răscolit toate închisorile din ţară. Dispăruse însă de parcă l-ar fi înghiţit pămîntul, şi pînă în ziua de astăzi nu s-a putut descoperi nici un indiciu privitor la sfîrşitul său.*

Şase luni de zile am stat singură în ascunzătoare, dar lunile astea au fost luni de muncă încordată. Organizaţia noastră mergea cu paşi mari înainte şi totdeauna exista un număr uriaş de sarcini care se cereau împlinite. Ernest şi ceilalţi tovarăşi din conducere aflaţi în închisori hotărau ce trebuia făcut; venea apoi rîndul nostru, al celor rămaşi în libertate, să traducem în viaţă hotărîrile. Astfel, trebuia organizată propaganda de la om

la om; trebuia pus la punct serviciul nostru de spionaj, cu toate, ramificaţiile lui; trebuiau organizate tipografiile noastre clandestine; în sfîrşit, trebuiau create liniile noastre de comunicaţie subterană, „metroul” nostru, ceea ce însemna stabilirea unei legături permanente între nenumăratele ascunzători, amenajarea altora noi acolo unde existau verigi lipsă în reţeaua de ascunzători menită să acopere întreaga ţară.

După cum spun, deci, munca nu se termina niciodată. La sfîrşitul celor şase luni, singurătatea mea a

i se datoreşte cariera ei lungă şi încununată de succese.

* ***Dispariţiile misterioase constituiau una dintre ororile acelei vremi. În cîntecele şi povestirile care au parvenit pînă la noi ele sînt mereu pomenite, ca un fel de leit-motiv De altminteri, dispariţiile trebuie considerate drept o consecinţa inevitabilă a luptelor subterane care au însîngerat toata această perioadă de trei secole. Fenomenul ajunsese aproape tot atît de frecvent în rîndurile oligarhiei şi ale castelor muncitoreşti, ca şi în rîndurile revoluţionarilor. Fără nici un semn prevestitor, fară să lase vreo urmă, bărbaţi, femei şi chiar copii dispăreau, soarta şi sfîrşitul lor rămînînd pentru totdeauna învăluite în mister.***

luat sfîrşit prin sosirea a doi tovarăşi. Erau două tinere fete cu suflete brave; iubeau cu pasiune libertatea: Lora Peterson, dispărută în 1922, şi Kate Bierce, măritată mai tîrziu cu Du Bois* şi care se află încă lîngă noi, cu ochii aţintiţi către răsăritul soarelui de mîine, prevestitor al vremii celei noi.

Cele două fete au încercat mari emoţii pe drum, trecînd prin grele primejdii şi fiind gata să-şi piardă şi viaţa. În echipajul micului vas de pescuit, care le trecuse peste Golful San Pablo, se strecurase un spion. Un agent al Călcîiului de fier izbutise să se travestească în revoluţionar şi ajunsese să cunoască multe dintre tainele organizaţiei noastre. Fără îndoială că ţinta lui principală era să dea de urma mea, fiindcă de multă vreme aflaserăm cîtă frămîntare stîrnise în rîndurile serviciului secret al Călcîiului de fier faptul că nu izbuteau să afle în ce fel dispărusem. Din fericire, aşa cum am aflat mai tîrziu, pînă atunci spionul nu avusese putinţa să comunice nimănui informaţiile obţinute. E limpede că nu raportase nimic, deoarece preferase să aştepte pînă avea să ducă toate investigaţiile la bun sfîrşit, aflîndu-mi ascunzătoarea şi reuşind să mă înhaţe. Dar tot ce aflase a murit o dată cu el. Invocînd un pretext oarecare, după ce fetele fuseseră debarcate la gura rîului Petaluma şi porniseră la drum călare, spionul părăsise şi el vasul.

După ce merseră o vreme către crestele masivului Sonoma, John Carlson le lăsă pe fete să continue drumul aşa

cum avea să le ducă murgul lui învăţat cu poteca, iar el o porni pe jos, făcînd cale întoarsă. Avea bănuielile lui. A pus mîna pe spion, şi despre ce s-a petrecut pe urmă nu ne-a spus prea multe:

— L-am aranjat, a zis el, dînd din nou dovadă de totală lipsă de imaginaţie. L-am aranjat, a spus încă o dată, şi în ochi i s-a aprins o licărire întunecată, iar

* ***Du Bois, actualul bibliotecar din Ardis, este un descendent direct din această pereche de revoluţionari.***

mîinile lui aspre şi deformate de muncă s-au deschis şi s-au strîns la loc în chip semnificativ. N-a făcut nici un fel de gălăgie. L-am ascuns, şi în seara asta mă întorc şi-l îngrop la trei metri sub pămînt.

Pe vremea aceea ajunsesem să mă mir singură de propria-mi metamorfoză. Cîteodată mi se părea cu neputinţă ca eu să fi fost aceea care trăise cîndva o viaţă anostă şi lină într-un oraş universitar; alteori nu-mi venea să cred că devenisem o revoluţionară obişnuită să înfrunte violenţele şi moartea. Nu puteam fi şi una, şi cealaltă. Una dintre aceste ipostaze era realitate, cealaltă doar vis; dar care era vis şi care realitate? Oare viaţa de acum, viaţa de revoluţionară ascunsă într-o groapă să fi fost un coşmar? Sau eram în realitate o revoluţionară, şi doar visasem odată — nu ştiu unde şi cum — că într-o existenţă anterioară trăisem la Berkeley şi nu cunoscusem din viaţă nimic mai aspru decît ceaiurile şi dansurile, cenaclurile şi sălile de curs? Cred însă că aceleaşi

simţăminte le încercam toţi cei care ne strînsesem sub faldurile roşii ale steagului frăţiei dintre oameni.

Adeseori îmi reveneau în minte figuri din viaţa cealaltă şi, lucru curios, ele apăreau şi dispăreau iarăşi, din cînd în cînd, în noua mea existenţă. Aşa era, de pildă, episcopul Morehouse. Zadarnic l-am căutat peste tot, după ce organizaţia noastră a mai crescut. Fusese mutat din loc în loc. I-am luat urma de la Spitalul de stat de boli nervoase din Napa, şi de acolo am ajuns la acela din Stockton, apoi la cel din Santa Clara Valley, numit Agnews, dar aici urma i s-a pierdut. Nicăieri nu se arăta că ar fi murit. Probabil că într-un fel sau altul izbutise să fugă. Atunci nu puteam nici măcar să-mi închipui împrejurările îngrozitoare în care aveam să-l mai întîlnesc o dată, mai bine zis să-l zăresc o clipă în vîrtejul ameţitor al măcelului din zilele Comunei din Chicago.

Pe Jackson, cel care-şi pierduse braţul la Ţesăto- riile Sierra şi fusese pricina propriei mele convertiri la

cauza revoluţionară, nu l-am mai văzut niciodată. Dar cu toţii am aflat ce făcuse înainte de a muri. Nu s-a alăturat revoluţiei. Înrăit de soarta-i nenorocită, păs- trînd mereu în suflet amintirea nedreptăţii ce i se făcuse, a devenit anarhist, nu anarhist în gîndire, ci o adevărată sălbăticiune, înnebunită de ură şi sete de răzbunare. Şi s-a răzbunat pe deplin. Înşelînd vigilenţa paznicilor, într-o noapte cînd toţi ai casei dormeau, a aruncat în aer palatul familiei Pertonwaithe. N-a scăpat nimeni, nici măcar paznicii. Apoi, în închisoare, în timp ce-şi aştepta judecata, s-a sufocat cu păturile.

Doctorul Hammersfield şi doctorul Ballingford au avut un destin cu totul deosebit de cel al lui Jackson. Au rămas credincioşi stăpînilor şi au fost răsplătiţi aşa precum li se cuvenea, fiind instalaţi în palate arhiereşti, în care huzuresc, trăind în bună înţelegere cu lumea. Amîndoi sînt apologeţi ai oligarhiei. Amîn- doi s-au îngrăşat peste măsură. „Doctorul Hammersfield — spunea Ernest odată — a izbutit să-şi modifice metafizica în aşa fel, încît să procure Călcîiului de fier binecuvîntarea lui Dumnezeu dar totodată să şi sprijine cultul frumuseţii şi să reducă la o simplă fantasmă vertebrata gazoasă a lui Haeckel, deosebirea dintre doctorul Hammersfield şi doctorul Ballingford fiind aceea că ultimul îl înfăţişa pe Dumnezeul oligarhilor într-o formă ceva mai gazoasă şi mai puţin vertebrată”.

Peter Donnelly, maistrul spărgător de grevă de la Ţesătoriile Sierra cu care stătusem de vorbă atunci cînd făceam cercetări în cazul lui Jackson, a fost pentru noi toţi o surpriză. În 1918 luam parte la o şedinţă a aşa-numiţilor „roşii din Frisco[1]”. Dintre toate grupurile de luptă aceştia erau cei mai neînfricaţi, mai cruzi şi mai nemiloşi. De fapt nici nu făceau parte propriu-zis din organizaţia noastră, căci erau adevăraţi fanatici, obsedaţi de o singură idee, iar noi nu voiam să încurajăm astfel de atitudini. Cu toate că nu făceau parte din organizaţia noastră, întreţineam cu ei raporturi prieteneşti. Mă aflam în noaptea aceea în mijlocul lor, adusă fiind de o chestiune extrem de importantă. Eu singură, dintre toţi acei zeci de oameni aflaţi de faţă, eram fără mască. După ce chestiunea pentru care venisem a fost rezolvată, unul dintre ei a plecat împreună cu mine să mă conducă. Într-un gang întunecos, călăuza mea a aprins un chibrit, l-a apropiat de faţă şi şi-a scos masca. O clipă am privit chipul înflăcărat al lui Peter Donnelly. Pe urmă chibritul s-a stins.

— Voiam numai să ştiţi că eu sînt, mi-a spus el în întuneric. Vă mai aduceţi aminte de Dallas, administratorul?

Am făcut semn că îmi amintesc de administratorul cu chip de vulpe al Ţesătoriilor Sierra.

— Ei, pe ăla l-am ucis mai întîi, a zis Donnelly cu mîndrie. După aceea am întrat în organizaţia celor de aici.

---

[1] Prescurtare de la San Francisco.

— Dar cum de ai ajuns aici? l-am întrebat eu. Ce s-a întîmplat cu nevasta şi copiii dumitale?

— Sînt morţi. De asta mă aflu aici. Nu, urmă el cu grabă, n-am făcut-o pentru a-i răzbuna. Au murit cu toţii paşnic, în paturile lor, de boală, ştiţi, unul după altul. Cîtă vreme erau în viaţă, mă ţineau cu mîinile legate. Iar acum, dacă ei nu mai sînt pe lume, vreau să răzbun omenia din mine de care praf se alesese. Am fost cîndva maistrul Peter Donnelly, spărgător de grevă, dar în seara asta sînt numărul 27 din organizaţia „roşiilor din Frisco”. Acum haideţi să vă conduc.

Am mai auzit de el şi după aceea. Cînd îmi arătase că toţi ai lui sînt morţi spusese adevărul, adevărul aşa cum îl înţelegea el. Dar unul dintre ai lui era încă în viaţă: Timothy, pe care însă tatăl îl socotea mort fiindcă intrase în slujba Călcîiului de fier, înrolîndu-se

ca mercenar.* Fiecare membru al „roşiilor din Frisco” făcea legămînt să execute doisprezece oameni ai Călcîiului de fier în fiece an. Pedeapsa pentru nereuşită era moartea. Un membru care nu izbutea să împlinească numărul obligatoriu de execuţii se sinucidea. Execuţiile nu se făceau la întîmplare. Grupul acesta de fanatici se întrunea adesea şi-i judeca, îi osîndea în masă pe aceia dintre membrii sau uneltele oligarhiei care se făcuseră vinovaţi de vreo crimă. Executorii erau apoi traşi la sorţi.

De fapt, mă dusesem acolo în noaptea aceea tocmai pentru a asista la o astfel de judecată. Unuia dintre tovarăşii noştri, care ani de-a rîndul izbutise să se menţină într-un post de funcţionar în birourile locale ale serviciului secret al Călcîiului de fier, i se aduseseră anumite învinovăţiri de către „roşii din Frisco”, şi acum urma să fie judecat. Bineînţeles că el nu se afla de faţă şi bineînţeles că judecătorii n-aveau cunoştinţă de apartenenţa lui la organizaţia noastră. Sarcina mea era deci de a depune mărturie asupra identităţii şi loialităţii sale. S-ar putea ca cineva să se întrebe cum de aflaserăm noi despre toată treaba asta. Explicaţia e simplă. Unul dintre agenţii noştri secreţi era şi membru în organizaţia „roşiilor din Frisco”. Era necesar să ştim ce fac şi prietenii, nu numai duşmanii, iar acest grup de fanatici juca un rol destul de însemnat ca să merite atenţia noastră.

**** Pe lîngă castele muncitoreşti, a mai apărut la un anumit moment şi o altă castă, cea militară. A fost creată o armată permanentă, alcătuită din soldaţi de profesie şi încadrată cu ofiţeri recrutaţi din rîndurile oligarhiei, armata mercenarilor. Ea a luat locul gărzilor civile, după ce Călcîiul de fier s-a convins că nu se poate bizui pe aceste formaţii. Paralel cu serviciul secret al Călcîiului de fier, a fost apoi creat un serviciu secret al mercenarilor, acesta din urmă făcînd legătura între poliţie şi armată.***

Dar să ne întoarcem la Peter Donnelly şi la fiul său. Activitatea lui s-a desfăşurat normal pînă cînd, în anul următor, în lotul celor pe care sorţii hotărîseră ca el să-i execute găsi şi numele propriului său fecior. Atunci şi-a spus cuvîntul simţul de familie atît de puternic în fiinţa sa. Pentru a-şi salva feciorul, şi-a trădat tovarăşii. Nu şi-a putut duce trădarea pînă la capăt, dar, cu toate astea, vreo doisprezece dintre „roşii din Frisco” şi-au găsit moartea, iar grupul a fost aproape complect distrus. Ca răsplată, supravieţuitorii l-au supus pe Donnelly morţii, pe care trădarea lui o merita cu prisosinţă.

Nici Timothy Donnelly n-a mai trăit mult. „Roşii din Frisco” şi-au luat sarcina să-l execute. Oligarhia a făcut toate eforturile posibile pentru a-l salva. L-au transferat dintr-o parte în alta a ţării. Trei dintre „roşii” şi-au pierdut vieţile încercînd zadarnic să-i vină de hac.

Grupul „roşiilor” era alcătuit numai din bărbaţi. Pînă la urmă au hotărît să recurgă la sprijinul unei femei, una dintre tovarăşele noastre, nimeni alta decît tocmai Anna Roylston. Conducerea grupului nostru nu i-a dat încuviinţare, dar Anna făcea cam totdeauna ce-i trăsnea prin cap şi s-a abătut de la disciplină. De altminteri, avea o personalitate atît de puternică şi era atît de fermecătoare, încît niciodată n-am reuşit s-o facem să se supună disciplinei, indiferent ce metode am folosit. Făcea parte dintr-o categorie aparte de oameni, care nu puteau fi trataţi la fel cu toţi ceilalţi.

Nesocotind opreliştea ridicată de noi, a trecut la executare. Nu poate fi neglijat faptul că Anna Roylston era o femeie încîntătoare. Nu avea nevoie decît să facă semn unui bărbat. A zdrobit inimile multor tovarăşi tineri şi pe mulţi i-a adus în rîndurile noastre cucerindu-le mai întîi inimile. Şi totuşi refuza cu încă- păţînare să se mărite. Iubea cu pasiune copiii, dar îşi dădea seama că, dacă ar fi avut unul, ar fi însemnat să nu se mai poată dărui în întregime cauzei, şi cauzei îşi închinase ea întreaga-i existenţă.

Pentru Anna Roylston era o treabă de nimic să-l cucerească pe Timothy Donnelly. N-a avut nici cea mai slabă mustrare de conştiinţă, fiindcă chiar în vremea; aceea s-a petrecut „masacrul de la Nashville”, cu ocazia căruia mercenarii, comandaţi de Donnelly, au măcelărit opt sute de ţesători. Dar nu ea l-a ucis pe Donnelly. S-a mulţumit să-l

predea ca prizonier în mîinile „roşiilor din Frisco". Asta s-a întîmplat abia acum un an, şi astăzi Anna este cunoscută pretutindeni sub alt nume. Toţi revoluţionarii îi spun azi Fecioara Roşie. *

Colonelul Ingram şi colonelul Van Gilbert sînt alte două figuri cunoscute pe care aveam să le reîntîlnesc mai tîrziu. Colonelul Ingram s-a înălţat sus de tot pe scara onorurilor oligarhiei şi a ajuns ambasador în Germania, fiind duşmănit de moarte de proletariatul ambelor ţări. L-am întîlnit la Berlin, unde mă dusesem în calitate de spion internaţional în slujba Călcîiului de fier, fiind primită de colonel şi bucurîndu-mă de tot sprijinul său. Fiindcă am ajuns aici, este poate bine să arăt că, jucînd rolul meu dublu, am avut prilejul să realizez cîteva lucruri de foarte mare importanţă pentru cauza revoluţiei.

Colonelul Van Gilbert a ajuns celebru sub numele de Van Gilbert-cel-Rău! Fapta lui cea mai de seamă a fost pregătirea noului cod penal după Comuna din Chicago. Dar mai înainte de asta, datorită cruzimii arătate în calitate de judecător al revoluţionarilor,

* ***Abia după înnăbuşirea în sînge a celei de a doua Răscoale, grupul „roşiilor din Frisco" a izbutit să aibă din nou o activitate organizată, care a continuat de-a lungul a două generaţii. Apoi un agent al Călcîiului de fier a reuşit să se strecoare în organizaţia lor, să-i afle toate tainele şi s-o lichideze definitiv în anul 2002 al erei creştine. Membrii organizaţiei***

au fost executaţi pe rînd, la interval de trei săptămîni unul de altul, iar cadavrele lor au fost expuse în ghetoul muncitorilor din San Francisco.
a fost judecat de grupurile de luptă şi condamnat la moarte. Am făcut şi eu parte din juriul care l-a condamnat. Sentinţa a fost executată de Anna Roylston.

Şi încă o figură mai răsare din negurile vieţii mele trecute: avocatul lui Jackson. Dintre toţi, cel mai puţin mă aşteptam să-l revăd pe omul acesta — Joseph Hurd. A fost o întîlnire cam ciudată. Noaptea tîrziu, la doi ani după Comuna din Chicago, am sosit împreună cu Ernest la ascunzătoarea din Benton Harbour, în statul Michigan. Am ajuns acolo tocmai cînd se termina procesul unui spion. Vinovatul fusese condamnat la moarte, şi acum era tîrît către locul de execuţie, iar nouă tocmai scena asta ni s-a înfăţişat sub ochi. În clipa următoare nenorocitul s-a smuls din mîinile paznicilor şi s-a aruncat la picioarele mele, mi-a prins genunchii ca în strînsoarea unei menghine şi a început să-mi cerşească deznădăjduit iertare. Cînd şi-a înălţat spre mine chipul desfigurat de groaza morţii, l-am recunoscut pe Joseph Hurd. Am văzut în viaţa mea multe lucruri în-grozitoare, dar niciodată nu m-am cutremurat ca la vederea acelei fiinţe ieşite din minţi care-şi cerşea viaţa. Îl înnebunea gîndul morţii. Era de-a dreptul jalnic. Doisprezece tovarăşi s-au trudit să-i descleşteze braţele din jurul genunchilor

mei. Cînd, în sfîrşit, a fost tîrît de acolo urlînd ca o fiară rănită, am căzut la pămînt leşinată. E mult mai uşor să vezi un viteaz murind decît un mişel cerşind îndurare.*

* ***Ascunzătoarea de la Benton Harbour era o catacombă, cu intrarea foarte iscusit mascată de o fîntînă. S-a păstrat pînă în zilele noastre în stare bună, iar vizitatorii care doresc s-o cunoască pot străbate toate gangurile ei, pînă la hruba cea mare, unde aveau loc adunările şi unde, fără îndoială, s-a petrecut scena descrisă de Avis Everhard. Dincolo de hruba mare se află celulele în care erau întemniţaţi prizonierii şi încăperea unde aveau loc execuţiile. Ceva mai departe se află cimitirul, o reţea de galerii lungi şi întorto-***

CAPITOLUL XX

Oligarhul dispărut

Bag însă de seamă că, amintindu-mi de viaţa trecută, am luat-o înaintea întîmplărilor petrecute în viaţa mea cea nouă. Evadarea generală din închisori a tovarăşilor a avut loc abia către sfîrşitul anului 1915. Oricît de complicată era o asemenea acţiune, am reuşit totuşi s-o ducem la bun sfîrşit fără nici un accident, iar asta bineînţeles că ne-a bucurat şi ne-a dat un nou avint. Într-o singură noapte am eliberat cincizeci şi unu dintre cei cincizeci şi doi de deputaţi ai noştri, în afară de alţi peste trei sute de fruntaşi, acţiunea desfăşurîndu-se din Cuba şi pînă în California, în zeci de temniţe civile, închisori şi fortăreţe militare. Nu s-a înregistrat nici măcar un singur eşec. Nu numai că toţi întemniţaţii au fost smulşi din închisori, dar fiecare a ajuns cu bine la ascunzătoarea dinainte hotărîtă. Singurul tovarăş deputat care n-a putut fi salvat a fost Arthur Simpson, căci sărmanul murise mai înainte la Cabanas, în urma unor torturi înfiorătoare.

Cele optsprezece luni următoare au fost poate cea mai fericită perioadă din viaţa mea alături de Ernest. În vremea asta am fost veşnic împreună. Mai tîrziu, după ce am ieşit iarăşi în vîltoarea lumii, am fost din nou mai mult despărţiţi. Nici chiar izbucnirea flăcărilor revoluţiei de mîine nu o aştept cu ne-

răbdarea cu care am aşteptat în noaptea aceea sosirea lui Ernest. Era aşa de lungă vremea de cînd nu-l mai văzusem, şi gîndul că o întîmplare neprevăzută sau o greşeală în planurile noastre l-ar fi

cheate, săpate în stîncă, cu mai multe rînduri de cripte suprapuse, scobite în amîndoi pereţii, unde odihnesc şi astăzi revoluţionarii, aşa cum au fost rînduiţi acolo de tovarăşii lor cu atîta amar de ani în urmă.

putut opri încă în temniţa lui din insulă aproape mă înnebunea. Ceasurile îmi păreau veacuri. Eram singură. Biedenbach şi alţi trei tovarăşi tineri care se aflau atunci în ascunzătoare plecaseră peste munte, bine înarmaţi şi gata să intervină. Cred că toate as- cunzătorile, de pe întreg întinsul ţării, rămăseseră pustii în noaptea aceea.

Tocmai cînd cerul începuse să pălească prevestind zorile, am auzit de pe marginea gropii semnalul de recunoaştere şi am răspuns. În întuneric aproape că l-am îmbrăţişat pe Biedenbach, care coborîse primul; dar peste o clipă eram în braţele lui Ernest. Atît de desăvîrşită era transformarea mea, încît în clipa aceea mi-am dat seama că numai printr-un deosebit efort de voinţă voi izbuti să fiu din nou Avis Everhard, cu vechile mele gesturi şi zîmbete, cu vorbele şi glasul de odinioară. Numai datprită unor eforturi susţinute am fost în stare să-mi păstrez vechea înfăţişare şi nu-mi puteam nici o clipă

îngădui să uit în ce anume fel trebuia să mă port, într-atît de puternică devenise noua personalitate creată de mine însămi.

Cînd am pătruns în căsuţă, am putut să văd la lumină chipul lui Ernest. În afara palorii căpătate în închisoare, n-am observat nici o schimbare, sau, în orice caz, nu se schimbase prea mult. Era acelaşi soţ şi iubit al meu, acelaşi erou din trecut. Şi totuşi se vedea că e tras la faţă din pricina suferinţei. Dar asta nu-i dăuna de fel, ci, dimpotrivă, parcă adăuga o anumită nobleţe şi un anumit rafinament excesului de energie care totdeauna îi stătuse zugrăvit pe chip. Poate că arăta puţin mai grav decît înainte, dar lumina zîmbetului încă îi strălucea în priviri. Slăbise cu vreo zece kilograme, însă păstrase o condiţie fizică superbă. Făcuse gimnasţică în tot timpul cît fusese închis, şi muşchii lui aveau tăria fierului. Adevărul este că se afla într-o stare fizică mai înfloritoare decît atunci cînd fusese aruncat în închisoare. Au trecut multe ceasuri pînă ce capul lui s-a aşezat pe pernă, iar eu am reuşit să-l cufund în tihna somnului. Mie însă mi-a fost cu neputinţă să închid ochii. Eram mult prea fericită, şi nu eu avusesem de făcut faţă oboselilor evadării şi a trecerii călare peste crestele munţilor.

Cît a dormit Ernest, eu m-am îmbrăcat în alt fel, mi-am schimbat coafura şi am revenit la înfăţişarea cea nouă. Pe urmă, cînd s-au trezit Biedenbach şi ceilalţi tovarăşi, am pus împreună la cale o mică şi nevinovată conspiraţie. Totul fusese dinainte aranjat, iar atunci cînd Ernest a

deschis uşa şi a pătruns şi el în mica grotă, care ne slujea drept bucătărie şi sufragerie, noi ne aflam cu toţii acolo. În clipa aceea Biedenbach mi-a spus ceva, adresîndu-mi-se direct dar ca şi cum m-ar fi chemat Mary, iar eu m-am întors şi i-am răspuns. Pe urmă l-am privit pe Ernest cu multă curiozitate şi interes, aşa cum ar fi făcut orice tînăr tovarăş dînd pentru prima oară ochi cu un atît de vestit erou al revoluţiei. Privirile lui Ernest nu au zăbovit însă asupra mea, ci au continuat înfrigurate să cerceteze încăperea. În momentul următor i-am fost prezentată sub numele de Mary Holmes.

Pentru a duce lucrurile pînă la capăt, am aşezat la masă un tacîm în plus, iar cînd ne-am aşezat, unul dintre scaune a rămas liber. Îmi venea să strig de bucurie cînd îl vedeam pe Ernest din ce în ce mai neliniştit şi mai nerăbdător. Pînă la urmă n-a mai putut îndura.

— Dar nevastă-mea unde-i? întrebă el.

— Încă nu s-a sculat, i-am răspuns eu.

Atunci a fost momentul marii încereări. Dar vocea mea îi era străină, şi în timbrul ei n-a recunoscut nimic familiar. Am continuat să mîncăm. Eu am vorbit în- tr-una şi cu mare entuziasm, aşa cum poate vorbi numai adoratoarea unui erou, şi am lăsat să se înţeleagă limpede că el era eroul adorat. Am suit pînă la culmile entuziasmului şi adoraţiei, iar înainte ca el să-mi poată ghici intenţiile, m-am aruncat de gîtul lui şi l-am sărutat pe buze. M-a respins, îndepărtîn- du-mă atît cît îi îngăduia lungimea braţelor, şi a căutat în jur, nedumerit şi alarmat. Cei

patru bărbaţi care se aflau de faţă au izbucnit în hohote de rîs şi i-au arătat cum stau lucrurile. La început nu i-a venit să creadă. M-a cercetat atent cu privirea şi parcă a fost pe jumătate convins, dar imediat a clătinat din cap şi a refuzat să creadă. Abia după ce am redevenit vechea Avis Everhard şi i-am şoptit la ureche taine cunoscute numai de el şi de Avis Everhard a fost în sfîrşit convins că sînt cu adevărat soţia lui.

Ceva mai tîrziu, în aceeaşi zi, Ernest m-a cuprins în braţe, prefăcîndu-se a fi foarte încurcat şi mărturisind senzaţia că a devenit poligam.

— Eşti dulcea mea Avis, mi-a spus el, dar eşti în acelaşi timp şi altceva. Eşti, de fapt, două femei, şi prin urmare, alcătuieşti haremul meu. În orice caz, acum putem fi fără grijă: dacă în Statele Unite ne-o arde pămîntul sub picioare, îndeplinesc toate condiţiile pentru a deveni cetăţean turc.*

De atunci am dus în ascunzătoare o viaţă foarte fericită. Ce-i drept, munceam cu încordare şi multe ceasuri pe zi; dar munceam împreună. Am fost în întregime unul al celuilalt vreme de optsprezece luni nepreţuite şi nu ne simţeam singuri fiindcă într-una soseau şi plecau tovarăşi, voci stranii venite din lumea subterană a conspiraţiilor şi revoluţiei, aducînd veşti şi mai stranii despre luptele şi încleştarea de pe tot întinsul liniei noastre de bătaie. Între noi domnea veselia şi buna dispoziţie, căci nu eram doar nişte complotişti încruntaţi. Munceam din greu şi sufeream mult. Umpleam golurile ivite

în rîndurile luptătorilor şi mergeam înainte, dar, în afara muncii şi a jocului schimbător al vieţii şi morţii, găseam timp şi pentru

* ***Pe vremea de atunci poligamia mai dăinuia încă în Turcia***[1]***.***

rîs şi dragoste. Se aflau printre noi artişti, oameni de ştiinţă, savanţi, muzicieni şi poeţi, iar în groapa noastră, pitită în fundul pămîntului, domnea o atmosferă mult mai aleasă şi mai curată decît în palatele din ora- şele-minune ale oligarhilor. De altminteri, adevărul este că însăşi frumuseţile din acele palate şi oraşe-minune erau în cea mai mare parte create tot de tovarăşii noştri.*

De fapt, în ascunzătoarea noasră nu stăteam ca într-o temniţă. Ca să ne menţinem condiţia fizică adeseori călăream noaptea prin munţi, folosind pentru asta caii lui Wickson. Dacă ar fi ştiut el cîţi revoluţionari călăreau pe caii lui! Uneori organizam chiar picnicuri în locuri mai ascunse cunoscute de noi; ne duceam înainte de revărsatul zorilor, rămîneam acolo toată ziua şi ne întoarcem abia după ce se lăsa noaptea. Consumam de asemenea smîntîna şi untul** lui Wickson, iar Ernest nu se arăta chiar atît de mîndru, încît să nu-i împuşte ieruncile şi iepurii, ba, cînd se ivea prilejul chiar cîte un cerb.

Aveam fără îndoială o ascunzătoare sigură. Am spus mai înainte că nu a fost descoperită decît o singură dată, iar asta

---

[1] Poligamia a fost interzisă în Turcia în 1926.

mă sileşte să lămuresc misterul dispariţiei tînărului Wickson. Acum, cînd el e mort, pot vorbi. Exista pe fundul gropii noastre un colţişor ascuns vederii, dar unde soarele bătea mai multe ceasuri pe zi. Acolo am cărat noi o mulţime de nisip din albia pî- rîiaşului, alcătuind astfel un foarte plăcut, călduros

* ***Afirmaţia aceasta nu este o laudă deşartă din partea lui Avis Everhard. Cei mai de seamă artişti şi intelectuali erau revoluţionari. Cu excepţia cîtorva muzicieni şi cîntăreţi, şi cu excepţia cîtorva oligarhi, toţi marii creatori ai epocii, ale căror nume au ajuns pînă la noi, au fost revoluţionari.***

** ***Chiar şi în acea perioadă, relativ avansată, untul şi smîntîna se extrăgeau prin metode primitive din lapte de vacă. Încă nu începuse prepararea pe cale sintetică a alimentelor.***

şi uscat loc de plajă, unde într-o după-amiază stăteam şi moţăiam, pe jumătate adormită, cu un volum al lui Mendenhall* alături de mine. Mă simţeam atît de bine şi eram atît de liniştită, încît nici măcar lirismul lui înflăcărat nu izbutea să mă ţină trează.

M-am deşteptat de-a binelea doar cînd un bulgăre de pămînt a căzut la picioarele melc. Pe urmă am auzit din susul peretelui gropii zgomotul făcut de cineva care se lăsa să alunece în jos, iar în clipa următoare, după ce a alunecat şi pe ultima porţiune a peretelui din care

cădeau bucăţi de pămînt, un tînăr a răsărit la picioarele mele. Era Philip Wickson, pe care însă atunci nu-l cunoşteam. S-a uitat la mine fără teamă şi a fluierat uşor, în semn de mare mirare.

— Ia te uită! s-a minunat tînărul. Dar în clipa următoare îşi şi scosese şapca din cap şi-mi spunea politicos: Vă rog să mă iertaţi. Nu m-aşteptam să dau peste cineva aici.

Eu nu eram tot atît de calmă ca el. Eram încă un învăţăcel în ceea ce priveşte felul cum trebuie să te porţi la asemenea prilejuri de grea cumpănă. Fără îndoială că dacă lucrurile s-ar fi petrecut ceva mai tîrziu, pe vremea cînd făceam spionaj pe plan internaţional, n-aş fi fost atît de fîstîcită, dar atunci n-am ştiut decît să mă ridic în picioare şi să dau semnalul de alarmă.

— De ce ţipi aşa? mă întrebă tînărul privindu-mă cu nedumerire.

* ***În întreaga literatură şi în toate documentele care ni s-au păstrat din vremea aceea sînt permanent citate poemele lui Rudolph Mendenhall, căruia tovarăşii săi îi spuneau „Flacăra". Este neîndoielnic că a fost un creator de geniu; dar în afară de cîteva fragmente stranii şi obsedante, toate în versuri şi citate prin scrierile altora, nu ni s-a păstrat nimic din opera sa. A fost executat de Călcîiul de fier în anul 1928 al erei creştine.***

Era deci limpede că atunci cînd coborîse în groapă habar n-avea de

existenţa noastră. Mi-am dat seama de lucrul ăsta cu un simţămînt de uşurare.

— Dar dumneata de ce crezi că ţip? m-am burzuluit eu.

Eram într-adevăr nepricepută pe vremea aceea.

— Habar n-am, răspunse tînărul, clătinînd din cap. Afară doar dacă nu eşti cu nişte prieteni. În orice caz, va trebui să daţi explicaţii. Mie nu prea îmi place treaba asta. Vă aflaţi pe o proprietate străină, aici e moşia tatălui meu, şi...

Dar, chiar atunci, veşnic politicosul şi amabilul Biedenbach răsări în spatele lui şi spuse:

— Mîinile sus, tinere domn!

Tînărul Wickson a ridicat mai întîi mîinile, şi pe urmă s-a răsucit în loc, înfruntîndu-l pe Biedenbach, care îndrepta spre el un pistol automat. Nu şi-a pierdut cumpătul.

— O, o! făcu el, un cuib de revoluţionari, adevărat roi de viespi după cît se pare. N-o să zăboviţi prea mult pe-aici, v-o spun eu!

— Poate o să zăboveşti dumneata îndeajuns de mult ca să te mai poţi gîndi la cele spuse adineauri, zise Biedenbach cu glas domol. Dar pînă atunci dă-mi voie să te invit la noi înăuntru.

— Înăuntru? Tînărul era cu adevărat surprins. Aveţi vreo catacombă pe-aici? Am mai auzit despre lucruri de-astea.

— Pofteşte şi vezi, îl îndemnă Biedenbach cu glasul lui încîntător.

— E o ilegalitate! protestă Wickson.

— Da, însă numai din punctul de vedere al legilor voastre, răspunse

teroristul vorbind cu subînţeles. După legile noastre e cum nu se poate mai drept, cre- de-mă. Va trebui să te obişnuieşti cu gîndul că te afli în altă lume, într-o lume cu totul deosebită de aceea

unde domnesc asuprirea şi brutalitatea şi în care ai trăit pînă acum.

— În privinţa asta am mai putea discuta, mormăi Wickson.

— Atunci rămîi cu noi şi discutăm cît vrei.

Tînărul a rîs şi s-a lăsat condus de Biedenbach în căsuţa noastră. Mai întîi l-am închis în una din odăiţele săpate în peretele gropii, unde a rămas sub paza unui tovarăş, în vreme ce noi, în bucătărie, am discutat situaţia.

Cu lacrimi în ochi, Biedenbach a susţinut că tînărul Wickson trebuie să moară, dar a fost cu adevărat fericit în momentul în care, trecînd la vot, am respins această propunere îngrozitoare. Pe de altă parte, însă, nici nu ne puteam gîndi să-l punem în libertate pe tînărul oligarh.

— Vă spun eu ce trebuie să facem, zise Ernest. Îl ţinem aici şi îl reeducăm.

— În cazul acesta revendic favoarea de a-l iniţia eu în tainele legilor, strigă Biedenbach.

Şi astfel, păstrîndu-ne întreaga bună dispoziţie, am ajuns să luăm o hotărîre. Urma să-l ţinem pe Philip Wickson prizonier şi aveam să-l iniţiem în etica şi sociologia noastră socialistă. Dar pînă atunci ne rămî- neau încă multe treburi urgente de făcut. Toate urmele lăsate de tînărul oligarh trebuiau să dispară. În primul rînd era vorba de urmele pe care le lăsase, coborînd peretele sfărîmicios al gropii. Sarcina asta i-a revenit lui Biedenbach, care, agăţat de o funie legată pe malul de sus, s-a străduit cu

multă îndemînare tot restul zilei, pînă ce n-a mai rămas nici cel mai mic semn al celor petrecute acolo. În susul canionului, pornind de la buza gropii, urmele au fost de asemenea înlăturate. Apoi, în amurg, a venit John Carlson şi a cerut ghetele lui Wickson.

Tînărul a refuzat să-i dea ghetele şi s-a arătat chiar dispus să lupte pentru ele, asta pînă a simţit puterea

mîinilor de potcovar ale lui Ernest. Mai tîrziu, Carlson s-a plîns că picioarele îi sînt numai rosături şi băşici din pricină că Wickson purta ghete care lui îi erau prea mici; dar, aşa mici cum erau, a făcut cu ele treabă bună. Pornind de la oarecare distanţă de marginea gropii, din locul pînă unde fuseseră şterse urmele tînărului oligarh, Carlson a încălţat ghetele prizonierului şi a luat-o către stînga. A mers kilometri şi kilometri în şir, ocolind colinele, trecînd peste dealuri şi străbătînd canioanele, iar pînă la urmă a îngropat urmele în şuvoiul de apă al unui rîu. Aici şi-a scos ghetele străine şi, după ce şi-a şters urmele pe o oarecare distanţă, s-a încălţat cu ghetele lui. La o săptămînă după aceea Wickson şi-a primit îndărăt ghetele.

În noaptea aceea au răscolit cu cîinii toate împrejurimile, iar noi cei din ascunzătoare nu prea am închis ochii. A doua zi, de nenumărate ori cîinii furioşi au străbătut canionul, şi pe urmă au pornit în goană către stînga, pe urmele lăsate special pentru ei de Carlson iar noi le-am auzit lătrăturile furioase pierzîndu-se în celelalte canioane din fundul munţilor. În tot timpul acesta oamenii noştri aşteptau pregătiţi să facă faţă oricărei încercări, cu pistoale şi arme automate în mînă, fără să mai punem la socoteală cele cinci sau şase maşini infernale construite de Biedenbach. Este greu de imaginat surpriză mai mare decît cea pe care ar fi avut-o căutătorii lui Wickson dacă s-ar fi aventurat pînă jos, în ascunzătoarea noastră.

Prin urmare am arătat acum adevărul cu privire la dispariţia lui Philip Wickson, fost cîndva oligarh şi devenit apoi ostaş al revoluţiei. Fiindcă pînă în cele din urmă, l-am convertit. Mintea îi era proaspătă şi maleabilă, iar sufletul înzestrat cu un puternic simţ moral. Peste cîteva luni, călare pe un cal al tatălui său, l-am trimis peste muntele Sonoma, pînă la rîul Petaluma, şi de aici a fost îmbarcat pe un mic vas de

pescari. Din etapă în etapă şi cu foarte mare grijă, folosind legăturile noastre subterane, am reuşit să-l transportăm în taină pînă la ascunzătoarea de lîngă Carmel.

Aici a rămas vreme de opt luni după care el singur nu mai voia cu nici un preţ să plece, şi asta din două pricini. Una dintre ele era că se îndrăgostise de Anna Roylston, iar a doua că trecuse de partea revoluţiei. Numai după ce s-a încredinţat de totala lipsă de perspective a dragostei lui, s-a supus îndemnurilor noastre şi s-a întors la familie. Rămînînd în aparenţă pînă la moarte membru al oligarhiei, el a fost de fapt unul dintre agenţii noştri cei mai preţioşi. În nenumărate rînduri Călcîiul de fier a fost profund surprins de eşecul acţiunilor pornite împotriva noastră. Dacă ar fi ştiut cît de mare este numărul membrilor săi care în realitate erau agenţii noştri, n-ar mai fi avut de ce să se mire. Tînărul Wickson n-a ezitat niciodată să-şi împlinească întreaga datorie faţă de cauză. Pentru a spune adevărul, trebuie arătat că chiar moartea i s-a tras de pe urma unei fapte puse în slujba datoriei. Cu prilejul marelui uragan din 1927, pe cînd asista la o şedinţă a conducătorilor noştri, a contractat pneumonia care i-a fost fatală.*

* ***Cazul acestui tînăr nu a fost ceva neobişnuit. Mulţi tineri din rîndurile oligarhiei, îndemnaţi de simţul lor de dreptate sau înflăcăraţi de nobilele idealuri ale revoluţiei, şi-au închinat viaţa marii cauze. De asemenea***

numeroşi fii ai nobilimii ruse au jucat un rol important în prima etapă a mişcării revoluţionare din tara lor.[1]

CAPITOLUL XXI

Fiara mînioasă din abisuri

În tot răstimpul acela îndelungat în care am stat ascunşi, eram clipă de clipă ţinuţi la curent cu cele ce se petreceau în lumea dinafară şi am avut prilejul să ne dăm bine seama de forţa oligarhiei, cu care ne aflam în război. Ieşite din frămîntările perioadei de tranziţie, noile instituţii căpătau o structură mai bine definită şi începeau să îmbrace veşmintele permanenţei. Oligarhia izbutise să pună la punct un aparat de stat pe cît de complicat, pe atît de vast şi care funcţiona în ciuda tuturor eforturilor noastre de a-l împiedica şi de a-l defecta.

Acest lucru a constituit o surpriză pentru mulţi revoluţionari, care nu crezuseră că aşa ceva ar fi cu putinţă. Dar cu toate astea, activitatea productivă continua în toată ţara. Oamenii trudeau în mine şi pe ogoare, si nici n-aveau cum face altfel, fiindcă nu mai erau decît nişte bieţi sclavi. În ramurile-cheie ale industriei treburile mergeau de minune.

---

[1] Jack London se referă la mişcarea decembriştilor, alcătuită din revoluţionari nobili ruşi care au luptat împotriva iobăgiei şi a absolutismului ţarist organizînd la Petersburg insurecţia din decembrie 1825, înăbuşită de ţarul Nikolai I.

Membrii castelor privilegiate şi ai aristrocraţiei muncitoreşti erau mulţumiţi şi lucrau cu voie bună. După conflicte şi ciocniri de clasă fără număr, pentru prima dată în viaţa lor cunoşteau pacea industrială. Acum nu mai aveau de-a face cu crizele, cu grevele sau ***lock-out***-urile, şi nici cu persecuţiile împotriva sindicatelor. Trăiau în case din ce în ce mai confortabile şi în oraşe încîntătoare rezervate exclusiv pentru ei, încîntătoare desigur prin comparaţie cu mahalalele murdare şi cartierele mizerabile în care locuiseră mai înainte. Se hrăneau mai bine, aveau mai puţine ore de muncă, mai multe zile libere şi posibilităţi mult mai largi de distracţii plăcute şi variate. De nefericiţii lor fraţi şi surori, muncitorii cei oropsiţi şi hărţuiţi care-şi tîrau zilele în adîncurile abisului, nici nu voiau să audă. O epocă de egoism sîngeros se abătuse asupra omenirii. Dar tabloul schiţat mai sus nu este exact decît într-o anumită măsură. În castele muncitoreşti lucra o reţea de oameni de-ai noştri, de oameni în stare să vadă, dincolo de dorinţa de îmbuibare, imaginea luminoasă a libertăţii şi a frăţiei.

O altă instituţie importantă care căpătase o structură bine definită şi funcţiona perfect erau mercenarii. Această formaţie militară se desprinsese din vechea armată regulată şi ajunsese acum să numere un milion de soldaţi, fără să mai punem la socoteală trupele din colonii. Mercenarii alcătuiau un fel de rasă aparte. Trăiau în oraşe rezervate strict numai lor şi care de fapt dispuneau

de o independenţă administrativă totală, iar, pe lîngă asta, se bucurau şi de multe alte privilegii. Datorită lor erau consumate cantităţi apreciabile din acele surplusuri atît de stînjenitoare. Nu mai aveau nici un fel de legătură cu restul populaţiei şi nu se bucurau de nici o simpatie, adevărul fiind că îşi formaseră propria lor morală şi conştiinţă de clasă. Dar, cu toate acestea, aveam printre ei mii de oameni de-ai noştri.*

Oligarhia însăşi trecea prin transformări radicale şi, trebuie s-o recunoaştem, cu totul neprevăzute. În cadrul clasei lor a luat naştere o disciplină riguroasă. Fiecare membru al ei avea o anumită treabă de împlinit pe lumea asta şi era obligat s-o îndeplinească. Tinerii pierde-vară din familiile bogate dispăruseră cu desăvîrşire. Energia lor era folosită pentru întărirea forţei unite a oligarhiei. Dintre ei se recrutau cadrele de conducere ale armatei şi ale industriei. Mulţi au făcut cariere strălucite în ştiinţele aplicate, ori au ajuns ingineri de seamă. Tot din rîndurile lor

* ***În ultima perioadă a stăpînirii Călcîiului de fier mercenarii au jucat un rol foarte important. Ei erau cei care menţineau echilibrul de forţe între oligarhie şi castele aristocraţiei muncitoreşti, sprijinind cînd pe unii şi cînd pe alţii, după cum cerea jocul intrigilor şi uneltirilor.***

se alegeau conducătorii nenumăratelor angrenaje ale aparatului de stat, ale

administraţiei coloniale, precum şi zecile de mii de agenţi din tot soiul de servicii secrete. Aş putea spune că de mici erau crescuţi pentru a activa mai tîrziu în sistemul de învăţămînt, în artă, în ştiinţă, în literatură sau în rîndurile clerului. Şi în toate aceste domenii aveau rostul foarte important de a dirigui sistemul de gîndire al întregii naţii într-o singură direcţie, şi anume către credinţa în eternitatea oligarhiei.

Erau făcuţi să creadă, şi la rîndul lor, mai tîrziu, îi făceau şi pe alţii să creadă că acţiunile lor erau întru totul îndreptăţite. Îşi însuşeau concepţiile aristocratice chiar din clipa cînd, copii fiind, primeau primele impresii cu privire la lumea exterioară. Concepţiile aristocratice ajungeau să fie întreţesute în însăşi fiinţa lor pînă ce se identificau cu sîngele şi carnea acestor oameni. Se considerau dresori de animale sălbatice şi stăpînitori peste fiare. Dar din rîndurile celor pe care îi călcau în picioare se înălţa necontenit vuietul subteran al revoltei. Printre membrii oligarhiei rătăcea necontenit moartea năprasnică şi care nu cunoştea îndurare; bomba, pumnalul şi glonţul erau considerate drept ghearele fiarei mînioase din abisuri, pe care trebuiau s-o domine cu străşnicie dacă voiau ca omenirea să-şi continuie existenţa. Se credeau salvatorii umanităţii şi se considerau truditori eroici şi totdeauna gata de sacrificiu pentru binele suprem.

Membrii oligarhiei socoteau că ei şi numai ei sînt purtătorii şi apărătorii civilizaţiei. Erau convinşi că dacă

străşnicia stăpînirii lor ar slăbi, fiara fioroasă ar înfuleca şi ar nimici între uriaşele ei fălci băloase nu numai făpturile lor, dar şi tot ce este frumuseţe, măreţie, fericire şi desfătare pe lume. Fără ei ar domni anarhia, iar omenirea s-ar prăbuşi îndărăt în bezna primitivismului, din care cu atîtea suferinţe s-a ridicat. Ţineau veşnic viu în cugetele copiilor spăimîntătorul spectru al anarhiei, pînă cînd tinerii la rîndul lor, înnebuniţi de această spaimă întreţinută cu bună-ştiinţă, ajungeau să înfăţişeze acelaşi spectru al anarhiei copiilor ce veneau după ei. Iată deci care era fiara ce trebuia stăpînită fără îndurare, iar stăpînirea ei devenise datoria de căpetenie a oligarhiei. Într-un cuvînt, ei, şi numai ei, prin strădaniile şi sacrificiile lor neprecupeţite, stăteau între biata omenire neputincioasă şi fiara atotdistrugătoare. Şi credeau în asta; credeau cu tărie.

Nu pot stărui îndeajuns asupra tăriei acestei credinţe nestrămutate în justeţea poziţiei sale morale, comună întregii clase a oligarhiei. În asta a stat forţa Călcîiului de fier, şi, din păcate, prea mulţi au fost tovarăşii care n-au vrut să recunoască adevărul sau l-au recunoscut prea tîrziu. Mulţi dintre ei au socotit că forţa Călcîiului de fier se datoreşte sistemului după care îşi răsplăteşte ori îşi pedepseşte slujitorii. Asta este o greşeală. Raiul şi iadul pot fi factorii determinanţi în zelul religios al unui fanatic; dar, pentru cea mai mare parte dintre credincioşi, raiul şi iadul sînt simple

consecinţe derivate din noţiunile de bine şi rău. Dragostea purtată binelui, dorinţa de bine, neplăcerea pricinuită de orice lucru care reprezenta răul, pe scurt slujirea binelui şi purtarea conformă cu cerinţele binelui, iată factorul determinant în religie. Tot aşa stăteau lucrurile şi cu oligarhia. Închisorile, surghiunul şi umilirile, pe de o parte, onorurile, palatele şi ora- şele-minune, pe de alta, nu sînt decît simple consecinţe derivate. Forţa motrice fundamentală a oligarhiei este credinţa în justeţea cauzei pe care o apără. Importante nu sînt excepţiile, importante nu sînt asuprirea şi nedreptatea care au patronat naşterea Călcîiului de fier. Toate acestea sînt lucruri stabilite. Important este faptul că astăzi la obîrşia forţei oligarhiei stă convingerea nestrămutată în dreptatea cauzei sale.*

* ***Pornind de la contradicţiile şi incoerenţa eticii capitaliste, oligarhii şi-au înjghebat o morală nouă, unitară şi bine definită, neîndurătoare şi tăioasă ca oţelul, cea mai absurdă şi mai neştiinţifică, dar în ace-***

Pentru aceleaşi motive forţa revoluţiei în aceşti nă- praznici douăzeci de ani a izvorît exclusv din conştiinţa dreptăţii cauzei proprii. O altă explicaţie a sa- crificiilor şi martirajului nostru nu poate exista. Aceasta este pricina pentru care în sufletul lui Ru- dolph Mendenhall s-au aprins vîlvătăile închinate cauzei, călind acel cîntec de lebădă creat în cea de pe

urmă noapte a vieţii lui. Aceasta este pricina pentru care Hulbert şi-a dat ultima suflare în chinuri cumplite, refuzînd să-şi trădeze tovarăşii. Aceasta este pricina pentru care Anna Roylston a renunţat la fericirea de a fi mamă. Aceasta este pricina pentru care John Carlson a fost credinciosul şi nerăsplătitul paznic al ascunzătoarei de la Glen Ellen. Indiferent dacă este vorba de tineri sau de bătrîni, de femei sau de bărbaţi, de oameni străluciţi sau şterşi, de genii ori oameni de rînd, toţi tovarăşii înrolaţi sub steagul revoluţiei au fost însufleţiţi de o unică năzuinţă — arzătoarea şi neclintita dragoste de bine şi dreptate.

Dar m-am îndepărtat de firul povestirii mele. Chiar înainte de a părăsi ascunzătoarea, Ernest şi cu mine înţelesesem foarte bine în ce sens se dezvolta forţa Călcîiului de fier. Castele muncitoreşti, mercenarii, hoardele nenumărate ale agenţilor secreţi şi poliţiile de toate soiurile erau unelte sigure ale oligarhiei. În general, şi lăsînd deoparte pierderea libertăţii, toţi membrii acestor organizaţii o duceau mai bine decît o duseseră înainte. Pe de altă parte, marea masă neştiutoare a populaţiei, oamenii care-şi tîrau zilele în

laşi timp cea mai eficientă morală de care a dispus vreodată o clasă asupritoare. Deşi sistemul lor de reguli morale era în întregime dezminţit de legile biologice şi de legile evoluţiei, oligarhii credeau cu tărie în el; şi tăria acestei credinţe le-

a dat putinţa de a stăvili vreme de trei secole valul impetuos al progresului uman, spectacol semnificatv şi paradoxal pentru moralistul metafizician, dar care materialistului nu poate să nu-i dea de gîndit.

adîncurile abisului, căzuse într-un fel de apatie abrutizantă şi începea să se înveţe cu mizeria. Ori de cîte ori se întîmpla ca vreun proletar să se ridice din mijlocul masei şi să-şi dovedească puterea arătînd că este o personalitate, oligarhii aveau grijă să-l smulgă din sînul masei şi să-i ofere condiţii de viaţă mai bune, promovîndu-l în rîndul castelor, al aristrocraţiei muncitoreşti sau al mercenarilor. În felul acesta glasul nemulţumirii era îrmăbuşit, iar proletariatul, jefuit de conducătorii săi fireşti.

Condiţiile de viaţă ale oamenilor din adîncurile abisului ajunseseră într-adevăr jalnice. În ceea ce îi privea, chiar şi învăţămîntul elementar încetase să mai existe. Trăiau ca animalele în uriaşe ghetouri infecte, zbătîndu-se în mizerie şi ticăloşie. Toate vechile libertăţi le fuseseră răpite. Ajunseseră simpli robi. N-aveau dreptul să-şi aleagă locul de muncă. De asemenea, nu le era îngăduit să se mute dintr-un loc într-altul şi nu aveau dreptul să poarte arme. Nu erau iobagi robiţi pămîntului, aşa cum ajunseseră fermierii. Erau robi ai maşinilor, robi industriali. Dacă vreodată se ivea o nevoie neprevăzută de braţe de muncă, aşa cum ar fi, de pildă, construirea unei şosele, a unei căi ferate

aeriene, a unor canale, tunele, metrouri ori fortificaţii, se organizau recrutări forţate în ghetourile muncitoreşti, şi sute de mii de robi erau duşi cu sila acolo unde se ivise nevoia. Armate nenumărate de asemenea robi trudesc astăzi la clădirea oraşului Ardis, înghesuiţi în barăci mizerabile, unde promiscuitatea face imposibilă orice viaţă de familie şi unde pînă şi ultimele rămăşiţe de pudoare sînt izgonite şi înlocuite cu o animalitate în- dobitocitoare. În acele ghetouri ale muncitorilor se ascunde cu adevărat fiara mînioasă din adîncurile abisului de care oligarhii se tem atît de tare, dar fiara asta nu este decît propria lor creaţie. Prin această fiară din străfundurile abisului oligarhii perpetuează maimuţa şi tigrul din om.

În momentul de faţă se spune că se pregătesc noi recrutări pentru clădirea oraşului Asgard, proiectatul oraş-minune menit să depăşească chiar cu mult Ardi-sul, cînd acesta din urmă va fi definitiv clădit.* Noi, revoluţionarii, vom continua această uriaşă construcţie, dar ea nu va fi opera unor sclavi năpăstuiţi. Zidurile, turnurile şi monumentele acestui oraş de vis vor fi înălţate în mijlocul imnurilor de bucurie, iar în frumuseţea şi minunăţiile lor vor fi întreţesute nu vaiete şi jeluiri, ci cîntece de veselie.

Ernest ardea de nerăbdare să iasă la lumină, să plece din ascunzătoare şi să intre din nou în acţiune, căci pregătirile pentru nefericita noastră primă Răscoală, cea înnăbuşită în cadrul Comunei din Chicago, se apropiau cu repeziciune de

sfîrşit. Totuşi reuşea să se stăpînească şi să dea dovadă de răbdare, iar în tot timpul chinului său — adică în răstimpul cît Hadly, care venise special la noi tocmai din Illinois, făcea din el un cu totul alt om** — făurea în mintea lui planuri

* ***Construcţia oraşului Ardis a fost terminată în anul 1942 al erei creştine, în vreme ce aceea a oraşului Asgard s-a încheiat abia în 1984. La clădirea acestuia din urmă s-au lucrat cincizeci şi doi de ani, vreme în care a fost pusă la muncă o armată permanentă, alcătuită din jumătate de milion de robi. Uneori numărul acestora s-a ridicat pînă la peste un milion, fără să mai fie puşi la socoteală alte sute de mii de oameni, şi anume membrii castelor muncitoreşti şi artiştii.***

** ***Printre revoluţionari se aflau mulţi chirurgi care ajunseseră la o îndemînare uluitoare în astfel de operaţii. După expresia folosită de Avis Everhard, erau în stare să transforme pe cineva într-un cu totul alt om. Pentru ei îndepărtarea unei cicatrici sau a unei diformităţi era doar un joc de copii. Puteau schimba înfăţişarea cuiva lucrînd cu o asemenea migală, încît întreaga operaţie să nu lase nici cea mai slabă urmă. Grefele de piele şi transplantările părului se numărau printre procedeele cele mai des folosite. Ajungeau ast-***

vaste privitoare la organizarea proletariatului, care izbutise să-şi însuşească o oarecare cultură, şi pentru a menţine cel puţin un învăţămînt cît de rudimentar la dispoziţia oamenilor abisului, toate astea bineînţeles numai în ipoteza în care prima Răscoală avea să dea greş.

Am părăsit ascunzătoarea abia în ianuarie 1917. Totul fusese dinainte pregătit, aşa că imediat ne-am luat în primire posturile de agenţi provocatori în organizaţiile Călcîiului de fier. Eu treceam drept sora lui Ernest. Folosind ajutorul unor oligarhi şi al tovarăşilor noştri strecuraţi în rîndurile organizaţiilor oligarhiei şi aflaţi în posturi înalte, am obţinut funcţii, ne-am procurat toate actele de identitate şi documentele trebuitoare şi ne-am plăsmuit un trecut convenabil. Cu sprijinul celor aflaţi înlăuntrul organizaţiei treburile acestea nu erau prea greu de îndeplinit, deoarece în atmosfera echivocă a serviciilor secrete identitatea este totdeauna cam nebuloasă. Agenţii apăreau şi dispăreau ca nişte fantome, executînd ordine, îndeplinind fel de fel de misiuni, examinînd indicii şi verificînd ipoteze, raportînd adesea unor superiori pe care niciodată nu-i cunoscuseră şi cooperînd cu alţi agenţi pe care nu-i mai văzuseră şi nici n-aveau să-i mai revadă vreodată.

fel să modifice înfăţişarea cuiva într-un chip care amintea de vrăjitorie. Ochii, sprîncenele, gura, buzele şi urechile erau transformate în mod

radical. Operînd cu mare abilitate limba, gîtul, laringele şi cavităţile nazale, puteau schimba în întregime glasul şi felul de a vorbi al unui om. Vremurile de deznădejde impuneau soluţii deznădăjduite, iar chirurgii revoluţionari s-au arătat la înălţimea cerinţelor. Printre altele se pricepeau să sporească înălţimea unui adult chiar cu zece pînă la doisprezece centimetri, sau s-o micşoreze cu doi, trei centimetri. Isprăvile lor sînt astăzi o artă ale cărei secrete s-au pierdut. Nouă nu ne-ar mai fi de nici un folos.

CAPITOLUL XXII

Comuna din Chicago

Datorită calităţii noastre de agenţi provocatori, nu numai că aveam prilejul să călătorim foarte mult, dar prin înseşi sarcinile pe care trebuia să le îndeplinim veneam în legătură cu proletariatul şi cu tovarăşii noştri revoluţionari. În felul acesta ne aflam în acelaşi timp şi într-o tabără şi în cealaltă, lăsînd să se creadă că slujim Călcîiului de fier şi, pe ascuns, străduindu-ne din toate puterile noastre pentru binele cauzei. Mulţi dintre noi făceau parte din reţeaua diferitelor servicii secrete ale oligarhiei, şi în ciuda tuturor trierilor şi reorganizărilor prin care trecuseră aceste servicii secrete, niciodată n-au izbutit să ne îndepărteze pe toţi.

Ernest a avut o contribuţie foarte însemnată la plă- nuirea primei Răscoale, a cărei dată fusese stabilită pentru o anumită zi de la începutul primăverii lui 1913. În toamna lui 1917 încă nu eram gata; mai rămăseseră multe lucruri de pus la punct, aşa încît, fiind pornită prematur, răscoala a fost chiar de la bun început sortită înfrîngerii. O astfel de acţiune era prin forţa lucrurilor îngrozitor de complicată, şi orice pas pripit o împingea sigur la eşec neîndoielnic. Călcîiul de fier a înţeles acest lucru şi pe baza lui şi-a întocmit planurile.

Noi hotărîsem să îndreptăm prima lovitură împotriva sistemului nervos al

oligarhiei. Dar oligarhia nu uitase greva generală şi s-a apărat împotriva unei eventuale defecţiuni a muncitorilor telegrafişti creînd mai multe staţii de telegrafie fără fir puse sub controlul mercenarilor. La rîndul nostru am contracarat această măsură. La semnalul convenit, din toate ascunzătoriîe răsfirate pe întreg cuprinsul ţării, din toate oraşele, din toate localităţile şi din toate aşezările urmau să pornească tovarăşi devotaţi care să arunce în aer staţiile de telegrafie fără fir. În felul acesta, încă de la prima lovitură Călcîiul de fier s-ar fi prăbuşit la pămînt, cu toate membrele dizlocate.

În acelaşi timp, alţi tovarăşi urmau să arunce în aer podurile şi tunelurile, sfărîmînd în felul acesta întreaga reţea de căi ferate. Mai mult decît atît: la semnalul convenit, alte grupuri de tovarăşi trebuiau să pună mîna pe ofiţerii cei mai de seamă ai mercenarilor şi ai poliţiei, ca şi pe oligarhii care se dovediseră deosebit de abili ori ocupau funcţii foarte importante. Astfel, conducătorii duşmanului ar fi fost îndepărtaţi de pe cîmpurile de luptă, unde fără nici o îndoială că aveau să se desfăşoare bătălii locale pe tot cuprinsul ţării.

Multe evenimente trebuiau să se petreacă simultan, îndată după lansarea semnalului. Patrioţii mexicani şi canadieni, mult mai puternici decît îşi închipuia Călcîiul de fier, urmau să folosească întocmai tactica noastră. Veneau apoi tovarăşii (de data aceasta femeile, fiindcă bărbaţii aveau să fie foarte ocupaţi cu alte treburi) a căror

misiune era afişarea proclamaţiilor scoase de tipografiile noastre clandestine. Aceia dintre noi care ocupau posturi mai înalte în ierarhia Călcîiului de fier aveau misiunea să treacă de îndată la crearea de diversiuni şi la dezorganizarea serviciilor respective. Printre mercenari se aflau mii de tovarăşi de-ai noştri. Misiunea lor era să arunce în aer depozitele şi să distrugă mecanismele cele mai delicate ale maşinii de război. În oraşele mercenarilor şi ale castelor muncitoreşti urmau să fie duse la îndeplinire acţiuni de distrugere asemănătoare.

Pe scurt, trebuia dată o lovitură neaşteptată, teribilă şi nimicitoare. Oligarhia paralizată şi-ar fi văzut sfîrşitul înainte de a-şi putea reveni în fire. Toate acestea ar fi adus după sine momente înfricoşătoare şi grele pierderi de vieţi omeneşti, dar nici un revoluţionar nu stă pe gînduri în faţa unei astfel de perspective. În acelaşi timp, reuşita planului nostru depindea în mare măsură de masele neorganizate ale oamenilor abisului. Ei trebuiau asmuţiţi împotriva palatelor şi oraşelor unde trăiau stăpînii, fără a ţine seama de distrugerile de vieţi şi bunuri materiale. Fiara din străfunduri n-avea decît să-şi urle mînia, poliţia şi mercenarii n-aveau decît să măcelărească. Oricum ar fi mers lucrurile, fiara din adîncuri tot avea să-şi urle mînia, iar mercenarii şi poliţia tot aveau să măcelărească. Însemna doar că unele dintre primejdiile pe care ar fi trebuit să le înfruntăm se distrugeau între ele, fără a ne face nouă nici un rău. În

vremea aceasta ne-am fi văzut de treburile noastre, în mare măsură nestingheriţi, şi am fi pus stăpînire pe toate pîrghiile de comandă ale statului.

Acesta era deci planul nostru, şi fiecare amănunt trebuia pus la punct în mare taină, iar pe măsură ce sorocul se apropia, planul urma să fie comunicat unui număr din ce în ce mai mare de tovarăşi. Tocmai acesta avea să fie momentul critic: momentul cînd tainele noastre aveau să fie cunoscute de prea multă lume. Dar la acest stadiu n-am ajuns niciodată. Prin sistemul său de spionaj, Călcîiul de fier a aflat din timp de răscoala care se pregătea şi a luat toate măsurile pentru a ne da încă o lecţie sîngeroasă. Chicago a fost locul ales pentru această demonstraţie, şi am primit o lecţie într-adevăr năprasnică.

Chicago* era de altfel şi locul cel mai potrivit, acel Chicago încă de multă vreme numit „oraşul sîngelui” şi menit să-şi justifice o dată mai mult re-

* ***Chicago era infernul industrial al veacului al XIX-lea din era creştină. S-a păstrat pînă în vremea noastră o anecdotă sugestivă în legătură cu John Burns un cunoscut conducător al trade-union-urilor britanice, fost pentru scurtă vreme şi membru al guvernului englez. Aflîndu-se o dată la Chicago, cu prilejul unei vizite făcute în Statele Unite, a fost rugat de un ziarist să spună ce părere are despre acel oraş. „Chicago — a răspuns John Burns — este iadul în ediţie de***

buzunar." La cîtăva vreme după aceea, în clipa cînd se pregătea să urce pe vapor ca să se întoarcă în Anglia, s-a apropiat de el un alt reporter,
numele. Spiritul revoluţionar era foarte puternic acolo, căci prea numeroase fuseseră grevele înecate în sînge pe vremea capitalismului pentru ca muncitorii să poată ierta ori să poată uita. Pînă şi în sînul castelor muncitoreşti din acel oraş mocnea revolta. Prea multe capete fuseseră sparte în grevele de la început şi, în ciuda privilegiilor şi a tuturor avantajelor ce le fuseseră create, ura lor împotriva clasei stăpînitorilor nu se stinsese. Aceeaşi stare de spirit începea să se răspîndească şi în rîndurile mercenarilor, mai cu seamă în trei regimente, care erau gata să treacă de partea noastră pînă la ultimul om.

Chicago a fost totdeauna teatrul celor mai furtunoase încleştări în marea bătălie dintre muncă şi capital, un oraş al luptelor de stradă şi al morţii năprasnice, în care existau organizaţii puternice ale capitaliştilor şi organizaţii cu înaltă conştiinţă de clasă ale muncitorilor, unde în zilele de demult pînă şi corpul didactic alcătuise un sindicat afiliat, ca şi cel al zidarilor şi salahorilor din construcţii, la Federaţia americană a muncii[1]. Şi Chicago a devenit centrul principalei

---

[1] ***Federaţia americană a muncii,*** înfinţată în 1881 la Pittsburgh, este organizatoarea istoricei greve generale de la 1 mai 1866, în cinstea căreia ziua de 1 Mai a devenit ziua internaţională a muncii.

ciocniri din cadrul primei Răscoale pornite prematur.

Tulburările au izbucnit mai devreme din pricina maşinaţiunilor foarte iscusit puse la cale de către Călcîiul de fier. Întreaga populaţie, inclusiv castele muncitoreşti privilegiate, a fost supusă unui tratament cum nu se poate mai aspru. Promisiunile şi în-

care i-a spus că ar vrea să ştie dacă nu cumva şi-a schimbat părerea despre Chicago. „Ba da! a răspuns el. Mi-am schimbat-o. Acum cred că iadul este un Chicago în ediţie de buzunar.”

ţelegerile nu mai erau respectate şi chiar infractorilor mărunţi li se aplicau pedepsele cele mai aspre. Oamenii abisului au fost treziţi din moleşeală cu lovituri sălbatice. De fapt, Călcîiul de fier nu urmărea altceva decît să aţîţe mînia fiarei din străfunduri. În acelaşi timp, Călcîiul de fier dădea dovadă de o uimitoare nepăsare în tot ceea ce priveşte măsurile de precauţie care ar fi trebuit luate la Chicago. Foarte multe dintre regimentele de mercenari fuseseră retrase şi trimise în diferite părţi ale ţării, iar în cele rămase la Chicago disciplina începuse să lase de dorit.

Pentru ducerea la îndeplinire a acestui plan n-au avut nevoie de un timp prea îndelungat, au fost de ajuns cîteva săptămîni. Noi, revoluţionarii, am sezisat unele vagi indicii privitoare la noua stare de lucruri, dar nici unul dintre ele

nu era îndeajuns de edificator ca să ne îngăduie să înţelegem situaţia. Adevărul este că revoluţionarii gîndeau doar la cele mai potrivite măsuri pentru stăpînirea spiritului spontan de revoltă care clocotea în mase, fără să ne închipuim măcar o clipă că totul era pus la cale cu bună-ştiinţă... Iar în jurul planurilor urzite de cercurile cele mai sus puse ale Călcîiului de fier s-a păstrat un secret atît de desăvîrşit, încît la noi nu a ajuns nici cel mai slab semn. Contramanevra a fost nu numai pregătită cu iscusinţă, ci şi condusă cu multă abilitate.

Mă aflam la New York cînd am primit ordinul să mă duc imediat Ia Chicago. Omul care mi-a transmis acest ordin era un oligarh, iar eu mi-am dat seama de acest lucru după felul cum vorbea, deşi nu ştiam cum îl cheamă şi nu-i văzusem faţa. Instrucţiunile lui erau însă prea limpezi ca să-mi dea putinţa să mă înşel. Am înţeles limpede că planurile noastre fuseseră descoperite şi împotriva lor se luaseră toate măsurile. Butoiul cu pulbere era gata pregătit şi aştepta doar scînteia, iar nenumăraţi agenţi ai Călcîiului de fier — printre care şi eu — se aflau la Chicago

sau trebuiau să se ducă acolo pentru a împlini şi acest ultim amănunt. Mă felicit şi astăzi că am izbutit să-mi ţin firea în faţa privirilor pătrunzătoare ale oligarhului, cu toate că inima îmi zvîcnea nebuneşte. Puţin a lipsit să nu urlu şi să sar la el să-l apuc de beregată cu mîinile mele goale în vremea cînd rostea cu sînge rece ultimele instrucţiuni.

În clipa cînd m-am despărţit de el, mi-am şi socotit timpul. Pînă la ora cînd trebuia să mă urc în tren îmi mai rămînea exact răgazul de care aveam nevoie pentru ca, ajutată şi de noroc, să pot lua legătura cu unul dintre conducătorii locali ai revoluţionarilor. Luînd toate măsurile ca să nu fiu urmărită, m-am repezit pînă la Spitalul de urgenţă. Norocul m-a slujit şi am putut pătrunde imediat la tovarăşul Galvin, chirurgul-şef al spitalului. Am şi pornit să-i spun pe nerăsuflate cele ce aflasem, dar el m-a oprit.

— Am aflat mai înainte, îmi spuse doctorul foarte calm, deşi ochii lui de irlandez aruncau fulgere. Ştiam pentru ce ai venit. Am aflat totul acum un sfert de ceas şi am şi transmis vestea mai departe. Aici, la New York, vom lua toate măsurile pentru ca tovarăşii să-şi păstreze calmul. Chicago va trebui sacrificat, dar numai şi numai Chicago.

— Ai încercat să trimiţi vorbă şi acolo? l-am întrebat eu.

Doctorul a clătinat din cap.

— Nu mai există comunicaţie telegrafică. Oraşul e complet izolat. Va fi iadul pe pămînt. A tăcut o clipă şi am văzut cum mîinile lui albe se încleştează

violent. Pe urmă izbucni: Oh, Doamne! Cum aş mai vrea să pot fi acolo!

— Mai există totuşi posibilitatea de a opri dezastrul, am spus eu, dacă nu se întîmplă nimic cu trenul meu şi pot ajunge la vreme, sau dacă alţi tovarăşi din serviciul secret, care sînt şi ei la curent, pot sosi acolo la timp.

— De data asta voi, cei strecuraţi în rîndurile duşmanului, aţi cam stat cu gura căscată.

Am încuviinţat din cap, cu umilinţă. Şi am răspuns:

— S-a păstrat un secret desăvîrşit. Pînă astăzi n-au ştiut decît vreo cîţiva oameni din cercurile cele mai înalte. Nici unul dintre noi n-a ajuns chiar pînă acolo, aşa încît era fatal să nu aflăm nimic. Măcar dacă ar fi Ernest aici! Dar poate că e la Chicago şi n-o să se întîmple nimic rău.

Doctorul Galvin a clătinat din cap.

— Ultima oară cînd am auzit despre el fusese trimis la Boston, ori la New Haven. Fără îndoială că slujba asta în serviciul secret al duşmanului îi stîn- jeneşte foarte mult mişcările, dar tot e mai bine decît să zaci într-o ascunzătoare.

Am dat să plec, şi atunci doctorul mi-a strîns mîna cu putere.

— Fii tare! mi-a spus el la despărţire. Şi ce dacă prima răscoală e înnăbuşită? Vom porni o a doua, şi atunci o să fim mai înţelepţi decît astăzi. Mergi cu bine şi îţi urez mult succes. Nu ştiu dacă o să te mai văd vreodată. Acolo va fi cu adevărat iadul pe pămînt, dar aş da zece ani de viaţă să am norocul pe care îl ai dumneata şi să pot fi de faţă!

Secolul XX* pleca din New York la orele şase seara şi trebuia să ajungă la Chicago la şapte dimineaţa. În noaptea aceea, însă, a întîrziat. Mergeam în urma altui tren. Printre călătorii din vagonul meu Pullman se afla şi tovarăşul Hartman, strecurat, ca şi mine, în serviciul secret al Căleîiului de fier. El mi-a vorbit despre trenul care mergea chiar înaintea noastră. Era un tren întru totul aidoma cu al nostru, numai că în el nu se găsea nici un pasager. Se recursese la acest şiretlic pentru ca în cazul cînd s-ar fi încercat aruncarea în aer a ***Secolului XX,*** noi totuşi să scăpăm. Tot din pricina asta în trenul nostru se aflau foarte puţini călători, în vagonul unde eram noi fiind cu totul vreo treisprezece oameni.

* ***Tren expres care pe acea vreme se bucura de mare faimă, fiind socotit cel mai rapid din lume.***

— Împreună cu noi merg probabil şi personaje foarte înalte, îmi spuse Hartman. Am observat că la coada trenului e ataşat un vagon special.

Cînd am schimbat prima oară locomotiva se făcuse noapte şi am coborît pe peron să respir puţin aer curat şi să observ ce ar fi fost de observat. Prin ferestrele vagonului special am putut zări trei oameni, pe care i-am recunoscut. Hartman avea dreptate. Unul dintre ei era generalul Altendorff, iar ceilalţi doi, Mason şi Vanderbold, cei mai iscusiţi oameni din conducerea supremă a serviciului secret al oligarhiei.

Era o noapte liniştită şi cu lună plină, dar toată vremea m-am zvîrcolit şi n-am putut dormi. La cinci dimineaţa m-am sculat si m-am îmbrăcat.

Am întrebat-o pe fata de serviciu de la cabina de toaletă ce întîrziere avem şi mi-a spus că două ore. Era o mulatră şi am băgat de seamă că pe chip îi este întipărită o adîncă nelinişte, că ochii îi sînt puternic încercănaţi şi în priviri îi răzbate spaima.

— Ce s-a întîmplat? o întrebai.

— Nimic, domnişoară. Am dormit cam prost şi probabil că de asta arăt aşa, mi-a răspuns fata.

M-am uitat la ea foarte atent şi am pus-o la încercare cu unul dintre semnele noastre de recunoaştere. Mi-a răspuns şi am ştiut că este o tovarăşă de-a noastră.

— La Chicago or să se petreacă lucruri îngrozitoare, mi-a spus ea. Înaintea noastră e un tren-fan- tomă.* Din cauza lui şi a trenurilor cu trupe am întîrziat.

— Trenuri cu trupe? întrebai eu.

Fata încuviinţă din cap.

— Linia e înţesată cu trenuri militare. Toată noaptea am trecut pe lîngă ele. Numai spre Chicago se-ndreaptă şi pe drumul cel mai scurt... Asta nu miroase-a bine. Am şi eu un iubit la Chicago, adăugă

* ***Fals***

ea cu sfială. E tovarăş de-ai noştri, vîrît printre mercenari, şi-i cam duc grija.

Biata fată! Iubitul ei făcea parte din unul dintre cele trei regimente răsculate.

Masa de dimineaţă am luat-o împreună cu Hart- man în vagonul-restaurant şi m-am forţat să mănînc. Cerul se acoperise şi trenul se năpustea ca un trăsnet întunecat printre faldurile cenuşii ale zilei ce se năştea. Chiar şi chelnerii negri care ne serveau înţe- leseseră că se pregăteau lucruri înfricoşătoare. Se vedea limpede că ceva îi apasă greu, şi voioşia lor înnăscută dispăruse cu totul; serveau neglijent şi cu stîngăcie, erau îngrijoraţi şi discutau pe şoptite la capătul vagonului, lîngă bucătărie. Hartman vedea situaţia în culori foarte sumbre.

— Ce-am putea oare face? întrebă el pentru a douăzecea oară, înălţînd neputincios din umeri. Apoi îmi arătă pe fereastră: Vezi? totul e pregătit. Poţi fi sigură că aşa stau peste tot, pe toate liniile, la cincizeci sau şaizeci de kilometri de oraş.

Se referea la trenurile cu trupe aflate pe liniile de triaj. Soldaţii îşi pregăteau masa de dimineaţă la focurile aprinse printre linii şi priveau plini de curiozitate cum trecem pe lîngă ei ca fulgerul, fără să micşorăm viteza ameţitoare cu care înaintam.

Cînd am intrat în Chicago, peste tot domnea liniştea. Era limpede că nu se întîmplase nimic. La staţiile din suburbane cumpărasem ziarele de dimi- neaţă. În ele nu era scris nimic, şi totuşi se spuneau multe pentru cei în stare să citească printre rîndurile sortite să nu fie înţelese de cititorii obişnuiţi. Puteai identifica mîna rafinată a Călcîiului de fier în fiecare coloană. Ici şi colo se

îngăduia cititorului să întrevadă puncte slabe în armura oligarhiei, dar bineînţeles fără a se arăta nimic precis. Cu bună-ştiinţă cititorul era lăsat să se descurce singur printre aceste vagi indicii. Şi totul fusese aranjat cu multă dibăcie. În materie de mistificare ziarele din dimineaţa lui 27 octombrie erau adevărate capodopere.

Ştirile locale lipseau cu totul. Chiar şi numai acest amănunt luat în sine era o lovitură de maestru. Învăluia în taină întregul Chicago şi sugera cititorului obişnuit ideea că oligarhia se temea să vorbească despre evenimentele locale. Existau totuşi aluzii, mincinoase bineînţeles, despre tulburări răspîndite cam pe toată suprafaţa ţării, dimpreună cu referiri lău- dăroase, mascate cu stîngăcie, la măsurile de represalii ce urmau să fie luate. Se dădeau de asemenea ştiri privitoare la numeroase staţii de telegrafie fără fir aruncate în aer şi se anunţau importante recompense băneşti pentru prinderea vinovaţilor. Este de la sine înţeles că nici o staţie de telegrafie fără fir nu fusese distrusă. În ziare se relatau numeroase asemenea acte de violenţă care coincideau cu planurile de acţiune ale revoluţionarilor. Prin toate acestea oligarhia urmărea să creeze în minţile tovarăşilor din Chicago impresia că insurecţia generală începuse, semănîndu-se totodată confuzie prin relatarea anumitor insuccese înregistrate de unele acţiuni de mai mică importanţă. Era astfel cu neputinţă ca oamenii neinformaţi să nu aibă impresia vagă, dar

totuşi fermă, că în ţară situaţia revoluţionară era coaptă şi că răscoala şi izbucnise.

Se anunţa că dezertările mercenarilor din California luaseră asemenea proporţii încît şase regimente fuseseră desfiinţate, iar ostaşii şi ofiţerii, împreună cu familiile, fuseseră izgoniţi din oraşul rezervat lor şi îngrămădiţi în ghetourile muncitoreşti. În realitate, însă, mercenarii din California erau cei mai credincioşi stăpînirii. Dar cum ar fi putut şti toate acestea oamenii din Chicago, complet izolaţi de restul lumii? O telegramă special ticluită descria răzvrătirea gloatelor din New York, la care se alăturaseră şi castele muncitoreşti, şi se încheia cu afirmaţia (formulată în aşa fel, încît toată lumea să creadă că este doar un ***bluff*** *), că armata stăpînea totuşi situaţia.

* ***Minciună.***

Isprava din ziarele de dimineaţă o repetaseră oligarhii într-o mie de alte feluri. Despre asta am aflat abia mai tîrziu, atunci cînd, de pildă, am luat cunoştinţă de mesaje secrete ale oligarhiei transmise de mai multe ori, în prima parte a nopţii, cu scopul precis de a le lăsa să ajungă la urechile revoluţionarilor.

— Cred că de data asta Călcîiul de fier nu va mai avea nevoie de serviciile noastre, spuse Hartman după ce isprăvi de citit ziarul, pe cînd tocmai intram în gara centrală. Şi-au pierdut vremea trimiţîndu-ne aici. E limpede că lucrurile

s-au desfăşurat chiar mai bine decît se aşteptau ei. Iadul trebuie să se dezlănţuie dintr-o clipă în alta.

Cînd am coborît pe peron, s-a întors şi a privit către coada trenului, apoi a murmurat:

— E-aşa cum am bănuit. Cînd călătorii au putut avea la dispoziţie ziarele, au detaşat vagonul special.

Bietul băiat era complet demoralizat. Am încercat să-l îmbărbătez, dar aproape că nici nu m-a luat în seamă, şi deodată, în vreme ce ne îndreptam spre ieşire, a început să vorbească repede de tot şi cu glas scăzut. La început n-am înţeles nimic.

— Nu eram sigur, zicea el, şi de aceea n-am spus nimănui. Săptămîni întregi m-am străduit să aflu ceva precis, dar n-am izbutit. Fii atentă cum te porţi cu Knowlton. Mi se pare suspect. Cunoaşte tainele multor ascunzători ale noastre. Are în mîna lui soarta a sute de tovarăşi şi bănuiesc că e un trădător. O simt mai mult decît o ştiu. Dar acum cîtva timp mi s-a părut că observ la el o schimbare. Cred că sîntem în mare primejdie, fiindcă ori ne-a şi vîndut, ori numai se pregăteşte să ne vîndă. Sînt aproape sigur. N-aş fi suflat nimănui un cuvînt, dar, nu ştiu de ce, cred că n-am să mai ies niciodată viu din Chicago. Supraveghează-l cu grijă pe Knowlton. Întinde-i o cursă. Fă tot posibilul ca să afli. Eu nu ştiu nimic mai mult. E doar o intuiţie, şi pînă acum n-am putut căpăta nici cel mai slab indiciu. Tocmai atunci am ieşit în stradă. Nu uita, a încheiat Hartman cu însufleţire.

Supraveghează-l îndeaproape pe Knowlton.

A avut dreptate. N-a trecut nici o lună, şi Knowlton a plătit cu viaţa mişeleasca lui trădare. A fost judecat şi executat de tovarăşii din Milwaukee.

Pe stradă era linişte, prea multă linişte. Oraşul zăcea fără suflare. Zgomotul şi agitaţia circulaţiei dispăruseră. Nu se zăreau nici măcar trăsuri. Tramvaiele nu circulau nici pe străzi şi nici pe liniile aeriene. Doar pe trotuare trecea din vreme în vreme cîte cineva, însă nimeni nu părea plecat la plimbare. Fiecare îşi vedea de drum, cu pas grăbit şi apăsat, dar în mişcările tuturor se putea citi o stranie nehotărîre, ca şi cum s-ar fi aşteptat să vadă clădirile năruindu-se peste ei sau trotuarele scufundîndu-li-se sub picioare ori sărind în aer. Se vedeau totuşi cîţiva puştani vagabonzi căscînd gura pe-acolo, iar în ochii lor puteai citi nerăbdarea abia stăpînită cu care aşteptau să se întîmple ceva extraordinar şi pasionant.

De undeva, dintr-un punct depărtat dinspre sud, ajunse la urechile noastre tunetul înăbuşit al unei explozii. Doar atît. Apoi se lăsă iarăşi liniştea, cu toate că la auzul detunăturii puştanii tresăriseră şi acum ciuleau urechile, ca nişte cerbi tineri. Uşile tuturor clădirilor erau zăvorite; obloanele magazinelor, trase. Se zăreau totuşi numeroşi poliţişti, iar din cînd în cînd treceau în goană automobile cu patrule ale mercenarilor.

Şi Hartman şi eu am fost de părere că nu avea nici un rost să ne prezentăm

pentru raport la şefii serviciului secret din localitate. Ştiam foarte bine că această încălcarc a regulilor obişnuite avea să ne fie scuzată din pricina evenimentelor ulterioare. De aceea ne-am îndreptat către ghetoul muncitoresc din partea de sud a oraşului, nădăjduind că vom izbuti să luăm legătura cu unii tovarăşi. Prea tîrziu! O ştiam. Dar era cu neputinţă să rămînem cu mîinile încrucişate acolo, pe străzile acelea tăcute şi îngrozitoare. Unde era Ernest? Nu ştiam nimic. Ce se petrecea oare în oraşele rezervate castelor muncitoreşti şi mercenarilor? Dar în fortăreţe?

Ca şi cum cineva ar fi vrut să răspundă întrebărilor mele nerostite, se auzi deodată un uriaş muget scrîş- nit, domolit întrucîtva de depărtare şi punctat cu detunături repetate.

— Acolo-s fortăreţele, spuse Hartman. Dumnezeu să se milostivească de cele trei regimente!

La o răscruce observarăm către oboarele abatoarelor, o coloană uriaşă de fum. La răscrucea următoare văzurăm înspre partea de apus a oraşului mai multe coloane asemănătoare înălţîndu-se către cer. Deasupra oraşului rezervat mercenarilor văzurăm un gigantic balon captiv, care explodă chiar pe cînd ne uitam noi la el şi căzu spre pămînt, transformat în zdrenţe aprinse. Nu aveam nici un indiciu privitor la pricina acelei tragedii petrecute în văzduh. N-aveam de unde şti dacă balonul fusese mînuit de tovarăşii noştri sau de duşman. Auzirăm atunci un zgomot nedesluşit, de parcă în

depărtare ar fi clocotit cu furie un cazan uriaş, iar Hartman mi-a spus că-i răpăit de mitraliere şi arme automate.

Am mers mai departe în liniştea care ne înconjura. Acolo unde ne aflam nu se petrecea nimic. Pe lîngă noi treceau doar poliţişti şi automobile cu patrule de mercenari, iar o singură dată am întîlnit vreo şase camioane ale pompierilor, care se întorceau fără îndoială de la locul vreunui incendiu. Un ofiţer care trecea în automobil l-a întrebat ceva pe un pompier, iar noi am auzit cum acesta din urmă răspundea strigînd:

— Nu mai este apă! Au aruncat în aer conductele!

— Tovarăşii noştri au distrus reţeaua de aprovizionare cu apă! strigă Hartman plin de însufleţire. Dacă sîntem în stare să facem asemenea ispravă în cadrul unei biete încercări pripite, izolate şi de la început sortite eşecului, ce n-am putea înfăptui într-o sforţare organizată, bine pregătită şi pornită simultan în toată ţara?

Automobilul ofiţerului care ceruse lămuriri de la pompier porni mai departe. Pe neaşteptate izbucni un tunet asurzitor. Vehiculul, dimpreună cu încărcătura lui omenească, se înălţă într-o izbucnire de fum şi căzu la pămînt, masă de sfărîmături şi moarte. Hartman era în culmea fericirii şi repeta mereu şi mereu, în şoaptă:

— Straşnic! Straşnic! Proletariatul primeşte astăzi o lecţie dureroasă, dar ştie şi el să arate ce e în stare.

Poliţiştii alergau într-acolo. La locul exploziei oprise şi maşina unei patrule. Cît despre mine, eram complet zăpăcită. Repeziciunea cu care se petrecuse totul fusese într-adevăr uluitoare. Cum se întîmpiase? Habar nu aveam şi totuşi privisem atent toată scena. Eram atît de zăpăcită în momentul acela, încît nici nu-mi dădeam seama că ne înhăţase poliţia. Dintr-o dată am înţeles că un poliţist îndreptase pistolul spre Hartman şi se pregătea să tragă. Tovarăşul meu îşi păstrase însă tot sîngele rece şi a dat la timp parola cuvenită. Am văzut cum ţeava revolverului se înclină, apoi coboară brusc şi am auzit mormăitul supărat al poliţistului. Era furios şi blestema întregul serviciu secret, spunînd că totdeauna oamenii aceia încurcă treburile şi se amestecă unde nu le fierbe oala, iar în vremea asta Hartman îi răspundea cu aroganţa obişnuită a celor din serviciul secret şi-i arăta cît de nepricepuţi sînt oamenii poliţiei.

În clipa următoare am înţeles cum se petrecuseră lucrurile. În jurul sfărîmăturilor maşinii se strînsese un grup destul de numeros, şi doi oameni tocmai îl ridicau pe ofiţerul sfîrtecat, vrînd să-l urce în maşina patrulei. Deodată i-a cuprins pe toţi spaima şi au luat-o la goană care încotro vedea cu ochii, înnebuniţi de groază, aruncînd la pămînt şi părăsind în mijlocul străzii cadavrul sfîrtecat al ofiţerului. Poliţistul care blestema a luat-o şi el la goană, şi la fel am făcut Hartman şi cu mine, fără să ştim de ce, dar împinşi de aceeaşi spaimă

oarbă, care ne gonea cît mai departe de locul întîmplării.

De fapt după aceea nu s-a mai petrecut nimic, dar lucrurile s-au lămurit. Fugarii s-au întors plouaţi nevoie mare şi toată vremea priveau cu teamă în sus, către nenumăratele ferestre ale clădirilor impunătoare care închideau strada pe ambele laturi, ca malurile abrupte ale unui canion. Bomba fusese aruncată de la una dintre acele nenumărate ferestre. Dar de la care anume? Nu mai picase o altă bombă; era numai teama lor că ar putea să pice.

După aceea am înţeles despre ferestrele din jurul nostru mult mai multe lucruri. După oricare dintre ele se putea ascunde moartea. Fiecare clădire putea fi o ascunzătoare fortificată. Aşa arată războiul în jungla modernă care este orice mare oraş. Fiece stradă devenise un canion, fiecare clădire, un munte. Diferenţa dintre noi şi omul primitiv nu era prea mare, în ciuda automobilelor blindate care străbăteau lin străzile.

Cotind după un colţ, am dat peste o femeie. Zăcea pe caldarîm, într-o baltă de sînge. Hartman s-a aplecat şi a cercetat-o, dar eu mi-am întors privirea, simţind că-mi vine să leşin. În ziua aceea aveam să văd morţi cu duiumul, dar întregul măcel nu m-a putut impresiona atît cît m-a impresionat acel jalnic cadavru, primul pe care l-am văzut la picioarele mele, părăsit pe caldarîm.

— Împuşcată în piept, mi-a spus Hartman.

Femeia strîngea în braţe, aşa cum ar fi strîns propriul ei copil, un sul de hîrtie tipărită. Părea că nici dincolo de moarte nu vrea să se despartă de lucrul care îi adusese sfîrşitul, căci în clipa cînd Hartman a izbutit să smulgă sulul din îmbrăţişarea moartei, am văzut că e alcătuit din foi mari tipărite, manifeste ale revoluţionarilor.

— O tovarăşă, am şoptit eu.

Hartman s-a mulţumit să arunce un lung blestem împotriva Călcîiului de fier şi am plecat mai departe. Poliţia şi patrulele ne-au oprit de nenumărate ori, dar, datorită parolelor cunoscute de noi, am putut pleca mai departe. Nu mai cădeau bombe de la ferestre, ultimii pietoni păreau să fi dispărut de pe străzi, iar liniştea din jurul nostru a devenit şi mai neclintită. Totuşi, uriaşul cazan continua încă să clocotească în depărtare, bubuitul surd al exploziilor năvălea din toate părţile, iar coloanele de fum se ridicau şi mai rău prevestitoare în înalturile cerului.

CAPITOLUL XXIII

Oamenii abisului

Dintr-o dată faţa lucrurilor s-a schimbat. Un fior de nelinişte străbătu aerul. Amtomobilele începură să ţîşnească pe lîngă noi — unu, două, trei, zece — şi oamenii din ele ne strigau ceva, ca pentru a ne preveni. Nu prea departe de noi, unul dintre automobile făcu un

ocol brusc, fără să-şi domolească de loc viteza, iar în clipa următoare, destul de departe în urma lui, în caldarîm se căscă o groapă adîncă, pricinuită de explozia unei bombe. Poliţiştii o luară la goană, dispărînd după colţurile străzilor, şi atunci ne-am dat seama că aveau să se petreacă lucruri cumplite. Auzeam apropiindu-se un vuiet din ce în ce mai puternic.

— Vitejii noştri tovarăşi se apropie, zise Hartman.

Tocmai cînd ultimul automobil blindat venea în goană către noi, zărirăm capătul coloanei care se apropia, umplînd strada de la un trotuar la celălalt. Automobilul se opri o clipă chiar în faţa noastră, şi din el sări un soldat purtînd în mînă un obiect pe care îl ţinea cu mare grijă şi la fel de grijuliu îl aşeză pe rigolă. Apoi sări înapoi în automobilul care zvîcni din loc şi dispăru după colţ. Hartman alergă la rigolă şi se aplecă asupra obiectului aceluia, strigîndu-mi:

— Trage-te la o parte!

Îl vedeam cum lucrează febril cu mînile, iar cînd s-a întors lîngă mine, fruntea îi era acoperită cu broboane mari de sudoare.

— I-am scos focosul, îmi spuse el, şi chiar în ultima clipă. Soldatul acela a fost un nătărău, fiindcă bomba era sortită tovarăşilor noştri, dar a reglat greşit mecanismul şi ar fi explodat mult prea devreme. Acuma n-are să mai explodeze niciodată.

Întîmplările se succedau cu mare iuţeală. De partea cealaltă a străzii şi

puţin mai jos de locul unde ne aflam noi, zării la etajele de sus ale blocului cîteva capete care se iţeau la ferestre. Abia am avut timp să i le arăt şi lui Hartman, cînd o perdea de flăcări şi fum acoperi faţada clădirii pe toată porţiunea unde se arătaseră capetele iar văzduhul se cutremură de violenţa exploziilor. În cîteva locuri partea de zid a faţadei dispăru, lăsînd să se vadă scheletul metalic de dedesubt. În clipa următoare o perdea asemănătoare de foc şi fum sfîrtecă faţada blocului aşezat chiar în faţa celui dintîi, pe partea opusă a străzii. Printre explozii auzirăm ţăcănitul pistoalelor şi puştilor automate. Bătălia din aer continuă cîteva minute, apoi se opri. Era limpede că într-o clădire se aflau tovarăşii noştri, că în cealaltă se instalaseră mercenarii, iar cele două tabere se luptau pe deasupra străzii. N-aveam însă de unde şti cum stau într-adevăr lucrurile, adică în care clădire se aflau tovarăşii noştri şi în care se oploşiseră mercenarii.

În vremea asta coloana de pe stradă ajunsese aproape în dreptul nostru. Cînd capătul ei pătrunse între cele două blocuri duşmane, ambele tabere intrară din nou în acţiune, una dintre ele aruncînd bombe în stradă, fiind atacată de pe partea cealaltă a străzii şi ripostînd atacului. În felul acesta am aflat care clădire era ocupată de tovarăşii noştri şi ne-am dat seama că îşi împlineau foarte bine misiunea, apărîndu-i pe cei din stradă de bombele duşmanului.

Hartman mă înşfăcă de braţ şi mă trase sub un portal.

— Ăştia nu sînt tovarăşii noştri! îmi strigă el în ureche.

Uşile de la intrarea de sub portal erau încuiate şi zăvorîte. Nu aveam deci nici o scăpare. În clipa următoare capul coloanei ne-a depăşit. Nu era o coloană organizată, ci o hoardă dezlănţuită, un fluviu îngrozitor care umplea întreaga stradă, oamenii abisului, înnebuniţi de băutură şi suferinţă, care se ridicaseră în sfîrşit şi urlau, setoşi de sîngele stapînilor. Îi văzusem şi pînă atunci pe oamenii abisului, trecusem prin ghetourile lor şi credeam că-i cunosc; acum însă îmi dădeam seama că de fapt îi văd pentru prima oară. Toropeala lor mută dispăruse. De data asta deveniseră dinamici — halucinant spectacol de groază. Năvăleau prin faţa ochilor mei în valuri concrete de furie, urlînd şi mugind, ca nişte fiare, turmentaţi de ***whiskey***-ul din cîrciumile prădate, înnebuniţi de ură, scoşi din minţi de setea de sînge — bărbaţi, femei şi copii îmbrăcaţi în trenţe peticite, fiinţe cu mintea întunecată şi sălbăticită, de pe ale căror chipuri tot ce e divin în om se ştersese şi tot ce e bestial se întipărise adînc, maimuţe şi tigri, ofticoşi vlăguiţi şi vite păroase de povară, cît nişte namile, feţe livide, din care societatea supsese ca un vampir întreagă seva vieţii, arătări umflate şi sluţite de grosolănie şi desfrîu, cotoroanţe sfrijite şi hîrci uscate, cu bărbi de patriarh, tineri roşi de puroaie şi oameni în toată firea, putreziţi pe jumătate, chipuri diavoleşti,

contorsionate şi răvăşite, monştri diformi, mutilaţi de ravagiile bolilor şi de toate grozăviile flămînzirii veşnice, lepădăturile şi pleava vieţii, hoardă drăcească, dezlănţuită în urlete şi turbare.

Şi de ce n-ar fi fost aşa? Oamenii abisului nu aveau de pierdut decît mizeria şi chinul de a-şi duce viaţa. Dar de cîştigat? Nimic, în afară de îngrozitoarea orgie finală a răzbunării. Şi, în vreme ce îi priveam, mi-am dat deodată seama că în acel torent cotropitor de lavă umană se aflau şi eroicii noştri tovarăşi, oamenii care primiseră misiunea să trezească fiara din străfunduri pentru ca forţele duşmanului să fie astfel angajate în lupta împotriva ei.

Atunci s-a petrecut cu mine un lucru ciudat. Am devenit un alt om. Teama de moarte, de moartea mea şi a celorlalţi, mi-a dispărut din cuget. Trecînd într-o stranie stare de exaltare, am devenit altă fiinţă, am păşit într-o altă lume. Nimic nu mai avea importanţă. De data asta cauza era pierdută, dar mîine cauza va fi din nou vie, aceeaşi cauză, pururea nouă şi pururea strălucitoare. Din clipa aceea, în mijlocul potopului de grozăvii din ceasurile următoare, am putut cerceta totul cu sînge rece şi cu luare-aminte. Moartea nu mai însemna nimic, viaţa nu mai însemna nimic. Eram doar un spectator interesat de întîmplările din jur, şi uneori, tîrîtă de curent, deveneam eu însămi un participant plin de curiozitate. Căci cugetul meu se ridicase pînă la limpedea înălţime a stelelor şi, lăsînd deoparte orice pasiune, alcătuise o nouă

scară a valorilor. Dacă nu s-ar fi întîmplat aşa, sînt sigură că aş fi murit.

Cînd capul coloanei se depărtase cu aproape un kilometru, am fost descoperiţi. O femeie îmbrăcată în zdrenţe groteşti, cu obrajii scofîlciţi, cu ochi mici, negri şi priviri sfredelitoare ca nişte burghie, ne-a zărit pe Hartman şi pe mine. Scoase un strigăt ascuţit şi se repezi către noi. O parte din mulţime se desprinse din coloană şi porni pe urmele ei. Şi acum, în clipa cînd scriu rîndurile acestea, o văd în faţa ochilor aşa cum venea, cu un pas înaintea celorlalţi, cu păru-i cenuşiu fluturînd în şuviţe subţiri, văd cum pe frunte i se scurgea o şuviţă de sînge dintr-o rană ascunsă probabil sub părul capului, o văd năpustindu-se către noi cu o secure în mîna dreaptă, în vreme ce cu stînga, uscată şi zbîrcită, adevărată gheară de uliu, sfîşia convulsiv aerul. Hartman sări în faţa mea. Nu era vreme de dat explicaţii. Ne văzuseră bine îmbrăcaţi, şi asta era destul. Pumnul lui Hartman zvîcni, izbind drept între ochii de jar ai femeii. Puterea loviturii o azvîrli îndărăt, dar se izbi de zidul celor ce veneau după ea şi se repezi din nou înainte, zăpăcită şi neputincioasă, iar securea ridicată căzu fără vlagă pe umărul lui Hartman.

În clipa următoare n-am mai ştiut ce se întîmplă. Am fost răsturnată de mulţime. Spaţiul strîmt în care ne aflam s-a umplut de ţipete, urlete şi înjurături. Asupra mea s-a abătut o ploaie de lovituri. Mîini nenumărate mă înşfăcau şi-mi sfîşiau carnea şi îmbrăcămintea. Simţeam cum sînt ruptă

în bucăţi. Zăceam la pămînt, sufocată. În toiul încăierării o mînă puternică m-a apucat de umăr şi m-a smucit cu violenţă.. Din pricina durerii şi a apăsării am leşinat. Hartman n-a mai ieşit niciodată de sub portalul acela. Mă apărase cu propriul lui trup şi primise el cel dintîi val al atacului. Asta m-a salvat, fiindcă îngrămădeala a devenit repede atît de strînsă, încît n-a mai rămas loc pentru altceva în afară de bezmetica încleştare şi zvîcnire a mîinilor.

M-am deşteptat în mijlocul unei forfoteli nestă- pînite. Totul în jurul meu era una şi aceeaşi forfo- teală. Fusesem prinsă într-o revărsare care mă purta, către necunoscut. Aerul proaspăt îmi adia pe obraji şi parcă îmi mîngîia plămînii. Zăpăcită şi pe jumătate leşinată, abia îmi dădeam seama că un braţ puternic mă cuprinsese pe la subsuori, mă ridica pe jumătate şi mă tîra înainte. Mă puteam sluji foarte puţin de propriile mele picioare. Înaintea mea vedeam spatele mişcător al unei haine bărbăteşti. Fusese sfîşiată de sus pînă jos de-a lungul cusăturii din mijloc şi parcă pulsa ritmic, apropiindu-şi şi depărtîndu-şi cele două pulpane la fiece pas al bărbatului care mergea înaintea mea. Faptul acesta m-a fascinat o vreme, şi între timp am început să-mi revin în fire. Pe urmă mi-am dat seama că mă dor obrajii şi nasul şi am simţit cum mi se scurge sîngele pe faţă. Pălărie nu mai aveam. Părul îmi era despletit şi flutura în vînt, iar durerea m-a făcut să-mi aduc aminte de o mînă care în încăierarea de sub portal mi se înfipsese

în păr. Pieptul şi mîinile îmi erau pline de zdrelituri, şi dureri ascuţite mă săgetau în zeci de locuri.

Mintea mi s-a mai limpezit şi, tot mergînd înainte, m-am întors şi l-am privit pe bărbatul care mă ţinea în picioare. El mă scosese de acolo şi-mi salvase viaţa. Mi-a simţit mişcarea.

— Ai scăpat! strigă omul acela, cu glas spart. Te-am recunoscut de cum te-am zărit.

Nu l-am recunoscut, dar mai înainte de a apuca să scot vreo vorbă, am călcat peste ceva viu şi care s-a zvîrcolit sub piciorul meu. Cei care veneau după mine m-au împins înainte şi nu m-am putut uita să văd ce este, dar am ştiut totuşi că o femeie căzuse şi era acum zdrobită pe caldarîm de miile de picioare ce-o striveau unele după altele.

— Ai scăpat! repetă cel de lîngă mine. Eu sînt Garthwaite.

Avea barbă, era slab şi murdar, dar, cu toate astea, am izbutit să mi-l aduc aminte pe tînărul acela voinic, care cu trei ani mai înainte, petrecuse cîteva luni în ascunzătoarea noastră de la Glen Ellen. Mi-a transmis semnalele de recunoaştere ale serviciului secret al Călcîiului de fier, arătîndu-mi astfel că şi el se strecurase în organizaţiile duşmanului.

— Am să te scot din nebunia asta de îndată ce s-o ivi ocazia, m-a asigurat el. Numai bagă bine de seamă cum mergi. Cu nici un preţ nu trebuie să te-mpiedici şi să cazi.

În ziua aceea totul se petrecea pe neaşteptate, şi, tocmai cînd te-ai fi

aşteptat mai puţin, mulţimea s-a oprit în loc. M-am ciocnit puternic de o femeie voinică din faţa mea (bărbatul cu haina sfîşiată dispăruse), iar cei care veneau în urmă s-au ciocnit şi ei de mine. S-a dezlănţuit iadul — urlete, înjurături, strigăte de moarte, şi toate învăluite în răpăitul spart al mitralierelor şi pocnetele sacadate ale puştilor. La început n-am înţeles ce se petrece. De jur împrejurul meu oamenii se prăbuşeau. Femeia din faţa mea s-a îndoit de mijloc şi s-a prăbuşit cu mîinile înfipte în abdomen, într-o încleştare deznădăjduită. Un bărbat se zvîrcolea la picioarele mele, luptînd cu moartea.

Mi-am dat seama că ajunsesem în capul coloanei. Pe întindere de aproape un kilometru coloana dispăruse, unde şi în ce fel n-am putut afla niciodată. Pînă în ziua de astăzi nu ştiu ce s-a întîmplat cu omenirea aceea îngrămădită pe un kilometru de stradă, dacă a fost cumva distrusă prin cine ştie ce îngrozitoare maşină de război, dacă a fost dezmembrată şi apoi lichidată grup cu grup, sau a izbutit că scape. Fapt este că ne aflam acolo, în capul coloanei în loc să fim la mijlocul ei, şi urma să fim smulşi din viaţă de grindina de plumb şuierător care se abătea asupra noastră.

De îndată ce moartea rărise rîndurile mulţimii, Garthwaite conduse în goană o ceată de supravieţuitori către intrarea largă a unei clădiri, tîrîndu-mă şi pe mine într-acolo. Şi aici ne-am trezit deodată împinşi în uşi de o mulţime de oameni disperaţi şi înnebuniţi de groază. În

starea asta am rămas un răstimp în care nu s-a mai întîmplat nimic.

— Am făcut-o de oaie! mi se jelui Garthwaite. Te-am băgat de-a dreptul într-o capcană. În stradă poate mai aveam vreo şansă de scăpare, dar aici nu mai putem avea nici o nădejde. Nu ne mai rămîne decît să strigăm: ***„Vive la Révolution*[1] *!”***

Nu după mult timp s-a petrecut şi lucrul de care se temea Garthwaite. Mercenarii ucideau fără o clipă de răgaz. La început apăsarea celor care se trăgeau îndărăt, către noi, a fost strivitoare, dar, pe măsură ce măcelul continua, apăsarea s-a mai domolit. Morţii şi agonizanţii cădeau la pămînt şi lăsau locul liber. Garthwaite îmi urla ceva la ureche, dar în vacarmul acela asurzitor nu înţelegeam ce voia să-mi spună. N-a mai stat pe gînduri. M-a înşfăcat de umeri şi m-a aruncat la pămînt, apoi a tîrît peste mine o femeie în agonie şi, zvîrcolindu-se şi împingînd, s-a strecurat alături de mine, acoperindu-mă în parte. Pe urmă un morman de morţi şi agonizanţi a început să se îngrămădească deasupra noastră, iar peste acest morman se căţărau gemînd cei încă în viaţă. Dar şi zbuciumul lor s-a curmat în curînd, şi peste toate s-a aşternut un fel de semilinişte, întretăiată de vaiete, de gemete şi de horcăielile celor care se sufocau.

Dacă alături de mine nu s-ar fi aflat Garthwaite, aş fi fost strivită. Chiar şi cu ajutorul lui părea cu neputinţă să suport

---

[1] „Trăiască revoluţia!” — în limba franceză în original.

povara aceea cumplită şi să rămîn totuşi în viaţă. Dar, cu toate acestea, singurul simţămînt pe care îl încercam, în afară de durere, era curiozitate. Cum avea să se sfîrşească povestea asta? Oare cum o fi cînd mori? Aşa am primit botezul sîngelui în măcelul de la Chicago. Pînă atunci moartea nu fusese pentru mine decît ceva teoretic; după aceea, însă moartea a devenit un fapt comun, lipsit de orice însemnătate, într-atit de lesne este să mori.

Dar mercenarii nu s-au mulţumit cu tot ce făcuseră. Au pătruns sub portal şi au început să ucidă răniţii şi să-i caute pe cei ce scăpaseră nevătămaţi şi care, ca şi noi, se prefăceau morţi. Îmi aduc aminte de un om smuls de ei dintr-un morman de morţi şi care, în chip netrebnic, a început, să cerşească îndurare, pînă cînd un foc de revolver i-a curmat scurt jelaniile. Îmi mai amintesc, de asemenea, de o femeie care s-a înălţat dintr-un astfel de morman, strigînd şi trăgînd cu arma. De şase ori a tras înainte de a fi răpusă, dar cu ce anume rezultate n-am putut vedea, căci urmăream toate aceste grozăvii numai după sunet. Întîmplări ca acelea despre care am vorbit mai sus se repetau la intervale destul de scurte, fiecare încheindu-se cu cîte un foc de pistol. În intervale îi auzeam pe soldaţi cum vorbesc şi înjură, tot răscolind printre leşuri, în vreme ce ofiţerii îi zoreau să termine mai repede.

În cele din urmă au ajuns şi la mormanul unde ne aflam noi şi simţeam cum apăsarea scade treptat, pe

măsură ce dădeau deoparte morţii şi răniţii. Garthwaite începu să rostească cu glas tare parola de recunoaştere. Mai întîi nu l-a auzit nimeni. Pe urmă a început să strige.

— Ia ascultaţi! zise deodată un soldat.

Apoi auzirăm glasul tăios al unui ofiţer:

— Vezi ce-i acolo! Dar umblă cu băgare de seamă,

N-am să uit niciodată prima gură de aer proaspăt pe care am tras-o în piept cînd am fost scoasă de acolo. Garthwaite a dat mai întîi lămuririle, dar eu am fost totuşi silită să răspund la cîteva scurte întrebări pentru a dovedi că sînt în serviciul Călcîiului de fier.

— Da, sînt într-adevăr provocatori, încheie ofiţerul.

Era un tînăr imberb, elev în vreo şcoală militară, şi se vedea limpede că face parte dintr-o familie de frunte a oligarhiei.

— Cumplită meserie! mormăi Garthwaite. Am să-ncerc să mă retrag şi să intru în armată. Voi, militarii, zic şi eu c-o duceţi bine!...

— V-aţi cîştigat dreptul ăsta, răspunse ofiţerul. Am eu nişte proptele şi am să mă interesez dacă pot aranja treaba. O să spun cum şi unde v-am găsit.

Îşi notă numele şi numărul de telefon al lui Garthwaite, apoi se întoarse către mine:

— Dumneata?

— O! eu am să mă mărit în curînd, i-am răspuns nepăsătoare, şi pe urmă nu vreau să mai am nimic de-a face cu toate astea.

Aşa am vorbit, în vreme ce soldaţii continuau să-i omoare pe răniţi. Astăzi,

cînd privesc în urmă, totul mi se pare un vis, Atunci, însă, era lucrul cel mai firesc de pe lume. Garthwaite şi tînărul ofiţer se angajaseră într-o discuţie aprinsă privitoare la deosebirea dintre aşa-numitul război modern şi luptele de stradă şi duelurile dintre zgîrie-nori, care erau atunci în toi în tot oraşul. I-am ascultat cu mare atenţie, aranjîndu-mi totodată părul şi încercînd să prind cu ace fîşiile veşmintelor mele ferfeniţite. În tot timpul acesta soldaţii continuau masacrarea răniţilor. Uneori zgomotele împuşcăturilor acopereau vocile celor doi bărbaţi angajaţi în discuţie, silindu-i să repete de mai multe ori ce aveau de spus.

Trei zile am trăit în vîrtejul Comunei din Chicago, iar cititorul îşi poate închipui proporţiile uriaşe ale măcelului, dacă îi voi spune că în tot acest răstimp n-am văzut de fapt nimic altceva decît masacrarea oamenilor abisului şi desfăşurarea luptelor dintre zgîrie-nori. Din strădaniile eroice ale tovarăşilor noştri n-am putut observa absolut nimic. Am auzit exploziile minelor şi bombelor aruncate de ei, am văzut norii de fum ai incendiilor pe care le provocaseră, şi atîta tot. Am urmărit totuşi faza aeriană a unei mari isprăvi a lor, adică atacul lansat din balon de tovarăşii noştri împotriva fortăreţelor. Asta s-a petrecut în ziua a doua. Cele trei regimente răzvrătite fuseseră nimicite pînă la ultimul om în propriile lor fortăreţe, pe care după aceea le ocupaseră mercenarii rămaşi credincioşi stăpînilor, aşa încît acum erau înţesate de trupele duşmanului. Cum

vîntul bătea în direcţia prielnică, baloanele noastre s-au înălţat în văzduh de pe una dintre clădirile înalte ale oraşului.

Aici trebuie să arăt că, după ce părăsise ascunzătoarea de la Glen Ellen, Biedenbach inventase un nou explozibil extrem de puternic, pe care îl numise „expedită”. Asta a fost arma folosită de baloanele noastre. De fapt aceste baloane erau foarte simple, încărcate cu aer cald, fabricate în grabă şi destul de rudimentar, dar şi-au împlinit misiunea. Am văzut totul de pe acoperişul unei clădiri înalte. Balonul dintîi n-a izbutit să meargă pe direcţia dorită, a trecut pe la mare distanţă de fortăreţe şi s-a pierdut în depărtare; am aflat însă pe urmă ce s-a întîmplat cu el. Cu balonul acela se ridicaseră Burton şi O’Sullivan. Cînd au început să coboare, au văzut că trec peste o cale ferată, chiar pe deasupra unui tren cu trupe care se îndrepta în mare viteză spre Chicago. Au aruncat întreaga încărcătură de expedită asupra locomotivei. Catastrofa care a urmat a blocat linia pentru mai multe zile. Împrejurarea cea mai fericită a fost însă aceea că, uşurat de greutatea explozibilului şi zvîrlit în sus de puterea exploziei, balonul n-a mai coborît decît la vreo zece kilometri de acolo, astfel încît cei doi eroi au scăpat nevătămaţi.

Cel de-al doilea balon, avînd nu ştiu ce defect de construcţie, nu s-a putut ridica la o înălţime suficientă. De aceea a fost ciuruit încă înainte de a ajunge deasupra fortăreţelor. În nacelă se aflau Herford şi

Guinness, şi amîndoi au fost pur şi simplu pulverizaţi, dimpreună cu terenul peste care au căzut. Biedenbach era în culmea disperării — am aflat toate acestea mai tîrziu — şi s-a îmbarcat singur într-un al treilea balon. Nici el nu s-a ridicat prea sus, dar a avut noroc, fiindcă cei de jos n-au reuşit să-l lovească în plin. Am din nou înaintea ochilor tot ce am văzut atunci, de pe acoperişul înalt al clădirii — sacul acela umflat alunecînd prin aer şi pata minusculă care era omul suspendat dedesubt. Nu vedeam fortăreaţa, dar cei urcaţi împreună cu mine pe acoperiş spuneau că balonul a ajuns drept deasupra ei. N-am observat expedita aruncată din nacelă, însă am văzut balonul zvîcnind deodată în înaltul cerului. A trecut destul de mult timp pînă ce coloana de fum provocată de explozie s-a înălţat în văzduh, dar în schimb am auzit zgomotul exploziei îndată după aceea. Biedenbach cel blajin nimicise fortăreaţa. Pe urmă alte două baloane s-au înălţat în acelaşi timp. Unul a fost distrus în aer de explozia expeditei aflate la bord, iar celălalt, avariat de suflu, a căzut chiar peste fortăreaţa rămasă pînă atunci neatinsă. Deşi a costat viaţa celor doi tovarăşi, acţiunea nici că ar fi putut da rezultate mai strălucite.

Dar să ne întoarcem la oamenii abisului. De fapt, doar pe ei i-am putut urmări direct. Au devastat, au masacrat şi au distrus pretutindeni în oraşul propriu-zis, fiind ei înşişi distruşi; n-au izbutit însă niciodată să ajungă la oraşul rezervat oligarhilor, aşezat în partea de

apus. Oligarhii s-au priceput să se pună la adăpost. Oricît de înspăimîntătoare ar fi fost distrugerile şi nenorocirile abătute peste centrul oraşului, ei înşişi, femeile şi copiii lor trebuiau să scape neatinşi. Mi s-a spus că în zilele acelea îngrozitoare copiii oligarhilor se zbenguiau prin parcuri, jocul lor favorit fiind o imitaţie a îndeletnicirii atît de plăcute a părinţilor: călcarea în picioare a proletariatului.

Mercenarilor însă nu le-a venit prea uşor să ţină piept oamenilor abisului şi în acelaşi timp să lupte împotriva tovarăşilor noştri. Chicago a rămas credincios tradiţiilor sale, şi dacă o întreagă generaţie de revoluţionari a fost nimicită, asta s-a petrecut numai cu preţul nimicirii aproape în întregime a unei generaţii de duşmani. Este de la sine înţeles că nici-odată Călcîiul de fier nu a destăinuit cifrele exacte, dar, după aprecieri minimale, numărul mercenarilor ucişi s-a ridicat la cel puţin o sută treizeci de mii. Tovarăşii nu aveau însă nici o şansă de succes. În loc ca întreaga ţară să se ridice deodată şi să pună mîna pe arme, au rămas doar ei singuri, şi toată puterea oligarhiei ar fi putut fi aruncată împotriva lor dacă ar fi fost nevoie. Aşa cum s-au petrecut lucrurile, a fost cu putinţă ca ceas de ceas şi zi de zi nenumărate trenuri să reverse asupra oraşului Chicago sute de mii de mercenari.

Iar oamenii abisului erau aşa de mulţi la număr! Obosiţi de atîta măcel, soldaţii au organizat o vastă mişcare de încercuire, cu scopul de a aduna gloatele de pe stradă într-o singură turmă, ca pe

vite, şi a le împinge pe urmă în lacul Michigan[1]. Cînd eu şi Garthwaite ne-am întîlnit cu tînărul ofiţer, operaţia aceasta abia începuse. În fapt, însă, ea s-a soldat cu un eşec, datorită splendidei munci depuse de tovarăşi. În locul uriaşei mulţimi pe care ar fi dorit s-o strîngă laolaltă, mercenarii n-au reuşit să arunce în lac decît

[1] Oraşul Chicago este aşezat pe malul lacului Michigan.

un număr de patruzeci de mii de năpăstuiţi. De nenumărate ori cînd se întîmplă ca un număr mai mare dintre ei să fie strîns încercuiţi şi mînaţi pe străzi către lac, tovarăşii organizau acţiuni de diversiune, îngăduind mulţimii să scape din încercuire prin spărtura făcută de ei.

Garthwaite şi cu mine am avut prilejul să asistăm la o astfel de acţiune scurtă vreme după ce ne-am despărţit de tînărul ofiţer. Mulţimea din care făcu- serăm şi noi parte, şi care acum era silită să bată în retragere, şi-a văzut drumul către sud şi est barat de puternice detaşamente armate. Chiar trupele între care ne aflam noi acum le închideau calea spre apus. Singurul drum liber ducea către nord, şi într-acolo se îndrepta mulţimea, spre lac, impinsă de la apus, de la sud şi de la răsărit de focul nimicitor al mitralierelor şi armelor automate. Nu pot şti dacă îşi dădeau seama că sînt împinşi către lac sau dacă totul nu era decît o zvîrcolire oarbă a mulţimii; oricum ar sta însă lucrurile, la o răspîntie mulţimea porni pe o stradă ce ducea spre apus, apucă iarăşi pe altă stradă şi se întoarse din nou la locul de unde pornise, îndreptîndu-se spre sud, unde se afla marele ghetou.

În vremea asta Garthwaite şi cu mine încercam să ne croim drum înspre apus, ca să ieşim din cartierul în care aveau loc luptele de stradă, dar ne-am trezit din nou pe străzile unde lupta era în toi. Ajungînd la un colţ de stradă, am văzut cum gloata se îndreaptă, urlînd, spre noi. Garthwaite m-a apucat de braţ, şi tocmai ne pregăteam s-o luăm la fugă, cînd tova-

răşul meu mă smuci într-o parte, ca să mă ferească de roţile unor automobile blindate, înarmate cu mitraliere, care se îndreptau spre locul luptei. În urma automobilelor veneau soldaţii cu armele lor automate. Pînă să apuce ei să ia poziţie de luptă, mulţimea a şi năvălit asupra lor, şi se părea că-i va copleşi mai înainte ca soldaţii să poată intra în acţiune.

Ici şi colo cîte un soldat îşi descărca arma, dar focurile acestea răzleţe nu puteau ţine în loc mulţimea care năvălea mereu, urlînd de mînie. Se părea că mitralierele nu pot deschide focul. Blindatele pe care erau montate astupau strada, silindu-i pe ostaşi să-şi caute loc pe automobile, între ele sau pe trotuare. Soldaţii continuau să sosească în număr din ce în ce mai mare, şi în îngrămădeala aceea ne era cu neputinţă să înaintăm. Garthwaite m-a apucat din nou de braţ şi amîndoi ne-am lipit cît am putut mai tare de intrarea unei clădiri.

Mulţimea se afla la mai puţin de zece metri cînd mitralierele au început să ţăcănească. Înaintea ucigătoarei perdele de foc nimic nu mai putea rămîne în viaţă. Mulţimea venea mereu, dar de înaintat nu putea înainta nici un pas. Se aduna într-un morman, într-un munte, într-un val uriaş şi mereu crescînd de morţi şi agonizanţi. Cei din spate grăbeau mereu înainte, şi coloana, întinsă de la un trotuar la celălalt, parcă intra mereu în ea însăşi, aşa cum se strînge o lunetă. Răniţii, bărbaţi şi femei, erau vărsaţi peste creasta valului aceluia spăimîntător şi cădeau, zvîrcolindu-se în faţa lui, pînă ce ajungeau sub roţile blindatelor, ori la picioarele soldaţilor. Aceştia din urmă înfigeau baionetele în bieţii nefericiţi, deşi am văzut cu ochii mei cum unul dintre ei a sărit în picioare şi s-a aruncat asupra unui soldat, înfigîndu-i dinţii în beregată. Înlănţuiţi, au căzut amîndoi la pămînt, soldatul şi robul, în baia de sînge.

Împuşcăturile conteniră. Treaba se terminase. Deznădăjduita încercare a mulţimii de a străpunge încercuirea fusese lichidată. S-a ordonat ca roţile automobilelor blindate să fie eliberate dintre leşurile care le înconjurau. Nu puteau cu nici un chip trece peste valul de cadavre şi trebuiau deci să apuce pe o altă stradă. Cînd s-a produs neprevăzutul, soldaţii tocmai erau ocupaţi cu scoaterea cadavrelor dintre roţi. Am

aflat mai tîrziu cum s-a întîmplat. Nu departe de locul acela se afla o clădire ocupată de tovarăşii noştri. Pe acoperişuri sau chiar prin interiorul clădirilor tovarăşii s-au apropiat, pînă au ajuns să privească de sus peste grupul de soldaţi strînşi laolaltă. Atunci au dezlănţuit contramasacrul.

Fără ca cineva să prindă de veste, o ploaie de bombe a căzut de pe acoperişul clădirii. Blindatele au fost sfărîmate în bucăţele, dimpreună cu un mare număr de soldaţi. Noi şi cei cîţiva supravieţuitori ne-am retras în goană nebună. Puţin mai încolo, dintr-o altă clădire, s-a deschis foc asupra noastră. Aşa cum mai înainte acoperiseră ei străzile cu leşurile robilor, venise acum rîndul soldaţilor să se transforme în covor. Viaţa lui Garthwaite şi viaţa mea păreau ocrotite de o vrajă. La fel ca şi mai înainte, ne-am căutat adăpost sub portalul unei clădiri. De data asta însă Garthwaite avu grijă să nu se mai lase prins în capcană. De cum încetară detunăturile exploziilor, începu să cerceteze în jur.

— Mulţimea vine din nou, mă anunţă el. Trebuie să ieşim imediat de aici.

Ţinîndu-ne de mînă, am luat-o amîndoi la goană pe caldarîmul acoperit de sînge, poticnindu-ne şi alu- necînd la tot pasul, căutînd să ajungem cît mai repede la colţul străzii. Pe strada cealaltă am zărit vreo cîţiva soldaţi care încă fugeau. Nimeni nu le stătea împotrivă. Calea era deci liberă. De aceea ne-am oprit un moment şi am privit în urmă. Mulţimea se apropia încet. Oamenii erau ocupaţi să se

înarmeze cu puştile celor căzuţi şi să ucidă soldaţii răniţi. Am asistat şi la sfîrşitul tînărului ofiţer care ne venise în ajutor. Cu mare greutate s-a ridicat într-un cot şi a început să tragă cu pistolul.

— Se duce pe apa sîmbetei şansa mea de a înainta în grad, îmi spuse Garthwaite rîzînd, cînd o femeie se aplecă asupra rănitului, fluturînd în mînă un satîr. Hai să mergem, nu e calea cea bună; dar într-un fel tot o să ne descurcăm noi.

Am alergat către răsărit, străbătînd străzile pustii şi pregătiţi ca la fiecare colţ să dăm peste lucrurile cele mai neaşteptate. Înspre sud un incendiu uriaş acoperea cerul şi am înţeles că arde ghetoul cel mare. În cele din urmă, m-am aşezat, mai bine zis m-am prăbuşit pe trotuar. Eram sleită de oboseală şi nu puteam să merg mai departe. Eram plină de zdrelituri, mă durea tot trupul şi mă înjunghiau toate mădularele; cu toate astea, n-am putut să nu zîmbesc atunci cînd l-am auzit pe Garthwaite, care-şi răsucea o ţigară, spunînd:

— Îmi dau seama că în încercarea mea de a te salva mai mult am încurcat lucrurile, dar îţi mărturisesc că nu mai ştiu nici eu cum să mă descurc. E o harababură îngrozitoare. De cîte ori încercăm să ieşim de aici, se întîmplă ceva care ne aduce acolo de unde am plecat. Doar cîteva clădiri ne despart de locul unde te-am scos de sub portal. Prietenii şi duşmanii sînt amestecaţi laolaltă. E un haos desăvîrşit. N-ai de unde şti cine se ascunde în clădirile astea blestemate. Încearcă numai să afli, că te

şi trezeşti cu o bombă în cap. Încearcă să-ţi cauţi liniştit de drum, şi îndată te vezi amestecat în gloată şi tocat de mitraliere, sau amestecat printre mercenari şi ucis de propriii tăi tovarăşi, care aruncă bombe de pe acoperiş. Iar ca să pună capac la toate astea, mai vine şi gloata care dă peste tine şi te ucide!

Clătină cu amărăciune din cap, îşi aprinse ţigara şi se aşeză lîngă mine.

— Şi sînt aşa de flămînd, mai spuse el, încît mai că-mi vine să mănînc pietre de pavaj.

În clipa următoare se şi ridicase în picioare şi plecase pe stradă în căutarea unei pietre de pavaj. Se întoarse cu ea şi sfărîmă fereastra unui magazin aflat chiar în spatele nostru.

— E la parter şi nu-i chiar ce ne-ar trebui, îmi explică el în vreme ce mă ajuta să intru prin spărtură, dar e cel mai bun lucru pe care-l avem de făcut. Ai

să tragi aici un pui de somn, iar eu am să plec puţin în recunoaştere. Pînă la urmă tot o să te salvez, dar am nevoie de timp, de foarte mult timp... şi de ceva mîncare.

Nimeriserăm într-un magazin de harnaşamente, şi Garthwaite mi-a întocmit un culcuş de pături tocmai în, fundul clădirii, într-un birou. Ca să mai adauge ceva la starea jalnică în care mă găseam, a venit şi o durere cumplită de cap, aşa încît am fost cît se poate de fericită să închid ochii şi să încerc s-adorm.

— Mă întorc, mi-a spus el la plecare. Nu cred că am să fac rost de un automobil, dar ceva de mîncare aduc în orice caz.

De atunci nu l-am mai zărit pe Garthwaite vreme de trei ani de zile. În loc să se întoarcă acolo unde mă lasase, a fost dus la spital cu un glonte în plămîni şi cu altul în muşchii gîtului.

CAPITOLUL XXIV

Coşmar

În noaptea precedentă, adică noaptea petrecută în ***Secolul XX,*** nu închisesem nici o clipă ochii, iar din pricina asta, ca şi din pricina stării de epuizare în care mă aflam, am căzut într-un somn adînc. Atunci cînd m-am trezit prima oară, era noapte. Garthwaite nu se întorsese. Îmi pierdusem ceasul şi habar n-aveam cam ce oră este. Pe cînd zăceam aşa cu ochii închişi, îmi ajungeau la urechi aceleaşi

tunete surde ale exploziilor depărtate. Iadul era încă dezlănţuit. Am străbătut magazinul ca să ajung la intrare. Cerul reflecta vîlvătăile unor incendii gigantice, şi străzile erau luminate ca ziua. Ai fi putut cu uşurinţă citi chiar şi literele cele mai mărunte. Dintr-o clădire situată cu cîteva rînduri de case mai jos veneau pînă la mine trosnetele grenadelor de mînă şi răpăitul mitralierelor, iar în depărtare se auzeau serii lungi de explozii puternice. M-am tîrît îndărăt la culcuşul meu de pături şi m-am culcat din nou.

Cînd m-am trezit iarăşi, o lumină palidă şi bolnăvicioasă se strecura pe ferestre şi ajungea pînă la mine. Erau zorile zilei a doua. M-am dus cu greu pînă la intrarea magazinului. O pînză de fum, străpunsă de luciri fugare, acoperea cerul. Pe cealaltă parte a străzii se tîra, împleticindu-se, un biet sclav. Se ţinea strîns cu mîna de coaste şi lăsa în urma lui o dîră de sînge. Privirile îi fugeau în toate părţile, temătoare şi înspăi- mîntate. O clipă s-a uitat drept la mine, iar pe chipul lui s-a arătat întreaga deznădejde mută a animalului rănit şi hăituit. M-a văzut, dar între noi nu s-a creat nici o legătură, sau, cel puţin, în cugetul lui nu s-a iscat nici un simţămînt de înţelegere ori simpatie, căci s-a închis în sine şi s-a tîrît mai departe. N-avea de la cine să aştepte vreun ajutor pe lumea asta. Era doar un rob pierdut în mulţimea de robi pe care stăpînii porniseră să-i vîneze. Tot ce căuta el, toată nădejdea lui era să afle o scorbură în care să se ghemuiască şi să se ascundă, ca un animal. Claxonul

pătrunzător al unei ambulanţe care venea de după colţ îl făcu să tresară. Ambulanţele nu erau pentru cei de teapa lui. Cu un muget de durere se aruncă într-un gang. Un minut mai tîrziu apăru din nou şi se tîrî, şchiopătînd, mai departe.

M-am întors la culcuşul meu de pături şi am rămas acolo în aşteptarea lui Garthwaite. Durerea de cap nu-mi trecuse, ci, dimpotrivă, se înteţise. Doar cu un efort de voinţă reuşeam să întredeschid ochii şi să privesc obiectele din jur. Dar deschisul ochilor şi cercetarea celor din jur aducea după sine chinuri insuportabile. În acelaşi timp, creierii îmi zvîcneau cu putere. Vlăguită aşa cum eram, am plecat împleti- cindu-mă, am ieşit pe fereastra sfărîmătă şi am pornit în jos, pe stradă, căutînd instinctiv şi la întîmplare o ieşire din abatorul acela înspăimîntător. Pe urmă am trăit într-un coşmar. Amintirile mele despre cele întîmplate în ceasurile ce au urmat sînt amintirile care-i

rămîn cuiva de pe urma unui coşmar. Multe evenimente sînt adînc încrustate în cugetul meu, dar printre aceste imagini de neşters se întind intervale de amnezie totală. Ce s-a petrecut în aceste intervale nu ştiu şi n-am să ştiu niciodată.

Îmi aduc aminte că la colţ m-am împiedicat de picioarele unui om. Era sărmanul sclav pe care-l văzusem mai înainte tîrîndu-se pe stradă, prin faţa ascunzătorii mele. Cît de limpede îl văd întins acolo, pe trotuar, şi cît de clar revăd bietele lui mîini diforme şi bătătorite! Erau mai mult copite şi gheare decît mîini, cu totul răsucite şi mutilate de truda tuturor zilelor sale, iar pe palme îi crescuse un strat de ţesut cornos mai gros de un centimetru. După ce mi-am recîştigat echilibrul şi am vrut să pornesc mai departe, l-am privit în faţă şi mi-am dat seama că tot mai trăieşte: ochii lui, în care abia licăreau slabe urme de inteligenţă, mă priveau şi mă vedeau.

După asta urmează un alinător interval gol. Nu ştiam nimic, nu vedeam nimic, ci doar orbecăiam înainte, căutîndu-mi scăparea. Următoarea vedenie de coşmar e o tăcută stradă a morţii. Am dat peste ea pe neaşteptate, aşa cum hoinarul se trezeşte la malul unui pîrîu năvalnic. Numai că pîrîul la care priveam eu nu mai curgea. Fusese îngheţat de suflarea morţii. Stătea întins acolo, de la o margine la cealaltă, acoperind caldarîmul şi trotuarele, într-o încremenire de piatră, şi cu suprafaţa spartă doar ici şi colo de grămezi şi mormane de leşuri. Sărmanii oameni hăituiţi ai abisului, sclavi vînaţi ca

fiarele, zăceau acolo ca iepurii din California la sfîrşitul unei bătăi.* Am privit în

* ***Pe vremea aceea populaţia era atît de rară, încît animalele sălbatice deveneau adesea o adevărată calamitate. În California luase naştere obiceiul organizării goanelor la iepuri. Într-o zi dinainte stabilită toţi fermierii dintr-o localitate se adunau şi înaintau concentric peste ogoare, stîrnind şi mînînd astfel zeci***

susul şi în josul străzii. Nici o mişcare, nici un sunet. Clădirile tăcute priveau scena cu nenumăratele lor ferestre. O dată, numai o singură dată am zărit un braţ ridicîndu-se din şuvoiul mort. Pot să jur că l-am văzut mişcînd, schiţînd un gest convulsiv, şi o dată cu braţul, s-a înălţat şi un cap, năclăit de sînge, ca o imagine vie a groazei, iar capul acela a bolborosit către mine vorbe nedesluşite, apoi s-a aşezat din nou la pămînt şi nu s-a mai clintit.

Păstrez în minte o altă stradă, străjuită pe amîn- două părţile de clădiri tăcute, ca şi spaima care m-a readus în simţiri cînd am dat iarăşi cu ochii de oamenii abisului, dar de data asţa strînşi într-un puhoi ce venea către mine. Apoi mi-am dat seama că nu aveam de ce mă teme. Puhoiul înainta domol, iar din undele lui se ridicau gemete şi tînguiri, blesteme, bîiguieli izvorîte din senilitate, isterie şi demenţă; căci aceştia erau cei foarte tineri ori foarte bătrîni, slăbănogii şi neputincioşii, cei neajutoraţi şi cei fără

speranţă, gunoiul ghetoului. Incendierea marelui ghetou din partea de sud a oraşului îi gonise şi-i minase către infernul luptelor de stradă, iar pe unde veniseră şi ce s-a întîmplat cu ei nu ştiam şi n-am aflat niciodată.*

Ca prin vis îmi aduc aminte cum am spart o fereastră şi m-am ascuns într-o prăvălie, ca să scap de o gloată urmărită de soldaţi. De asemenea ştiu că la un moment dat o bombă a explodat în preajma mea pe o stradă liniştită, unde, oricît am privit în sus şi

de mii de iepuri într-un ţarc, unde animalele erau omorîte cu parul de băieţi şi bărbaţi în toată firea.

* ***În jurul problemei dacă ghetoul din partea de sud a oraşului a luat foc întîmplător sau a fost incendiat de mercenari s-a creat o interminabilă controversă; astăzi, însă, este definitiv stabilit că ghetoul a fost incendiat de mercenari din ordinul expres al comandanţilor.***

în jos, n-am putut zări nici ţipenie de om. Următoarea amintire clară începe cu o detunătură de armă şi cu perceperea bruscă a imaginii unui soldat dintr-un automobil blindat care trăgea asupra mea. Împuşcătura nu şi-a atins ţinta, iar în clipa următoare am început să strig şi să fac semnele de recunoaştere, îmi amintesc foarte vag de călătoria cu automobilul, deşi, în schimb, aceste amintiri vagi sînt întrerupte de o imagine foarte vie. Focul de armă tras de soldatul

aşezat lîngă mine m-a făcut să deschid ochii, şi atunci l-am zărit pe George Milford, pe care-l cunoscusem pe vremea cînd locuiam în Pell Street, năruindu-se încet pe trotuar. Soldatul, a mai tras o dată, şi Milford s-a îndoit de mijloc, apoi a zvîcnit înainte şi a căzut, lat. Soldatul a rînjit, şi automobilul a pornit în viteză.

Următoarea scenă pe care mi-o mai amintesc îmi arată cum mă trezesc dintr-un somn greu şi-mi dau seama că prin preajma mea se plimbă în sus şi-n jos un bărbat. Chipul îi era tras şi încruntat, iar picături mari de sudoare i se scurgeau de pe frunte pe nas. Cu o mînă şi-o apăsa pe cealaltă la piept şi, în vreme ce păşea în sus şi-n jos, picături mari de sînge cădeau pe podea. Era îmbrăcat în uniformă de mercenar. De afară pătrundeau, ca prin nişte ziduri groase, zgomotele înnăbuşite ale exploziilor. Mă aflam într-o clădire încleştată în luptă cu cea de peste drum.

A venit un medic să-l panseze pe rănit şi atunci am aflat că e ceasul două după-amiază. Durerea de cap nu mi se domolise de fel, şi de aceea doctorul şi-a întrerupt lucrul atîta cît a fost nevoie ca să-mi dea un medicament puternic care să-mi potolească bătăile inimii şi să-mi aline durerea. Am adormit din nou, şi cînd m-am trezit cel dintîi lucru de care mi-am dat seama a fost că mă aflu pe acoperişul clădirii. În locul unde ne găseam lupta încetase, şi acum priveam atacul baloanelor împotriva fortăreţelor. Cineva mă cuprinsese cu braţul pe după mijloc, iar eu stăteam ghemuită la pieptul lui. În chip firesc mi-a venit atunci în

minte gîndul că mă aflu la pieptul lui Ernest şi m-am trezit întrebîndu-mă cum oare de izbutise să-şi pîrlească aşa de rău părul şi sprîncenele.

Ne-am întîlnit în oraşul acela înspăimîntător doar printr-o simplă întîmplare. Nu aflase nimic despre plecarea mea de la New York şi, trecînd întîmplător prin încăperea unde zăceam în somnul acela ca de moarte, în primul moment nici nu-i venise să creadă că aş putea fi chiar eu. Puţine alte lucruri am mai văzut în timpul Comunei din Chicago. După ce am privit atacul dezlănţuit de baloane, Ernest m-a dus jos într-o încăpere din inima clădirii, unde am dormit toată după-amiaza şi toată noaptea următoare. Ziua a treia am petrecut-o numai în interiorul clădirii, iar în cea de a patra Ernest a obţinut din partea autorităţilor o permisie şi un automobil, cu care am plecat din Chicago.

Durerea de cap îmi trecuse, dar eram cumplit de obosită şi la trup, şi la minte. În automobil m-am sprijinit cu spatele de Ernest şi cu ochi stinşi urmăream strădaniile soldaţilor care încercau să scoată automobilul afară din oraş. Luptele tot mai continuau, dar numai în puncte răzleţe. Ici şi colo districte întregi se mai aflau încă în stăpînirea tovarăşilor, dar toate erau înconjurate şi păzite cu străşnicie de puternice detaşamente armate. Aşa au fost tovarăşii noştri închişi în sute de capcane izolate, în vreme ce reducerea lor la tăcere înainta pas cu pas. Asta însemna moarte, fiindcă îndurare nu

exista, iar tovarăşii noştri au luptat eroic pînă la ultimul om*.

Ori de cîte ori ne apropiam de-un astfel de punct, ostaşii ne întorceau din drum şi ne sileau să facem ocol. O dată s-a întîmplat ca singurul drum de trecere pe lîngă două puncte întărite ale tovarăşilor să

* ***Cîteva clădiri întărite au rezistat mai mult de o săptămînă, iar una a rezistat chiar unsprezece zile. Toate au trebuit luate cu asalt, iar mercenarii nu***

străbată o regiune complet devastată, aflată chiar la mijloc. Dintr-amîndouă părţile ajungeau pînă la noi detunăturile şi huietul bătăliei, în vreme ce automobilul îşi croia drum printre ruine fumegînde şi ziduri gata să cadă. Adesea străzile erau astupate de mormane uriaşe de ruine, pe care ne vedeam siliţi să le ocolim. Ne aflam într-un labirint de dărîmături şi înaintam foarte încet.

Din cartierul abatoarelor (ghetoul muncitoresc, fabricile de conserve şi toate celelalte) nu mai rămăsese decît un vast cîmp de ruine, în care focul încă ardea mocnit. Departe, către dreapta, o perdea uriaşă de fum întuneca cerul. Soldatul de la volan ne spuse că acolo era oraşul Pullman, sau, mai bine-zis, ceea ce fusese cîndva oraşul Pullman, acum ras de pe faţa pămîntului. Fusese acolo cu o misiune de curier, în după-amiaza zilei a treia. Ne mai spuse că la Pullman avuseseră loc lupte dintre cele mai

crîncene, multe străzi fiind literalmente astupate cu mormane de cadavre.

În cartierul industrial, cotind după zidurile dărăpănate ale unei clădiri, am fost opriţi în loc de un val de morţi. Era întru totul aidoma unui val înălţat pe marea furioasă. Am înţeles limpede ce se întîmplase. În clipa cînd mulţimea a năvălit de după colţ,

le-au putut ocupa decît ducînd lupte grele pentru fiecare etaj. Luptele erau foarte sîngeroase. Îndurare nu exista nici dintr-o parte, nici din cealaltă, iar în aceste lupte revoluţionarii aveau avantajul de a ocupa poziţiile de la înălţime. Cu toate că revoluţionarii au fost nimiciţi, acest lucru nu s-a realizat decît cu foarte grele pierderi din partea duşmanului. Falnicul proletariat din Chicago s-a arătat demn de vechile şi glorioasele lui tradiţii, muncitorii pricinuind duşmanului pierderi cel puţin egale celor suferite de ei.

a fost tocată direct şi metodic de mitralierele aşezate pe strada înspre care năvăleau. Dar şi soldaţii fuseseră nimiciţi. De bună seamă că o bombă explodase în mijlocul lor, căci mulţimea, oprită în loc pînă cînd morţii şi muribunzii alcătuiseră acel val, trecuse peste creastă, aruncîndu-şi dincolo spuma vie de robi dezlănţuiţi. Soldaţi şi robi zăceau laolaltă, rupţi şi sfîrtecaţi, în jurul şi pe deasupra sfărîmăturilor de automobile şi mitraliere.

Ernest a sărit jos din maşină. Nişte umeri cunoscuţi, îmbrăcaţi într-o cămaşă de stambă, şi o şuviţă de păr alb, de asemenea cunoscută, îi izbiseră privirea. Nu m-am uitat la el să văd ce face, aşa încît abia cînd s-a aşezat din nou alături de mine şi porniserăm mai departe mi-a spus:

— Era episcopul Morehouse.

Nu după multă vreme am ieşit în cîmp şi am întors capul să arunc o ultimă privire înspre cerul acoperit de fum. Din depărtare se auzi tunetul înnăbuşit şi slab al unei explozii. Apoi mi-am ascuns faţa la pieptul lui Ernest, şi am plîns în tăcere pentru cauza noastră pierdută. Braţul lui Ernest îmi cuprindea umerii, vorbindu-mi de dragoste mai limpede decît orice cuvinte.

— Pierdută de data asta, iubito, dar nu pentru totdeauna, îmi spuse el. Am învăţat multe. Mîine cauza noastră se va ridica din nou, şi mai puternică prin înţelepciune şi disciplină.

Automobilul a tras la peronul unei gări, de unde urma să luăm trenul pentru New York. Cît am aşteptat noi pe peron, trei trenuri s-au năpustit vuind spre apus, către Chicago. Toate erau înţesate cu muncitori de rînd, îmbrăcaţi în zdrenţe, oameni ai abisului.

— Fac recrutări de robi, ca să reclădească Chicago, spuse Ernest. După cum vezi, robii din Chicago au fost nimiciţi pînă la unul.

CAPITOLUL XXV

Teroriştii

Abia după trecerea a cîteva săptămîni, cînd şi eu şi Ernest ne întorseserăm la New York, am putut înţelege pe deplin gravitatea dezastrului suferit de cauză. Situaţia era critică şi moartea plutea în aer. În multe locuri, risipite pe tot întinsul ţării, izbucniseră răscoale ale robilor, urmate de masacre. Numărul martirilor creştea necontenit. Pretutindeni aveau loc execuţii. Prin munţi şi prin alte regiuni întinse mişunau cei scoşi în afara legii, care-şi căutau refugiu şi erau vînaţi fără îndurare. Propriile noastre ascunzători erau pline de tovarăşi, pentru răpunerea cărora se ofereau mari recompense. Datorită informaţiilor furnizate de spioni, zeci şi zeci dintre ascunzătorile noastre au fost devastate de soldaţii Călcîiului de fier.

Mulţi dintre tovarăşi au căzut pradă deznădejdii şi, ca represalii, au trecut la metode teroriste. Spulberarea atîtor nădejdi i-a dus la disperare şi i-a împins la soluţii nebuneşti. În scurt timp au apărut numeroase organizaţii teroriste, care nu aveau legături cu noi şi ne pricinuiau multe neajunsuri.* Aceşti

* ***Analele acestei scurte ere de disperare prilejuiesc o lectură uluitoare. Răzbunarea devenise mobilul principal al oricărei acţiuni, iar***

membrii organizaţiilor teroriste dispreţuiau moartea şi nu mai nutreau nici o nădejde în viitor. Gruparea „Daniţilor", care-şi împrumutase numele de la îngerii răzbunării din mitologia mormonilor[1], s-a ivit mai întîi în mun-

oameni, lipsiţi de o conducere competentă, îşi sacrificau inutil vieţile, foarte adesea zădărniceau împlinirea propriilor noastre planuri şi ne întîrziau reorganizarea.

În toiul acestei fierberi, Călcîiul de fier lucra mai departe, cu sînge rece şi sigur pe sine, răscolind toată

ţii din Vestul Îndepărtat, întinzîndu-se apoi pe toată coasta Pacificului, din Panama pînă în Alaska. „Walkiriile"[2] erau o organizaţie de femei, care s-a dovedit a fi cea mai cumplită dintre toate. În rîndurile ei nu erau primite decît femeile care pierduseră cel puţin o rudă apropiată, răpusă de oligarhie. „Walkiriile" s-au făcut vinovate de schingiuirea prizonierilor. O altă vestită organizaţie de femei a fost aceea a „Văduvelor de război". A existat şi o organizaţie asemănătoare

---

1 Sectă religioasă americană întemeiată în 1827. Crezul, mormonilor este un amestec eteroclit de dogme creştine şi mituri politeiste.

2 În mitologia popoarelor nordice, walkiriile sînt un fel de femei foarte frumoase dar cumplit de crude, care ar rătăci pe cîmpurile de bătaie şl i-ar alege pe cei ce urmează să fie răpuşi, conducîndu-i după aceea în Walhalla, reşedinţa zeului suprem, Odin.

cu „Walkiriile”, dar alcătuită din bărbaţi, numită „Berserkerii”[1]. Membrii acestei organizaţii nu puneau nici un preţ pe viaţa lor, şi ei sînt cei care au ras de pe faţa pămîntului marele oraş Bellona, rezervat special mercenarilor, dimpreună cu întreaga lui populaţie, de peste o sută de mii de oameni. „Fiii balamucului” şi „Fiii iadului” erau organizaţii similare ale robilor, şi în acest timp a apărut şi o nouă sectă religioasă, numită „Mînia Domnului”, care însă a dispărut destul de repede. Voi mai pomeni doar cîteva dintre celelalte grupuri, şi anume pe acelea care poartă denumiri deosebit de grăitoare: „Inimile însîngerate”, „Fiii dimineţii”, „Stelele zorilor”, „Flamingo”[2], „Triunghiul triplu”, „Cele trei zăbrele”,

ţara pentru a da de urma revoluţionarilor, scuturînd rîndurile mercenarilor, ale castelor muncitoreşti şi ale tuturor serviciilor secrete, pedepsind fără milă şi fără pripeală, îndurînd în tăcere toate loviturile de represalii pe care le primea şi umplînd golurile ivite în pro- priile-i rînduri de îndată ce apăreau. În tot acest timp, Ernest şi ceilalţi conducători socialişti munceau din greu pentru reorganizarea forţelor revoluţionare. Amploarea uriaşă a acestor sarcini este

---

[1] Războinici scandinavi din vechime, vestiţi pentru furia cu care se aruncau în bătălie.

[2] Flamingo este o pasăre acvatică.

evidentă pentru oricine ţine seama de faptul că...*

„Rubonicii”, „Răzbunătorii”, „Comanşii”*[1] *şi, în fine, „Erebusiţii”*[2]*.

* ***Aici se sfîrşeşte manuscrisul Everhard. După cum se vede, autoarea s-a oprit brusc, la mijlocul unei fraze. Este probabil că a fost vestită de venirea mercenarilor, deoarece a avut timp să ascundă manuscrisul într-un loc sigur, înainte de a fugi sau de a fi prinsă. Din păcate n-a mai apucat să-şi continue povestirea, lucru cu atît mai regretabil cu cît altminteri am fi putut cu siguranţă pătrunde misterul care de şapte veacuri învăluie execuţia lui Ernest Everhard.***

Călcîiul de fier (în original ***The Iron Heel)*** a văzut lumina tiparului în februarie 1908.

---

1 Numele unuia dintre marile triburi indiene aşezate în partea de sud a teritoriului ocupat astăzi de Statele Unite şi care au opus o rezistenţă deosebit de dîrză coloniştilor mexicani şi yankei veniţi să le smulgă pămînturile.

2 În mitologia elină se numea Erebus spaţiul întunecat pe care trebuiau să-l străbată sufletele morţilor şi unde trebuiau să sălăşluiască o vreme, pentru a-şi ispăşi greşelile, înainte de a trece în „lumea de dincolo”.

Visul lui Debs

Traducere de
ANGHEL GHIŢULESCU

The Bodley Head
JACK LONDON
Volume — Two
„The Bodley Head Ltd”
London, 1964

Mă trezisem cu o oră întreagă mai devreme decît îmi era obiceiul. Chiar numai faptul în sine era demn de luat în seamă, aşa că am rămas mai departe lungit în pat, pe deplin treaz, meditînd. Se întîmplase ceva, intervenise ceva în mersul obişnuit al lucrurilor, dar nu ştiam ce. Mă apăsa presimţirea că se întîmplase, sau că era pe cale să se întîmple ceva groaznic. Dar ce anume? Am încercat să găsesc o explicaţie. Mi-am amintit că pe vremea marelui cutremur din 1906, mulţi spuneau că se treziseră cu cîteva clipe înainte de prima zguduire şi că, în acele clipe, încercaseră un straniu sentiment de groază. Oare San Francisco va fi din nou încercat de cutremur?

Am aşteptat aşa, înţepenit, un minut întreg, dar zidurile nu s-au dărîmatşinu s-a produs nici o zgudui- tură şi n-am auzit nici scrîşnetul acela al molozului în cădere. Peste tot, linişte... Da, asta era! Liniştea! Nu era de mirare că asta mă tulburase. Lipsea — ce stranie întîmplare! — lipsea zumzetul oraşului imens, clocotitor de viaţă. De obicei, la această oră, pe strada mea circulau tramvaiele, cam unul la trei minute, dar în

următoarele zece minute nu trecu nici un vagon. M-am gîndit că poate au intrat în grevă cei de la tramvaie; sau că s-a întîmplat vreun accident care a întrerupt curentul electric. Dar nu... Tăcerea era prea adîncă. N-auzeam nici huruitul căruţelor, nici ţăcănitul potcoavelor pe pavajul de bolovani al străzii în pantă.

Am apăsat butonul de lîngă pat, ciulind urechile ca să aud zbîrnîitul îndepărtat al soneriei, deşi îmi dădeam seama că chiar dacă ar fi funcţionat soneria, era cu neputinţă ca sunetul ei să străbată trei etaje pînă la mine. Cu siguranţă că soneria funcţiona, căci după cîteva minute, Brown şi-a făcut apariţia, adu- cîndu-mi tava cu micul dejun şi ziarul de dimineaţă. Deşi era calm ca întotdeauna, mi s-a părut totuşi că văd în ochii lui o licărire de teamă. În acelaşi timp, aruncîndu-mi ochii spre tavă, am observat că lipsea frişca.

— Lăptăria şi brutăria nu ne-au trimis marfă astăzi, mă lămuri el.

Mă uitai din nou la tavă: într-adevăr, în locul chiflelor proaspete, erau numai cîteva felii uscate de pîine de graham, rămasă de ieri, după părerea mea, cel mai nesuferit fel de pîine din cîte există.

— Nu ni s-a trimis nici un fel de marfă azi-di- mineaţă, a repetat Brown, încercînd parcă să se justifice.

Dar l-am întrerupt:

— Şi ziarul? .

— Da, ***sir,*** ni s-a trimis... dar numai ziarul, şi numai astăzi, pentru ultima oară. Mîine n-o să mai apară nici o

gazetă; scrie chiar aici. Să trimit în oraş să vă aducă nişte lapte condensat?

Am clătinat din cap, şi după ce mi-am băut cafeaua fără frişcă, am deschis ziarul. Titlurile de o şchioapă explicau totul; aş putea spune că explicau chiar prea mult, fiindcă pesimismul manifestat de ziar era ridicol. Scria acolo că pe întreg teritoriul Statelor Unite se declarase grevă generală, făcînd apoi cele mai sinistre pronosticuri în legătură cu aprovizionarea marilor oraşe.

Citeam în grabă, spicuind ici şi colo şi căutînd să-mi aduc aminte de tulburările muncitoreşti din trecut. Timp de o generaţie, greva generală fusese visul muncitorilor organizaţi, şi visul acesta se înfiripase pentru prima oară în mintea lui Debs, unul dintre marii conducători ai muncitorimii de acum treizeci de

ani[1]. Mi-am adus aminte cum în anii studenţiei mele chiar scrisesem un articol cu acest subiect, intitulîndu-l ***Visul lui Debs.*** Trebuie să mărturisesc că tratasem această idee foarte de sus şi academic, socotind-o drept un vis, şi nimic mai mult. Roata vremii şi a lumii se învîrtise; Gompers[2] murise, Federaţia Americană a muncii se destrămase, şi nu mai era nici Debs, cu furtunoasele lui idei revoluţionare; visul însă dăinuia, şi iată că acum, în sfîrşit, prinsese viaţă. Îmi venea să rîd însă de panica în care intrase ziarul. În chestiunile astea mă pricepeam mai bine ca gazetarul care scrisese articolul. Asistasem la destule conflicte în care muncitorimea organizată fusese înfrîntă. Şi de data aceasta rezolvarea acestei situaţii va fi desigur doar o chestiune de zile. Era vorba de o grevă generală, dar guvernului n-o să-i trebuiască prea mult timp ca să-i pună capăt.

Am aruncat ziarul şi am început să mă îmbrac. Trebuia să fie interesant să te plimbi pe străzile San Franciscoului cînd nici o roată nu se învîrteşte şi cînd întreg oraşul este, fără voie, în vacanţă.

— Iertaţi-mă, ***sir,*** mi se adresă Brown, întin- zîndu-mi cutia cu ţigări. Domnul Harmmed ar dori să vă vorbească înainte de a ieşi în oraş.

— Pofteşte-l chiar acum, i-am răspuns.

---

[1] Ca şi ***Călcîiul de fier,*** scrierea de faţă are evident un caracter de anticipaţie.

[2] ***Samuel Gompers*** (1850—1924), lider sindical american, unul dintre întemeietorii şi conducătorii Federaţiei Americane a Muncii.

Harmmed era majordomul meu. De cum a apărut, mi-am dat seama că încerca din răsputeri să-şi păstreze calmul. Intră numaidecît în subiect:

— Nu ştiu ce să fac, ***sir.*** Avem nevoie de provizii, şi vizitiii care transportă mărfurile la domiciliu sînt în grevă. S-a întrerupt şi curentul electric; cred că şi cei de la uzină sînt în grevă.

— Magazinele sînt deschise? l-am întrebat.

— Numai cele mici. Vînzătorii sînt în grevă, aşa că patronii marilor magazine n-au cum să deschidă; dar în prăvăliile mai mici, patronii şi familiile lor servesc singuri.

— Atunci ia maşina şi dă o raită pe la prăvălii. Cumpără tot ce ai nevoie sau ai putea să ai nevoie, şi cît mai mult. Ia şi o cutie de lumînări... ba nu, cinci, şase cutii. Şi după ce isprăveşti, spune-i lui Harrison să-mi aducă maşina la club, dar nu mai tîrziu de unsprezece.

Harmmed clătină din cap:

— Domnul Karrison a intrat în grevă o dată cu sindicatul şoferilor, şi eu nu ştiu să conduc.

— Aha, care va să zică aşa?, Bine, dacă s-o arăta pe-aici, să-i spui ***domnului*** Harrison că poate să-şi caute slujbă în altă parte.

— Da, ***sir.***

— Nu cumva şi tu, Harmmed, faci parte din vreun sindicat al personalului casnic?

— Nu, ***sir,*** şi chiar dacă aş face parte, nu mi-aş părăsi stăpînul într-o situaţie atît de grea. Nu, ***sir,*** eu, unul, n-aş...

— Bine, mulţumesc. Acum pregăteşte-te să mă însoţeşti. Am să conduc eu maşina şi o să cumpărăm un stoc de provizii atît de mare, încît să putem face faţă şi unui asediu.

Era o frumoasă zi de Întîi Mai, frumoasă chiar între frumoasele zile ale lunii mai. Pe cer, nici un nor, nu se simţea nici o boare de vînt, iar aerul era cald, înmiresmat. Circulau multe maşini, dar

erau conduse chiar de proprietarii lor. Pe străzi, aglomeraţie, însă oamenii păreau liniştiţi. Muncitorii, îmbrăcaţi în hainele lor de sărbătoare, se plimbau de colo-colo, să vadă efectele grevei. Ceea ce se petrecea era atît de neobişnuit şi în acelaşi timp atît de paşnic, încît am constatat că-mi plăcea şi mie. Simţeam în nervi o încordare plăcută. Era ca un fel de aventură liniştită. La un moment dat, am întîlnit-o pe domnişoara Chickering. Se afla la volanul micii sale maşini sport. A întors şi s-a luat după mine, ajungîndu-mă la colţul străzii.

— Vai, domnule Corf! îmi strigă ea. Nu ştii unde aş putea să cumpăr lumînări? Am fost la zece magazine, dar n-am găsit nicăieri. S-au vîndut toate lumînările. E groaznic, nu-i aşa?

Dar ochii ei scînteietori dezminţeau cuvintele pe care le rostise. Se amuza grozav, ca noi toţi, de altfel. Pînă la urmă, procurarea acestor lumînări a fost o adevărată aventură. De-abia după ce am străbătut tot oraşul şi ne-am înfundat în cartierul muncitoresc, spre sud de Market Street, am găsit cîteva băcănioare care mai aveau lumînări. Domnişoara Chickering era de părere că e de ajuns o singură cutie, dar am convins-o să ia patru. Automobilul meu era încăpător şi am cărat în el douăsprezece cutii. Nimeni nu putea să ştie cît o să întîrzie terminarea grevei, aşa că am umplut automobilul cu saci de făină, praf de copt, conserve şi tot felul de alte alimente, recomandate de Harmmed, care se foia în

jurul cumpărăturilor, cloncănind ca o cloşcă bătrînă.

Interesant este că în această primă zi a grevei, nimănui nu-i trecea prin minte că ar putea fi vorba de ceva serios. Declaraţia muncitorilor sindicalizaţi, publicată în ziarele de dimineaţă, în care se arăta că erau pregătiţi să facă grevă o lună, sau chiar trei, era luată în rîs. Şi totuşi am fi putut să ne dăm seama de seriozitatea acestei declaraţii încă din prima zi, judecînd după faptul că n-au luat parte la marea cursă a cumpărătorilor. Era şi firesc! De săptămîni şi luni de zile, întreaga clasă muncitoare, cu multă dibăcie şi pe ascuns, îşi făcuse stocuri de provizii. Iată de ce nimeni nu ne-a împiedecat să facem cumpărături la băcăniile din cartierul muncitoresc.

De-abia în cursul după-amiezii, după ce am ajuns la club, am început să mă alarmez. Domnea o mare zăpăceală. Măslinele pentru cocteiluri lipseau, iar ser-

viciul lăsa de dorit în toate privinţele. Cei mai mulţi dintre obişnuiţii clubului erau furioşi; cu toţii erau însă îngrijoraţi. Am fost întîmpinat chiar de la intrare de un vălmăşag de voci. Pîntecosul general Folsom, cufundat într-un fotoliu din fumoar, era asaltat de vreo cinci-şase ***gentlemen***-i indignaţi, care îi cereau să întreprindă ceva.

— Ce pot face mai mult decît am făcut? se dezvinovăţea el. N-avem nici un ordin de la Washington. Dacă dumneavoastră, domnilor, puteţi obţine legătura cu Washingtonul, voi face tot ce mi se va ordona să fac. Dar nu văd ce s-ar mai putea face. Primul lucru pe care l-am făcut azi-dimineaţă, imediat ce am aflat de grevă, a fost să chem în oraş trupele de la Presidio — vreo trei mii de oameni. Soldaţii păzesc băncile, monetăria, poşta şi toate clădirile publice. Nu s-a produs nici un fel de dezordine. Greviştii sînt absolut paşnici. Nu-mi puteţi cere să ordon să tragă asupra lor, cînd ei se plimbă pe străzi cu nevestele şi copiii lor, în haine de sărbătoare.

— Tare-aş vrea să ştiu ce se petrece în Wall Street! l-am auzit pe Jimmy Wombold spunînd, cînd am trecut pe lîngă el.

Îmi închipuiam cît de îngrijorat trebuie să fie, pentru că ştiam ce speculaţii importante făcuse în legătură cu marea tranzacţie dintre „Consolidated” şi „Western”.

— Ascultă, Corf, mă interpelă Atkinson, repe- zindu-se spre mine, maşina ta merge?

— Da, îi răspunsei, dar a ta ce-a păţit?

— E stricată. Şi toate garajele sînt închise. Şi nevastă-mea se află undeva în apropiere de Truckee. S-a împotmolit cu trenul local. Nu pot, nici prin cunoştinţe şi nici cu bani, să-i expediez o telegramă. Ar fi trebuit să se înapoieze astă-seară... Poate că n-are nici ce mînca. Împrumută-mi maşina.

— Nu poţi s-o treci peste golf, se amestecă în vorbă Halstead. Feriboturile nu mai circulă. Dar îţi spun eu ce să faci. Iată-l pe Rollison. Vino-ncoace o clipă. Atkinson vrea să treacă un automobil pe celălalt mal al golfului. Nevastă-sa a rămas dincolo, la Truckee. N-ai putea s-o aduci pe „Lurlette” de la Tiburon şi să-i treci dincolo automobilul?

„Lurlette” era un ***schooner*** oceanic de două sute de tone, amenajat ca iaht.

Rollinson clătină din cap:

— N-ai să găseşti nici un docher ca sa-ţi urce maşina pe bord, admiţînd c-aş reuşi s-o aduc încoace pe „Lurlette”, ceea ce mi-e cu neputinţă, fiindcă membrii echipajului fac parte din Sindicatul marinarilor de pe coasta de vest şi sînt în grevă, la fel ca toţi ceilalţi.

— Nu se poate, trebuie să facem ceva, poate că nevastă-mea moare de foame! l-am auzit pe Atkinson văicărindu-se, în vreme ce mă depărtam.

La celălalt capăt al fumoarului am dat peste un grup de oameni furioşi, strînşi în jurul lui Bertie Mes- sener. Bertie îi întărîta şi-i aţîţa cu obişnuitele lui observaţii seci şi cinice. Bertie nu se sinchisea de grevă, şi, în genere, nu prea

îi păsa de nimic. Era un blazat, cel puţin în ce priveşte lucrurile simple din viaţă; cît despre cele complicate, nu-l atrăgeau în nici un fel. Dispunea de o avere de vreo douăzeci de milioane, plasate în investiţii sigure, şi nu avusese în toată viaţa lui nici un fel de activitate productivă. Averea o moştenise, toată, de la taică-său şi de la doi unchi. Călătorise pretutindeni, văzuse totul şi, în ciuda atacurilor înverşunate şi stăruitoare date asupra lui de cîteva sute de mame ambiţioase, încercase tot ce se putea încerca, afară de căsătorie. Ani şi ani în şir fusese socotit drept cea mai grozavă captură, dar pînă acum reuşise să nu se lase capturat. Era o partidă revoltător de atrăgătoare. După ce că era putred de bogat, mai era şi tînăr şi frumos şi, aşa cum am arătat mai sus, era liber. Era un atlet desăvîrşit, un tînăr zeu blond care făcea totul într-un chip perfect şi admirabil, totul, în afară de căsătorie. În fond, nu se sinchisea de nimic, nu avea nici o ambiţie, nici o pasiune, nici o dorinţă de-a face măcar lucrurile pe care le-ar fi putut face mult mai bine decît semenii lui.

— Asta constituie o răzvrătire! striga cineva din grup.

Un altul susţinea că era de fapt o revoltă şi chiar o revoluţie, iar altul că asta reprezenta un act de anarhie.

— Nu văd de ce, spuse Bertie. M-am plimbat toată dimineaţa prin oraş. Domneşte o ordine deşăvîrşită. N-am văzut niciodată o populaţie mai respectuoasă faţă de legi. Degeaba îi daţi tot felul de epitete acestei acţiuni. Nu-i nimic

din tot ce-aţi spus. Este exact ceea ce oamenii aceştia pretind că este, şi anume, o grevă generală; acum e rîndul dumneavoastră, ***gentlemen***-i să ripostaţi.

— O să ripostăm noi aşa cum se cuvine! strigă Garfield, unul dintre milionarii care controlau liniile de tramvai. O să-i punem noi cu botul pe labe pe nemernicii ăştia! Bestiile! Aşteaptă, numai să intervină guvernul!

— Dar unde este guvernul? îl întrerupse Bertie. Din punctul tău de vedere, e ca şi cum nici n-ar exista. Habar n-are nimeni ce se petrece la Washington. Nici nu ştii dacă mai avem guvern sau nu.

— N-avea nici o grijă! se burzului Garfield.

— Te asigur că n-am asemenea griji, îi răspunse Bertie, zîmbind galeş. Mi se pare însă că voi aveţi astfel de griji. Ia uită-te în oglindă, Garfield!

Garfield nu se uită în oglindă, dar dacă s-ar fi uitat, ar fi văzut un domn foarte agitat, cu părul sur, răvăşit, cu faţa congestionată, cu gura schimonosită de ură şi cu ochii strălucind sălbatic.

— Nu este drept, vă spun eu, interveni mititelul Hanover.

După tonul cu care vorbea, eram sigur că a mai spus asta de cîteva ori.

— Cam depăşeşti măsura, Hanover, replică Bertie. Aţi început să mă plictisiţi. Sînteţi cu toţii împotriva

clauzei ***closed shop***[1]. Mi-aţi împuiat urechile cu ne- sfîrşitele voastre palavre despre dreptul patronilor de a angaja pe oricine poftesc şi despre dreptul oamenilor la muncă. De ani de zile susţineţi aceste idei. Dar după părerea mea, muncitorii nu comit nici o crimă participînd la greva asta generală. Nu calcă nici o lege divină sau omenească. Nu mai trăncăni, Hanover! Prea mult aţi bătut monedă în legătură cu caracterul divin al dreptului de a munci... sau de a nu munci; nu puteţi scăpa de corolarul lui. E o hărţuială murdară şi josnică, asta e! Voi i-aţi îngenuncheat pe muncitori şi i-aţi jucat cum aţi vrut, iar acum muncitorii v-au pus pe voi la pămînt şi vă joacă şi ei, asta-i tot, iar voi aţi şi început să ţipaţi.

Plini de indignare, membrii grupului începură a tăgădui că muncitorii ar fi fost frecaţi vreodată.

— Nu, ***sir!*** N-aveţi dreptate! exclamă Garfield. Am făcut tot ce ne-a stat în putere pentru muncitori, în loc să-i frecăm, le-am dat posibilitatea să-şi cîştige existenţa. Le-am dat de lucru. Unde-ar fi ajuns de n-am fi fost noi?

— Ar fi dus-o mult mai bine, rînji Bertie. I-aţi îngenuncheat şi le-aţi tras cacealmale ori de cîte ori vi s-a oferit ocazia, şi aţi făcut tot ce v-a stat în putere ca să creaţi asemenea ocazii.

— Nu! Nu! strigară ceilalţi.

---

[1] Cu ocazia semnării contractelor colective, sindicatele afiliate la Federaţia Americană a Muncii urmăreau să impună o clauza-tip — clauza ***closed shop*** — în virtutea căreia patronul se obliga să nu angajeze decît muncitori sindicalizaţi.

— Aşa s-au petrecut lucrurile chiar aici, la San Francisco, cu greva cărăuşilor, urmă Bertie, netulburat. Asociaţia patronilor a pus la cale greva, ştiţi asta. Şi mai ştiţi că ştiu şi eu acest lucru, pentru că aflîndu-mă în aceste saloane, am urmărit discuţiile voastre şi ştirile în legătură cu desfăşurarea conflictului. Mai întîi aţi precipitat greva, apoi l-aţi cumpărat pe primar şi pe şeful poliţiei şi aţi spart greva. Frumos spectacol, voi, filantropii, siluindu-i şi trăgîndu-le cacealmale cărăuşilor! Aveţi puţintică răbdare, că încă n-am terminat cu voi! Nu s-a împlinit anul de cînd în Colorado a fost ales guvernator candidatul muncitorilor. Dar n-a ajuns să fie instalat. Ştiţi de ce. Ştiţi cum au ticluit lucrurile amicii voştri, filantropii şi capitaliştii din Colorado. Şi acesta a constituit un alt caz de siluire şi de înşelare a muncitorilor. Trei ani l-aţi ţinut la închisoare pe preşedintele Sindicatului unit al minerilor din sud-vestul ţării, sub învinuirea pe de-a-ntregul inventată, că ar fi săvîrşit o crimă, şi după ce l-aţi înlăturat în felul acesta, aţi nimicit sindicatul. Trebuie, să recunoaşteţi că asta înseamnă a trage pe sfoară muncitorimea. Cînd impozitul progresiv pe venit a fost declarat neconstituţional pentru a treia oară, tot o cacealma de-a voastră a fost. La fel stau lucrurile şi cu legea limitînd la opt ore timpul de muncă, pe care aţi reuşit s-o înmormîntaţi în cursul ultimei sesiuni o Congresului. Dar tuturor acestor deşănţate cacealmale le-aţi pus capac prin felul cum aţi judecat principiul

înlăturării de la angajare a muncitorilor nesindicalizaţi. Ştiţi bine cum s-au petrecut lucrurile. L-aţi cumpărat pe Farburg, ultimul preşedinte al bătrînei Federaţii Americane a Muncii. Omul ăsta era creatura voastră, mai bine zis creatura tuturor trusturilor şi asociaţiilor patronale, ceea ce este acelaşi lucru. Voi aţi precipitat marea grevă în chestiunea interzicerii de a angaja muncitori nesindicalizaţi. Farburg i-a trădat pe grevişti. Şi astfel aţi cîştigat, iar de bătrîna Federaţie Americană a Muncii s-a ales praf şi pulbere. Voi, dragii mei, aţi distrus-o, dar în felul acesta, v-aţi tăiat craca de sub picioare. Pentru că pe ruinele ei a început să se organizeze ***I.L.W.,*** cea mai mare şi mai puternică organizaţie muncitorească care a existat vreodată în Statele Unite. Voi purtaţi răspunderea pentru înfiinţarea ei şi pentru actuala grevă generală. Voi aţi distrus toate vechile sindicate şi i-aţi

împins pe muncitori în ***I.L.W.;*** iar acum ***I.L.W.***-ul a declarat greva generală, luptînd mai departe pentru interzicerea angajării muncitorilor nesindicalizaţi. Şi după toate astea, aveţi neobrăzarea să veniţi şi să-mi spuneţi în faţă că nu i-aţi strîns în chingi pe muncitori niciodată, că nu i-aţi jucat? Ha!

De astă dată nimeni nu-l mai contrazise. Căutînd să se apere, Garfield izbucni:

— N-am făcut decît ceea ce eram obligaţi să facem ca să cîştigăm partida.

— N-am spus nimic despre asta, răspunse Bertie. Ceea ce-mi displace e văicăreala voastră acum, cînd simţiţi gustul propriilor voastre metode. Cîte greve aţi înfrînt, înfometîndu-i pe muncitori pînă au depus armele? Ei bine, muncitorii au conceput acuma un plan, prin care urmăresc să vă îngenuncheze prin înfometare. Ei vor să se revină la interzicerea angajării muncitorilor nesindicalizaţi, şi dacă, înfometîndu-vă, pot dobîndi recunoaşterea acestui principiu, atunci fiţi siguri că au să vă înfometeze.

— Pe cît ştiu, şi dumneata ai profitat în trecut tocmai de pe urma acelor cacealmale trase muncitorilor de care ai pomenit, insinuă Brentwood, unul dintre cei mai vicleni şi mai isteţi avocaţi ai marilor companii. Tăinuitorul e deopotrivă de vinovat ca şi hoţul, rînji el. Dumneata n-ai participat la acele cacealmale, dar ţi-ai luat partea de pe urma lor.

— Nu de asta-i vorba acum, Brentwood, spuse tărăgănat Bertie. Dumneata faci aceeaşi greşeală ca şi Hanover, introducînd elementul moral. Eu n-am spus că ceva ar fi bine sau rău. Ştiu prea bine că totul e putred. Singurul lucru pe care vi-l reproşez este că acum, cînd muncitorimea v-a pus la pămînt şi vă joacă, aţi început să vă văicăriţi. Fireşte c-am tras foloase de pe urma cacealmalelor voastre; şi că datorită vouă, domnilor, am tras foloase fără a fi fost nevoit să mă murdăresc pe mîini. Aţi făcut-o voi pentru mine, dar, credeţi-mă, nu pentru c-aş fi mai cinstit decît voi, ci numai pentru că prea bunul meu părinte şi unii dintre fraţii lui mi-au lăsat destule parale ca să plătesc pe alţii să facă ei treburile murdare.

— Dacă vrei să insinuezi că... se oţărî Brentwood.

— Stai, nu te înfierbînta! îi tăie vorba Bertie răstit. În această vizuină de tîlhari n-are nici un rost să ne prefacem. Tonul sublim şi măreţ e bun pentru gazetă, pentru cluburile de tineret sau pentru şcolile de duminică, fiindcă aşa e jocul, dar, pentru numele lui Dumnezeu, să nu-l folosim aici, între noi! Ştiţi prea bine — şi ştiţi că şi eu ştiu — ce tertipuri s-au folosit toamna trecută cînd cu greva Sindicatului constructorilor, ştiţi cine a pus banii la bătaie, cine a tras sforile şi cine a profitat. (Brentwood se făcu stracojiu la faţă.) Dar toţi sîntem o apă şi un pămînt, aşa că mai bine să lăsăm morala la o parte. Vă spun încă o dată: jucaţi-vă jocul pînă la sfîrşit, dar, pentru

numele lui Dumnezeu, nu vă mai văicăriţi cînd primiţi şi voi o lovitură!

Cînd m-am depărtat, Bertie tocmai ataca altă faţă a problemei, chinuindu-i cu aspectele mai serioase ale situaţiei; le atrăgea atenţia asupra lipsei de alimente, care începuse să se facă simţită, şi-i întreba ce aveau de gînd să facă. Puţin mai tîrziu l-am întîlnit la garderobă şi l-am luat în maşină ca să-l duc acasă.

— Straşnică lovitură-i greva asta generală! îmi spuse în timp ce străbăteam străzile supraaglomerate, dar liniştite. E o lovitură năprasnică. Muncitorii ne-au luat pe neaşteptate şi ne-au izbit în punctul cel mai slab, la stomac. Am de gînd s-o şterg din San Francisco, Corf. Ascultă-mă pe mine, cară-te şi tu. Pleacă la ţară, indiferent unde. Acolo ai mai multe şanse. Cumpără-ţi provizii şi opreşte-te apoi undeva, într-un cort sau o cabană. În curînd, în oraşul ăsta, pentru de-alde noi, nu va mai exista altă perspectivă decît moartea prin flămînzire.

Nu mi-am dat seama cîtă dreptate avea Bertie Messener. Îl socoteam un alarmist. În ce mă priveşte, eram încîntat la gîndul că voi rămîne şi voi asista la

spectacol. După ce l-am lăsat pe Bertie, în loc să mă duc direct acasă, am pornit să mai caut alimente. Spre surprinderea mea, am constatat că băcănioarele în care făcusem cumpărături în cursul dimineţii nu mai aveau nimic de vînzare. Mi-am extins cercetările în cartierul Potrero şi am avut norocul să mai găsesc o cutie de lumînări, doi saci cu făină aibă, zece pfunzi de făină integrală (destul de bună pentru servitori), o ladă de conserve de porumb şi două lăzi de roşii în bulion. Se părea că ne ameninţa, cel puţin temporar, o criză de alimente, aşa că m-am felicitat pentru proviziile făcute.

A doua zi am luat cafeaua în pat, ca de obicei, dar mai mult decît lipsa frişcăi, am resimţit lipsa ziarului. Faptul că nu ştiam ce se petrece în lume era pentru mine cea mai grea încercare. La club n-am aflat decît puţine ştiri. Rider venise cu şalupa de la Oakland, iar Halstead fusese cu automobilul la San Jose şi se îna- poiase. Amîndoi spuneau că la Oakland şi la San Jose situaţia era aceeaşi ca la San Francisco. Viaţa era complet paralizată de greva generală. Toate stocurile de alimente fuseseră cumpărate de cei avuţi. Pretutindeni domnea o ordine desăvîrşită. Dar oare ce se petrecea în restul ţării — Ia Chicago, 1a New York, la Washington? Am ajuns la concluzia că, pesemne, situaţia era aceeaşi ca la noi. Dar faptul că nu puteam şti exact ne scotea din sărite.

Generalul Folsom ne aduse ştiri interesante. Se făcuse o încercare de a-i înlocui pe telegrafiştii civili cu telegrafişti militari, dar toate firele fuseseră tăiate.

Deocamdată aceasta era singura acţiune ilegală săvîr- şită de muncitori, şi generalul Folsom era pe deplin convins că această operaţie fusese plănuită din timp. Tot el ne mai spuse că intrase în legătură prin telegrafie fără fir cu garnizoana de la Benicia, aflînd că de-a lungul liniilor telegrafice, pînă la Sacramento, fuseseră trimise patrule. La un moment dat, pentru scurtă vreme, se obţinuse legătura cu Sacramento, dar imediat după aceea firele fuseseră tăiate din nou, undeva pe parcurs. Generalul Folsom trăgea concluzia că asemenea încercări de restabilire a legăturilor erau întreprinse în întreaga ţară de către autorităţi, dar se ferea să facă vreun pronostic dacă vor reuşi sau nu. Ceea ce îl neliniştea era faptul că tăiaseră firele de telegraf; şi nu putea să nu presupună că această acţiune era o verigă importantă dintr-o conspiraţie pe care muncitorii o puseseră la punct în cele mai mici amănunte. De asemenea, regreta că guvernul nu înfăptuise mai devreme proiectata reţea de posturi radiofonice.

Zilele treceau, monotone. Nu se întîmplă nimic. Caracterul senzaţional al evenimentelor pierise. Pe străzi nu mai era atîta îmbulzeală. Muncitorii nu mai veneau pînă în centrul oraşului, ca să vadă cum reacţionăm noi, şi nu mai circulau nici atîtea automobile. Atelierele de reparaţii şi garajele fuseseră închise şi dacă vreun automobil se strica, stricat rămînea. Într-o zi automobilului meu i se defectă ambreiajul, şi n-am găsit pe nimeni care să vrea să mi-l repare, nici

din simpatie, nici de dragul banilor. Acum mergeam şi eu pe jos, ca şi ceilalţi. San Francisco era un oraş mort; cît despre cele ce se întîmplau în restul ţării, nu ştiam nimic. Dar din însuşi faptul că nu ştiam ce se întîmplă, puteam trage concluzia că restul ţării era mort ca şi San Francisco. Din vreme în vreme, în oraş apăreau afişe cu proclamaţii de ale muncitorilor organizaţi — afişe tipărite cu luni înainte şi care demonstrau cît de temeinic se pregătise ***I.L.W.***-ul pentru grevă. Fiecare amănunt fusese pus la punct cu mult înainte. Pînă acum, cu excepţia cîtorva focuri de armă trase de soldaţi asupra unor oameni care tăiau firele telegrafice, n-avusese loc nici un act de violenţă. Drojdia mahalalelor era însă flămîndă şi începuse să se agite.

Oamenii de afaceri, milionarii şi liber-profesio- niştii ţineau întruniri şi adoptau rezoluţii, dar n-aveau cum să publice hotărîrile lor. Nu puteau nici măcar să le tipărească. Totuşi, întrunirile lor au avut un rezultat:

generalul Folsom a fost convins să rechiziţioneze, în numele armatei, depozitele firmelor care făceau comerţ cu ridicata şi toate stocurile de făină, cereale şi alimente. Era şi timpul, pentru că lipsa devenise atît de mare în casele celor bogaţi, încît pîinea trebuia să fie împărţită cu măsură. Obrajii servitorilor mei începuseră să se scofîlcească, şi totuşi făceau o gaură serioasă în rezervele mele de provizii. De altfel, aşa cum de-abia mai tîrziu mi-am dat seama, fiecare servitor mă fura, făcîndu-şi pe ascuns un depozit propriu de alimente.

Dar o dată cu cozile la pîine, s-au ivit şi alte încurcături. La San Francisco existau anumite rezerve de alimente, dar nici acestea nu puteau ajunge pentru multă vreme. Muncitorimea organizată avea, după cum ştiam cu toţii, proviziile ei; cu toate acestea, toţi muncitorii făceau coadă la pîine. Rezultatul a fost că proviziile pe care le rechiziţionase generalul Folsom scădeau primejdios de rapid. Cum ar fi putut soldaţii să-şi dea seama dacă aveau în faţă un mic burghez jigărit, un membru al ***I.L.W.***-ului sau pe un locuitor al mahalalelor sărace ale oraşului? Prima şi ultima din aceste trei categorii trebuiau să fie hrănite, dar soldaţii nu-i cunoşteau pe toţi membrii ***I.L.W.***-ului din oraş şi cu atît mai puţin pe nevestele, pe fiii şi pe fiicele acestora. Cu ajutorul patronilor, cîţiva dintre sindicaliştii mai cunoscuţi au fost alungaţi de la cozi, dar asta nu însemna mare lucru. Şi, colac peste pupăză, la un moment dat, remorcherele administraţiei, care transportau alimente

de la depozitele militare din Mare Island, aducîndu-le la Angel Island, n-au mai avut ce transporta. Soldaţii îşi primeau acum raţiile din proviziile confiscate, şi le primeau cei dintîi.

Se întrezărea începutul sfîrşitului. Acte de violenţă izbucneau pretutindeni. Legea şi ordinea începură să fie călcate de drojdia mahalalelor şi, trebuie s-o mărturisesc, de către clasele avute. Muncitorii organizaţi păstrau mai departe o ordine desăvîrşită. Îşi puteau

permite luxul acesta, căci aveau mîncare berechet. Îmi aduc aminte că într-o după-amiază, la club, i-am surprins pe Halstead şi Brentwood şuşotind într-un colţ. M-au făcut şi pe mine părtaş la lovitura pe care o puneau la cale. Automobilul lui Brentwood mai era în stare de funcţionare, şi aveau de gînd să se ducă să fure vite. Halstead luase un cuţit de măcelărie şi un satîr. Am ieşit afară din oraş. Ici şi colo se vedeau vaci păscînd, dar toate erau păzite de stăpînii lor. Ne-am continuat cercetările urmînd linia de centură a oraşului către răsărit, pînă cînd, pe colinele de lîngă Hunter's Point, am dat peste o vacă păzită de o fetiţă. Lîngă vacă păştea un viţel. N-am mai pierdut vremea cu nici un fel de pregătiri. Fetiţa o rupse la fugă, ţipînd, în vreme ce noi hăcuiam vaca. Trec peste amănunte, căci nu sînt plăcute — nu eram de loc obişnuiţi cu asemenea treabă, aşa că am ciopîrţit-o de-a binelea.

Dar în toiul activităţii noastre, pe cînd lucram grăbiţi, de teamă să nu fim prinşi, deodată am auzit strigăte şi am văzut mai mulţi oameni apropiindu-se în grabă. Am renunţat la vacă şi am luat-o la goană. Spre marea noastră surpriză, nu ne-au urmărit. Cînd ne-am uitat înapoi, i-am văzut cum hărtăneau şi ei, în pripă, vaca. Veniseră cu aceleaşi intenţii ca şi noi! Gîndindu-ne că-i carne destulă pentru toţi, ne-am repezit înapoi. Scena care a urmat întrece orice închipuire. Ne-am luptat că sălbaticii pentru împărţirea prăzii. Îmi amintesc că Brentwood mîrîia şi icnea ca o fiară, ameninţînd că face

moarte de om dacă nu ni se dă şi nouă partea ce ni se cuvine.

Tocmai ne luam partea cuvenită, cînd năvăliră alţii. De data aceasta erau membrii temutului serviciu de ordine al ***I.L.W.***. Fuseseră chemaţi de fetiţă. Erau înarmaţi cu harapnice şi bîte şi erau destul de mulţi. Fetiţa, cu lacrimile şiroind pe obraz, alerga încoace şi-ncolo şi striga furioasă:

— Puneţi mîna pe ei! Puneţi mîna pe ei! Ochelaristul a tăiat vaca. Daţi-i una peste bot! Daţi-i peste bot!

Ochelaristul eram eu, şi mi-au şi dat peste bot, numai că am avut prezenţa de spirit să-mi scot ochelarii de pe nas din prima clipă. Doamne, ce mai cotonogeli am încasat cînd am dat s-o ştergem care încotro. Brentwood, Halstead şi cu mine o luarăm la fugă spre maşină. Lui Brentwood îi curgea sînge din nas, iar obrazul lui Halstead fusese brăzdat de-a curmezişul de o lovitură de harapnic.

Dar ce să vezi? După ce, în sfîrşit, urmărirea a încetat şi am ajuns la automobil, în spatele acestuia am dat peste viţel, care, speriat, se ascunsese acolo. Brentwood ne făcu semn să fim cu băgare de seamă şi se furişă ca un lup, mai bine zis ca un tigru. Cuţitul şi satirul rămăseseră lîngă vaca hăcuită, dar Brentwood mai avea cele două mîini; se năpusti asupra bietului viţeluş şi se tăvăli cu el pe jos pînă ce-l sugrumă. Am aruncat hoitul în automobil, l-am acoperit cu o pătură şi am pornit spre casă. Dar nenorocirile noastre de-abia atunci au început. Pe drum ni s-a spart un cauciuc. N-aveam cu

ce să-l lipim şi, pe deasupra, începuse să se întunece. Am lăsat maşina şi am pornit pe jos. Brentwood mergea înainte, gîfîind şi împleticindu-se. Ducea în cîrcă viţelul, înfăşurat în pătură. Am cărat cu rîndul viţelul, care mai-mai că ne-a scos sufletul. Pe deasupra am mai şi rătăcit drumul. Şi iată că, după ceasuri întregi de umblet şi de trudă, ne-a ieşit în cale o bandă de zavragii. Aceştia nu erau membri ai ***I.L.W.***-ului, şi cred că erau tot atît de flămînzi ca şi noi. Fapt este că ei s-au ales cu viţelul, iar noi cu ciomăgeala. Tot lungul drumului pînă acasă, Brentwood a zbierat ca un nebun, şi aşa cum era, cu hainele rupte, cu nasul umflat şi cu ochii învineţiţi, chiar arăta ca un scăpat din balamuc.

După această păţanie, ne-a pierit pofta să mai furăm vite. Generalul Falsom şi-a trimis ostaşii la ţară şi a rechiziţionat toate vitele, dar ostaşii, ajutaţi de miliţie[1], au mîncat mai toată carnea. Acest lucru nu i se poate reproşa generalului Folsom; era datoria lui să apere legea şi ordinea, şi întrucît le apăra cu ajutorul soldaţilor, era obligat ca pe aceştia să-i hrănească în primul rînd.

Cam în vremea aceea s-a produs marea panică. Bogătaşii părăseau în mare grabă oraşul, iar drojdia mahalalelor, molipsindu-se, a început să fugă în debandadă. Generalul Folsom era încîntat. Se credea că cel puţin 200.000 de oameni părăsiseră San Fran- ciscoul,

[1] În vechea organizare militară a S.U.A., armata teritorială de rezervă.

ceea ce rezolva, într-o anumită măsură, problema alimentară.

Îmi amintesc bine ziua aceea. Dimineaţa mîncasem o coajă de pîine. În prima jumătate a după-amiezii făcusem coadă la pîine, şi după căderea întunericului, m-am înapoiat acasă, obosit şi nenorocit, aducînd un ***quart***[1] de orez şi o bucată de slănină. Brown m-a întîmpinat în prag. Era trist şi îngrozit. M-a înştiinţat că toţi servitorii fugiseră. Numai el rămăsese. Credinţa lui m-a mişcat, şi cînd am aflat că nu mîncase nimic toată ziulica, am împărţit mîncarea cu el. Am gătit jumătate din cantitatea de orez şi jumătate din bucata de slănină, împărţindu-le apoi în două părţi egale şi păstrînd ce rămăsese pentru a doua zi dimineaţă. M-am culcat flămînd şi m-am zvîrcolit toată noaptea. A doua zi dimineaţă am constatat că şi Brown mă părăsise şi, ceea ce era mai prost, furase şi restul de orez şi slănină.

În dimineaţa aceea au venit la club doar cîţiva inşi, şi aceia posomorîţi. Chelnerii dispăruseră. Am mai băgat de seamă că dispăruse şi argintăria, şi am aflat unde dispăruse. Nu chelnerii puseseră mîna pe ea, pentru simplul motiv, bănuiesc, că le-o luaseră înainte

[1] Unitate de măsură pentru cereale, folosită în ţările anglo-saxone; în S.U.A. un ***quart*** este egal cu 1,101 l.

membrii clubului. Aceştia plasau argintăria într-un mod cît se poate de simplu. În cartierele situate la sud de Market Street, unde locuiau membrii Sindicatului ***I.L.W.***, gospodinele serveau un prînz copios contra argintărie. M-am întors în grabă acasă. Chiar aşa: îmi dispăruse şi mie argintăria din casă, cu excepţia unui ulcior masiv. L-am împachetat şi am plecat cu el spre cartierul situat la sud de Market Street.

M-am simţit mai bine după ce am mîncat. M-am înapoiat apoi la club, să aflu dacă intervenise vreo schimbare. Hanover, Collins şi Dakon tocmai plecau. Mi-au spus că nu mai rămăsese nimeni înăuntru şi mi-au propus să merg cu ei. Aveau de gînd să plece din oraş, călare pe caii lui Dakon, dintre care unul putea fi pus la dispoziţia mea. Dakon avea patru cai superbi de trăsură, pe care voia să-i salveze, căci generalul Folsom îi destăinuise că a doua zi caii ce se mai aflau în oraş aveau să fie confiscaţi şi tăiaţi. De fapt, prea mulţi nu mai rămăseseră în oraş, deoarece în primele zile cînd începuse să se facă simţită lipsa de fîn şi de grăunţe, zeci de mii de cai fuseseră sloboziţi pe cîmp. Îmi amintesc că Birdall, care avea o mare întreprindere de cărăuşie, dăduse drumul la trei sute de cai. Socotind la cinci sute de dolari calul, asta făcea o sută cincizeci de mii de dolari. La început sperase că după grevă o să-şi recupereze majoritatea cailor, dar pînă la urmă nu a mai recuperat nici unul. Toţi caii fuseseră mîncaţi de oamenii care fugeau din San Francisco. De altfel,

începuse şi sacrificarea cailor şi a catîrilor ce aparţineau unităţilor militare.

Din fericire, Dakon avusese o mare cantitate de fîn şi de grăunţe în grajdurile lui. Am reuşit să facem rost de patru şei. Animalele, deşi neobişnuite să fie călărite, s-au dovedit puternice şi vioaie. În vreme ce treceam călare pe străzi, mi-am adus aminte cum arătase San Franciscoul în timpul marelui cutremur, dar înfăţişarea de acum a oraşului era mult mai jalnică. Şi asta nu se datora vreunui cataclism, ci tiraniei sindi

catelor muncitoreşti. Am străbătut Union Square, apoi cartierul teatrelor, cel al hotelurilor şi cel al magazinelor. Străzile erau pustii. Ici-colo zăceau automobile, părăsite pe locul unde se stricaseră, sau unde isprăviseră benzina. Afară de un poliţist ici-colea şi de soldaţii care păzeau băncile şi clădirile publice, nu se vedea nici un semn de viaţă. La un moment dat am zărit un membru al ***I.L.W.***-ului care lipea pe un zid ultima proclamaţie. Ne-am oprit să citim. Scria:

Greva noastră se desfăşoară în cea mai deplină ordine, şi vom păstra ordinea pînă la urmă. Greva va lua sfîrşit cînd cererile noastre vor fi satisfăcute, iar cererile noastre vor fi satisfăcute abia cînd îi vom sili, prin foame, pe patroni să se supună, aşa, cum şi ei ne-au silit, în trecut, de atîtea ori, să ne supunem, înfometîndu-ne.

— Leit vorbele lui Messener, spuse Collins. Cît despre mine, sînt gata să mă supun, numai să mi se dea prilejul s-o fac. Nu mai ţin minte de cînd n-am mai mîncat pe săturatelea. Mă-ntreb ce gust o fi avînd carnea de cal?

Ne -am oprit să citim o altă proclamaţie:

Cînd ne vom convinge că patronii noştri sînt gata să cedeze, vom restabili legăturile telegrafice, pentru ca asociaţiile patronale din diferite părţi ale ţării să poată comunica între

ele. Nu vor putea fi telegrafiate decîţ mesaje în legătură cu condiţiile reglementării paşnice a conflictului.

Călărind mai departe, am traversat Market Street, şi în curînd am pătruns în cartierul muncitoresc. Aici străzile nu erau pustii. Membrii ***I.L.W.***-ului stăteau rezemaţi de porţi sau discutau în grupuri. Copii fericiţi şi sătui se zbenguiau, iar gospodine trupeşe flecăreau aşezate pe scările din faţa caselor. Din toate părţile ni s-au aruncat priviri ironice. Cîţiva ţînci alergară după noi, strigînd:

— Hei, domnu, nu ţi-e foame?

Iar o femeie alăptînd un sugaci, îi spuse lui Dakon:

— Ascultă, grăsunule, dacă-mi dai mie mîrţoaga asta, te ospătez bine: îţi dau şuncă cu cartofi, gem de agrişe, pîine albă, unt presat şi două ceşti de cafea...

— Ai observat, îmi spuse deodată Hanover, că în ultimele zile nu s-a mai văzut pe străzi nici un cîine vagabond?

Observasem, dar nu mă gîndisem la asta pînă atunci. Era într-adevăr timpul să părăsim oraşul ăsta nenorocit. Am reuşit în cele din urmă să ieşim la şoseaua care duce spre San Bruno şi am apucat-o spre miazăzi. Aveam o vilă lîngă Menlo şi acolo voiam să ajungem. Dar ne-am convins în curînd că la ţară era mai prost şi mult mai primejdios decît la oraş. Acolo, soldaţii şi membrii ***I.L.W.***-ului menţineau ordinea, pe cînd la ţară domnea anarhia. Două sute de mii de locuitori părăsiseră San Franciscoul, şi pe drum am întîlnit nenumărate dovezi că

fuga lor fusese aidoma unei invazii de lăcuste.

Nimiciseră totul în calea lor. Săvîrşiseră jafuri şi avuseseră loc încăierări. Ici-colo am văzut cadavre prin şanţuri şi am trecut pe lîngă ruinele înnegrite ale fermelor. Gardurile erau doborîte, iar lanurile fuseseră culcate la pămînt de picioarele mulţimii. Toate răzoarele de legume fuseseră distruse de hoardele hămesite. Toate găinile şi animalele domestice fuseseră tăiate. Acelaşi lucru se întîmplase de-a lungul tuturor şoselelor care duceau afară din San Francisco. Ici şi colo, departe de şosea, ţăranii îşi apăraseră avutul cu arma-n mînă, şi şi-l mai apărau încă. Ne făceau semn să ne ţinem la distanţă, refuzînd să stea de vorbă cu noi. Toate aceste distrugeri şi acte de violenţă fuseseră comise de drojdia mahalalelor şi de oamenii aparţinînd claselor avute. Membrii Sindicatului ***I.L.W.,*** avînd mîncare din belşug, şedeau liniştiţi la casele lor din oraşe.

Încă de la începutul călătoriei am putut vedea limpede cît de disperată era situaţia. La un moment dat izbucniră ţipete şi împuşcături dinspre dreapta noastră. Gloanţele începură să şuiere pe lîngă urechile noastre. Apoi, deodată se auzi un trosnet în mărăciniş, şi prin faţa noastră, un minunat cal negru trecu în goana mare peste şosea şi se făcu nevăzut. De-abia avurăm timp să observăm că sîngera şi şchiopăta. După el se ţineau soldaţi. Urmărirea continuă printre copacii din stînga. Îi auzeam pe

soldaţi cum strigau unul la altul. Şontîcăind, un al patrulea soldat se ivi pe şosea dinspre dreapta, se aşeză pe un bolovan şi-şi şterse sudoarea de pe faţă.

— Sînt din miliţie, şopti Dakon! Dezertori.

Omul rînji şi ne ceru un chibrit. Ca răspuns la întrebarea lui Dakon: „Ce se-ntîmplă?”, el ne informă că miliţienii dezertau pe capete. „Nu-i haleală, ne explică el mai departe. Toată mîncarea o dau soldaţilor din armata regulată”. Tot de la el am aflat că deţinuţii militari de la Alcatraz fuseseră eliberaţi, deoarece autorităţile nu mai aveau cu ce să-i hrănească.

N-am să uit niciodată priveliştea ce s-a oferit ochilor noştri după aceea. Ni se dezvălui brusc, după o cotitură a şoselei. Deasupra noastră se bolteau coroanele arborilor. Razele soarelui se cerneau printre ramuri. Zburau fluturi, iar de pe cîmp se auzea cîntecul ciocîrliilor. Şi acolo, pe şosea, stătea înţepenit un turism puternic. Lîngă el şi în interiorul lui — cadavre. Automobilul îşi spunea singur povestea. Cei ce călătoriseră în el, fugind din oraş, fuseseră atacaţi şi ucişi de o bandă de locuitori ai mahalalelor, deveniţi bandiţi. Faptul se petrecuse în ultimele douăzeci şi patru de ore. Cutiile de conserve de carne şi fructe, proaspăt deschise, explicau mobilul atacului Dakon examină cadavrele.

— Aşa cum bănuiam, ne spuse. Cu automobilul ăsta am umblat şi eu. E Perriton — întreaga familie. De aici încolo trebuie să ne păzim bine pielea.

— Dar n-avem nici un fel de alimente care să îmbie la atac, am obiectat.

Dakon arătă către calul pe care-l călăream, şi atunci pricepui.

În cursul dimineţii, calul lui Dakon pierdu o potcoavă. Copita delicată a calului crăpă şi, către amiază, animalul începu să şchiopăteze. Dakon nu voi să-l mai călărească şi nu se îndură să-l părăsească. La cererea lui, am pornit mai departe fără el. Avea să meargă pe jos, cu calul de căpăstru, şi să vină la vila mea. Nu l-am mai văzut niciodată după aceea; n-am aflat nici măcar care i-a fost sfîrşitul.

Către ora 1 am ajuns în oraşul Menlo, sau, mai bine zis, în locul unde fusese cîndva Menlo, căci nu mai era decît o grămadă de ruine. Pretutindeni, numai cadavre. Cartierul comercial al oraşului, ca şi o parte din casele de locuit, fuseseră mistuite de foc. Ici şi colo mai stătea încă în picioare cîte una din aceste clădiri, dar nu era chip să te apropii de ele. Cînd ne apropiam mai mult, se trăgeau focuri de armă asupra noastră. Într-un loc, am dat de o femeie care scormonea prin ruinele fumegînde ale căsuţei ei. Primul atac, ne povesti ea, fusese îndreptat împotriva magazinelor, şi ascultînd-o, vedeam în închipuire gloata aceea turbată, zgomotoasă, hămesită, năvălind asupra locuitorilor, nu prea numeroşi, ai oraşului. Milionari şi săraci luptaseră cot la cot pentru provizii, şi apoi, după ce puseseră mîna pe ele, se încăieraseră între ei. Am aflat că oraşul Palo Alto şi Universitatea Stanford fuseseră devastate

în acelaşi fel. În faţa noastră se întindeau numai cîmpii jalnice, pustiite; am socotit aşadar c-ar fi înţelept să ne îndreptăm spre vila mea. Aceasta se afla la trei mile spre vest, pitită între primele ondulaţii ale dealurilor de la picioarele munţilor.

Dar pe cînd ne îndreptam într-acolo, ne-am dat seama că devastările nu se mărgineau la şoselele principale. Avangarda fugarilor urmase şoselele, jefuind orăşelele întîlnite în cale; în schimb, cei care veniseră după aceea se împrăştiaseră, măturînd întreaga regiune ca un tîrn uriaş. Vila mea, fiind clădită din beton şi cărămidă şi acoperită cu ţiglă, scăpase de pîrjol, dar fusese pustiită cu totul. Cadavrul grădinarului, înconjurat de cartuşe goale, l-am găsit în interiorul morii de vînt. Se apărase cu înverşunare. Dar cei doi argaţi italieni şi îngrijitoarea cu soţul ei parcă intraseră în pămînt. Nu mai rămăsese nici o suflare de viaţă. Viţeii, mînjii, toate păsările şi toate animalele de rasă dispăruseră. Bucătăria şi vetrele cuptoarelor de care se servise gloata ca să gătească erau într-un hal de murdărie de nedescris, iar numeroasele focuri din jurul vilei arătau cît de mare fusese numărul celor care mîncaseră şi-şi petrecuseră noaptea acolo. Ceea ce nu putuseră mînca luaseră cu ei. Pentru noi nu rămăsese nici o îmbucătură.

Am petrecut restul nopţii aşteptîndu-l în zadar pe Dakon, iar dimineaţa, cu revolverele în mîini, am pus pe goană vreo cinci-şase tîlhari. Apoi am omorît unul din caii lui Dakon, punînd bine pentru mai tîrziu carnea pe care n-am putut s-o mîncăm pe loc. În cursul după-amiezii, Collins s-a dus să se plimbe, dar nu s-a mai întors. Asta pentru Hanover a fost ultima picătură. A vrut să fugim numaidecît, şi cu mare greutate l-am putut convinge să aştepte pînă la ziuă. Cît

despre mine, eram convins că sfîrşitul grevei generale era aproape, aşa c-am luat hotărîrea să mă înapoiez la San Francisco. Cînd s-a luminat de ziuă, ne-am despărţit, Hanover îndreptîndu-se spre sud, cu o halcă de carne de cincizeci de pfunzi legată de oblîncul şeii, în vreme ce eu, cu o încărcătură identică, m-am îndreptat spre

nord. Micul Hanover a supravieţuit cu bine, şi cît o trăi o să împuie capul oamenilor, povestindu-le aventurile prin care a trecut după ce ne-am despărţit.

Luînd-o înapoi pe şoseaua pe care venisem, am ajuns pînă la Belmont, cînd trei miliţieni m-au prădat de carnea de cal pe care o aveam. De la ei am aflat că situaţia era neschimbată şi că se înrăutăţea din ce în ce. ***I.L.W.***-ul dispunea de mari stocuri de provizii ascunse şi putea să mai reziste încă multe luni. Am izbutit apoi să ajung pînă la Baden, unde am fost oprit de vreo doisprezece indivizi care mi-au luat calul. Doi dintre ei erau poliţişti din San Francisco, iar ceilalţi erau soldaţi din armata regulată. „Semn rău”, m-am gîndit. Cu siguranţă că situaţia era extrem de gravă dacă soldaţii din armata regulată începuseră să dezerteze. Cînd am luat-o pe jos spre oraş, ei şi aprinseseră un foc mare, şi ultimul dintre caii lui Dakon era gata căsăpit.

Cum norocul se ţinea scai de mine, mi-am scrîntit o gleznă, aşa că nu m-am putut tîrî mai departe de suburbiile dinspre miazăzi ale San Franciscoului. Am înnoptat acolo, într-o casă părăsită, tremurînd de frig şi, în acelaşi timp, scuturat de friguri. Două zile am zăcut acolo, prea bolnav ca să mă pot mişca; în a treia zi m-am sculat ameţit şi, clătinîndu-mă, am pornit cu paşi şovăitori spre San Francisco, sprijinindu-mă într-o cîrje improvizata. Eram tare slăbit, căci de trei zile nu mai pusesem nimic în gură. A fost o zi de chin şi de coşmar. Treceam

ca prin vis pe lîngă sute de soldaţi care se îndreptau în direcţia opusă şi pe lîngă numeroşi poliţişti, însoţiţi de familiile lor şi organizaţi în grupri mari de autoapărare.

Cînd am intrat în oraş, mi-am amintit de casa muncitorului unde vîndusem ulciorul de argint, şi foamea mă împinse în direcţia aceea. Am ajuns acolo în amurg. Am ocolit casa pe alee şi m-am tîrît de-a buşilea pe scările de la intrarea din fund, unde m-am

prăbuşit. Am reuşit totuşi să ajung cu cîrja pînă la uşă şi să ciocănesc. Pesemne că după aceea am leşinat, căci m-am trezit în bucătărie, cu faţa udă de apă, în timp ce mi se turna rachiu pe gît. Icneam şi bolboroseam, încercînd să vorbesc. Începui să le spun că nu mai aveam nici un ulcior de argint, dar că o să le plătesc mai tîrziu dacă îmi vor da ceva să mănînc. Gospodina mă întrerupse:

— Bietul de dumneata! N-ai auzit? Greva a încetat azi după-amiază! Nici vorbă că o să-ţi dăm ceva de mîncare.

Căută în grabă ceva, şi după ce deschise o cutie de conserve de slănină, se pregăti să frigă o bucată.

— Dă-mi, te rog, puţină slănină crudă, aşa cum este, am rugat-o.

În timp ce am înfulecat slănina crudă pe o bucată de pîine, soţul ei mi-a spus că cererile formulate de ***I.L.W.*** fuseseră acceptate. Comunicaţiile telegrafice fuseseră restabilite la începutul după-amiezii şi toate asociaţiile patronale din toate părţile ţării acceptaseră condiţiile muncitorilor. În San Francisco nu mai rămăsese nici un patron, dar generalul Folsom vorbise în numele lor. Trenurile şi vapoarele vor începe să circule mîine dimineaţă; celelalte servicii vor începe să funcţioneze de îndată ce se vor putea pune pe roate.

Şi aşa a luat sfîrşit greva generală. N-aş vrea să mai apuc alta. A fost mai rău decît un război. Greva generală este un lucru îngrozitor şi imoral, şi mintea omului trebuie să găsească modalitatea de a conduce industria într-un mod mai

rezonabil. Harrison este şi acum şoferul meu, una din condiţiile puse de ***I.L.W.*** fiind şi aceea ca toţi membrii sindicatului să fie reprimiţi în posturile ce le-au avut mai înainte. Brown nu s-a mai întors niciodată, dar ceilalţi servitori sînt tot la mine. Nu m-a lăsat inima să-i dau afară, bieţii de ei, pentru că erau tare strîmtoraţi cînd au fugit de la mine, luîndu-mi şi mîncarea şi argintăria. De altfel, acuma

nici n-aş mai putea să-i concediez. Au fost sindicalizaţi cu toţii de către ***I.L.W.*** Tirania muncitorilor organizaţi întrece limita îndurării omeneşti. Da, trebuie să se facă ceva.

Visul lui Debs (în original ***The Dream of Debs)*** a văzut lumina tiparului în numărul pe ianuarie — februarie 1909 al revistei ***International Socialist Review.***

Casa lui Mapuhi

Traducere de
D. MAZILU

Jack London
SOUTH SEA TALES
„Methuen & Co. Ltd.”
London, 1939

În ciuda siluetei foarte greoaie, „Aorai” manevra cu uşurinţă în briza molcomă, iar căpitanul o conduse sigur de sine înainte de a opri foarte aproape de locul unde se spărgeau valurile. Atolul Hikueru nu se ridica prea mult deasupra mării şi era un inel de coral nisipos bine măcinat, lat de 100 de yarzi, întins pe o circumferinţă de douăzeci de mile şi cu o înălţime de trei pînă la cinci picioare peste nivelul fluxului. Pe fundul lagunei imense şi lucitoare se găseau multe scoici cu perle, iar la bordul ***schooner***[1]-ului, dincolo de cercul îngust al atolului, puteau fi văzuţi scufundătorii ieşiţi la lucru. Dar laguna n-avea loc de intrare nici măcar pentru un ***schooner*** comercial. Folosind o briză favorabilă, cuterele puteau pătrunde înăuntru trecînd prin canalul întortocheat şi puţin adînc însă ***schooner***-ele rămîneau totdeauna în afara atolului şi trimiteau într-acolo doar bărcile.

Cu îndemînare, „Aorai” lăsă la apă o barcă, în care săriră vreo şase marinari cu piele brună şi îmbrăcaţi doar cu cîte o

[1] ***Schooner*** — corabie de mărime mijlocie, avînd două catarge.

pînză purpurie prinsă în jurul şoldurilor. Puseră numaidecît mîna pe lopeţi, în vreme ce în camera bărcii[1], unde se afla cîrma, se afla un tînăr îmbrăcat în haine albe tropicale, semnul distinctiv al europenilor. Dar tînărul acela nu era în întregime european. Pecetea aurie a Polineziei se trăda în bronzul de pe pielea deschisă la culoare şi arunca sclipiri aurii şi diafane în albastrul strălucitor al ochilor. Îl chema Raoul, adică Alexandre Raoul, şi era mezinul Mariei Raoul, bogătaşa cu un sfert de sînge băştinaş, proprietară şi administratoare a unei jumătăţi de duzină de ***schooner***-e comerciale asemănătoare cu „Aorai". Barca îşi croi drum printr-un vîrtej aflat chiar la capătul canalului de intrare, apoi pătrunse, trecu peste şi dincolo de locul unde se frămîntau valurile şi curenţii, croindu-şi astfel drum către neclintirea de oglindă a lagunei. Tînărul Raoul sări pe nisipul alb şi dădu mîna cu un băştinaş înalt. Omul acela avea un piept şi umerii superbi, însă ciotul mîinii drepte, din carnea căruia ieşea o bucată de os albită de vreme, mărturisea despre întîlnirea cu un rechin care pusese capăt îndeletnicirii de scufundător şi făcuse din el un linguşitor şi un intrigant însetat după mici favoruri.

— Ai auzit, Alec? fură primele lui cuvinte. Mapuhi a găsit o perlă, da' ce perlă! Niciodată nu s-a mai pescuit aşa ceva în Hikueru, nici în toate insulele

[1] ***Camera bărcii*** — spaţiul de la pupa bărcii, unde stau pasagerii care nu vîslesc.

Touamotou[2] şi nici în toată lumea asta. Cumpără-i-o tu. O are la el. Şi nu uita că eu ţi-am dat cel dintîi de veste. Mapuhi e un prost şi poţi s-o iei ieftin. N-ai cumva nişte tutun?

Raoul pomi drept înainte pe plajă, îndreptîndu-se către coliba aflată sub un arbore pandanus. Era agentul comercial al maică-si, sarcina lui fiind să cutreiere întreg arhipelagul Touamotou şi să adune toată bogăţia de copra, sidef şi perle produsă acolo.

Nu de multă vreme se ocupa cu treaba asta, acum aflîndu-se abia la al doilea voiaj comercial, şi lipsa de experienţă în preţuirea perlelor îi pricinuia multă suferinţă ascunsă. Cînd însă Mapuhi scoase perla şi

[2] ***Insulele Touamotou*** — unul dintre cele patru grupuri principale de insule care alcătuiesc Polinezia Franceză.

i-o arătă, abia reuşi să-şi stăpînească uimirea şi să păstreze pe chip o expresie impasibilă, aşa cum se cade să facă un negustor. Fiindcă la vederea perlei rămăsese ca trăsnit. Era mare cît un ou de porumbel, perfect rotundă şi de o albeaţă ce răspîndea în jurul ei luciri opalescente de toate culorile. Părea o fiinţă vie. Niciodată nu văzuse ceva asemănător. Cînd Mapuhi o lăsă să-i cadă în palmă, greutatea perlei îi pricinui o nouă surpriză. Era o nouă dovadă de calitate, O cercetă îndeaproape cu o lupă de buzunar. N-avea nici o fisură şi nici cea mai slabă pată. Era atît de pură, încît părea că din palma lui se risipeşte în atmosferă. La umbră răspîndea o lumină diafană ca luna văzută prin ceaţă. Albeaţa îi era atît de translucidă, încît atunci cînd îi dădu drumul într-un pahar cu apă, numai cu greu o putu regăsi. Căzu la fund repede, în linie dreaptă, şi atunci se convinse din nou că în privinţa greutăţii nu avea nici cel mai mic cusur.

— Ei, şi ce vrei să-ţi dau pe ea? întrebă tînărul cu admirabilă nepăsare prefăcută.

— Vreau... începu Mapuhi. .

În spatele lui, încadrîndu-i chipul negricios, feţele negricioase iţite de două femei şi o fată se clătinară sprijinindu-i vrerea. Ţineau capetele aplecate înainte, erau însufleţite de nerăbdare abia stăpînită, iar în ochi le sticlea lăcomia.

— Vreau o casă, urmă Mapuhi. Casa asta trebuie să aibă acoperiş de tablă galvanizată şi ceas cu pendulă. Trebuie să

fie lungă de şase ***fathoms***[1] şi cu galerie de jur împrejur. Înăuntru trebuie să fie o cameră mare, în mijlocul camerei să se afle o masă rotundă şi pe perete ceasul cu pendulă. Trebuie să mai aibă patru camere de culcare, cîte două de fiecare parte a camerei mari, iar în fiece cameră de culcare să se găsească un pat de fier, două scaune şi un lavoar. Pe urmă, în spatele

---

[1] ***Fathom*** — unitate de măsură folosită în marina anglo-saxonă; 1 ***fathom*** = 1,82 m.

casei să fie o bucătărie, o bucătărie frumoasă, cu oale, cu cratiţe şi cu sobă. Şi casa trebuie să mi-o ridici pe insula mea, adică pe Fakarava.

— Asta-i tot? întrebă Raoul neîncrezător.

— Trebuie să mai fie şi o maşină de cusut, vorbi atunci Tefara, nevasta lui Mapuhi.

— Şi să nu uiţi ceasul cu pendulă, adăugă Nauri, mama lui Mapuhi.

— Da, asta-i tot, încheie Mapuhi.

Tînărul Raoul izbucni în rîs. Rîse îndelung şi din toată inima. Dar în vreme ce rîdea, rezolva mintal unele probleme de aritmetică. Niciodată în viaţa lui nu construise o casă, iar cunoştinţele lui cu privire la construirea caselor erau nebuloase. Pe cînd rîdea, făcea socoteală cît ar costa călătoria pînă la Tahiti după materiale, preţul materialelor, drumul îndărăt pînă la Fakarava, descărcarea materialelor şi construirea casei. S-ar ridica la vreo patru mii de dolari francezi, lăsînd şi o marjă de siguranţă iar patru mii de dolari francezi echivalau cu douăzeci de mii de franci. Era cu neputinţă. De unde să ştie el cît valorează o asemenea perlă? Douăzeci de mii de franci erau bani, nu glumă şi încă bani de-ai maică-si.

— Mapuhi, spuse tînărul, mare prost mai eşti! Spune un preţ în bani.

Dar Mapuhi clătină din cap, şi cele trei capete din spate se clătinară odată cu al lui.

— Eu casa o vreau, stărui Mapuhi. Trebuie să fie lungă de şase ***fathoms,*** cu galerie de jur împrejur...

— Ştiu, ştiu, îl întrerupse Raoul. Ştiu tot ce trebuie despre casa ta, dar nu merge aşa. Îţi dau o mie de dolari chilieni.

Cele patru capete refuzară în cor tăcut.

— Şi pe deasupra o sută de dolari chilieni în marfă.

— Eu vreau o casă... începu Mapuhi.

— Şi ce folos o să ai tu de la casă? întrebă Raoul. Cel dintîi uragan care s-o abate pe aici are să ţi-o radă de pe faţa pămîntului. Atîta lucru ar trebui să ştii. Căpitanul Raffy spune că chiar acuma se pare că o să vină unul.

— Pe Fakarava nu vine, zise Mapuhi. Acolo pă- mîntul e mult mai înalt. Pe insula asta, da. Orice uragan poate să măture Hikueru. Eu casa pe Fakarava o să mi-o ridic. Trebuie să fie lungă de şase ***fathoms,*** cu galerie de jur împrejur...

Şi Raoul ascultă din nou povestea casei. Cheltui mai multe ceasuri la şir, încercînd să alunge din capul lui Mapuhi obsesia casei; dar mama şi nevasta lui Mapuhi, dimpreună cu Ngakura, fata lui, îi susţinură hotărîrea privitoare la casă. Prin uşa deschisă, în vreme ce asculta pentru a douăzecea oară descrierea amănunţită a casei visate, Raoul văzu cum trage la plajă cea de-a doua barcă a ***schooner***-ului. Marinarii rămaseră la vîsle, ceea ce arăta că sînt grăbiţi să plece îndărăt. Secundul de pe „Aorai” sări pe ţărm, schimbă o vorbă cu băştinaşul fără mîna, apoi veni repede înspre Raoul.

Un nor de aversă acoperi soarele, şi ziua deveni dintr-o dată întunecoasă. Raoul văzu cum se apropie peste lagună dîra rău prevestitoare a răbufnirii vîntului.

— Căpitanul Raffy zice că trebuie să pleci dracului cît mai iute de aici, fură cuvintele de salut ale secundului. Dacă ai găsit ceva sidef, n-avem încotro şi trebuie să înfruntăm riscul de a-l încărca altă dată, mai tîrziu, aşa zice căpitanul. Barometrul a coborît la douăzeci şi nouă — şaptezeci.

Răbufnirea vîntului izbi pandanusul de deasupra lor, se repezi mai departe asupra palmierilor şi smulse o jumătate de duzină de nuci-de-cocos coapte, aruncîndu-le, cu bufnituri grele, la pămînt. Pe urmă ploaia din depărtare porni către ei, apropiindu-se împreună cu urletul răbufnirilor de vînt şi făcînd apa lagunei să fumege în vîrtejuri rapide. Pînă s-apuce Raoul să se ridice în picioare, cele dintîi picături de ploaie şi începuseră să răpăiască sonor în frunze.

— O mie de dolari chilieni, bani gheaţă, Mapuhi, repetă Raoul. Şi două sute de dolari chilieni în marfă.

— Eu casă vreau, o casă... Începu iarăşi băştinaşul.

— Mapuhi! zbieră tînărul, ca să se poată face auzit. Mare nătărău mai eşti!

O zbughi afară din colibă şi, cot la cot cu secundul, îşi croi drum peste plajă, în direcţia bărcii. De văzut, nu puteau s-o vadă. Ploaia tropicală şiroia atît de tare în jurul lor, încît nu puteau să vadă decît plaja de sub picioare şi valurile mărunte ale lagunei, care se spărgeau şi muşcau

din nisip. O siluetă înainta prin potop. Era Huru-Huru, omul fără o mînă.

— Ai pus mîna pe perlă? strigă el în urechea tî- nărului.

— Mapuhi e un prost! se auzi strigătul de răspuns, şi în clipa următoare se pierdură unii de ceilalţi prin şuvoaiele de apă.

O jumătate de oră mai tîrziu, Huru-Huru, privind de pe marginea dinspre mare a atolului, văzu cum cele două bărci sînt ridicate la bord, şi „Aorai” porneşte către larg. Alături, chiar atunci adus dinspre mare de răbufnirile vîntului, văzu un alt ***schooner*** oprind şi lăsînd barca la apă. Îl cunoştea şi pe ăsta. Era „Orohena”, proprietatea lui Toriki, negustorul metis, care era propriul său agent comercial şi fără îndoială că în clipa aceea se afla la locul de comandă al bărcii. Huru-Huru rîse înfundat. Ştia că Mapuhi îi era dator lui Toriki pentru mărfuri luate pe datorie anul trecut.

Aversa trecuse. Soarele fierbinte dogorea pămîntul şi laguna îşi reluase înfăţişarea de oglindă. Dar aerul era dens ca o gelatină, şi greutatea lui părea să apese plămînii, împiedicînd respiraţia.

— Ai auzit vestea, Toriki? întrebă Huru-Huru. Mapuhi a găsit o perlă. Niciodată n-a mai pescuit cineva o perlă ca asta, aici, în Hikueru, ori altundeva în insulele Touamotou sau în orice altă parte a lumii. Mapuhi e un prost. De altminteri, ţi-e şi dator. Adu-ţi aminte că eu ţi-am dat de veste cel dintîi. N-ai cumva nişte tutun?

Aşa că Toriki s-a dus de-a dreptul la coliba de paie a lui Mapuhi. Toriki ştia să poruncească, deşi era prost ca noaptea. Cu totul nepăsător cercetă minunăţia aceea de perlă — de fapt îi aruncă doar o singură privire — şi la fel de nepăsător o vîrî în buzunar.

— Eşti norocos, îi spuse el lui Mapuhi. E o perlă frumoasă. Am să te scriu în registrele mele, ca să poţi lua mărfuri pe datorie.

— Eu vreau o casă... începu Mapuhi, consternat. Trebuie să aibă şase ***fathoms***...

— Şase ***fathoms*** pe moaş-ta! răspunse scurt negustorul. Tu ai nevoie să-ţi plăteşti datoria, asta-i ce-ţi trebuie ţie. Îmi eşti dator o mie două sute de dolari de Chili. Foarte bine; nu-mi mai datorezi nimic. Sîntem chit. Ba pe deasupra îţi deschid şi credit pentru două sute de dolari chilieni. Iar dacă acolo, la Tahiti, am să pot vinde perla cu preţ bun, o să-ţi fac credit pentru încă o sută, care va să zică fac cu totul trei sute. Numai ţine minte, doar dacă o să pot vinde perla cu preţ bun. Te pomeneşti c-o să şi pierd la ea.

Mapuhi îşi încrucişă amărît braţele şi se aşeză, cu capul în piept. Fusese jefuit de perlă. În loc să aibă casă, plătise o datorie. Nu rămînea cu nimic de pe urma perlei.

— Eşti un prost, îi zise Tefara.

— Eşti un prost, îi spuse Nauri, maică-sa. De ce i-ai dat perla în mînă?

— Păi ce puteam să fac? protestă Mapuhi. Îi datoram bani. Ştia că am

perla. L-aţi auzit şi voi cînd mi-a cerut să i-o arăt. Eu nu i-am spus nimic. Aflase el singur. Altcineva i-a spus. Iar eu îi datoram bani.

— Mapuhi e un prost, repetă şi Ngakura după pilda femeilor.

Avea 12 ani, şi la altceva n-o ducea capul. Mapuhi îşi vărsă focul făcînd-o să se învîrtă în loc după ce îi răsuci bine urechile; iar în vremea asta, Tefera şi Nauri izbucniră în lacrimi şi continuară să-l boscorodească, după năravul femeilor.

Stînd mereu la pîndă pe plajă, Huru-Huru văzu un al treilea sckooner cunoscut oprindu-se la capătul canalului de intrare şi lăsînd la apă o barcă. De data asta era „Hira” şi purta un nume foarte potrivit, fiind ea proprietatea lui Levy, evreul neamţ, cel mai de seamă dintre toţi negustorii de perle, iar numele de „Hira” era la fel de vestit, fiindcă aşa se numea în Tahiti zeul tahitian al pescarilor şi hoţilor.

— Ai auzit vestea? întrebă Huru-Huru de îndată ce Levy, un om gras, cu faţă mare şi asimetrică, păşi pe plajă. Mapuhi a găsit o perlă. Nu s-a mai pomenit perlă ca asta în Hikueru, în insulele Touamotou, în toată lumea. Mapuhi e un prost. I-a vîndut-o lui Toriki pe o mie patru sute de chilieni — am ascultat eu afară şi am auzit. Toriki e şi el la fel de prost. De la Toriki poţi s-o iei pe mai nimic. Adu-ţi aminte că eu ţi-am dat de veste cel dintîi. N-ai cumva nişte tutun?

— Unde-i Toriki?

— În casa căpitanului Lynch, bea absint. De un ceas stă acolo.

Şi în vreme ce Levy şi Toriki beau absint şi se tocmeau pentru perlă, Huru-Huru trase cu urechea şi-i auzi cum încheie tîrgui la uluitorul preţ de două-zeci şi cinci de mii de franci.

Tocmai atunci „Orohena” şi „Hira” se apropiară amîndouă de ţărm şi începură să tragă cu pistoalele şi să facă semne disperate. Cei trei bărbaţi ieşiră din casă la vreme ca să poată vedea cum cele două ***schooner***-e manevrau cu grabă şi, prinse în vîrtejul furiei vîntului care le gonea din urmă peste apele albe de spumă, se depărtau de ţărm, coborînd velele mari şi focurile. Îndată după aceea le-a acoperit ploaia.

— Au să se întoarcă după ce-o sta vîntul, spuse Toriki. Ar fi fost mai bine dacă o luam din loc.

— Bănuiesc că instrumentul a coborît şi mai tare, observă căpitanul Lynch.

Era un căpitan de vas, acum cu barba complet albă, prea bătrîn ca să mai poată face slujbă şi care învăţase că singurul loc unde putea trăi în bună înţelegere cu astma lui era Hikueru. Intră în casă, vrînd să se mai uite odată la barometru.

— Dumnezeule mare! exclamă el cu putere, iar cei de afară dădură fuga înăuntru şi-l găsiră uitîndu-se lung la cadranul unui barometru care arăta douăzeci şi nouă — douăzeci.

Din nou ieşiră afară, de data asta nerăbdători să cerceteze cu grijă marea şi cerul. Aversa trecuse, dar cerul rămînea încărcat. Cele două ***schooner***-e, cu toate pînzele ridicate şi însoţite de un al treilea, se întorceau spre atol. O înteţire a vîntului îi făcu să reducă pînzele, dar cinci minute mai tîrziu, o altă răbufnire din sens opus împinse îndărăt toate cele trei ***schooner***-e, iar oamenii de pe ţărm văzură filînd sau molînd de zor pălănceii. Vuietul hulei era puternic, cavernos şi ameninţător, iar apele mării se ridicau mereu. Pînza orbitoare a unui fulger înfricoşător le trecu prin faţa ochilor, luminînd întunericul ce se lăsase, şi tunetul îi cuprinse în rostogolirile-i sălbatice.

Toriki şi Levy o rupseră de fugă către bărcile lor, cel din urmă alergînd ca un hipopotam speriat de moarte. Cînd bărcile lor ieşiră din canalul îngust, se întîlniră cu barca de pe „Aorai”, care se întorcea pe atol. În camera bărcii, încurajîndu-i pe marinarii de la vîsle, şedea Raoul. Fiindu-i cu neputinţă să-şi alunge din minte imaginea perlei, se

întorcea cu gînd să accepte preţul — casa lui Mapuhi.

Păşi pe plajă chiar în toiul dezlănţuirii unei averse cutremurate de tunete, şi ploaia era atît de deasă, încît se izbi de Huru-Huru înainte de a putea să-l zărească.

— Prea tîrziu! urlă Huru-Huru. Mapuhi i-a vîn- dut-o lui Toriki pe o mie patru sute de chilieni, iar Toriki i-a dat-o lui Levy pentru douăzeci şi cinci de mii de franci. Iar Levy are s-o vîndă în Franţa cu o sută de mii de franci. N-ai cumva nişte tutun?

Raoul simţi că i se ia o piatră de pe inimă. Fră- mîntările lui în legătură cu perla se încheiaseră. Nu trebuia să-şi mai facă nici un fel de griji, chiar dacă nu reuşise să pună mîna pe ea. Însă nu-l credea pe Huru-Huru. Mapuhi ar fi putut foarte bine s-o vîndă pe o mie patru sute de dolari chilieni, dar că Levy, care se pricepea la perle, ar fi fost în stare să plătească douăzeci şi cinci de mii de franci, asta era prea din cale- afară. Aşa că hotărî să-l întrebe pe căpitanul Lynch şi să afle toată povestea, dar cînd ajunse la casa fostului marinar, îl găsi uitîndu-se cu ochii holbaţi la barometru.

— Ce citeşti acolo? întrebă neliniştit căpitanul, ştergîndu-şi ochelarii şi uitîndu-se iarăşi la instrument.

— Douăzeci şi nouă şi zece, răspunse Raoul. Pînă astăzi niciodată n-am mai văzut barometrul atît de coborît.

— Cred şi eu că nu! pufni căpitanul. Vreme de cincizeci de ani, din copilărie şi pînă la bătrîneţe, am cutreierat toate

mările şi n-am văzut barometrul coborînd pînă la punctul ăsta. Ia ascultă!

Rămaseră o clipă nemişcaţi, în vreme ce valurile furioase se izbeau de ţărm şi zgîlţîiau casa. Pe urmă ieşiră afară. Aversa trecuse. La o milă depărtare, „Aorai” şedea pe loc, din cauza acalmiei, dar săltînd şi azvîrlindu-se nebuneşte peste valurile înspăimîntă- toare ce se urmăreau în procesiune continuă, venind dinspre nord-est şi aruncîndu-se cu furie asupra ţărmului de coral. Unul dintre marinarii din barcă arătă către capătul canalului de intrare şi clătină din cap. Raoul se uită într-acolo şi văzu o nemaipomenită învălmăşeală de ape înspumate.

— Cred c-am să rămîn la dumneata în noaptea asta, căpitane, anunţă tînărul, după care se întoarse către marinar şi îi spuse să tragă barca pe uscat şi să caute un adăpost pentru el şi tovarăşii lui.

— Douăzeci şi nouă fix, vesti căpitanul Lynch, ieşind afară cu un scaun în mînă, după ce mai aruncase o privire la barometru.

Se aşeză pe scaun şi privi la spectacolul mării. Soarele apăru pe cer, sporind zăpuşeala zilei, dar aerul rămînea într-o neclintire ca de moarte. Valurile erau din ce în ce mai mari.

— Ce mă irită pe mine e că nu pot înţelege cine răvăşeşte marea în halul ăsta, observă arţăgos tînărul. Vîntul nu mai bate de loc, dar ia uită-te la dumnealui de colo!

Întins pe mai multe mile, cărînd o greutate de zeci de mii de tone, valul

acela izbi măruntul atol, zguduindu-l ca un adevărat cutremur de pămînt. Căpitanul Lynch se sperie şi strigă:

— Sfinte Dumnezeule!

În aceeaşi clipă se ridică pe jumătate de pe scaun, apoi căzu la loc.

— Dar nu e nici un fel de vînt, insistă Raoul. Aş putea să înţeleg foarte bine dacă ar bate şi vîntul în acelaşi timp.

— O să ai şi vînt foarte curînd, nu-i nevoie să-i duci grija, veni răspunsul cam morocănos.

Cei doi bărbaţi rămaseră tăcuţi. Sudoarea le ieşea pe piele în miliarde de picături mărunte, ce se adunau formînd pete de umezeală, care, la rîndul lor, se uneau în rîuleţe şi cădeau pe pămînt. Respirau cu greu, căutînd aerul, şi mai ales eforturile bătrînului deveniseră dureroase. Un val se aruncă pe plajă, prelingîndu-se în jurul trunchiurilor de cocotier şi ajungînd pînă aproape de picioarele lor.

— Marea a trecut de mult peste nivelul fluxului, observă căpitanul Lynch; şi eu locuiesc aici de unsprezece ani. Se uită la ceas şi anunţă: E trei.

Un bărbat şi o femeie, urmaţi de-o ceată învălmăşită de copii şi cîini, defilară jalnic pe dinaintea lor. Se opriră dincolo de casă şi, după ce stătură o vreme, neştiind încotro să apuce, se aşezară pe nisip. După cîteva minute, o altă familie veni din direcţie opusă, şi de data asta bărbaţii şi femeile cărau bagaje alcătuite din tot soiul de lucruri. Foarte curînd, mai multe sute de oameni de toate vîrstele şi sexele se adunaseră în jurul casei

căpitanului. Strigă la unul dintre noii-veniţi, o femeie cu un sugar în braţe şi drept răspuns fu informat că doar cu cîteva minute mai înainte casa lor fusese măturată în lagună.

Insula aceea era cel mai înalt petic de uscat pe-o întindere de multe mile, şi încă de pe acum, în multe locuri de pe ambele părţi, valurile uriaşe săreau, parcă fără să-l atingă, peste inelul îngust al atolului şi năbo- iau în lagună. Cercul atolului se întindea pe douăzeci de mile de jur împrejur şi nicăieri nu era mai lat de cincizeci de ***fathoms***. Era în toiul sezonului de pescuit perle, şi băştinaşii de pe toate insulele din jur, pînă chiar şi din Tahiti, se adunaseră pe Hikueru.

— Aici, la noi, se află acum o mie două sute de- suflete, bărbaţi, femei şi copii, zise căpitanul Lynch. Mă întreb cîţi au să mai fie mîine dimineaţă.

— Dar de ce nu bate vîntul, asta-i ce-aş vrea eu să ştiu? întrebă Raoul.

— Nu fi îngrijorat, tinere, nu fi îngrijorat; au să-ţi vină necazurile pe cap destul de repede şi degrabă.

Căpitanul Lynch încă nu-şi terminase vorba, cînd o uriaşă masă de ape izbi atolul. Unda de apă sărată clocoti în jurul lor, înaltă de trei ţoli, chiar sub picioarele scaunelor. Un stins vaier de spaimă se ridică dinspre grupul femeilor. Copiii, cu mîinile încleştate de trupurile mamelor, se uitau la imensele rostogoliri de ape şi plîngeau sfîşietor. Ca şi cum ar fi încheiat o înţelegere tacită, găinile şi pisicile, care se zbăteau înnebunite prin apă, căutară scăpare zburînd sau căţărîndu-se pe

acoperişul casei doctorului. Un băştinaş, ducînd în braţe coşul cu cîţiva căţei abia fătaţi, se urcă într-un cocotier şi, la douăzeci de picioare deasupra părnîntului, legă coşul de trunchi. Căţeaua se bălăcea la poalele arborelui scheunînd şi lătrînd.

Şi totuşi soarele încă strălucea pe cer, iar aerul păstra aceeaşi încremenire ca de moarte. Cei doi şedeau şi cercetau din priviri valurile şi salturile demente ale ***schooner***-ului „Aorai”. Căpitanul Lynch urmări năvala uriaşilor munţi de apă sărată, pînă ce nu mai fu în stare să suporte priveliştea. Ca s-o alunge, îşi acoperi faţa cu mîinile; pe urmă intră în casă.

— Douăzeci şi opt şi şaizeci, anunţă el calm după ce se reîntoarse.

În braţe avea un rotocol de frînghie. Tăie două bucăţi lungi de cîte doi ***fathoms,*** dădu una lui Raoul şi opri pe cealaltă pentru sine, iar restul îl împărţi femeilor, sfătuindu-le să-şi aleagă cîte un copac şi să se urce în el.

O adiere uşoară se porni dinspre nord-est, şi cînd îi simţi pe obraz suflarea ca de evantai, Raoul păru că se înveseleşte. Văzu cum „Aorai” îşi orienta pînzele şi se grăbea să plece de lîngă ţărm, iar atunci îi păru rău că nu se află la bord. Vasul avea să scape oricum, pe cîtă vreme pe atol... Un val ce se năpusti peste faţa uscatului mai-mai că-l răsturnă de pe picioare, şi atunci îşi alese un arbore. Pe urmă îşi aduse aminte de barometru şi alergă îndărăt în casă. Se întîlni cu,

căpitanul Lynch, care pornise către aceeaşi ţintă. Intrară împreună.

— Douăzeci şi opt şi douăzeci, rosti bătrînul marinar. Pe aici au să se dezlănţuie toate furiile iadului... dar asta ce-a mai fost?

Aerul părea că se umple de năvala unui element străin. Casa se clătina şi începu să vibreze, iar atunci amîndoi auziră trîmbiţarea unei note foarte înalte. Ferestrele zdrăngăniră. Două ochiuri de geam se spar- seră; un curent de aer pătrunse înăuntru, izbindu-i cu putere şi făcîndu-i să se clatine pe picioare. Uşa din partea opusă se trînti cu violenţă şi sfărîmă broasca. Clanţa albă se făcu fărîme şi se împrăştie pe podea. Pereţii camerei începură să crească în lături, ca un balon prins într-un brusc proces de dilatare. Apoi se auzi un alt zgomot, ca o salvă de arme de foc, atunci cînd spuma valurilor lovi zidul casei. Căpitanul Lynch

se uită la ceas. Era 4. Îmbrăcă o haină de pînză impermeabilă, luă barometrul din cui şi îl puse la adăpost într-un buzunar larg, Din nou un alt val izbi casa, cu sunet înfundat, şi clădirea şubredă se cutremură, se răsuci cu un sfert de cerc pe temelii, apoi se răsturnă, şi podelele se ridicară într-un unghi de zece grade.

Raoul ieşi cel dintîi. Vîntul se năpusti asupra lui şi îl răsuci, aruncîndu-l într-o parte. Băgă de seamă că îşi schimbase direcţia şi sufla dinspre est. Cu un efort viguros se aruncă pe nisip, ghemuindu-se şi încleştîndu-se de pămînt. Căpitanul Lynch, luat pe sus ca un fir de pai, se întinse peste el. Doi dintre marinarii de pe „Aorai”, părăsind trunchiul cocotierului pe care se urcaseră, le săriră într-ajutor, aplecîndu-se împotriva vîntului în unghiuri imposibile, luptînd din greu şi prinzîndu-se cu mîinile de pămînt la fiece pas.

Încheieturile bătrînului erau înţepenite şi nu-i îngăduiau să se caţăre în copac, aşa că marinarii, folosind capete scurte de frînghie legate unul de altul, îl săltară pe trunchi în sus, cu cîteva picioare de fiecare dată, pînă ce izbutiră să-l lege bine, tocmai în vîrful arborelui, la cincizeci de picioare deasupra pămîntului. Raoul trecu bucata lui de funie peste partea de jos a unui trunchi de copac din preajmă şi rămase acolo privind în jur. Vîntul sufla cu putere înfricoşătoare. N-ar fi visat vreodată că poate să bată cu atîta forţă. Un val suflă peste atol, udîndu-l pînă la genunchi înainte de a se revărsa în lagună. Soarele dispăruse, şi

un amurg de culoarea plumbului coborîse asupra mării. Cîteva picături de ploaie, venite orizontal, îl izbiră. Loveau cu forţa unor alice de plumb. O pală de spumă sărată îl pocni drept în faţă. Era la fel cu palma grea a unui om. Obrajii îl dureau cumplit, şi involuntare lacrimi de suferinţă îi jucau în ochii arşi de usturime. Mai multe sute de băştinaşi se urcaseră în copaci, şi ar fi putut să facă haz la vederea ciorchinilor

de fructe omeneşti îngrămădite în vîrfurile lor. Apoi, fiind om născut în Tahiti, se îndoi de mijloc, prinse cu mîinile trunchiul copacului, îşi propti tălpile pe porţiunea cea mai apropiată a trunchiului dt copac şi începu să meargă pe arbore în sus. La vîrf dădu peste două femei, doi copii şi un bărbat. Una dintre fetiţe strîngea în braţe o pisică.

Din cuibul său de vulturi, Raoul făcu semn cu mîna către căpitanul Lynch, iar vajnicul patriarh îi răspunse în acelaşi fel. Tînărul era înspăimîntat de aspectul cerului. Se apropiase mult de tot — de fapt, părea că-i atîrnă chiar deasupra capului — şi din plumburiu se făcuse negru. Mulţi oameni se mai aflau încă pe jos, strînşi la poalele copacilor şi încleştaţi zdravăn de trunchiuri. Cîţiva ciorchini dintr-ăştia făceau rugăciuni, iar într-unul, misionarul mormon pornise să predice. Un sunet straniu, ritmic, stins, ca şi cel mai stins ţîrîit al unui greiere din depărtare, durînd doar o singură clipă, dar în acea clipă sugerîndu-i vag gîndul la paradis şi la simfoniile celeste, îi pătrunse în auz. Privi în jurul său şi văzu, la poalele unui alt arbore, un mare ciorchine de oameni ţinîndu-se de funii şi ţinîndu-se unii de alţii. Le putea distinge feţele în mişcare şi buzele arcuite în unison. Nici un sunet nu ajungea pînă la el, dar ştia că oamenii aceia înălţau imnuri de slavă.

Vîntul sufla din ce în ce mai cu furie. Nu putea să-i măsoare intensitatea prin nici un proces conştient, fiindcă de mult trecuse dincolo de tot ce avusese el vreodată prilej să afle în legătură cu tăria

vîntului; dar, cu toate acestea, îşi dădea seama, fără să ştie cum, că furia vîntului se înteţea mereu. Nu departe de locul unde se afla, un arbore fu smuls din rădăcini şi îşi trînti de pămînt povara alcătuită din făpturi omeneşti. Un val se năpusti peste peticul acela de nisip şi nu mai lăsă nimic în urma lui. Întîmplările se succedau cu repeziciune. Văzu un umăr brun şi un cap negru proiectate pe învolburarea albă a lagunei. Dar în clipa

următoare şi ele dispărură. Alţi arbori săreau din rădăcini, cădeau şi se învălmăşeau ca nişte beţe de chibrit. Era cu totul uluit de puterea vîntului. Copacul lui se zgîlţîia în chip primejdios, una dintre femei se jeluia şi strîngea în braţe fetiţa, care, la rîndul ei încă mai ţinea la piept pisica.

Bărbatul, în ale cărui braţe se afla celălalt copil, atinse umărul lui Raoul şi-i arătă ceva cu degetul. Tînărul se uită într-acolo şi văzu bisericuţa mormonilor legănîndu-se ca beată cam la o sută de picioare de locul unde se găsea el. Fusese smulsă din temelii, iar vîntul şi valurile o săltau şi o împingeau înspre lagună. Un înfricoşător zid de apă o ajunse din urmă, o acoperi şi o izbi de un pîlc de cocotieri. Ciorchinii de fructe umane căzură ca nişte nuci coapte. Valul se retrase şi-i lăsă la vedere pe faţa pămîntului, unii zăctînd în nemişcare, alţii zbătîndu-se şî tîrîndu-se. În chip straniu, îl făcură să se gîndească la nişte furnici. Dar nu fu impresionat. Se ridicase deasupra groazei. Urmări, ca pe o întîmplare întru totul firească, chipul cum valul următor mătură plaja, curăţind-o de sfărîmăturile umane. Un al treilea val, mai gigantic decît toate cele văzute pînă atunci, azvîrli biserica în lagună, şi văzînd-o cum pluteşte, mînată de vînt, şi se depărtează în întunecime, pe jumătate scufundată, îşi aduse aminte de întreaga lume cuprinsă pe arca lui Noe.

Căută cu privirea casa căpitanului Lynch şi fu surprins cînd îşi dădu seama că nu se mai găseşte acolo. Întîmplările

se succedau într-un ritm cu adevărat ameţitor. Observă că mulţi dintre oamenii aflaţi pînă atunci în copacii încă rămaşi în picioare coborîseră pe pămînt, Vîntul îşi sporise încă şi mai mult tăria. O dovedea însuşi arborele pe care se urcase. Nu se mai clătina, nu se mai aplecă într-o parte şi nu mai revenea îndărăt. În schimb, rămînea practic nemişcat, curbat de vînt într-un unghi rigid, şi nu făcea decît să vibreze. Dar vibraţia asta era înnebunitoare. Semăna

aidoma cu vibraţia unui diapazon sau a unei limbi de drîmbă. Insuportabilă era de fapt rapiditatea acestei vibraţii. Deşi rădăcinile rezistau, trunchiul nu se putea împotrivi multă vreme solicitării. Ceva trebuia să se frîngă.

Aha, uite colo unul care s-a rupt. Nu-l văzuse ru- pîndu-se, dar vedea acum ciotul, jumătatea de trunchi frîntă chiar de la mijloc. Nimeni nu putea să afle ce se întîmplă pînă ce nu vedea cu ochii. Simplul trosnet al trunchiurilor frînte şi vaierele de deznădejde omenească nu puteau răzbate prin copleşitorul volum de mugete ale mării şi vîntului. Numai din întîmplare privea în direcţia căpitanului şi a putut vedea ce s-a petrecut. Văzu trunchiul plesnind la mijloc şi rupîndu-se fără zgomot. Vîrful arborelui, cu trei marinari de pe „Aorai”, şi cu bătrînul căpitan, se desprinse şi porni peste lagună. Nu se prăvăli la pămînt, ci străbătu văzduhul ca un simplu fir de pai. Îi urmări cu privirea zborul de peste o sută de yarzi pînă la punctul unde căzu în apă. Se uitase cu multă atenţie şi era sigur că-l văzuse pe căpitanul Lynch făcîndu-i semn de adio.

Nu mai zăbovi să aştepte şi alt semn. Îl bătu pe băştinaş cu palma pe braţ şi îi arătă că trebuie să coboare pe pămînt. Bărbatul se arătă gata să-l asculte, însă femeile erau paralizate de groază, şi băştinaşul hotărî să rămînă alături de ele. Raoul trecu funia în jurul trunchiului şi se lăsă să alunece în jos. O nă- boire de apă sărată îi trecu peste cap. Îşi ţinu răsu- flarea şi se agăţă de funie cu toată

puterea. Apa se retrase, şi la adăpostul trunchiului mai respiră o dată. Înnodă şi mai cu nădejde funia, apoi un alt val îl acoperi. Una dintre femei se lăsă şi ea să alunece pe trunchi în jos, venind alături de tînăr şi lăsîndu-l pe băştinaş cu cealaltă femeie, cu cei doi copii şi cu pisica.

Agentul de comerţ băgase de seamă cum grupurile strînse la poalele altor arbori scădeau mereu. Acum văzu chiar alături de el cum se petreceau lucrurile.

Avea nevoie de întreaga sa forţă pentru a se ţine mai departe lîngă trunchi, iar puterile femeii abia venite lîngă el se-mpuţinau văzînd cu ochii. De cîte ori ieşea de sub un val, se minuna că se mai află încă acolo, iar în clipa următoare se minuna că o găseşte pe femeie în acelaşi loc. În cele din urmă scăpă de sub val şi se trezi singur. Privi în sus. Vîrful copacului dispăruse şi el. La jumătatea înălţimii de mai înainte vibra frîntura ciotului. Era salvat. Rădăcinile încă rezistau, în vreme ce tot ce stătuse în calea vîntului fusese luat. Începu să urce pe trunchi. Din pricina slăbiciunii înainta foarte încet, şi val după val îl izbea mai înainte ca el să se poată ridica deasupra. Pe urmă se legă de trunchi şi-şi oţeli sufletul ca să poată înfrunta noaptea şi cine ştie ce ar mai fi putut să vină.

Pe întuneric se simţea grozav de singur. Uneori i se părea că venise sfîrşitul lumii şi că el era unicul supravieţuitor. Şi totuşi vîntul încă îşi mai înteţea suflarea. Puterea îi sporea ceas de ceas. Către o vreme socotită de el a fi ceasul 11, se dezlănţuise cu o putere de neînchipuit. Era un lucru îngrozitor, monstruos, o furie de urlete asurzitoare, un zid care izbea şi trecea înainte, dar continua să izbească şi să treacă înainte — un zid fără sfîrşit. Avea impresia că devenise uşor şi eterat; că el era cel care se afla în mişcare; că era purtat cu o viteză inimaginabilă prin nesfîrşite spaţii solide. Vîntul nu mai era aer în mişcare. Devenise dens, ca apa sau mercurul. I se părea că ar fi în stare să-l apuce şi să-l

rupă în ciozvîrte, aşa cum poate să facă cineva cu carnea unui viţel atîrnat în cinghel; că ar putea să se prindă de vînt şi să atîrne de el, aşa cum poate atîrna un om pe marginea unei prăpăstii.

Vîntul îl sufoca. Nu avea posibilitatea să-l înfrunte Şi să respire, fiindcă i se năpustea pe gură şi pe nări şi-i umfla plămînii ca pe o băşică. În asemenea clipe avea impresia că trupul îi este îndesat cu pămînt tare şi e gata să crape. Nu putea să respire decît apăsîndu-şi

buzele pe trunchiul copacului. Şi în acelaşi timp izbitura necurmată a vîntului îi sleia puterile. Trupul şi sufletul îi erau amorţite de oboseală. Nu mai observa, nu mai gîndea şi nu mai era conştient decît pe jumătate. Conştiinţa îi era redusă la o singură idee: ***„Va să zică, asta înseamnă uragan”.*** Această unică idee apărea cu intermitenţe. Era asemenea unei flăcări plăpînde, care tresaltă doar din cînd în cînd. Cădea într-o stare de toropeală, apoi iarăşi se trezea: ***„Va să zică, asta înseamnă uragan”.*** Iar după aceea cădea din nou în toropeală.

Intensitatea maximă a uraganului dură de la 11 noaptea pînă la 3 dimineaţa, iar arborele în care se căţăraseră Mapuhi şi femeile sale s-a frînt la ceasurile 11. Mapuhi se ridică la suprafaţa lagunei ţinînd-o încă strîns în braţe pe fiică-sa, Ngakura. Numai un băştinaş de pe insulele din Mările Sudului ar fi putut supravieţui într-un astfel de vîrtej sufocant. Arborele pandanus de care se prinsese era mereu răsucit şi în- vîrtit de clocotul apelor; nu izbutea să-şi ridice deasupra apelor capul lui şi al Ngakurei la intervale destul de apropiate, pentru a putea respira şi a-şi păstra viaţa, decît ba ţinîndu-se strîns de trunchi, ba slăbind cu iuţeală strînsoarea şi dînd drumul trunchiului să se rostogolească. Însă aerul era mai mult apă din pricina spumelor ce zburau pretutindeni şi a torentelor de ploaie ce se revărsau în unghi drept faţă de verticală.

De-a curmezişul lagunei erau zece mile pînă la cealaltă parte a inelului de nisip.

Aici, nouă din fiecare zece făpturi omeneşti care supravieţuiau trecerii lagunei erau ucise de trunchiurile de copac învîrtejite, de bucăţile de cherestea, de epavele cuterelor şi de sfărîmăturile caselor luate de ape. Pe jumătate înecaţi, sleiţi de puteri, erau azvîrliţi în acest malaxor dement al elementelor dezlănţuite şi transformaţi în carne informă. Dar Mapuhi a avut noroc. Printr-un capriciu al sorţii, s-a nimerit ca el să fie din zece singurul supravieţuitor. Se tîrî pe plajă sîngerînd din zeci de

răni. Ngakura avea mîna stîngă ruptă; degetele mîinii drepte îi erau strivite; obrazul şi fruntea îi erau tăiate pînă la os. Se agăţă de un copac rămas în picioare şi stătu prins de el, ţinînd-o pe fată şi gîfîind după aer, în vreme ce apele lagunei se aruncau asupra lui, ajungîndu-i pînă la genunchi şi uneori chiar pînă la brîu.

La trei dimineaţa puterea uraganului se frînse. Pe la 5 nu mai sufla decît o briză uşoară. Iar la 8, aerul încremenise şi soarele strălucea pe cer. Marea era potolită. Pe marginile încă frămîntate de valuri ale lagunei, Mapuhi văzu trupurile zdrobite ale celor care nu izbutiseră să ajungă pe uscat. Fără îndoială că Tefara şi Nauri se aflau printre ei. O luă de-a lungul plajei, cercetînd morţii, şi dădu peste nevastă-sa zăcînd jumătate în apă şi jumătate pe nisip. Se aşeză jos şi începu să plîngă, scoţînd sunete ascuţite şi animalice, după felul cum primitivii îşi exprimă durerea. Pe urmă femeia se mişcă greoi şi începu să geamă, Mapuhi o cercetă mai îndeaproape. Nu numai că trăia, dar era şi nevătămată. Dormea, şi atîta tot. Se nimerise că şi ea avusese şansa de a se număra printre puţinii supravieţuitori ai uraganului.

Dintre cei o mie două sute de locuitori aflaţi în viaţă în ajun, nu mai rămăseseră decît trei sute. Misionarul mormon şi un poliţist făcură numărătoarea. Întreaga lagună era presărată cu cadavre. Nici o casă şi nici o colibă nu mai stătea în picioare. Pe întregul atol nu rămăsese piatră pe piatră. Dintre cincizeci de cocotieri, numai unul mai sta înfipt în

pămînt, şi acela într-o stare de plîns, iar în toţi de-ai fi căutat, n-ai fi putut găsi nici o singură nucă de cocos. Apă de băut nu mai exista. Cisternele făcute în locuri scobite, unde era strînsă apa de ploaie, se umpluseră cu apă sărată. Doar cîţiva saci de făină udă putură fi adunaţi din lagună. Supravieţuitorii scoaseră mîzga cocotierilor căzuţi şi o mîncară. Ici şi colo se vîrau în adăposturi mărunte, alcătuite dintr-o groapă săpată în nisip şi învelită cu bucăţi de tablă. Misionarul mor

mon făcu un alambic primitiv, dar nu era cu putinţă să distileze apă pentru trei sute de oameni. Către sfîrşitul zilei a doua, vîrîndu-se în lagună ca să facă baie, Raoul descoperi că setea i se mai potolise. Strigă în gura mare noutatea aflată, şi după aceea, trei sute de bărbaţi, femei şi copii puteau fi văzuţi stînd în lagună, cufundaţi pînă la gît şi încercînd să bea apă prin piele. Rudele moarte pluteau pe unde în jurul lor sau erau călcate în picioare, dacă mai rămăseseră pe fundul lagunei. În ziua a treia oamenii îşi îngropară morţii, apoi se aşezară pe nisip, să aştepte sosirea vaselor trimise într-ajutor.

În vremea asta, ruptă de familie din pricina uraganului, Nauri fusese purtată către o aventură numai a ei. Agăţată de o scîndură negeluită, care îi rănea şi îi învineţea carnea, umplîndu-i întreg trupul de aşchii, fu aruncată cu totul peste atol şi dusă departe în larg. Iar aici, sub loviturile ameţitoare ale munţilor de apă, îşi pierdu scîndură. Era femeie bătrînă, de aproape 60 de ani, dar se născuse în arhipelagul Touamotou şi nici o dată în viaţa ei nu fusese în vreun loc unde să nu aibă marea sub ochi. Înotînd prin întuneric, cu răsuflarea tăiată, sufocîndu-se, luptînd pentru aer, fu deodată lovită cu putere în umăr de o nucă-de-cocos. În clipa aceea îşi şi întocmi planul de acţiune şi prinse nuca. În ceasul următor mai prinsese încă şapte — legate laolaltă, nucile-de-cocos formau un colac de salvare destul de bun pentru a-i păstra viaţa, deşi în acelaşi timp o loveau atît de

des, încît ameninţau s-o transforme în gelatină. Era femeie grasă, şi carnea i se învineţea lesne; văzuse însă în viaţa ei multe uragane, şi pe cînd se ruga zeului ei rechin, cerîndu-i apărare împotriva rechinilor, aştepta căderea vîntului. Numai că la ceasurile 3 dimineaţa era cu totul toropită şi nu-şi dădu seama de nimic. Nici la ceasurile 6, cînd aerul reveni la încremenirea lui de moarte, nu se trezise din toropeală. Se deşteptă brusc doar cînd fu aruncată pe nisip. Se încleştă de pămînt cu mîiniîe şi picioarele zdrelite şi însîngerate, luptînd să nu fie luată de resac, şi se tîrî pînă ce scăpă din raza lui.

Ştia unde se află. Peticul acesta de uscat nu putea fi decît mărunta insuliţă Takokota. Nu avea lagună. Nimeni nu locuia acolo. Pînă la Hikueru erau cincisprezece mile. Nu putea să vadă insula de pe care plecase, dar ştia că era înspre sud. Zilele treceau, iar Nauri se hrănea cu nucile de cocos care o ţinuseră deasupra apei. Ele îi ofereau şi apă de băut şi mîncare. Însă nici nu bea, nici nu mînca pe săturate. Salvarea era un lucru îndoielnic. Văzu pe linia zării fumul vaselor de salvare, dar cum s-ar fi putut aştepta ca vreunul dintre ele să vină pînă la singuratica şi pustia Takokota?

La început fu tulburată de prezenţa cadavrelor. Marea se încăpăţîna să le arunce pe peticul ei de nisip, iar Nauri se încăpăţînă, atîta vreme cît o ţinură puterile, să le împingă îndărăt în mare, unde rechinii le sfîşiau şi le devorau. Cînd puterile o părăsiră, cadavrele alcătuiră în

jurul insuliţei un tiv de groază, şi ea se trase cît putu mai departe de ele, ceea ce nu însemna prea departe.

În ziua a zecea se duse şi ultima nucă de cocos, iar Nauri se chircise de sete. Se tîrî de-a lungul plajei, căutînd alte nuci. Era curios cum pluteau pe valuri atîtea cadavre, dar nici măcar o singură nucă-de- cocos. Şi fără îndoială că pe valuri trebuie să fi plutit mai multe nuci decît cadavre! În cele din urmă se lăsă păgubaşă şi se întinse pe nisip, extenuată. Sosise sfîrşitul. Nu-i mai rămînea decît să aştepte moartea.

Tresărind din toropeală, încetul cu încetul îşi dădu seama că se uită la capul unui cadavru acoperit de păr roşu ca nisipul. Marea împinse leşul către ea, apoi îl trase îndărăt. Valurile îl întoarseră cu faţa în sus, şi atunci văzu că nu mai avea chip. Şi, cu toate acestea, peticul de păr roşu îi amintea de ceva cunoscut. Trecu un ceas. Nauri nu se osteni să afle al cui era leşul acela.

Îşi aştepta moartea, şi puţin o interesa care anume om fusese cîndva lucrul acela de groază.

Dar după un ceas se ridică încet şi se uită la cadavru. Un val deosebit de puternic îl aruncase într-un loc unde nu mai putea fi ajuns de valurile mărunte. Da, avea dreptate; smocul acela de păr roşu nu putea aparţine decît unui singur om din arhipelagul Touamotou. Era Levy, evreul neamţ, omul care cumpărase perla şi plecase cu ea pe bordul ***schooner***-ului „Hira”. Ei, va să zică un lucru era sigur: „Hira” se scufundase. Zeul pescarilor şi hoţilor îl trădase pe negustorul de perle.

Nauri se tîrî pînă lîngă trupul mortului. Cămaşa îi fusese sfîşiată, şi la brîu i se vedea cingătoarea de piele unde avea punga cu bani. Femeia îşi ţinu răsuflarea şi trase de cataramă. Izbuti s-o desfacă mai repede decît se aşteptase, apoi plecă în grabă, tîrîn- du-se pe nisip şi trăgînd după ea cingătoarea de piele. Deschise pungile una după alta şi le găsi goale. Unde ar fi putut s-o pună? Dar în ultima o găsi, găsi prima şi singura perlă cumpărată de Levy în acea călătorie. Se tîrî ceva mai departe, ca să scape de duhoarea cingătorii, şi cercetă perla. Era chiar aceea găsită de Mapuhi şi furată de Toriki. O cîntări în palmă şi o mîngîie, lăsînd-o să alunece înainte şi îndărăt. Dar nu i se părea de loc frumoasă prin ea însăşi. Nauri nu vedea în perlă altceva decît casa pe care Mapuhi şi Tefara şi ea o clădiseră cu atîta grijă în închipuire. De fiece dată cînd privea perla, vedea casa în toate amănuntele, pînă la ceasul cu

pendulă atîrnat pe perete. Iată un lucru pentru care merită să trăieşti.

Rupse o fîşie din ***ahu***-ul de pe ea şi-şi legă cu grijă comoara la gît. Apoi se ridică şi porni de-a lungul plajei, gîfîind şi gemînd, dar hotărîtă să găsească neapărat nişte nuci-de-cocos. Curînd de tot dădu peste una şi, pe cînd se uita împrejur, o a doua. Sparse una, îi bău zeama cam acrită şi mîncă miezul pînă la ultima fărîmitură. Ceva mai tîrziu dădu peste resturile cam
avariate ale unei pirogi. Îşi pierduse balansierul[1], dar Nauri era plină de speranţă, iar înainte de sfîrşitul zilei găsi şi balansierul. Fiecare lucru găsit devenea un semn bun. Perla îi era talisman. Către seară văzu o ladă de lemn plutind mult scufundată în apă. Cînd o trase pe plajă, conţinutul începu să zdrăngăne, iar după ce o sparse, găsi înăuntru zece cutii cu conserve de somon. Deschise una, lovind-o de marginea bărcii. După ce îi făcu o spărtură, scurse zeama dinăuntru. Pe urmă pierdu cîteva ceasuri ca să scoată somonul, ciocănind cutia şi trăgînd afară carnea bucată cu bucată.

Încă opt zile mai aşteptă să-i vină cineva în ajutor. În vremea asta puse din nou parul de-a curmezişul bărcii, folosind, drept legături toate fibrele de cocotier pe care le putu găsi şi tot ce mai rămăsese din vechiul ei ahu. Barca era destul de rău crăpată şi îi fu cu neputinţă să-i astupe crăpăturile, aşa fel ca să nu mai pătrundă apa; dar puse în barcă un fel de

---

[1] ***Balansier*** — dispozitiv care asigură echilibrul pirogii.

tigvă făcută dintr-o nucă-de-cocos şi pe care urma să o folosească drept ispol. Avea însă mare trebuinţă de o pagaie[1]. Cu o bucată de tinichea îşi tăie tot părul de pe cap, chiar de la rădăcină. Din păr împleti o funie; şi cu ajutorul funiei legă o coadă de mătură lungă de trei picioare la capătul unei scînduri luate din lada de conserve. Roase cu dinţii bucăţi de lemn ca să facă din ele pene pentru întăritul legăturilor.

În ziua a optsprezecea, la miezul nopţii, împinse piroga pe valuri şi porni la drum de întoarcere către Hikueru. Era femeie bătrînă. Suferinţele îi topiseră grăsimea de pe trup pînă ce îi lăsaseră pe oase doar pielea şi cîţiva muşchi tari. Piroga era mare şi ar fi trebuit să vîslească trei bărbaţi voinici. Dar vîsli doar ea singură, cu o pagaie improvizată. Mai mult decît atît, prin crăpături pătrundea apă din belşug, şi o treime din timp trebuia să şi-l petreacă azvîrlind-o îndărăt în mare. La lumina zilei căută zadarnic cu privirea atolul Hikueru. În urmă, Takokota se scufundase dincolo de zare. Soarele îi pîrjolea trupul gol, silindu-l să-şi jertfească umezeala. Îi mai rămăseseră două cutii de somon, iar în cursul zilei Nauri le găuri şi bău zeama. N-avea timp de pierdut cu scosul cărnii. Un curent de ape se porni către vest, aşa încît acum înainta într-acolo, indiferent dacă ar fi vrut sau nu să se îndrepte spre sud.

În primele ceasuri ale după-amiezii, ridicîndu-se în barcă, zări atolul Hikueru.

---

[1] ***Pagaie*** — vîslă care se manevrează fără a o sprijini de ambarcaţie.

Păduricea de cocotieri dispăruse. Doar ici şi colo, la intervale lungi, întîlnea cîte o zdrenţuită rămăşiţă de arbore. Vederea atolului o înveseli. Ajunsese mai aproape decît ar fi crezut. Curentul o împingea mereu spre apus. Se îndreptă împotriva lui şi vîsli cu străşnicie. Penele înfipte în legătura pagaiei slăbiră şi fu silită să piardă mult timp, la intervale scurte, ca să le întărească. Pe urmă mai era şi aruncatul apei afară din pirogă. Din trei ceasuri, unul trebuia să lase pagaia şi să arunce apa din barcă. Şi mereu se abătea înspre vest.

La apusul soarelui, Hikueru se afla către sud-est, la depărtare de trei mile. Pe cer apăru luna plină, şi către ceasurile 8 ştia că uscatul trebuie să fie la est cam la două mile distanţă. Încă un ceas se chinui cu pagaia, dar uscatul rămînea la fel de depărtat ca şi înainte. Se afla chiar în şuvoiul principal al curentului; barca era prea mare; pagaia prea şubredă; şi prea mult timp şi puteri irosea cu aruncatul apei din barcă. Pe lîngă astea toate, se simţea foarte slăbită, iar puterile îi scădeau cu iuţeală. În ciuda tuturor eforturilor, barca era purtată mereu spre apus.

Murmură o rugă către zeul rechinilor, se lăsă să alunece peste marginea bărcii şi începu să înoate. Apa îi reîmprospătă vigoarea, şi barca rămase repede în urmă. La un ceas după aceea, uscatul se apropiase simţitor. Pe urmă începu spaima. Chiar în faţa ochilor ei, la nici douăzeci de picioare, o mare aripioară de peşte spintecă apa. Nauri înotă viguros

drept către ea, şi aripa alunecă încet într-o parte, ocolind către dreapta şi dîndu-i roată. Rămase cu ochii aţintiţi la aripa aceea şi înotă înainte. Cînd văzu că dispare, rămase întinsă pe apă, cu faţa în jos, şi pîndi. După ce aripa se arătă din nou, continuă să înoate mai departe. Monstrul era lenevos, se vedea limpede. Fără îndoială că de la uragan încoace se hrănise din belşug. Dacă ar fi fost foarte flămînd, n-ar fi şovăit nici o clipă să se arunce asupra ei, şi Nauri ştia bine treaba asta. Era lung de cincisprezece picioare, şi o singură muşcătură ar fi fost de-ajuns ca s-o taie în două.

Numai că ea n-avea timp de pierdut cu rechinul. Fie că înota ori nu, curentul o îndepărta de ţărm cu aceeaşi iuţeală. Mai trecu o jumătate de ceas, şi rechinul începu să se arate mai îndrăzneţ. Văzînd că nu ascunde nici o primejdie, se dădu mai aproape, încon- jurînd-o în cercuri din ce în ce mai strînse şi aţin- tindu-şi cu neruşinare ochii într-ai ei de cîte ori îi trecea prin preajmă. Nauri ştia bine că mai devreme ori mai tîrziu avea să adune destul curaj ca să se năpustească asupra ei. Hotărî deci să acţioneze prima. Gestul pe care fi pregătea era un gest disperat. Nauri era doar o femeie bătrînă, singură în mijlocul mării şi slăbită de foame şi de eforturi; şi, totuşi, pusă faţă în faţă cu tigrul mării, trebuia să-i prevină atacul năpustindu-se ea mai întîi asupra fiarei. Continuă să înoate, aşteptînd momentul potrivit. În cele din urmă îl văzu trecînd alene pe lîngă ea, la o distanţă de numai opt picioare. Se repezi brusc înspre el,

prefăcîndu-se că vrea să-l atace. Izbi o dată năprasnic din coadă, ca să se poată îndepărta cît mai repede, iar pielea-i ca de glaspapir o atinse şi îi jupui carnea de la cot pînă la umăr. Înotînd cu iuţeală, îi dădu un ocol larg şi în cele din urmă dispăru.

În groapa acoperită cu bucăţi de tablă ce şi-o să- paseră în nisip, Mapuhi şi Tefara şedeau şi se certau.

— Dacă m-ai fi ascultat pe mine, îl luă la rost Tefara pentru a mia oară, şi ai fi ascuns perla fără să spui o vorbă nimănui, ai fi avut-o şi acuma.

— Dar Huru-Huru stătea lîngă mine cînd am deschis scoica, nu ţi-am spus de-atîtea şi de-atîtea mii de ori pînă acuma?

— Şi uite că n-o să mai avem casă. Raoul mi-a spus astăzi că de n-ai fi vîndut perla lui Toriki...

— N-am vîndut-o. Toriki mi-a luat-o cu japca.

— ... că de n-ai fi pierdut perla, ţi-ar fi dat pe ea cinci mii de dolari francezi, care fac zece mii de chilieni.

— A stat de vorbă cu maică-sa, o lămuri Mapuhi. Aia se pricepe la perle.

— Şi-acuma perla e pierdută, se jelui Tefara.

— Am plătit ce-i eram dator lui Toriki. Asta înseamnă că tot am luat pe ea o mie două sute.

— Toriki a murit! strigă femeia. Nimeni n-a mai auzit nimic despre ***schooner***-ul lui. S-a scufundat dimpreună cu „Hira” şi cu „Aorai”. Acuma Toriki are să-ţi mai dea pe datorie mărfuri de trei sute, aşa cum ţi-a făgăduit? N-o să-ţi mai dea, fiindcă

Toriki e mort. Şi dacă n-ai fi găsit nici o perlă, oare astăzi i-ai mai fi dator lui Toriki o mie două sute? Nu, fiindcă Toriki a murit, şi morţilor n-ai cum să le mai plăteşti datoria.

— Numai că Levy nu i-a dat nici un ban lui Toriki, spuse Mapuhi. Nu i-a dat decît un petic de hîrtie, bun ca să ia pe el banii la Papeete[1]; iar acuma Levy e mort şi nu poate să plătească; şi Toriki a murit, iar hîrtia s-a prăpădit o dată cu el, şi perla s-a prăpădit dimpreună cu Levy. Ai dreptate, Tefara. Am pierdut perla şi n-am luat nimic pe ea. Da' acuma hai să ne culcăm.

Dar deodată ridică mîna şi stătu să asculte. De afară se auzea un zgomot, ca şi cum cineva ar fi răsuflat greu şi chinuit de durere. O mînă pipăi rogojina care slujea de uşă.

---

[1] ***Papeete*** — în insula Tahiti, capitala Polineziei Franceze.

— Cine-i acolo? strigă Mapuhi.

— Nauri, se auzi răspunsul. N-aţi putea să-mi spuneţi unde o fi feciorul meu, Mapuhi?

Tefara scînci şi se agăţă de braţul bărbatului.

— E-un strigoi! zise ea, şi dinţii îi clănţăneau de spaimă. E-un strigoi!

Mapuhi se îngălbeni la faţă ca un mort. Se înmuie de tot şi se lipi de nevastă.

— Femeie milostivă, răspunse abia auzit şi tru- idindu-se să-şi schimbe glasul, îl cunosc bine pe feciorul tău. Stă către partea dinspre răsărit a lagunei.

De afară se auzi un suspin adînc. Mapuhi începu să se simtă mai uşurat. Păcălise strigoiul.

— Da' dincotro vii acuma, bătrînico? îndrăzni să întrebe.

— Din mare, se auzi răspunsul deznădăjduit.

— Am spus eu! Am spus eu! se jelui Tefara, clătinîndu-se înainte şi înapoi.

— Da' de cînd se culcă Tefara în casă străină? auziră atunci glasul binecunoscut venind de dincolo de rogojină.

Mapuhi aruncă nevestei o privire plină de teamă şi dojană. Glasul ei îi trădase strigoiului.

— Şi de cînd a luat Mapuhi, feciorul meu, obiceiul de a se lepăda de maică-sa? continuă glasul.

— Nu, nu, nu-i adevărat… Mapuhi nu s-a lepădat de maică-sa! strigă el atunci. Eu nu sînt Mapuhi. Ăla trăieşte la capătul dinspre apus al lagunei, ascultă ce-ţi spun.

Ngakura se ridică pe pat în capul oaselor şi începu să plîngă. Rogojina începu să se zgîlţîie.

— Ce faci? întrebă Mapuhi.

— Vreau să intru înăuntru, răspunse glasul bă- trînei Nauri.

Un capăt al rogojinii se ridică. Tefara încercă să se ascundă sub pături, dar Mapuhi o ţinea strîns lîngă el. Trebuia să se sprijine şi el de ceva. Împreună, luptîn

du-se unul cu celălalt, tremurînd din tot trupul şi clănţănind din dinţi, priviră cu ochi ieşiţi din orbite la rogojina care se ridica. Şi văzură cum Nauri, cu apa mării şiroind de pe ea, fără ***ahu,*** se strecură înăuntru. Se rostogoliră amîndoi către fund, depărtîndu-se cît mai iute de arătarea aceea şi luptînd să tragă pătura de pe Ngakura, ca să-şi acopere capetele.

— Aţi putea să-i daţi bătrînei voastre mame o gură de apă, rosti strigoiul cu glas plingător.

— Dă-i nişte apă să bea! porunci Tefara cu vocea sugrumată de tremur.

— Dă-i nişte apă să bea, zise Mapuhi, trecînd porunca spre Ngakura.

Şi amîndoi o îmbrînciră pe Ngakura afară din pătură. Peste un minut, trăgînd cu coada ochiului, Mapuhi văzu că strigoiul bea apă. Iar cînd arătarea întinse o mînă tremurătoare şi o aşeză pe a lui, îi simţi greutatea şi se încredinţa că nu era strigoi. Pe urmă ieşi de sub pături, tîrînd-o şi pe Tefara după el, iar peste cîteva clipe cu toţii stăteau şi ascultau ce le povestea Nauri. Şi cînd ajunse să le spună despre Levy, ba mai lăsă şi perla să cadă în palma nurorii, Tefara însăşi fu împăcată şi se încredinţă că o vede chiar pe soacră- sa, în carne şi oase.

— Mîine dimineaţă, vesti Tefara, ai să-i vinzi lui Raoul perla şi ai să iei cinci mii de dolari francezi.

— Da’ casa? se împotrivi Nauri.

— El are să înalţe casa, răspunse Tefara. Zice că o să coste cu totul patru mii de francezi. Ba pe deasupra are să ne mai şi dea pe datorie pentru o mie de

francezi, care înseamnă două mii de chilieni.

— Şi are să fie lungă de şase ***fathoms***? întrebă Nauri neliniştită.

— Aşa, dădu Mapuhi răspuns, lungă de şase ***fathoms*** are să fie.

— Şi în odaia din mijloc o să se vadă ceasul cu pendulă?

— Aşa, ba încă şi masa cea rotundă.

— Atuncea daţi-mi ceva să mănînc, că-s flămîndă, spuse Nauri pe tonul cel mai firesc. Iar pe urmă o să dormim, fiindcă-s trudită. Şi mîine dimineaţă o să mai vorbim noi despre casă, pînă n-apucăm să vindem perla. Ar fi mai bine să luăm mia aia de francezi în bani gheaţă. Cînd vrei să cumperi ceva de la negustor, e totdeauna mai bine să iei pe bani decît pe datorie.

Casa lui Mapuhi (în original ***The House of Mapuhi)*** a văzut lumina tiparului în ianuarie 1909 în revista ***McClure's Magazine;*** ulterior, în octombrie 1911, a intrat în culegerea ***Povestiri din Mările Sudului (South Sea Tales).***

Cuprinsul volumului II

Redactor responsabil: IOAN COMŞA
Tehnoredactor: AUREL BUCUR

Dat la cules 15.09.1966. Bun de tipar 12.12.1966.
Apărut 1966. Tiraj 50.165. Broşate 40.090.
Legate 10.075. Hîrtie tipar înalt B mat de 63 g/m².
Format 540X840/16. Coli ed. 33,32. Coli tipar 44.
A. nr. 10.862. C.Z. pentru bibliotecile mari 82.

C.Z. pentru bibliotecile mici 82—31=R.

**Tiparul executat sub comanda nr. 60.443 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”, Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă
România**

vol. I-II-III Lei 48